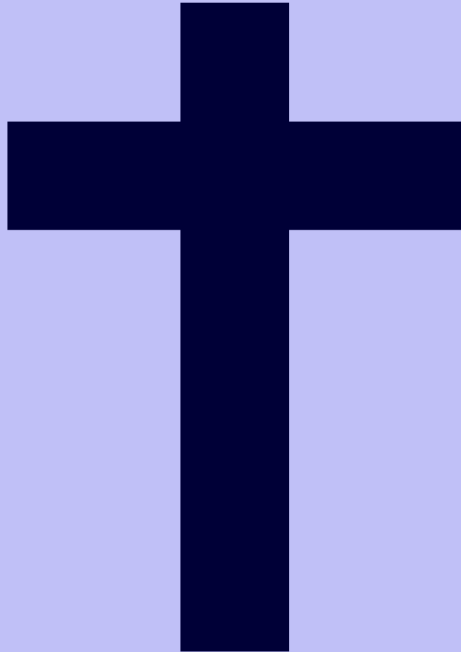

WURUBURE NOMBIA
KPAAKPAA
NŌŌKEBAKESEE WŌLE

o: WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌŌKEBAKESEE WŌLE N
Testament

WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌKĒBAKĒSĒ WŌLE

Delo: WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌKĒBAKĒSĒ WŌLE New Testament

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Delo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
80e9f745-c10c-5e3f-94bb-9d65aa1a1b11

Contents

Mateo	1
Maake	49
Luka	78
Gyɔn	128
Kpilala	164
Romantena	210
1 Korintotena	235
2 Korintotena	256
Galatiatena	270
Efesotena	279
Filipitena	286
Kolosestena	292
1 Tesalonikatena	298
2 Tesalonikatena	302
1 Timoti	305
2 Timoti	311
Tituse	315
Filemɔn	318
Hiburutena	320
Gyemisi	338
1 Pita	344
2 Pita	351
1 Gyɔn	355
2 Gyɔn	361
3 Gyɔn	362
Gyuudi	363
Kalesewola	365

Nombia kpaakpaa ñan Mateo be ñmarase nɛ Mateo

Yesu duulun man balan

Luka 3:23-38

¹ Gyoo Defidi na Aberaham be naanabii Yesu Kristo duulun man balan yaa.

² Aberaham lolana Asiki te Asiki mo lola Gyekopo te Gyekopo mo lola Gyuda na o naabia.

³ Gyuda lolana Peresi na Sera ban be naa yena Tama nɛ,

te Peresi mo lola Heseron, te Heseron mo lola Ram.

⁴ Ram lolana Aminadabo te Aminadabo mo lola Nason te Nason mo lola Salimon.

⁵ Salimon na o weele Rahabo lolana Boase

te Boase na o weele Ruute mo lolana Obedi

te Obedi mo lolana Gyese.

⁶ Gyese mo lolana gyoo Defidi te gyoo Defidi mo lolana Solomon. Solomon o naa yena Yuria lialo non gyoo Defidi ba mo yala nɛ.

⁷ Solomon mo lolana Rehoboam te Rehoboam mo lolana Abigya

te Abigya mo lolana Asa.

⁸ Asa lolana Gyehosafate te Gyehosafate mo lolana Gyehoram te Gyehoram mo lolana Yusia.

⁹ Yusia lolana Gyotam te Gyotam mo lolana Ahase te Ahase mo lolana Heskia.

¹⁰ Heskia lolana Manase te Manase mo lola Amon te Amon mo lola Gyosia.

¹¹ Gyosia lolana Gyekonia na o naabia deban ken bo kyan Iseraetena yoo man mo gyu Babilon teele man nɛ.

¹² Ba ke kyan Iseraetena gyu Babilon teele man wole nɛ

te Gyekonia lola Selateli te Selateli mo lola Serubabeli.

¹³ Serubabeli lolana Abiudi te Abiudi mo lola Eliakim te Eliakim mo lola Aso.

¹⁴ Aso lolana Sadoki te Sadoki mo lola Akim

te Akim mo lola Eliudi.

¹⁵ Eliudi mo lolana Eliasa

te Eliasa mo lola Matan

te Matan mo lola Gyekopo.

¹⁶ Gyekopo mo lolana Gyosefo.

Te Gyosefo yala Meere non o ba lola Yesu

non bee baake e nyi Kristo nɛ.

Non yena nyeelɛere non Wurubuare be yako see nyi waa kon nɛ.

¹⁷ Mena doo lee Aberaham doo kelii gyoo Defidi doo yee kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee gyoo Defidi doo kelii deban ken bo kyan Iseraetena gyu Babilon nɛ yee kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee deban ken bo kyaa Babilon kelii deban ken bo lola Kristo mo nɛ yee kalola kegyakaare kufu anaara.

Yesu Kristo kalola wose man nombia

Luka 2:1-7

¹⁸ Yesu Kristo kalola wose man nombia yaa. Gyosefo na Yesu o naa Meere yakowo see nyi baa yala donja. Mona Gyosefo ta kpeo ta e ya, te Wurubuare felin yela Meere kyan fulu. ¹⁹ Na Gyosefo yee walan non o gbɛnenɛ tenɛ Wurubuare siaman, te o bee gyae nyi waa do Meere desɛn balan man doo ya nɛ, o yee wa agyuen nyi waa yo bee e ken nolo na nolo ba gyem ya. ²⁰ Deban ken Gyosefo na mo mena agyuen kei nɛ, te de Gbengyoo Wurubuare kpilale nolo kaa lese o wose wola e doseɛ man, te o yako e nyiaa, "Defidi o naanabii Gyosefo, na yee Meere ke yala ya. Nawolo nyi Wurubuare felin yele la te o kyan fulu kei. ²¹ Waa lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. Nawolo nyi non ne gyae la waa lese o balan lee be nombiakumɛ man."

²² Kenja pou konawo mena, na kpene ken de Gbengyoo Wurubuare be tee o dekpenkpengyooɔre Yesaya doo yako see nɛ ke kon mena ampan. Nombia ñenan yena nyiaa, ²³ "Alebu non o te doo ta na baale see ya nɛ waa kyan fulu na waa lola bu baale na baa baake e nyi Imanuele." Ken nawolo nyi "Wurubuare kyaa de man." ²⁴ Mena doo Gyosefo kefon nɛ, o moo Meere yala ngba mena ken de Gbengyoo Wurubuare kpilale non be yako e nɛ. ²⁵ Mona non na Meere te doo

ngba alo na baale ne ya kaboena ɔ lola bu baale. Te Gyosefo doo e yele nyi Yesu.

2

Siakaralatena baale kaa doo Yesu nɔɔ

¹ Ba lola Yesu bo Betelēhem donɔɔ ken ke kyaa Gyudia tēele man ne man. Deban kenan na gyoo Herode ne diina gyoori. Be ka lola Yesu ne, te di weeya ala ya te siakaralatena baale ban ba gyen kyolobise wose man nombia ne lee weese dēlee yenan kɔn Gyerusalem donɔɔ man, ² kaa bɔɔse balan nyiaa, “Alen te ba lola bu non waa kaa bese Gyudatena gyoo ne? Da te naa kyolobii nolo weese dēlee yenan ken na wola daa nyi be ta lola e, mena dɔɔ te de kɔnawɔ de kaa som e.” ³ Gyoo Herode na ban pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ke nyii nombia ken ne, takaa wɔ nideli. ⁴ Mena dɔɔ gyoo Herode baake Gyudatena saese kegyiise na ba mmaraa wolala pou yilaa te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Alen te baa lola nyeelēere non Wurubuarē be yako see nyi waa kɔn ne?” ⁵ Ken te be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Betelēhem donɔɔ ken ke kyaa Gyudia tēele man ne.” Nawolo nyi Wurubuarē dekpenkpengyɔɔre nolo yakowɔ see lee Betelēhem wose man nyiaa, ⁶ Wurubuarē kpa,

“Emē Betelēhemtena ban ε kyaa Gyudia tēele man ne
ε yēe gyoorobiawɔ.

Nawolo nyi ε man te gyoo dinaa non waa kēe me balan Iseraetena dɔɔ ne waa lee.”

⁷ Mena dɔɔ gyoo Herode moo Siakaralatena ban lee yenan, te ɔ bɔɔse wɔ na waa gyen deban kitii ken kyolobii non ba lee. ⁸ Be ke tiranɔɔ fa e tan ne, ɔ yako wɔ nyiaa, “E gyu na ε ke kēo bu non nideli. Akpaa ε naa e na ε bese kaa yako man, na man mɔ ke gyu ka som e.” Ken te ɔ lɔɔ wɔ gbēe te be lan Betelēhem donɔɔ man. ⁹ Be ke nyii gyoo non nɔɔwoya tan ne, ba korowɔ mo be gbēe bee gyu. Te kyolobii non bɔɔ naa weese dēlee yenan ne, tēewɔ be siaman menē te ke ka senawɔ botɔɔ ken bu non doo ne adido. ¹⁰ Ba kena kyolobii non mena ne, yēe wɔ gyon nideli. ¹¹ Be ke gyu

ka gyoo dekpanalan ken man ne, be naa bu non na ɔ naa Mēere ken te ba bunawɔ som bu non. Be gyusu ba akpose te ba lese kɔba yayam, na oliifi na adudo kyēe bu non. ¹² Kenan wole ne, Wurubuarē faree wɔ dosēe man nyi be na bese gyu ka mo gyoo Herode gyan bela ya, mena dɔɔ ba moo gbēe wole kpoo man gyu be dēe.

Be ka mo Yesu yeu gyu Igyipite tēele man

¹³ Siakaralatena ban ke lan wole ne, de Gbengyoo Wurubuarē kpilale nolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo dosēe man te ɔ yako e nyiaa, “Koro mo bu non na ɔ naa na ε ke yeu gyu Igyipite tēele man, na ε ke kyaa botɔɔ kelii deban ken maa yako non nyi yaa koro botɔɔ. Nawolo nyi gyoo Herode waa kēo bu non waa ko.”

¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo korowɔ nelim kenan te ɔ moo bu non na ɔ naa te be yeuwɔ gyu Igyipite tēele man, ¹⁵ te be kyawɔ botɔɔ kaboena gyoo Herode yenawɔ. Ken pou kɔnawɔ mena na kpene ken de Gbengyoo be tēe ɔ dekpenkpengyɔɔre dɔɔ yako see ne ke kɔn mena ampan. ɔ yakowɔ nyiaa, “Igyipite tēele man te ma lese me bu lee.”

¹⁶ Gyoo Herode kena nyi Siakaralatena ban ta mo adao di ɔ dɔɔ, ken be ta bese kɔn kaa mo ɔ gyan bela ya ne ɔ gyen ban nideli. Ken te ɔ kpila ɔ yoonɔɔtena nyi baa gyu Betelēhem donɔɔ man, na ke donɔɔsebia nan benaa na ke ne, na baa koe bia baala ban pou be ta bee ta kela kulutoonen ala ya ne, nawolo nyi mena deban kenan man te Siakaralatena ban yako e nyi be naa kyolobii non. ¹⁷ Kei yele la kpene ken Wurubuarē dekpenkpengyɔɔre Gyeremia be yako see ne kɔnawɔ ampan. ɔ yakowɔ nyiaa,

¹⁸ “De nyii yeesa na kewii na kayeyēe dinaa Rama tēele man.

Rahēle ne wii ɔ bia te ɔ te bēe nyi be na kyolēe e ya,
nawolo nyi ɔ bia pou te munu.”

Be ka bese kɔn Nasarēte donɔɔ man

¹⁹ Gyoo Herode yen wole ne, Wurubuarē kpilale nolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo dosēe man Igyipite tēele man te ɔ yako e nyiaa, ²⁰ “Koro na n ka mo bu

non na o naa, na e ka bese gyu Iserae tæele man. Nawolo nyi balan ban nafa bæe gyae bu non baa ko ne ta yekee.”²¹ Mena dɔɔ Gyosefo desina o wose, te o moo bu non na o naa te be laɲa Iserae tæele man.²² Mɔna Gyosefo ke nyii nyi gyoo Herode bu Akelɔse kyaa la o kya nawɔɔ man o ne di gyoori Gyudia tæele dɔɔ ne, o yee botɔɔ ke gyu. Te kenj Wurubuarɛ be faree e dosɛɛ man dɔɔ ne, o kpasewɔ gyu Galelia tæele man.²³ Te o gyuuwɔ ke kyaa donɔɔ kenj bæe baake ke nyi Nasarɛte ne man. Kei yela kpene kenj Wurubuarɛ be tɛɛ wa akpenkpenjgyɔɔra dɔɔ yako see ne, kɔɲawɔ ampanj. Be yakowɔ nyiaa, “Baa baake e nyi Nasarɛte baale.”

3

Gyɔn Wurubuarɛ lonjɔɔre non ke desina gbɛɛ fa Yesu ke kɔɲ

Maake 1:1-8; Luka 3:1-18; Gyɔn 1:19-28

¹ Deban kenan man ne, Gyɔn Wurubuarɛ lonjɔɔre kɔɲawɔ o ne kolosi Wurubuarɛ nombia Gyudia depampaa dinaa kenj man. O yakowɔ nyiaa,² “E kyɛɛkee lee e gbɛɛnenj kumɛɛ man na e ke kɔɲ Wurubuarɛ gyan, nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori kenj ta benaa.”³ Gyɔn kei yena non Wurubuarɛ dekpɛnkpenjgyɔɔre Yesaya be yako o wose man nombia nyiaa, “Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa kenj man nyiaa,

e desina de Gbenjgyoo gbɛɛnenj.

E yela o gbɛɛnenj pou ka tenee.”

⁴ Kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ ɲara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te o moowɔ yɛɛ abɔɔɔ kpanj o tena man. Akpataana na teebɔɔ yena o weenɛɛ.⁵ Balan lee Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tæelese man, na donɔɔse ɲan ɲe kyaa Gyɔɔdan boo kenj yenaase ne kɔɲ o gyan.⁶ Bɛɛ kaa tɔlɛɛ be nombiakumɛɛ ɲan pou bɔɔ yɛɛ ne fa e, na o te sɔ wɔ Wurubuarɛ lonj Gyɔɔdan boo kenj man.

⁷ Gyɔn kena balan burum ban bɔɔ lee Farasiitena na Sadukiitena akpii ɲan man kɔɲ o gyan nyi waa sɔ wɔ Wurubuarɛ lonj ne o bɔɔse wɔ nyiaa, “Kyoa, emɛɛ ban e dana nombiakumɛɛ ɲgba doma ne. Amote faree na non nyi yaa yeu

lee Wurubuarɛ denjele kewɔɲ kenj gyae ke kɔɲ balan dɔɔ ne man?”⁸ E yɛɛ nombia kpaakpaa ɲan nawolo nyi e te kyɛɛkee lee e gbɛɛnenj kumɛɛ man kɔɲ Wurubuarɛ gyan.⁹ E na yɛɛ ya agyuenj nyi kenj e yɛɛ Aberaham o naanasewɔ dɔɔ te Wurubuarɛ lee non ya. Mɛɛ yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ waa tale yela boya adonj kenj ka bese naanase fa Aberaham.¹⁰ E kɛɛ, Wurubuarɛ tanj desina o debɛɲa see waa tunjii daase lo. Mena dɔɔ danj kamase kenj ke bæe se bia kpaakpaa ya na, waa tunj ke lo na baa keretii ke do boalan man.¹¹ Kenjɛ Gyɔn besewɔ yako wɔ nyiaa, manj dɔɔ lonj te me dana mɛɛ sɔ non Wurubuarɛ lonj na kawola nyi e te kyɛɛkee lee e gbɛɛnenj kumɛɛ man kɔɲ Wurubuarɛ gyan. Mɔna manj wole na non o kela manj ne waa kɔɲ, kenj manj tekaboe gba nyi maa tela otenate nkyokotase gba ya. Non dɔɔ, Wurubuarɛ felinj na boalanj te waa mo sɔ non Wurubuarɛ lonj.¹² O dana o pampaa o nyinjmaa man waa mo feefu wa amɔla na waa lese amɔla bia ɲan do o kpee man, na waa kuu wura ɲan ka do boalanj kenj ke bæe yem ya ne man.

Yesu Wurubuarɛ lonjkeso

Maake 1:9-11; Luka 3:21-22; Gyɔn 1:31-34

¹³ Gyɔn kɛɛ sɔ balan Wurubuarɛ lonj kenj ne, te Yesu leewɔ Galelia tæele man kɔɲ Gyɔɔdan boo nɔɔman nyi Gyɔn waa sɔ e Wurubuarɛ lonj.¹⁴ Mɔna Gyɔn gyaewɔ waa yɛɛ na Yesu ke kyɛɛkee wa agyuenj. Kenjɛ o bɔɔse Yesu nyiaa, “Nyanj te kaboena nyi nya sɔ manj Wurubuarɛ lonj. Weera te nyanj besewɔ kɔɲ me gyan nyi manj maa sɔ nenj Wurubuarɛ lonj?”¹⁵ Kenjɛ Yesu tiranɔɔ fa Gyɔn nyiaa, “Debanj kei man ne, nyanj yɛɛ ke mena. De yɛɛ nne na, Wurubuarɛ kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ baa.” Kenjɛ Gyɔn mɔ sɛɛwɔ.¹⁶ Gyɔn ke sɔ Yesu Wurubuarɛ lonj tanj, te Yesu ka mo waa lee lonj kenj man pɛ, te adido torowɔ. Kenjɛ o naa Wurubuarɛ felinj non moo duwulunj dinɔɔ tisi kaa gyakaa o dɔɔ.¹⁷ Botɔɔ te be nyii Wurubuarɛ kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Kei yena

me bu ñon mɛɛ gyae lee me konɔɔ man, te ɔ na gyoo me sia nideli.”

4

*Ɔbonsam kekɛɛse Yesu
Maake 1:12-13; Luka 4:1-13*

¹ Keŋte Wurubuare felin ñon yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man. Botɔɔ te ɔbonsam kekɛɛse e kekɛ. ² Yesu ke bake ɔ nɔɔ weeya sɔŋola (40) nelim na ka weese wole ne, tanam kyanja e nideli. ³ Botɔɔ te ɔbonsam kɔŋawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, “Akpa nyan yena Wurubuare bu ñon na, yela boya keŋa ka bese weenɛɛ.”

⁴ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia aŋmarasen see ne yako daa nyiaa,

‘Na weenɛɛ ŋaagen ne faa na walaŋ nyeedon ya,
mɔna Wurubuare nɔɔwoya kamase mɔ ne fa walaŋ nyeedon.’ ”

⁵ Botɔɔ te ɔbonsam moo Yesu gyu Gyerusalem donɔɔ man, te ɔ moo e gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ nyee-man adido adido, ⁶ te ɔ yako e nyiaa,

“Akpa nyan yena Wurubuare bu ñon na, fuŋ n wose lee kebo ke lo tɛɛle man, nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasen see ŋan ne yako daa nyiaa,

‘Nyan dɔɔ Wurubuare waa kpila ɔ kpilala,

na be kaa gyee neŋ nideli,
na baa kɔlee neŋ keŋ nyi n be gyae n ka mo n nae gyɔ
na boe koran gba ya.’ ”

⁷ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia aŋmarasen see na bese yako daa nyiaa, ‘Na kekɛɛ n Gbenjyoo Wurubuare ñon kekɛ ya.’ ”

⁸ Botɔɔ te ɔbonsam besewɔ mo Yesu gyu bula dinaa daale nyee dɔɔ, te ɔ wola e tɛɛle kei dɔɔ gyoorobiiri na ka kyeo pou.

⁹ Keŋte ɔ yako Yesu nyiaa, “Akpa n buŋ me nawɔɔ tɛɛ som man na, maa mo abɔɔ keŋa pou fa neŋ.” ¹⁰ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Ɔbonsam ta lee me siaman, nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasen see ne yako daa nyiaa, de Gbenjyoo Wurubuare waagen te kaboena nyi dee

buŋ e na dɛɛ som e.” ¹¹ Botɔɔ te ɔbonsam leewɔ Yesu gyan laŋ, te Wurubuare kpilala kɔŋawɔ kaa kekɛ ɔ dɔɔ.

Yesu kefi ɔ tom keyɛɛ aseɛ Galelia tɛɛle man

Maake 1:14-15; Luka 4:14-15

¹² Yesu ke nyii nyi ba te kyan Gyɔn Wurubuare lonsoore ñon to deni ne, te ɔ besewɔ gyu Galelia tɛɛle man.

¹³ Yesu ka lee Nasarete donɔɔ man ne, ɔ gyuuwɔ ke kyaa Kapanum donɔɔ man. Donɔɔ kei kyaa Galelia depaa nɔɔman, te ka benaa na Sebulon na Nafitali tɛɛlese. ¹⁴ Kei yela kpene keŋ Wurubuare dekpenkpenjyooore Yesaya be yako see lee tɛɛle kenan wose man ne kɔŋawɔ ampan. Yesaya yakowɔ see nyiaa,

¹⁵ “Emɛɛ balan ban ɛ kyaa Sebulon na Nafitali tɛɛlese ŋan ŋe kyaa benaa na Galelia depaa,

botɔɔ keŋ balan ban ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya ne boe ne,
na Gyɔɔdan boo dingyin ne, ɛ tei kebo.

¹⁶ Balan ban be doo ditinɛɛ man ne te naa keŋmanee dinaa daale.

Balan ban mɔ be kyaa botɔɔ keŋ yeŋ ne di gyoori ne,
keŋmanee te kɔŋ fa wɔ.”

¹⁷ Lee deban kenan te Yesu fiasɛɛ ɔ ne kolosi Wurubuare nombia nyiaa, “Ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛneŋ kumɛɛ man na ɛ ke kɔŋ Wurubuare gyan, nawolo nyi Wurubuare gyoori keŋ ta benaa.”

Yesu ke baake ɔ kaseela gyangba nyiban ban

Maake 1:16-20; Luka 5:1-11

¹⁸ Wee daale Yesu keta Galelia boo nɔɔ nɔɔ ne, ɔ naa Simɔn ñon ɔ yele daale bela yena Pita ne, na ɔ naabu Anderiase na beɛ lo asawu boo keŋ man, nawolo nyi be yeɛ kpɛɛ kyanarawɔ. ¹⁹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ kaa sila man, na maa yela ɛ ke yilaa balan fa man.” ²⁰ Debokenan man te be tinaa ba asawuse ŋan yela te be kaa sila Yesu. ²¹ Ɔ ke gyu ɔ siaman kyomii ne, ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn na ban na be kya Sebedeo doo degbele man bee desina ba asawuse te Yesu baake wɔ, ²² debokenan man te

be tinaa degbele kenj na be kya yela, te be sila Yesu lanj.

Yesu ke kyɔ kaweesee

Luka 6:17-19

²³ Kenjte Yesu kila Galelia tɛele kenj pou, na ɔ na wola wɔ Gyudatena ɔsom denɛɛ man. ɔ kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa lee Wurubuare gyoori kenj wose man, te ɔ kyɔɔ kaweesee kpookpoo balan wose man. ²⁴ Mena dɔɔ Yesu yele leewɔ Siria tɛele kenj dɔɔ pou. Kenjte balan moo kaweesetena kpookpoo, ngba banj bɛɛ wee keleuleuse na ɔtakasese na banj ba yenaase ba yekee nɛ kɔna e, te ɔ kyɔɔ wɔ te ɔ gberaa felɔnkumɛɛ lee baale mɔ man. ²⁵ Mena dɔɔ balan burum lee Galelia, na Dekapolise tɛele man na Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tɛele man, na Gyɔɔdan dinjyin kaa sila e.

5

Yesu kawola balan bula dɔɔ

Luka 6:20-23

¹ Yesu kena balan burum banj nɛ, ɔ gyenja bula daale gyu ke kyaa ke dɔɔ. Kenjte ɔ kaseela banj kɔɔnawɔ kaa kyaa kilisi e. ² Botɔɔ te ɔ gyuusu ɔ nɔɔ ɔ na wola wɔ nyiaa,

³ “Emɛɛ banj ε ba mo ε wose pou lo Wurubuare dɔɔ nɛ emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te Wurubuare gyoori kenj yɛɛ ε wui.

⁴ Emɛɛ banj ε ne di walaɔsa nɛ emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa kyɔlɛɛ nɔn.

⁵ Emɛɛ banj ε ne yɔkɔse ε wose nɛ emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te tɛele kei gyae kaa bese ε wui.

⁶ Emɛɛ banj ε loo gyakaa nideli nyi ε ke yɛɛ kpene kenj tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa fa nɔn abɔɔ nɔn ε ne gyae lee ε konɔɔ man nɛ.

⁷ Emɛɛ banj ε ne wii balan waraɔase nɛ emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa wii emɛɛ mɔ waraɔase.

⁸ Emɛɛ banj dukum kamase be doo ε konɔɔse man ya nɛ emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ ne gyae la ε kena Wurubuare.

⁹ Emɛɛ banj ε ne yele wosefɛɛrenj ne kɔn balan nsana nɛ emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te baa baake nyi Wurubuare bia.

¹⁰ Emɛɛ banj bɛɛ naase nɔn diyem nyi ε ne yɛɛ kpene kenj tenɛɛ Wurubuare siaman dɔɔ nɛ, emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te Wurubuare gyoori kenj yɛɛ ε wui.”

¹¹ “Emɛɛ banj balan na tee nɔn te bɛɛ naase nɔn diyem te bɛɛ kerɛɛ ε nɔɔse yako nombiakumɛɛ gyakaa ε dɔɔ, nawolo nyi kenj e silana manj dɔɔ nɛ, emɛɛ na nyeebam. ¹² ε yela ke yɛɛ nɔn gyonj nideli, nawolo nyi kom kenj Wurubuare waa tɔ nɔn adido nɛ ka boe. Mena kenj bɛɛ naase nɔn diyem nɛ, mena ke te be naase Wurubuare akpenkpenjyɔɔra banj bɔɔ kyaa pete ε be kɔn nɛ diyem.”

Emɛɛ yena tɛele kei dɔɔ yabia na ka kenjanjɛɛ

Maake 9:50; Luka 14:34-35

¹³ “ε yɛɛ ngba yabia nɛ fa balan tɛele kei dɔɔ. Mɔna akpaa yabia gyonj kenj da lee ke man na, n be gyae n ke tale yela ka ke yɛɛ gyonj bela ya. Dekɔn mena na yabia kenan be dei fa kolo na kolo ke yɛɛ bela ya. Bee funj ke bo leki, na balan ke sakatee ke lanj.”

¹⁴ “ε yɛɛ ngba kenjanjɛɛ nɛ fa balan tɛele kei dɔɔ. Donɔɔ kenj ke gyakaa bula dɔɔ nɛ bɛɛ weese ya. ¹⁵ Nɔlo bɛɛ kyanjɛɛ kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ ya, mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido, na ke nyinj naa fa balan banj pou be kyaa dekpanalan man nɛ. ¹⁶ Mena mɔ te ε yela balan kena ε kenjanjɛɛ kenj. Kei ne gyae la ke yela balan kena ε nombia kpaakpaa nɔn ε ne yɛɛ nɛ, na baa nyinj lese ε kya nɔn ɔ kyaa adido nɛ yele.”

Yesu te kɔn ɔ kaa wɔlɛɛ Wurubuare mmaraase nɔn ya

¹⁷ Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε na gyuenj nyi me kɔnae me kaa bɛɛ Wurubuare mmaraase, yaa nombia nɔn Wurubuare akpenkpenjyɔɔra be yako

see ne ya. Ma te kɔŋ nyi me kaa beɛ ɲa ya, mɔna me kɔŋaɛ na maa yela nombia ɲenan pou ke kɔŋ ɲgba ba ke yako see ne. ¹⁸ Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ε ke nyii nyiaa, adido na tɛɛle kei pou nyiɲa te wɔɛɛ ta ya ne, mmaraase ɲan man dokolon, yaa kenmarasebii dokolon koon gba be gyae ka feefo lee ɲe man ya, kelii deban ken nombia ɲenan pou gyae ke kɔŋ, ɲgba mena ken bɔɔ yako see ne. ¹⁹ Mena dɔɔ walan kamase ɲon ɔ beɛ nyi ɔ be di Wurubuaɛ mmaraase kenja man kamase dɔɔ ya, te ɔ wola balan mɔ nyi be na di ɲe dɔɔ ya ne, na mena walan ɲonan waa yeɛ walan kemaasabii Wurubuaɛ gyoori ken man. Mɔna walan kamase ɲon ɔ di Wurubuaɛ mmaraase ɲan kamase dɔɔ, te ɔ wola balan mɔ nyi baa di ɲe dɔɔ ne, baa baake e nyi walan kegyia Wurubuaɛ gyoori ken man. ²⁰ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon ε ke nyii nyiaa, akpaa ε gbɛɛnɛn ta teneɛ Wurubuaɛ siaman kela Gyudatena mmaraa wolala ban, na Farasiitena dikpii ken balan ya ne, ε be gyae ε ka gyoo Wurubuaɛ gyoori ken man ya.”

Yesu kawola lee ban wose man

²¹ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyi, “ε nyii Wurubuaɛ nombia yakowɔ nyiaa, benɛn benɛn ken na, Wurubuaɛ yako de naanaɔ nyi, ‘ε na ko walan ya, te walan kamase ɲon ɔ ko walan na, maa bu e fɔɔ.’ ²² Mɔna man ne yako ɲon baa nyiaa, ‘Walan kamase ɲon ɔ gyeɲ ban do ɔ dɔɔ na baa bu e fɔɔ, te walan kamase ɲon ɔ tee ɔ dɔɔ nyi ɔ yeɛ ohuhoo e na, baa mo e gyu kegyiise siaman na be kaa di ɔ nombia. Te walan kamase ɲon ɔ baake ɔ dɔɔ nyi Diyiɲte na, ɔtenate benaa na boalan man kagyoo.’ ²³ Mena dɔɔ nyi akpaa nyan ɲon n mo kolo kɔŋ Wurubuaɛ kedeesa boe ken tɛɛ n kaa deesi, te n tɔɔse nyi emɛɛ na ɲolo dana nombia na, ²⁴ tina nya abɔɔ ɲan yela kedeesa boe ken tɛɛ botɔɔ, na n ke gyu n dɔɔ ɲon gyan na ε kaa desina ya nsana, pena n kaa mo nya abɔɔ ɲan deesi fa Wurubuaɛ. ²⁵ Nyi akpaa ɲolo de samena nɛn na, yeɛ kakyeɲ na ε ke desina ya nsana pena nombia kedi wee

ken kelii. Na mena ya wee kenan de lii na, waa mo nɛn ka do nombiadiiri ɲon nyiɲmaa man, na ɲon mɔ ka mo nɛn ka do kotɔɔtɔtena nyiɲmaa man, na baa mo nɛn ketɔ deni. ²⁶ Ampan yaa mɛɛ yako nɛn n ke nyii nyiaa, n be gyae n ka lee deni kenan man ya, kaboena n ke tɔ kom ken pou baa do nɛn ne tan.”

Yesu kawola lee yale kewɔɛɛ wose man
Mateo 19:9; Maake 10:11-12; Luka 16:18

²⁷ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε nyii Wurubuaɛ nombia yakowɔ nyi alo na baale de yala dɔŋa na, ɲolo na lee ɔ dɔɔ wɔle ya. ²⁸ Mɔna man ne yako ɲon baa nyi walan kamase ɲon ɔ keɛ alo te ɔ gyakaa e loo na, ɔtenate te yeɛ dukum Wurubuaɛ siaman. Nawolo nyi Wurubuaɛ siaman na ɔ gyae e baa. ²⁹ Akpaa n dunolon sibir ne yeɛ la te n ne yeɛ dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya lee kadeɲ na n ke kyaa Wurubuaɛ gyan kela nyi baa mo n dibiliɲ pou ka do boalan man. ³⁰ Te akpaa nyi n dunolon baam ne yeɛ la te n ne yeɛ dukum na kara ke leki. Dei nyi nya lee kadeɲ na n ke kyaa Wurubuaɛ gyan kela nyi baa mo n dibiliɲ pou ka do boalan man.”

³¹ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “ε nyii Wurubuaɛ nombia yakowɔ nyiaa, ‘Walan kamase ɲon waa beɛ ɔ weɛle na, kaboena nyi waa fa e tɔne na kawola nyi ɔ te beɛ e.’ ³² Mɔna man ne yako ɲon baa nyi akpaa alo te gyae baala ya te ɔ baale de beɛ e na, ɔ te yeli alo ɲon te wɔɛɛ yale mmaraase Wurubuaɛ siaman. Te nyan ɲon mɔ n yala alo ɲon ɔ baale be beɛ e na, Wurubuaɛ siaman na n gyae ɲolo weɛle baa.”

Yesu kawola lee ntamse kekan wose man

³³ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε nyiiwɔ Wurubuaɛ nombia besewɔ yako gyan gba ken nyiaa, walan kamase ɲon ɔ kan ntam fa de Gbenjyoo Wurubuaɛ na, waa yeɛ kakyeɲ na waa di ke dɔɔ. ³⁴ Mɔna man ne yako ɲon baa nyiaa, ε na kan ntam korakora gba ya. ε na kan adido ntam ya, nawolo nyi botɔɔ te Wurubuaɛ kyaa ɔ ne di gyoori balan

pou dɔɔ. ³⁵ Ɛ na kan tɛele mɔ ntam ya, nawolo nyi botɔɔ yena Wurubuare nae dɛɛ see. Ɛ na kan Gyerusalem donɔɔ mɔ ntam ya, nawolo nyi ken yena gyoo dinaa non donɔɔ. ³⁶ Ɛ na kan ɛ nyee ntam ya, nawolo nyi nolo be gyae waa tale yela ɔ nyeenyɔɔse dokolonj ke biri yaa ka wolose ya. ³⁷ Nombii ken kaboena nyi nya sɛɛ 'Ayi' na sɛɛ nyi 'Ayi' te ken kaboena nyi nya bɛɛ nyi 'Koa' na, bɛɛ nyi 'Koa.' Nombii da lee kenja wole na, lee walanjum non gyanj."

Na mo dukum to dukum kom ya

Luka 6:29-30

³⁸ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, "Ɛ nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, akpaa n dɔɔ de yelee n sibii na nyanj mɔ yelee ɔ wui to kom. Te akpaa n dɔɔ de kulu n keli na, nyanj mɔ kulu ɔ wui to kom. ³⁹ Mɔna manj ne yako non baa nyiaa, akpaa nolo de yee nej nombiikum na, nyanj na mo nombiikum to e kom ya. Te akpaa nolo da njmera nej n dunolunj lakaa man na, besena n demena mɔ wui kpu e. ⁴⁰ Nyi nolo de samena nej nyi waa leo n kegba wurikyim na, kpee n kegba atetate kenj mɔ kpu e. ⁴¹ Akpaa nolo da njere nej nyi emee na e ke ta nawɔɔtɔɔse kufu na, sɛɛ na emee na e ke ta nawɔɔtɔɔse sao. ⁴² Akpaa nolo da sola nej kolo na fa e, te akpaa nolo de kɔnj ɔ kaa paa n kolo na, na bɛɛ ya."

Yesu kpa dɛɛ gyae balan ban bɛɛ kola daa

Luka 6:27-28, 32-36; 1 Korintotena 13

⁴³ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, "Ɛ nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, gyae n dɔɔ na n ke kola non ɔ ne kola nej ne. ⁴⁴ Mɔna manj ne yako non baa nyiaa, ɛ gyae balan ban bɛɛ kola non ne, na ɛ ke fane fa ban bɛɛ naase non diyem ne, ⁴⁵ na kawola nyi ɛ yee ɛ kya non ɔ kyaa adido ne bia gbagbawɔ. Nawolo nyi ɔ ne yelee weese ne gyɔɔ fa balan kumee na balan kpaakpaa pou, te ɔ ne yelee oga ne njee fa balan ban be gbenej tenee ɔ siaman, na ban be gbenej ba tenee ɔ siaman ya ne pou. ⁴⁶ Nyi akpaa ɛ ne gyae balan ban bɛɛ gyae non ne baagenj bo na, ɛ na gyuenj nyi ɛ ke nyinj kolo kpaakpaa lee Wurubuare

gyanj ya, nawolo nyi nombiakumeeyera mɔ koranj ne gyae ban bɛɛ gyae wɔ ne. ⁴⁷ Te akpaa ɛ do ɛ gyoona baagenj nɔɔ na, wonj te ɛ ne yee kela balan akan ban? Na mena te balan ban bɔɔ gyenj Wurubuare ya ne mɔ ne yee yee? ⁴⁸ Mena dɔɔ ɛ yee balan kpaakpaa kenj nombiikum kamase na dɔɔ ɛ man ya kelii ɔto, njgba ɛ kya non ɔ kyaa adido ne."

6

Yesu kawola lee deeli keyee wose man

¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa "Ɛ kee nideli nyi ɛ be yee deeli balan man, na baa nyinj naa non ya. Akpaa ɛ yee mena na, ɛ be gyae ɛ ke nyinj kom keto kamase lee ɛ kya non ɔ kyaa adido ne gyanj ya. ² Mena dɔɔ akpaa ɛ yee deeli fa diyemte nolo na, ɛ na mo ke gyɔ dekpenkpenj njgba mena kenj balan ban bɛɛ beo ba wose ne ne yee Gyudatena ɔsom denee na abonterese man, na balan kenyinj kelee wɔ ne ya. Ampanj yaa mee yako non nyiaa, be tanj nyinj ba kom keto pou. ³ Mɔna akpaa n yee deeli fa diyemte nolo na, na yelee n dɔɔ kpaakpaa gba koranj ke nyii ya. ⁴ Yela kedoo walan non n be yee deeli kenj fa e ne, emee na e ɛ bala nsana. Dekonj mena na, n kya Wurubuare non ɔ ne naa kpene kenj n be yee weese ne, waa to nej kom."

Yesu kawola lee kefane wose man

Luka 11:2-4

⁵ Kenje Yesu yako wɔ nyi, "Akpaa ɛ ne fane ne, ɛ na yee njgba mena kenj balan ban bɛɛ beo ba wose ne yee ne ya. Nawolo nyi bɛɛ gyae Gyudatena ɔsom denee man, na abonterese man keta senee fane na balan kenyinj naa wɔ. Ampanj yaa mee yako non nyi be tanj to wɔ ba kom pou. ⁶ Mɔna akpaa ɛ ne gyae ɛ ke fane na, ɛ gyu ɛ denee man na ɛ keto disim na ɛ ke fane fa ɛ kya non ɛ bɛɛ naa e na ɛ sia fonee ya ne. Akpaa ɛ yee mena na, ɛ kya non ɔ ne naa kpene kenj ɛ be yee weese ne, waa to non kom.

⁷ Akpaa ɛ ne fane na, ɛ na kolosi nɔɔwoya burum njan njɔɔ tanj tɔnɔɔ, njgba mena kenj balan ban bɔɔ gyenj Wurubuare ya ne yee ne ya. Ban gyenj nyi akpaa be

kolosi nɔwɔya burum na, te Wurubuare waa nyii wɔ. ⁸ Mena dɔɔ ɛ na yɛɛ ɲgba be kɛɛ yɛɛ nɛ ya, nawolo nyi ɛ kya Wurubuare wulaa ɔ gyen kpene ken ne hia ɲon koran gba pɛte ɛ ne bɔɔse e.” ⁹ “Ɛ ne gyae ɛ ke fane na, ɛ yako nyiaa, ‘De kya ɲon n kyaa adido,

dɛɛ fane nyi balan pou baa lese n ye.

¹⁰ Lese n gyoori debɔɔ, yela baa yɛɛ n kegyaebii tɛɛle dɔɔ, ɲgba mena ken bɛɛ yɛɛ adido nɛ.

¹¹ Fa daa gyen wee kei weenɛɛ.

¹² Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa, ɲgba mena ken daa mɔ na mo kyɛɛ balan

ban bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ tia daa nɛ.

¹³ Na ye le dɛɛ yala kekɛɛsekɛɛ man ya.

Mɔna lese daa lee walan kum ɲon nyinmaa man.’ ”

¹⁴ Nawolo nyi akpaa ɛ mo balan nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na, ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ mɔ waa mo ɛmɛɛ mɔ ɛ nombiakumɛɛ kyɛɛ ɲon. ¹⁵ Mɔna akpaa ɛ ta mo balan nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ ya na, ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ mɔ be gyae waa mo ɛmɛɛ mɔ wui nombiakumɛɛ kyɛɛ ɲon ya.

Yesu kawola lee nɔɔkebakɛ wose man

¹⁶ Ken te Yesu besewɔ yako wɔ nyi, “Akpaa ɛ ne bakɛ ɛ nɔɔ nɛ, ɛ na nyaɲɛ ɛ sia ɲgba mena ken balan ban bɛɛ beo ba wose nɛ ne yɛɛ nɛ ya. Bɛɛ nyaɲɛ be sia na balan ke nyin naa nyi bɛɛ bakɛ be nɔɔ. Ampaɲ yaa mɛɛ yako ɲon nyi be taɲ nyin ba kom ketɔ. ¹⁷ Mɔna akpaa n bakɛ n nɔɔ nɛ, faafo n sia na n ke tiu nuɲ na n ke fulaa n nyee. ¹⁸ N yɛɛ mena na balan ba gyem nyi n ne bakɛ n nɔɔ ya. Mɔna n kya ɲon n bɛɛ naa e na n sia fonɛɛ ya, te ɔ ne naa kpene kamase ken n ne yɛɛ weese nɛ waa tɔ nen kom.”

Ɛ mo ɛ sia gyakaa abɔɔ ɲan ɲɛ kyaa Wurubuare man nɛ dɔɔ

Luka 12:33-34

¹⁹ Ken te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ na gyae abɔɔ see tɛɛle kei dɔɔ fa ɛ wose ya. Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ na, paapaase na kandorɔse gyae ke tale wɔlɛɛ ɲa, yaa ɲmɛlatena mɔ baa tale

kaa ɲmɛle ɲa. ²⁰ Mɔna ɛ gyae abɔɔ see ɛ wose Wurubuare man, botɔɔ ken paapaase na kandorɔse be wɔlɛɛ ɲa ya, te ɲmɛlatena mɔ be gyae baa tale gyu ke ɲmɛle ɲa ya nɛ. ²¹ Nawolo nyi botɔɔ ken nya abɔɔ kpaakpaa doo nɛ, botɔɔ mɔ te n loo gyakaa.”

Sia yɛna n wose ken kenmanɛɛ

Luka 11:34-36

²² Ken te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Sia yɛɛ ɲgba kanea nɛ fa deniwalaɲ wose. N sia dei na n wose pou doo kenmanɛɛ man. ²³ Mɔna n sia de wɔlɛɛ na, n wose pou doo ditin tɛɛ tuum man. Nyi akpaa kanea ken doo n man nɛ da gyoo ditin tɛɛ na, kenan na ditin tɛɛ dinaa ta gyoo nen.”

Ɛ na mo ɛ konɔɔ pou gyakaa ɛ wose man abɔɔ dɔɔ ya

Luka 12:22-31; 16:13

²⁴ “Walaɲ be kyaa ken waa tale som gben gyooona bala ya. Dekɔɲ mena na, waa kɔla ɲolo na waa gyae ɲolo nombia, yaa waa som ɲolo nideli kela ɲolo. Ɛ be gyae ɛ ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.

²⁵ Mena dɔɔ te mɛɛ yako ɲon nyiaa, ɛ na yeyɛɛ na ɛ kekyaa man kedi na kennyɔɔ, na abɔɔ ɲan ɛ ka do ya. Nyeeɔɲ ne hia kela weenɛɛ, te deniwalaɲ wose mɔ ne hia kela abɔɔ ɲan waa do. ²⁶ Ɛ kɛɛ gyebuse, bɔɔ ne duu abɔɔ ya te bɔɔ ne kɔɔ ya te bɔɔ dana kpeese yaa denɛɛ ɲan man baa see weenɛɛ ya. Mɔna ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ ne fa wɔ weenɛɛ. Kaboena ya gyen nyi, ɛ wose ne hia kela gyebuse. ²⁷ Ɛ man won ti te lee ɔ kayeyɛɛ man nɛ, waa tale mo debaɲ dokolon koon pɛ kpu na ɔ weeya ɲan Wurubuare be fa e nɛ? ²⁸ Won dɔɔ te ɛ na yeyɛɛ na abɔɔ ɲan ɛ ka do. Ɛ kɛɛ mena ken kyenkyenkɔɔse na bee, ɲɛ bɛɛ yɛɛ tom ya te ɲɛ bɛɛ loo kanyaɲse mɔ ya. ²⁹ Mɔna mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, Gyoo Solomon gba na ɔ wosekenyin koran nɛ, ɔ te nyin kyenkyenkɔɔse ken na man dokolon kyeo ya. ³⁰ Weera dɔɔ te ɛ bɛɛ lɛɛ Wurubuare di nideli ya. Nyi akpaa mena te Wurubuare ne mia ɲalese ɲan ɛ kena ɲa gyen kyoo na be ta too ɲa na, kenan na ɛ tɔɔse nyi Wurubuare waa mia

non kela njalese njenan. ³¹ Mena dɔɔ ɛ na yeyɛ na kpene ken ɛ ke di, yaa kpene ken ɛ ke nyɔɔ yaa kpene ken ɛ ka do nɛ dɔɔ ya. ³² Nawolo nyi mena abɔɔ kenja te tɛɛle kei dɔɔ balan ban bɔɔ gyen Wurubuarɛ ya nɛ sia ne yɛɛ nɛ dɔɔ, mɔna ɛ kya Wurubuarɛ gyen nyi mena abɔɔ kenja ne hia ɛmɛɛ mɔ. ³³ Mena dɔɔ ɛ tanjbeɛ mo ɛ loo pou gyakaa Wurubuarɛ gyoori ken na ɔ gbɛnenɛ njan tenɛɛ nɛ dɔɔ. Nyi akpaa ɛ yɛɛ mena na, Wurubuarɛ waa mo abɔɔ akan njan pou kpu non. ³⁴ Mena dɔɔ ɛ na yeyɛ na kyoo wui nombia ya, te ɛ na mo gyen wui nombia kpu kyoo wui man ya. Nawolo nyi wee kamase na ke wui nombia.”

7

ɛ na mo ɛ wose yɛɛ nombiadiira ya Luka 6:37-38, 41-42

¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ na yɛɛ ɛ wose balan nombiadiira na ɛ ke bu wɔ fɔɔ ya, na Wurubuarɛ mo be di ɛ nombia na waa bu non fɔɔ ya. ² Nawolo nyi gbɛɛ ken man ɛ ka mo di ɛ tebia nombia na, mena mɔ te Wurubuarɛ waa mo di ɛ nombia. Nombii ken ɛ ka mo yɛɛ ɛ tebia nɛ, ken ke te Wurubuarɛ mɔ waa mo yɛɛ non. ³ Weera dɔɔ te n ne naa wonsilibii ken doo n dɔɔ sibii man, te n be famenɛ na daakpee ken doo nyan gbagba n sibii man ya? ⁴ Sena te n ke tale yako n dɔɔ nyi, ‘Me dɔɔ yela maa lese wonsilibii lee n sibii man, ken nyan gbagba be famenɛ na daakpee ken doo n sibii man ya?’ ⁵ Nyan walan non n na beo n wose, kaboena nyi nya tanjbeɛ lese daakpee ken doo n sibii man nɛ, pɛna n kena nideli na n ka lese wonsilibii ken doo n dɔɔ sibii man nɛ.

⁶ ɛ na mo kpene ken ke yɛɛ kolo kpaakpaa ke Wurubuarɛ siaman nɛ fa babaase ya, na mena ya na baa besena bo kɔn ɛ dɔɔ na baa donje non. ɛ na mo ɛ kegyanase kpaakpaa nyinjan mɔ fun lɔ kekuriise ya, na mena ya na baa sakatee na bo.”

ɛ sola Wurubuarɛ kolo na waa fa non Luka 11:9-13

⁷ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ sola Wurubuarɛ kolo na ɛ nyinmaa gyae ke kan ke. ɛ keo kolo lee ɔ gyan na ɛ ke nyin ke, te ɛ gyɔ e disim na waa toro fa non. ⁸ Nawolo nyi walan kamase non ɔ bɔɔse e kolo na ɔ nyinmaa ne kan ke. Non ɔ gyae kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyin ke, te non mɔ ɔ gyɔ e disim na waa toro fa e. ⁹ ɛ man wonji kyaa la ken nyi ɔ bu da sola e weenɛ na waa mo boe fa e? ¹⁰ Yaa ɛ man wonji kyaa la ken nyi ɔ bu da sola e krebii na waa mo dom fa e? ¹¹ Akpaa ɛmɛɛ ban ɛ yɛɛ nombiakumɛɛyɛrawɔ koran gyen abɔɔ kpaakpaa ka mo fa ɛ bia na, de yaa sena te ɛ kya non ɔ kyaa adido nɛ be gyae waa mo abɔɔ kpaakpaa njan kela kenja nɛ fa ban bɛɛ sola e nɛ ya. ¹² Wurubuarɛ mmaraase na Wurubuarɛ akpenkpenngyɔɔra nombia njan pou bɔɔ wolo nɛ na nyee yɛna nyi, kpene ken n ne gyae nyi balan baa yɛɛ fa nen na, ken te kaboena nyi nyan mɔ nya yɛɛ fa wɔ.”

Denanɔɔ bɔbɔɔkyee ken

Luka 13:24

¹³ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ yɛɛ kakyen na ɛ ka mo denanɔɔ bɔbɔɔkyee ken man gyoo Wurubuarɛ man. Nawolo nyi denanɔɔ ken ka keereɛ te ke gbɛɛnaa fɛɛɛ te ke dɔɔ keta be tan ban ya nɛ, na mo balan bo gyu kayeyɛɛ ken be tan ɔto ya nɛ man. Mɔna ke man te balan burum donjɛɛ. ¹⁴ Te denanɔɔ bɔbɔɔkyee ken ke gbɛɛnaa yɛɛ peperee te ke dɔɔ keta dana ban nɛ, na moona balan gyu nyeedon ken be tan ɔto ya nɛ man. Mɔna balan ban bɛɛ naa ke te bɛɛ moo ke man gyoo nɛ, be ta boo ya.”

Dan kamase na ke bii ken keɛ see

Luka 6:43-44

¹⁵ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ keɛ ɛ wose man nideli lee akereɛ akpenkpenngyɔɔra ban wose man. Akpaa be kɔn ɛ gyan na, bɛɛ yɔkɔse ba wose ngba namense nɛ mɔna be konɔɔse man na be yɛɛ ngba gbougbose nɛ. ¹⁶ Be nombia njan bɛɛ yɛɛ nɛ te ɛ ka mo gyen wɔ. Njolo bɛɛ kɔ mango bia lee akutu dan man ya, mena mɔ te bɔɔ ne kɔ apan lee abotoo wonje man ya. ¹⁷ Mena mɔ te dan kpaakpaate kamase na se bia kpaakpaa,

te dan kum mo na see bia kumεε. ¹⁸ Dan kpaakpaate be gyae ke tale see bia kumεε ya, te dan kum mo be gyae ke tale see bia kpaakpaa ya. ¹⁹ Dan kamase ken beε se bia kpaakpaa ya ne, beε kara ke na be ta mo do boalan. ²⁰ Mena doo nombia njan balan benan ne yeε ne, te ε ka mo gyen wo.”

Walan non waa gyoo Wurubuarε gyoori ken man

²¹ “Na walan kamase non o ne baake man nyi ‘Me Gbenjyoo, me Gbenjyoo’ ne, ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori ken man ya. Mona walan non o ne yeε kpene ken me kya non o kyaa adido ne gyae ne, non waagen ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori ken man. ²² Nombia kedi wee dinaa ken man ne, balan burum baa kaa yako nyiaa, ‘De Gbenjyoo, na n yele man te de kolosi Wurubuarε nombia yee? Yaa na n yele te da moowo gegi felinkumεε lee balan man yee? Na n yele te da moowo yeε gyakolon nombia na nombia dinaana yee?’ ²³ Botoo te maa toro yako wo nyiaa, ‘Moo gyen non ya, ε lee me siaman. Emεε nombiakumεεyεera!’ ”

Denε maara bala

Luka 6:47-49

²⁴ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Mena doo walan kamase non o ne nyii me noowoya kenja te o ne di ne doo ne, o yeε ngba siakaralate non o be ban o deni gyakaa boe doo ne. ²⁵ Oga neεwo te boonen wuuwo te felin dinaa gyoo deni ken, mona ka te yale ya. Nawolo nyi o see ka mokoo gyakaa boe doo. ²⁶ Mona walan kamase non o ne nyii me noowoya kenja te o be di ne doo ya ne, o yeε ngba diyinte non o be ma o deni gyakaa anjasa doo ne. ²⁷ Oga neεwo te boonen wuuwo te felin dinaa gyoo deni ken te ka leewo yala worom tekerii pou.”

²⁸ Yesu ke yako nombia kenja tan ne, o kawola ken doo balan dikpii ken noo. ²⁹ Nawolo nyi o wolawo ngba walan non o dana don nombia njan doo ne, be yeε ngba mena ken ba mmaraa wolala ban na wolo ne ya.

8

Yesu kekyo akuntunte nolo kawee

Maake 1:40-45; Luka 5:12-16

¹ Yesu ke tisi lee bula ken doo kon ne, balan burum kaa sila e. ² Kenje akuntunte nolo kaa bunawo o nawoo teε waase e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyo man me kawee.” ³ Botoo te Yesu teneε o nyinmaa tina e te o yako e nyiaa, “Mεε gyae, n kawee deε tan.” Debokenan man te balee non kawee tanawo. ⁴ Kenje Yesu too e kiin nyi, “Na yele walan na walan ke nyii ya, mona mo n wose gyu kawola Wurubuarε sae non, na n ke deesi fa Wurubuarε ngba mena ken Mosesi ba wola non ne, na ke di adanseε fa walan kamase nyi n kawee te tan.”

Yesu kekyo Romantena yoonootε kegyia nolo tobaale kawee

Luka 7:1-10

⁵ Yesu ke gyu ka gyoo Kapanum donoo man ne, Romantena yoonootena kegyia nolo konawo kaa waase nyiaa, ⁶ “Me Gbenjyoo leε man, nawolo nyi me tobaale te tekerii o doo deni man o ne naa diyem nideli.” ⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Maa kon na me kaa kyo e o kawee.” ⁸ Botoo te yoonootena kegyia non yako e nyiaa, “Me gbenjyoo, na haa n wose ya. Nawolo nyi ma tekaboe nyi nya kon me deε ya. Mena doo nyan betaa gyusu n noo faree kawee ken, me tobaale non waa koro. ⁹ Nawolo nyi man gbagba mo yeε walan non me doo baale teε, te yoonootena mo doo me teε. Me yako nolo nyi waa gyu yenan daale na o ne gyu, te me yako nolo nyi waa kon na o ne kon. Kpene kamase ken me yako be man nolo nyi waa yeε na, ken te o ne yeε.” ¹⁰ Yesu ke nyii noowoya kenja ne, doo o noo te o yako balan dikpii ken be silana e ne nyiaa, “Ampan yaa mεε yako non nyiaa, Iserae teεle kei doo pou ne ma te naa ta walan non o ne leε Wurubuarε di ngba balee kei ne ya.” ¹¹ Mεε yako non ε ke nyii nyiaa, balan burum baa lee weese deεlee na weese deεyalae kon, na ban na Aberaham na Asiki na Gyekopo kaa kyaa Wurubuarε gyoori ken man na

baa di bom. ¹² Te εμεε Gyudatena ban nafa kaboena nyi yaa kyaa Wurubuare gyoori ken man ne, baa lese non deboo ka see ditintee ken man. Botoo te ε ke kyan ε nyeeya wii nideli. ¹³ Kenje Yesu yako yoonootena kegyia non nyiaa “Ta gyu dee, mena ken n be lee man di ne doo gyae ke koo mena fa nenj.” Debokenan man te o tobaale non kawee tanawo.

*Yesu kekyo balan burum kaweesee
Maake 1:29-34; Luka 4:38-41*

¹⁴ Kenan wole te Yesu korowo gyu Pita dee. O ke gyu ne, na Pita wa awu doo o na wee kpanalan. ¹⁵ Kenje Yesu kyanja e o nyinmaa man te kpanalan ken tanawo. Kenje o korowo kee be doo.

¹⁶ Kelii balinoo ne, ba moo balan ban felinkumee doo be man ne koo Yesu gyan. O moo nombii dokolon koo bo gegi felinkumee nan pou, te o kyoo kaweesetena ban mo pou. ¹⁷ O ke yee kei yela nombia nan Wurubuare dekenkengyooore Yesaya be yako see ne koo awo ampan. Yesaya yakowo nyiaa, “Non lee na de kaweesee pou, te o moo de kaale mo seele.”

*Balan ban be kaboena nyi baa sila Yesu
Luka 9:57-62*

¹⁸ Yesu kena nyi balan burum te kilisi e ne, o yako o kaseela ban nyi baa ton gyu boo ken dingyin. ¹⁹ Kenje Wurubuare mmaraa wolale nolo koo awo o gyan kaa yako e nyiaa, “De Gbengyoo, yenan kamase ken n ke gyu na, maa sila nenj gyu.” ²⁰ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Nyanyase dana boonenj te gyebuse mo dana asaase, mona Deniwalan Bu non be tan botoo ken waa mo o nyee teeli ya.” ²¹ Botoo te Yesu silala ban man nolo mo yako e nyiaa, “Me gbengyoo, yela maa tangbee gyu kewuu me kya pena me kaa sila nenj.” ²² Kenje Yesu yako e nyiaa, “Sila man, na n ke yela woya kewuu ba woya.”

*Yesu kekyose felin epo doo
Maake 4:35-41; Luka 8:22-25*

²³ Botoo te Yesu gyoowo degbele man, te o kaseela ban mo gyoowo kpu na e. ²⁴ Karatete dokolon te felin dinaa daale korowo ne gyoo lon ken doo, te gyoo lon

do degbele ken man. Deban kenan na Yesu te doo dosoron. ²⁵ Mena doo Yesu kaseela ban gyuuwo ke gyusu e yako e nyiaa, “De Gbengyoo lee daa, dee gyae dee munu.” ²⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Emee doo ε kelēdi ta boo ya. Weera doo te ε dana gyakolon mena?” Botoo te o korowo te o fae felin ken na lon ken te ne yee wo yididi. ²⁷ Balan ban wose yena wo te be boose donja nyiaa, “Walan wonji yena kei, te felin na lon koran ne nyii ne?”

*Yesu kekyo balan ban felinkumee doo
be man ne*

Maake 5:1-20; Luka 8:26-39

²⁸ Yesu ka ton gyu boo ken dingyin Gadaratena teele man ne, baala bala baale leewo amuseese man koo kaa gyanee na e. Na felinkumee doo balan kewo man, te ba wose dana gyakolon. Mena doo nolo bee tale mo gbee kenan man ya. ²⁹ Ba kena Yesu ne be fae yeesa nedon nyiaa, “Wurubuare Bu, wonj te n ne gyae de gyan? N koo ae n kaa naase daa diyem pena deban ken kelii?” ³⁰ Deban kenan na, kekuiriise dikpii dinaa daale senje botoo yenan bee dii. ³¹ Kenje felinkumee nan waase Yesu nyiaa, “Ak-paa n ke gegi daa na, yela de kaa gyoo kekuiriise dikpii kei man.” ³² Kenje Yesu yako felinkumee nan nyiaa, “E lee ta.” Mena doo felinkumee nan leewo balan ban man gyu ka gyoo kekuiriise ban man, te be dikpii ken pou yeuwo tisi bula kyolonkyolon ken gyu ka gyoo lon ken man te be munuwo pou. ³³ Kenje balan ban bee kee kekuiriise ban doo ne, yeuwo gyu donoo man te be yako nombia nan be koo ne pou na kpene ken be koo balan ban felinkumee doo be man doo ne fa balan. ³⁴ Mena doo donoo ken man balan pou leewo koo kaa gyanee na Yesu. Ba kena e ne, be waase e nyi waa lee be teele doo.

9

*Yesu kekyo yenan dayenasate nolo
kawee*

Maake 2:1-12; Luka 5:17-26

1 Yesu gyoowo degbele man te o toŋa boo keŋ gyu ŋon gbagba o donoo man. 2 Keŋte balan baale seele yenaŋ dayeŋasate ŋolo o dofoŋoŋ doo koŋ Yesu gyaŋ. Yesu kena mena keŋ balan baŋ be lee e di ne, o yako kawee te ŋon nyiaa, “Me bu, nyiŋ konoo. Me ta mo n nombiakumee kyee neŋ.” 3 Botoo te Wurubuaere mmaraa wolala baŋ be kyaa botoo ne ŋorokoteewo nyiaa, “Balee kei ne kolosi mmusuo nombia.” 4 Na Yesu gyeŋ kpene keŋ bee gyueŋ ba nyeeya man ne te o boose wo nyiaa, “Weera doo te e na gyueŋ nombiakumee e nyeeya man? 5 Nombia keŋa man wonŋi woela na keyako? ‘Me ta mo n dukum kyee neŋ, yaa koro seŋ na n ke ta?’ 6 Mōna mee gyae e ka gyeŋ nyi, maŋ Deniwalaŋ Bu dana doŋ teelee kei doo nyi maa mo dukum kyee.” Mena doo o yako kawee te ŋon nyiaa, “Koro seŋ, gate n dofoŋoŋ na n ke ta gyu n dee.” 7 Keŋte balee ŋon korowo seŋ te o laŋa o dee. 8 Balan dikpii keŋ kena nombia keŋa ne, doo be noo te ba lese Wurubuaere ŋon o ba mo mena doŋ kei fa balan ne yelee.

*Yesu ke baake Mateo
Maake 2:13-17; Luka 5:27-32*

9 Yesu ka lee botoo o ne lam ne, o naa balee ŋon bee baake e nyi Mateo ne, na o kyaa o lempoo deelee man. Te Yesu yako e nyiaa, “Koro sila maŋ” Keŋte Mateo korowo sila e.

10 Wee daale Yesu ke kyaa Mateo dee o ne dii ne, lempoolera na nombiakumeyera burum koŋawo kaa di bom na Yesu na o kaseela baŋ. 11 Farasiitena baŋ kena mena ne be boose Yesu kaseela baŋ nyiaa, “Weera doo te e Gbenjyoo ŋon ne dii bom na lempoolera na nombiakumeyera?” 12 Yesu ke nyii nombia keŋa ne o yako wo nyiaa, “Kaweesetena te kaboena nyi baa kyoo wo kawee. Balan baŋ boo na wee ya ne doo, boo ne hia kawee kekyoo ya. 13 Mōna e gyu na e kaa gyueŋ kpene keŋ Wurubuaere nombii aŋmaraseŋ see kei na wolo ne man. Be ŋmarasewo nyiaa, Wurubuaere kpa, ‘Na kedeesa te maŋ Wurubuaere ne gyae lee e gyaŋ ya.

Keŋ mee gyae yena nyi yaa wii doŋa waraŋase.’

Ma te koŋ nyi me kaa baake balan baŋ be gbeneŋ wulaa tenee Wurubuaere siaman ne ya, mōna me koŋae me kaa baake nombiakumeyera.”

*Be boose Yesu nookebake wose man
nombia*

Maake 2:18-22; Luka 5:33-39

14 Wee daale ne, Gyon Wurubuaere loŋsoore ŋon kaseela koŋawo kaa boose Yesu nyiaa, “Weera doo te daa na Farasiitena ne bake de noo, te n kaseela baŋ doo baŋ bee bake be noo ya?” 15 Keŋte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Sena te balan baŋ be kyaa alowolete ne baa wii walaŋsa keŋ alowole baale kyaa be gyaŋ? Mōna debaŋ daale gyae kekoŋ keŋ baa mo alowole baale ŋon lee be gyaŋ. Mena debaŋ kenaŋ man na baa bake be noo. 16 ŋolo bee kara kanyaŋ wole mo taa kakyenŋbelaa keŋ ba yem ne ya. Akpaa o yee mena na, kanyaŋ wole keŋ gyae ke wonnee bene keŋ tirii na boo keŋ ke wolose kpu. 17 Mena mo te ŋolo bee mo solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. O yee mena na, solon wole keŋ gyae ke yela wonembu tone ogele keŋ ke bee, na solon keŋ ke leki na wonembu tone ogele keŋ ke wolee. Mena doo kaboena bo nyi baa mo solon wole do wonembu tone ogele wole man, na ŋe popou be nyiŋ wolee ya.”

*Yesu kegyuusu alebubii ŋolo, na o kekyoo
alo ŋon fatabo ne gyo e ne kawee*

Maake 5:21-43; Luka 8:40-56

18 Yesu kee kolosi nombia keŋa fa wo ne, Gyudatena osom kegyia ŋolo kaa buŋawo o nawoo tee sola e nyiaa, “Me bu alebu ta yem debokeiman. Mōna koŋ na n kaa mo n nyiŋmaa gyakaa o doo, na waa nyiŋ nyeedoŋ.” 19 Mena doo Yesu korowo sila e, te o kaseela baŋ mo sila e gyu. 20 Botoo na te alo ŋolo ŋon fatabo ne gyo e kulutooneŋ kufu ala ne, moowo Yesu wole te o moo o nyiŋmaa tina Yesu kegba noobii. 21 Nawolo nyi alo ŋon yakowo o nyeeman nyiaa, “Akpaa me nyiŋ tina o kegba koran na, me kawee gyae ke taŋ.” 22 Keŋte Yesu geesewo kee te o naa alo ŋon

te ɔ yako e nyiaa, “Me bu yela n wɔe ke fɛɛ nen. N kelɛɛ man di dɔɔ te n nyina kawee kekyɔ.” Debokenan man te alo non kawee tanawɔ. ²³ Yesu ke gyu ka gyoo Gyudatena ɔsom kegyia non dɛɛ, te ɔ kena ban bɛɛ wola kefereese na ban bee wii lia nan tɛɛ nɛ, ²⁴ ɔ yako wɔ nyiaa, “E popou e lee. Nawolo nyi alebu non ta yɛna ta ya, ɔ doo dosoron bo.” Kenɛte balan ban pou bono Yesu. ²⁵ Balan ban ka lee debɔɔ man nɛ, Yesu gyuuwɔ deni ken man woo non doo nɛ, te ɔ kyanɛ e ɔ nyinmaa man te alebu non fonawɔ. ²⁶ Mena nombia kenɛna yaaseewɔ tɛɛle kenan dɔɔ pou.

Yesu kekyɔ kaweesɛ

²⁷ Yesu ka lee botɔɔ ɔ ne gyu nɛ, siayɛɛsatena bala baale sila e na bɛɛ fae yeesa baake nyiaa. “Gyoo Defidi ɔ naan-abii, wii de waranase.” ²⁸ Yesu ke gyu ka gyoo dekpanalan man nɛ, siayɛɛsatena ban konawɔ ɔ gyan te ɔ boose wɔ nyiaa, “E ne lɛɛ man di nyi maa tale gyuuu e sia?” Kenɛte be tiranɔɔ fa e nyi, “Ayi de Gbenjyoo.” ²⁹ Kenɛte Yesu moo ɔ nyinmaa tina be sia te ɔ yako wɔ nyiaa, “Mena kenɛ e be lɛɛ di nɛ, dɛɛkonɛ mena fa non.” Kenɛte be sia gyuuu wɔ. ³⁰ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nideli nyi, “E na yele nolo na nolo ke nyii nombia kenɛna ya.” ³¹ Mɔna ban moo ɔ wose man nombia kpenkpelen fa balan tɛɛle kenan pou dɔɔ.

³² Be ka lee botɔɔ bee gyu nɛ, ba moo walan non felinkum doo ɔ man te ɔ bɛɛ tale kolosi ya nɛ konɛ Yesu gyan. ³³ Yesu ke gegi felinkum ken lee balee non man nɛ, te ɔ kolosiwɔ. Balan dikpii ken kena mena nɛ, nombia nan doo be nɔɔ te be yakowɔ nyiaa, “Da te naa ta mena nombia kenɛna see Iserae tɛɛle kei dɔɔ ya.” ³⁴ Mɔna Farasiitena ban yakowɔ nyiaa, “Felinkumɛ pou gyoo non donɛ yaa ɔ na mo gegi felinkumɛ nɛ.”

Yesu kewii balan waranase

³⁵ Kenɛte Yesu tɛɛwɔ kila donɔɔse na akuraase nan pou man, na ɔ na wola wɔ Gyudatena ɔsom denɛɛ man. ɔ ne kolosi Wurubuare gyoori ken nombia kpaakpaa fa wɔ, te ɔ kyɔɔ kaweesɛ kpookpoo kamase mɔ. ³⁶ ɔ kena balan dikpii ken nɛ,

be nombia yɛɛ e waranase. Nawolo nyi bɛɛ yeyɛɛ te boɔ dana walan non waa lɛɛ wɔ ya. Be nombia yɛɛ ngba namense ban boɔ dana gbenjyoo ya nɛ. ³⁷ Botɔɔ te ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Wɔɔman abɔɔ nan boe na kekerɛɛ, mɔna tomyɛera ban ta boo ya. ³⁸ Mena dɔɔ e fane fa wɔɔte non, na waa lese balan ke konɛ ɔ wɔɔ ken man kaa yɛɛ tom.”

10

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban Maake 3:13-19; Luka 6:12-16

¹ Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban konɛ ɔ gyan, te ɔ faa wɔ donɛ ken baa mo gegi felinkumɛ lee balan man, na baa kyɔ kaweesɛ kamase. ² Kpilala kufu bala ban yela yaa. Gyanbate non yena Simɔn, non ɔ yele daale mɔ yena nyi Pita nɛ, na ɔ naabu Anderiase, na Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, ³ na Filipino na Batolomeo na Tomase na Mateo non nafa ɔ yɛɛ lempoolɛere e nɛ, na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose, ⁴ na Simɔn non ɔ ne gyae ɔ balan nideli nɛ, na Gyudase Isekarɔte non waa kaa lese Yesu fa nɛ.

⁵ Mena kpilala kufu bala kɛwɔ te Yesu kpilawɔ te ɔ faree wɔ nyiaa, “E na gyu balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ gyan ya, te e na gyu Samariatena mɔ donɔɔ kamase man ya. ⁶ Mɔna e tanjbeɛ gyu Iseraetena ban gyan. Be yɛɛ ngba namense ban boɔ yoo nɛ. ⁷ E gyu na e kolosi Wurubuare nombia fa wɔ nyiaa, ‘Wurubuare gyoori ken ta benaa.’ ⁸ E kyɔ kaweesetena na e ke gyuuu balan ban boɔ yekee nɛ, na e ke kyɔ ban bɛɛ wee kawee yayam nɛ, na e ke gegi felinkumɛ lee balan man. Ba moo mena donɛ kei fa non bo yakaa ken e te tɔ kom ya, mena dɔɔ emɛɛ mɔ e mo fa wɔ yakaa ken e na lɛɛ wɔ kolo ya. ⁹ E na mo kɔba na kɔba tela ya. ¹⁰ E na mo akpo ya, te e na mo kegba alate yaa nkyokota alate yaa gbutu alate tela ya. Nawolo nyi kaboena nyi baa tɔ tomyɛere kamase kom.

¹¹ Donɔɔ yaa akuraa kamase ken man e gyoo nɛ, e tanjbeɛ boose walan non ɔ kaboena te waa lɛɛ non nɛ dɔɔ, na e ke kyaa ɔ gyan kaboena e ka mo lee

donɔ kenan man. ¹² E gyoo dekpajalan kenan man ne, e do dekpajalanmantena ban nɔ nyiaa, Wurubuarɛ wosefɛeren deɛ kyaa e man. ¹³ Nyi akpaa dekpajalanmantena benan de lɛɛ non nideli na, e sola Wurubuarɛ wosefɛeren fa wɔ. Te akpaa ba te lɛɛ non nideli ya na, e yela wosefɛeren ken ka bese kon e gyan. ¹⁴ Mɔna donɔ yaa akuraa kamase ken ke man balan de bɛɛ ba te lɛɛ non ya, yaa be te nyii e nombia nan ya ne, nyi akpaa e na lee botɔ na e kpiisi e nawɔ anasa lo wɔ, na kawola nyi be ta fom Wurubuarɛ. ¹⁵ Ampan yaa mɛɛ yako non nyi wee ken Wurubuarɛ waa di balan nombia ne, waa naase mena balan benan diyem kela Sodom na Gomoratena diyem ken bɔɔ naa kaalan ne.

¹⁶ E kɛɛ, mee kpila non baa ngba namense ne, nyi yaa gyu gbougbose man. Mena dɔɔ e yela e sia ke kara ngba doma ne, na e ke yokose e wose ngba awulunna ne. ¹⁷ Mena dɔɔ e kɛɛ e wose man nideli lee balan wose man. Nawolo nyi baa mo non gyu kegyiise siaman na baa di e nombia, na baa tuku non bɔ som denɛ man. ¹⁸ Lee man dɔɔ, baa mo non gyu tɛele kegyiise na gyoonen siaman. Kei gyae ke yela e ke nyin gbɛɛ kolosi Wurubuarɛ nombia nan fa wɔ, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne. ¹⁹ Mɔna nyi akpaa be kyan non ka sen be siaman ne, e na wolɛɛ na kpene ken e ke yako, na mena ken e ke yako ke ya. Deban kenan de lii ne, Wurubuarɛ waa wola non kpene ken e ke yako. ²⁰ Nawolo nyi na emɛ ne gyae la e ke kolosi ya. Wurubuarɛ felin non ne gyae la waa ta e dɔɔ kolosi. ²¹ Mena deban kenan ne, naa lolo bia baa lese donja fa yen. Kya waa lese o bu fa yen, te bia mo baa koro sen ba lolala nyeeya dɔɔ na baa lese wɔ fa yen. ²² Lee man dɔɔ balan pou baa kola non. Mɔna walan non o yɛɛ kakyen sen kenken o kelɛɛdi man kelii oto ne, Wurubuarɛ waa lɛɛ o nyee. ²³ Nyi akpaa be naase non diyem donɔ daale man na, e yeu gyu donɔ wole man. Ampan yaa mɛɛ yako non nyiaa, e be gyae e ke yɛɛ tom Iserae donɔɔse nan man pou tan, pete

man Deniwalan Bu non maa bese kon ya. ²⁴ Walan non o ne kasee abɔɔ ne o ba kela non o na wola e ne ya, te gbeni mo ba kela o gbenggyoo ya. ²⁵ Kaboena nyi kaseele waa yɛɛ ngba o wolale ne, na gbeni mo ke yɛɛ ngba o gbenggyoo ne. Te akpaa bɛɛ baake dekpajalan te non nyi non yena felinkumɛɛ gyoo Belisebu na, won dɔɔ te bɔɔ mo yela kumɛɛ gyakaa o dekpajalanmantena ban dɔɔ ya?

*Walan non o kaboena nyi yaa yee e
Luka 12:2-9*

²⁶ Mena dɔɔ e na yee wɔ ya. Nawolo nyi kolo be kyaa ken bɔɔ wuu ke dɔɔ ken nyi bɔɔ gyae baa gyusu ke ya, te nombia aweesen njaale mo be kyaa ken be gyae ka lee debɔɔ ya. ²⁷ Nombii kamase ken me yako non nelim na e yako ke wesetenten, te nombii kamase ken me kolosi ke adadawoya man do e denjela man na, e mo ke gyɔ dekpɛnkpen. ²⁸ E na yee balan ban baa tale ko deniwalan kaagen bo, mɔna bɔɔ tale yɛɛ kolo kpu bela ne ya. Mɔna e yee Wurubuarɛ non o ko walan tan na, o dana don nyi waa fun e na o woo pou ka do boalan ken bɛɛ yem ya ne man. ²⁹ Akpelee koya yɛɛ anmon? Na kapere te bɛɛ yoo akpeleese bala yee? Mɔna akpaa Wurubuarɛ te fa gbɛɛ ya na, be man dokolon gba be gyae waa yala yen ya. ³⁰ E nyeenyooɔse koran ne, Wurubuarɛ gyen ne yaanɔle. ³¹ Mena dɔɔ e na yee ya, nawolo nyi e dana tonɔɔ kela akpeleese burum.

³² E man walan kamase non o lɛɛ man do denibalan siaman nyi me yɛɛ o Gbenggyoo e ne, man mo maa lɛɛ e do me kya non o kyaa adido ne siaman. ³³ Mɔna walan kamase non o te lɛɛ man do denibalan siaman nyi me yɛɛ o Gbenggyoo e ya ne, man mo maa bɛɛ e me kya non o kyaa adido ne siaman.

³⁴ Ken te Yesu yako wɔ nyiaa, e na gyuen nyi wosefɛeren yaa ma moowɔ kon tɛele kei dɔɔ ya. Koa, na wosefɛeren ya, mɔna yoo te ma moowɔ kon, ngba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako ne. ³⁵ Bia baala baa koro sen tia be kyao, na bia alebia mo ka koro sen tia be nao, na bia ala mo ka koro sen tia ba

awuna. ³⁶ Walaŋ dekpaŋalaŋ man balan gbagba ne gyae la baa kola e.

³⁷ Akpaa ŋolo ne koŋ me gyaŋ ɔ kaa sila maŋ te ɔ ne gyae ɔ kya yaa ɔ naa kela maŋ na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. Te walaŋ ŋon mo ɔ ne gyae ɔ bu tobaale yaa ɔ bu alebu kela maŋ na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁸ Te walaŋ kamase ŋon ɔ ta mo ɔ ɔpaŋdan keŋ ka seŋee fa kaale na yeŋ ne na waa sila maŋ ya na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁹ Walaŋ kamase ŋon ɔ mo ŋon gbagba doŋ ɔ ne keo ɔ nyeedoŋ ne, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mɔna walaŋ kamase ŋon ɔ mo ɔ wose fa yeŋ lee maŋ doo ne, waa bese nyin ɔ nyeedoŋ keŋ.

⁴⁰ Walaŋ kamase ŋon ɔ lee ŋon na maŋ yaa ɔ leewo, te ŋon ɔ lee maŋ na Wurubuae ŋon ɔ be kpila maŋ ne yaa ɔ leewo. ⁴¹ Walaŋ kamase ŋon ɔ lee Wurubuae dekpenkpengyoore, nyi keŋ ɔ yee Wurubuae dekpenkpengyoore e doo ne, Wurubuae dekpenkpengyoore kom te Wurubuae waa mo to walaŋ ŋonaŋ. Te walaŋ kamase ŋon ɔ lee walaŋ ŋon ɔ gbeneŋ tenee Wurubuae siaman nyi keŋ ɔ gbeneŋ tenee Wurubuae siaman doo ne, walaŋ ŋon ɔ gbeneŋ tenee Wurubuae siaman ne kom te Wurubuae waa mo to walaŋ ŋonaŋ. ⁴² Walaŋ kamase ŋon ɔ fa balan kewo man ŋolo loŋ defeesa leenoo too nyi keŋ ɔ yee me kaseele e doo ne, Wurubuae waa to e kom.”

11

Gyon Wurubuae loŋsoore kekpila ɔ kaseela gyu Yesu gyaŋ

Luka 7:18-35

¹ Yesu ke kolosi nombia keŋa fa ɔ kaseela kufu bala baŋ taŋ ne, ɔ leewo botoo gyu donooŋe akan ŋan kyaa Galelia teeŋe man ne ke kolosi Wurubuae nombia fa wo, te ɔ wola wo ŋe man nideli.

² Mena debaŋ kenan na ba te kyaŋ Gyon Wurubuae loŋsoore to deni. ɔ ke nyii kpene keŋ Yesu ne yee ne, ɔ kpila ɔ kaseela nyi ³ baa gyu ke boose Yesu nyiaa, “Nyaŋ yena walaŋ ŋon Wurubuae be yako see nyi nyaŋ ke koŋ ne yaa, dee

kee walaŋ wole gbese?” ⁴ Be ke gyu ke boose Yesu ne te ɔ tiranoo fa wo nyiaa, “E bese gyu ke yako Gyon kpene keŋ e be nyii na e denela, na ŋan e be naa na e sia. ⁵ Siayeleesatena ne naa, otakasese ne tee, baŋ bee wee kawee yayam ne kaweeŋe te taŋ, te denela atoosatena ne nyii. Woya ne fonjii, te bee yako Wurubuae nombia ŋan mo fa ayematena. ⁶ Walaŋ kamase ŋon ɔ bee lee maŋ anmaareŋ nyi maŋ yena ŋon Wurubuae be kpili ya ne, ŋon na nyeebam.”

⁷ Gyon kpilala baŋ ka bese bee gyu ne, Yesu kolosi Gyon wose man nombia fa balan dikpii keŋ te ɔ boose wo nyiaa, “E ke gyu Gyon gyaŋ depampaa dinaa keŋ man ne, woŋ te e gyaewo nyi e kena? Njale keŋ felin ne gyoo ke wosi ne?” ⁸ Akpaa na keŋ ya na, woŋ te e gyuuwo e kaa kee? Walaŋ ŋon ɔ doona aboo kpaakpaa nyinjan yaa? Baŋ bee mia mena ne, ne kyaa bo gyoonen dee. ⁹ E yako maŋ maa nyii, woŋ te nafa e gyuuwo nyi e kaa kee? Wurubuae dekpenkpengyoore? Ampaŋ yaa mee yako ŋon nyi, ŋon e be naa ne gba kela Wurubuae dekpenkpengyoore. ¹⁰ Nawolo nyi Gyon kei yena ŋon booo yako ɔ wose man nombia Wurubuae nombia anmaraseŋ see man ne nyiaa,

‘Wurubuae kpa, mee kpila me kpilale ke ta n siaman, ŋon ne gyae la waa desina n gbese fa neŋ.’

¹¹ Kenŋe Yesu besewo yako wo nyiaa, mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, balan baŋ booo lolo teeŋe kei doo ne, ŋolo be kyaa keŋ nyi ɔ kela Gyon Wurubuae loŋsoore ya. Mɔna Wurubuae gyoori keŋ man ne, walaŋ ŋon ɔ yee kemaasa e koran ne, ɔ kela Gyon kei. ¹² Leenaŋ Gyon Wurubuae loŋsoore debaŋ kaa lii na gyen kei ne, balan na mo kale na doŋ nombia bo gyaŋee na Wurubuae gyoori keŋ nombia ŋan, te balan baŋ mo bee gyae ke ne, na mo siadoŋ bo baa gyoo ke man. ¹³ Nawolo nyi Wurubuae akpenkpengyoora, na Wurubuae mmaraase ŋan pou kolosi Wurubuae gyoori keŋ wose man nombia, pete Gyon Wurubuae loŋsoore koŋawo.

14 Akpaa ε ke sεε lεε mena nombia kenja di na, ηon Gyon yena Elia ηon Wurubuarε dekpenkpenjyooore ηolo be yako see nyi waa bese kōη nε. 15 Nyan ηon n dana denjela anenyiin dei na, tei.

16 Kenje Yesu boose wō nyiaa, won te maa mo gyen wee kei balan maa na? Sena te be wōε? Be yεε ηgba bia kyaa la abonterε man bee yoi nε, na bεε fae yeesa yako dōηa nyiaa,

17 De kpεε alowōle nōonεnse fa ηon mōna ε te sōe ya!

De kpεε lia nōonεnse mō fa ηon, mōna ε te wii ya.

18 Gyon Wurubuarε lonsoore ηon kōηawō na o ne kyaa bake o nōo. O te nyoo solon kamase ya te ε kpa nyi 'Felinikumεε doola o man.' 19 Man Deniwalan Bu ηon kōηawō mee dii mεε nyoo, te ε kpa nyi, 'E keε balee kei. O yεε kedikumte na solonnyooore e. O gyoona yena lem-poolεera na nombiakumεεyεera.' Mōna walan ηon o dana Wurubuarε nyansa nε, o tom na wola la."

Donoosε ηan man ηe balan te lεε Yesu di ya nε

Luka 10:13-15

20 Donoosε ηan man Yesu be yεε gyakolon nombia nε, ηe man balan burum te lεε e di na baa kyεεkee lee be gbεenenε kumεε man, na baa kōη Wurubuarε gyan ya. Kenje Yesu kolosiwō tia wō nyiaa, 21 "Emεε Korasintena na Betesaidatena, ε laako! Nawolo nyi gyakolon nombia ηan Wurubuarε be yεε ε gyan nε, nyi akpaa ben yεε ηa Tae na Sidon donoosε man na nafō ben te wulaa do titere aboo kyaa mo tōη buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyεεkee ba agyuenε lee be gbεenenε kumεε man kōη Wurubuarε gyan. 22 Mōna mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, wee kenj Wurubuarε waa kaa di balan nombia nε, waa wii Taetena na Sidontena waranase kela ηon. 23 Te nenεε emεε Kapanumtena, ε gyen nyi Wurubuarε waa kelee ηon gyina ηon adido? Koa, waa yokose ηon, na waa mo ηon do boalan kenj bεε yem ya nε man, na ε kena diyem kekpaakekpaa. Nafō gyakolon nombia ηan mōo yεε ε man

yaa menj yεεwō Sodom donoo man nε, nafō gyen ke denj sεε ke kyaa. 24 Mōna mεε yako ηon ε ke nyii nyi wee kenj Wurubuarε waa kaa di balan pou nombia nε, waa wii Sodomtena waranase kela ηon."

Yesu kpa balan baa kōη o gyan na be kaa fεεfo

Luka 10:21-22

25 Mena deban kenan man te Yesu fanewō nyiaa, "Me kya, adido na ateta pou Gbenjyoo, mεε fa nenj karan nawolo nyi n ta mo aboo kenja weese nyansatena na ban ba gyen nombia nε, te n lese ηa wola balan ban be dinoo yεε ηgba bia nε. 26 Taata, ma gyen nyi kei yena nyan gbagba n kegyaebii." 27 Botoo te Yesu yako balan ban nyiaa, "Me kya ta mo kpene kamase do man me nyinmaa man. Nolo ba gyen man o bu ηon ya, me kya waagenj koonj gyenja na man. Nolo mō ba gyen kya ηon ya, man o bu ηon na ban maa lese me kya ηon wola wō nε, baagenj ne gyae la baa gyen e."

28 Kenje Yesu besewō yako nyiaa, "Emεε ban ε seelena kasolose yunjinjan te ne takaa ηon nε, ε kōη me gyan na maa yela ε ke fεεfo. 29 E kōη na daa na ηon ke yεε nōodokolon na ε ke kasee man, na ε ke nyin wosefεerenj. Nawolo nyi ma wōε, te ma te yokose ma wose mō lee me konoo man. 30 Nawolo nyi gbεε kenj dōo maa mo ηon ta nε, be tan ban ya te kasolo kenj maa bake seele ηon nε, be gyae ke yεε ηon yun ya."

12

Yesu kawola lee kefεefowee wose man Maake 2:23-28; Luka 6:1-5

1 Te di weeya ala ya nε, Yesu na o kaseela gyuuwō ka mo wōo daale man. Na weenεε ηan senjεε wōo kenan man nε yεε ηgba kefaa nε. Tanam kyanja o kaseela ban te ba kpera ηaale posaa bεε tao. Na wee kenan yεε Gyudatena kefεefowee ke. 2 Farasiitena ban kena mena nε be yako Yesu nyiaa, "Kεε! N kaseela ne yεε kpene kenj da mmaraa bεε fa gbεε nyi dεε yεε da kefεefowee ya." 3 Botoo te Yesu mō boose wō nyiaa,

“Ɛ te kala ta lee Wurubuare nombia anmarasen see njan man kpene ken gyoo Defidi be yee deban ken tanam be kyan njon na ɔ balan ban ne yee? ⁴ Ɔ gyoo Ɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man te ɔ ka moo weenee njan boɔ mo deesi fa Wurubuare, ken nafa tekaboena nyi wala njon ɔ te yee Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te ɔ diiwo te ɔ moo njaale mo fa ɔ balan ban be silana e ne. ⁵ Yaa ɛ ta bese ta kala lee Wurubuare mmaraa tone ken man nyi, saese ban be kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ne, deesiwo fa Wurubuare kefeefowee ken mona nolo te bu wo fɔo nyi ba te walaa ke yee? ⁶ Ampa n yaa mee yako njon nyiaa, wala njon ɔ kela Wurubuare ɔsom deni dinaa ken ne kyaa kebo. ⁷ Wurubuare yakowo ɔ nombia anmarasen see man nyiaa,

‘Mee gyae bo nyi yaa wii balan waranase, na kedeesa te mee gyae ya.

Nyi yen nyii nombia kenja man ne, nafa ɛ be gyae ɛ ke bu balan ban be nombia dei ne fɔo ya.’

⁸ Nawolo nyi man Deniwalan Bu njon yena kefeefowee ken gbengyoo.”

Yesu kekyo baam dayenasate nolo kawee

Maake 3:1-6; Luka 6:6-11

⁹ Yesu ka lee botoo ne, ɔ gyuuwo Gyudatena ɔsom deni man. ¹⁰ Na balee nolo kyaa botoo ken ɔ baam ba yem. Lee mena ken bee gyae gbese na baa mo nombiikum seele Yesu doo ne, be boose e nyi da mmaraa ne fa daa gbese nyi dese kyoo wala n kawee da kefeefowee? ¹¹ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Ɛ man wonti te akpaa ɔ dana nam dokolon te ɔ yale gyoo boɔ man kefeefowee na, waa bee nyi ɔ ba lese e ya? ¹² Deniwalan kela nam. Mena doo gbese doo nyi dese yee deeli kefeefowee.” ¹³ Botoo te Yesu yako balee njon nyiaa, “Tenee n baam ken.” Kenje balee njon mo tenee ke, te ɔ baam ken yee don ngba alate ken ne. ¹⁴ Lee mena doo Farasiitena ban leewo gyoo kebake, lee gbese ken man baa mo na baa ko Yesu.

¹⁵ Yesu kena mena ne, ɔ wona ɔ wose lee yenan. Balan burum sila e te ɔ kyoo

be man kaweesetena ban pou, ¹⁶ mona ɔ faree wo nyi be na yako ɔ wose man nombia fa nolo na nolo ya. ¹⁷ Kei yele la Wurubuare nombia njan ɔ be tee ɔ dekpenkpenkyooore Yesaya doo yako ne konawo ampan. Yesaya yakowo nyiaa, Wurubuare kpa

¹⁸ “Kei yena me tobaale njon moɔ lese e, njon te mee gyae te me sia na gye ɔ doo.

Maa mo me felin do ɔ man, na waa yako debiise pou nyi deban ken maa lee ba nyee ne te lii.

¹⁹ Ɔ be gyae waa ta gyae kale yaa waa ta fae yeesa na abonterese na balan ke nyii ya.

²⁰ Waa nyin konoo fa ban be nombia dana waranase ne, te ɔ be gyae waa yee ban boɔ tan don mo ne akpanyan nyan ya.

Deban kamase na waa nyin konoo fa mena balan kewo dinoo, ken nyi ɔ be gyae waa yee kolo na ba wose keyokose wo ya mo kelii deban ken baa nyin nyeekele.

²¹ Te debiise balan pou baa mo be loo gyakaa ɔ doo bo.”

Yesu na Belisebu

Maake 3:20-30; Luka 11:14-23

²² Wee daale ba moo wala njon felinkum doo ɔ man, te ɔ sia be yelee te ɔ bese tale kolosi mo ya ne kon Yesu gyan. Kenje Yesu kyoo e te ɔ kolosiwo te ɔ sia mo gyusuwo. ²³ Nombia kenja doo balan ban pou noɔ te be boose donja nyiaa, “Na kei yena gyoo Defidi ɔ naanabii njon baa yaa?” ²⁴ Mona Farasiitena ban kenyii nombia kenja ne be yakowo nyiaa, “Felinikumee pou gyoo Belisebu faa na balee kei don te ɔ ne tale gegi felinkumee ne.” ²⁵ Mona Yesu gyen kpene ken bee gyuen ne te ɔ yako wo nyiaa, “Teele kamase ken ke man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja na, teele kenan be gyae ke de ya. Mena mo te donoo yaa dekpanalan daale man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja na, dekpanalan kenan ne yelee bo. ²⁶ Akpaa nyi ba mo obonsam don gegi

feliŋkumεε ne, na keŋ nawolo baa nyi ɔ gyoori keŋ man balan te kpase ba wose kpookpoo bee yoo na doŋa. Dekoŋ mena na, sena te ɔ gyoori keŋ gyae ke tale seŋ? ²⁷ Akpaa nyi Belisebu doŋ te mee mo gegi feliŋkumεε na, amote doŋ yaa ε balan ban mo na mo gegi feliŋkumεε? Mena na emεε gbagba ε balan ne gyae la baa bu non fo. ²⁸ Te akpaa Wurubuaε doŋ te mee mo gegi feliŋkumεε na, kenan na ε wulaa gyeŋ nyi Wurubuaε gyoori keŋ tan kekɔŋ ε gyan.” ²⁹ Kenŋte Yesu besewo yako wo nyiaa, “Sena te nolo waa tale gyu doŋte nolo deε na ɔ kaa mo ɔ kolo, keŋ nyi ɔ te di doŋte non doo ya? Nyi akpaa ɔ di doŋte non doo te ɔ bake e see ne, kenan na waa tale kuu wa aboo pou. ³⁰ Walaŋ kamase non ɔ be kpuε na man ya ne na ɔ ne kola man, te walaŋ kamase non mo ɔ beε kyɔ man na dee yilaa balan fa Wurubuaε ya ne, na ɔ ne yaasee wo bo. ³¹ Mena doo mee yako non ε ke nyii nyiaa, Wurubuaε waa mo balan nombiakumεε na mmusuo nombia nan beε yako ne pou kyεε wo, mona walaŋ non waa mo mmusuo nombia gyakaa Wurubuaε felin non doo ne, Wurubuaε be gyae waa mo kyεε e korakora ya. ³² Walaŋ kamase non ɔ kolosi nombiikum tia man Deniwalaŋ Bu non ne, Wurubuaε waa mo kyεε e. Mona walaŋ kamase non waa kolosi nombiikum tia Wurubuaε felin non ne, Wurubuaε be gyae waa mo kyεε e gyeŋ yaa kyoo ya.

*Dan kamase na ke bii keŋ keε see
Luka 6:43-45*

³³ N keε dan doo nideli te ke de nyin doŋ ne, keε se bia kpaakpaa. Te akpaa n te keε ke doo nideli ya te kawee de kyan ke na, keε se bia kumεε bo. Nawolo nyi dan kamase ne, ke bia te beε mo gyeŋ ke dinoo. ³⁴ Emεε ban ε dana nombiakumεε ngba doma ne, sena te emεε balan kumεε kewo ε ke tale kolosi nombia kpaakpaa? Nawolo nyi kpene kamase keŋ be wulu walaŋ konoo man ne, keŋ na lee la ɔ nooman. ³⁵ Mena ke te denibalaŋ mo doo. Walaŋ kpaakpaate kamase na lese aboo kpaakpaa nan doo ɔ konoo man ne wola, te walaŋkum kamase mo na

lese nombiakumεε nan doo ɔ konoo man ne wola. ³⁶ Mena doo mee yako non ε ke nyii nyiaa, nombiikum kamase keŋ gyae ka lee walaŋ kamase nooman ne, wee keŋ Wurubuaε waa di balan pou nombia teεle kei doo ne, ɔtenate waa seŋ Wurubuaε siaman na waa tira ke noo fa e. ³⁷ Nawolo nyi walaŋ kamase noowoya te baa mo di ɔ nombia, na baa naa nyi ɔ dii denjele, yaa ɔ dii fo.”

*Beε gyae nyi Yesu waa yeε gyakolon
nombia*

Maake 8:11-12; Luka 11:29-32

³⁸ Botoo te Farasiitena na mmaraa wolala ban baale yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, deε gyae n ke yeε gyakolon nombia wola daa.” ³⁹ Kenŋte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Emεε gyeŋ wee kei balan, ε yeε nombiakumεεyεεrawo te ε be yee Wurubuaε ya. ε ne gyae nyi maa yeε gyakolon nombia na ε kena, mona mo gyae maa yeε gyakolon nombii kamase kpu na keŋ be koŋ Wurubuaε dekpenkpengyoo Gyona doo ne ya. ⁴⁰ Mena keŋ Gyona be doo kpebii dinaa non tooman weeya atoro nelim na ka weese ne, mena te man Deniwalaŋ Bu non mo maa doo teεle tooman weeya atoro nelim na ka weese. ⁴¹ Wee keŋ Wurubuaε waa di balan nombia ne, Niniwetena baa koro seŋ na baa bu gyeŋ wee kei balan fo, nawolo nyi deban keŋ Gyona be kolosi Wurubuaε nombia nan fa wo ne, be kyεεkeewo lee be gbεeneŋ kumεε man te be koŋawo Wurubuaε gyan. Mee yako non baa nyiaa, walaŋ non ɔ kela Gyona ne kyaa kebo. ⁴² Mena mo te wee keŋ Wurubuaε waa di balan nombia ne, Seba gyoo non ɔ yeε alo e te ɔ ba lee ata yenaŋ ne, waa koro seŋ na waa bu gyeŋ wee kei balan fo. Nawolo nyi ɔ ke nyii Solomon nyansa nombia nan ne, ɔ teεwo leenaŋ teεle ɔto koŋ kaa nyii na. Mee yako non baa nyiaa, walaŋ non ɔ kela gyoo Solomon nonan ne kyaa kebo.”

Feliŋkumεε keε bese koŋ

Luka 11:24-26

⁴³ Kenŋte Yesu yako wo nyiaa, “Feliŋkum da lee walaŋ man ne ɔ ne teε kila keo teεle awoleε ɔ ne gyae dekyae, mona ɔ

bee nyim ya. ⁴⁴ Akpaa ɔ te nyin dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, maa bese gyu ma dekyae bene ken mɔɔ lee ne man. Akpaa ɔ kɔn kaa naa nyi ba te gbee botɔɔ desina ke nideli ken nyi ayimɛɛ kamase be doo ya ne, ⁴⁵ ɔ na bese gyu ka mo felinkumɛɛ nyetooro, nan ne dana nombiakumɛɛ kela e ne kpu na ɔ wose na be kaa kyaa walan nɔnan man. Dekɔn mena na, walan nɔnan dinɔɔ na bese wɔlɛɛ kela ɔ kekyaa gyanɔba ken. Mena ne gyae la ke kɔn gyen wee kei balan kumɛɛ dɔɔ.”

*Yesu ɔ naa na ɔ naabia
Maake 3:31-35; Luka 8:19-21*

⁴⁶ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi fa balan ban ne, ɔ naa na ɔ naabia kɔnawɔ kaa sen debɔɔ man ken bɛɛ gyae gbɛɛ baa kolosi na e. ⁴⁷ Botɔɔ te nɔlo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia senɛɛ debɔɔ man bɛɛ gyae baa naa nen.” ⁴⁸ Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Amɔte yena me naa, te bomɔ yena me naabia?” ⁴⁹ Kenɛte ɔ teneɛ ɔ nyinmaa wola ɔ kaseela ban te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kewɔ yena me naa na me naabia. ⁵⁰ Nawolo nyi walan kamase nɔn ɔ ne yɛɛ me kya nɔn ɔ kyaa adido ne kegyaebii na, nɔn yena me naabu na me deesi na me naa.”

13

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale nɔlo wose man

Maake 4:1-9; Luka 8:4-8

¹ Mena wee kenan ne, Yesu leewɔ dekanalan ken man ɔ kyaa ne gyu ke kyaa boo nɔɔman. ² Kenɛte balan burum kaa yilaawɔ kilisi e. Mena dɔɔ ɔ gyoowɔ ke kyaa degbele man, na balan ban mɔ pou senɛɛ dekenken dɔɔ. ³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nombia burum aduya man nyiaa, “Wɔɔfarale nɔlo gyuuwɔ ke nmatee abɔɔ bia nɔba amɔla ne ɔ wɔɔman. ⁴ ɔ keɛ nmatee abɔɔ bia nan ne, njaale yalawɔ wɔɔ ken gbɛɛnen man te gyebuse kaa tɔɔsee na di. ⁵ Njaale mɔ yalawɔ kpananɛ dɔɔ te ne tuuwɔ, mɔna tɛɛle ta boo botɔɔ ya. ⁶ Mena dɔɔ ɔga kaa senawɔ na, te na botowɔ. Te ken ne te nyin lila burum dɔɔ ya ne, ne popou yekeewɔ. ⁷ Bia

nan njaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ne tuuwɔ, te kpalamse nan mɔ tuuwɔ milii na mena dɔɔ ne te nyin na wose ya. ⁸ Abɔɔ bia nan njaale mɔ yalawɔ tɛɛle kpaakpaa dɔɔ te ne tuuwɔ bee, te na see bia burum. Njaale see sɔnɔnɔn (100), te njaale mɔ see sɔnɔtooro (60), te njaale mɔ see saonakufu (30).” ⁹ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Nɔn ɔ dana denjela waa nyii na, waa tei nideli.”

*Yesu ka lese dudu ken aseɛ
Maake 4:10-12; Luka 8:9-10*

¹⁰ Kenɛte Yesu kaseela ban kɔnawɔ ɔ gyan kaa bɔɔse e nyiaa, “Weera n ne kolosi fa balan ban aduya man?” ¹¹ Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuenɛ na e ka gyen nombia nan weesɛɛ lee ɔ gyoori ken wose man, mɔna na balan pou ya. ¹² Nawolo nyi walan kamase nɔn ɔ gyen Wurubuare gyoori ken nombia aweesen nan man na, nɔn te Wurubuare waa toro wa agyuen na waa gyen kpu. Te walan kamase nɔn ɔ ba gyen kolo lee Wurubuare gyoori ken nombia aweesen nan man ya na, kyomii ken ɔ na gyuen nyi ɔ gyen koran ne, Wurubuare waa leo ke lee ɔ nyinmaa man.” ¹³ Ken dɔɔ te mee kolosi fa wɔ aduya man yena nyiaa, Bɛɛ keo keo mɔna bɔɔ ne naa kolo ya. Bɛɛ tei tei,

mɔna bɔɔ ne nyii nombia nenan man ya.

¹⁴ Nombia akɔnan balan kewɔ dɔɔ yela Wurubuare dekenkenɔɔre Yesaya nombia nan ɔ be yako see ne kɔnawɔ ampan. Yesaya yakowɔ nyiaa,

“Balan kewɔ baa tei tei,
mɔna bɔɔ gyae baa nyii nombia nenan man ya.

Te baa keo keo, mɔna bɔɔ gyae baa naa kolo ya.

¹⁵ Nawolo nyi mena balan kewɔ dana konɔɔyɔn,
te be dana denjela tae.

Ba te kyan be sia wuu na bɔɔ nyin naa ya. Nawolo nyi akpaa be sia ne naa te ba denjela mɔ ne nyii na,
kenɛte baa nyii nombia nan man
na baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man

na baa kɔŋ me gyaŋ,
na maa mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ
wɔ.

¹⁶ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ te yɛɛ nyeebam,
nawolo nyi ɛ sia ne naa te ɛ denjela
mɔ ne nyii. ¹⁷ Ampan yaa mɛɛ yako
nyiaa, Wurubuarɛ akpenkpenngyɔɔra na
Wurubuarɛ balan ban be gbɛnenɛ tenɛɛ ɔ
siaman ban bɔɔ kyaa kaalan nɛ, gyaewɔ
nyi baa naa kpene keŋ ɛ ne naa nɛ, mɔna
ba te naa ya. Te be gyaewɔ nyi baa nyii
kpene keŋ ɛ ne nyii nɛ, mɔna be te nyii
ya.”

¹⁸ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Nɛnɛɛ
ɛ tei na ɛ ke nyii wɔɔfarale ɛnɔn dudu
keŋ asɛɛ. ¹⁹ Abɔɔ bia ɛnɔn be yale wɔɔ
keŋ gbɛnenɛ man nɛ, seŋɛɛ fa balan ban
bee nyii Wurubuarɛ gyoori keŋ wose man
nombia, te ɔbɔnsam ne kɔŋ kaa ɛmɛɛle
ɛnɔn lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyii
nyii asɛɛ ya nɛ. ²⁰ Bia ɛnɔn be yale
kpananɛse dɔɔ nɛ, seŋɛɛ fa balan ban bee
nyii Wurubuarɛ nombia ɛnɔn, te bɛɛ lɛɛ
ɛnɔn na gyon debokenan man nɛ. ²¹ Mɔna
keŋ Wurubuarɛ nombia ɛnɔn te nyii lila
be man dɔɔ ya nɛ, bɔɔ ne tale seŋ keŋkeŋ
kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaa de kɔŋ nyi
Wurubuarɛ nombia ɛnɔn dɔɔ te bɛɛ naase
wɔɔ diyem na, be ta bese be wole bilen.
²² Bia ɛnɔn be yale kpalamse man nɛ, seŋɛɛ
fa balan ban bee nyii Wurubuarɛ nombia
ɛnɔn, te tɛɛle kei dɔɔ nombia, na kɔba
kegyae beii, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ akan
ɛnɔn kegyae da gyoo be man nɛ, na bee
yeli baa bee Kristo man ya. ²³ Abɔɔ bia
ɛnɔn be yale tɛɛle kpaakpaa dɔɔ nɛ, seŋɛɛ
fa balan ban bee nyii Wurubuarɛ nombia
ɛnɔn te bɛɛ lɛɛ ɛnɔn do konɔɔ kpaakpaa man,
te bɛɛ tela ɛnɔn nideli te bɛɛ yɛɛ kakyen di
ɛnɔn dɔɔ nɛ. Mena dɔɔ nombia ɛnɔn ne yeli
bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ɛnɔn ɛnɔn se
bia sɔŋonon (100), na sɔŋotooro (60), na
saonakufu (30) nɛ.”

²⁴ Kenɛte Yesu besewɔ gyɔ dudu wole
fa wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori keŋ
yɛɛ ɛnɔn mena keŋ balee ɛnɔn be gyu
ke ɛnɔn abɔɔ bia kpaakpaa nyii ɔ
wɔɔman nɛ. ²⁵ Mɔna nelim balan pou
kedokii nɛ, ɔ kolare kɔŋawɔ kaa ɛnɔn
ɛnɔn kumɛɛ bom na abɔɔ bia ɛnɔn te
ɔ lanawɔ. ²⁶ Abɔɔ bia ɛnɔn ketu se bia

nɛ, te ɛnɔn kumɛɛ ɛnɔn mɔ lese ɛnɔn
wose debɔɔ.” ²⁷ Botɔɔ te wɔɔte ɛnɔn
tewulɛɛ kɔŋawɔ kaa bɔɔse e nyiaa, “De
gbenggyoo, na abɔɔ bia kpaakpaa nyii ɛnɔn
te n ɛnɔn abɔɔ n wɔɔ keŋ man yee?
Te alen yaa ɛnɔn kumɛɛ keŋ leewɔ?”
²⁸ Kenɛte balee ɛnɔn yakowɔ nyiaa, “Me
kolare ɛnɔn kaa yɛɛ laa mena nɛ.” Botɔɔ
te ɔ tewulɛɛ ban bɔɔse e nyiaa, “N ne gyae
nyi dee gyu ke kulii ɛnɔn kumɛɛ ɛnɔn?”
²⁹ Kenɛte balee ɛnɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa,
“Koa ɛ yela ɛnɔn ka seŋ, na mena ya nɛ,
akpaa ɛ gyu ɛ ne kulii ɛnɔn kumɛɛ ɛnɔn
nɛ, ɛ te kɛɛ nideli ya na ɛ ka kulii abɔɔ
bia kpaakpaa ɛnɔn mɔ kpu na ɛnɔn. ³⁰ Mena
dɔɔ ɛ yela ɛnɔn pou ka seŋ kelii kekeɛɛ
tɛɛ. Deban kenan nɛ, maa yako ban baa
kekeɛ ɛnɔn nɛ nyiaa, ɛ tanɛgbɛ kulii ɛnɔn
kumɛɛ ɛnɔn pɛ, na ɛ ke bake ɛnɔn kabose
man na ɛ ka too ɛnɔn. Kenan wole na ɛ ke
yilaa abɔɔ bia kpaakpaa ɛnɔn pou ka do
me kpeese man.”

*Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuarɛ gyoori
keŋ wose man*

Luka 13:18-19; Maake 4:30-32

³¹ Kenɛte Yesu besewɔ gyɔ dudu wole
fa wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori keŋ yɛɛ
ɛnɔn dan daale bii peperee keŋ ke yɛɛ
ɛnɔn kpeli bii, keŋ balee ɛnɔn ba mo ke
duu ɔ wɔɔman nɛ.

³² Danbii kei yena bii peperee daasebia
pou man. Mɔna nyi akpaa ke da bee na,
kɛɛ bee bese dan dinaa keŋ nyi gyebuse
ne kɔŋ kaa loo ba asaase do ke tombia
man.”

³³ Kenɛte Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ
nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori keŋ yɛɛ ɛnɔn
tee keŋ alo ɛnɔn ba mo kyakale bodobodo
bilin tasa dinaa man, kabona bilin keŋ
pou korowɔ wuku nɛ.”

³⁴ Aduya man te Yesu kolosiwɔ fa balan
dikpii keŋ pou. ɔ te kolosi nombii daale
fa ɛnɔn keŋ ɔ te gyɔ dudu ya. ³⁵ Kei
yela la Wurubuarɛ nombia ɛnɔn ɔ be tɛɛ
ɔ dekenkpenngyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see
nɛ kɔŋawɔ ampan. ɔ yakowɔ nyiaa,
“Aduya man te maa kolosi fa wɔ na maa
yako wɔ nombia aweesen ɛnɔn bɔɔ
gyen ya,
leenan tɛɛle kewalan tɛɛ nɛ.”

Yesu kalese njalese kumεε dudu ken man

³⁶ Kenje Yesu loo balan dikpii ken gbεε te o gyuuwo dekpajalan man. O kaseela ban konawo o gyan te be yako e nyiaa, “Wola daa dudu ken n be gyoo lee njalese kumεε njan njoo tuu woo ken man ne aσεε.” ³⁷ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Walan njon o be duu aboo bia kpaakpaa njan ne yena man Deniwalan Bu njon, ³⁸ woo ken yena tεεle kei pou. Aboo bia kpaakpaa njan yena Wurubuarε gyoori ken man bia ban. Njalese kumεε njan yena obonsam njon bia. ³⁹ Te walan kum njon o be duu njalese kumεε njan yena obonsam njon. Kekereε tεε ken yena deban otomante ken. Ban baa kerεε ne yena Wurubuarε kpilala ban. ⁴⁰ Mena ken boo yilaa njalese kumεε njan te boo too na ne, mena ne gyae la ke kon deban otomante ken man. ⁴¹ Man Deniwalan Bu njon maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa kpene kamase ken ne yeli walan ne yε dukum ne, na nombiakumεεyεera pou lee me gyoori ken man. ⁴² Wurubuarε kpilala ban baa fun balan kumεε ban do boalan degyapaa ken man. Botoo te baa fae yeesa na baa tao be kela. ⁴³ Monan ban be gbεenej tenεε Wurubuarε siaman ne, baa njalakee njgba weese ne be kya njon gyoori ken man. Ban be dana denjela anenyiin dei na, baa tei nideli.”

Yesu kekolosi lee Wurubuarε gyoori ken wose man

⁴⁴ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori ken yεε njgba kolo kpaakpaate ken ke dana koya donj te boo mo weese tεεle daale man ne. Balee njolo ke gyu kena ke ne, te o desina ke weese nideli. Ke yεε e gyon gbaa mena doo o gyuuwo ka mo kpene kamase ken o dana ne yoo, te o moowo ke lee tεεle kenan.”

⁴⁵ Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori ken yεε njgba kebudiiri njon o donj o ne gyae kegyanjase kpaakpaa nyinjan waa lee ne. ⁴⁶ O ke gyu ke nyin kegyanja kpaakpaate ne, o gyuuwo ke yoo kpene kamase ken o dana ne, te o moowo ke lee ke.”

⁴⁷ Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori ken yεε njgba asawu loora

ban boo fun ba asawu do lonj man te boo kyanj kpebia kpoockpoo ne. ⁴⁸ Ba kena nyi asawu ken te wulu ne, be wonεe ke kon dekenkenj doo. Be tisiwo kyaa te be toosee kpebia kpaakpaa nyibanj do be donjase man, te be funji akumεε ban pou leki. ⁴⁹ Mena ne gyae la ke kon wee otomante ken man. Wurubuarε kpilala ban baa kon kaa lese balan kumεε ban lee balan kpaakpaa ban man. ⁵⁰ Na baa fun balan kumεε ban do boalan ken ke bεε yem ya ne man. Botoo te baa fae yeesa na baa tao be kela.”

⁵¹ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “E nyii nombia kenja pou aσεε?” Te be sεεwo nyi “Ayi.” ⁵² Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Nombii kei nawolo baa nyiaa, mmaraa wolale kamase njon o be kasee Wurubuarε gyoori ken nombia gyen na ne, o yεε njgba dekpajalanj kegyia njon o ne kyaa lese wa aboo wolεε na benεε lee wa aboo dεεsee man ne.”

*Ba ke bεε Yesu Nasarεte donoo man
Maake 6:1-6; Luka 4:16-30*

⁵³ Yesu ke gyoo aduya kenja tanj ne, o leewo botoo lan. ⁵⁴ O ke gyu ka gyoo o dεε ne, o gyuuwo ka wola wo Wurubuarε nombia bo osom deni man, te o kawola ken doo be popou noo, kenje be boose donja nyiaa, “Alenj yaa o nyinja nombia kagyen kei, na donj ken o na mo yεε gyakolonj nombia na nombia dinaana kenja lee?” ⁵⁵ Na kapenta njon bu yaa yee? Na o naa yena Mεere yee, na o naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simon na Gyuda yee? ⁵⁶ Na daa na o desina kyaa la kebo yee? Alenj kitii yaa o nyinja mena donj kei lee? ⁵⁷ Mena doo ba te lee e ya. Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Balan ne bu Wurubuarε dekpεnkpenjgyooore yenanj kamase, mona njon gbagba o donoo man balan, na o dekpajalanjmantena bee buu na e ya.” ⁵⁸ Te kenj ba te lee Yesu di doo ya ne, o te yεε gyakolonj nombia burum o dεε botoo ya.

14

*Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa
Yesu
Maake 6:14-29; Luka 9:7-9*

¹ Mena debaŋ kenan man te gyoo Herode non o ne kee Galelia teelee doo ne, nyii Yesu wose man nombia. ² Kenje o yako o tewulee nyiaa, gyae ke yee Gyon Wurubuaere lonsoore non bese la fon lee yen man kon ne. Mena doo te o ne tale yee gyakolon nombia ne.

³ Nawolo nyi gyoo Herode gbagba yele la be kyan Gyon te be bake e, te ba moo e ke to deni lee o kegyia Filipino weele Herodia doo. ⁴ Kpene ken doo gyoo Herode be yee mena yena nyi, Gyon yako e nyi gbese be doo nyi waa mo o kegyia Filipino weele Herodia yala ya. ⁵ Gyoo Herode gyaewo nyi nafa waa ko Gyon mona o ne yee Gyudatena ban, nawolo nyi bese lee Gyon di nyi o yee Wurubuaere dekpenkpengyoore e. ⁶ Wee daale gyoo Herode kee di o kalolawee ne, Herodia bu alebu konawo kaa soe balan ban pou siaman, te yee gyoo Herode kyeo. ⁷ Mena doo gyoo Herode kana ntam yako alebu non nyiaa, "Kpene kamase ken n gyae nyi maa fa nen na, yako na maa fa nen." ⁸ Kenje alebu non o naa feefuwo do o bu nyi waa yako nyiaa, "Mee gyae n ke kara Gyon Wurubuaere lonsoore nyee do tasa tantanalan man fa man debokeiman." ⁹ Nombia nan takaa gyoo non, mona ntam ken o be kam na balan ban bo yilaa botoo doo ne, o yela be yee alebu non kegyaebii fa e. ¹⁰ Mena doo o yela be gyuuwo ke kara Gyon nyee deni ken man. ¹¹ Kenje ba moo Gyon nyee ken do tasa tantanalan man kona alebu non, te o moo ke gyina o naa. ¹² Kenan wole te Gyon kaseela gyuuwo ka mo Gyon woo non ke wuu, te be gyuuwo ke yako Yesu.

Yesu kefa balan kakponse banon weenee

Maake 6:30-44; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14

¹³ Yesu ke nyii Gyon Wurubuaere lonsoore yen ne, o gyoowo debgele man lan yenan daale gyu ke kyaa waagen koon. Balan dikpii ken ke nyii nyi o te lam ne, te ba leewo be donoose man, mo na be nawoo sila e. ¹⁴ Yesu ke tisi lee degbele ken man, te o kena balan dikpii ken ne, be nombia yee e waranase te o

kyoo kaweesetena ban pou bo sila wo gyu ne.

¹⁵ Ke lii balinoo ne, Yesu kaseela ban konawo o gyan kaa yako e nyiaa, "De Gbengyoo, tee ne yuu te kebo mo yee hale nsana ke. Lo balan ban gbese, na baa gyu akuraase nan benaa ne man na be kaa gyae kolo lee di." ¹⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Tekaboena nyi baa ta ya. Eme gbagba e gyae kolo fa wo na baa di." ¹⁷ Botoo te o kaseela ban yako e nyiaa, "Bodobodose abilin anon na kpebia bala pe te de dana." ¹⁸ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E mo na kona man." ¹⁹ Te o yela balan ban tisiwo kyakee teelee man. Kenje Yesu moo bodobodose anon na kpebia bala ban, te o gyinaa o nyee adido te o fanewo do Wurubuaere noo, te o keere na te o moo na fa o kpilala ban, te ban mo moowo kpelee balan ban. ²⁰ Balan ban pou diiwo baa, te be toosee weenee buruburu akan nan na, be nyina donase kufu ala (12). ²¹ Balan ban bo di weenee nan ne, be yaanoole gyae ke yee ngba baala kakponse banon (5000) ne. Ba te kala ala na bia kpu ya.

Yesu keta lon doo

Maake 6:45-52; Gyon 6:15-21

²² Debokenan man te Yesu yela o kaseela ban gyoowo degbele man kyan gbese gyu bo ken dingyin na waa nyin lo balan ban gbese. ²³ Yesu ke lo balan ban gbese tan ne, o gyuuwo bula doo waagen o kaa fane. Kelii balinoo ne, na Yesu waagen kaa la botoo. ²⁴ Deban kenan na degbele ken te lii lem, na felin dinaa daale mo ne gyoo degbele ken wosi lon ken doo. ²⁵ Tee kee bee kena ne, Yesu teewo lon ken doo o ne gyu o kaseela ban gyan. ²⁶ O kaseela ban kena e o donje lon ken doo o ne kon ne, be woe loo wo gbaa. Kenje be kpa "O yee woo e," te be fae yeesa nawolo nyi gyakolon te kyan wo. ²⁷ Debokenan man te Yesu kolosiwo fa wo nyi, "E nyin konoo, e na yee ya, man e." ²⁸ Botoo te Pita yako e nyiaa, "Me Gbengyoo, akpaa nyan e na, yela maa ta lon ken doo kon n gyan." ²⁹ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Kon" te Pita leewo degbele ken man ta lon ken doo o ne gyu Yesu gyan. ³⁰ Mona Pita kena

mena kej felin kej ne gyoo lon kej doo ne, gyakolon gyoo e te o fiasεε o na gyoo lon kej man. Kenje o fae yeesa nyiaa, “Me Gbenjyoo, lee man!” ³¹ Debokenan man te Yesu tenee o nyinmaa kyan e te o yako e nyiaa, “Baale, n kelεedi ta boo ya. Weera doo te n lee man anmaaren n konoo man?” ³² Yesu na Pita ka gyen gyoo degbele kej man ne, te felin kej tinaa kegyo yela. ³³ Botoo te ban be doo degbele kej man ne, korowo bun Yesu nawootεε te be yako e nyiaa, “Nyan yena Wurubuare bu non ampan.”

³⁴ Be ka ton boo kej ne, be gyuuwo kelii tεele kej bεε baake ke Genesareti ne doo. ³⁵ Balan ban be kyaa tεele kenan doo ka gyen nyi Yesu nonan ne, be kpiliwo gyu ke yako donoose nan pou kyaa botoo yenan ne. Mena doo balan moo be kaweesetena pou kon Yesu gyan. ³⁶ Kenje be waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyinmaase tina o kegba noobii panpan bo gba. Te ban pou boo tina o kegba kej ne, wose yεε wo don.

15

Yesu kawola lee Gyudatena gbεenen man

Maake 7:1-13

¹ Kenje Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban baale korowo lee Gyerusalem donoo man gyu ke boose Yesu nyiaa, ² “Weera doo te n kaseela ban bee di da benen amanberese doo ya? Nawolo nyi boo ne faafo be nyinmaase ngba mena kej da benen amanberese nawolo ne pete baa di ya!” ³ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Weera doo te emεε mo, lee ε benen amanberese doo te ε bee di Wurubuare mmaraase doo ya?” ⁴ Nawolo nyi Wurubuare yakowo nyiaa, “Bu n kya na n naa, te nyan non n falaa n kya yaa n naa na, kaboena nyi baa ko nen.” ⁵ Mōna emεε ne yako nyiaa, “Akpaa nolo de yako o kya yaa o naa nyi, ‘Kpene kej nafa me dana maa fa nen ne, yεε Wurubuare wui.’” ⁶ Mena doo be kaboena nyi otenate waa mo kpene kenan fa o lolala ya. Nne na ε ne yako baa nyi otenate na bu o kya na o naa na waa yεε kpene kej kaboena

nyi waa yεε fa wo ne ya. Kei nawolo baa nyi lee ε benen amanberese doo, ε te bεε kpene kej Wurubuare kpa yaa yεε ne. ⁷ Emεε ban ε na beo ε wose, Wurubuare nombia nan o be tεε o dekpenkpenjyooore Yesaya doo yako see lee ε wose man ne yεε ampan. O yakowo nyiaa,

⁸ ‘Balan kewo na mo be noo bo yako nyi bee bu man,
mōna be konooose man na, boo na mo man yεε kolo ya.

⁹ Bεε som man bo yakaa, nawolo nyi mmaraase nan denibalan gbagba be kyaa yεε ne,
nan te bεε mo wola balan beo wo nyi ne yεε man Wurubuare mmaraase na.’ ”

Kpene kej ne yεε walan ayimεε

Maake 7:14-23

¹⁰ Kenje Yesu besewo baake balan ban pou kon o gyan te o yako wo nyiaa, “E popou ε tei me gyan, na ε ke nyii nombia kenja man nideli. ¹¹ Na kpene kej na gyoo walan nooman ne ne yεε na e ayimεε ya, mōna kpene kej na lee o nooman ne, kej ne yεε na e ayimεε.” ¹² Kenje Yesu kaseela ban konawo o gyan kaa boose nyiaa, “Ngba n gyen nyi deban kej Farasiitena ban be nyii nombia nan na, te yεε wo gyon ya?” ¹³ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Dan kamase kej ka te yεε nyi me kya non o kyaa adido ne duu na ke ya na, waa kulu ke na ke lila pou ke leki. ¹⁴ E tina Farasiitena benan yela botoo, be yεε ngba siayelεεsatena ban bεε wola siayelεεsatena gbεε ne. Akpaa siayelεεsate na wola siayelεεsate gbεε ne, be bala pou baa kaa yala boo man bo.” ¹⁵ Botoo te Pita yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, lese dudu kei asεε fa daa.” ¹⁶ Kenje Yesu boose o kaseela ban nyiaa, “Kej doo emεε mo nyeeya ta yem? ¹⁷ Kej doo ε ba gyen nyi kpene kamase kej da gyoo walan nooman na, ne gyu ka gyoo o dubulu man na ke ta bese lee o wose man yee? ¹⁸ Mōna nombii kamase kej na lee walan nooman ne, na lee bo o konoo man, te kej ne yεε na e ayimεε. ¹⁹ Nawolo nyi walan konoo man te nombiakumεε ngba, balan kako, na yale kewolεε na kafon na

ημελεν na balan nɔo kekereε na balan yela kewɔleε na lee. ²⁰ Mena abɔɔ kenja ne yeε na walan ayimeε, mɔna akpaa ηolo te faafo ɔ nyinmaase pɛte waa di ya ne, ke beε yeε e ayimeε ya.”

Alo ηolo ke leε Yesu di

Maake 7:24-30

²¹ Yesu ka lee botɔɔ ne, ɔ wɔna ɔ wose lee botɔɔ gyu Tae na Sidon donɔɔse ηan yenan. ²² Kenje Kaanan alo ηolo leewɔ botɔɔ yenan kɔn Yesu gyan kaa wii fa e nyiaa, “Me Gbenjyoo, gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waranjase! Felinkum doo me bu alebubii man, te keε naase e diyem nideli.” ²³ Mɔna Yesu te yako daale ya. Mena dɔɔ ɔ kaseela ban waase e nyiaa, “Lo alo ηon gbεε na waa ta, nawolo nyi ɔ ne fae yeεsa tɔ daa denela.” ²⁴ Kenje Yesu yako alo ηon nyiaa, “Iseraetena ban bɔɔ yoo Wurubuare gbεε ne baagen gyan te Wurubuare kpila man.” ²⁵ Mɔna alo ηon kɔnawɔ kaa bun Yesu nawɔɔ tεε waase e nyiaa, “Me Gbenjyoo, leε man!” ²⁶ Kenje Yesu yako alo ηon nyiaa, “Tekaboena nyi baa mo bia weenεε fa babaase ya.” ²⁷ Botɔɔ te alo ηon mɔ sεεwɔ nyiaa, “Ayi, me Gbenjyoo, doo mena, mɔna babaase baa tale fiu weenεε ηan be gbenjyoo ne dii te ηεε yale tεεle man ne di.” ²⁸ Kenje Yesu yako alo ηon nyiaa, “Alo n keleεdi boe. Kpene ken n ne gyae ne, dεεkɔn mena fa neη.” Debokenan man te ɔ bu ηon kawee tanawɔ.

Yesu kekyɔ balan burum kaweesε

²⁹ Yesu ka lee botɔɔ ne, te ɔ tεεwɔ na Galelia boo ken nɔɔ nɔɔ. Kenje ɔ gyuuwɔ ka gyen bulabii daale gyu ke kyaa ke dɔɔ. ³⁰ Balan burum moo be kaweesetena kɔn ɔ gyan. Kaweesε ηgba ban be nawɔɔ ba yekee, na ban be sia be yeλεε na ɔtakasese na omumuuse na kaweesε kpookpoo ne. Kenje Yesu kyɔɔ be popou. ³¹ Balan ban kena nyi ban be nawɔɔ ba yekee ne tεε, te omumuuse ne kolosi te ɔtakasese wose ne yeε wɔ don, te siayελεεsatena sia ne naa ne, doo be nɔɔ. Kenje ba lese Iseraetena Wurubuare ηon yeλε.

Yesu kefa balan kakponse banaara weenεε

Maake 8:1-10

³² Kenje Yesu baake ɔ kaseela ban kɔn ɔ gyan te ɔ yako wɔ nyiaa, “Balan kewɔ nombia dana man waranjase, nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa atooro yaa ηgba be kyaa me gyan te be te dii ta kolo ya ne. Mɔɔ ne gyae maa lo wɔ gbεε na tanam ya, nawolo nyi be sia de kaa biri wɔ gbεεnaa man.” ³³ Botɔɔ te ɔ kaseela ban bɔɔse e nyiaa, “Alen yaa dee nyin weenεε fa balan burum kewɔ ηale nsana kebo?” ³⁴ Kenje Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Bodobodose anmon te ε dana?” Te be tiranɔɔ fa e nyi, “Bodobodose nyetooro na kpebia buruburu akalansεε baale te de dana.” ³⁵ Kenje Yesu yela balan ban tisiwɔ kyakee tεεle man. ³⁶ ɔ moo bodobodose nyetooro ηan, na kpebia ban te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan, te ɔ kerεε ηa mo fa ɔ kaseela ban. Kenje ɔ kaseela ban mɔ moo ηa kpeleε balan ban. ³⁷ Balan ban pou diiwɔ baa. Te ɔ kaseela ban tɔɔsee buruburu akan ηan na, be nyina donjase nyetooro. ³⁸ Balan ban bɔɔ di weenεε ηan ne, be yaanɔɔle yeε baala kakponse banaara (4000). Ba te kala ala na bia kpu ya. ³⁹ Yesu ke lo balan ban gbεε tan ne, ɔ gyoo wɔ degbele man te ɔ gyuu tεεle ken beε baake ke nyi Magadan ne dɔɔ.

16

Gyudatena kegyiise ne gyae nyi Yesu waa yeε yakolon nombia

Maake 8:11-13; Luka 12:54-56

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Sadukiitena kɔnawɔ Yesu gyan kaa teese e ɔ nɔɔman nyi waa yeε yakolon nombia wola wɔ, na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan ampan. ² Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “De lii balinɔɔ te ηɔma yasεε na ε ne tale naa yako nyi, tεε de naa na weese waa gyɔ. ³ Te nebo mɔ na, ε ne tale keε ηɔma dinɔɔ yako nyi gyen ɔga waa ηεε. ε ne tale keε ηɔma na ε kawola kpene ken gyae ke kɔn. Mɔna nombia ηan ne yeε deban kei man ne, ε beε tale wola ηe man ya. ⁴ Emεε gyen wee kei balan, ε yeε balan kumεεwɔ te ε bee yee Wurubuare ya. ε ne gyae nyi maa yeε yakolon nombia ε kena, mɔna mɔɔ gyae maa yeε yakolon

nombia kamase wola non kpu na nan be kon Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Gyona dɔɔ nɛ ya.” Kɛntɛ Yesu leewɔ be gyan lan tina wɔ yela.

Yesu ke faree ɔ kaseela lee Farasiitena na Sadukiitena wose man

Maake 8:14-21

⁵ Yesu na ɔ kaseela ka ton gyu boo ken dingyin nɛ, ɔ kaseela ban wolee bodobodo ka mo bo. ⁶ Kɛntɛ Yesu faree wɔ nyiaa, ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Nawolo nyi be dinɔɔ yɛɛ ngba tee ken bɛɛ mo do bodobodo man te kɛɛ koro nɛ. ⁷ Mena dɔɔ ɔ kaseela ban boɔse donja nyiaa, “Ken de ta mo bodobodo kon dɔɔ ya te ɔ ne yako mena nombia kenja yaa?” ⁸ Na Yesu ta gyen kpene ken bee kolosi na donja nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ kelɛɛdi ta boo ya. Weera dɔɔ te ɛ ne kolosi nyi ɛ ta mo bodobodo tela ya? ⁹ Mena dɔɔ ɛ sɛɛ ɛ te nyii ta me nombia man yee? ɛ bɛɛ tɔɔse bodobodose anon nan moɔ kɛɛɛ fa balan kakponse banon, na nan boɔ dii kaase te ɛ be tɔɔsee wulu donjase nɛ yee? ¹⁰ Yaa ɛ bɛɛ tɔɔse bodobodose nyetooro nan balan kakponse banaara be dii, na nan boɔ dii kaase te ɛ be tɔɔsee wulu donjase nɛ yee? ¹¹ Weera dɔɔ te ɛ ta gyan nyi na bodobodo wose man nombia yaa mee kolosi fa non ya? Mɔna ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Be dinɔɔ yɛɛ ngba tee ken bɛɛ mo do bodobodo man te kɛɛ koro nɛ.” ¹² Botɔɔ te ɔ kaseela ban gyanawɔ nyi, na tee ken ne yeli bodobodo na koro nɛ yaa ɔ ne yako wɔ nyi baa kɛɛ ba wose man nideli na ke ya. Mɔna Farasiitena na Sadukiitena nombia nan bɛɛ wolo nɛ yaa ɔ ne yako wɔ.

Pita keyako nyi Yesu yena nyeelɛɛre non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon nɛ

Maake 8:27-30; Luka 9:18-21

¹³ Yesu na ɔ kaseela ban ka gyoo Kaesaria Filipi tɛɛle man nɛ, ɔ boɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa man Deniwalan Bu non yena amɔ?” ¹⁴ Kɛntɛ ɔ kaseela ban tiranɔɔ nyiaa, “Balan baale kpa nyan yena Gyon Wurubuarɛ

lonɔɔre non. Baale mo kpa nyan yena Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Elia, te baale mo kpa nyan yena Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Gyeremia, yaa Wurubuarɛ akpɛnkɛngyɔɔra ban man nolo.” ¹⁵ Botɔɔ te Yesu boɔse wɔ nyiaa, “ɛmɛɛ mo de? ɛ kpa man Deniwalan Bu non yena amɔ?” ¹⁶ Botɔɔ te Simon Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nyan yena Kristo, nyeelɛɛre non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon nɛ. Wurubuarɛ non ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ Bu.” ¹⁷ Kɛntɛ Yesu yako e nyiaa, “Gyona bu Simon, nyan na nyebam, nawolo nyi na deniwalan lese na nombia kenja wola nen ya, mɔna me kya non ɔ kyaa adido nɛ lese na na wola nen. ¹⁸ Mena dɔɔ mɛɛ yako nen nyiaa, nyan yena Pita, te n yele kenan asɛɛ yena nyi boe. Nyan boe kei dɔɔ te maa baake me balan pou yilaa. Te yen gba koran be gyae ke tale di be dɔɔ ya. ¹⁹ Maa mo Wurubuarɛ gyoori ken safowaase do n nyinmaa man. Kpene kamase ken nyan ke gyo ke dowoe tɛɛle kei dɔɔ nɛ, baa gyo ke dowoe adido, te kpene kamase ken nyan ke booli ke tɛɛle kei dɔɔ nɛ, baa booli ke adido mo.” ²⁰ Kɛntɛ Yesu faree ɔ kaseela ban nyi, be na yako walan kamase nyi non yena nyeelɛɛre non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon nɛ ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yen na ɔ kefon wose man

Maake 8:31-9:1; Luka 9:22-27

²¹ Lee deban kenan pou nɛ, Yesu fiasɛɛ ɔ na lese nombia nan asɛɛ fa ɔ kaseela ban nyiaa, “Kaboena nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man, na me kaa naa diyem nideli Gyudatena kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban nyinmaa man. Baa ko man, mɔna weeya atoorote ken man na, Wurubuarɛ waa gyuuu man lee yen man.” ²² Botɔɔ te Pita mo Yesu lee yenan te ɔ tɔɔ e nyi, “Me Gbengyoo, na yako mena ya. Wurubuarɛ dɛɛ mo kenja gyu lem. Kenja na kon n dɔɔ korakora ya.” ²³ Botɔɔ te Yesu gɛɛsewo kɛɛ Pita te ɔ yako e nyiaa, “ɔbonsam, ta lee me gyan! N ne gyae n ke to man gbɛɛ. Nawolo nyi na Wurubuarɛ kegyaebii te n

na gyuenj ya, mɔna denibalanj kegyaebii te n na gyuenj.”

²⁴ Kenje Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, “Akpaa ɲolo ne gyae waa sila manj na, ɔ na yee kpene kenj ɲon gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo ɔ ɔpanɗan kenj seele, na waa sila manj wee kamase. ²⁵ Nawolo nyi walanj kamase ɲon ɔ ne gyae waa lee ɲon gbagba nyeedonj na, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mɔna walanj kamase ɲon ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinmaa man lee manj Yesu na me nombia dɔɔ ne, waa bese nyinj ke. ²⁶ Akpaa ɲolo de nyinj tɛele kei dɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinmaa man na, wonj tɔnɔɔ te waa nyinj? Yaa wonj te walanj waa tale mo kyɛkeke na ɔ nyeedonj? ²⁷ Manj Deniwalanj Bu ɲon na me kpilala dɛe lee adido kɔnj me kya Wurubuare gyoorobiiri man, na me kaa tɔ walanj kamase kom lee ɔ tom kenj ɔ be yee ne man. ²⁸ Ampanj yaa mɛe yako ɲon ε ke nyii nyiaa, baale senɛε ε man kebo kenj bɔɔ gyae baa yenj ya, kelii debanj kenj manj Deniwalanj Bu ɲon maa lese ma wose wola me gyoorobiiri man.”

17

Yesu wose kekyɛkeke

Maake 9:2-13; Luka 9:28-36

¹ Weeya looro wɔle ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na ɲon Gyemisi ɔ naabu Gyɔn kpu na ɔ wose te be gyuuwɔ bula dinaa daale dɔɔ baagenj. ² Be ka senj botɔɔ ne, karatete dokolonj te Yesu wose kyɛkeewɔ be siaman. Na ɔ sia gbɛε ne ɲalakee ɲgba weese ne, te wa abɔɔ ɲan ɔ doona ne bese abɔɔ wolomɛε futututu na ɲɛε ɲalakee polɛpolɛpolɛ. ³ Debokenanj man te Mosesi na Elia kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ, te be kolosiwɔ na Yesu. ⁴ Kenje Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, dei ɲgba daa mɔ be kɔnj kebo ne. Nyi akpaa n ne gyae na, yela dɛε banj kefɛεse atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mɔ wui daale.” ⁵ Pita ke gyakaa ɔ ne kolosi ne, te ɲɔma ɲɛlɛɲɛlɛε ɲaale kaa wuuwɔ be dɔɔ. Kenje be nyii nɔɔwoya ɲaale lee ɲɔma ɲan man nyiaa, “Kei yɛna me bu ɲon mɛε gyae e lee me konɔɔ man te ɔ na gyoo me sia, ε nyii e.” ⁶ ɔ kaseela banj

ke nyii nɔɔwoya kenj ne, gyakolonj gyoo wɔ te be tisiwɔ bunjii tɛele man. ⁷ Kenje Yesu kaa mo ɔ nyinmaa tina wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “ε koro, ε na yee ya.” ⁸ Be ka koro gyina be sia ne, ba te naa ɲolo kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi lee bula kenj dɔɔ bɛε kɔnj ne Yesu tɔɔ wɔ kiinj nyiaa, “ε na yako walanj na walanj kpene kenj ε be naa ne ya, kelii debanj kenj Wurubuare waa gyuuusu manj Deniwalanj Bu ɲon lee yenj man.” ¹⁰ Kenje ɔ kaseela banj bɔɔse e nyiaa, “Weera dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala banj ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa tanjgbɛε kɔnj pena nyeeleere ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔnj ne ke kɔnj?” ¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Ke doo mena nyi Elia waa tanjgbɛε nyeeleere ɲon kɔnj na ɔ kaa desina kpene kamase see ɲgba ɲa kedoobii ne.” ¹² Mɔna mɛε yako ɲon baa nyi Elia tanj wulaa kɔnj lanj mɔna balanj ta gyenj e ya, te be yee e kpene kamase kenj bɛε gyae. Mena mɔ te manj Deniwalanj Bu ɲon maa naa diyem be nyinmaa man. ¹³ Botɔɔ te ɔ kaseela banj gyenawɔ nyiaa, Gyɔn Wurubuare lonjɔɔre ɲon wose man nombia yaa ɔ ne yako ne.

Yesu kekyɔ tobaale ɲon ɔ na wee keleuleuse ne

Maake 9:14-29; Luka 9:37-43

¹⁴ Ba ke kɔnj kaa gyoo balanj burum banj man ne, balee ɲolo kaa tisiwɔ bunj Yesu nawɔtɛε, ¹⁵ te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, wii me bu kei waranjase fa manj. ɔ na wee keleuleuse, te ɔ ne naa diyem nideli mɔ. Ne kyaa kuu e lɔ boalanj yaa lonj man. ¹⁶ Ma moo e kɔnj n kaseela banj gyanj, mɔna ba te tale kyɔ e ya.” ¹⁷ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ao! εmɛε gyenj balanj banj ε bɛε lee manj di ya, te ε yee balanj kumɛεwɔ. Weeya anjmonj te kaboena nyi maa kyaa ε gyanj, na maa nyinj konɔɔ fa ɲon?” Kenje ɔ yako balee ɲon nyiaa, “Mo n bu ɲon kɔna manj.” ¹⁸ Kenje Yesu fae felinjum kenj te ka leewɔ bu ɲon man, te ɔ kawee tanjawɔ debokenanj man. ¹⁹ Kenanj wɔle te Yesu kaseela banj gyuuwɔ ɔ gyanj, te be baake e lee yenanj bɔɔse e nyiaa, “Weera dɔɔ te daa te tale gegi felinjum kenj lee bu ɲon

man ya?" ²⁰ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Nawolo nyi ε kelɛɛdi ta boo ya. Mɛɛ yako ɲon ε ke nyii nyiaa, nyi akpaa ε kelɛɛdi yɛɛ peperee ɲgba kefaabii koran ɲɛ, nafa ε ke tale yako bula kei nyiaa, 'Kulu lee kɛbo ke yala nɲɛ' te ke gyae ke kɔɲ mena. Te kolo be kyaa keɲ nyi ε be gyae ε ke tale yɛɛ ya." ²¹ Mɔna mena felɲkumɛɛ keɲa dinɔɔ dɔɔ ɲɛ, kefane na nɔɔkebakɛ kaagen te n ke tale mo gegi ɲa.

*Yesu kekolosi ɔ yɛɲ wose man bela
Maake 9:30-32; Luka 9:43-45*

²² Deban keɲ be popou be kɔɲ kaa gyanɛɛ Galelia tɛɛle man ɲɛ, Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Baa lese man Deni-walan Bu ɲon fa balan, ²³ na baa ko man, mɔna weeya atoorote keɲ ɲɛ, Wurubuare waa gyuuusu man lee yɛɲ man." Botɔɔ te dekokɔɔkɔɔ kyanɔ ɔ kaseela ban.

²⁴ Yesu na ɔ kaseela ban ke kɔɲ kaa gyoo Kapanum donɔɔ man ɲɛ, balan ban bɛɛ lɛɛ lempoo Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man ɲɛ, kɔɲawɔ kaa boɔse Pita nyiaa, "ɛ gbɛɲgyoo ɲon bɛɛ tɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa lempoo keɲ yee?" ²⁵ Kenɛte Pita tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, ɔ ne tɔɔ. Pita ke kɔɲ kaa gyoo dekanalan man pɛ ɲɛ, Yesu tanɲbɛɛ la kolosi na e te ɔ boɔse e nyiaa, "Simɔn, sena yena nya agyuen? Balan bomɔ gyan te tɛɛle kei dɔɔ gyooneɲ ne lɛɛ lempoo lee? Donɔɔsetena gyan yaa ɲɔɔla gyan?" ²⁶ Te Pita tiranɔɔ nyiaa, "ɲɔɔla gyan te bɛɛ lɛɛ." Kenɛte Yesu yako e nyiaa, "Akpaa mena na donɔɔsetena te nyiɲ ba wose. ²⁷ Mɔna keɲ dɔɔ ne gyae nyi daa na wɔ ke yala dɔɲa dɔɔ ya ɲɛ, mo n darawaa na n ke gyu boo man ke lo. Kpebii gyanɲbate ɲon n ke kyan ɲɛ, n wola ɔ nɔɔ na n kena kɔba keɲ gyae ka yee daa na neɲ wui lempoo keɲ ketɔ. Lese ke na n ka mo gyina wɔ."

18

Amɔte kela na ɔ dɔɔ Wurubuare gyoori keɲ man?

Maake 9:33-37; Luka 9:46-48

¹ Mena deban kenan man ɲɛ, Yesu kaseela ban kɔɲawɔ ɔ gyan kaa boɔse e nyiaa, "Amɔte yena walan kegyia Wurubuare gyoori keɲ man?" ² Kenɛte Yesu

baake biikyaabii ɲolo kaa sen be siaman, ³ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ε ke nyii nyiaa, akpaa ε te kyɛɛkee ε dinɔɔ na ε ke yɔkɔse ε wose yɛɛ ɲgba bia ya ɲɛ, ε be gyae ε ka gyoo Wurubuare gyoori keɲ man ya." ⁴ Mena dɔɔ walan kamase ɲon ɔ yɔkɔse ɔ wose ɲgba biikyaabii kei ɲɛ, ɲon yena walan kegyia Wurubuare gyoori keɲ man. ⁵ Te walan kamase ɲon ɔ lɛɛ biikyaabii kei dinɔɔ ma yele man na, man yaa ɔ lɛɛwɔ.

⁶ Mɔna walan kamase ɲon ɔ yeli bia buruburu kɛwɔ ban boɔ lɛɛ man di ne man ɲolo de yɛɛ dukum ɲɛ, kenan na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpan ɔ wɔɲɛ man, te be fuɲ e do ɛpo man na dei kela. ⁷ ɛmɛɛ balan ban ε kyaa tɛɛle kei dɔɔ ɲɛ ε laako lee abɔɔ ɲan ne yeli balan ne yɛɛ dukum ɲɛ dɔɔ. Kaboena nyi mena abɔɔ keɲa dɛɛ kɔɲ, mɔna nyan walan ɲon ɲɛ gyae ke ta n dɔɔ kɔɲ ɲɛ nyaa laako.

⁸ Nyi akpaa n nyiɲmaa yaa n nae ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kara ke leki. Nawolo nyi, dei nyi nya lee kaden na n ka gyoo Wurubuare gyoori keɲ man, kela nyi baa mo neɲ nyiɲmaase ala yaa nawɔɔ ala ka do boalan keɲ ke bɛɛ yem ya ɲɛ man. ⁹ Te akpaa nyi n sibii ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya mo sibii dokolon gyoo Wurubuare gyoori keɲ man, kela nyi baa mo neɲ na n sia ala ka do boalan keɲ ke bɛɛ yem ya ɲɛ man.

*Nam ɲon ɔ ba yoo ɲɛ dudu
Luka 15:3-7*

¹⁰ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ε kɛɛ nideli nyi ε be kɛɛ balan kɛwɔ ban boɔ lɛɛ man di te boɔ yɔkɔse ba wose ɲgba bia ɲɛ nyi be man ɲolo yɛɛ walan yakaate e ya. Mɛɛ yako ɲon baa ε ke nyii nyiaa, mena balan kɛwɔ dana Wurubuare kpilala ban ba senɛɛ me kya Wurubuare ɲon ɔ kyaa adido ɲɛ siaman, bɛɛ fane fa wɔ deban kamase. ¹¹ Man Deniwalan Bu ɲon kɔɲae me kaa lɛɛ ban boɔ yoo Wurubuare gbɛɛ man ɲɛ nyee. ¹² Kenɛte Yesu boɔse wɔ nyiaa, sena te ε na gyuen lee nombia keɲa man? Akpaa ɲolo dana namense sɔɲonɔɲ (100) te be man dokolon da yoo na won te ɔ ne yɛɛ? ɔ be gyae waa tina sɔɲonaara na kufu kadaale

(99) ban yela bula dɔɔ botɔɔ, na waa ta keɔ non ɔ ba yoo ne kaboena waa naa e yee? ¹³ Ampan yaa mee yako non nyi akpaa ɔ naa e na, ɔ sia na gye ɔ dɔɔ nideli kela sɔnonaara na kufu kadaale ban be ta yoo ya ne. ¹⁴ Mena mo te e kya non ɔ kyaa adido ne, bee gyae nyi balan ban bɔɔ lee man di ne, be man nolo dee yo ya.

Mena ken emee na n dɔɔ non ɔ be yee ney dukum ne e ke kyaa

¹⁵ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, akpaa n dɔɔ Kristo baale de yee ney nombiikum na, gyu ɔ gyan na n kaa boose e. Mona yela ka ke yee emee na e e bala nombia. Akpaa ɔ nyii ney na, n te tale baa besena e kon gbese kpaakpaate dɔɔ. ¹⁶ Mona nyi akpaa ɔ te nyii ney ya na, mo Kristo baale dokolon yaa balan bala kpu na n wose na e ke gyu ɔ gyan. Kei gyae ke yela n ke nyin adanseetena bala yaa batooro nombia nenan man, ngba mena ken Wurubuare nombia ne yako ne. ¹⁷ Akpaa ɔ bee ɔ te nyii non ya ne, kenan na baake e n tebia Kristotena dikpii ken gyan. Te akpaa ɔ bee ɔ te nyii ban mo ya ne, kenan na kee e nyi ɔ yee walan non ɔ ba gyan Wurubuare ya, yaa ɔ yee dukumyee e. ¹⁸ “Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, kpene kamase ken e gyɔ ke dowoe teele kei dɔɔ ne, na ba te gyɔ ke dowoe adido, te kpene kamase ken e booli ke teele kei dɔɔ ne, na ba te booli ke adido mo.” ¹⁹ “Te mee yako non baa bela nyiaa, kpene kamase ken e man balan bala de yee noɔdokolon sen ke dɔɔ fane teele kei dɔɔ na, me kya non ɔ kyaa adido ne waa yee ke fa non.” ²⁰ Nawolo nyi botɔɔ ken balan bala yaa balan batooro de gyanee ma yele man na, me kpu e na wo.

Betabonmon te kaboena nyi baa mo walan dukum kyee e

²¹ Kenje Pita konawo Yesu gyan kaa boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, betabonmon te me dɔɔ de yee nombiikum me dɔɔ na te maa mo kyee e? Maa mo kyee e betabonyetooro?” ²² Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Koa, na betabonyetooro ya, mona

betabosonotooro na kufu akpen nyetooro (70 x 7).”

²³ Kenje ɔ yako wo nyiaa, “Nne te Wurubuare gyoori ken doo. Ke yee ngba gyoo non ɔ ne gyae nyi non na ɔ tewulee ke kyaa, na baa kee koma nan be dana e ne. ²⁴ Be ka beta fiasse bee gyoo ne man ne, te ba moo tobaale non ɔ dana e kom koba na nsendee ya ne kona e. ²⁵ Ken tobaale non te nyin koba ken waa to ya dɔɔ ne, ɔ gbengyoo non yako wo nyi baa mo non na ɔ weele na ɔ bia na wa aboo nan pou ɔ dana ne ke yoo, na baa mo kaa to kom ken. ²⁶ Kenje ɔ tobaale non tisiwo bun ɔ nawoo tee waase e nyiaa, ‘Nyin konoo fa man, maa to ney kom ken pou.’ ²⁷ Botoo te ɔ nombia yee ɔ gbengyoo non waranase, te ɔ moo kom ken pou kyee e te ɔ tina e yela nyi waa ta. ²⁸ Mona mena tobaale nonan ka lee botoo ne, ɔ ke gyanee na ɔ dɔɔ nolo non ɔ dana e kom bii daale ne. Botoo te tobaale non loowo kyan ɔ dɔɔ non wonne man te ɔ yako e nyiaa, ‘To man ma kom ken pou n dana man ne?’ ²⁹ Kenje ɔ dɔɔ non mo tisiwo bun ɔ nawoo tee waase e nyiaa, ‘Me dɔɔ nyin konoo fa man maa to ney n kom ken pou.’ ³⁰ Mona tobaale non bee, te ɔ yela ba moo ɔ dɔɔ non keto deni nyi waa doo botoo, kelii deban ken waa to e ɔ kom ken pou. ³¹ Tewulee akan ban kena mena ne takaa wo nideli, kenje be gyuuwo ke tolee nombia nan pou fa be gbengyoo non. ³² Botoo te be gbengyoo non baake tobaale non te ɔ yako e nyiaa, ‘N yee walanikum nolo e. Nyan waase man te ma moo n kom ken n dana man ne pou kyee ney. ³³ Won dɔɔ te nyan mo n te wii n dɔɔ non waranase, ngba mena ken man be wii ney ne ya?’ ³⁴ Mena dɔɔ ɔ gbengyoo non gyan ban, te ɔ yela ba moo tobaale non keto deni na waa naa diyem kelii deban ken, non mo waa to ɔ koma nan ɔ dana e ne pou. ³⁵ Mena dɔɔ emee ban e ta mo e tebia nombiakumee kyee wo lee e konoo man ya ne, mena te me kya non ɔ kyaa adido ne waa yee non.”

Yesu kawola lee yale kebee wose man

¹ Yesu kekolosi nombia kenja pou tan ne, o leewo Galelia teele man gyu Gyudia teele man, Gyoodan boo ken dingyin.

² Balan burum sila e gyu botoo te o kyoo wo be kawese pou.

³ Kenje Farasiitena baale konawo be kaa teese o nooman te be boose e nyiaa, "Da mmaraa ne fa daa gbese nyi nolo waa tale bee o weele lee nombii kamase doo?"

⁴ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E te kala ta Wurubuare nombia anmarasen see nan nyi, lee kewalan ken na, Wurubuare yee alo na baale bo, ⁵ te o yakowo nyiaa, 'Lee kei doo ne baale waa tina o kya na o naa yela, na waa mo o wose mataa na o weele, na be balan bala ka bese walan dokolon yee?' ⁶ Mena doo be ta tekaa yee balan bala bela ya, mona be ta bese walan dokolon. Mena doo kpene ken Wurubuare ba mo bom yee ke dokolon ne, nolo na nolo na kpase ke man ya." ⁷ Kenje Farasiitena ban boose Yesu nyiaa, "Nyi akpaa mena te doo na, weera doo te de naana Mosesi yee mmaraa see nyi, baale waa tale nmarase yale kebee tone fa o weele na waa bee e?" ⁸ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E konooyuj doo te de naana Mosesi fa non mena gbese kenan. Mona lee kewalan ken na, be doo mena ya. ⁹ Mena doo mee yako non baa nyiaa, nyi akpaa na alo lee o baale wole bo ya, te o baale de bee e gyu ke yala alo wole ne, Wurubuare siaman na otenate gyae nolo weele baa." ¹⁰ Kenje Yesu kaseela ban yako e nyiaa, "Nyi akpaa nne te yale wose man nombia doo na, kenan na walan te yale koran ya na dei."

¹¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Nombia nan mee yako non ne, na walan kamase ne gyae la waa tale lee na do ya, gyise balan ban Wurubuare ba mo mena beree kenan boele wo ne baagen. ¹² Balan baale kyaa ken nyi boo gyae baa tale yala ala ya, nawolo nyi mena te ba lola wo. Balan baale mo doo, balan yee na wo ken nyi boo gyae baa tale yala ala ya. Balan baale mo doo, Wurubuare gyoori ken doo te ban gbagba beewo nyi boo yale ya. Walan kamase non waa tale lee nombia kenja do na, waa lee na do."

Yesu ke hiraa bia

Maake 10:13-16; Luka 18:15-17

¹³ Kenje balan baale moo bia kon Yesu gyan nyi waa mo o nyinmaa gyakaa be doo na waa fane fa wo. Mona o kaseela ban kena mena ne, be nmanyan balan ban. ¹⁴ Yesu kena mena ne o yako wo nyiaa, "E yela bia ban ke kon me gyan. E na to wo gbese ya, nawolo nyi Wurubuare gyoori ken yee balan ban bee yokose ba wose ngba bia kewo dinoo ne wui." ¹⁵ Yesu ka mo o nyinmaa gyakaa bia ban doo tan ne, te o leewo botoo lan.

Kobate nolo wose man nombia

Maake 10:17-31; Luka 18:18-30

¹⁶ Wee daale ne tobaale nolo kaa boose Yesu nyiaa, "De Gbenjyoo, won deeli yaa maa yee na maa nyin nyeedon kekpa ken?" ¹⁷ Botoo te Yesu boose e nyiaa, "Weera te n ne boose man lee deeli keyee wose man. Wurubuare waagen dei la. Mena doo nyi akpaa n ne gyae n ke nyin nyeedon kekpa ken ne, kenan na kaboena nyi nya di Wurubuare mmaraase nan doo." ¹⁸ Botoo te tobaale non boose Yesu nyiaa, "Mmaraase nemo?" Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Na ko walan ya, na lee n weele yaa n baale wole ya, na nmeele ya, na kara n doo noo ya. ¹⁹ Bu n kya na n naa, na n ke gyae n tebia ngba mena ken n ne gyae nyan gbagba n wose ne." ²⁰ Kenje tobaale non yakowo nyiaa, "Me wulaa mee di mmaraase kenja pou doo. Won kaa la nyi maa yee bela?" ²¹ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Nyi akpaa n ne gyae n ke de kelii oto na, gyu ke yoo nya aboo nan pou n dana ne, na n ka mo koba ken kpelee ayematena na n ke kon kaa sila man. N yee mena na, n ke nyin aboo kpaakpa see n wose Wurubuare gyan adido." ²² Tobaale non ke nyii nombia kenja ne, o moo waranase lee botoo nawolo nyi o dana koba na nsendee ya.

²³ Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, gyae ke yee don fa ban be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori ken man. ²⁴ Mee yako non bela nyiaa, gyae ke yee don fa ban

be dana kɔba nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori ken man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo narale bɔɔ man lee.” ²⁵ Yesu kaseela ban ke nyii nombia kenɔ nɛ doo be nɔɔ te be bɔɔse e nyiaa, “Nyi nne te doo na, amɔte ne gyae la waa nyin nyeekeleɛ baa?” ²⁶ Kenɛte Yesu keɛ wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Denibalan gyan na nolo be tale yee nombii kei ya, mɔna kpene kamase be kyaa ken Wurubuare be tale yee ya.”

²⁷ Botɔɔ te Pita bɔɔse Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo! Daa dɔɔ de te tina kpene kamase ken de dana nɛ yela, te de dɔnɛɛ de silana nen. Won yaa dee nyin baa?”

²⁸ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, deban ken kpene kamase de kaa bese wɔle te man Deniwalan Bu non de kyaa me gyooro gbeli ken dɔɔ me gyoorobiiri man nɛ, emɛɛ ban ɛ be sila man nɛ ɛ ke kyaa gyooro gbelɛɛ kufu ala dɔɔ, na ɛ ke di Iseraetena akpanalanse kufu ala nan balan nombia.” ²⁹ Te ɛ man walan kamase non ɔ be tina ɔ dekanalan yaa ɔ naabia yaa ɔ deesina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ tɛɛlese yela lee man dɔɔ nɛ, waa bese nyin na akpen sɔnonon (100) kpu, na waa bese nyin nyeedon kekpa ken mɔ. ³⁰ Mɔna balan burum ban be yee siamantenawɔ nɛ, baa kaa bese wɔle nyiban, na balan burum ban be yee wɔle nyibanwɔ nɛ kaa bese siamantena.”

20

Tomɔyɛra baale dudu

¹ Kenɛte Yesu gyoo dudu lese nombia nan ɔ be yako nɛ man wola wɔ nyiaa, “Wurubuare gyoori ken yee ngba wɔɔfarale non, ɔ ba koro nebo nebo fuu gyuu ɔ ne gyae paasetena na be kaa yee tom ɔ wɔɔman nɛ. ² Balee non na paasetena ban pou ke sɛɛ wee dokolon koya dɔɔ nɛ, ɔ moo wɔ gyuu ɔ wɔɔ ken man nyi ba ke yee tom. ³ Kegyo deban kadaale nɛ, ɔ leewɔ gyuu abɔntere man te ɔ kenaa tewulɛɛ baale mɔ senɛɛ yakaa bɔɔ ne yee kolo ya. ⁴ Kenɛte ɔ yako wɔ nyiaa ‘Emɛɛ mɔ ɛ gyuu me wɔɔ ken man ke yee tom. Maa tɔ non kom ken kaboena nyi maa tɔ non nɛ.’ ” ⁵ Mena dɔɔ ban

mɔ gyuuwɔ ɔ wɔɔ ken man. Weese ka sen dɛɛ, na ɔ ke gɛɛse nɛ, ɔ besewɔ ka mɔ balan gyuu ɔ wɔɔ ken man bela. ⁶ Ke lii balinɔɔ weese ngba deban anon nɛ, ɔ besewɔ gyuu kena balan baale mɔ senɛɛ yakaa. Kenɛte ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera te gyen pou ɛ senɛɛ kebo yakaa ɛ bɛɛ yee kolo ya?” ⁷ Kenɛte balan ban tiranɔɔ nyiaa, “Nawolo nyi nolo te fa daa tom dɛɛ yee ya.” Botɔɔ te balee non yako wɔ nyiaa, “Kenan na emɛɛ mɔ ɛ gyuu ke yee tom me wɔɔman.” ⁸ Ke lii balinɔɔ nɛ, wɔɔte non yako ɔ tewulɛɛ ban man kegyia non nyiaa, “Baake paasetena ban na n ke tɔ wɔ kom. Tangbɛɛ tɔ ban bɔɔ dɔɔ wɔle gyuu wɔɔ ken man nɛ kom, pena n kaa tɔ ban bɔɔ tangbɛɛ gyuu nɛ.” ⁹ Balan ban bɔɔ dɔɔ wɔle gyuu wɔɔ ken man balinɔɔ weese nɛ kɔnawɔ, te be tɔ wɔ kom ngba mena ken wɔɔte non be yako nyi waa tɔ gyanngba nyiban ban nɛ. ¹⁰ Mena dɔɔ ban bɔɔ tangbɛɛ gyuu wɔɔ ken man lee nebo nebo nɛ kɔnawɔ na, ba agyuen yena nyi ban baa nyin kela be tebia ban. Mɔna be tɔ ban mɔ man walan kamase kom ngba wɔle nyiban ban nɛ. ¹¹ Ba ke lɛɛ be kobase tan nɛ, be fiasɛɛ bɛɛ kolosi tia wɔɔte non nyiaa, ¹² “Balan kewɔ ban bɔɔ kɔn wɔle wɔle kei nɛ, yee tom bo deban dokolon koon. Mɔna daa dɔɔ da senawɔ weese kpalala kei man leenan nebo kaa lii balinɔɔ kei. Kenan wɔle koran na, n besewɔ tɔ de popou kom kyɛkyɛɛ.”

¹³ Botɔɔ te wɔɔte non tiranɔɔ fa be man nolo nyiaa, “Me gyoo, me ta nɛre nen do ya na. Ngba daa na nen kolosiwɔ see nyi n yee tom wee dibilin na, nne te maa tɔ nen kom. ¹⁴ Mo n kɔba na n ke ta gyuu n dɛɛ. Man gbagba gyae la nyi maa tɔ ban bɔɔ dɔɔ wɔle kɔn nɛ kom ngba mena ken mɔɔ tɔ nen nɛ. ¹⁵ Me dana gbɛɛ ken nyi maa mo man gbagba me kɔba yee kpene ken mɛɛ gyae. Ken me dana wɔɛ dɔɔ te na wee nen nɛ?” ¹⁶ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Mena mɔ te wɔle nyiban baa kaa bese gyanngba nyiban, na gyanngba nyiban mɔ kaa bese wɔle nyiban.”

Yesu ka bese kolosi lee ɔ yen wose man Maake 10:32-34; Luka 18:31-34

¹⁷ Wee daale Yesu kee gyu Gyerusalem donoo man ne, o baake o kaseela kufu bala ban lee yenan te o yako wo nyiaa, ¹⁸ “Dee gyu Gyerusalem donoo man baa. Baa lese man Deniwalan Bu non fa Wurubuaere saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wola ban, na baa di me nombia bu man foo nyi baa ko man. ¹⁹ Baa mo man do balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne nyinmaa man na baa kulu man, na baa tuku man na baa gyoo man sakaa opanjan doo na maa yen. Mona weeya atoorote na, Wurubuaere waa gyuuusu man lee yen man.”

*Sebedeo bia
Maake 10:35-45*

²⁰ Kenje Sebedeo bia, Gyemisi na Gyon be naa moo wo kon Yesu gyan te o bunawo o nawoo tee sola e nyi waa kyo e na nombii daale. ²¹ Kenje Yesu boose e nyiaa, “Won te n ne gyae nyi maa yee fa nen?” Te alo non tiranoo fa Yesu nyiaa, “Mee gyae nyi n ke fa me bia bala kewo gbex, na nolo ke kyaa n dunolun doo, na nolo mo ke kyaa n demena doo n gyoori ken man.” ²² Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E ba gyen kpene e na solo ne ya. E ke tale naa diyem ken maa naa ne?” Kenje be tiranoo fa e nyi, “Ayi, dex tale.” ²³ Te Yesu yako wo nyiaa, “E ke tale naa diyem ken maa naa ne, mona moo tan don ken maa lese walan non waa kyaa ma dunolun yaa ma demena doo ya. Mena akyaese kena doe fa balan ban me kya gbagba be desina see wo ne.” ²⁴ Yesu kaseela kufu akan ban ke nyii mena nombia kena ne, ba gyen ban Gyemisi na Gyon doo. ²⁵ Botoo te Yesu baake o kaseela ban pou yilaa te o yako wo nyiaa, “E gyen nyi teele kei doo gyonen ne di gyoori bo be balan doo, te be kegyiise ban mo dana don be doo. ²⁶ Mona emee doo, na mena te kaboena nyi dex doo e man ya. E man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii. ²⁷ Te e man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii. ²⁸ Mena mo te man Deniwalan Bu non te kon nyi balan baa som man ya,

mona me konae me kaa som balan, na maa yen lee balan burum nyee.”

*Yesu kekyo siayeleesatena bala baale
Maake 10:46-52; Luka 18:35-43*

²⁹ Yesu na o kaseela ban kee lee Gyeriko donoo man ne, balan burum sila wo. ³⁰ Na siayeleesatena bala baale kyaa gbexnaa nooman botoo. Be ke nyii nyi Yesu ne lara laa ne, be gyinaa be noo baake nyiaa “De Gbenjyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii de waranase.” ³¹ Kenje balan ban nmanyan wo nyi baa wu be noo. Mona nene gba te be desina fae yeesa nedon nyiaa, “De Gbenjyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii de waranase.” ³² Botoo te Yesu doowo sen te o baake wo boose wo nyiaa, “Won te e ne gyae nyi maa yee fa non?” ³³ Kenje be tiranoo nyiaa, “De Gbenjyoo, dex gyae de sia ke gyuuusu.” ³⁴ Botoo te Yesu wii be waranase, te o moo o nyinmaa tinaa be sia. Debokenan man te be sia gyuuusuwo, te be sila Yesu lan.

21

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Maake 11:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19

¹ Yesu na o kaseela ka benaa Gyerusalem donoo, te be kelii Betifagi donoo ken ke kyaa oliifi bula ken doo ne, o kpila o kaseela bala, ² te o yako wo nyiaa, “E gyu donoo ken kyaa e siaman ne man. E gyoo ke man pe ne, e kena afurum kpanee na o bu senee o gyan. E booli wo na e ka mo wo kona man. ³ Akpaa nolo de boose non nombii daale ne, e yako e nyiaa, ‘De Gbenjyoo Yesu ne gyae na wo.’ E yako mena ne, waa tina wo yela fa non debokenan man.” ⁴ Mena nombia kena pou konawo mena, te yela Wurubuaere nombia anmarasen see nan o be tee o dekpenkpenjyooore doo yako ne, konawo ampan. ⁵ O yakowo nyiaa, “E yako Gyerusalemtena nyiaa, ‘E kee! E gyoo ne kon e gyan. O te yokose o wose, te o kyaa afurum doo. O kyae afurum bu doo o ne kon.’ ”

⁶ Kenje Yesu kaseela ban gyuuwo ke yee ngba mena ken o be yako wo ne. ⁷ Ba moo afurum non na o bu kon, te ba moo be kanyanse gyakaa be doo, te Yesu gyenawo kyaa. ⁸ Balan burum felee be kanyanse lo gbennaa ken man, te baale mo keere daase tombia na ne faarense lo gbennaa man fa e. ⁹ Balan burum ban be donje Yesu siaman, na ban be donje o wole ne pou fiasee bee fae yeesa nyiaa, "Gyoo Defidi o naanabii, lee daa!"

E fa dee lese walan non o ne kon de Gbengyoo Wurubuarere yele man ne yele.

Wurubuarere non n kyaa adido, lee daa!"

¹⁰ Yesu ke kon kaa gyoo Gyerusalem donoo man ne, donoo ken pou sinjiwo te be boose donja nyiaa, "Walan wonti yena kei?" ¹¹ Kenje balan ban tiranoo nyiaa, "Kei yena Yesu, Wurubuarere dekenkenkyooore non o ba lee Nasarere donoo ken ke kyaa Galelia teele man ne."

Yesu kegegi abooyora Wurubuarere osom deni dinaa ken man

Maake 11:15-19; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22

¹² Yesu gyuu Wurubuarere osom deni dinaa ken dekanalan man, te o kenaawo nyi balan ne di kebu botoo. Kenje o gegi balan ban bee yoo aboo na ban bee lee aboo botoo ne pou. O besenaa balan ban bee yelee koba ne tebuluse bunji, te o teese balan ban bee yoo awulunna ne mo gbellee lo. ¹³ Kenje o yako wo nyiaa, "Wurubuarere nombia anmarasen see ne yako daa nyiaa, Wurubuarere kpa, 'Me deni gyae ke yee botoo ken baa fane,' mona emee ta besena ke yee nmelatena deegyane."

¹⁴ Siayeleesatena na otakasese konawo o gyan Wurubuarere osom deni dinaa ken man botoo, te o kyoo wo be kawee pou. ¹⁵ Mona saese kegyiise na mmaraa wola ban kena gyakolon nombia nan Yesu be yee, na mena ken bia ne fae yeesa Wurubuarere osom deni dinaa ken man nyiaa, "Gyoo Defidi o naanabii lee daa" ne, ba gyenja ban Yesu doo. ¹⁶ Kenje be boose Yesu nyiaa, "N ne nyii nombia nan bia ban ne yako?" Te Yesu tiranoo fa wo

nyiaa, "Ayi, mee nyii." Kenje o boose wo nyiaa, "E te kala ta na e kena kpene ken Wurubuarere nombia anmarasen see nan ne yako ne yee? Ba te nmarase see nyiaa, 'Bia buruburu na kyokyoose te n lesewo see nyi baa lese n yelee'"

¹⁷ Kenje Yesu leewo be gyan donoo ken man, te o gyuuwo Betani donoo man, te o doowo botoo.

Yesu ke falaa fiigi dan ken

Maake 11:12-14, 20-24

¹⁸ Tee kena nebo nebo fuu ken Yesu ba bese o wole o ne kon Gyerusalem donoo man ne, na tanam na ko e. ¹⁹ Botoo te o naa fiigi dan daale senje gbennaa nooman, te o kpasewo gyu ke tee nyi mberem waa nyin ke bia naale di. Mona o te nyin bii dokolon na dokolon ya. Ke yee faarense wolowolo bo. Botoo te Yesu falaa dan kenan nyiaa, "N be gyae n ka tekaa se bii na bii bela ya." Debokenan man te fiigi dan ken botowo. ²⁰ O kaseela ban kena mena ne, doo be noo te be boose e nyiaa, "Konaa sena te fiigi dan ken botowo karatete dokolon mena?"

²¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, akpaa e lee man di nideli te e te lee anmaaren ya ne, na kpene ken be kon fiigi dan kei doo ne kaagen te e ke tale yee ya. Mona e ke tale yako bula kei koran nyiaa, 'Koro ke yala epo man' te ke gyae ke kon mena. ²² Nyi akpaa e lee man di ne, kpene kamase ken e ke fane boose Wurubuarere ne, e nyinmaa gyae ke kan ke."

Ba ke boose Yesu o donj wose man nombia

Maake 11:27-33; Luka 20:1-8

²³ Kenje Yesu besewo kon Wurubuarere osom deni dinaa ken man, te o kee wola wo Wurubuarere nombia nan ne, saese kegyiise na donoo kegyiise konawo o gyan kaa boose e nyiaa, "Donj wonti yaa n dana n ne yee mena aboo kenja pou? Amote faa na nen mena donj kenan?" ²⁴ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Man mo ne gyae maa boose non nombii dokolon. Nyi akpaa e tiranoo fa man ne kenan na man mo maa wola non donj ken me dana mee yee mena aboo kenja pou. ²⁵ Gyon

Wurubuare lonkeso ken o be so balan ne, ka lee alen? Ka lee Wurubuare gyan yaa balan gyan?" Botoo te ba gyoo nombia nan man te be boose donya nyiaa, "Won te dee yako? 'Akpa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa boose daa nyi won doo te da te lee Gyon nombia nan di ya?' ²⁶ Te akpa de yako nyi ka lee balan gyan na, dee yee balan burum kewo mo. Nawolo nyi be popou ne lee di nideli nyi Gyon yee Wurubuare dekprenkpengyoo e." ²⁷ Mena doo be tiranoo fa Yesu nyiaa, "Doo gyen ya." Ken te Yesu mo yako wo nyiaa, "Akpa mena na, man mo ba wola non me don ken da lee ya."

Bia bala baale wose man dudu

²⁸ Ken te Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, "Balee nolo kyaawo ken o dana bia baala bala. Wee daale ne, o gyuu o bu kegyia non gyan ke yako e nyiaa, 'Me bu, mee gyae nyi gyen n ke gyu me wooman ke yee tom fa man.' ²⁹ Ken te o bu non yako e nyiaa, moo gyae maa gyu ya, mona wole wole ne, o kaa kyeeke wa agyuen te o gyuuwo. ³⁰ Ken te balee non gyuuwo o bu kemaasa non gyan ke yako non mo mena ke. O bu kemaasa non seewo nyi, 'Yoo taata me nyiiwo, maa gyu,' mona o te gyu ya. ³¹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, e wola man ya agyuen. Bia bala kewo man na, won ti yena o kya non kegyaebii? Te balan ban tiranoo fae e nyiaa, 'Bu kegyia non.' Ken te Yesu yako wo nyiaa, 'Mee yako non e ke nyii nyiaa, lempoolera na kafontena te tangbee non bee gyoo Wurubuare gyoori ken man.' ³² Nawolo nyi Gyon Wurubuare lonsoore non konawo kaa wola non gbete kpaakpaate ken e ka mo, mona e te lee e di ya. Lempoolera na kafontena ban doo, be lee e di. Kenan wole e kena mena koran ne, e te kyeeke wa agyuen na e ke lee e di ya."

Paasetena baale dudu

Maake 12:1-12; Luka 20:9-19

³³ Ken te Yesu besewo yako wo nyiaa, "E nyii dudu daale bela. Woorale nolo fara woo te o duu daasebia naale nan ne yee ngba akutuse te bee baake na nyi gerepo ne. O dii aban kilisi woo ken, te o wula bo ken baa sara daasebia nan ke

man na baa lese na lon lee ne man ne. Te o bana deni doolon doolon daale, ken walan ke kyaa ke man na waa gyee woo kenan. Te o moo woo ken do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kee ke doo, te o korowo lan gbete. ³⁴ Deban kelii nyi baa ko daasebia nan ne, o kpila o tewulee gyu paasetena ban gyan nyi baa fa e o wui noo. ³⁵ Botoo te paasetena ban kyan o tewulee ban, te be tuku nolo te ba koo nolo te be funii nolo mo boya. ³⁶ Ken te wootte non besewo kpila o tewulee ban ba boe kela gyan gba nyiban ban gyu paasetena ban gyan, mona be yee ban mo mena ke. ³⁷ Kenan wole ne, wootte non kpila non gbagba o bu te o yakowo nyiaa, 'Mberem non na baa bu e.' ³⁸ Mona paasetena ban kena o bu non ne be yako donya nyiaa, 'Kei yena bu non waa kaa di o kya aboo nan. E yela dee ko e na aboo nan nafa waa di ne ka bese de wui!' ³⁹ Mena doo be wonjee e lee woo ken man ka ko. ⁴⁰ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, Mena doo wee ken wootte non de kon na, won te waa yee paasetena ban?"

⁴¹ Ken te be tiranoo fa e nyiaa, "Waa koe mena balan kumee benan pou, na waa mo woo ken do paasetena wolee ban deban de lii na, baa fa e o wui noo ne nyinmaa man." ⁴² Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "E te kala ta Wurubuare nombia anmarasen see nan na e kena kpene ken ne yako ne yee? Be nmarasewo see nyiaa, 'Boe ken deni mmaraa ban be bee ne, ken kaa bese na mokoo kasee boe ken ne yeli deni ken ne yee don. De Gben gyoo Wurubuare yee la te konawo mena, te ke yee kpene ken ke dana gyakolon de siaman' "

⁴³ Ken te Yesu besewo yako wo nyiaa, "Mena doo mee yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuare waa leo o gyoori ken lee e gyan, na waa mo fa balan ban baa yee o kegyaebii ne. ⁴⁴ Walan kamase non o yale mena boe kei doo na, gyae ke keretii e kpetekpetekpete. Te nyan walan kamase non mo boe ken de yale n doo na, nyan ke petee."

⁴⁵ Saese kegyiise na Farasiitena ban ke nyii Yesu aduya ken na ne, ba gyanawo

nyi ba wose man nombia yaa ɔ ne yako. ⁴⁶ Mena dɔɔ be gyae gbɛɛ kenj baa mo kyanj e, mɔna be yee balanj dikpii kenj. Nawolo nyi bɛɛ lɛɛ di nideli nyi Yesu yɛɛ Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre e.

22

Alowɔle dudu *Luka 14:15-24*

¹ Yesu besewɔ kolosi fa balanj banj aduya man nyiaa, ² “Wurubuare gyoori kenj yɛɛ ngba gyoo nɔn ɔ ba do kesaa fa ɔ bu nɔn ɔ ba kpeo alo nɛ. ³ Kenje ɔ kpila ɔ tewulɛɛ nyiaa, baa gyu ke baake balanj banj ɔ be lo yele baake wɔ nɛ nyi baa kɔnj na be kaa di, mɔna be bɛɛ ba te kɔnj ya. ⁴ Mena dɔɔ ɔ besewɔ kpila ɔ tewulɛɛ wɔlɛɛ baale bela nyiaa, ɛ gyu ke yako balanj banj mɔɔ lo yele baake wɔ nɛ nyiaa, ‘ɛ kɔnj, ma te tanj kpene kamase. Be ta koe me nunkyue baala na me wonombia banj be dana nuɔ nɛ, te ba te yɛɛ kpene kamase mɔ tanj. ɛ kɔnj alowɔle kenj tɛɛ na ɛ kaa di.’ ⁵ Mɔna balanj banj ɔ be lo yele baake nɛ ta mo ɔ nombia njan yɛɛ kolo ya. Kei da koro na ɔ te lanj ɔ wɔɔ, kei mɔ da koro na ɔ te lanj ɔ tom man. ⁶ Balanj akanj banj kyanja gyoo nɔn tewulɛɛ banj, te be tuku wɔ te ba koe wɔ. ⁷ Mena dɔɔ gyoo nɔn gyeɔja banj nideli te ɔ kpila ɔ yoonɔɔtena te be ka koe balanj banj bɔɔ koe ɔ tewulɛɛ banj nɛ, te ba too be donɔɔ kenj mɔ. ⁸ Kenje gyoo nɔn baake ɔ tewulɛɛ banj bɔɔ kaa nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, ‘Ba te saa ma alowɔle weenɛɛ njan tanj, mɔna balanj banj mɔɔ lo yele baake wɔ nɛ, ba tekaboena nyi baa kɔnj kaa di ya. ⁹ Mena dɔɔ ɛ nɛre gyoo donɔɔ kenj abɔntɛrese man, na ɛ ke baake walanj kamase nɔn ɛ kɛna nɛ, nyi waa kɔnj alowɔle kenj tɛɛ.’ ¹⁰ Mena dɔɔ ɔ tewulɛɛ banj gyoo wɔ donɔɔ kenj man te be baake balanj banj pou bɔɔ naa nɛ. Be baake balanj kpaakpaa nyibanj na balanj kumɛɛ pou, te balanj kaa wulu alowɔle dekpɛnalanj kenj man.

¹¹ Mɔna gyoo nɔn ke kɔnj kaa gyoo dekpɛnalanj kenj man ɔ kaa kɛɛ balanj banj pou bɔɔ baake nɛ, ɔ naa baale nɔlo kyaa be man kenj ɔ ba doona alowɔletɛɛ kegba kenj kaboena nyi walanj kamase waa do nɛ ya. ¹² Kenje gyoo nɔn bɔɔse e nyiaa,

‘Me gyoo, sena te n yɛɛwɔ kɔnj kɛbo kenj n ba doona alowɔletɛɛ kegba ya?’ Mɔna baale nɔn te tale tiranɔɔ fa e ya. ¹³ Botɔɔ te gyoo nɔn yako ɔ tewulɛɛ banj nyi, ‘ɛ bake e ɔ nyinmaase na ɔ nawɔɔ, na ɛ ke fuɔj e leki ditinjeɛ man. Botɔɔ te waa kyanj ɔ nyee wii na waa naa diyem nideli.’ ¹⁴ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, Wurubuare baake balanj burum, mɔna balanj kyomii te ɔ lesewɔ lee be man.”

Ba ke bɔɔse Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Maake 12:13-17; Luka 20:20-26

¹⁵ Kenje Farasiitena banj korowɔ lee yenanj gyu ke bake Yesu nyeeman, mena kenj baa kaa teese ɔ nɔɔman na baa mo nɔn gbagba ɔ nɔɔwoya kyanj e. ¹⁶ Mena dɔɔ be kpila be kaseela banj man baale kpu na gyoo Herode balanj gyu Yesu gyanj. Kenje be yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, da gyeɔj nyi n nombia doo na nɛ gbɛɛ, te n na wola balanj Wurubuare gbɛɛnenj kpaakpaa njan bo na anokoare. Da gyeɔj nyi nɔlo be tale beo nenj ya, nawolo nyi n bɛɛ kɛɛ balanj siaman ya. ¹⁷ Mena dɔɔ yako daa nya agyuenj. Dei nyi dɛɛ to lempoo fa Romantena gyoo dinaa nɔn, yaa de na tɔɔ ya?” ¹⁸ Mɔna Yesu kena ba agyuenj kumɛɛ njan nɛ ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛmɛɛ banj ɛ na beo ɛ wose, wonj dɔɔ te ɛ ne gyae ɛ ka teese me nɔɔman. ¹⁹ ɛ mo kɔbabii kenj ɛ na mo to lempoo nɛ kɔnj maa kɛɛ.” Kenje ba moo kɔbabii kenj daale kɔna e. ²⁰ Kenje ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Amɔte nyee na ɔ yele gyakaa la ke dɔɔ?” ²¹ Botɔɔ te be tiranɔɔ nyiaa, “Romantena gyoo dinaa nɔn.” Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, “Mena na kpene kenj yɛɛ Gyoo dinaa nɔn wui na ɛ mo fa e, te kpene kenj yɛɛ Wurubuare mɔ wui na ɛ mo fa e.” ²² Be ke nyii Yesu nɔɔwoya kenja nɛ, doo be nɔɔ. Mena dɔɔ be lanjawɔ tina e yela.

Yesu kawola lee yeɔj wɔle kefoɔj wose man

Maake 12:18-27; Luka 20:27-40

²³ Mena wee kenanj ke nɛ, Sadukiitena banj bɛɛ yako nyi yeɔj wɔle kefoɔj be kyaa ya nɛ kɔnjawɔ Yesu gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, ²⁴ “De Gbenjyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa kei fa daa nyi, akpaa

ηolo da yem tina ɔ wεele yela te be ta lolo bia ya na, kaboena nyi ɔ naabu waa yala lialo ηon na baa lola bia ɔ kegyia ηon yele man. ²⁵ Kɔηawɔ nyi naa bia nyetooro baale kyaawɔ te kegyia ηon yala alo te ɔ yenawɔ. Mɔna kenj be ta lola bia dɔɔ ya nε, te balate ηon mɔ yala alo ηon. ²⁶ ɔ naabu balate na batorote mɔ yenawɔ yela alo ηon mena kenj be ta lola bia ya. Balan nyetooro kεwɔ pou yala alo kei te ba yekeewɔ, mɔna be man ηolo na alo ηon ta lolo ya. ²⁷ Kenanj wole nε, te alo ηon mɔ yenawɔ. ²⁸ Mena dɔɔ wee kenj Wurubuare waa gyuusuu balan banj pou bɔɔ yem nε lee yenj man na, baala nyetooro kεwɔ banj bɔɔ yala alo kei gyanee nε, be man wonti te alo ηon waa yεε ɔ wεele?”

²⁹ Kenjte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “ε ta yoo, nawolo nyi ε ba gyenj Wurubuare nombia anmarasenj see ηan ya, te ε ba gyenj Wurubuare donj mɔ ya. ³⁰ Nawolo nyi wee kenj Wurubuare waa gyuusuu balan lee yenj man nε, baala be gyae baa yala ya, te bɔɔ gyae baa mo ala mɔ fa yale ya. Be popou baa yεε ηgba Wurubuare kpilala banj be kyaa adido nε. ³¹ ε te kala ta Wurubuare nombia anmarasenj see ηan, na ε kena kpene kenj Wurubuare be yako lee kefonj lee yenj man wose man nombia yee? ɔ yakowɔ nyiaa,

³² ‘Manj yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuare.’

Wurubuare te yεε woya Wurubuare e ya, mɔna ɔ yεε balan banj be kyaa na be sia nε Wurubuare e.”

³³ Balan dikpii kenj ke nyii nombia kenja nε, ɔ kawola kenj doo be nɔɔ.

Mmaraa dinaate

Maake 12:28-34; Luka 10:25-28

³⁴ Farasiitena banj ke nyii nyi Yesu ta mo ɔ nyansa di Sadukiitena banj dɔɔ nε, be popou kaa gyaneeewɔ debodokolonj.

³⁵ Kenjte be manj ηolo ηon ɔ yεε mmaraa wolale e nε, kɔηawɔ ɔ kaa teese Yesu nɔɔman te ɔ bɔɔse e nyiaa, ³⁶ “De Gbenjgyoo, Wurubuare mmaraase ηan pou na, wonti kela la?” ³⁷ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “ ‘Mo n konɔɔ pou na n wose pou na nya agyuenj pou

gyae n Gbenjgyoo Wurubuare.’ ³⁸ Kei yena mmaraa siamante na kenj ka kela ηe popou. ³⁹ Alate kenj mɔ yεε ηgba gyanjgbate kenj nε. Kenj yena nyi, ‘Gyae n dɔɔ ηgba nyanj gbagba n wose nε.’ ⁴⁰ Mosesi mmaraase ηan pou na Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra banj pou nombia ηan bɔɔ wolo nε, senjae mmaraase ala kenja dɔɔ.”

Amote yena nyeeleere Kristo ηon?

Maake 12:35-37; Luka 20:41-44

⁴¹ Farasiitena banj ke yilaa debodokolonj nε, Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, ⁴² “Sena te ε na gyuenj lee nyeeleere ηon Wurubuare be yako see nyi waa kɔη nε wose man? ɔ yεε amote ɔ naanabii e?” Kenjte be tiranɔɔ nyiaa, “ɔ yεε gyoo Defidi ɔ naanabii e.”

⁴³ Kenjte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Akpaa mena na, weera dɔɔ te Wurubuare felinj ηon yela gyoo Defidi baake nyeeleere ηon Wurubuare be yako see nyi waa kɔη nε nyi me ‘Gbenjgyoo?’ Gyoo Defidi yakowɔ nyiaa,

⁴⁴ ‘De Gbenjgyoo Wurubuare ηon yako me Gbenjgyoo nyi, tisi kyaa me dunolonj dɔɔ, kelii debanj kenj maa mo n kolala banj do n tεε.’

⁴⁵ Akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeleere ηon nyi ɔ ‘Gbenjgyoo’ na, kenanj na sena te nyeeleere ηon waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?” ⁴⁶ Be man ηolo te tale tiranɔɔ fa Yesu ya. Te lee mena wee kenanj ne gyu mɔ na, ηolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii daale bela ya.

23

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala banj wose man

Maake 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47

¹ Kenjte Yesu kolosiwɔ fa balan dikpii kenj na ɔ kaseela banj nyiaa, ² “Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena banj yena balan banj be dana gbεε nyii baa tale lese Wurubuare mmaraase ηan man. ³ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa tei wɔ, na ε ke sila kpene kamase kenj bεε wola ηon nε. Mɔna ε na yεε kpene kenj bεε yεε nε ya, nawolo nyi bɔɔ ne di be kawola kenj dɔɔ

ya. ⁴ Bɛɛ bake kasolɔse ɲan kela balan ne yere wɔ, mɔna ban gbagba bɛɛ sɛɛ yɛɛ kolo kyomii kyɔ wɔ na baa tale seele be kasolɔse ɲenan ya. ⁵ Kpene kamase ken bɛɛ yɛɛ ne, bɛɛ yɛɛ bo na balan ke nyin naa wɔ. Wonembu tɔne adakaasebia ɲan bɛɛ yɛɛ te bɛɛ ɲmarase Wurubuare nombia do ɲe man te bɛɛ mo mataa be tirinɔɔse na be baamense dɔɔ ne, bee yeli be wui ɲan na keeree. Te ɲmeesen ɲan bɛɛ mo gbili ba kegba wurikyimse ɲan nɔɔsebia te ɲee wulunɔ ne, bee yeli be wui ne yɛɛ dɔɔlon dɔɔlon. ⁶ Bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa be dɛɛgyanɛe di gyon, na Gyudatena ɔsom denɛɛ man. ⁷ Bɛɛ gyae nyi balan ke bunji do wɔ nɔɔ balan dɛɛgyanɛe man, te bɛɛ gyae mɔ nyi balan ke baake wɔ nyi 'Wolala.' ⁸ Mɔna emɛɛ dɔɔ, ɛ na yele baa baake ɲon nyi 'Wolala' ya, nawolo nyi ɛ popou dana wolale dokolon koon bo, te ɛ yɛɛ walan dokolon mɔ biawɔ. ⁹ Te ɛ na baake ɲolo mɔ tɛɛle kei dɔɔ nyi ɛ 'Kya' ya, nawolo nyi ɛ dana kya dokolon koon bo. ɲon yena ɲon ɔ kyaa adido ne. ¹⁰ Mena ke te ɛ na yele baa baake ɛ man ɲolo nyi 'Siamante' ya, nawolo nyi ɛ dana siamante dokolon bo. ɲon yena nyeelɛere ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ ne. ¹¹ Walan ɲon ɔ yɛɛ kegyia e ɛ man ne, waa bese ɛ kegbetibii. ¹² Walan ɲon ɔ gyina ɔ wose adido na, Wurubuare waa yɔkɔse e, te ɲon ɔ yɔkɔse ɔ wose na, Wurubuare waa gyina adido.

¹³ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ ne tɔ balan gbɛɛ nyi be na gyoo Wurubuare gyoori ken man ya. Emɛɛ gbagba bɛɛ gyoo ke man ya, mɔna ban bɛɛ yɛɛ kakyen baa gyoo ke man mɔ ne, ɛ bɛɛ fa wɔ gbɛɛ ya.

¹⁴ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na beo liala lɛo ba abɔɔ ɲan be dana ne. ɛ ne fane kyare na ɛ ka mo beo balan nyi ɛ yɛɛ balan kpaakpaawɔ. Mena dɔɔ Wurubuare waa wɔɲ ɛ denɛla nideli kela walan kamase.

¹⁵ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na mo epo dɔɔ, kila tɛɛle dɔɔ pou

nyi ɛ ke nyin walan dokolon na ɔ kaa sila Wurubuare. Mɔna akpaa ɛ nyin walan ɲonan na, ɛ ne yeli ɔ dinɔɔ na bese wɔlɛɛ koran ken nyi diyem ken waa naa boalan man ne, kela emɛɛ gbagba wui betabola.

¹⁶ Emɛɛ siayelɛɛsatena ban ɛ na wola balan gbɛɛ ne, ɛ laako nawolo nyi ɛ kpa akpaa ɲolo de kan Wurubuare ɔsom deni dinaa ken ntam na ka te yɛɛ kolo ya, mɔna akpaa ɲolo de kan kɔba yayam abɔɔ ɲan doo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ntam na, kaboena nyi waa di ntam kenan dɔɔ. ¹⁷ Emɛɛ siayelɛɛsatena ayintena, wonɲi kela na ke dɔɔ? Kɔba yayam abɔɔ ɲan yaa Wurubuare ɔsom deni dinaa ken ne yele kɔba abɔɔ ɲan na bese Wurubuare wui ne? ¹⁸ ɛ na bese yako nyi, akpaa ɲolo de kan Wurubuare kedeese boe ken ntam na te yɛɛ kolo ya, mɔna akpaa ɔ kan abɔɔ ɲan gyakaa kedeese boe ken dɔɔ ne ntam na, kaboena nyi waa di ntam ken dɔɔ. ¹⁹ Emɛɛ siayelɛɛsatena, wonɲi kela na ke dɔɔ? Abɔɔ ɲan gyakaa kedeese boe ken dɔɔ ne, yaa kedeese boe ken ne yele kedeese abɔɔ ɲan na bese Wurubuare wui ne? ²⁰ Lee mena dɔɔ walan kamase ɲon ɔ kan Wurubuare kedeese boe ken ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan abɔɔ ɲan pou gyakaa ke dɔɔ ne ntam. ²¹ Te walan ɲon ɔ kan Wurubuare ɔsom deni dinaa ken ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan ken na Wurubuare ɲon ɔ kyaa ke man ne ntam. ²² Mena mɔ te walan ɲon ɔ kan adido ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan Wurubuare gyoorogbeli ken, na Wurubuare ɲon ɔ kyaa ke dɔɔ ne ntam.

²³ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na mo ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu gba kufu man deken dokolon fa Wurubuare, mɔna ɛ te tina kpene ken ne hia nyi yaa yɛɛ mmaraa ken man ne yela. ɛ bee di nombia na ɲe gbɛɛ ya, te ɛ bee wii balan waranase ya, te ɛ bee di anokoare mɔ ya. Nafɔ kaboena nyi yaa yɛɛ mena abɔɔ ken pou, na ɛ ka bese fa ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu ɲan kufu man deken dokolon bela kpu. ²⁴ Emɛɛ siayelɛɛsatena ban ɛ dɔɲ balan siaman. ɛ ne tale kyɔsee lese

wonembia buruburu lee ε solonjse man, mɔna ε ne lilii wonembia dinaana.

²⁵ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne faafo ε leenɔɔse na ε nyefalee wole bo, mɔna ne man dana ayimεε. Nawolo nyi abɔɔ njan doo ne man ne, anibiri na donj te ε na mo nere balan leo na. ²⁶ Emee Farasiitena siayeleesatena, ε tanjbeε faafo ε leenɔɔse na ε nyefalee njan tɔoman na, ne wole mɔ gyae ka lee.

²⁷ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako! Nawolo nyi ε yee ngba yeɔɔse njan bɔɔ mo kolo wolom gyilaa ne wole na ke yee kyeo ne. Mɔna ne tɔoman na, denibalan njɔɔ na ba wosenaane adaleε te wulu ne man.

²⁸ Mena ke te emee mɔ doo. Balan siaman na ε ne yee ε wose ngba ε yee balan kpaakpaawɔ ne, mɔna balan kabeo na nombiakumεε te wulu ε konɔɔse man.

Yesu kekolosi lee denjele kewɔn kenj gyae ke kɔn be dɔɔ ne

²⁹ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne ma Wurubuarε akpenkpenjgyɔɔra na balan ban be gbεenenε tenεε Wurubuarε siaman ne yeɔɔse nideli, na na ke yee kyeo. ³⁰ Te ε ne yako nyi, 'Daa denj kyaa la de naanaɔ deban kenj ne, nafa denj te kpuu na wɔ na baa koe Wurubuarε akpenkpenjgyɔɔra ban ya.' ³¹ Mena dɔɔ ε nɔɔwoya kenja nawola la nyi, ε te sεε nyi balan ban bɔɔ koe Wurubuarε akpenkpenjgyɔɔra ban ne, ε yee be du-ulun man balanwɔ. ³² E betaa kyanj nombiakumεε njan ε naanaɔ be yee ne man, na ε ke yee na kelii ɔto.

³³ E dana nombiakumεε ngba doma ne. E be gyae ε ke tale yeu lee Wurubuarε nyinjmaa man, kenj nyi ɔ be bu njan fɔɔ na waa yela ε ka gyoo boalan man ya.

³⁴ Mee yako njan baa ε ke nyii nyiaa, maa kpila Wurubuarε akpenkpenjgyɔɔra na siakaralatenana na wolala ε gyanj. E ka ko be man baale na ε ke gyɔ be man baale ɔpanjan dɔɔ, na ε ke tuku be man baale yɔ ɔsom denεε man na ε ke gegi wɔ na donɔɔse. ³⁵ Kenj ε ba koe balan ban be gbεenenε tenεε Wurubuarε siaman, lee Abele dɔɔ kelii Berekia bu Sakaria njan ε

ba koo kedeesa boe kenj na Wurubuarε ɔsom deni dinaa kenj nsana nsana dɔɔ ne, Wurubuarε waa wɔn ε denjela nideli.

³⁶ Mee yako njan ε ke nyii nyiaa, kenja pou denjele kewɔn gyae ke kɔn emee gyenj wee kei balan dɔɔ.

Mena kenj Yesu ne gyae Gyerusalem

³⁷ O Gyerusalemtena! O Gyerusalemtena! Emee koonna Wurubuarε akpenkpenjgyɔɔra, te ε funji balan ban Wurubuarε be kpilii ε gyanj ne boya. Ma te yee kakyenj nyi maa yilaa njan do me tεε, ngba mena kenj kegyim talabo ne feleε ɔ benkeleε wuu ɔ bia dɔɔ ne, mɔna ε te fa manj gbεε ya. ³⁸ E keε, Wurubuarε ta lese ɔ sia lee ε donɔɔ kenj dɔɔ. Ka senjεε bo yakaa. ³⁹ Mena dɔɔ mee yako njan ε ke nyi nyiaa, ε be gyae ε ka tekaa naa manj bela ya, kelii deban kenj ε ke yako nyiaa 'Walan njan ɔ ne kɔn de Gbenjgyoo Wurubuarε yele man ne, njan na nyeebam.' "

24

Yesu kekolosi lee Wurubuarε ɔsom deni dinaa kenj kewɔleε wose man

Maake 3:1-13; Luka 21:5-19

¹ Yesu ka lee Wurubuarε ɔsom deni dinaa kenj man ɔ ne gyu ne, ɔ kaseela ban wɔna wa agyuenj kɔn denεε njan senjεε botɔɔ ne kyeo dɔɔ. ² Kenjε ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ngba ε ne naa abɔɔ kenja pou. Ampanj yaa mee yako njan ε ke nyii nyiaa, baa tekerii ne popou lo kenj nyi ε be gyae ε kena boe na boe yakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

³ Kenjε Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula kenj dɔɔ. Botɔɔ te ɔ kaseela ban baagenj korowɔ gyu ɔ gyanj te be bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjgyoo yako daa, deban wonjti te kenja pou gyae ke kɔn. Wonj te dεε mo gyenj nyi n kabese kɔn, na deban ɔtomante kenj ta benaa?" ⁴ Kenjε Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E keε ε wose dɔɔ nideli kenj nyi njolo ba beo njan ya.

⁵ Nawolo nyi balan burum baa kɔn ma yele man, na be kaa mo ba wose nyi ban yena manj nyeeleεre njan, na baa beo balan burum na baa yo gbεε. ⁶ E nyii yoo nombia na, ε na yele ε wɔe ke lo njan ya. Nawolo nyi kaboena nyi nombia kenja pou deεkɔn, mɔna kenja bεε wolo nyi ɔto kenj

te lii ya. ⁷ Tεεlese baa koro senj tia dɔŋa, na gyooneŋ mɔ ka koro senj tia dɔŋa. Tanam dinaa gyae ke yala, te tεεle mɔ gyae kewosi yenaase burum. ⁸ Kenja pou yεε yaa ηgba fulute kadonee kewalanj nε.

⁹ Lee manj dɔɔ balan pou baa kola ηon, na baa kyanjee ηon na baa naase ηon diyem na baa koe ηon. ¹⁰ Debanj kenanj man te balan burum baa tina manj kelεedi yela. Baa kola dɔŋa, na baa lese dɔŋa fa. ¹¹ Akεεε akpenkpenjyɔɔra baa kɔŋ, na be kaa beo balan burum. ¹² Kenj nombiakumεε keyεε gyae ka bo dɔɔ, balan burum balan kegyae nɔɔ gyae ke yɔkɔse. ¹³ Mɔna walanj ηon ɔ yεε kakyenj senj kenkenj kelii ɔto na, Wurubuare waa lεε ɔ nyee. ¹⁴ Baa yako nombia kpaakpaa lee Wurubuare gyoori kenj wose man fa tεεle kei dɔɔ balan pou, na debiise pou balan ke nyii, pεte ɔto kenj ke kɔŋ.

¹⁵ Akpaa ε naa mmusuo nombii Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man, ηgba mena kenj Wurubuare be tεε ɔ dekpenkpenjyɔɔre Daniele dɔɔ kolosi see lee ka wose man nε, na kaboena nyi walanj kamase ηon waa kala mena nɔɔwoya ηenanj na, waa yεε kakyenj na waa nyii ηe man nideli. ¹⁶ De kɔŋ mena na, balan banj be kyaa Gyudia tεεle man nε, baa yeu gyu bulase dɔɔ. ¹⁷ Nyi akpaa ηolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi kɔŋ tεεle man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ¹⁸ Te akpaa ηolo mɔ kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dεε nyi ɔ kaa mo ɔ kegba ya. ¹⁹ Weeya ηenanj man na, fulεetena na talabose baa laako. ²⁰ Mena dɔɔ ε fane fa Wurubuare nyi, ε keyeu wee kenanj na kɔŋ waaretεε yaa kefεεfowee ya. ²¹ Nawolo nyi debanj kenanj wui kayeyεε gyae ka bo kela ηan pou be kɔŋ kaalanj, leenanj debanj kenj Wurubuare be yεε tεεle kei kaa lii gyenj wee kei nε. Te kaale kenanj dinɔɔ be gyae ka tekaa kɔŋ wee daale wee daale bela ya. ²² Mɔna Wurubuare tanj wula kɔkee kayeyεε weeya kenja. Na waa yεε mena ya nε, nafa ηolo na ηolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balan banj ɔ ba lese see dɔɔ nε, te waa kɔkee weeya ηenanj. ²³ Debanj kenanj de lii te ηolo de yako ηon nyi 'ε keε Kristo ηon kyaa kebo

yaa ɔ kyaa yenanj daale na, ε na lεε ke di ya.' ²⁴ Nawolo nyi balan baa dii akεεε nyi banj yena manj Kristo ηon, te baale mɔ baa dii akεεε nyi be yεε Wurubuare akpenkpenjyɔɔrawɔ. Baa yεε gyakolonj nombia na nombia dinaana, na akpaa be tale nyinj gbεε koranj na, baa mo beo Wurubuare balan banj ɔ ba lese see nε. ²⁵ Mɔna εmεε dɔɔ, me te wulaa yako ηon nombia kenja pεna debanj kenj ke kɔŋ.

²⁶ Mena dɔɔ akpaa ηolo de yako ηon nyi, ε keε ɔ kyaa depampaa dinaa kenj man na, ε na gyu botɔɔ ya. Te akpaa be yako ηon nyi, ɔ te kɔŋ ɔ yoe yenanj daale na, ε na lεε di. ²⁷ Nawolo nyi manj Deniwalanj Bu ηon kekɔŋ gyae ke yεε bo ηgba mena kenj ɔga ne ηmaale lee weese dεεlee man, te balan pou ne naa ke ɔ dεεyalae man nε. ²⁸ Botɔɔ kenj kolo punta doo na, botɔɔ te bapεtεena mɔ ne yilaa.

Deniwalanj Bu ηon kekɔŋ

Maake 13:24-31; Luka 21:25-33

²⁹ Weeya ηenanj man kaale kenja pou wɔle nε, be gyae ke di weeya ala ya weese waa gyoo ditinjεε, te gyaalanj mɔ be gyae waa wolose ya. Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ ηan pou ηe kyaa adido nε, gyae ke wosi. ³⁰ Debanj kenanj nε, balan baa naa kolo adido kenj gyae kawola nyi, manj Deniwalanj Bu ηon kekɔŋ te lii. Te tεεle kei dɔɔ balan pou baa wii walanja. Baa naa manj Deniwalanj Bu ηon ta mo donj na gyoorobiiri lee ηoma man adido mεε kɔŋ. ³¹ Ba wola kabere dinaa kenj na, manj Deniwalanj Bu ηon maa kpila me kpilala lee adido kɔŋ tεεle kei dɔɔ, na be kaa yilaa me balan banj mɔɔ lese see nε lee tεεle kei dɔɔ yenaase kamase.

³² Kenjεte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ε keε fiigi danj na ε ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ε naa ηgba ke tombia da potee faarenjse wɔlεε nε, na ε gyenj nyi awulunjεε ta benaa. ³³ Mena mɔ te akpaa ε naa mena nombia kenja pou ne kɔŋ na, ε gyenj nyi manj Deniwalanj Bu ηon kekɔŋ ta benaa tanj. ³⁴ Ampanj yaa mεε yako ηon nyi balan banj be kyaa gyenj kei nε, be duulunj be gyae ke munu tanj ya, pεte nombia kenja kekɔŋ. ³⁵ Adido na tεεle kei

pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me nɔwɔya dɔɔ njan gyae ke kyaa kekpaakekpa.

Nolo ba gyen wee na deban ken maa mo kɔn ya

³⁶ Ken̄te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, nolo ba gyen wee na deban ken ken̄a pou gyae ke kɔn ya. Wurubuare kpilala ban̄ be kyaa adido, na man̄ Deniwalañ Bu n̄on koran̄ ba gyen ya. Gyise me kya n̄on ɔ kyaa adido ne waagen̄ gyen̄a la. ³⁷ Mena ken̄ be kɔn Nowa deban̄ ken̄ ne, mena te man̄ Deniwalañ Bu n̄on mɔ kabese kɔn gyae ke yee. ³⁸ Weeya n̄enan̄ man̄ p̄ete lon̄ ken̄ ke kɔn kaa wɔlɛ t̄ete ne, na balan̄ ne dii na b̄ee nyɔɔ. Baala ne yala ala na b̄ee mo ala mɔ fa yale, kelii wee ken̄ Nowa ba gyoo adakaa dinaa ken̄ man̄ ne. ³⁹ Be ta gyen̄ kpene ken̄ ne kɔn ya, kelii deban̄ ken̄ lon̄ be kaa waale kuu wɔ pou lan̄ ne. Mena te man̄ Deniwalañ Bu n̄on ke kɔn gyae ke yee. ⁴⁰ Deban̄ kenan̄ man̄ na, baala bala baa kyaa wɔɔman̄ b̄ee yee tom. Wurubuare waa mo nolo tina nolo yela. ⁴¹ Ala bala baa sen̄ b̄ee nan̄ abɔɔ. Wurubuare waa mo nolo tina nolo yela. ⁴² Mena dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ, nawolo nyi ɛ ba gyen̄ wee ken̄ ɛ gbengyoo n̄on waa kɔn ya. ⁴³ ɛ tɔɔse nyiaa, nyi dekpanalan̄te den̄ gyen̄ deban̄ ken̄ n̄m̄elate waa kɔn kaa n̄m̄ele e ne, nafɔ waa deke ɔ dekpanalan̄ ken̄ nyi n̄m̄elate be nyin̄ gb̄ee kaa gyoo kuu wa abɔɔ ya. ⁴⁴ Mena dɔɔ ɛm̄e mɔ ɛ doo ɛ wose, nawolo nyi man̄ Deniwalañ Bu n̄on mɔ maa kɔn deban̄ ken̄ ɛ loo be gyakaa ya.

⁴⁵ Ken̄te ɔ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, amɔte yena tobaale n̄on ɔ sia be kare te ɔ ne di ɔ gbengyoo mmaraase dɔɔ? N̄on yena tobaale n̄on ɔ gbengyoo waa mo ɔ tebia akan̄ ban̄ do ɔ nyin̄maa man̄ nyi waa k̄ee be dɔɔ, na waa fa wɔ weeneɛ deban̄ ken̄ kaboena ne. ⁴⁶ Akpaa tobaale n̄onan̄ sen̄ɛ ɔ tom man̄ ɔ ne yee ke nideli mena, te ɔ gbengyoo n̄on de kɔn kaa naa e na, n̄on na nyeebam. ⁴⁷ M̄ee yako n̄on ɛ ke nyii nyiaa, mena tobaale n̄onan̄ ɔ gbengyoo waa mo wa abɔɔ pou do e ɔ nyin̄maa man̄ nyi waa k̄ee n̄e dɔɔ. ⁴⁸ Mɔna akpaa nyi tobaale n̄onan̄ yee

tobaale kum e, te ɔ yee wa agyuen̄ nyi ɔ gbengyoo be gyae waa kɔn bil̄en̄ ya, ⁴⁹ te ɔ gyoo ɔ tebia akan̄ ban̄ ketuku, te n̄on na solon̄ nyɔɔra ne dii b̄ee nyɔɔ na, ⁵⁰ ɔ gbengyoo n̄on waa kaa lee ɔ dɔɔ wee ken̄ ɔ loo be gyakaa ya ne. ⁵¹ ɔ gbengyoo n̄on de kɔn kaa naa e mena na, waa wɔn̄ ɔ den̄ele nideli na waa gegi e lee ɔ gyan̄, na waa yela ɔ kaa kyaa balan̄ ban̄ b̄ee beo ba wose ne gyan̄. Botɔɔ te waa kyan̄ ɔ nyee wii na waa tao ɔ kela.”

25

Alebia kufu baale dudu

¹ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Weeya n̄enan̄ man̄ na Wurubuare gyoori ken̄ gyae ke yee n̄gba, alebia kufu ban̄ bɔɔ koromo be kanease be kaa gyan̄ee na alowɔle baale ne. ² Be man̄ banon̄ yee ayin̄tenawɔ, te banon̄ mɔ yee siakaralate-nawɔ. ³ Ayin̄tena ban̄ ka mo be kanease na, be ta gyem na baa mo nun̄se tela kpu na n̄an doo be kanease man̄ ne ya. ⁴ Mɔna siakaralaten̄a ban̄ dɔɔ, ban̄ moo nun̄ do porontias̄e man̄ tela kpu na n̄an doo be kanease man̄ ne. ⁵ Alowɔle baale n̄on te kɔn bil̄en̄ ya, mena dɔɔ alebia ban̄ pou moowɔ be den̄eli te be doo dosoron̄. ⁶ Ke lii t̄ee nsana ne te akelelee yalawɔ nyiaa, ‘Alowɔle baale n̄on te kɔn! ɛ lee kaa gyan̄ee na e!’ ⁷ Ken̄te alebia kufu ban̄ pou korowɔ te be gyinaa be kanea n̄meesen̄ n̄an. ⁸ Botɔɔ te ayin̄tena ban̄ yako siakaralaten̄a ban̄ nyiaa, ‘De kanease na yekee, mena dɔɔ ɛ fa daa ɛ nun̄se n̄an kyomii.’ ⁹ Ken̄te siakaralaten̄a ban̄ yako wɔ nyiaa, ‘Koa de nun̄se n̄an be gyae ka yee d̄ee fa n̄on ya.’ Mena dɔɔ ɛ gyu donɔɔ man̄ na ɛ kaa gyae n̄aale l̄ee. ¹⁰ Mɔna deban̄ ken̄ ayin̄tena ban̄ be lam be kaa l̄ee nun̄se n̄an ne te alowɔle baale n̄on kaa gyooowɔ. Alebia banon̄ ban̄ bɔɔ desina ba wose see ne, gyooowɔ alowɔle n̄ɔokedi deni ken̄ man̄, te be kyan̄a disim ken̄ tɔ. ¹¹ Kenan̄ wɔle te alebia akan̄ ban̄ mɔ kɔnawɔ kaa gyoo. Ken̄te be fae yeesa baake nyi, ‘De Gbengyoo toro daa.’ ¹² Ken̄te alowɔle baale n̄on yako wɔ nyiaa, ‘M̄ee yako n̄on ɛ ke nyii nyiaa mɔɔ gyen̄ n̄on ya.’ ¹³ Botɔɔ te Yesu yako

o kaseela ban nyiaa, 'E doo e wose doo nideli, nawolo nyi e ba gyen wee yaa deban ken man Deniwalan Bu non maa bese kon ya.' "

*Tewulee batooro baale dudu
Luka 19:11-27*

¹⁴ Yesu besewo gyo dudu fa wo nyiaa, "Deban kenan man na Wurubuaere gyoori ken gyae ke yee ngba balee non o ne gyae waa gyu gbae, te o be baake o tewulee te o be kpelee wa aboo do wo be nyinmaa man ne. ¹⁵ O faa walan kamase ngba mena ken waa tale tela ne. O faa nolo koba kakponse anon (5,000) te o faa nolo kakponse ala (2,000) te o faa nolo mo kakpon dokolon (1,000). Ken te o korowo lan o gbae ken. ¹⁶ Tobaale non o be fa e kakponse anon ne, korowo debokenan man te o moo koba ken ke yee tom te o nyina kakponse anon kpu bela. ¹⁷ Mena mo te non o be fa e kakponse ala ne, nyina kakponse ala bela kpu. ¹⁸ Mona tobaale non boo fa e kakpon dokolon ne, korowo ke wula boo te o moo o gbengyoo koba ken kewuu.

¹⁹ Be gbengyoo non kyaawo botoo kyare pete o konawo. O ke kon ne te o baake o tewulee ban gyanee nyi baa gyoo be kobase nan man. ²⁰ Tobaale non o be fa e koba kakponse anon ne, moo kakponse kufu kon te o yako o gbengyoo non nyiaa, kee kakponse anon te n faa man mona me ta bese nyin kakponse anon kpu bela. ²¹ Ken te o gbengyoo non yako e nyiaa, 'Ao baale kpaakpaa anokoarete, karan na keyee. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nen kei man, mena doo maa mo aboo burum do n nyinmaa man. Kon na dee di gyon ken mee dii ne.' ²² Tobaale non o be fa e koba kakponse ala ne mo konawo kaa yako e nyiaa, 'Me gbengyoo, n faa man kakponse ala, mona me te nyin kakponse ala kpu bela.' ²³ Ken te o gbengyoo non yako e nyiaa, 'Tobaale kpaakpaa anokoarete, karan na ke yee. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nen kei man, mena doo maa mo aboo burum do n nyinmaa man. Kon na dee di gyon ken mee dii ne.' ²⁴ Tobaale non o be fa e kakpon dokolon ne mo konawo te o yako

o gbengyoo non nyiaa, 'Me gbengyoo, ma gyen nyi n nombia dana don te botoo ken n te duu kolo mo ya ne, botoo te n ne koo. ²⁵ Me yee nen mena doo ma moo n koba ken ka weese boo man. Kee, n koba yaa, lee n woni.' ²⁶ Ken te o gbengyoo non yako e nyiaa, 'N yee tobaale kum na kebotaale e. N gyen nyi mee ko aboo botoo ken me te duu ya, te mee yilaa aboo botoo ken ma te nmatee ya na, ²⁷ weera n ta moo me koba ka see man koba deese man ya. Nafu ma ke kon kei na, ngba maa gyu ke lee ken na ka lon. Ken te o yako o tewulee ban nyiaa, ²⁸ e leo koba ken lee o gyan na e ka mo kpu non o be nyin kakponse kufu ne. ²⁹ Nawolo nyi walan non o dana kolo na baa kpu e na waa nyin burum, te non o be dana ya na, kyomii ken koran o dana ne baa leo ke lee o gyan. ³⁰ Mena doo e fun tobaale ohuhoo kei non o be dana tonoo ya ne leki ditinte ken man. Botoo te waa kyan o nyee wii na waa tao o kela.' "

Nombia kedi otomante ken

³¹ Ken te Yesu besewo yako wo nyiaa, "Deban ken man Deniwalan Bu non maa bese kon na, daa na Wurubuaere kpilala ne gyae la dee kon. Maa kon me gyoorobiiri man kaa kyaa me gyoro gbeli ken doo. ³² Teele kei balan pou baa kaa yilaa me gyan, na maa kpase be man akpen ala ngba mena ken wonembia keelere ne kpase asoose lee namense man ne. ³³ Maa mo namense ban see me dunolon doo, na maa mo asoose ban see ma demena doo. ³⁴ Botoo te man gyoo non maa yako ban be kyaa ma dunolon doo ne nyiaa, 'Emee ban me kya be hiraa non. E kon kaa kyaa Wurubuaere gyoori ken o be wulaa desina see non leenan deban ken o be yee teele kei ne man. ³⁵ Nawolo nyi deban ken tanam na ko man na, e faa man weenee me diiwo. Deban ken lonboanen na ko man na e faa man lon me nyoowo. Deban ken me yee njoole e na, e lee man gyu ya akpanalanse man, ³⁶ deban ken me donje ditenteli na, e faa man aboo ma doowo. Deban ken mee wee na e kaa kee me doo, deban ken boo kyan man keto deni na, e ka doo man noo.'

³⁷ Kenje mena balan kewo ban be gbeneɛ tenɛ Wurubuarɛ siaman nɛ, baa boose gyoo non nyiaa, 'De gbengyoo, woromɔ te de naa nen nyi tanam na ko nen te de faa nen weenɛɛ, yaa lonboanen na ko nen te de faa nen lon n nyooɔ. ³⁸ Woromɔ te de naa nen nyi n yɛɛ nɔle te de lɛɛ nen gyu da akpanalanse man, yaa n donɛɛ ditenɛli te de faa nen aboo n doowɔ? ³⁹ Woromɔ te de naa nen nyi n na wee, yaa ba te kyan nen keto deni te de kaa doo nen nɔɔ?' ⁴⁰ Botɔɔ te man gyoo non maa tiranɔɔ fa wo nyiaa, 'Ampaɛ yaa mɛɛ yako non nyiaa, kpene kamase ken ɛ be yɛɛ fa me balan kewo man kemaasabii koran na, man yaa ɛ yɛɛwo fa!' ⁴¹ Botɔɔ te maa yako ban be kyaa ma demena doo nɛ nyiaa, 'E sen lee me gyan, emɛɛ ban Wurubuarɛ be falaa non nyi ya gyu ka gyoo boalan degyapaa ken ɔ be desina see fa obonsam na ɔ kpilala ban nɛ man. ⁴² Nawolo nyi tanam koo man na, ɛ te fa man weenɛɛ ya, lonboanen koo man na ɛ te fa man lon ya. ⁴³ Deban ken me yɛɛ nɔle e na ɛ ta mo man gyu ya akpanalanse man ya. Me tɛɛwo ditenɛli na, ɛ te fa man kolo maa do ya. Ma weewo mona ɛ te kaa do man nɔɔ ya, te be kyan man keto deni, mona ɛ te kaa do man nɔɔ ya.' ⁴⁴ Botɔɔ te balan ban baa boose man gyoo non nyiaa, 'De gbengyoo woromɔ te de naa nen nyi tanam na ko nen, yaa lonboanen na ko nen, yaa n yɛɛ nɔle e yaa n donɛɛ ditenɛli yaa n weewo yaa be kyan nen keto deni te da te kyɔ nen ya?' ⁴⁵ Kenje maa tiranɔɔ fa wo nyiaa, ampaɛ yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, 'Kpene ken ɛ be bɛɛ ɛ te yɛɛ fa me balan kewo man kemaasabii koran ya nɛ, na man yaa ɛ bɛɛwo ɛ te yɛɛ fa ya.' ⁴⁶ Botɔɔ te baa mo balan ban gyu botɔɔ ken baa naa diyem kekpaakekpaa nɛ, mona balan ban be gbeneɛ tenɛ Wurubuarɛ siaman nɛ doo, baa nyin nyeedon kekpaakekpaa."

26

Ba kebake Yesu nyeeman

Maake 14:1-2; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-

¹ Yesu kawola aboo kenja pou tan nɛ, ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, ² "Ngba ɛ gyen nyi teka weeya ala na nyeekelɛwee kedi ken te lii. Deban kenan man te baa lese man Deniwalan Bu non fa na baa gyɔ man sakaa ɔpanɔan doo."

³ Deban kenan man te Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena kegyiise gyuuwo ke gyanee saese pou kegyia Kaifase dekanalan man. ⁴ Kenje be bakewo nyi baa yo kyan Yesu na baa ko e. ⁵ Mona be yakowo nyi, "Tekaboena nyi dɛɛ ko e nyeekelɛwee kedi kei man ya, na mena ya na balan ban baa yela donoo ken ke sinjii."

Alo nolo ka mo nun woli Yesu Betani donoo man

Maake 14:3-9; Luka 7:36-50; Gyɔn 12:1-

⁸

⁶ Kenan wole na te Yesu gyuuwo Simon non nafa ɔ na wee kawee yayam nɛ dɛɛ Betani donoo man. ⁷ ɔ kekyaa botoo nɛ, te alo nolo konawo ɔ gyan na ɔ dana nun ofonofonte ken ke dana koyadon nɛ porontia too. Kenje ɔ toosi nun ken woli Yesu nyeeman. ⁸ ɔ kaseela ban kena kpene ken alo non be yɛɛ nɛ, yɛɛ wo ban te be yakowo nyiaa, "Weera doo te ɔ ne woleɛ nun kei mena." ⁹ "Nafa ben yoo nun kei na, baa nyin koba burum na baa mo fa ayematena." ¹⁰ Na Yesu gyen nombia nan bɛɛ gyuen nɛ te ɔ boose wo nyiaa, "Weera te ɛ ne kale na alo non mena? Nombii kpaakpaa yaa ɔ yɛɛwo fa man nɛ. ¹¹ Ayematena doo be kyaa ɛ gyan deban kamase, mona man doo mo gyae maa kyaa ɛ gyan deban kamase ya. ¹² Mena ken ɔ be kyeekee nun kei woli man nɛ, kei nawolo baa nyi ɔ te desina man fa me kewuu. ¹³ Ampaɛ yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, tɛɛle kei doo yenan kamase ken baa kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa nan nɛ, baa yako alo kei nombii waa ayɛɛn kei na baa mo tooɛ e."

Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa

Maake 14:10-11; Luka 22:3-6

¹⁴ Kenan wole nɛ, ɔ kaseela kufu bala ban man nolo, non bɛɛ baake e nyi Gyudase Isekarote nɛ, korowo gyu saese

kegyiise ban gyan. ¹⁵ Kenje ɔ ke boose wo nyiaa, "Akpa ma lese Yesu fa non na, won te e ke fa man?" Botoo te be tiranoo fa e nyi dee fa ney koba wolom bia sao na kufu (30) Te be kala koba ken do e ɔ nyinmaa man. ¹⁶ Lee deban kenan te Gyudase fiasse ɔ ne gyae gbese ken waa mo lese Yesu fa wo.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekelɛwee weenɛ njan

¹⁷ Nyeekelɛwee kedi wee gyan gbate ken bee di bodobodo ken tee be doo ke man ya ne, Yesu kaseela ban konawo ɔ gyan kaa boose e nyiaa, "Alen te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekelɛwee weenɛ kedi ken?" ¹⁸ Kenje ɔ yako wo nyiaa, "E gyu balee nolo gyan Gyerusalem donoo ken man na e kaa yako e nyiaa, 'De Gbenngyoo non kpa ma deban ken te lii, te n dekpanalan man te ɔ ne gyae nyi non na daa ɔ kaseela ban kaa di nyeekelɛ weenɛ njan.' " ¹⁹ Kenje ɔ kaseela ban gyuuwo ke yee ngba mena ken ɔ be yako wo ne te be desina nyeekelɛ weenɛ njan see. ²⁰ Kelii balinoo ne, Yesu na ɔ kaseela kufu bala ban gyuuwo ke kyaa weenɛ njan dedii man. ²¹ Ba ke kyaa bee dii ne Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyi, e man nolo waa lese man fa." ²² Lee nombia njan ɔ be yako wo ne doo, dekokorokoo kyana ɔ kaseela ban pou te be fiasse bee boose e dokolon dokolon nyiaa, "De gbenngyoo, man yaa amote?" ²³ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa,

"Walan non daa na e kyaa dee do nyinmaa nyefale dokolon kei man ne,

non ne gyae la waa lese man fa.

²⁴ Man Deniwalan Bu non maa yen ngba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako lee ma wose man ne,

mɔna non waa lese man fa ne waa laako.

Nafɔ ben ta lola walan nonan ya na, dei."

²⁵ Kenje Gyudase non waa kaa lese Yesu fa ne mo boose e nyiaa, "Me Gbenngyoo, man yaa amote?" Te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Mena yaa nyan gbagba yakowo ne."

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekelɛwee dinaa weenɛ njan

Maake 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:23-25

²⁶ Be kee dii ne, Yesu moo bodobodo te ɔ fanewo fa Wurubuarɛ karan, te ɔ kara ke mo fa ɔ kaseela ban. Kenje ɔ yako wo nyiaa, "E lee di, kei yena ma wosenaane ken." ²⁷ Kenan wole te ɔ moo leenoo ken te ɔ fanewo fa Wurubuarɛ karan, te ɔ moo ke fa ɔ kaseela ban. Kenje ɔ yako wo nyiaa "E popou e lee nyoo." ²⁸ "Kei yena me fatabo ken Wurubuarɛ ba mo to non na ɔ balan nookebakese ken noo. Kei yena fatabo ken gyae ke kyeseke leki, na Wurubuarɛ ka mo balan burum nombiakumee kyee wo. ²⁹ Ampan yaa mee yako non nyi moo gyae maa tekaa nyoo solon kei bela ya, kelii wee ken daa na non dee nyoo solon wole me kya Wurubuarɛ gyoori ken man." ³⁰ Kenan wole ne, be kpee noonen lese Wurubuarɛ yele te ba leewo lan oliifi bula ken doo.

Yesu keyako nyi Pita waa bese e

Maake 14:27-31; Luka 22:31-34; Gyon 13:36-38

³¹ Kenje Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Gyen nelim kei ne e popou e ke yeu yela man. Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowo ɔ nombia anmarasen see njan man lee ma wose man nyiaa,

'Maa gyɔ namensekelere non lo, na ɔ namense ban pou ke yaasee.'

³² Mɔna me fom lee yen man na, maa kyan non gbese gyu Galelia teele man."

³³ Kenje Pita yako e nyiaa, "Akpa be popou de yeu tina ney yela koran na, man doo moo gyae maa tina ney yela korakora ya." ³⁴ Botoo te Yesu yako Pita nyiaa, "Ampan yaa mee yako ney nyi gyen nelim kei pete kegyim kelɔ woya ne, nyan ke bee betabotooro nyi n ba gyen man korakora ya." ³⁵ Kenje Pita tiranoo fa e nyiaa, "Akpa nyi ke yee yen ke koran na, moo gyae maa bese ney korakora ya." Te ɔ kaseela akan ban pou mo yakowo mena.

Yesu kefane Gekyemane

Maake 14:32-42; Luka 22:39-46

³⁶ Kenan wole ne, Yesu na ɔ kaseela ban gyuu yenan daale ken bese baake botoo nyi

Gekyεmane nε. Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “E kyaa kebo, mee gyu siaman me kaa fane maa kɔn.” ³⁷ Kenje ɔ moo Pita na Sebedeo bia bala ban kpu na ɔ wose. Botɔɔ te dekokɔrɔkɔɔ kyanɔ e ken nyi ɔ bεε gyen mena ken waa yεε ɔ wose ya. ³⁸ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “Dekokɔrɔkɔɔ te kyan man gbaa ken nyi ne gyae ka ko man. E kyaa kebo na ε ka deke.” ³⁹ Botɔɔ te Yesu tuuwɔ gyu siaman kyomii te ɔ tisiwɔ bun wulunɔ ɔ nyee te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nyiaa, “Taata, akpaa nyi gyae ke de na, yela mena kayeyεε kei ke lan me dɔɔ. Mɔna na man kegyaebii ya. Yεε kpene ken nyan gbagba ne gyae.” ⁴⁰ Yesu ka bese kɔn ɔ kaseela ban gyan nε, ɔ kaa naawɔ nyi ba te doo dosoron. Kenje ɔ boose Pita nyiaa, “Mena dɔɔ ε te tale deke deban dokolon koon ken nyi ε be doo yee?” ⁴¹ Kenje ɔ besewɔ yako wɔ nyiaa, “E deke na ε ke fane, na ε be nyin ka gyoo kekεεsekεε man ya. Nawolo nyi ma gyen nyi ε konɔɔse man na ε ne gyae ε ke yεε ma kegyaebii, mɔna ε wosenaane betan mena don kenan ya.”

⁴² Kenje Yesu besewɔ lee ɔ kaseela ban gyan bolate gyu ke fane nyiaa, “Taata, nyi be gyae ke de nyi mena kayeyεε kei ka lee me dɔɔ ya nε, kenan na yεε nyan gbagba n kegyaebii” ⁴³ Yesu ka bese kɔn nε, ɔ kaa naawɔ nyi ɔ kaseela ban sεε be dokεε, nawolo nyi dosoron doo be siaman. ⁴⁴ Kenje ɔ besewɔ lee be gyan gyu ɔ kaa fane botoorote. Te ɔ fanewɔ yako nombii dokolon kenan ke bela. ⁴⁵ Kenje ɔ besewɔ kɔn ɔ kaseela ban gyan te ɔ kaa boose wɔ nyiaa, “E sεε ε doo ε ne fεεfo? E kεε, deban ken te lii. Be ta lese man Deniwalan Bu non do balan kumεε nyinmaa man. ⁴⁶ E koro dee gyu, ε kεε walan non waa lese man fa nε te tun daa tan.”

Ba kekyan Yesu

Maake 14:43-50; Luka 22:47-53; Gyon 18:3-12

⁴⁷ Yesu ke yakaa ɔ ne kolosi nε, ɔ kaseela kufu bala ban man non non bεε baake e nyi Gyudase nε kaa leewɔ botɔɔ. Non na balan dikpii ken boo lee saese kegyiise na donɔɔ kegyiise gyan ne

kɔnala. Na be man baale dana yoosilase na akpokpose. ⁴⁸ Gyudase non waa kaa lese Yesu fa nε tan wulaa yako balan ban nyiaa, “Walan non maa kaa pukaa e nε, non yena walan non ε ne gyae nε. E kyan e.” ⁴⁹ Mena dɔɔ Gyudase tεwɔ teen gyu Yesu gyan te ɔ baake e nyi “De Gbengyoo, te ɔ pukaa e doo e nɔɔ.” ⁵⁰ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Me gyoo, yεε kpene ken dɔɔ n be kɔn kebo nε.” Botɔɔ te balan ban kaa tɔɔ Yesu do te be kyan e. ⁵¹ Botɔɔ te Yesu kaseela ban man non lese ɔ yoosila, te ɔ moowɔ kara saese pou kegyia non tobaale denjele lese ke lo. ⁵² Kenje Yesu yako ɔ kaseele non nyiaa, “Mo n yoosila ken do ke boolee man. Nawolo nyi walan kamase non ɔ ne wɔn yoosila na, waa yen bo yoosila nɔɔman. ⁵³ N ba gyen nyi maa tale sola me kya na waa yela ɔ kpilala kakponkakponse ka lee adido kɔn debokeiman kaa yoo lee man yee? ⁵⁴ Mɔna akpaa me yεε mena na, sena te Wurubuare nombia anmarasen see non ne yako nyi, kaboena nyi mena nombia kenɔ dεekɔn nε, gyae ke yεε ampan.” ⁵⁵ Kenje Yesu boose balan dikpii ken boo kɔn be kaa kyan e nε nyiaa, “Me yεε walan kum e te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kɔn ε kaa kyan man? Wee kamase na mee kyaa Wurubuare osom deni dinaa man wola non Wurubuare nombia, mɔna ε te kyan man ya. ⁵⁶ Mɔna kenɔ pou kɔnɔe mena na nombia non Wurubuare akpenkpengyɔɔra be nmarase see nε ke kɔn mena.” Botɔɔ te ɔ kaseela ban pou korowɔ yeu tina e yela.

Be ka mo Yesu gyu kegyiise siaman

Maake 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Gyon 18:13-14, 19-24

⁵⁷ Balan ban boo kyan Yesu nε moo e gyu saese pou kegyia Kaifase dekanalan man, botɔɔ ken mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise pou be gyanee nε. ⁵⁸ Pita sila Yesu wole wole menεε kelii saese kegyia non dekanalan man. ɔ gyooowɔ ke man te ɔ gyuuwɔ ke kyaa tewuleε ban bee gyee dekanalan ken nε gyan, na waa naa kpene gyae ke kɔn Yesu dɔɔ. ⁵⁹ Saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban pou boo

gyañee botoo ne, ne gyae nombii kenj baa mo gyakaa Yesu doo na baa nyinj gbæe ko e. ⁶⁰ Balanj burum konawo kaa keræe Yesu noose, mona be te nyinj nombiikum kenj baa mo gyakaa o doo ya. Wole wole na te baala bala baale konawo kaa yako nyi, ⁶¹ “De nyiiwo balee kei yakowo nyi ‘Waa tale tekerii Wurubuaræ osom deni dinaa kei lo, na waa mo weeya atooro ma ke bela.’ ” ⁶² Botoo te saese kegyia non korowo senj te o boose Yesu nyiaa, “Nombia njan bæe mo gyakaa n doo ne, n be tale tira ne noo yee?” ⁶³ Mona Yesu te gyuusuu o noo ya. Kenje saese kegyia non yako Yesu nyiaa, “Ma te kæe Wurubuaræ non o kyaa kekpaakekpaæ ne nae fa nenj, akpaa nyanj yena nyeelæere non Wurubuaræ be yako see nyi waa konj, non o yæe Wurubuaræ bu dokolonj koonj non e na, yako daa” ⁶⁴ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Kenj yaa n yakowo ne. Mona mæe yako e popou e ke nyii nyiaa, wee daale ne e kena manj Deniwalanj Bu non kyaa Wurubuaræ donj pou gbenjgyoo non dunolonj doo, na e ka bese naa manj na me ta lee njoma man adido mæe konj.”

⁶⁵ Saese kegyia non ke nyii nombia kenja ne, o kyana o kegba tirii (Kenj nawolo nyi nombia njan ta wee e gbaa) te o yakowo nyiaa, “O te kolosi mmusuo nombia! Wonj nombii yaa dæe gyae dæe tekaa nyii kpu bela? Nenæe emæe gbagba e nyii mmusuo nombia njan o be kolosi ne. ⁶⁶ Sena yena ya agyuenj lee nombia kenja man?” Kenje be tiranoo nyi, “O kaboena yenj.” ⁶⁷ Kenje be too noolonjse woli o siagbæe te be takee e akotase. Baale mo njmeræe e o lakaase man, ⁶⁸ te be yako e nyiaa “Wurubuaræ dekpænkpænngyooore Kristo, wola daa non o be gyo nenj.”

Pita kebæe Yesu

Maake 14:66-72; Luka 22:56-62; Gyon 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Debanj kenanj na Pita kyaa dekpænalanj kenj man. Kenje saese kegyia non alebu njolo konawo o gyanj kaa yako e nyiaa, “Nyanj mo n kpuæ na Yesu non o ba lee Galelia tæele man ne.” ⁷⁰ Kenje Pita læe anjmaarenj balanj banj pou siaman botoo nyiaa, “Moo gyenj nombia njan n

ne yako ne man korakora ya.” ⁷¹ Te o leewo gyu dekpænalanj kenj denanoo man. Botoo te alebubii njolo mo besewo naa e te o yako o tebia banj be kyaa botoo ne nyiaa, “Balee kei mo kpuæ na Yesu non o ba lee Nasaræte donoo man ne.” ⁷² Kenje Pita besewo læe anjmaarenj te o kanja ntam nyiaa, “Moo gyenj balee kei korakora ya.” ⁷³ Te kyare ya ne, balanj banj be kyaa botoo ne konawo Pita gyanj kaa yako e nyiaa, “Kei doo ke yæe ampanj ke kaenj nyi nyanj mo n kpuæ na balee kei. N kekolosi koranj nawolo nyi n yæe be man njolo e.” ⁷⁴ Botoo te Pita fiasæe o ne falaa o wose te o kanja ntam nyiaa, “Moo gyenj balee kei korakora ya.” Debokenanj man te kegyim loo woya. ⁷⁵ Kenje Pita tooose nombia njan Yesu be yako e nyiaa, “Pete kegyim ke lo woya na, nyanj ke bæe betabotooro nyi n ba gyen manj ya” ne. Te Pita leewo deboo man ke kyanj o nyee wii.

27

*Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyanj
Maake 15:1; Luka 23:1; Gyon 18:28*

¹ Tæe kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donoo kegyiise banj gyanjeewo te be yakowo sæe donja nyi baa ko Yesu. ² Mena doo be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato non o senjæe Romantena gyoo dinaa nawoo man ne nyinjmaa man.

*Gyudase yenj
Kpilala 1:18-19*

³ Gyudase non o ba lese Yesu fa kena nyi be te bu Yesu foo nyi baa ko e ne, takaa e nideli te o kyæækee wa agyuenj. Mena doo o besena koba kenj o be læe Yesu nyeeman ne gyina kegyiise banj. ⁴ Kenje o yako wo nyiaa, “Ma te yæe nombiakumæe njgba moo lese walanj non dukum kamase be doo o man ya fa non ne.” Te kegyiise banj mo tiranoo fa e nyiaa, daa be famenæ na njenanj ya. Ne yæe nyanj gbagba n nombia na. ⁵ Botoo te Gyudase funja koba kenj lo wo Wurubuaræ osom deni dinaa kenj man, te o gyuuwo kado o wose njmelenj. ⁶ Kenje saese kegyiise banj tooose koba njan te be yakowo nyiaa, “Da mmaraa bæe fa daa gbæe nyi dæe mo koba kei kyakale na do

osom deni koba man ya. Nawolo nyi koba kenj dana ayimeε.”⁷ Kenje kegyiise banj moo ba nyeeya banj na donja te be seewo nyi, baa mo koba kenanj ke lee teelee saabuse maare njolo gyanj, na baa kyaa wuu njoola botoo.⁸ Mena doo kaa lii nanj gyenj ne, bee baake teelee kenanj bo nyi fatabo teelee.⁹ Kenja pou yela Wurubuare nombia njan o be tee o dekpenkpenjyoo Gyeremia doo yako see ne konawo mena. O yakowo nyiaa,

“Ba moo koba wolom bia sao na kufu 30 njan ne yee koya kenj Iseraetena be dii o nyeeman ne,

¹⁰ ke lee teelee saabuse maare gyanj njgba mena kenj de Gbenjyoo Wurubuare ba wola manj ne.”

*Be kamo Yesu gyu Pilato gyanj
Maake 15:2-5; Luka 23:3; Gyon 18:33-*

³⁸¹¹ Kenje ba moo Yesu kaa senj Pilato njon o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne siaman. Te Pilato boose e nyiaa, “Nyanj yena Gyudatena gyoo njon?” Te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Kenj yaa n yakowo ne.”¹² Mona debanj kenj saese kegyiise na donoo kegyiise ba mo nombia gyakaa Yesu doo ne, o te gyusu o noo ya.¹³ Botoo te Pilato boose Yesu nyiaa, “Nombia burum kenja bee mo gyakaa n doo ne, n bee nyii yee?”¹⁴ Mona Yesu bee o te gyusu o noo yako nombii dokolonj koonj gba ya. Nombii kei doo Pilato noo nideli.

Be kalese Yesu fa yenj

Maake 15:5-15; Luka 23:13-25; Gyon 18:39-19:6

¹⁵ Gyudatena nyeekelεεwee kedi wee kamase ne, kaboena nyi Pilato njon o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne, waa tina balan banj boo kyam to deni ne man dokolonj, njon balan benanj gbagba ne gyae ne yela fa wo.¹⁶ Mena debanj kenanj na Barabase njon o yee nombiakumεεyεere e, te balan pou be nyii o nombia ne doo deni man.¹⁷ Balanj dikpii kenj ke konj kaa yilaa ne Pilato boose wo nyiaa, “Balanj bala kewo man na be man wonti te ε ne gyae nyi maa tina yela fa njon. Barabase yaa Yesu njon bee

baake e nyi Kristo ne?”¹⁸ Nawolo nyi na Pilato gyenj nyi, kenj balan banj ne kola Yesu doo te ba lese e fa.¹⁹ Pilato kekyaa o ne di nombia njan ne, o weele kpilawo kaa yako e nyiaa, “Lese n nyinmaase lee mena walan njon nombiikum kamase be doo o man ya ne nombia man. Nawolo nyi nelim me doosi doseε njaa lee o wose man na, yee manj gyakolonj te me naa diyem nideli.”

²⁰ Mona Wurubuare saese kegyiise na kegyiise akanj banj feefuwo do balan dikpii kenj nyi, baa sola Pilato na waa tina Barabase yela na baa ko Yesu.²¹ Kenje Pilato besewo boose balan banj nyiaa, “Balanj bala kewo man na, be man wonti te ε ne gyae nyi maa tina e yela?” Te be tiranoo fa nyiaa, “Tina Barabase yela fa daa.”²² Kenje Pilato besewo boose wo nyiaa, “Kenanj na sena te maa yee Yesu njon bee baake nyi Kristo ne?” Botoo te be popou yakowo nyi, “Yela baa gyoo e sakaa opanjanj doo.”²³ Kenje Pilato boose wo nyiaa, “Wonj dukum te o yee wo?” Mona be see bee fae yeesa nedonj nyiaa, “Yela baa gyoo e sakaa opanjanj doo.”

²⁴ Pilato kena nyi balan banj noowoya na kela e te o be gyae waa tale yee kolo lee Yesu wose man ya ne, o kyee lonj faafo o nyinmaase balan dikpii kenj siaman te o yako wo nyiaa, “Manj nyinmaa be doo balee kei yenj man korakora ya. Ke yee emεε gbagba ε nombia njaa.”²⁵ Kenje balan banj pou seewo yako nyiaa, “Denjele kewonj kenj gyae ke konj lee o kako wose man ne, deεkonj daa na de bia doo.”²⁶ Mena doo Pilato tinaa Barabase yela fa wo, te o yela ba njmeree Yesu dambiise te o moo e fa yoonootena banj nyi baa gyoo ke gyoo e sakaa opanjanj doo.

*Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-32*

²⁷ Kenje Pilato yoonootena banj moo Yesu gyoo njon Pilato dekpanalanj man, te be baake yoonootena akanj banj pou kaa gyanje kilisi Yesu.²⁸ Be kyana o kegbase kpee te ba moo kegba yayam wurikyim daale njgba njan Romantena gyoonerj na doo ne do e.²⁹ Kenje ba moo soose loo gyoo kototoo wuu e, te ba moo gbutu

do e ɔ dunolun nyinmaa man na bɛɛ bun ɔ siaman kulu e nyiaa, “Gyudatena gyoo nyan na ke yɛɛ. N nyee dɛɛ wolose.” ³⁰ Be tɔɔ nɔɔlonse woli e, te be lɛɔ ɔ gbutu ken mo nmeree e ɔ nyee man. ³¹ Be ke kulu e tan nɛ, te ba kpee kegba yayam ken bɔɔ mo do nɛ te ba moo nɔn gbagba wui abɔɔ do e. Te ba moo lee be kaa gyɔ e sakaa ɔpanɗan dɔɔ.

Ba kegyɔ Yesu ɔpanɗan dɔɔ

Maake 15:21-32; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27

³² Be ka lee debɔɔ man bee gyu nɛ, te be gyanee na balee nɔlo nɔn ɔ ba lee Kirene te bɛɛ baake e nyi Simɔn nɛ. Kenje ba nɛre e nyi waa lɛɛ Yesu ɔpanɗan ken seele. ³³ Kenje be gyuuwɔ ka gyoo botɔɔ ken bɛɛ baake nyi “Golgata,” ken nawolo nyi Nyeepookoo dɛɛ nɛ. ³⁴ Botɔɔ te ba moo tee njanje daale mo kyakale na solon fa Yesu nyi waa nyɔɔ. Mɔna ɔ ke daa ke kɛɛ nɛ te ɔ bɛɛwɔ nyi ɔ be nyɔɔ ya. ³⁵ Ba ke gyɔ e sakaa ɔpanɗan dɔɔ nɛ, te be kpɛlɛɛ ɔ kegbase bunii te be lɔɔ boe nɛ dɔɔ na baa naa ken walan kamase waa nyin. ³⁶ Kenan wɔle nɛ, te be kyaawɔ botɔɔ bɛɛ deke e. ³⁷ Kenje be nmarase nombii ken dɔɔ bɔɔ gyɔ e ɔpanɗan dɔɔ nɛ mataa ɔ nyee gbɛɛ nyiaa,

“KEI YENA YESU, GYUDATENA GYOO
NON.”

³⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ nmɛlatena bala baale sakaa ɔpanɗaase dɔɔ kpu na Yesu. Nɔlo sakaa ɔ dunolun dɔɔ te nɔlo mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ.

³⁹ Na balan ban bɛɛ lam botɔɔ nɛ na tee e na bee kpiisi ba nyeeya, ⁴⁰ na bɛɛ yako e nyiaa, “Nyan nɔn n kpa n ke tekerii Wurubuare ɔsom deni dinaa ken na n ka mo weeya atooro ma ke nɛ, lɛɛ n wose na dɛɛ kɛɛ. Akpaa nyan yena Wurubuare bu nɔn na, lɛɛ n wose na n ke tisi lee ɔpanɗan ken dɔɔ.” ⁴¹ Mena mɔ te saese kegyiise na mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise ban mɔ kulu e nyiaa, ⁴² “ɔ ne lɛɛ balan nyee, mɔna ɔ be tale lɛɛ nɔn gbagba wose ya. Ngba n kpa nyan yena Iseraetena gyoo nɔn, tisi lee dan ken dɔɔ na dɛɛ lɛɛ nen di. ⁴³ ɔ na mo ɔ wose lo Wurubuare dɔɔ te ɔ ne yako nyi, ‘Non

yena Wurubuare bu. Akpaa Wurubuare ne gyae e na, ɛ yela dɛɛ kɛɛ nyi waa lɛɛ e.’ ” ⁴⁴ Mena mɔ te nombiakumɛɛyɛera ban bɔɔ gyɔɔ wɔ sakaa ɔpanɗaase dɔɔ kpu na e nɛ mɔ kulu e.

Yesu yen

Maake 15:33-41; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

⁴⁵ Lee weese kaseɗ dɛɛ kelii ɔ ke gɛɛse nɛ, ditiɗtɛɛ kaa lɛɛ tɛɛle ken dɔɔ pou. ⁴⁶ Deban kenan nɛ, te Yesu fae yeesa kenken nyiaa, “Eli, Eli lama sabatani?” Ken nawolo nyi, “Me Wurubuare me Wurubuare, weera te n lese n sia yela man?” ⁴⁷ Balan ban ba seɗɛɛ botɔɔ ke nyii mena nɛ be yakowɔ nyiaa, “ɛ nyii, ɔ ne baake Elaegya.” ⁴⁸ Debokenan man te be man nɔlo yeuwɔ ka mo kolo ngba kokyaa ken gyae ke tale lɛɛ lon nɛ do solon denyanɛsa daale man, te ɔ moo ke tooso na dan te ɔ gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyɔɔ. ⁴⁹ Kenje balan akan ban yakowɔ nyiaa, “ɛ yela dɛɛ kɛɛ nyi Elaegya waa kɔn kaa lɛɛ e?” ⁵⁰ Kenje Yesu besewɔ fae yeesa kenken te ɔ kara weesi.

⁵¹ Kekɔn mena nɛ, kanyan ken bɔɔ mo kpase Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man nɛ bɛɛsewɔ kyɛkyɛ ala lee adido kaa lii ka mokɔɔ man. Tɛɛle wosiwɔ, te boya dinaana mɔ yelɛwɔ. ⁵² Yebɔɔse gyuusuwɔ te Wurubuare gyusu ɔ balan ban be gbɛɛnen tenɛ ɔ siaman te bɔɔ yekee nɛ, man balan burum lee ba yebɔɔse man. ⁵³ Yesu kefon lee yen man nɛ, Wurubuare balan ban bɔɔ fonii lee ba yebɔɔse man nɛ, gyuu Gyerusalem donɔɔ man ka lese ba wose wola balan burum.

⁵⁴ Romantena yoonɔɔtena siamante nɔn na ban ba seɗɛɛ bɛɛ gyee Yesu nɛ kena tɛɛle kewosi na gyakolon nombia nɔn be yɛɛ pou nɛ, ba wose yɛnɔ wɔ te be yakowɔ nyiaa, “Balee kei yena Wurubuare bu nɔn ampan.” ⁵⁵ Na ala burum baale mɔ seɗɛɛ yenan botɔɔ lemlem bɛɛ kɛɛ. Be wulaa be silana Yesu leenan Galelia donɔɔ man bɛɛ kɛɛ ɔ dɔɔ. ⁵⁶ Ala benan man baale yena Mɛɛre nɔn ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyemisi na Gyosefo be naa Mɛɛre, na Sebedeo bia ban be naa.

Yesu kewuu
Maake 15:42-47; Luka 23:50-56; Gyɔn
19:38-42

⁵⁷ Kelii balinɔɔ nɛ kɔbate ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Gyosefo, ɲon ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man nɛ kɔɲawɔ botɔɔ. Na ɲon mɔ yɛɛ Yesu silala ban man ɲolo e. ⁵⁸ ɔ gyuu Pilato gyan ka sola e nyi waa fa e gbɛɛ na waa mo Yesu woo ɲon ke wuu. Kenɛte Pilato sɛɛwɔ nyi baa moo Yesu woo ɲon fa e. ⁵⁹ Kenɛte Gyosefo moo woo ɲon, te ɔ moo akaralɛɛ wole wole daale millii e. ⁶⁰ Te ɔ moo e ke wuu boe bɔɔ wole ken ɲon Gyosefo gbagba be kare see ɔ wose nɛ man. Kenɛte ɔ bilinɔɔ boe dinaa daale tɔ yebɔɔ ken nɔɔ te ɔ lanawɔ. ⁶¹ Na Mɛere ɲon ɔ ba lee Magedala nɛ, na Mɛere balate ɲon banɛɛ botɔɔ be sia tee na yebɔɔ ken.

⁶² Tɛɛ kena ken ke yɛɛ Gyudatena keƒɛfowee ke nɛ, Wurubuarɛ saese kegyiise na Farasiitena ban gyuuwɔ ke gyanɛɛ Pilato dekpanalan man. ⁶³ Kenɛte be yako Pilato nyiaa, “Kegyia dɛɛ tɔɔse nyi Yesu dekarate ɲon ke kyaa ken nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, weeya atoorote wole na waa fonɛ lee yen man. ⁶⁴ Mena dɔɔ yela be kaa deke yebɔɔ ken na baa gyee ke nideli kelii weeya atoorote ken. Na mena ya na ɔ kaseela ban baa yo gyu ke ɲmɛɛle e lese na baa yako nyi, ɔ fonɛ lee yen man. Na mena ya na, dekara alate kei gyae ka kela gyangba te ken.” ⁶⁵ Kenɛte Pilato yako wɔ nyiaa, ɛ lese ɛmɛɛ gbagba ɛ balan na baa gyu ka deke yebɔɔ ken nideli fa ɲon ɲgba mena ken baa tale nɛ. ⁶⁶ Mena dɔɔ be gyuuwɔ ke desina yebɔɔ ken tɔ nideli ken nyi ɲolo na ɲolo be tale tɛɛse boe ken lee ke nɔɔ man ya. Kenɛte ba lese balan nyi baa gyee yebɔɔ ken nideli.

28

Yesu keƒon lee yen man
Maake 16:1-10; Luka 24:1-12; Gyɔn
20:1-10

¹ Gyudatena keƒɛfowee wole tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, Mɛere ɲon ɔ ba lee Magedala na Mɛere balate ɲon korowɔ gyu botɔɔ ken bɔɔ wuu Yesu nɛ. ² Deban kenan nɛ tɛɛle wosiwɔ nawolo nyi de Gbenɲyoo Wurubuarɛ kpilale te tisi lee

adido kɔɲ kaa bilinɔɔ boe ken see yenan, te ɔ tisiwɔ kyaa ke dɔɔ. ³ Na Wurubuarɛ kpilale ɲon ne ɲalakee ɲgba ɔga kenmaale nɛ, te ɔ kegba wolosɛɛ futututu ɲgba akaralɛɛ nɛ. ⁴ Balan ban bɛɛ deke yebɔɔ ken kena Wurubuarɛ kpilale ɲon nɛ, gyakolonɲ gyoo wɔ nideli te be dɔɔwɔ ba senɛɛ botɔɔ ɲgba woya nɛ.

⁵ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale ɲon yako ala ban nyiaa, “ɛ na yee ya, ma gyen nyi Yesu ɲon bɔɔ gyɔɔ sakaa ɔpanɲan dɔɔ nɛ yaa ɛ ne keo. ⁶ ɔ be kyaa kebo ya. ɔ te fom lee woya man ɲgba mena ken ɔ be yako see nɛ. ɛ kɔɲ kaa keɛ ɔ dedoi man, ⁷ na ɛ ke ta bilenbilen ke yako ɔ kaseela ban nyiaa ‘ɔ te fom lee woya man te ɔ te kyan ɲon gbɛɛ ɔ ne gyu Galelia tɛɛle man. Botɔɔ te ɛ kena e. Kei yena nombii ken me dana maa yako ɲon.’ ”

⁸ Kenɛte ala ban moo gyakolonɲ yeu lee yebɔɔ ken gyan. Mɔna yɛɛ wɔ gyon te be yeuwɔ gyu be kaa yako ɔ kaseela ban. ⁹ Karatetee dokolonɲ te Yesu gyanɛɛ na ala ban te ɔ doo wɔ nɔɔ nyiaa, “Wurubuarɛ waa fa ɲon woseƒɛɛrenɲ.” Kenɛte ala ban tuuwɔ benaa e te be tisiwɔ bun kyan ɔ nawɔɔ som e. ¹⁰ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ na yee ya, ɛ gyu ke yako me tebia ban nyiaa, baa gyu Galelia tɛɛle man. Botɔɔ te baa naa man.”

¹¹ Deban ken ala ban ne gyuu nɛ, yoonɔɔtɛna ban bee gyee yebɔɔ ken nɛ man baale gyuuwɔ donɔɔ man ke yako Wurubuarɛ saese kegyiise kpene kamase ken be kɔɲ nɛ. ¹² Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyanɛewɔ, te be bakewɔ te be faa yoonɔɔtɛna ban bɛɛ deke yebɔɔ ken nɛ kɔba burum daale, ¹³ na baa yako nyi nelim ba ke doo na, te Yesu kaseela ban kɔɲawɔ kaa ɲmɛɛle ɔ woo ɲon. ¹⁴ Te be yako wɔ nyi akpaa Pilato de nyii nombia kenja na, daa dee gyu kekolosi na e na dɛɛ lese ɲon lee nombia man. ¹⁵ Mena dɔɔ yoonɔɔtɛna ban lɛɛ kɔba ken te be gyuuwɔ ke yɛɛ ɲgba mena ken kegyiise ban be yako wɔ nɛ. Mena nombia kenja te yaasee Gyudatena tɛɛle man kaa lii na gyen.

Tom dinaa kenj Yesu ba ma do ɔ kaseela nyihmaa man

Maake 16:14-18; Luka 24:47-49

¹⁶ Mena dɔɔ Yesu kaseela kufu daale akan banj gyuuwɔ Galelia tɛele man, te be gyuu bula kenj dɔɔ Yesu ba wola wɔ nyi baa gyu nɛ. ¹⁷ Botɔɔ te Yesu ka lese ɔ wose wola wɔ te be buɲawɔ som e, mɔna be man baale te lɛɛ di ya. ¹⁸ Kenjte Yesu tuuwɔ benaa wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ te fa manj donj adido na tɛele kei pou dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ɛ gyu tɛele kei pou dɔɔ na ɛ kaa wola balan na baa bese me kaseela. ɛ sɔ wɔ Wurubuarɛ lonj lee Wurubuarɛ kya ɲon na ɔ Bu ɲon na ɔ Felij ɲon yele man. ²⁰ Na ɛ ka wola wɔ na baa di kpene kamase kenj mɔɔ faree ɲon nɛ dɔɔ. Te mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, me kpue na ɲon debanj kamase kelii tɛele kei ɔto.”

Nombia kpaakpaa njan Maake be nmarase ne Maake

Gyon Wurubuarɛ loɲɔɔre njan ke desina gbɛɛ fa Yesu kekɔɲ

Mateo 3:1-12; Luka 3:1-8; Gyon 1:19-28

¹ Wurubuarɛ bu Yesu Kristo nombia kpaakpaa njan kewalanɲ yaa. ² Wurubuarɛ kpila tobaale njan bɛɛ baake nyi Gyon ne nyi waa kyanɲ Yesu gbɛɛ kɔɲ, nɲgba mena kenɲ Wurubuarɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre njan bɛɛ baake e nyi Yesaya be yako Wurubuarɛ nombia anmarasenɲ see njan man nɛ. ɔ yakowɔ nyiaa, “Kɛɛ! Mee kpila me kpilale na waa ta n siaman. Non ne gyae la waa desina n gbɛɛnenɲ see nenɲ.”

³ Wurubuarɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre Yesaya besewɔ yako Gyon wose man nombia Wurubuarɛ nombia anmarasenɲ see njan man bela nyiaa, “Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa kenɲ man nyiaa, ‘Ɛ desina de Gbenɲgyoo gbɛɛnaa, na ɛ ke yela ɔ gbɛɛnenɲ pou ka tenee.’”

⁴ Mena dɔɔ kɔɲawɔ ampanɲ nyiaa, Gyon njan ɔ ne sɔ balanɲ Wurubuarɛ loɲ nɛ kyaawɔ depampaa dinaa kenɲ man. Na ɔ ne kolosi fa balanɲ nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenɲ kumɛɛ man na baa kɔɲ Wurubuarɛ gyanɲ, na baa sɔ wɔ Wurubuarɛ loɲ na Wurubuarɛ ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ⁵ Mena dɔɔ balanɲ burum leewɔ Gyudia tɛɛlese pou man, na Gyerusalem donɔɔ man gyu ketɔɔɛɛ be nombiakumɛɛ njan bɛɛ yɛɛ nɛ fa Gyon, te ɔ sɔɔ wɔ Wurubuarɛ loɲ Gyɔɔdan boo man. ⁶ Na kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ nara Gyon kegba, te wonembu tɔne te ɔ moowɔ yɛɛ abɔsɔɔ kpanɲ ɔ tena man. Akpataana na teebɔɔ yɛna ɔ weenɛɛ njan ɔ ne dii. ⁷ Kenɲte Gyon yako balanɲ banɲ nyiaa, “Walanɲ nolo dɔɲ me wɔle ɔ ne kɔɲ kenɲ ɔ kela manɲ. Manɲ tekaboena nyi maa bunɲ booli ɔtenate nkyokota nɲmeesenɲ gba

ya. ⁸ Manɲ dɔɔ loɲ te manɲ dana mɛɛ sɔ njan Wurubuarɛ loɲ, mɔna akpaa njan de kɔɲ na Wurubuarɛ felinɲ te waa mo sɔ njan Wurubuarɛ loɲ.”

Yesu Wurubuarɛ loɲkesɔ

Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-4

⁹ Gyon kɛɛ sɔ balanɲ Wurubuarɛ loɲ nɛ, te Yesu leewɔ Nasarɛte donɔɔ kenɲ ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ kɔɲ, te Gyon sɔɔ e Wurubuarɛ loɲ Gyɔɔdan boo man. ¹⁰ Yesu ka mo waa lee loɲ kenɲ man nɛ, karatetee dokolonɲ te ɔ naawɔ na adido ta toro, te Wurubuarɛ felinɲ njan moo duwulunɲ dinɔɔ tisi lee adido kaa gyakaa ɔ dɔɔ. ¹¹ Botɔɔ te be nyii woya njaale kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Nyan yɛna me bu njan mɛɛ gyae lee me konɔɔ man, te n na gyoo me sia nideli.”

¹² Debokenanɲ man te Wurubuarɛ felinɲ njan yela Yesu gyuuwɔ depampaa dinaa daale man. ¹³ Yesu kyaawɔ depampaa kenanɲ man weeya sɔɲola (40). ɔ kekyaa botɔɔ nɛ, te ɔbɔnsam kɔɲawɔ kaa kɛɛse e kɛɛse e kina. Na Yesu kyae njaale man wonombia man, te Wurubuarɛ kpilala leewɔ adido kɔɲ kaa kɛɛ ɔ dɔɔ.

Yesu kebaake ɔ kaseela gyangba nyibanɲ

Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11

¹⁴ Te di weeya ala ya te be kyanɲa Gyon tɔ deni. Ba ke kyanɲ e tɔ deni wɔle nɛ, Yesu kɔɲawɔ Galelia tɛɛle dɔɔ ɔ ne kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa njan fa balanɲ nyiaa, ¹⁵ “Debanɲ kenɲ te lii, te Wurubuarɛ gyoori kenɲ mɔ ta benaa. Ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛnenɲ kumɛɛ man kɔɲ Wurubuarɛ gyanɲ, na ɛ ke lɛɛ nombia kpaakpaa njan di!”

¹⁶ Kenɲte Yesu gyuuwɔ ka mo Galelia boo nɔɔman. Botɔɔ te ɔ naa Simɔn na ɔ naabu Anderiase na bɛɛ lɔ asawuse boo kenɲ man, nawolo nyi be yɛɛ kpɛɛ kyanɲarawɔ.

¹⁷ Kenɲte Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ kaa sila manɲ, na maa yela ɛ ke yilaa balanɲ fa manɲ nɲgba mena kenɲ ɛ ne kyanɲ kpɛɛ nɛ.”

¹⁸ Debokenanɲ man te be tinaa ba asawuse njan yela, te be kaa sila Yesu. ¹⁹ ɔ ke gyu ɔ siaman kyomii nɛ, ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na ɔ naabu Gyon na be doo ba degbele man bee desina ba asawuse.

²⁰ Debokenanɲ man te Yesu baake wɔ, te

be tinaa be kya Sebedeo na be paasetena ban pou yela degbele ken man te be kaa sila Yesu.

Yesu kegegi felinkum lee balee nolo man

Luka 4:31-37

²¹ Kenje be gyuuwo Kapanum donoo man. Te Gyudatena kefeefowee kelii ne, Yesu gyuuwo bo osom deni man o kaa wola wo Wurubuaere nombia. ²² Yesu kawola ken doo balan ban pou noo. Nawolo nyi o ne gyoo o konoo wola ngba walan non o dana don nombia nan o na wolo ne doo ne. O kawola ken te yee ngba Gyudatena mmaraa wolala ban ne ya. ²³ Deban kenan na balee nolo kyaa bo osom deni man botoo ken felinkum doo o man. Karatete dokolon te o fae yeesa kenken nyiaa, ²⁴ “Nyan Yesu Nasarete baale, won yaa n ne gyae de gyan? N konae n kaa wolee daa? Ma gyen nen nyi nyan yena Wurubuaere walan non ayimee be doo n man ya ne.”

²⁵ Botoo te Yesu faree felinkum ken nyiaa, “Wu n noo, na n ka lee o man.” ²⁶ Kenje felinkum ken wosi balee non nideli, te ke fae yeesa kenken te ka leewo o man lan. ²⁷ Nombii kei doo balan ban pou noo te be boose don nyiaa, “Won nombii yaa? Kawola wole? O dana don felinkumee doo, ken nyi o ne kolosi fa na na nee nyii o dei.” ²⁸ Mena doo Yesu wose man nombia yaaseewo gyu Galelia teele man na ka yenaase pou.

Yesu kekyo balan burum kawee

Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41

²⁹ Be ka lee bo osom deni ken man pe, te ban na Gyemisi na Gyon gyuuwo Simon na Anderiase dee. ³⁰ Be ke gyu na Simon wa awu doo o na wee kpanalan, kenje be yako Yesu. ³¹ Botoo te Yesu gyuuwo alo non gyan, te o kyan e o nyinmaa man gate e kyaase. Debokenan man te alo non kawee ken tanawo, te o kee be doo.

³² Mena wee kenan balinoo weese kagyoo ne, balan moo be kaweesetena na ban pou felinkumee doo be man ne kon Yesu gyan. ³³ Kenje donoo ken man balan pou konawo kaa wuu dekpanalan ken denanoo man. ³⁴ Te Yesu kyoo balan

burum be kawee kpoockpoo pou. O gegi felinkumee burum mo lee balan man ken o te fa na gbeye nyi ne dee kolosi ya, nawolo nyi na gyen walan non dinoo Yesu yee.

Yesu kekolosi Wurubuaere nombia Galelia teele man

Luka 4:42-44

³⁵ Ke tee kena nebo nebo fuu ne, Yesu karateewo lee dekpanalan man gyu yenan daale ken botoo yee yididi ne, te o ke fanewo fa Wurubuaere. ³⁶ Kenje Simon na o tebia ban gyuuwo bee keo e. ³⁷ Ba kena e ne te be yako e nyiaa, “Balan ban pou ne keo nen.” ³⁸ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E yela dee gyu donooe nan ne kyaa siaman ne man, na me kaa kolosi Wurubuaere nombia nan botoo mo. Nawolo nyi ken doo te me konawo teele kei doo.” ³⁹ Mena doo o teewo kila Galelia teele pou doo, te o kolosi Wurubuaere nombia nan fa wo bo osom denee man pou, te o gegi felinkumee lee balan man.

Yesu kekyo akuntunte nolo kawee

Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16

⁴⁰ Te akuntunte nolo kaa bunawo o doona doo Yesu nawootee waase e nyiaa, “Me Gbengyoo, akpaa n ne gyae na n ke tale kyoo man me kawee kei.” ⁴¹ Botoo ne, o nombia yee Yesu waranase te o moo o nyinmaa gyakaa o doo yako e nyiaa, “Mee gyae, n kawee dee tan.” ⁴² Debokenan man te o kawee ken tanawo, te o nyina o wose. ⁴³ Pe Yesu ke lo balee non gbeye ne, o faree e nideli nyiaa, ⁴⁴ “Kee nyi walan na walan na nyii kpene ken be kon ne ya. Mona mo n wose gyu kawola Wurubuaere sae non, na n keto kedeesa aboo nan de naana Mosesi ba wolo nyi yaa to ne. Kei gyae ke yela walan kamase kena nyi n kawee ken te tan.” ⁴⁵ Mona balee non ka lee deboo man pe te o gyoo nombia nan dekpenkpen kegyo, te walan kamase nyiiwo. Lee mena doo Yesu te tale gyoo donoo kamase man na balan kena e ya. O ne gyu bo ke kyaa donoo ken nooman, botoo ken balan be gyae baa naa e ya ne. Mo ken koran na, balan na lee yenan kamase kon o gyan.

2

Yesu keryo otakase nolo kawee
Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26

¹ Weeya akalansee njaale wole ne, Yesu besewo gyu Kapanum donoo man te balan nyiiwo nyi o te kon dɛɛ. ² Kenje balan burum kaa wuuwo botoo, ken nyi nae dasenae be doo ya. Mena doo gbɛɛ be doo ken nolo waa mo gyoo dekpanalan ken man gba ya. Te Yesu kolosi Wurubuarɛ nombia fa wo. ³ Kenje balan banaara baale seele otakase nolo bɛɛ kon Yesu gyan. ⁴ Ken balan boe doo be te nyin gbɛɛ mo e ta denanoo man ya. Mena doo ba gyenja deni ken man Yesu kyaa ne nyee doo te be wolee yenan daale, te be tisinaa kawee te non na o dofonon ken pou dɛɛdɛɛ see Yesu siaman. ⁵ Yesu kena mena ken balan ban be lɛɛ e di ne, o yako kawee te non nyiaa, "Me bu, me ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ nen." ⁶ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala ban be kyaa botoo ne yakowo ba nyee ya man nyiaa, ⁷ "Weera doo te balee kei ne kolosi mena? O te kolosi mmusuo nombia. Lee Wurubuarɛ wole na, amote kyaa la ken waa tale mo dukum kyɛɛ?" ⁸ Debokenan man te Yesu gyenja kpene ken bɛɛ gyuen ne te o yako wo nyiaa, "Won doo te e na gyuen kenja e nyee ya man?" ⁹ Nombia kenja man wonti woela na keyako fa otakase non? 'Me ta mo n dukum kyɛɛ nen,' yaa 'Koro sen na n ka mo n dofonon na n ke ta?' ¹⁰ Mona mɛɛ gyae e ka gyen nyi, Man Deniwalan Bu dana don tɛɛle kei doo nyi maa mo dukum kyɛɛ." Mena doo o yako kawee te non nyiaa, ¹¹ "Koro sen. Gate n dofonon, na n ke ta gyu n dɛɛ." ¹² Debokenan man te kawee te non korowo sen o nawoo doo, te o gate o dofonon ken doo o doo ne, te o lewo lan o dɛɛ balan ban pou siaman. Nombia kenja doo balan ban pou noo te ba lese Wurubuarɛ yele yako nyiaa, "Da te naa ta mena nombia kenja dinoo see ya."

Yesu ke baake Lewi
Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32

¹³ Kenan wole te Yesu besewo gyu Galelia boo nooman, te balan burum konawo o gyan te o wola wo Wurubuarɛ

nombia. ¹⁴ O ke ta o ne lam ne, o naa Alfeose bu Lewi non o yɛɛ lempoolɛɛre e ne, na o kyaa o lempoo delɛɛ man. Te Yesu yako e nyiaa, "Sila man." Kenje Lewi korowo sila e.

¹⁵ Kenan wole ne, Lewi baake Yesu na o kaseela ban gyu o dɛɛ be kaa di. Lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra burum sila Yesu na o kaseela ban gyu botoo, te ban na wo pou ke diiwo bom.

¹⁶ Gyudatena mmaraa wolala ban boo lee Farasiitena dikpii ken man kena ngba Yesu ne dii bom na lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra ne be boose o kaseela ban nyiaa, "Weera doo te Yesu ne dii bom na lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra?"

¹⁷ Yesu kenyii mena ne te o yako wo nyiaa, "Kaweetena te kaboena nyi baa kyoo wo kawee. Balan ban boo na wee ya ne, doo boo ne hia kawee keryo ya. Ma te kon nyi me kaa baake balan ban be gbɛɛnen wulaa tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ne ya. Mona me konjae na me kaa baake balan ban be yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawo ne."

Ba ke boose Yesu nookebake nombia
Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39

¹⁸ Wee daale balan baale naawo na Gyon Wurubuarɛ lonsoore silala na Farasiitena ne bake be noo. Kenje be boose Yesu nyiaa, "Weera doo te Gyon Wurubuarɛ lonsoore silala na Farasiitena ne bake be noo, te nyan wui kɛwo doo boo ne bake be noo ya?" ¹⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Sena te balan ban be kyaa alowɔletɛɛ ne baa tale bake be noo ken alowɔle baale kyaa be gyan? Alowɔle baale nyina o kyaa be gyan ne, boo gyae baa tale bake be noo ya. ²⁰ Mona deban daale gyae kekon ken baa mo alowɔle baale non lee be gyan. Mena wee kenan man te baa bake be noo. ²¹ Nolo bɛɛ kara kanyan wole mo taa kakyengbelaa ken ba yem ne boo ya. Akpaa o yɛɛ mena ne, kanyan wole ken gyae ke tao kakyengbelaa ken wolose ke boo ken yɛɛ ke dinaa. ²² Mena mo te nolo bɛɛ mo solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. Akpaa o yɛɛ mena na solon ken gyae ke tao tone ken lii, na solon ken na wonembu tone ogele ken pou ke wɔlɛɛ.

Bɛɛ mo solon wɔle bo do wonembu tɔne ogele wɔle man.”

*Yesu kawola lee keƒɛƒowee wose man
Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5*

²³ Kelii Gyudatena keƒɛƒowee nɛ, Yesu na ɔ kaseela ban gyuuwɔ ka mo wɔɔ daale man. Na weenɛɛ njan senɛɛ wɔɔ kenan man nɛ yɛɛ nɔba kefaa nɛ. Kenje ba kpera njaale posaa bɛɛ tao. ²⁴ Kenje Farasiitena boɔse Yesu nyiaa, “Weera te n kaseela ban ne yɛɛ kpene ken dɛɛ kɔle nɛ da keƒɛƒowee?” ²⁵ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ɛ te kala ta lee Wurubuare tone ken man kpene ken de naana Defidi be yɛɛ deban ken tanam be kyan njon na ɔ tebia, te ba wose be kyan wɔ nɛ yee? ²⁶ Deban ken Abiata yɛɛ Wurubuare sae kegyia e nɛ, de naana Defidi gyoowɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man, te ɔ dii bodobodo ken boɔ mo deesi fa Wurubuare ken nolo be dana gbɛɛ waa di ke kpu na Wurubuare saese ya nɛ. Kenje ɔ moo njaale mɔ fa ɔ tebia ban be kpuɛ na e nɛ, te ban mɔ diiwɔ.” ²⁷ Te Yesu torowɔ yako wɔ nyiaa, “Wurubuare yɛɛ keƒɛƒowee bo fa walan. ɔ te yɛɛ walan fa keƒɛƒowee ya. ²⁸ Mena doɔ man Deniwalan Bu njon yena keƒɛƒowee ken gba Gbenɔyoo.”

3

Yesu kekyɔ baam dayenasate nolo kawee

Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11

¹ Wee daale Yesu besewɔ gyu Gyudatena ɔsom deni man. ɔ ke gyu nɛ, na baam dayenasate nolo kyaa botɔɔ. ² Na balan ban baale na deke Yesu nyi waa kyɔ balee njon kawee ba keƒɛƒowee ken, na baa nyin mo nombia gyakaa ɔ doɔ. ³ Kenje Yesu yako baam dayenasate njon nyiaa, “Lee kaa sen siaman kebo.” ⁴ Botɔɔ te Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Wɔn te da mmaraa ne fa gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ keƒɛƒowee? Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ kolo kpaakpaa yaa dɛɛ yɛɛ kolo kum? Dɛɛ lɛɛ walan nyee yaa, dee yela waa yen?” Botɔɔ na, nolo te tale gyuusuu ɔ nɔɔ ya. ⁵ Te Yesu kɛɛ wɔ pou gyanee ban man, te takaa e nideli

lee ba denjele don ken doɔ. Kenje ɔ yako kawee njon nyiaa, “Teneɛ n baam.” Botɔɔ te balee njon teneɛ ɔ baam ken, te kawee ken tanawɔ te ɔ baam ken yɛɛ don. ⁶ Mena doɔ Farasiitena na Herode silala leewɔ be kaa bake mena ken baa mo ko Yesu.

*Balan burum kesila Yesu
Mateo 12:15-16; Luka 6:17-19*

⁷ Kenan wɔle te Yesu na ɔ kaseela ban wɔnɔ ba wose lee botɔɔ gyu Galelia boo nɔɔman, te balan burum ban boɔ lee Galelia nɛ sila e gyu botɔɔ. ⁸ Be ke nyii kpene ken ɔ ne yɛɛ nɛ, balan burum leewɔ Gyerusalem na Idumia donɔɔse na tɛɛle ken ke kyaa Gyɔɔdan boo dingyin nɛ, na donɔɔse njan be kilisi Tae na Sidon nɛ man kɔn ɔ gyan. ⁹ Balan ban booron doɔ ɔ yako ɔ kaseela ban nyi baa gyae degbele fa e, na balan ban be nyin tɔ e do ya. ¹⁰ Nawolo nyi ɔ te kyɔ balan burum kawee, mena doɔ ban be sɛɛ be dana kawee nɛ te kaa wuu ɔ doɔ ken bɛɛ gyae baa mo be nyinmaase tina e. ¹¹ Te akpaa balan ban felinkum doo be man nɛ de naa e na, bɛɛ bunji ɔ nawɔɔtɛɛ na bɛɛ fae yeesa nyiaa, “Nyan yena Wurubuare bu njon.” ¹² Kenje Yesu faree wɔ nyi, be na yela balan ka gyen walan njon dinɔɔ ɔ yɛɛ ya.

*Yesu ka lese ɔ kpilala kufu bala ban
Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16*

¹³ Kenje Yesu gyanɔ bula daale, te ɔ baake balan ban ɔ ne gyae nɛ te be kaa yilaawɔ ɔ gyan. ¹⁴ Te ɔ lese balan ban man baala kufu bala, te ɔ baake wɔ ɔ kpilala nyi baa kpu na e na waa kpilii wɔ na baa ta yako Wurubuare nombia njan. ¹⁵ Na waa fa wɔ don na baa gberaa felinkumɛɛ lee balan man. ¹⁶ Baala kufu bala ban Yesu ba lese nɛ yela yaa, Simɔn te ɔ doo e yele nyi Pita, na ¹⁷ Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, te ɔ besewɔ do wɔ yela nyi Boanegesi. Yele kei nawolo nyi bɛɛ yɛɛ nombia bo yakaa yakaa na don nɔba ɔga kefae nɛ, ¹⁸ na Anderiase na Filipino na Batolomeo na Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose na Kanaan baale Simɔn njon ɔ ne gyae ɔ

balan nideli ne, ¹⁹ na Gyudase Isekarote non o ba lese Yesu fa ne.

Yesu na Belisebu

Mateo 12:25-29; Luka 11:17-22

²⁰ Yesu ka lese o kpilala ban tan ne te o gyuuwo o dɛɛ. Kenje balan burum konawo kaa wuu o doo, ken non na o kaseela bee nyin gbɛɛ baa di weenɛɛ panpan gba ya. ²¹ O lonɔtona kenyii mena ne be gyuuwo be kaa kyan e gyu dɛɛ, nawolo nyi na balan ban kpa o nyee ne wolɛɛ. ²² Botoo te Gyudatena mmaraa wolala ban boo lee Gyerusalem donoo man kon botoo ne yakowo nyiaa, "Felinɔkumɛɛ pou gyoo non bee baake e nyi Belisebu ne doola Yesu man. Non faa na e don te o na mo gberaa felinɔkumɛɛ lee balan man ne." ²³ Kenje Yesu baake balan ban kon o gyan yako wo aduya man nyiaa, "Sena te obonsam waa tale gegi o wose? ²⁴ Akpaa tɛɛle daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donɔna ne, tɛɛle kenan be gyae ke sen ya. ²⁵ Mena mo te akpaa dekanalan daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donɔna ne, dekanalan kenan mo be gyae ke tale sen ya. ²⁶ Te akpaa obonsam na o tewulɛɛ de kpase ba wose kpookpoo te ba koro sen tia donɔna na, o be gyae waa tale sen ya. Na o gyoori ken oto kenan." ²⁷ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, nolo be tale gyu donje nolo dɛɛ na o kaa mo o kolo, ken nyi o te di donje non doo ya. Nyi akpaa o di donje non doo te o bake e see ne, kenan na waa tale kuu wa aboo pou. ²⁸ Mɛɛ yako non anokoare baa e ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale mo balan pou nombiakumɛɛ na mmusuo nombia nan bee yɛɛ ne kyɛɛ wo. ²⁹ Mona walan non waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare felin non ne, o be gyae waa mo kyɛɛ otenate korakora ya. Nawolo nyi walan nonan te yɛɛ nombiakumɛɛ nan ne doo kekpaakekpa. ³⁰ Ken doo te Yesu be yako nombia kenɔna yɛna nyiaa, na balan ne yako nyi felinɔkum doo la o man.

Yesu o naa na o naabia

Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21

³¹ Kenje Yesu o naa na o naabia konawo kaa sen debooman kpila nyi baa baake e

fa wo. ³² Na balan burum kyaa kilisi e te be yako e nyiaa, "Kɛɛ, n naa na n naabia senɛɛ debooman bee gyae nen." ³³ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Bomɔ yɛna me naa na me naabia?" ³⁴ Kenje o kɛɛ ban be kyaa kilisi e ne gyanee te o yakowo nyiaa, "Kɛɛ, me naa na me naabia yɛna kɛwo. ³⁵ Walan kamase non o ne yɛɛ Wurubuare kegyaebii ne, non yɛna me naabu na me deesi na me naa."

4

Yesu kegyo dudu lee woofarale nolo wose man

Mateo 13:1-17; Luka 8:4-10

¹ Wee daale Yesu besewo o na wola Wurubuare nombia Galelia boo nooman. Te mena ken balan burum be kaa wuu o doo doo ne, o gyoowo ke kyaa degbele man gyu lon ken doo na balan akan ban pou senɛɛ dekenken doo. ² Botoo te o wola wo nombia aduya man. ³ Te o yako wo nyiaa, "E tei kebo, woofarale nolo gyuuwo ke nmatee aboobia ngba amola ne o wooman. ⁴ O kɛɛ nmatee na ne, naale yalawo gbɛɛnenɔbia nan doo wo ken man ne man, te gyebuse kaa toose na di. ⁵ Naale mo yalawo kpananɔse doo te ne tuuwo, mona tɛɛle ta boo botoo ya. ⁶ Mena doo oga kaa senawo na te na botowo. Te ken ne te nyin lila burum doo ya ne, ne popou yekeewo. ⁷ Bia nan naale mo yalawo kpalamse man te ne tuuwo, te kpalamse nan mo tuuwo milii na. Mena doo ne te nyin na wose se bia ya. ⁸ Aboobia nan naale mo yalawo tɛɛle kpaakpaa doo te ne tuuwo bee, te na see bia burum. Naale see bia sao na kufu (30), te naale mo see bia sɔnotooro (60), te naale mo see bia sɔnonon (100)." ⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Non o dana denela waa nyii na, waa tei nideli." ¹⁰ Keka Yesu waagen ne, o kaseela kufu bala ban na balan ban be kyaa botoo kpu na wo ne yako e nyi waa wola wo dudu ken aɛɛ. ¹¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Emɛɛ doo Wurubuare ta toro ya agyuɛnɛ na e ka gyen nombia nan weesɛ lee o gyoori ken wose man. Mona balan ban boo kpuɛ na non ya ne doo, aduya man te baa kolosi fa wo, ¹² na ke yela,

'Baa keo keo mɔna bɔɔ gyae baa naa kolo ya,
te baa tei tei mɔna
bɔɔ gyae baa nyii nombia nenan man ya.

Na mena ya ne,
baa kyεεkee lee be gbεenen kumεε man,
na Wurubuare ka mo be nombi-akumεε kyεε wɔ.' "

Yesu kalese dudu ken aseε

Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaε ee nyii dudu kei aseε ya na, sena te ε ke yεε na ε ke nyii aduya akan man? ¹⁴ Abɔɔbia njan wɔɔfarale njan be nimatee ne senjeε fa Wurubuare nombia njan. ¹⁵ Balan baale yεε ngba bia njan be yale wɔɔ ken gbεenenbia man ne. Be nyii Wurubuare nombia njan pe, na ɔbɔnsam te kɔn kaa lese na lee be konɔɔse man. ¹⁶ Balan baale mɔ yεε ngba bia njan be yale kpananse dɔɔ ne. Be nyii Wurubuare nombia njan na, bεε lee na na gyon debokenan man. ¹⁷ Mɔna ken Wurubuare nombia njan te nyin lila be man dɔɔ ya ne, bɔɔ ne tale sen kenken kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaε de kɔn nyi Wurubuare nombia njan dɔɔ te bεε naase wɔ diyem na, be ta bese be wole bilen. ¹⁸ Balan baale mɔ yεε ngba bia njan be yale kpalamse man ne. Bee nyii Wurubuare nombia njan, ¹⁹ mɔna akpaε tεεle kei dɔɔ nombia na kɔba kegyae bein, na tεεle kei dɔɔ abɔɔ akan njan kegyae da gyoo be man ne, na bee yele baa bee Kristo man ya. ²⁰ Balan baale mɔ yεε ngba bia njan be yale tεεle kpaakpaε dɔɔ ne. Bee nyii Wurubuare nombia njan te bεε lee na do konɔɔ kpaakpaε man, te bεε tela na nideli te bεε yεε kakyen di ne dɔɔ. Mena dɔɔ nombia njan ne yele bεε yεε abɔɔ kpaakpaε ngba njan nɔɔ se bia sao na kufu (30) na sɔnɔtooro (60), na sɔnɔnon (100), ne."

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man

Mateo 5:15; Luka 8:16-18

²¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Nolo bεε kyanjee kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna

ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido. ²² Nawolo nyi kolo ba weeseε ken be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wue ken nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ²³ Wala njan njan ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa tei." ²⁴ Kenje Yesu yako wɔ bela nyiaa, "E keε ε wose nideli lee nombia njan ε ne nyii ne man. Nawolo nyi kpene ken n mo yεε n dɔɔ ne, ken ke te Wurubuare mɔ waa mo yεε nen, te waa yεε nen gba kela mena ken n ba mo yεε n dɔɔ ne. ²⁵ Nyan njan n dana kolo na Wurubuare waa kpu nen na n ke nyin kpu. Te nyan njan n be dana kolo ya na, kyomii ken n na gyuen nyi n dana koran ne, Wurubuare waa leo ke lee n nyinmaa man."

Wɔɔman kolo kabee dudu

²⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori ken yεε ngba mena ken wala njan ne nimatee abɔɔbia njaale ngba amɔla ɔ wɔɔman ne. ²⁷ Nelim na ka weese ɔ doo te ɔ fom na abɔɔbia njan ne tuu na njeε bee, mɔna njan gbagba ba gyen mena ken ne yεε pe te njeε bee ya. ²⁸ Tεεle ken gbagba ne ye le la te bia njan ne tuu. Ne tangbεε yεε faarense na te fulu, pe te kaa yεε bia. ²⁹ Amɔla bia njan de yεε pe, na wɔɔte njan ta mo ɔ sakawa gyu ke kara na, nawolo nyi amɔla njan kekara deban te lii."

Danbii ken bεε baake ke nyi Mastade ne dudu

Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

³⁰ Yesu besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Won te dεε mo Wurubuare gyoori ken maa na? Yaa dudu won ti te dεε gyɔ na dεε mo lese ke man? ³¹ Wurubuare gyoori ken yεε ngba danbii peperee daale ken bεε baake nyi Mastade ne. Wɔɔ man abɔɔ njan bee duu pou ne, danbii kei yena ne man kemaasa. ³² Mɔna nyi akpaε be duu ke ne, keε bee bese kolo dinaa kela daasebia akan njan pou, ken nyi gyebuse ne kɔn kaa loo ba asaase do ke tombia man."

³³ Aduya burum ngba kei dinɔɔ ne te Yesu moowɔ kolosi Wurubuare nombia fa balan ban, ngba mena ken baa tale nyii ne man nideli ne. ³⁴ ɔ te kolosi nombii

yakaa fa wɔ ken ɔ te gyo dudu ya. Mɔ nyi akpaa de ka non na ɔ kaseela ban baagen ne, ɔ na lese aduya nan pou man wola wɔ.

Yesu keyɔkɔse felin epo dɔɔ

Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Mena wee kenan balinɔɔ ne, Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “E yela dɛɛ ton gyu boo ken dingyin.” ³⁶ Kenje be tinaa balan dikpii ken yela, te non na ɔ kaseela ban gyoowɔ degbele man te be lanawɔ. Na agbelese naale mɔ silana wɔ. ³⁷ Be kee gyu na te felin dinaa daale korowɔ ne gyoɔ, te gyoɔ lon do degbele ken man te ke yela ke munu. ³⁸ Deban kenan na Yesu te doo dosoron degbele ken wɔle mo ɔ nyee gyakaa keputu dɔɔ. Kenje ɔ kaseela ban ke gyuusuu e boose e nyiaa, “De Gbengyoo, n be famene ngba dɛɛ gyae dee munu yee?” ³⁹ Botɔɔ te Yesu korowɔ te ɔ fae felin ken te ɔ yako lon ken nyiaa, “Yee yididi!” Kenje felin ken tinaa kegyo yela, te lon ken mɔ yeewɔ yididi. ⁴⁰ Kenje Yesu boose ɔ kaseela ban nyiaa, “Won dɔɔ te e dana gyakolon mena? E sɛɛ e te lee ta man di yee?” ⁴¹ Gyakolon kyana ɔ kaseela ban te be boose donya nyiaa, “Walan wonti yaa kei, te felin na lon gba ne nyii ɔ dei ne?”

5

Yesu kekyo walan non felinkumɛɛ doo ɔ man ne

Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39

¹ Kenan wɔle te Yesu na ɔ kaseela ban tonja boo ken gyu Gerasenetena tɛɛle man. ² Yesu ka lee degbele ken man pe te balee nolo non felinkum doo ɔ man ne, leewɔ amusee man kɔn kaa gyanee na e. ³ Na mena balee nonan kyae amusee man botɔɔ, te nolo na nolo bɛɛ tekaa tale kyan e do agbaraagbaraa bela ya. ⁴ Nawolo nyi nafa bɛɛ mo agbaraagbaraa do e ɔ nyinmaase na ɔ nawɔɔ man, mɔna ɔ ne tirii na pou leki. Te nolo be dana don ken waa tale yɔkɔse e ya. ⁵ Nelim na ka weese na ɔ don amusee man na bulase dɔɔ botɔɔ ɔ ne fae yeese, na ɔ na mo boya kerɛɛ ɔ wose. ⁶ Balee nonan kena Yesu ne kɔn lelem ne, te ɔ yeuwɔ ke bun ɔ siaman. ⁷⁻⁸ Botɔɔ te Yesu fae felinkum ken nyi waa

lee balee non man. Kenje balee non fae yeese kenken nyiaa, “Yesu, Wurubuarɛ Adidote Bu, won te n ne gyae me gyan? Mɛɛ mo Wurubuarɛ mɛɛ doo nen teree nyi, na naase man diyem ya.” ⁹ Te Yesu boose balee non nyi, “N yelee yena sena?” Te ɔ yako e nyi, “Ma yelee yena dikpii, nawolo nyi da boe.” ¹⁰ Kenje balee non waase Yesu agbaatee agbaatee nyi, ɔ na gegi felinkumɛɛ nan lee depun kenan man ya. ¹¹ Kekɔn mena na kekuiriise dikpii daale senɛɛ bula ken tena man bee dii. ¹² Kenje felinkumɛɛ nan doo Yesu teree nyi, “Waaseda, fa daa gbɛɛ na de kaa gyoo kekuiriise kewɔ man.” ¹³ Botɔɔ te Yesu sɛɛwɔ te ba leewɔ ka gyoo kekuiriise ban man. Kekuiiise ban baa yee ngba kakponse ala ne, te be yeuwɔ tisi dekenken kyolonkyolon ken gyu ka gyoo lon man, te be popou munuwɔ.

¹⁴ Mena dɔɔ balan ban bɛɛ kee kekuiriise ban dɔɔ ne yeuwɔ, te be gyuuwɔ ke yako kpene ken be kɔn ne fa balan ban be kyaa donɔɔ ken man ne na akuraase nan man pou. Kenje balan kɔnawɔ kaa kee kpene ken be kɔn ne. ¹⁵ Mena dɔɔ te kyare ya te balan kɔnawɔ Yesu gyan te be naa walan non nafa felinkumɛɛ doo ɔ man ne banɛɛ, na ɔ doona wa abɔɔ na ɔ diteɔ ken te tan. Ba kena nyi balee non diteɔ te tan ne, gyakolon gyoo wɔ nideli. ¹⁶ Botɔɔ te balan ban bɔɔ naa kpene ken be kɔn balee non felinkumɛɛ doo ɔ man na kekuiriise ban dɔɔ ne, yako nombia nan pou be kɔn ne fa balan akan ban. ¹⁷ Kenje balan ban waase Yesu nyi waa lee be tɛɛle dɔɔ. ¹⁸ Yesu ka mo waa gyoo degbele man ne, balee non ɔ be kyɔ e ne waase e nyi waa sila e. ¹⁹ Mɔna Yesu te sɛɛ ya te ɔ yako e nyiaa, “Ta gyu n dɛɛ, na n kaa yako n lonɔna kpene ken n Gbengyoo be yee fa nen, na mena ken ɔ be wii n waranase ne.” ²⁰ Mena dɔɔ balee non lanawɔ, te ɔ gyuuwɔ donɔɔse kufu nan ne kyaa dupun kenan man ne ɔ ne yako kpene ken Yesu be yee fa e ne. Te gyakolon gyoo balan ban pou.

Yesu kegyuusuu Gyariose bu alebubii nolo, na ɔ kekyo alo non fatabo ne gyo e

nɛ kawee

Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56

²¹ Kenan wole te Yesu besewo gyoo degbele man ton boo ken gyu dingyin. Ken te balan burum konawo kaa wuu o doo boo nooman botoo. ²² Ken te Gyudatena osom deni man kegyia non bɛɛ baake e nyi Gyariose nɛ konawo botoo. O kena Yesu nɛ, o ke bunawo o nawoo tɛɛ, ²³ te o waase e nideli nyiaa, “Me bu alebubii ne gyae waa yen. Kon na n kaa mo n nyinmaa gyakaa o doo na waa nyin nyeedon.” ²⁴ Mena doo Yesu sila e lan. Be kee gyu na balan burum silana wo, na bɛɛ soko e.

²⁵ Na alo nolo kyaa ken fatabo ne gyo e kulutoonen kufu ala yaa. ²⁶ O te naa diyem nideli teenentena nyinmaa man, te o wole o koba ken pou o dana nɛ nyi waa nyin kawee kekyo. Mona o kawee ken na bese bo yɛɛ don kpu. ²⁷⁻²⁸ Alo non ke nyii Yesu wose man nombia nɛ, o gyoowo balan ban man kaa sila Yesu te o yakowo o nyeeman nyiaa, “Akpa me nyin mo me nyinmaa tina o kegba koran na, me kawee gyae ke tan.” Ken te o nerekete o wose do balan ban man ka sen Yesu wole, te o moo o nyinmaa tina o kegba. ²⁹ Karatete dokolon te fatabo ken ne gyo e nɛ karawo, te o naawo o wose man nyi o kawee te tan. ³⁰ Debokenan man te Yesu naawo nyi don daale ta lee o man. Ken te o besenawo kee balan ban gyanee te o boose wo nyiaa, “Amote tinaa na ma kegba?” ³¹ Botoo te o kaseela ban yako e nyiaa, “Nyan gbagba n naa mena ken balan be wuu n doo, na n na bese boose nyi ‘Amote tinaa na man?’ ” ³² Mona Yesu gyakaa o ne keo nyi waa naa walan non o be tina o kegba nɛ. ³³ Alo non kena mena ken o wose be yɛɛ e nɛ, o moo gyakolon na wose keseree kaa bun Yesu nawootɛɛ te o yako e kpene ken be kon nɛ pou. ³⁴ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Me bu, n kelɛɛ man di doo te n nyina kawee kekyo. Ta wosefɛren man, nawolo nyi n kaale ken pou te tan.”

³⁵ Yesu ka sen botoo o ne kolosi nɛ, baale leewo Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non dɛɛ kaa yako e nyiaa, “N bu alebu non ta yem. Weera te n ne naase de Gbenjyoo non diyem bela” ³⁶ Mo Yesu ta

mo balan ban nombia non bo kaa yako non nɛ yɛɛ kolo ya. Mena doo o yako osom deni man kegyia non nyiaa, “Na yee ya, nyan lɛɛ man di.” ³⁷ Mena doo Yesu te yela nolo ke sila e kpu na Pita na Gyemisi, na Gyemisi o naabu Gyon baagen ya. ³⁸ Be ka benaa Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non dɛɛ nɛ, Yesu nyiiwo na balan ne wii na bɛɛ fae yeesa kenken. ³⁹ Yesu ka gyoo dekanalan ken man nɛ te o boose balan ban nyiaa, “Weera te e ne wii te e ne fae yeesa? Bu non ta yena ta ya, o doo dosoron bo.” ⁴⁰ Botoo te balan ban non Yesu. Ken te o gegi balan ban pou lee te o moo bu non o kya na o naa, na o kaseela batooro ban be silana e nɛ, te be gyuuwo deni ken man woo non doo nɛ. ⁴¹ Ken te o kyan bu non nyinmaa man te o yako e nyiaa, “Talita kumi!” Kei nawolo nyi, “Alebubii, me kpa koro.” ⁴² Karatete dokolon te alebu non korowo sen o ne tɛɛ. Ken te gyakolon gyoo wo nideli. Na bu non te di kulutoonen kufu ala. ⁴³ Botoo te Yesu faree wo nideli nyi be na yeli walan na walan ke nyii nombii kei ya. Te o yako wo nyi baa gyae kolo fa bu non ke di.

6

Ba ke bɛɛ Yesu Nasarete donoo man
Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30

¹ Kenan wole te Yesu na o kaseela ban lee botoo gyu non gbagba o dɛɛ. ² Gyudatena kefɛfowee kelii nɛ, o korowo gyu bo osom deni man o na wola wo Wurubuare nombia. O nombia non o na wolo nɛ doo balan ban pou noo te be boosewo nyiaa, “Alen yaa balee kei nyina aboo kena pou lee? Alen yaa o nyina mena nyansa kei lee? Kee gyakolon nombia non o ne yɛɛ? ³ Na kapenta non yaa yee? Na o naa yena Mɛere yee? Na o naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simon na Gyuda yee? Na daa na o desina kyaa la kebo yee?” Mena doo ba te lɛɛ e do ya. ⁴ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Balan ne bu Wurubuare dekenkpenjyoo yenan kamase, mona non gbagba o donoo man balan, na o lonona na o dekanalan mantena bee buu na e ya.” ⁵ Mena doo Yesu te tale

yεε gyakolonj nombia burum ɔ dεε botɔɔ ya. Ɔ moo ɔ nyinmaa bo gyakaa balan kyomii baale bo dɔɔ, te ɔ kyɔɔ wɔ be kaweesε. ⁶ Yesu wose yenja e ngba mena kenj ɔ balan gbagba te lεε e di ya nε dɔɔ. Kenje ɔ leewɔ donɔɔ kenj man, ta kila akuraase njan man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia.

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala banj

Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6

⁷ Te Yesu baake ɔ kaseela kufu bala banj te ɔ kpilii wɔ bala bala. Te ɔ fa wɔ donj kenj baa mo di felinkumεε dɔɔ. ⁸ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “ε na mo kolo tela kpu na ε gbutuse ya. ε na mo weenesε, yaa akpo yaa kɔba tela ya. ⁹ ε do nkyokotase, mɔna ε na mo kegbase tela kpu ya. ¹⁰ ε gyu donɔɔ daale man te dekpanalanj kenj man be lεε njon nε, ε kyaa botɔɔ kaboena ε ka mo lee donɔɔ kenan man. ¹¹ Te akpaa ε gyu yenan daale te ba te lεε njon yaa be te nyii njon ya nε, ε lee botɔɔ na ε kpiisi ya nkyokotase anasa lɔ wɔ na ke di adansεε tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya.” ¹² Mena dɔɔ be gyuuwɔ kekolosi Wurubuare nombia njan fa balan, nyi baa kyεεkee lee be gbεenenj kumεε man kɔnj Wurubuare gyanj. ¹³ Be gegi felinkumεε burum lee balan man, te ba moo nunj fee kaweesetena burum te ba wose yεε wɔ donj.

Gyon Wurubuare lonɔɔɔre yenj

Mateo 14:1-12; Luka 9:9-13, 19-20

¹⁴ Abɔɔ njan pou Yesu be yεε nε, yela ɔ yele yaaseewɔ gyu yenanj kamase te gyoo Herode mɔ nyiiwɔ. Be ke nyii Yesu yele nε, na baale kpa “Gyon Wurubuare lonɔɔɔre njon ɔ ba yem nε yaa Wurubuare gyusuuwɔ lee yenj man, mena dɔɔ te ɔ nyina donj ɔ ne yεε gyakolonj nombia na nombia dinaana kenja nε.” ¹⁵ Baale mɔ kpa, “Njon yena Wurubuare dekpenkpenjyɔɔre Elia,” te baale mɔ kpa “Ɔ yεε gyanjba Wurubuare akpenkpenjyɔɔra banj bɔɔ kyaa kaalanj nε man njolo e.” ¹⁶ Gyoo Herode kenyii mena nε ɔ yakowɔ nyiaa, “Gyon njon mɔɔ kara ɔ nyee nε bese la fonj nε!” ¹⁷⁻¹⁸ Nawolo nyi na Gyon gyakaa ɔ ne yako gyoo Herode nyi, “Gbεε be doo nyi waa

mo ɔ kegyia Filipino wεεle yala ngba mena kenj ɔ be yεε nε ya.” Mena dɔɔ gyoo Herode gbagba yela be kyanja Gyon te ba doo e agbaraagbaraase mo e ketɔ deni. ¹⁹ Nombii kei dɔɔ Herodia moo Gyon do ɔ tɔɔ man, te ɔ gyae gbεε kenj waa mo ko e mɔna ɔ bεε tale ya. ²⁰ Nawolo nyi gyoo Herode gyenj nyi Gyon yεε walanj njon ɔ gbεenenj tenεε Wurubuare siaman, te ɔ ta mo ɔ wose mɔ fa Wurubuare. Mena dɔɔ gyoo Herode na weese Gyon kenj nyi nombiikum daale be yεε e ya. Debanj kamase kenj gyoo Herode de nyii Gyon nɔɔwoya na bεε senj e nideli ya, mɔna ɔ ne gyae nyi waa tei e.

²¹ Kenja pou wɔle nε, gbεε kaa torowɔ fa Herodia. Nawolo nyi Gyoo Herode kee di ɔ kalolawee nε, ɔ baake ɔ kegyiise na ɔ yoonɔɔtena kegyiise na Galeliatena banj ba wose dana obuo nε, nyi be kaa di wee kenj kyɔ e. ²² Ba ke gyanjee kenj nε, Herodia bu alebu kɔnjawɔ kaa sɔe te yεε gyoo Herode na balan banj pou kyeo. Botɔɔ te gyoo Herode yako alebu njon nyiaa, “Yako manj kpene kamase kenj n ne gyae, na maa fa nenj.” ²³ Kenje gyoo Herode kanja ntam kpu fa bu njon nyiaa, “Kpene kamase kenj n bɔɔse man na maa fa nenj. Akpaa me gyoori koranj te n ne gyae na, maa kpase ke man fa nenj.” ²⁴ Botɔɔ te alebu njon leewɔ yenanj gyu ke bɔɔse ɔ naa nyiaa, “Nna, wonj te maa bɔɔse?” Botɔɔ te ɔ naa yako e nyiaa, “Yako nyi n ne gyae Gyon Wurubuare lonɔɔɔre njon nyee.” ²⁵ Debokenanj man te alebu njon barasewɔ gyu gyoo Herode gyanj ke yako e nyiaa, “Mεε gyae n ke kara Gyon Wurubuare lonɔɔɔre nyee do tasa tantanalanj man fa manj.” ²⁶ Nombii kei takaa gyoo Herode nideli, mɔna ntam kenj ɔ be kam njɔla banj siaman dɔɔ nε, ɔ te tale bεε ya. ²⁷ Mena dɔɔ debokenanj man te ɔ kpila ɔ balan banj bεε kerεε balan nyeeya nε man njolo nyi, waa gyu ke kara Gyon nyee kɔna e. Kenje balee njon gyuu deni kenj man Gyon doo nε ka lese e kara ɔ nyee. ²⁸ Kenje ɔ moo ke do tasa tantanalanj man kɔna gyoo Herode te ɔ moowɔ fa alebu njon, te njon mɔ moo ke fa ɔ naa. ²⁹ Gyon kaseela banj kenyii ɔ yenj

ne, be gyuuwo ka mo e ke wuu.

Yesu kefa balan kakponse banon weenee

Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14

³⁰ Yesu kpilala kufu bala ban o be kpilii ne besewo kon kaa yako e nombia nan pou boo yee, na nan pou boo wola balan ne. ³¹ Na mena ken balan na gyem tisi be doo bein doo ne, be te nyin gbee baa di weenee gba ya. Mena doo Yesu yako wo nyiaa, “E yela dee won da wose lee yenan gyu botoo ken balan be kyaa ya ne, na e kaa fefo.” ³² Kenje ba gyoowo degbele man te be lanja botoo ken balan be kyaa ya ne. ³³ Mo be kee gyu ne, balan burum naa wo te ba gyenawo nyi ban benan. Mena doo balan leewo donoose nan man pou yeu gyu ka gyoo botoo ken bee gyu ne, pete Yesu na o kaseela ban kaa gyoowo botoo. ³⁴ Yesu ke tisi lee degbele ken man na o kena balan burum ban ne, be nombia yee e waranase. Nawolo nyi na be yee ngba namense ban boo dana gbenjyoo ya ne. Mena doo o fiasse o na wola wo aboo burum. ³⁵ Mena deban kenan na te lii balinoo, mena doo o kaseela ban konawo o gyan kaa yako e nyiaa, “Kabo yee nale nsana ke, te tee mo te yuu. ³⁶ Lo balan ban gbee na baa gyu donoose na akuraase nan na benaa ne man, na be kaa gyae kolo lee di.” ³⁷ Mo Yesu yako wo nyiaa, “Emee gbagba e gyae kolo fa wo na baa di.” Kenje be boose e nyiaa, “Da mo tomyeere kulutoo dokolon koba lee weenee koran na, gyae ka yee balan burum kewo pou?” ³⁸ Botoo te Yesu mo boose wo nyiaa, “Bodobodose anmon te e dana? E gyu ke kee.” Be ke gyu ke kee ne te be kaa yako e nyiaa, “Bodobodose abilin anon na kpebia bala pe te de dana.” ³⁹ Kenje Yesu yako o kaseela ban nyi baa yela balan ban ke kyakee akpii akpii nalese nalan nan doo. ⁴⁰ Mena doo balan ban kyakeewo akpii akpii. Akpii naale yee balan sononon (100) te naale mo yee balan sonola na kufu (50). ⁴¹ Botoo te Yesu moo bodobodose anon na kpebia bala ban, te o gyinaa o nyee kee adido te o fanewo do Wurubuarne noo. Te o

kerere na fa o kaseela ban nyi baa kperere fa balan ban. ⁴² Balan ban pou diiwo baa ba kegyaebii. ⁴³ Be ke di tan ne, o kaseela ban toosee bodobodose na kpebia buruburu nan boo dii kaase na, be nyina donjase kufu ala (12). ⁴⁴ Balan ban boo di weenee nan ne, be man baala baagen yee balan kakponse banon (5000).

Yesu keta lon doo

Mateo 14:22-23; Gyon 6:15-21

⁴⁵ Debokenan man te Yesu yela o kaseela ban gyoowo degbele man kyan gbee bee gyu Betesaida donoo ken ke kyaa boo ken dingyin ne, na non ke lo balan ban gbee. ⁴⁶ O ke lo balan ban gbee tan ne, o gyuuwo bula doo o kaa fane. ⁴⁷ Kelii balinoo ne, na degbele ken te lii boo ken nsana nsana, te kaa Yesu waagen boo ken dingyin. ⁴⁸ Botoo te Yesu keewo na felin ne gyoo gyanee na o kaseela ban, mena doo bee kaa na degbele ken kesaa. Kenje o karateewo ta lon ken doo gyu be gyan, te o yee wo ngba o ne gbaa wo ne. ⁴⁹ O kaseela ban kena e o don lon ken doo o ne kon ne, na ba gyen nyi o yee woo e te be fae yeesa. ⁵⁰ Nawolo nyi be popou naa e te gyakolon kyana wo. Debokenan man te Yesu kolosiwo na wo nyi, “E nyin konoo! E na yee ya! Man e.” ⁵¹ Botoo te o gyoowo kyaa degbele ken man kpu na wo, te felin non noo yokosewo. Nombia ken doo o kaseela ban noo nideli. ⁵² Yesu ka mo bodobodose anon kpala balan kakponse banon ban ne, o kaseela ban te nyii ka asse ya, nawolo nyi na be see be ta gyenja walan non dinoo Yesu yee ya.

Yesu kekyo kaweesee Genesareti teele man

Mateo 14:34-36

⁵³ Kenje ba tonja boo ken gyu Genesareti teele man, te be kpana ba degbele ken botoo. ⁵⁴ Be ka betaa lee degbele ken man pe, te balan naa Yesu te ba gyenawo nyi non nonan. ⁵⁵ Mena doo balan yekiiwo lee teele kenan yenan kamase man kon o gyan. Yenan kamase ken be nyii nyi Yesu kyaa na, bee kon na ba seele be kaweesetena ba afojonse doo bee kon botoo. ⁵⁶ Te akuraase yaa donoose kamase nan man Yesu de gyu ne, balan na mo be

kaweesetena kaa see abɔntere man, na ba te waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyinmaase tina ɔ kegba nɔɔbii panpan bo gba. Te ban pou bɔɔ tina ɔ kegba ken ne, wose yee wɔ don.

7

Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala kolosi be naanaɔ kesila wose man nombia

Mateo 15:1-9

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baale ban bɔɔ lee Gyerusalem donɔɔ man ne, kaa yilaawɔ Yesu gyan. ² Botɔɔ te be naawɔ nyi, ɔ kaseela ban baale te faafo be nyinmaase ngba mena ken ba benen amanberese na wola wɔ ne ya pɛte bee dii. ³ Nawolo nyi Farasiitena na Gyudatena ban pou bee tina ba benen amanberese nan yela ya. Mena dɔɔ nyi akpaa ba te faafo be nyinmaase ngba mena ken be naanaɔ be yako see ya na bɔɔ ne dii ya. ⁴ Mena ke mɔ te akpaa ba lee kebu man kɔn na, bee saase ba wose pɛte baa di weenee. Ba benen amanberese boe nideli. Be dana gbɛenen nan bee mo saase ba leenɔɔse na tasase na osunse mɔ. ⁵ Mena dɔɔ Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban bɔɔse Yesu nyiaa, “Weera dɔɔ te n kaseela ban bee di da benen amanberese dɔɔ ya? Nawolo nyi bɔɔ ne faafo be nyinmaase ngba mena ken da benen amanberese nawolo ne pɛ baa di ya!” ⁶ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E ne yee e wose ngba e yee balan kpaakpaawɔ ne, mɔna e na beo e wose bo. E nombia nan Wurubuaɛ be tee ɔ dekpenkpengyɔɔre Yesaya dɔɔ yako ɔ nombia anmarasen see nan man ne yee ampan. ɔ yakowɔ nyiaa, ‘Wurubuaɛ kpa, balan kewɔ dana be nɔɔ bo bee yako nyi bee bu man, mɔna be konɔɔse man na bɔɔ na mo man yee kolo ya.

⁷ Bee som man bo yakaa, nawolo nyi mmaraase nan denibalan be yee ne te be dana bee wola balan nombia.’

⁸ E te tina Wurubuaɛ mmaraase nan yela, te e dana e benen amanberese nan balan na wolo ne man.” ⁹ Kenɛte Yesu

besewɔ yako wɔ nyiaa, “E gyen adao gbɛenen nan e na mo bee Wurubuaɛ nombia nan, na e ke nyin di e benen amanberese nan dɔɔ. ¹⁰ Nawolo nyi gyanngba ken de naana Mosesi yakowɔ Wurubuaɛ mmaraase nan man nyiaa, ‘Bu n kya na naa, te walan kamase non ɔ kolosi nombiakumee tia ɔ kya yaa ɔ naa na, kaboena nyi baa ko e.’ ¹¹ Mɔna emee ne yako nyiaa, ‘Akpaa non de yako ɔ kya yaa ɔ naa nyi, “Kpene ken nafa me dana maa mo kyɔ nen ne yee Koriban ke.”’ (Koriban kei nawolo nyi, kpene ken yee Wurubuaɛ wui). ¹² Dekɔn mena na, e bee tekaa fa ɔtenate gbɛe waa yee kolo fa ɔ kya yaa ɔ naa ya. ¹³ Mena yaa e na mo e benen amanberese nan wolee Wurubuaɛ nombia nan, te e yee na see e bia mɔ. Te e ne yee nombia burum nan ne yee ngba kenɛa dinɔɔ ne kpu.”

Kpene ken ne yee walan ayimɛɛ
Mateo 15:10-20

¹⁴ Kenan wole ne, Yesu besewɔ baake balan ban pou kaa yilaa ɔ gyan te ɔ yako wɔ nyiaa, “E popou e tei man, na e ke nyii nombia kenɛa man nideli. ¹⁵ Kolo be kyaa ken ke da lee yenan gyoo walan wose man na, ke gyae ke tale yee e ayimɛɛ ya. Mɔna kpene ken na lee walan man kɔn ne, ken ne yee na e ayimɛɛ. ¹⁶ Walan kamase non ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii.” ¹⁷ Yesu ka lee balan ban man gyu dekpanalan man ne, ɔ kaseela ban bɔɔse e dudu ken aseɛ. ¹⁸ Botɔɔ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Mena dɔɔ emee mɔ bee nyii nombia aseɛ yee? E ba gyen nyi kpene kamase ken na lee yenan gyoo walan wose man na, ke bee yee e ayimɛɛ yee? ¹⁹ E ba gyen nyi na ɔ konɔɔ man te nee gyu ka gyoo yee? Nee gyu bo ka gyoo ɔ dubulu man, na ta lee ɔ wose man.” Yesu ke yako kei ne, na ɔ nawolo baa nyi weenee kamase dei na kedi. ²⁰ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Kpene kamase ken na lee walan konɔɔ man ne, ken ne yee na e ayimɛɛ. ²¹ Nawolo nyi walan konɔɔ man te nombiakumee pou na lee. Mena abɔɔ kenɛa naale yena, kafon na nmeeleɛ na balan kako na yale kewolee, ²² na

sibii na nombiakumεε keyεε, na kabeo na kewελεε nombia na balan kekola, na nombiakumεε ka mo gyakaa balan dɔɔ, na wose kegate adido na diyin nombia. ²³ Nombiakumεε kenja pou na lee bo walan konɔɔ man, te njan ne yeε na e ayimεε.”

*Siria alo nolo ke leε Yesu di
Mateo 15:21-28*

²⁴ Lee botɔɔ te Yesu korowɔ gyu Tae na Sidon donɔɔse njan nje yeε Iseraetena donɔɔse nja ne yenan. Te ɔ ka gyoowo dekpanalan daale man ken ɔ te gyae nyi nolo ka gyen nyi ɔ kyaa botɔɔ ya, mɔna balan naa e. ²⁵ Te alo nolo non felinkum doo ɔ bu alebubii man ka betaa nyii nyi Yesu kyaa botɔɔ ne, te ɔ kaa bunawɔ ɔ nawɔɔ tεε. ²⁶ Na alo nonan yeε Giriki alo e, te ba lola e bo Fonisia ken ke kyaa Siria tεεle man ne. Kenje ɔ sola Yesu nyi waa gegi felinkum ken lee ɔ bu non man. ²⁷ Botɔɔ te Yesu boɔse e nyiaa, “Nyi n dana bia na, n ke sεε mo be weenεε fa babaase? Koa, n ke tanjbeε mo weenεε njan fa bia kedi pε. Te akpaa be dii kaase na, pena na n ka mo fa babaase.” ²⁸ Kenje alo non mo yako e nyiaa, “Ayi, me Gbenjyoo, doo mena. Mo babaase baa tale fiu weenεε njan bia ne dii te njeε yale tεεle man ne di.” ²⁹ Botɔɔ te Yesu yako alo non nyiaa, “Nɔɔ ken n be tiri fa man ne dɔɔ ta, felinkum ken ta lee n bu alebubii non man.” ³⁰ Alo non ka lee botɔɔ gyu ɔ dεε ne, te ɔ kenaawɔ nyi ɔ bu non doo mpa dɔɔ na felinkum ken ta lee ɔ man.

*Yesu kekyɔ omumuu nolo kawee
Mateo 15:29-31*

³¹ Yesu ka lee Tae donɔɔ man ne, ɔ tεεwɔ Sidon donɔɔ man ka lee Galelia boo nɔɔ nɔɔ kɔn donɔɔse kufu njaale tεεle man. ³² Kenje balan baale moo balee nolo non ɔ denjela be tɔɔ te ɔ beε tale kolosi nideli ya ne kɔn Yesu gyan. Te ba sola e nyi waa mo ɔ nyinmaa gyakaa ɔ dɔɔ, na waa kyɔ e ɔ kawee. ³³ Botɔɔ te Yesu moo kawee te non lee balan ban man gyu yenan. Te ɔ moo ɔ nyinmaasebia do kawee te non denjela man, te ɔ tɔɔ nɔɔlon mo tina ɔ laakem. ³⁴ Te Yesu keε adido te ɔ lee weesεε te ɔ yako e nyiaa, “Efata!”

Ken nawolo nyi toro! ³⁵ Debokenan man te ɔ denjela torowɔ te ɔ laakem booliwɔ, te ɔ talewɔ kolosi nideli. ³⁶ Kenje Yesu faree balan ban nideli nyi be na yako walan kamase ya. Mɔna ken na ɔ ke faree wɔ koran ne, ken gba te be yela balan nyiiwɔ bein. ³⁷ Balan ban wose yenawɔ nideli te be yakowɔ nyiaa, “Yesu te yeε kpene kamase nideli. ɔ te yela denjela atɔɔsatena ne nyii dei, te omumuuse mo ne kolosi.”

8

*Yesu kefa balan kakponse banaara
(4000) weenεε
Mateo 15:32-39*

¹ Deban daale bela ne, balan burum baale besewɔ kɔn kaa yilaa Yesu gyan. Na boɔ dana kolo baa di ya, te Yesu baake ɔ kaseela ban kɔn ɔ gyan yako wɔ nyiaa, ² “Balan kewɔ nombia dana man waranase. Nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa atoro yaa ngba be kyaa me gyan, te kolo be doo baa di ya ne. ³ Nyi akpaa me lo wɔ gbεε na tanam na, be sia gyae kaa biri wɔ gbεεnaa man. Nawolo nyi be man baale lee lemlem” ⁴ Botɔɔ te ɔ kaseela ban boɔse e nyiaa, “Alen te walan waa nyin weenεε depampaa kei dɔɔ na ka yee mena balan burum kewɔ?” ⁵ Kenje Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Bodobodose anmon te ε dana?” Te be yako e nyi be dana bodobodose nyetooro. ⁶ Te Yesu yela balan ban kyakeewɔ tεεle man, te ɔ moo bodobodose nyetooro njan te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan, te ɔ kerεε nja mo fa ɔ kaseela ban nyi baa mo kpeleε balan ban. Kenje ban mo moo nja kpeleε balan ban. ⁷ Na ɔ kaseela ban dana kpebia kyomii baale mo. Te Yesu moo kpebia ban mo te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan te ɔ moo nja fa wɔ nyi baa mo kpeleε fa balan ban. ⁸ Balan ban pou diiwɔ baa nideli. Kenan wole te ɔ kaseela ban tɔɔsee buruburu akan njan na, be nyina donatɔɔse nyetooro. ⁹ Balan ban boɔ di weenεε njan ne, be man baala yeε balan kakponse banaara (4000). Yesu ke lo balan ban gbεε ne, ¹⁰ te non na

o kaseela ban gyoowo degbele man gyu Dalimanuta teele man.

Farasiitena ne gyaе nyi Yesu waa yee gyakolon nombia wola wo

Mateo 16:1-4

¹¹ Kenje Farasiitena baale konawo Yesu gyan be boose e nombia na baa mo teese o noo man. Be yako e nyi waa yee gyakolon nombia na kawola nyi o lee Wurubuaere gyan ampan. ¹² Botoo te Yesu lee weese o man te o yako wo nyiaa, "Won doo te emee gyen wee kei balan ne gyaе nyi maa yee gyakolon nombia wola non? Ampan yaa mee yako non nyiaa, moo gyaе maa yee gyakolon nombia wola non ya." ¹³ Kenje Yesu leewo balan ban gyan, te o moo degbele ton gyu boo ken dingyin.

Yesu kefaree o kaseela lee Farasiitena na Herodetena wose man

Mateo 16:5-12

¹⁴ Yesu na o kaseela ban kee gyu ne, na o kaseela ban te wolee be ta mo bodobodo naale tela kpu na dokolon ken doo ba degbele ken man ne ya. ¹⁵ Te Yesu faree o kaseela ban nyiaa, "E kee e wose man nideli lee Farasiitena na Herodetena wose man. Nawolo nyi be dinoo yee ngba tee ken be mo do bodobodo man te kee koro ne." ¹⁶ Botoo te o kaseela ban yako donya nyiaa, "Ken de ta mo bodobodo tela ya doo te o ne yako mena ne." ¹⁷ Yesu ka gyen kpene ken be yako ne te o boose wo nyiaa, "Weera doo te e ne kolosi nyi e ta mo bodobodo tela ya? Mena doo e ta gyen ta nombia man yee? Ya agyense man ta toro ta yee? ¹⁸ E dana sia ne, e be naa yee? Te e dana denjela mo ne, e be nyii nombia yee? E be toose nombia yee? ¹⁹ Deban ken moo kere bodobodose anon nan kpele balan kakponse banon ban te boo dii baa ne, donatoose anon te e toose buruburu akan nan wulu?" Kenje be tiranoo nyi, "Donatoose kufu ala." ²⁰ Te Yesu besewo boose wo nyiaa, "Deban ken mo kere bodobodose nyetooro nan kpele balan kakponse banaara (4000) ban te boo dii baa ne, donatoose anon te e toose buruburu akan nan wulu?" Kenje

be tiranoo nyi, "Donatoose nyetooro." ²¹ Botoo te Yesu boose wo nyi, "E see e te nyii ta nombia nan man yee?"

Yesu kekyo siayeleesate nolo

²² Yesu na o kaseela ban ke kon Betesaida donoo man ne, te balan baale moo siayeleesate nolo kon o gyan te ba waase e nyi waa mo o nyinmaa tina e na o sia ke gyusu. ²³ Botoo te Yesu kyan siayeleesate non nyinmaa man te o moo e lee donoo ken man, te o too noolon woli o sia te o moo o nyinmaa gyakoo doo te o boose e nyiaa, "N ne naa kolo?" ²⁴ Kenje balee non gynaa o sia kee adido te o yakowo nyiaa, "Mee naa balan, mona be yee ngba daase ne tee la ne." ²⁵ Te Yesu besewo mo o nyinmaa tina balee non sia bela. Kenje o sia gyusuwo, te o naa kpene kamase nideli. ²⁶ Botoo te Yesu loo balee non gbee te o faree e nyiaa, "Na bese gyu donoo ken man bela ya. Ta gyu n dee."

Pita kpa Yesu yena nyeeleere non

Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21

²⁷ Kenan wole te Yesu na o kaseela ban gyuu donoo nan ne kyaa benaa na Kaesaria Filipi donoo ken ne. Be kee gyu ken ne te o boose o kaseela ban nyiaa, "Balan ne kolosi ma wose man nombia na, be kpa man yena amoo?" ²⁸ Botoo te o kaseela ban tiranoo nyi, "Baale kpa nyan yena Gyon Wurubuaere lonsoore non, baale mo kpa nyan yena Wurubuaere dekenkpenyooore Elia, te baale mo kpa n yee Wurubuaere akpenkpenyooora ban man nolo e." ²⁹ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Emee mo de? E kpa man yena amoo?" Botoo te Pita tiranoo nyiaa, "Nyan yena Kristo, nyeeleere non Wurubuaere be yako see nyi waa kon ne" ³⁰ Botoo te Yesu faree wo nyi be na yako o wose man nombia fa nolo na nolo ya.

Yesu kekolosi lee o yen na o kefon wose man

Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27

³¹ Kenan wole te Yesu fiasee o na wola o kaseela ban nombia nyiaa, "Kaboena nyi man Deniwalan Bu non maa naa diyem nideli, na Gyudatena kegyiise na

Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban ke bee man nyi na man yena nyeelere non ya. Baa ko man, mo weeya atoorote ken na maa fon lee yen man.”³² Yesu ka toro nombia kenja yako fa o kaseela ban ne, te Pita moo e lee yenan te o faree e nyi o na kolosi mena ya.³³ Botoo te Yesu geseewo kee o kaseela ban te o fae Pita nyiaa, “Ta lee me gyan, obonsam! Na Wurubuare kegyaebii te n na gyuen ya, mona denibalan kegyaebii te n na gyuen.”

³⁴ Kenje Yesu baake balan dikpii ken na o kaseela ban kon o gyan te o yako wo nyiaa, “Akpa nolo ne gyae waa sila man na o na yee kpene ken non gbagba ne gyae ya. Mona waa mo o opanjan ken seele, na waa sila man.”³⁵ Nawolo nyi walan kamase non o ne gyae waa lee non gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee o nyinmaa man. Te walan kamase non o nyeedon da lee o nyinmaa man lee man Yesu na me nombia doo ne, waa bese nyin ke.³⁶ Akpa nolo de nyin teele kei doo aboo pou te o nyeedon da lee o nyinmaa man na, won tonoo te waa nyin? ³⁷ Yaa won te walan waa tale mo kyeeke na o nyeedon? ³⁸ Akpa man Yesu na me nombia de yee nolo desan gyen wee kei balan ban boo besena be wole tee Wurubuare te be yee nombiakumeyeerawo ne siaman na, kenan na wee ken man Deniwalan Bu non maa bese kon daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpilala ban gyoorobiiri man ne, walan nonan mo nombia gyae ke yee man desan.”

9

¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ampan yaa mee yako non nyi e man baale kyaa kebo kei ken boo gyae baa yen ya, kelii deban ken baa naa Wurubuare gyoori ken nyi ka senne na ke don.”

Yesu wose keyekee

Mateo 17:1-3; Luka 9:28-36

² Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na Gyon kpu na o wose te be gyuuwo bula dinaa daale doo ban baagen. Botoo te Yesu wose kyeekeewo be siaman.

³ Wa aboo nan o doona ne bese aboo

wolomee pareparepare, na nee nalakee polepolepole. Na wolosewo ken nyi, nolo be kyaa teele kei doo ken waa tale faafo kolo na ke ka lee mena ya.⁴ Kenje Mosesi na Elia kaa besewo lee be doo, te be kolosiwo na Yesu.⁵ Botoo te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, dei ngba daa mo be kon kebo ne. Yela dee ban kefeese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mo wui daale.”⁶ Na Pita ta gyen kpene waa yako ya, nawolo nyi yakolon te kyan wo gbaa.⁷ Botoo te noma kaa wuu be doo, te be nyii noowoya naale noma ken man nyiaa, “Kei yena me bu non mee gyae e. E nyii e.”⁸ Debokenan man o kaseela batooro ban besewo kee na, ba te naa walan kamase kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi bula ken bee kon ne Yesu faree wo nyi, “Moo ne gyae nyi e ke yako nolo na nolo kpene ken e be naa ne ya, kelii deban ken man Deniwalan Bu non maa fon lee yen man.”¹⁰ Mena doo nombia nan doowo ba nyeeya man na bee boose don nyiaa, kefon lee yen man kei na wolo baa nyi sena? ¹¹ Kenje be boose Yesu nyiaa, “Weera doo te Gyudatena mmaraa wolala ban ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa kyan gbese kon pena Kristo non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne ke kon?”¹² Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Ke yee ampan nyi Elia waa tangbee nyeelere non kon, na o kaa desina kpene kamase see nideli. Wurubuare nombia anmarasen see nan besewo yako yenan daale lee Deniwalan Bu non wose man nyiaa, kaboena nyi waa naa diyem nideli na baa bee e nyi na non yena nyeelere non ya. Weera doo te be nmarase mena nombia kenja? ¹³ Mo mee yako non baa nyiaa, Elia tan kekon te balan yee e kpene kamase ken be gyae ngba mena ken Wurubuare nombia anmarasen see be yako lee o wose man ne.”

Yesu keyo tobaale non o na wee keuleuse ne

Mateo 17:14-21; Luka 9:37-42

¹⁴ Ba ke kon o kaseela akan ban gyan ne, be naa balan burum te yilaa kilisi wo. Na Gyudatena mmaraa wolala ban, na

o kaseela ban ne wonnee nombia nyaale. ¹⁵ Balan ban pou ke gyo sibir naa Yesu ne, doo be noo te be yeuwo ke gyanee na e te ba doo e noo. ¹⁶ Botoo te Yesu boose o kaseela ban nyiaa, "Won nombia yaa emee na wo ne wonnee?" ¹⁷ Kenje balan ban man nolo tiranoo nyiaa, "De Gbengyoo, ma moo me bu tobaale non felinkum doo o man, te kenj doo o bee tale kolosi ya ne baa kona nen nyi nya kyoo. ¹⁸ Deban kamase kenj ka de konj o doo ne, ne funj e lo teelee man. Afofose na lee o nooman, na o ne tao o kela na o te kem. Me yako n kaseela ban nyi baa gegi felinkum kenj lee o man, mona ba te tale ya." ¹⁹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Ao! Emee gyen balan ban e bee lee Wurubuarɛ di ya. Weeya anmon yaa e ne gyae nyi maa nyin konoo kyaa e gyan, pena e ke lee man di? E mo bu non kona man." ²⁰ Mena doo ba moo tobaale non kona Yesu. Felinkum kenj kena Yesu ne, debokenan man te ke yela bu non kenawo ngba keleuleuse kyanja na e ne. Bu non leewo yala teelee man, na o ne bilinj gyu konj, na afofose na lee o nooman. ²¹ Botoo te Yesu boose bu non o kya nyiaa, "Weeya anmon yaa ngba kawee kei ba gyoo e ne?" Kenje balee non tiranoo nyiaa, "Lee nanj o biateɛ. ²² Kawee kenj ne tale funj e do boalan yaa lonj man yen yen wui. Nyi akpaa n ke tale yee kolo na, wii de waranjase na n ke kyoo daa." ²³ Kenje Yesu boose e nyi, "N ne boose man nyi maa tale ne, nafo nyan gbagba nyan ke tale, nyi akpaa n lee man di na. Nawolo nyi walan kamase non o ne lee Wurubuarɛ di ne, kpene kamase ne dee fa e." ²⁴ Debokenan man te bu non o kya fae yeesa yako nyiaa, "Mee lee di. Kyoo man na maa lee nen di kpu nideli." ²⁵ Yesu kena nyi balan te yeu bee konj botoo ne, o faree felinkum kenj nyiaa, "Nyan denela atooa na omumuu felinkum, mee yako non nyi e lee o man. Lee gyen ne gyu, e na tekaa kaa gyoo o man bela ya." ²⁶ Botoo te felinkum kenj fae yeesa te ke wosi bu non nideli ngba keleuleu weere ne, te ka leewo o man lan. Na bu non doo teelee man ngba o yenjae ne, mena doo balan burum kpa o

ta yem. ²⁷ Kenje Yesu kyanja bu nyinmaa man gate e senj o nawoo doo, te o senjawo.

²⁸ Kenan wole Yesu ka gyoo deni man ne, o kaseela ban boose e deni man nyiaa, "Won doo te daa te tale gegi felinkum kenj lee bu non man ya?" ²⁹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Nyi akpaa e te fane fa Wurubuarɛ nideli ya ne, e be gyae e ke tale gegi mena felinkum kei dinoo ya."

Yesu kekolosi o yen wose man bela
Mateo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Be ka lee botoo ne, be teeewo na Galelia teelee man. Na Yesu te gyae nyi walan kamase ka gyen botoo kenj be kyaa ya. ³¹ Nawolo nyi na o na wola o kaseela ban nombia. Kenje o yako wo nyiaa, "Baa lese man Deniwalan Bu non fa balan na baa ko, mo weeya atoorote kenj ne maa fonj lee yen man." ³² Mena o kaseela ban te nyii kenj o be yako ne man ya, te be yee mena kenj baa boose e nombia nenan man.

Amote kela na o doo Wurubuarɛ gyoori kenj man?

Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ Kenan wole te be konjawo Kapanum donoo man. Be ke gyu dee ne te o boose o kaseela ban nyiaa, "Won anmaarenj yaa e ne lee gbena man ne?" ³⁴ Mena be man nolo te tale kolosi ya. Nawolo nyi gbena man ne na bee lee anmaarenj nyi be man wonti kela na o doo. ³⁵ Botoo te Yesu tisiwo kyaa te o baake o kaseela kufu bala ban yako wo nyiaa, "Akpaa nolo ne gyae nyi waa yee siamante ne, kaboena nyi waa yokose o wose ngba biikya ne, na waa som e popou." ³⁶ Botoo te o moo biikyaabii nolo kaa senj ba nsana, te o pukaa e te o yako wo nyiaa, ³⁷ "Walan kamase non o lee biikyaabii kei dinoo ma yele man na o te lee man, te non o lee man na o te lee non o be kpila man ne."

Balee nolo moo Yesu yele o ne gegi felinkumee

Luka 9:49-50

³⁸ Botoo te Gyon yako Yesu nyiaa, "De Gbengyoo, de naa balee nolo na o ne gegi felinkumee lee n yele man te de too e, nawolo nyi o be kpue de man ya."

³⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E na tɔ e gbɛɛ ya. Nawolo nyi ɲolo be kyaa kenj waa mo ma yele yɛɛ gyakolonj nombia, na waa bese kolosi ma wose man nombiikum debokenanj man ya. ⁴⁰ Nawolo nyi walanj kamase ɲon ɔ beɛ yoo na daa ya nɛ, na ɔ kpue na daa. ⁴¹ Ampanj yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, walanj kamase ɲon ɔ fa ɲon lonj leenɔɔ tɔɔ nyi kenj e yɛɛ manj Kristo balanwɔ dɔɔ nɛ, Wurubuare waa tɔ ɔtenate kom.”

*Kpene kenj ne yele walanj ne yɛɛ dukum
Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2*

⁴² “Walanj kamase ɲon ɔ yeli bia buruburu kɛwɔ banj bɔɔ lɛɛ manj di nɛ man ɲolo de yɛɛ dukum nɛ, kenanj na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpanj ɔ wɔɲe man, te be funj e do epo man na dei kela. ⁴³ Nyi akpaa n nyinmaa ne yele la te n ne yɛɛ dukum na, kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya lee kaderj na n gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela kenj n ka mo nyinmaase ala ka gyoo boalanj kenj ke bɛɛ yem ya nɛ man. ⁴⁴ Nawolo nyi feelɛɛ banj bɛɛ gyoo balanj botɔɔ nɛ bɔɔ na yem ya, te boalanj kenj mɔ bɛɛ yem korakora ya. ⁴⁵ Te akpaa n nae ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo nae dokolonj gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela nyi baa mo nenj na n nawɔɔ ala ka do boalanj kenj ke bɛɛ yem ya nɛ man. ⁴⁶ Nawolo nyi feelɛɛ banj bɛɛ gyoo balanj botɔɔ nɛ bɔɔ na yem ya, te boalanj kenj mɔ bɛɛ yem korakora ya. ⁴⁷ Te akpaa n sibii ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kulu ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo sibii dokolonj gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela nyi baa mo nenj na n sia ala ka do boalanj kenj ke bɛɛ yem ya nɛ man. ⁴⁸ Nawolo nyi feelɛɛ banj bɛɛ gyoo balanj botɔɔ nɛ bɔɔ na yem ya, te boalanj kenj mɔ bɛɛ yem korakora ya. ⁴⁹ Wurubuare waa mo boalanj desina walanj kamase, ɲgba mena kenj bɛɛ mo yabia do kolo man te ke bɛɛ wɔlɛɛ ya nɛ. ⁵⁰ Yabia dei, mɔna akpaa ka gyonj da lee ke man na, sena te e ke yɛɛ na ka gyonj kenj ka bese kaa gyoo ke man bela? E yela e nombia ayɛɛsa ke yɛɛ gyonj ɲgba yabia nɛ, na e ke kyaa na dɔɲa wosefɛɛrenj man.”

10

*Yesu kawola lee yale kebɛɛ wose man
Mateo 19:1-12; Luka 16:18*

¹ Yesu ka lee botɔɔ nɛ, ɔ gyuuwɔ Gyudia tɛɛle kenj ke kyaa Gyɔɔdan boo kenj dingyinj nɛ. Balanj burum besewɔ kaa wuu ɔ dɔɔ botɔɔ, te ɔ wola wɔ nombia ɲgba mena kenj ɔ ne kyaa wola wɔ nɛ. ² Kenje Farasiitena baale kɔɲawɔ be kaa teese ɔ nɔɔman te be bɔɔse e nyiaa, “Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi ɲolo waa tale bɛɛ ɔ wɛɛle?” ³ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Sena te de naana Mosesi yako ɲon nyi yaa yɛɛ?” ⁴ Kenje be yako e nyi, “De naana Mosesi faa gbɛɛ nyi baale waa tale ɲmarase yale kebɛɛ tɔne kenj nawolo nyi ɔ te bɛɛ ɔ wɛɛle nɛ, pɛna waa bɛɛ e” ⁵ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “E kɔnɔɔyɔn dɔɔ te Mosesi yɛɛ mena mmaraa kenanj fa ɲon. ⁶ Nawolo nyi lee kewalanj kenj nɛ, ‘Alo na baale te Wurubuare yɛɛwɔ.’ ⁷ ‘Lee kei dɔɔ baale waa tina ɔ kya na ɔ naa yela na ɲon na ɔ wɛɛle kaa bom, ⁸ na ɲon na ɔ wɛɛle ka bese walanj dokolonj.’ Mena dɔɔ be ta tekaa yɛɛ kpookpoo ya, mɔna be ta bese walanj dokolonj. ⁹ Lee mena dɔɔ kpene kenj Wurubuare ba mo bom yɛɛ ke dokolonj nɛ, ɲolo na ɲolo na kpase ke man ya.”

¹⁰ Be ke gyu kagyoo deni man bela nɛ, Yesu kaseela banj bɔɔse e nombia kenj man. ¹¹ Kenje ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi akpaa baale de bɛɛ ɔ wɛɛle te ɔ ke yala alo wɔle nɛ, na yɛɛ yaa ɲgba ɔ lee ɔ wɛɛle ɲon wɔle baa nɛ. ¹² Te akpaa alo mɔ de bɛɛ ɔ baale te ɔ ke yala baale wɔle nɛ, na yɛɛ yaa ɲgba ɲon mɔ lee ɔ baale wɔle baa nɛ.”

*Yesu kehira a bia
Mateo 9:13-15; Luka 18:15-17*

¹³ Botɔɔ te balanj moo bia kɔɲ Yesu gyanj nyi waa mo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ. Mɔna ɔ kaseela banj ɲmanyanj balanj banj bɔɔ mo bia banj kɔɲ nɛ bo. ¹⁴ Yesu kena mena nɛ, te yɛɛ e gyonj ya te ɔ yako wɔ nyiaa, “E yela bia banj kekɔɲ me gyanj, e na tɔ wɔ gbɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori kenj yɛɛ balanj banj bɛɛ yɔkɔse ba wose ɲgba bia kɛwɔ dinɔɔ nɛ wui. ¹⁵ Ampanj yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa,

walaŋ kamase ŋon ɔ te yɔkɔse ɔ wose do Wurubuare tɛɛ ŋgba biikyaa e ya nɛ, ɔ be gyae waa gyoo Wurubuare gyoori ken man korakora ya.”¹⁶ Kenɛte Yesu kyaŋa bia baŋ nyiŋmaa man te ɔ moo ɔ nyiŋmaa gyakaa be doo, te ɔ hiraa wɔ.

*Kɔbate ŋolo wose man nombia
Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30*

¹⁷ Yesu ka mo gbɛɛ ɔ ne gyu nɛ, tobaale ŋolo yeuwɔ kaa buŋ ɔ nawɔɔtɛɛ te ɔ boose e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo kpaakpaa, wonɛ te kaboena nyi maa yɛɛ na maa nyiŋ nyeedon kekpa?”¹⁸ Botɔɔ te Yesu boose e nyiaa, “Wonɛ doo te n ne baake maŋ walaŋ kpaakpaa? Lee Wurubuare wole nɛ, walaŋ kamase be kyaa ken ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaate e ya.”¹⁹ Ŋgba n gyen Wurubuare mmaraase ŋan ne yako nyi, “Na ko walaŋ ya, na lee n baale yaa n wɛele wole ya, na ŋmɛele ya, na kara n doo noo ya, na ŋere ŋolo do ya, bu n kya na n naa nɛ?”²⁰ Kenɛte balee ŋon mo yakowɔ nyiaa “Me Gbenɔgyoo, me wulaa mee di mmaraase kenɛ pou doo leenaŋ me biatɛɛ”²¹ Botɔɔ te Yesu kɛɛ ɔ siaman yididi, na ɔ ne gyae ɔ nombia, mena doo ɔ yako e nyiaa, “Ta bese ka nenɛ kolo dokolon n ke yɛɛ. Gyu ke yoo nya aboo ŋan pou n dana nɛ, na n ka mo kɔba ken kpeleɛ ayematena, na n ke kɔŋ kaa sila maŋ. N yɛɛ mena na, n ke nyiŋ aboo kpaakpaa see n wose Wurubuare gyaŋ adido.”²² Tobaale ŋon ke nyii nombia kenɛ nɛ, ɔ moo waraŋase lee botɔɔ nawolo nyi na ɔ dana ɔ wose nideli.

²³ Kenɛte Yesu kɛɛ balan baŋ gyaŋee te ɔ yako ɔ kaseela baŋ nyiaa, “Dana donɛ fa balan baŋ be dana ba wose nideli nɛ, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori ken man.”²⁴ ɔ kaseela baŋ ke nyii nombia kenɛ nɛ, doo be noo. Te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Me bia, ŋgba e naa mena ken gyae ke yɛɛ donɛ fa balan baŋ be dana ba wose nideli nɛ, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori ken man.”²⁵ Gyae ke yɛɛ donɛ fa balan baŋ be dana ba wose nideli nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori ken man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo ŋarale boo man lee.”²⁶ ɔ kaseela baŋ ke nyii nombia kenɛ nɛ,

besewɔ doo be noo nideli te be boose donɛ nyiaa, “Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyiŋ nyeekeleɛ baa?”²⁷ Te Yesu kɛɛ wɔ yididi yako wɔ nyiaa, “Balan gyaŋ na dana donɛ, mona Wurubuare gyaŋ na be dana donɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyaŋ na, kpene kamase gyae ke tale kɔŋ mena.”²⁸ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenɔgyoo, daa mo te tina kpene kamase ken de dana nɛ yela, te de silana nenɛ.”²⁹ Kenɛte Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Ampaŋ yaa mee yako ŋon nyiaa, e man ŋolo be kyaa ken ɔ be tina ɔ dekpaŋalan yaa ɔ naabia yaa ɔ desina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ tɛelese yela lee maŋ na nyeekeleɛ nombia ŋan doo,³⁰ te ɔ be gyae waa bese nyiŋ akpaŋalanɛ na naabia na desina na naa na kya na bia na tɛelese akpenɛ soŋononɛ (100) kpu gyen weeya kenɛ man ya. Mo kayeyɛɛ gyae ke kɔŋ ɔ doo, na balan kekɔla e kpu. Te kenan wole na, waa nyiŋ nyeedon kekpaakekpa. ³¹ Mo balan burum baŋ be yɛɛ siamantenawɔ nɛ baa kaa bese wole nyibaŋ, na wole nyibaŋ kaa bese siamantena.”

*Yesu ka bese kolosi lee ɔ yen wose man
Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34*

³² Lee botɔɔ te Yesu na ɔ kaseela baŋ moo gbɛɛ bee gyu Gyerusalem donoo man, na Yesu donɛ la be siaman. Be kee gyu nɛ, ɔ kaseela baŋ wose yena wɔ, te yakolon mo kyaŋa balan baŋ be silana wɔ nɛ. Kenɛte ɔ baake ɔ kaseela kufu bala baŋ lee yenaŋ te ɔ yako wɔ kpene ken gyae ke kɔŋ ɔ doo nɛ nyiaa,³³ “E kɛɛ! Dee gyu Gyerusalem donoo man baa. Baa lese maŋ Deniwalan Bu ŋon fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ. Baa di me nombia na baa bu maŋ foɔ nyi baa ko maŋ, na baa mo maŋ do balan baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ nyiŋmaa man.”³⁴ Baa kulu maŋ na baa to noolon woli maŋ, na baa ŋmeree maŋ dambiise na baa ko maŋ. Mona weeya atooro wole na, maa fon lee yen man.”

*Sebedeo bia
Mateo 20:20-28*

³⁵ Kenan wole ne, Sebedeo bia Gyemisi na Gyon kɔnawo Yesu gyan kaa yako e nyiaa, “De Gbengyoo, dɛɛ gyae nyi kpene kamase ken de boose nen na, n ke yee ke fa daa.” ³⁶ Botoo te Yesu boose wo nyi, “Won te e ne gyae nyi maa yee fa non?” ³⁷ Ken te be yako e nyiaa, “Dɛɛ gyae nyi de man nolo ke kyaa n dunolun doo, na nolo mo ke kyaa n demena doo n gyoori ken man.” ³⁸ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E ba gyen kpene ken e ne boose ne ya. E ke tale nyin konoo naa diyem ken maa naa ne, yaa e ke tale gyoo kayeyee ken man maa gyoo ne?” ³⁹ Ken te be tiranoo fa e nyi, “Ayi, dɛɛ tale.” Te Yesu yako wo nyiaa, “E ke tale naa diyem ken maa naa, na e ka gyoo kayeyee ken maa gyoo ne man. ⁴⁰ Mona moo tan don ken maa lese walan non waa kyaa ma dunolun yaa ma demena doo ya. Mena akyaese kenja doe fa balan ban me kya Wurubuaere gbagba be desina see wo ne.” ⁴¹ Yesu kaseela kufu akan ban kenyii nombia kenja ne, ba gyenja ban Gyemisi na Gyon doo. ⁴² Botoo te Yesu baake o kaseela ban pou yilaa te o yako wo nyiaa, “E gyen nyi teele kei doo gyoonen ne di gyoori bo be balan doo, te be kegyiise ban mo dana don be doo. ⁴³ Mo emee doo, na mena te kaboena nyi dɛɛ doo e man ya. E man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii. ⁴⁴ Te e man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii. ⁴⁵ Nawolo nyi man Deniwalan Bu non te kon nyi balan baa som man ya, mona me konjae me kaa som balan, na maa yen mo ma nyeedon lee balan burum nyee.”

*Yesu kegyuusu Batimeo sia
Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43*

⁴⁶ Kenan wole te Yesu na o kaseela ban gyuuwo Gyeriko donoo man. Non na o kaseela na balan burum ban ka lee botoo beee gyu ne, be naa Timeo bu Batimeo non o sia be yelee ne na o kyaa gbena na nooman o na solee aboo. ⁴⁷ Balee non kenyii nyi Yesu Nasarete baale non ne kon ne, o fae yeesa yako nyiaa, “Yesu, gyoo Defidi o naanabii, wii me waranase.”

⁴⁸ Ken te balan ban man burum too be noo yakaa o doo nyi waa wu o noo. Mona nenee gba te o ne fae yeesa kenken nyiaa, “Gyoo Defidi o naanabii, wii me waranase.” ⁴⁹ Botoo te Yesu senawo yako wo nyi, “E baake e fa man.” Te be baake siayeleesate non yako e nyiaa, “Yela ke yee nen gyon na n ka koro sen. O ne baake nen.” ⁵⁰ Botoo te o funja o kegba wurikyim lo yenan, te o tonawo sen ta kon Yesu gyan. ⁵¹ Ken te Yesu boose e nyiaa, “Won te n ne gyae nyi maa yee fa nen?” Botoo te siayeleesate non yako e nyiaa, “Me Gbengyoo, mee gyae me sia ke gyuuusu” ⁵² Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Ta, n ke lee man di doo n kawee te tan.” Debokenan man te o sia gyuuuwo, te o sila Yesu lan.

11

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19

¹ Ken te Yesu na o kaseela ban korowo mo gbɛɛ beee gyu Gyerusalem donoo man. Be kelii Betifagi na Betani donooe non ne kyaa oliifi bula ken tena man ne, o kpila o kaseela ban man bala nyiaa, ² “E gyu donoo ken ke kyaa e siaman ne man. E betaa e na gyoo ke man pe ne, e kena afurum bu nolo kpanee ken nolo te kyaa ta o doo see ya. E booli e na e ka mo e kona man. ³ Akpaa nolo de boose non nyi, Weera doo te e ne booli e na? E yako e nyiaa, De Gbengyoo ne gyae na e, mona be gyae ke kyare ya waa besena e kon.” ⁴ Ken te be gyuuwo kena afurum bu non kpanee denanoo man benaa na gbɛɛ te be booli e. ⁵ Be kee booli e ne, balan ban ba senee botoo ne boose wo nyiaa, “Won yaa e ne booli e e ke yee?” ⁶ Botoo te be tiranoo ngba mena ken Yesu be yako wo ne, te balan ban yela ba moo e lan. ⁷ Ken te ba moo e kona Yesu te ba moo be kanyanse yakaa o doo, te Yesu gyenawo kyaa o doo. ⁸ Botoo te balan burum moo be kanyanse na ba kegbase jaale lo gbena man, te baale mo moo faarense non boo keere lee hale man ne

lo gbɛɛnaa man. ⁹ Na balan ban be donɛɛ Yesu siaman na ban be don ɔ wole ne ne fae yeese keɛɛ e akelegyi yako nyiaa, “Wurubuare waa hiraa walan non ɔ ne kon De Gbenɔyoo yele man ne.

¹⁰ De naana Defidi gyoori ken bese la keɛ kon.

Wurubuare dee yela ka kekon.

Mena doo e yela deɛ lese Wurubuare non ɔ kyaa adido ne yele.”

¹¹ Yesu kelii Gyerusalem donoo man ne, ɔ gyoo Wurubuare osom deni dinaa ken man te ɔ keɛ aboo non pou gyanee. Na tee te lam doo, non na ɔ kaseela kufu bala ban gyuu Betani donoo man.

Yesu kefalaa fiigi dan daale

Mateo 21:18-19

¹² Tee kena ken Yesu na ɔ kaseela ban ba lee Betani bee kon Gyerusalem donoo man ne tanam kyanja e. ¹³ Kenɛte ɔ naa fiigi dan daale lemlen ken faarense doo ke man, te ɔ tuuwɔ benaa ke nyi waa nyin ke bia di. ɔ ke gyuu ke gyan na ke yeɛ faarense bo ken bia be doo ke man ya. Nawolo nyi na te lii ta deban ken fiigi daase na see ya. ¹⁴ Botoo te ɔ falaa dan ken nyiaa, “Lee gyen ne gyuu n be gyae n ka tekaa se bia na nolo ke di ya.” Te ɔ kaseela ban nyii kpene ken ɔ be yako ne.

Yesu kegegi abooɔɔra Wurubuare osom deni dinaa ken man

Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22

¹⁵ Be kelii Gyerusalem donoo man ne, ɔ gyuuwɔ Wurubuare osom deni dinaa ken dekanalan man. ɔ ke gyuu botoo ne, na balan ban ta mo botoo besena kebu dedii. Kenɛte ɔ gege balan ban bee yoo aboo na ban bee lee aboo botoo ne. ɔ besena ban bee yelee kobase ne tebuluse bunji, te ɔ teese ban bee yoo awulunna ne gbelee mo lo. ¹⁶ Te ɔ te fa nolo gbɛɛ waa seele kolo aneyoo kaalan Wurubuare osom deni dinaa ken dekanalan man ya. ¹⁷ Botoo te ɔ boose balan ban nyiaa, “E te kala ta Wurubuare nombia anmarasen see non ne yako nyi, Wurubuare kpa, ‘Me deni gyae ke yeɛ botoo ken teele kei doo balan pou baa kon kaa fane,

mona emee ta besena ke yeɛ nmɛelatena deegyanee.’ ”

¹⁸ Saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban ke nyii kpene ken ɔ be yako ne, be gyae gbɛɛ ken baa mo koe e. Mona yakolon gyoo wɔ, nawolo nyi ɔ kawola ken te yeli balan ban pou wose ta yen wɔ. ¹⁹ Kelii balinoo ne, te ba leewɔ Gyerusalem donoo man lan.

Yesu kawola fiigi dan ken yen aseɛ

Mateo 21:20-22

²⁰ Tee kena nebo ken be don bee gyuu ne, be naawɔ nyi fiigi dan ken Yesu be falaa ke ne ta yem leenan ke lila man. ²¹ Botoo te Pita tooɛ kpene ken Yesu be yako ne te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenɔyoo, keɛ! Fiigi dan ken n be falaa ke ne ta yem.” ²² Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “E lee Wurubuare di. ²³ Ampan yaa mee yako non nyiaa, walan kamase non waa yako bula kei nyi, ‘Kulu lee kebo ka gyoo epo man’ te ɔ te lee ɔ wose anmaaren ya, te ɔ lee di nyi kpene ken ɔ be yako ne gyae ke kon mena fa e ne, ke gyae ke kon mena fa otenate. ²⁴ Mena doo mee yako non nyiaa, kpene kamase ken e fane nyi Wurubuare waa yeɛ fa non ne, e lee di nyi e te wulaa nyin ke, te e ke nyin ke mo. ²⁵ Te akpaa n senɛɛ n ne fane fa Wurubuare, te n tooɛ nyi nolo nombia doo n konoo man ne, kaboena nyi nya mo otenate nombiakumee kyee e, na n kya Wurubuare non ɔ kyaa adido mo ke nyin mo n wui nombiakumee kyee nen. ²⁶ Mona akpaa e ta mo e tebia nombiakumee kyee wɔ ya ne, e kya non ɔ kyaa adido mo be gyae waa mo e wui nombiakumee kyee non ya.”

Ba ke boose Yesu ɔ don wose man nombia

Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8

²⁷ Kenɛte Yesu na ɔ kaseela ban besewɔ kon Gyerusalem donoo man. Te Yesu ke ta Wurubuare osom deni dinaa ken dekanalan man ɔ ne lam ne, Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na Gyudatena kegyiise konawɔ ɔ gyan. ²⁸ Te be boose e nyiaa, “Don wonɛti yaa n dana n ne yeɛ mena aboo kenja pou? Amote faa na nen mena don kenan?” ²⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wɔ

nyiaa, “Manj mo ne gyae maa boose non nombii dokolon. Nyi akpaa e tiranoo fa manj ne, kenanj na maa wola non donj kenj me dana mee yee mena aboo kenja pou. ³⁰ Gyon Wurubuaere lonkeso kenj o be so balan ne, ka lee Wurubuaere gyanj yaa ka lee balan gyanj? E tiranoo fa manj.” ³¹ Botoo te ba gyoo nombia nan man te be boose donja nyiaa, “Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuaere gyanj na waa boose daa nyi, ‘Kenanj na wonj doo te da te lee Gyon nombia nan di ya?’ ³² Te akpaa de yako nyi ‘Ka lee balan gyanj’ na, dee yee balan burum kewo mo. Nawolo nyi be popou ne lee di nideli nyi Gyon yee Wurubuaere dekpenkpengyooore e.” ³³ Mena doo be tiranoo fa Yesu nyiaa, “Doo gyenj ya.” Kenje Yesu mo yako wo nyiaa, “Akpaa mena na manj mo ba wola non me donj kenj me dana mee yee tom ne dalee ya.”

12

Paasetena baale dudu Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19

¹ Kenje Yesu besewo kolosi nombia burum fa wo aduya man, te o gyoo dudu fa wo nyiaa, “Woo farale nolo fara woo te o duu daasebia njaale nan ne yee ngba akutuse te bee baake na nyi gerepo ne ke man. O dii abanj kilisi woo kenj, te o wula boo kenj baa sara daasebia nan ke man na baa lese na lonj lee ne man ne. Te o banja deni doolon doolon daale kenj walanj ke kyaa ke man na waa gyee woo kenanj. Te o moo woo kenj do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kee ke doo, te o korowo lanj gbese. ² Debanj kelii nyi baa ko daasebia nan ne, balee non kpila o tobaale nolo gyu paasetena banj gyanj nyi baa fa e o wui noo. ³ Mona paasetena banj kyanja o tobaale non, te be tuku e te be yela o lanjawo nyinmaase kufu nawoo kufu. ⁴ Kenje woote non besewo kpila o tobaale nolo bela gyu paasetena banj gyanj. Mona be tuku non mo do e gyamee o nyee man, te ba doo e desenj. ⁵ Kenanj wole woote non besewo kpila o tobaale nolo bela, mona paasetena banj koo e bo. O kpila tewulee burum, mona be tuku baale te ba koe baale. ⁶ Walanj non o be

kaa kenj woote non waa kpila yena, non gbagba bu dokolon koonj non o bee see o doo ya ne. Wole wole ne, o kaa kpila non mo gyu paasetena banj gyanj te o yakowo nyiaa, ‘Mberem me bu na, baa bu e.’ ⁷ Mo paasetena banj kena o bu non ne be yako donja nyiaa, ‘Kei yena bu non waa kaa di o kya aboo nan. E yela dee ko e, na aboo nan nafa waa di ne ka bese de wui!’ ⁸ Mena doo be kyanja bu non ko, te be wonjee e lee woo kenj man ke leki.” ⁹ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Wonj te woote non waa yee? Waa konj kaa koe mena paasetena benanj, na waa mo woo kenj do paasetena wolee nyinmaa man.” ¹⁰ Te o besewo boose wo nyiaa, “E te kala ta Wurubuaere nombia anmarasenj see nan na e kena kpene kenj ne yako ne yee? Be nmarasewo nyiaa,

‘Boe kenj deni maara banj be bee ne,
kenj kaa bese na mokoo kasee boe kenj
ne yeli deni kenj ne yee donj.

¹¹ De Gbenjyoo Wurubuaere yee la te konjawo mena,

te ke yee kpene kenj ke dana gyakolonj de
siaman’ ”

Saese kegyiise na Farasiitena banj ke nyii Yesu aduya kenja ne, ba gyanjawo nyi ba wose man nombia yaa o ne yako ne.

¹² Botoo te Gyudatena kegyiise banj gyae gbese baa kyanj Yesu, nawolo nyi be naawo nyi banj doo te o gyoo dudu kei. Mona bee yee balan banj, mena doo be tinaa e yela te be lanjawo.

*Ba ke boose Yesu lee lempoo keto wose
man*

Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26

¹³ Kenanj wole te Gyudatena kegyiise banj gyuuwo ke kpila gyoo Herode balan baale, na Farasiitena banj baale nyi baa konj kaa teese Yesu nooman na baa nyin gbese kyanj e. ¹⁴ Banj mo konjawo o gyanj kaa boose e nyiaa, “De Gbenjyoo, da gyenj nyi n bee di dekara ya, te n be famene na kpene kenj balan ne yako ne ya. N bee kee walanj siaman ya, te n na wola Wurubuaere gbenekej kpaakpaa nan ne gbese doo. Dei nyi dee to lempoo fa Romantena gyoo dinaa Kaesa, yaa de na too ya?” ¹⁵ Mo Yesu kena ba agyuenj

kumεε ηan ne o yako wo nyiaa, “Emεε ban ε na beo ε wose, won doo te ε ne gyae ε ka teese me nooman. ε mo kobabii ken kon maa keε” ¹⁶ Kenje ba moo kobabii dokolon kona e. Botoo te o boose wo nyiaa, “Amote nyee na o yele gyakaa la ke doo?” Te be yako e nyi gyoo dinaa Kaesa wui. ¹⁷ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Kpene ken yeε gyoo Kaesa wui na ε mo fa e, te kpene ken mo yeε Wurubuarε wui ne, ε mo ke fa e.” Botoo te gyakolon gyoo balan ban lee noo ken Yesu be tiri fa wo ne doo.

Yesu kawola lee yen wole kefon wose man

Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40

¹⁸ Kenan wole te Sadukiitena ban boo ne lee di nyi walan da yem na waa bese fon ya ne, man baale konawo Yesu gyan kaa boose e nyiaa, ¹⁹ “De Gbengyoo, de naana Mosesi ηmarase mmaraa fa daa nyi, akpaa walan da yem tina o weεle yela te be ta lola bia ya na, o naabu waa yala lialo non na baa lola bia o kegyia non yele man. ²⁰ Konawo nyi balee nolo bia baala nyetooro baale kyaawo, te be kegyia non yala alo ken be ta lola bia ya te o yenawo. ²¹ Balate non mo yala alo nonan te non mo yenawo ken be ta lola bia ya. Batoorote non mo mena. ²² Mena mo te akan ban mo pou yala alo nonan, mona be ta lolo ya. Te kyare ya, te alo non mo yenawo. ²³ Mena doo wee ken Wurubuarε waa gyusu balan ban pou boo yem ne lee yen man na, baala nyetooro kewo ban boo yala alo kei gyanee ne, be man wonti te alo non waa yeε o weεle?”

²⁴ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “ε ta yoo, nawolo nyi ε ba gyen Wurubuarε nombia anmarasen see ηan ya, te ε ba gyen Wurubuarε don ken mo ya. ²⁵ Wee ken Wurubuarε waa gyusu balan lee yen man ne, baala be gyae baa yala ya, te boo gyae baa mo ala mo fa yale ya. Be popou baa yeε bo ηgba Wurubuarε kpilala ban be kyaa adido ne. ²⁶ Lee kefon lee yen man wose man nombia na, ε te kala ta de naana Mosesi tōne man mena ken Wurubuarε be kolosi na non Mosesi

deponfa ken ne kpaa ne man yee? O yakowo nyiaa,

‘Man yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuarε.’

Wurubuarε keyako kei ne, na nawolo baa nyi o siaman na balan kewo see be kyaa ²⁷ Wurubuarε te yeε woya Wurubuarε e ya, o yeε balan ban be kyaa na be sia ne Wurubuarε e. Mena doo ε ta yoo nideli ηgba ε ne yako nyi yen wole kefon be kyaa ya ne.”

Mmaraa dinaate

Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28

²⁸ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala ban man nolo konawo botoo. O ke kon kaa nyii mena ken beε wonjee nombia ηan, na o kena nyi Yesu ke tiranoo fa wo nideli ne o boose e nyiaa, “Wurubuarε mmaraase ηan pou na, wonti yena ken ne hia kela?” ²⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Iseraetena pou ε nyii, ‘De Gbengyoo Wurubuarε non yeε dokolon. ³⁰ Mena doo kaboena nyi nya mo n konoo pou na nya agyuen pou na n don pou gyae n Gbengyoo Wurubuarε.’ ³¹ Alate ken mo yena nyi, ‘Gyae n doo ηgba nyan gbagba n wose ne.’ Mmaraa daale be kyaa ken kela ken ya.” ³² Kenje Gyudatena mmaraa wolale non yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, ampan yaa n yakowo nyi Wurubuarε yeε dokolon, te nolo be kyaa kpu na e ya. ³³ Te n besewo yako nyi kaboena nyi walan waa mo o konoo pou na o don pou na wa agyuen pou gyae Wurubuarε, na waa bese gyae o doo ηgba non gbagba ne. Mmaraase ken doo kedi dei kela ken walan ka mo aboo ke deesi fa Wurubuarε.” ³⁴ Yesu kena nyi Gyudatena mmaraa wolale non te tiranoo nideli ne o yako e nyiaa, “Emεε na Wurubuarε gyoori ken nsana be dana lem ya.” Lee kei wole ne, nolo te tale gyo o konoo boose e nombii daale bela ya.

Amote yena Kristo nyeεεre non?

Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44

³⁵ Yesu ke gyakaa o na wolo Gyudatena osom deni dinaa ken dekpanalan man ne o boose wo nyiaa, “Sena doo te Gyudatena mmaraa wolala ban ne tale yako nyi, Kristo non Wurubuarε ba lese ne yeε

gyoo Defidi ɔ naanabii e? ³⁶ Nawolo nyi Wurubuarɛ felin̄ n̄on yela gyoo Defidi gbagba yakowɔ nyiaa,

'Me Gben̄gyoo Wurubuarɛ yako me Gben̄gyoo nyi,

Tisi kyaa me dunolun̄ dɔɔ,

kelii deban̄ ken̄ maa mo n̄ kolala pou do n̄ tɛɛ.'

³⁷ Te akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeleere n̄on nyi ɔ 'Gben̄gyoo' na, kenan̄ na sena te nyeeleere n̄on waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?" Ken̄te yɛɛ balan̄ ban̄ pou bɔɔ gyan̄ee bee tei nɛ gyon̄.

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban̄ wose man

Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47

³⁸ Yesu kɛɛ wolo nɛ ɔ faree wɔ nyiaa, "ɛ kɛɛ ɛ wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala ban̄. Bɛɛ gyae kegbase dɔɔlon̄ nyin̄an̄ kado na be dɔn̄ na kebu agantan̄ man, na balan̄ ken̄yin̄ do wɔ nɔɔ.

³⁹ Akpaa be gyan̄ee Gyudatena ɔsom denɛɛ man, na botɔɔse n̄an bɛɛ gyan̄ee di be nɔɔ nɛ, na bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa baa kyaa. ⁴⁰ Bɛɛ beo liala lɛo ba abɔɔ kamase n̄an be dana nɛ. Te bɛɛ fane balan̄ man kyare mo wola ba wose. Wurubuarɛ waa wɔn̄ mena balan̄ benan̄ dinɔɔ den̄jela nideli."

Lialo diyemte n̄olo kɔba kado

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken̄ man nɛ, ɔ ke kyaawɔ yenan̄ mo ɔ sia tee adakaa ken̄ bɛɛ do kɔba ke man nɛ. Te ɔ gyinaa ɔ sia ɔ ne kɛɛ mena ken̄ balan̄ na mo kɔba kaa do adakaa ken̄ man. Balan̄ ban̄ be dana kɔba nɛ, moo kɔba burum kaa do adakaa ken̄ man. ⁴² Ken̄te lialo diyemte n̄olo moo kɔbabia ala, n̄an n̄e gyae ke yɛɛ n̄gba kotoku dokolon̄ nɛ kaa do adakaa ken̄ man. ⁴³ Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela ban̄ gyan̄ee te ɔ yako wɔ nyiaa, "Ampan̄ yaa mɛɛ yako n̄on nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balan̄ akan̄ ban̄ pou. ⁴⁴ Nawolo nyi balan̄ ban̄ pou lese kɔba kyomii bo lee burum n̄an be dana nɛ man kaa do. Mo lialo diyemte kei dɔɔ, ken̄ na ɔ diyem koran̄ nɛ kpene kamase ken̄ ɔ dana nɛ yaa ɔ moowɔ kaa do nɛ."

13

Yesu kekolosi lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken̄ kewɔlɛɛ wose man

Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6

¹ Yesu kɛɛ lee Gyudatena ɔsom deni dinaa ken̄ man nɛ, ɔ kaseela ban̄ man n̄olo yako e nyiaa, "De Gben̄gyoo, kɛɛ boya n̄an bɔɔ mo ma deni kei, na deni ken̄ mɔ kyeo!" ² Botɔɔ te Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, "N̄gba ɛ ne naa denɛɛ dinaana ken̄a? Baa tekerii n̄e popou lɔ ken̄ nyi ɛ be gyae ɛ kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

Yesu kawola lee diyem ken̄ gyae kekɔn̄ nɛ wose man

Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Ken̄te Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula ken̄ dɔɔ, te ɔ moo ɔ sia tee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken̄. ɔ kekyaa botɔɔ te Pita na Gyemisi na Gyɔn̄ na Anderiase baagen̄ kɔn̄awɔ ɔ gyan̄ kaa yako e nyiaa, ⁴ "Wola daa deban̄ ken̄ nombia ken̄a pou gyae ke kɔn̄. Won̄ te dɛɛ mo naa nyi ken̄a pou gyae ke kɔn̄?" ⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli, na n̄olo ba beo n̄on ya. ⁶ Balan̄ burum baa kɔn̄ ma yele man na be kaa yako nyi, 'Ban̄ yena man̄ Nyeeleere n̄on,' na baa beo balan̄ burum na baa yo gbɛɛ. ⁷ Akpaa ɛ nyii yoo na yoose nombia nɛ, ɛ na yeli ɛ wɔe ke lɔ n̄on ya. Kaboena nyi mena abɔɔ ken̄a pou dɛɛkɔn̄ mena, mɔna kei bɛɛ wolo nyi deban̄ ɔtomante ken̄ te lii ya. ⁸ Tɛɛlese baa koro sen̄ tia dɔn̄a, na gyooneŋ mɔ ka koro sen̄ tia dɔn̄a. Tɛɛle gyae ke wosi yenaase burum, te tanam mɔ gyae ke yala tɛɛle dɔɔ. Mɔna ken̄a pou yɛɛ yaa n̄gba fulute kadoŋee kewalan̄ nɛ.

⁹ Mena dɔɔ ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli, nawolo nyi baa mo n̄on gyina donɔɔ kegyiise na baa tuku n̄on Gyudatena ɔsom denɛɛ man. Lee man̄ dɔɔ, baa mo n̄on gyu tɛɛle kegyiise na gyooneŋ siaman. Kei gyae ke yela ɛ ke nyin̄ gbɛɛ kolosi Wurubuarɛ nombia n̄an fa wɔ. ¹⁰ Mɔna kaboena nyi me silala baa tangbɛɛ kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa n̄an fa tɛɛle kei dɔɔ balan̄ pou pɛ. ¹¹ Nyi akpaa be kyan̄ n̄on gyu nombia dedii man nɛ, ɛ na wɔlɛɛ na kpene ken̄ ɛ keyako ya. Kpene

kenj Wurubuare waa mo do ε nɔɔse man debanj kenanj ne, kenj te kaboena nyi yaa yako. Nawolo nyi na emee ne gyae la ε kekolosi ya, mɔna Wurubuare felinj non ne gyae la waa kolosi fa non. ¹² Naa lolo bia baa lese dɔŋa fa yenj, na kya mo ka lese ɔ bu fa yenj. Bia baa koro senj tia ba lolala, na baa lese wɔ fa yenj. ¹³ Manj dɔɔ balanj pou baa kɔla non. Mɔ walanj non ɔ kyanj ɔ wose senj kenkenj kelii ɔto ne, Wurubuare waa lee ɔ nyee.

¹⁴ Nyi akpaa ε naa kpene kenj bɛɛ kole te ke dana duwaare ne de kaa senj botɔɔ kenj tekaboena nyi ke dɛɛ senj ya ne, (kaboena nyi walanj kamase non ɔ ne kala tɔne kei ne, waa yee kakyenj na waa nyii ke man). Dekonj mena na, balanj banj be kyaa Gyudia tɛele dɔɔ ne, baa yeu gyu bulase dɔɔ. ¹⁵ Nyi akpaa nolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi konj tɛele man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ¹⁶ Te akpaa nolo mo kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ ka mo ɔ kegba ya. ¹⁷ Mena weeya njenanj man ne, fulɛetena na talabose baa laako. ¹⁸ Mena dɔɔ ε fane fa Wurubuare nyi, mena nombia kenja naa konj waaretɛɛ ya. ¹⁹ Nawolo nyi weeya njenanj man ne, balanj baa naa diyem kenj leenanj debanj kenj Wurubuare be yee tɛele kei kaa lii na gyenj ne, mena diyem kenanj te konja ta see ya, te ke dinɔɔ mo be gyae kekɔnj mo see ya. ²⁰ Na Wurubuare ke kɔkee kayeyee weeya kenja ya ne, nafɔ nolo na nolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balanj banj ɔ ba lese see ne dɔɔ, te ɔ kɔkee weeya njenanj. ²¹ Debanj kenanj de lii te nolo de yako non nyi ‘ε kee Kristo non kyaa kebo, yaa ɔ kyaa yenanj daale na’ ε na lee ke di ya. ²² Nawolo nyi balanj baa dii akereɛ nyi banj yena manj Kristo non, te baale mo baa dii akereɛ nyi be yee Wurubuare akpenjkenjgyɔɔrawɔ. Baa yee gyakolonj nombia na nombia dinaana, te akpaa be tale nyinj gbɛɛ koranj na, baa mo beo Wurubuare balanj banj ɔ ba lese see ne. ²³ Mɔna emee dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ, nawolo nyi me tanj wulaa yako non nombia kenja.”

Deniwalanj Bu non kekɔnj
Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28

²⁴ Weeya njenanj man kayeyee kenja pou wole na weese waa gyoo ditinjɛɛ, te gyaalanj mo be gyae waa wolose ya. ²⁵ Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ njan pou ne kyaa adido ne, gyae ke wosi. ²⁶ Debanj kenanj ne, balanj baa naa manj Deniwalanj Bu non ta mo donj na gyoorobiiri lee njoma man adido mee konj. ²⁷ Te maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa me balanj banj Wurubuare ba lese wɔ see tɛele kei dɔɔ yenanj kamase ne.

²⁸ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε kee fiigi danj na ε ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ε naa njgba ke tombia da potee faarense wɔlee ne, na ε gyenj nyi awulunjɛɛ ta benaa baa. ²⁹ Mena mo te akpaa ε naa mena nombia kenja ne konj na, ε gyenj nyi manj Deniwalanj Bu non kekɔnj ta benaa tanj. ³⁰ Ampanj yaa mee yako non nyi balanj banj be kyaa gyenj kei ne, be duulunj be gyae ke munu tanj ya, pɛte nombia kenja kekɔnj. ³¹ Adido na tɛele kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me nɔɔwoya dɔɔ njan gyae ke kyaa kekpaakekpaa.”

Nolo ba gyenj mena debanj kenj nombia kenja gyae kekɔnj ya
Mateo 24:36-44

³² Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Nolo ba gyenj wee na debanj kenj kenja pou gyae ke konj ya. Wurubuare kpilala banj be kyaa adido, na manj Deniwalanj Bu non koranj ba gyenj ya. Gyise me kya non ɔ kyaa adido ne waagenj gyenja la. ³³ Mena dɔɔ ε kee nideli na ε ke desina ε wose see, nawolo nyi ε ba gyenj wee kenj debanj kenanj gyae ke konj ya. ³⁴ Ke yee njgba walanj non ɔ ba koro ɔ ne gyu gbɛɛ, te ɔ ba mo ɔ dekpanjalanj do ɔ tewulɛɛ nyinjmaa man ne. ɔ faa be man walanj kamase tom kenj waa yee, te ɔ yako non ɔ na deke denanɔɔ kenj ne nyi waa deke ke nideli. ³⁵ Mena dɔɔ emee mo ε doo ε wose dɔɔ, nawolo nyi ε ba gyenj wee kenj dekpanjalanje non waa konj ya. Waa tale konj balinɔɔ yaa tɛensana, yaa kegyim kee lo woya, yaa nebo nebo. ³⁶ ε doo ε wose dɔɔ na ɔ be konj kaa futaa non nyi ε doo dosoronj man ya. ³⁷ Nombii kei mee yako

non ne, mee yako baa fa balan pou. E doo e wose doo.”

14

Kegyise ne bake Yesu nyee man

Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyon 11:45-

53

¹ Keka weeya ala na Gyudatena nyeekeleewe dinaa ken kedi kelii ne, Wurubuarɛ saese kegyiise ban na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbɛɛ ken baa mo adao gbɛɛneɲ kyan Yesu na baa ko e. ² Kenɛte be yakowɔ nyi, “E na fa dɛɛ kyan e nyeekeleewe dinaa kei kedi man ya, na mena ya na balan ban baa yela donɔɔ ken ke sinjii.”

Alo ɲolo ka mo nun woli Yesu Betani donɔɔ man

Mateo 26:6-13; Gyon 12:1-8

³ Yesu ke kyaa Betani donɔɔ man ne, ɔ gyuuwɔ Simɔn non nafa ɔ na wee kawee yayam ne dɛɛ ɔ kaa di. Te alo ɲolo kɔɲawɔ botɔɔ na ɔ dana nun ofonofonte ken ke dana koyadon ne porontia tɔɔ. Botɔɔ te ɔ toro ke te ɔ toosi nun ken woli Yesu nyee man. ⁴ Te balan ban be kyaa botɔɔ ne baale gyan ban boose donɔɔ nyiaa, “Weera doo te ɔ wolɛɛ nun kei mena. ⁵ Nafa baa tale yoo nun kei kela tomyɛɛre kulutoo dokolon kɔba, na waa mo ke fa ayematena.” Botɔɔ te ba too be noo gyakaa alo doo. ⁶ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “E yela e, weera doo te e ne kale na alo non mena e? ɔ te yɛɛ kolo kpaakpaa fa man. ⁷ Ayematena doo, baa kyaa e gyan deban kamase. Te deban kamase ken e gyae na, e ke tale yɛɛ deeli fa wɔ. Mɔna man doo, mo gyae maa kyaa e gyan kelii ɔto ya. ⁸ ɔ te yɛɛ kpene ken waa tale. ɔ te tangbɛɛ kyɛɛkeɛ nun woli man, na kawola nyi ɔ te desina man fa me ke wuu pena maa yen. ⁹ Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, tɛɛle kei doo yenan kamase ken baa kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa ɲan ne, baa yako kpene ken alo kei be yɛɛ ne na baa mo tɔɔse e.”

Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa

Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6

¹⁰ Kenɛte Gyudase Isekarɔte non ɔ yɛɛ Yesu kaseela kufu bala ban man ɲolo e ne,

gyuuwɔ Wurubuarɛ saese kegyiise ban gyan nyi waa lese Yesu fa wɔ. ¹¹ Be ke nyii mena ne, yɛɛ wɔ gyan te be yakowɔ see nyi baa fa e kɔba. Lee botɔɔ te Gyudase Isekarɔte keo gbɛɛ ken waa mo lese e fa wɔ.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeleewe dinaa weenɛ ɲan

Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Gyon 13:21-30

¹² Nyeekeleewe kedi wee gyan gbate ken bee di bodobodo ken tee be doo ke man ya, te bɛɛ ko Nyeekeleewe kedi nambu non kelii ne, Yesu kaseela ban kɔɲawɔ ɔ gyan kaa boose e nyiaa, “Alenɛ te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekeleewe dinaa weenɛ ɲan?” ¹³ Botɔɔ te ɔ kpila ɔ kaseela ban bala te ɔ yako wɔ nyiaa, “E gyu Gyerusalem donɔɔ man. E ne gyu na e ke gyanee na balee ɲolo seele na lon na ogele. E sila e. ¹⁴ Dekpanalan ken man waa gyoo ne, e yako dekpanalanɛ non nyi, De Gbengyoo non kpa dɛɛ boose neɲ nyiaa, ‘Alenɛ te ɲoola deni ken daa na me kaseela ban dɛɛ kaa di nyeekeleewe dinaa weenɛ ɲan ne kyaa?’ ¹⁵ Balee nonan waa wola non abansoro deni dinaa daale ken ke kyaa adido te boo desina ke man nideli ne. E desina botɔɔ na de kaa di weenɛ ɲan.” ¹⁶ ɔ kaseela ban ke gyu kelii donɔɔ ken man ne, be naa kpene kamase ken Yesu be yako wɔ ne pɛpɛpɛ, te be desina nyeekeleewe weenɛ ɲan see botɔɔ.

¹⁷ Kelii balinɔɔ ne, Yesu na ɔ kaseela kufu bala ban kɔɲawɔ botɔɔ. ¹⁸ Ba ke kyaa bee dii ne, te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampan yaa mee yako non nyi emɛɛ ban daa na non kyaa dee dii ne, e man ɲolo waa lese man fa.” ¹⁹ Botɔɔ te dekokɔɔkɔɔ kyan ɔ kaseela ban, te be boose Yesu dokolon dokolon nyiaa, “De Gbengyoo, man yaa amɔte?” ²⁰ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ kufubala kewɔ man ɲolo non daa na e na do de nyinmaa nyefale dokolon kei man ne. ²¹ Man Deniwalan Bu non maa yen ɲgba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see ne yako lee ma wose man ne, mɔna walan non

waa lese manj fa ne waa laako. Nyi benj ta lola walanj nonanj ya na, nafa dei.”

Yesu na o kaseela kedi nyeekelεεwee dinaa weenεε njan

Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:22-25

²² Yesu na o kaseela banj kee dii ne, o moo bodobodo te o fanewo fa Wurubuare karanj, te o kara ke mo fa o kaseela banj. Kenje o yako wo nyiaa, “E lee di, kei yena ma wosenaane kenj.” ²³ Kenanj wole te o moo leenoo kenj solonj doo ke man ne te o fanewo fa Wurubuare karanj, te o moo ke fa o kaseela banj. Kenje be popou nyoo wo lee ke man. ²⁴ Botoo te o yako wo nyiaa “Kei yena me fatabo kenj Wurubuare be kyεεkee leki na waa mo to nookebakesee wole kenj noo. Kei ne gyae la ke yela na Wurubuare ka mo balan burum nombiakumεε kyεε wo. ²⁵ Ampanj yaa mee yako non nyiaa, moo gyae maa tekaa nyoo solonj kei bela ya, kelii wee kenj maa bese nyoo ke wole Wurubuare gyoori kenj man.” ²⁶ Ba ke kpee noonej lese Wurubuare yele ne, te ba leewo donoo kenj man gyu oliifi bula kenj doo.

Yesu keyako nyi Pita waa kaa beε e

Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Gyon 13:36-38

²⁷ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E popou ε ke yeu tina manj yela. Nawolo nyi Wurubuare yakowo o nombia anjmarasenj see njan man lee ma wose man nyiaa,

‘Maa gyo namensekelere non lo, na o namense banj pou ke yaasee.’

²⁸ Mona me fom lee yenj man na, maa kyanj non gbεε gyu Galelia teele man.”

²⁹ Kenje Pita yako e nyiaa, “Akpaa be popou de yeu tina nenj yela koranj na, manj doo moo gyae maa tina nenj yela korakora ya.” ³⁰ Botoo te Yesu yako Pita nyiaa, “Ampanj yaa mee yako nenj nyi gyenj nelim kei pεte kegyim kelo woya betabola ne, nyanj ke beε betabotooro nyi n ba gyenj manj korakora ya.” ³¹ Kenje Pita yakowo senj ke doo kenkenj nyiaa, “Akpaa nyi ke yεε yenj ke koranj na, moo gyae maa beε nyi moo gyenj nenj korakora ya.” Te o kaseela akanj banj pou mo yakowo mena.

Yesu kefane Gεkyεmane

Mateo 26:36-46; Luka 22:40-46

³² Yesu na o kaseela banj kelii botoo kenj beε baake nyi Gεkyεmane ne o yako wo nyiaa, “E kyaa kebo na me kaa fane.”

³³ Te o moo Pita na Gyemisi na Gyon sila o wose. Botoo te nombia takaa e nideli, kenj nyi o beε gyenj mena kenj waa yεε o wose ya. ³⁴ Te o yako o kaseela banj nyiaa, “Nombia ne takaa manj nideli kenj mee gyae maa yenj. E kyaa kebo, ε na doo ya.”

³⁵ Kenje o gyuuwo o siaman kyomii te o tisiwo bunj te o fanewo fa Wurubuare nyi, akpaa o ne gyae na waa yela kaale kei ke lanj o nyee doo. ³⁶ Te o yakowo nyi, “Me kya, kpene kamase be tanj nenj donj ya. Lese kaale kei me doo. Mo na yεε kpene kenj manj ne gyae ya. Yεε kpene kenj nyanj gbagba ne gyae.” ³⁷ O ka bese konj ne, o kaa naawo na ba te doo te o gyuuwo wo boose Simon Pita nyiaa, “Simon, ε te doo? E te tale kyaa na ε ka deke debanj dokolonj koonj kenj nyi ε be doo yee? ³⁸ E na doo ya, ε fane na ε be nyinj gyoo kekeεsekeε man ya. Ma gyenj nyi ε konooose man na ε ne gyae ε ke yεε ma kegyaebii, mona ε wosenaane man na ε be tanj mena donj kenanj ya.” ³⁹ Kenje Yesu besewo gyu ke fane yako nombii dokolonj kenanj bela.

⁴⁰ O ka bese konj be gyanj na be sεε be doo, nawolo nyi dosoronj doo be siaman te be ta gyenj kpene kenj baa yako ya. ⁴¹ Kenje Yesu besewo konj be gyanj betabotoorote te o boose wo nyi, “E sεε ε gyakaa dosoronj kei doo ε ne fεεfo? Tekaboe mena, debanj kenj te lii. Be ta lese manj Deniwalanj Bu non fa nombiakumεεyεεra. ⁴² E koro dee gyu de kaa gyanje na wo. Non o na lese manj waa fa ne te tunj daa tanj.”

Ba kekyanj Yesu

Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Gyon 18:3-12

⁴³ Yesu ke gyakaa o ne kolosi ne, Gyudase non o yεε kaseela kufu bala banj man njolo e ne, kaa beεwo lee be doo. Na balanj dikpii kenj be dana yoosilase na akpokpose, na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj Gyudatena kegyiise ba lese do na e ne silana e. ⁴⁴ Na Gyudase non o ba lese e fa ne tanj

tangbɛɛ yako balan ban nyiaa, “Walan non maa pukaa e ne non nonan, e kyan e kenken na e ka mo e ta.” ⁴⁵ Gyudase ka betaa lii Yesu gyan ne, o baake e nyi, “Me Gbengyoo,” te o pukaa e. ⁴⁶ Botoo te balan ban kyan a e. ⁴⁷ Ken te Yesu kaseela ban man nolo non o senɛɛ botoo ne lese o yoosila kara Wurubuarɛ saese kegyia non tobaale denɛle lese ke lo. ⁴⁸ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Me yɛɛ walan kum e te e moo yoosilase na akpokpose e ne kon e kaa kyan man? ⁴⁹ Wee kamase ken me kyaa e gyan Wurubuarɛ osom deni dinaa ken man mɛɛ wola non ne, e te kyan man ya. Mona nombia ken pou konae, na ke yela Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ke kon mena.” ⁵⁰ Ken te Yesu kaseela ban pou yeuwo tina e yela.

⁵¹ Na tobaale nolo non o wuuna kyanbii ne silana Yesu. Be ka mo baa kyan e ne, ⁵² te o leewo be nyinmaa man yeu ditenteli tina o kyanbii ken yela.

Be kamo Yesu gyu kegyiise siaman

Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Gyon 18:13-14, 19-24

⁵³ Ken te ba moo Yesu gyu Wurubuarɛ saese kegyia non gyan, te Wurubuarɛ saese kegyiise ban pou na Gyudatena mmaraa wolala, na Gyudatena kegyiise kaa gyanewo botoo. ⁵⁴ Na Pita silana Yesu wole wole lemlem gyu Wurubuarɛ saese kegyia non dekpanalan man. Botoo te Pita gyuuwo ke kyaa kotototena ban bee gyee dekpanalan ken ne gyan bee woli boalan. ⁵⁵ Na Wurubuarɛ saese kegyiise, na Gyudatena kegyiise akan ban ne keo nombii ken baa mo gyakaa o doo na baa nyin gbɛɛ ko e, mo be te nyim ya. ⁵⁶ Balan burum konawo kaa kerɛɛ o noose, mona be noowoya nan te kyaa na donja ya. ⁵⁷ Te baale korowo kerɛɛ o noose nyiaa, ⁵⁸ “De te nyii nyi o kpa waa tekerii Wurubuarɛ osom deni dinaa ken balan be maa ne, te weeya atooro wole na waa ma wole ken te yɛɛ walan maa na ke ya.” ⁵⁹ Ban mo nombia nan boo kaa yako ne, te kyaa na donja ya.

⁶⁰ Botoo te Wurubuarɛ saese kegyia non korowo sen kebu ken nsana nsana te o boose Yesu nyiaa, “N be tiranoo yee? Won

doo te balan kewo ne kerɛɛ n noose, te n be tiranoo ya?” ⁶¹ Mo Yesu te gyuuwo o noo ya. Botoo te Wurubuarɛ saese kegyia non boose e nyi, “Nyan yena nyeelɛɛɛɛɛɛ non Wurubuarɛ be yako see nyi nyan ke kon ne? Nyan yena Wurubuarɛ non kaboena nyi baa lese o yele ne bu dokolon non?” ⁶² Ken te Yesu tiranoo nyi, “Ayi, man nonan. E kena man Deniwalan Bu non kyaa Wurubuarɛ don te non dunolon doo. Na e ka bese naa man na me don nona man adido mɛɛ kon.” ⁶³ Botoo te Wurubuarɛ saese kegyia non tirii non gbagba kegba te o boose wo nyiaa, “Won adansɛɛ yaa dɛɛ gyae dee nyii bela?” ⁶⁴ E te nyii mmusuo nombia nan o be yako yee? Sena yaa e na gyuen lee ke man? Te kegyiise ban pou too be noo gyakaa o doo bu e foonyi, “Kaboena nyi baa ko e.” ⁶⁵ Ken te balan ban baale fiasɛɛ bɛɛ to noolon woli e, te be wuu o sia na bɛɛ takee e akotase. Te be boose e nyi, “Wurubuarɛ dekpenkpenngyooɛ, wola daa non o be gyoo nen.” Ken te ba moo e fa kotototena ban te ban mo ke tuku e.

Pita kebɛɛ Yesu

Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Gyon 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Pita ke kyaa dekpanalan ken man ne, Wurubuarɛ saese kegyia non alebu nolo konawo botoo. ⁶⁷ O kena Pita kyaa o ne woli boalan ne, o keɛ e yididi te o yako e nyiaa, “Nyan mo n kpuɛ na Yesu Nasarɛte baale non.” ⁶⁸ Mo Pita lɛɛ anmaaren te o yako e nyi, “Moo gyan kpene ken n ne yako ne man korakora ya.” Botoo te Pita leewo gyu denanoo ken man. ⁶⁹ Alebu non ka bese naa Pita botoo ne o yako balan ban ba senɛɛ botoo ne nyiaa, “Balee kei mo kpuɛ na wo.” ⁷⁰ Mo Pita besewo bɛɛ ke bela. Kenan wole ne, balan ban ba senɛɛ botoo ne besewo yako Pita nyiaa, “Ke yɛɛ ampan nyi n kpuɛ na wo, nawolo nyi n yɛɛ Galelia baale e.” ⁷¹ Botoo te Pita moo noodon kolosi te o kana ntam kpu nyiaa, “Moo gyan balee kei non e ne kolosi o wose man nombia ne korakora ya” ⁷² Debokenan man te kegyim loo woya betabolate. Ken te Pita toose nombia nan Yesu be yako e ne

nyiaa, “Pε kegyim kelo woya betabola na, nyan ke bεε betabotooro nyi n ba gyen man ya.” Kenje ɔ yelεewɔ do ɔ ne wii.

15

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Gyɔn 18:28-38

¹ Tεε kena nebo nebo fuu nε, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyanεewɔ te be bake Yesu nyeeman. Mena dɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ɔn ɔ senεε Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man nε, nyinmaa man. ² Kenje Pilato bɔɔse e nyiaa, “Nyan yena Gyudatena gyoo ɔn?” Te Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa n yakowɔ nε.” ³ Te Gyudatena saese kegyiise ban kerεε ɔ nɔɔse mo nombia burum gyakaa ɔ dɔɔ. ⁴ Kenje Pilato bɔɔse e nyi, “Be ta mo nombia kenja bεε gyakaa n dɔɔ na, n ba lese n nɔɔse yee?” ⁵ Botɔɔ te nombia ɔn doo gyoo Pilato nɔɔ, nawolo nyi Yesu te yako daale ya.

Be kalese Yesu fa yen

Mateo 27:15-27; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:16

⁶ Gyudatena nyeekeleεwee kedi kamase nε, kaboena nyi Pilato waa tina balan ban bɔɔ kyam tɔ deni nε man dokolon, ɔn balan benan gbagba ne gyae nε yela fa wɔ. ⁷ Mena deban kenan na ba te kyan Barabase tɔ deni. Barabase kei kpue balan ban bɔɔ koro sen tia gyoo dinaa, te bɔɔ ko balan nε man. ⁸ Botɔɔ te balan dikpii ken kɔna Pilato gyan nyi waa yεε kpene ken ɔ ne tan yεε deban kamase nε fa wɔ. ⁹ Te Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “E ne gyae nyi maa lese Gyudatena gyoo ɔn fa ɔn?” ¹⁰ Ken dɔɔ Pilato be bɔɔse mena yena nyi, ɔ gyen nyi saese kegyiise ban ne kola Yesu dɔɔ te ba lese e fa yen. ¹¹ Mɔ Wurubuarε saese kegyiise ban feefuwɔ do balan dikpii ken nyi, baa yako Pilato nyi waa lese Barabase fa wɔ. ¹² Botɔɔ te Pilato bɔɔse wɔ nyi, “Sena te ε ne gyae maa yεε walan ɔn ε ne baake e nyi Gyudatena gyoo nε?” ¹³ Te balan dikpii ken fae yeesa nyi, “Yela baa gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpanɔan dɔɔ na

waa yen” ¹⁴ Kenje Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “Won dukum te ɔ yεewɔ?” Mɔna be gyakaa bo bεε fae yeesa kenken nyi, “Gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpanɔan dɔɔ” ¹⁵ Ken Pilato ne gyae mena ken be wɔe ke fεε wɔ dɔɔ ɔ lese Barabase fa wɔ, te ɔ yela ɔ yoonɔɔtena tuku Yesu te ɔ moo e fa nyi baa gyu ke gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpanɔan dɔɔ.

Be kekulu Yesu

Mateo 27:27-31

¹⁶ Kenje yoonɔɔtena ban moo Yesu gyu Pilato dekpanalan man botɔɔ ken bee di nombia nε, te be baake be tebia yoonɔɔtena akan ban pou gyanee. ¹⁷ Te ba moo kegba yayam do e, te ba moo sɔɔse loo gyoo kototɔɔ wuu e. ¹⁸ Na bee kulu e nyiaa, “Gyudatena gyoo, n nyee dεε wolose” ¹⁹ Botɔɔ na be gyakaa bεε mo dan ɔmerεe e ɔ nyeeman, na bεε tɔ nɔolon woli e na bεε bun ɔ nawɔɔtεε kulu e. ²⁰ Be ke kulu e tan nε, ba kpεε kegba yayam ken te ba moo ɔn gbagba wui ken do e. Te ba moo e lee be kaa gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ.

Ba kegyɔ Yesu ɔpanɔan dɔɔ

Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27

²¹ Be ka lee donɔɔ ken man bee gyu nε, te be gyanee na Simɔn ɔn ɔ ba lee Kirene donɔɔ man nε na ɔ ne kɔn. Simɔn kei bia yena Alekesanda na Rufuse. Kenje ba ɔere e nyi waa lεε Yesu ɔpanɔan ken seele. ²² Te ba moo Yesu gyu botɔɔ ken bεε baake nyi “Golgata” ken nawolo nyi “Nyepookoo” dεε nε. ²³ Kenje ba moo tee ken bεε baake nyi mεere nε kyakale solon man fa Yesu nyi waa nyɔɔ, mɔna ɔ te nyɔɔ ke ya. ²⁴ Ba ke gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ nε, te be kpεεε ɔ kegbase bunii te be loɔ boe ɔe dɔɔ, na baa naa ken walan kamase waa nyin. ²⁵ Gyae ke yεε ɔgba nebo weese deban atoorote man nε, te be gyɔɔ Yesu sakaa ɔpanɔan dɔɔ. ²⁶ Kenje be ɔmarase dukum ken be kpa ɔ be yεε nε mataa ɔ nyee gbεε nyiaa, “GYUDATENA GYOO ɔN YAA.”

²⁷ Botɔɔ te be gyɔɔ ɔmεelatena bala baale mɔ sakaa ɔpanɔaase dɔɔ kpu na Yesu. ɔnlo sakaa ɔ dunolon dɔɔ, te ɔnlo

mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ. ²⁸ Kei yela Wurubuarɛ nombia anmarasɛn see njan kɔnawɔ mena. Nombia nɛnan yɛna nyi, “Be ta mo e kpu na nombiakumɛɛyɛɛra.” ²⁹ Na balan ban bɛɛ lam botɔɔ nɛ, na tee e na bee kpiisi ba nyeeya yako nyiaa, “Nyan nɔn n kpa n ke tekerii Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken na n ka mo weeya atooro maa ke nɛ, ³⁰ lɛɛ n wose na n ke tisi lee ɔpanɔan ken dɔɔ na dɛɛ kɛɛ.” ³¹ Mena mɔ te Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban mɔ kulu e. Te be yako dɔnɔ nyiaa, “ɔ ne tale lɛɛ baale nyee, mɔna ɔ be tale lɛɛ nɔn gbagba nyee ya.” ³² Nyi akpaa nɔn yɛna nyeedɔn Gbɛngyoo na Iseraetena gyoo nɔn Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ, kenan na waa lɛɛ ɔ wose lee ɔpanɔan ken dɔɔ na dɛɛ naa na dɛɛ lɛɛ e di. Te balan bala ban bɔɔ gyɔ wɔ sakaa ɔpanɔaase dɔɔ kpu na e nɛ mɔ tee e mena.

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

³³ Weese ka sɛn dɛɛ nɛ, ditɪntɛɛ kaa lɛɛ tɛɛle ken dɔɔ pou kelii ɔ ke gɛɛse. ³⁴ Te weese ke gɛɛse kenan nɛ Yesu fae yeesa kenken nyiaa, “Eli, Eli, lama sabatani?” Ken nawolo nyi, “Me Wurubuarɛ, Me Wurubuarɛ, weera te n lese n sia yela man?” ³⁵ Balan ban ba sɛnɛɛ botɔɔ ke nyii mena nɛ be yakowɔ nyiaa, “ɛ nyii, ɔ ne baake Elaegya.” ³⁶ Debokenan man te be man nɔlo yeuwɔ ka mo kolo nɔgba kokyaa ken gyae ke tale lɛɛ loɔ nɛ do solon denyanɛsa daale man, te ɔ moo ke tooso na dan te ɔ gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyɔɔ. Kenɛte ɔ yakowɔ nyiaa, “ɛ sɛn dɛɛ kɛɛ nyi Elaegya waa kɔn kaa lese e lee ɔpanɔan ken dɔɔ.” ³⁷ Botɔɔ te Yesu besewɔ fae yeesa kenken, te ɔ kara weesi. ³⁸ Kekɔn mena nɛ, kanyan ken bɔɔ mo kpase Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man nɛ bɛɛsewɔ kyɛkyɛɛ ala lee adido kaa lii ka mokɔɔ man.

³⁹ Yoonɔɔtena kegyia nɔn ɔ sɛnɛɛ botɔɔ kena Yesu ke fae yeesa kara weesi nɛ, ɔ yakowɔ nyiaa, “Balee kei yɛna Wurubuarɛ bu nɔn ampan.”

⁴⁰ Na ala baale sɛnɛɛ lemlɛm bɛɛ kɛɛ. Ala benan man baale yɛna Mɛɛre nɔn ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyemisi kemaasa na Gyose be naa Mɛɛre na Salome. ⁴¹ Ala kɛwɔ silana Yesu kɛɛ ɔ dɔɔ deban ken ɔ kya Galelia nɛ. Na ala burum ban bɔɔ sila e kɔn Gyerusalem donɔɔ man nɛ mɔ sɛnɛɛ botɔɔ.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

⁴² Na wee kenan yɛɛ wee ken Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefɛɛfowee ken kedi. Ke lii balinɔɔ nɛ, ⁴³ balee nɔn bɛɛ baake e nyi Gyosefo nɔn ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man nɛ gyɔɔ ɔ konɔɔ gyu Pilato gyan ka sola e nyi waa mo Yesu woo nɔn fa e ɔ kaa wuu. Gyosefo kei yɛɛ donɔɔ kegyia nɔlo e, te nɔn mɔ ne gyeki Wurubuarɛ gyoori ken. ⁴⁴ Pilato ke nyii nyi Yesu ta yem nɛ, yɛɛ e gyakolon. Mena dɔɔ ɔ baake ɔ yoonɔɔtena kegyia nɔn bɔɔse e nyiaa, “Yesu nɔn wulaa yenawɔ?” ⁴⁵ ɔ ke nyii lee yoonɔɔtena kegyia nɔn nɔɔman nyi ke yɛɛ ampan nɛ, ɔ faa Gyosefo nɔn gbɛɛ nyi waa gyu ka mo woo nɔn. ⁴⁶ Mena dɔɔ Gyosefo gyuuwɔ ke lɛɛ akaralɛɛ te ɔ lese woo nɔn lee ɔpanɔan ken dɔɔ te ɔ moo akaralɛɛ ken milii e. Kenɛte ɔ moo e ke wuu yebɔɔ ken bɔɔ kare boe daale man nɛ man. Te ɔ bilinɔ boe dinaa daale tɔ yebɔɔ ken nɔɔ. ⁴⁷ Na Mɛɛre nɔn ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyose ɔ naa Mɛɛre sɛnɛɛ botɔɔ. Mena dɔɔ be naa botɔɔ ken bɔɔ wuu e nɛ.

16

Yesu kefon lee yen man

Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10

¹ Gyudatena kefɛɛfowee ken ke tan nɛ, Mɛɛre nɔn ɔ ba lee Magedala na Gyemisi ɔ naa Mɛɛre na Salome, lɛɛ abɔɔ ofon nyinjan be kaa buraa Yesu woo nɔn. ² Kosida nebo nebo weese ke bɛɛ nɛ, ala ban korowɔ bee gyu yebɔɔ ken tɛɛ. ³ Be kee gyu na bɛɛ bɔɔse dɔnɔ nyiaa, “Amɔte ne gyae la waa bilinɔ boe ken lee yebɔɔ ken nɔɔman fa daa?” ⁴ Mɔ be ke gyina be sia kɛɛ na, be naawɔ nyi be te bilinɔ boe

dinaa dinaa kenj lee yebɔɔ kenj nɔɔman.
⁵ Be ka mo baa gyoo yebɔɔ kenj man nɛ, te be naa tobaale ɲolo na ɔ doona kegba wolom wurikyim na ɔ banɛɛ dunolunj dɔɔ te be ɲenawɔ. ⁶ Botɔɔ te ɔ yako ala ban nyiaa, “Ɛ na ɲenji ya. Ma gyen nyi Yesu ɲon ɔ ba lee Nasarete, ɲon bɔɔ gyɔ e sakaa ɔpanɗan dɔɔ nɛ yaa ɛ ne keɔ. ɔ te fom. ɔ be kyaa kebo ya. Ɛ keɛ botɔɔ kenj ɔ be doo nɛ. ⁷ Mena dɔɔ ɛ gyu ke yako ɔ kaseela ban na Pita nyiaa, ‘ɔ te kyan ɲon gbɛɛ ɔ ne gyu Galelia donɔɔ man. Botɔɔ te ɛ kena e ɲgba mena kenj ɔ be yako ɲon nɛ.’ ” ⁸ Kenj te ala ban leewɔ yebɔɔ kenj man bilenj, nawolo nyi gyakolonj ta gyoo wɔ te ba wose mɔ ta yenj wɔ. Te ba te yako ɲolo mɔ kolo ya, nawolo nyi bee yee.

⁹ Yesu kefonj lee yenj man Kosida nebo nebo fuu kenj nɛ, ɔ tanjgbɛɛwɔ lese ɔ wose wola Mɛere ɲon ɔ ba lee Magedala nɛ. Mɛere kei te Yesu gegi felɲkumɛɛ nyetooro lee ɔ man nɛ. ¹⁰ Mena dɔɔ ɲon mɔ gyuuwɔ ke yako balan ban be silana Yesu nɛ. ɔ ke gyu na be kyaa bee wii na bee di walaɲsa. ¹¹ Kenj na be ke nyii nyi Yesu te fom te Mɛere naa e koranj nɛ, ba te lɛɛ di ya.

¹² Kenanj wole nɛ, Yesu lese ɔ wose dinɔɔ wole daale man wola ɔ kaseela bala baale debanj kenj bee gyu donɔɔ daale man nɛ. ¹³ Kenj te ban mɔ besewɔ kɔɲ kaa yako be tebia akanj ban. Mɔ ban mɔ te lɛɛ wɔ di ya.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela kufu daale ban

Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Gyɔn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

¹⁴ Kenja pou wole nɛ, ɔ kaseela kufu daale ban yilaawɔ bee dii te Yesu besewɔ kaa lese ɔ wose wola wɔ. Kenj te ɔ gyenja ban do wɔ lee mena kenj balan be kɔɲ kaa yako wɔ nyi ɔ te fom, te ba lɛɛ wɔ di ya nɛ dɔɔ. ¹⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ gyu tɛɛle kei pou dɔɔ na ɛ kaa kolosi Wurubuarɛ nombia ɲan fa balan pou. ¹⁶ Walaɲ kamase ɲon ɔ lɛɛ nombia ɲan di te be sɔ e Wurubuarɛ lonj na, waa nyiɲ nyeedonj. Mɔ walaɲ kamase ɲon ɔ te lɛɛ nombia ɲan di ya nɛ, Wurubuarɛ waa bu e fɔɔ. ¹⁷ Balanj ban baa lɛɛ man

di nɛ, baa yɛɛ gyakolonj nombia kenja. Baa gberaa felɲkumɛɛ lee balan man lee ma yele man, na baa kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo ɲan bɔɔ gyen ya. ¹⁸ Nyi akpaa be gate doma na be nyiɲmaase yaa be nyɔɔ teekum daale koranj na, be gyae ke yɛɛ wɔ kolo ya. Baa mo be nyiɲmaase gyakaa kaweesetena dɔɔ, na ba wose ke yɛɛ wɔ donj.”

¹⁹ De Gbenjgyoo Yesu kekolosi fa wɔ tanj nɛ, Wurubuarɛ moo e gyu adido te ɔ ke kyaawɔ Wurubuarɛ dunolunj dɔɔ. ²⁰ Yesu kaseela ban ka lee botɔɔ nɛ, be gyuuwɔ tɛɛle kei pou dɔɔ kekolosi Wurubuarɛ nombia ɲan. Te de Gbenjgyoo senjawɔ be wole te be yɛɛ gyakolonj nombia, na kawola nyi Wurubuarɛ nombia ɲan yɛɛ ampanj.

Nombia kpaakpaa ñan Luka be ñmarase nɛ Luka

¹ Kegyia kpaakpaa Teyofilose, balan burum te yɛɛ kakyeñ ñmarase nombia ñan be kɔñ de gyañ kɛbo lee Yesu Kristo wose man nɛ see. ² Nombia ñan bɔɔ ñmarase nɛ, mena nombia ñenan ke te ban bɔɔ mo be sia naa ña leenan kewalan, te bɔɔ kolosi de Gbenjyoo Yesu Kristo wose man nombia fa daa nɛ yakowɔ. ³ Kegyia Teyofilose, lee mena dɔɔ mañ gbagba gyoo nombia kenja man nideli leenan ña kewalan ken na, me naawɔ nyi kaboena nyi maa tɔlɛɛ ña kekɔñ bii dokolon dokolon fa nen, ⁴ na n ke nyin gyen nyi nombia ñan pou bɔɔ wola nen nɛ yɛɛ ampan.

Gyon Wurubuare lonjɔɔre ñon kalola wose man nombia

⁵ Deban ken gyoo Herode ne di gyoori Gyudia tɛele man nɛ, na Wurubuare sae ñolo kyaa ken bɛɛ baake e nyi Sakaria. Na ɔ kpue Abigya saere dikpii man, te ɔ wɛele Elisabete mɔ lee Wurubuare sae Aaron duulun man. ⁶ Sakaria na ɔ wɛele gbɛenen tenɛ Wurubuare siaman. Te bee di de Gbenjyoo Wurubuare mmaraase na ɔ nombia ñan pou dɔɔ nideli ken ba wose man be dana nombiikum daale ya. ⁷ Mɔna bɔɔ tan bu ya nawolo nyi Elisabete yɛɛ ɔlamanbo e, te ñon na ɔ baale Sakaria mɔ pou te ñmɛɛ.

⁸ Wee daale nɛ, kaa liiwɔ Sakaria saese dikpii ken dɔɔ nyi baa gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ke fa Wurubuare kedi. ⁹ Be lɔɔ boe ñgba mena ken ba amanberɛ na wolo nɛ, te yalawɔ Sakaria dɔɔ nyi waa gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ kaa too oliifi. ¹⁰ Deban ken ɔ ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ kaa too oliifi nɛ, na balan dikpii ken pou kyaa debɔɔ man bɛɛ fane. ¹¹ Sakaria kɛɛ too oliifi ken nɛ, botɔɔ te Wurubuare kpilale kɔñawɔ ɔ gyañ kaa sen kedeesa boe ken ɔ na too oliifi ke dɔɔ nɛ dunolon dɔɔ. ¹² Sakaria

kena e nɛ, ɔ wɔe lɔɔ e te gyakolon gyoo e. ¹³ Kenje Wurubuare kpilale ñon yako e nyiaa, “Sakaria na yee ya, Wurubuare te nyii n kefane mena dɔɔ n wɛele Elisabete waa lola bu baale fa nen, na n ka do e yele nyi Gyon. ¹⁴ Ba lola bu ñon na, gyae ke yɛɛ nen gyon nideli te balan burum mɔ sia gyae ka gye ɔ dɔɔ, ¹⁵ nawolo nyi bu ñon waa yɛɛ walan dinaa Wurubuare siaman, mena dɔɔ ɔ na mo solon na solon daa ɔ nɔɔ ya. Wurubuare waa mo ɔ felin do ɔ man leenan ɔ naa tɔɔman pena baa lola e. ¹⁶ Te waa kyɛɛkee Iseraetena balan burum agyuen kɔñ be Gbenjyoo Wurubuare gyañ. ¹⁷ Wurubuare waa mo ɔ felin do ɔ man, na waa fa e don ñgba mena ken ɔ be fa ɔ dekpenkpenjyooɔre Elia nɛ. Waa ta de Gbenjyoo ñon siaman na waa desina kyaa na be bia nsana, te balan ban bɔɔ ne bu Wurubuare ya nɛ, waa besena wɔ kɔñ gbɛɛ kpaakpaate ken dɔɔ na waa desina de Gbenjyoo balan see e.”

¹⁸ Botɔɔ te Sakaria bɔɔse Wurubuare kpilale ñon nyiaa, “Sena te maa yɛɛ na maa naa nyi nombia kenja yɛɛ ampan? Nawolo nyi daa na me wɛele pou te ñmɛɛ.” ¹⁹ Kenje Wurubuare kpilale ñon tiranɔɔ fa e nyiaa, “Mañ yena Gaberele, Wurubuare kpilale ñon ma senjɛɛ ɔ siaman deban kamase. Ñon kpila na mañ nyi me kaa yako nen mena nombia kpaakpaa kenja. ²⁰ Nombia ñan mɔɔ yako nen nɛ, gyae kekɔñ ñgba mena ken mɔɔ yako see nɛ. Mɔna ken n te lɛɛ me nombia kenja di ya dɔɔ nɛ, n be gyae n ke tale kolosi ya kaboena nombia ñan mɛɛ yako nen nɛ kekɔñ ampan deban ken mɔɔ see nen nɛ.”

²¹ Deban kenan pou man na, balan ban kyaa debɔɔ man bɛɛ daa Sakaria, na bɛɛ gyuen kpene ken dɔɔ ɔ be dɔɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man mena. ²² Deban ken ɔ ba lee kɔñ balan ban gyañ nɛ, ɔ te tale kolosi na wɔ ya, mena dɔɔ ba gyenawɔ nyi ɔ te naa kalesewola daale Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man. ɔ nyinmaase te ɔ moowɔ kolosi na wɔ, nawolo nyi ɔ ta bese omumuu. ²³ Deban ken ɔ be yɛɛ ɔ saere tom ken tan nɛ, te ɔ besewɔ gyoo ɔ dɛɛ. ²⁴ Nombia kenja kekɔñ wɔle nɛ, te kyare ya te ɔ wɛele Elisabete

kyan̄a fulu, te ɔ weese ɔ wose gyaalan̄a banon̄ ken̄ ɔ bɛɛ lee debɔɔ ya. ²⁵ Ken̄te ɔ yakowɔ nyiaa, “De Gbengyoo Wurubuarɛ te wii me waran̄ase n̄gba ɔ ba lese desɛn dinaa kei lee me dɔɔ balan̄ siaman nɛ.”

Yesu kalola deken̄ken̄ kegyo

²⁶ Elisabete fulu ken̄ ke di gyaalan̄a looro nɛ, Wurubuarɛ kpila ɔ kpilale Gaberele gyuu Nasarete ken̄ kyaa Galelia tɛele dɔɔ nɛ. ²⁷ ɔ kpila e gyuu alebu n̄olo n̄on ɔ te doo ta na baale ya nɛ gyan̄. ɔ yelee yena Mɛere. Mɛere kei na Gyosefo n̄on ɔ ba lee gyoo Defidi duulun̄ man nɛ bake la see nyi baa yala dɔn̄a nɛ. ²⁸ Ken̄te Wurubuarɛ kpilale n̄on gyuuwɔ ke yako e nyiaa, “Mɛere nyan̄ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuarɛ kpue na nen̄, te ɔ nyin̄maa gyakaa n̄ dɔɔ nideli.” ²⁹ Mɛere kenyii n̄ɔwoya ken̄a nɛ, ɔ wose gbirisi e nawolo nyi ɔ te nyii nombia n̄an man nideli ya.

³⁰ Ken̄te Wurubuarɛ kpilale n̄on yako e nyiaa, “Mɛere na yee ya, Wurubuarɛ ta mo ɔ bɛɛ boele nen̄. ³¹ Nyan̄ ke kyan̄ fulu na n̄ ka lola bu baale na n̄ ka do e yelee nyi Yesu. ³² Waa yɛɛ walan̄ dinaa Wurubuarɛ siaman, na baa baake e nyi Wurubuarɛ Kpatakpere n̄on bu. De Gbengyoo Wurubuarɛ waa yela waa di gyoori n̄gba ɔ naana Defidi nɛ. ³³ Waa di gyoori Gyekɔpo duulun̄ man balan̄ dɔɔ kekpaakekpa, te ɔ gyoori kenan̄ betan̄ ɔto ya.” ³⁴ Botɔɔ te Mɛere bɔɔse Wurubuarɛ kpilale n̄on nyiaa, “Sena te nombia ken̄a gyae ke tale kɔn̄ mena, deban̄ ken̄ mɔɔ gyen̄ baale na baale ya?” ³⁵ Ken̄te Wurubuarɛ kpilale n̄on tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuarɛ felin̄ n̄on gyae kekɔn̄ kaa gyoo n̄ man, na Wurubuarɛ Kpatakpere n̄on ka mo ɔ don̄ ken̄ do n̄ man na n̄ ke kyan̄ fulu. Mena dɔɔ bu n̄on nyan̄ ka lola nɛ, waa yɛɛ bu n̄on ayimɛɛ be doo ɔ man ya, te baa baake e nyi Wurubuarɛ bu. ³⁶ Kɛɛ! N lon̄to Elisabete n̄on be kpa ɔ yɛɛ ɔlamanbo e te ɔ be n̄mɛɛ koran̄ mɔ nɛ, te kyan̄ fulu gyaalan̄a looro yaa. ³⁷ Nawolo nyi kpene kamase be kyaa ken̄ nyi Wurubuarɛ be gyae waa tale yɛɛ ya.” ³⁸ Ken̄te Mɛere yakowɔ nyiaa, “Ma nyee tesɛɛ bo na

Wurubuarɛ. N̄an pou n̄ be yako man̄ nɛ dɛɛkɔn̄ mena.” Ken̄te Wurubuarɛ kpilale n̄on lan̄awɔ yela e.

Mɛere kegyu Elisabete gyan̄

³⁹ Weeya akalansɛɛ n̄aale wole nɛ, Mɛere desina ɔ wose te ɔ gyuu Sakaria na ɔ wɛele Elisabete gyan̄ Gyudia tɛele man. Na donɔɔ ken̄ man be kyaa nɛ, gyakae bulase dɔɔ. ⁴⁰ ɔ ka gyoo donɔɔ ken̄ man nɛ, ɔ gyuuwɔ Sakaria dɛɛ te ɔ doo Elisabete n̄ɔ. ⁴¹ Deban̄ ken̄ Elisabete be nyii Mɛere n̄ɔ kado ken̄ nɛ, ɔ bu n̄on wosi ɔ wose ɔ tɔɔman, te Wurubuarɛ felin̄ n̄on kaa gyoowɔ Elisabete man nideli. ⁴² Ken̄te Elisabete nyan̄eewɔ fae yeese nyiaa, “Nyan̄ yena alo n̄on Wurubuarɛ ba mo ɔ nyin̄maa gyakaa n̄ dɔɔ nideli ala pou man, te ɔ ta mo ɔ nyin̄maa gyakaa n̄ bu n̄on nyan̄ ka lola nɛ dɔɔ.” ⁴³ Won̄ nombia dinaana yaa Wurubuarɛ yɛɛwɔ fa man̄ nɛ, nyi me Gbengyoo ɔ naa waa kɔn̄ kaa do man̄ n̄ɔ? ⁴⁴ Nawolo nyi me ka betaa nyii n̄ n̄ɔ kado pɛ, te me bu n̄on ɔ doo me tɔɔman nɛ nyan̄eewɔ wosi ɔ wose. ⁴⁵ Wurubuarɛ te hiraa nen̄, n̄gba n̄ be lɛɛdi nyi de Gbengyoo nombia n̄an ɔ be yako nɛ, gyae kekɔn̄ mena fa nen̄ nɛ. ⁴⁶ Ken̄te Mɛere yakowɔ nyiaa, “Mɛɛ lese de Gbengyoo yelee lee me konɔɔ man. ⁴⁷ Wurubuarɛ yena ma nyeeleɛɛɛ, mena dɔɔ te mɛɛ nyan̄ee, ⁴⁸ nawolo nyi ɔ te tɔɔse man̄ wa alebu kei dinɔɔ, n̄on nafa bɔɔ ne kala man̄ do balan̄ man ya nɛ. Lee nen̄ɛɛ ne gyuu nɛ, walan̄ kamase waa baake man̄ nyi, alo n̄on Wurubuarɛ be hiraa e. ⁴⁹ Nawolo nyi Wurubuarɛ Kpatakpere n̄on te yɛɛ nombia dinaana fa man̄. ɔ yɛɛ Wurubuarɛ n̄on ayimɛɛ be doo ɔ man ya. ⁵⁰ Deniwalan̄ duulun̄ kamase man nɛ, ɔ ne wii ban̄ pou bee yee e nɛ waran̄ase. ⁵¹ ɔ ta mo ɔ don̄ yɛɛ yakolon̄ nombia, te ɔ yaasee balan̄ ban̄ bee gyina ba wose nɛ na be nombia n̄an pou bɛɛ gyuen̄ ba nyeeeya man nɛ lee ɔ siaman.

52 Ɔ te yɔkɔse gyoonɛn dinaana tɛele man, te ɔ gyinaa balan ban bɛɛ yɔkɔse ba wose nɛ adido.

53 Ɔ te yeli ban tanam na ko wɔ nɛ te nyin abɔɔ kpaakpaa, te ɔ yela ban be dana kɔba nɛ lanawɔ nyinmaase kufu nawɔɔ kufu.

54 Ɔ te di ntam ken ɔ be kan fa de naanaɔ nɛ dɔɔ, te ɔ kɔɔawɔ kaa kyɔ ɔ tewulɛɛ Iseraetena,

55 ngba mena ken ɔ be yako see nyi, waa wii Aberaham na ɔ duulun man balan pou waranase kekpaakekpaa nɛ.”

56 Mɛɛrɛ kyaawɔ Elisabete gyan ngba gyaalanɔna batooro nɛ, te ɔ besewɔ gyu ɔ dɛɛ.

Gyon Wurubuarɛ lonɔɔrɛ kalola

57 Deban ken Elisabete kalola be lii nɛ, ɔ lola bu baale. 58 Balan ban be kyaa benaa na e, na ɔ lonɔtona nyii mena ken de Gbengyoo be wii ɔ waranase nideli nɛ, be popou nyanɛewɔ kpu na e. 59 Bu non kedi weeya gyanaara nɛ, be kɔɔawɔ be kaa kara ɔ baala wose na baa mo ɔ kya Sakaria yele do e, 60 mona ɔ naa bɛɛwɔ te ɔ kpa “Baa baake e nyi Gyon.”

61 Kente balan ban yako e nyiaa, “Yele kei te yɛɛ n dekanalan man yele ya.”

62 Botɔɔ te ba moo be nyinmaase kolosi na ɔ kya bɔɔse e yele ken ɔ ne gyae nyi baa mo do ɔ bu non. 63 Kente Sakaria yako wɔ nyiaa baa fa e kolo waa nmarase ke dɔɔ, te ɔ nmarasewɔ nyi, “Ɔ yele yɛna Gyon.” Nombii kei yɛɛ be popou gyakolon. 64 Debokenan man te Sakaria nɔɔ gyuusuwɔ te ɔ fiasɛɛ kolosi lese Wurubuarɛ yele. 65 Kente gyakolon gyoo be tebia ban pou, te nombia nenan yaaseewɔ gyu Gyudia tɛele man donɔɔse nan nɛ kyaa bulase dɔɔ nɛ pou man.

66 Walaɔn kamase non ɔ be nyii nombii kei nɛ bɔɔse ɔ wose nyiaa, “Walaɔn wonɔti dinɔɔ yaa bu kei waa kaa yɛɛ baa?” Nawolo nyi be naawɔ nyi, de Gbengyoo Wurubuarɛ nyinmaa gyakaa ɔ dɔɔ nideli.

Sakaria ke kpee nɔɔnen lese Wurubuarɛ yele

67 Wurubuarɛ moo ɔ felin non do Gyon ɔ kya Sakaria man, te ɔ kolosi Wurubuarɛ nombia see nyiaa,

68 “De Gbengyoo Wurubuarɛ, dɛɛ lese n yele nawolo nyi n te kon kaa lɛɛ n balan Iseraetena nyee.

69 N te fa daa nyeelɛɛre dinaa non, non ɔ ba lee n tobaale Defidi duulun man.

70 Ngba mena ken n be tɛɛ nya akpenkpengyɔɔra ban ayimɛɛ be doo be man ya nɛ dɔɔ kolosi see nɛ nyiaa,

71 waa lɛɛ daa lee de kolala, na ban bɔɔ ne naa de sia lan ya nɛ nyinmaa man.

72 N yakowɔ nyi nyan ke wii de naanaɔ waranase, na n ke tɔɔse nɔɔkebakesee ken emɛɛ na wɔ be bake see nɛ.

73 N kana ntam fa de naana Aberaham, te emɛɛ na e bakewɔ see nyi,

74 n ka lese daa lee de kolala nyinmaase man, na ke yela dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ som nen ken dɔɔ yee gyakolon ya,

75 na dɛɛ yɛɛ balan ban be gbɛenen tenɛɛ n siaman, na ban ba wose betan ayimɛɛ ya kelii deban ken dɛɛ yen nɛ.

76 Sakaria ke yako ken pou tan nɛ te ɔ kolosiwɔ fa bu non nyiaa, nenɛɛ nyan me bu Gyon, baa baake nen nyi

Wurubuarɛ Kpatakperɛ non dekanalan, nawolo nyi nyan keta de Gbengyoo non siaman

na n ke desina ɔ gbɛenen fa e.

77 Na n ke yela ɔ balan ka gyen nyi ba sola Wurubuarɛ te ɔ mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na, baa nyin nyeekeleɛ.

78 Nawolo nyi Wurubuarɛ yɛɛ waranasete e, te ɔ te kpila nyeelɛɛre non nyi waa kon kaa lɛɛ da nyee.

Ɔ kekɔn gyae ke yɛɛ ngba kenmanɛɛ nɛ, 79 kenmanɛɛ kei gyae ka lee adido kon ban pou be kyaa ditinɛɛ man na yen gbɛenen man nɛ dɔɔ, na kawola daa gbɛɛ kpaakpaa ken dɛɛ ta wosefɛeren man.”

⁸⁰ Kenje bu ñon beewo te de Gbenjyoo Wurubuarɛ moo ɔ felin ñon do ɔ man te ɔ nyiña donj. ɔ kyaawo depampaa dinaa man kaboena wee kenj ɔ ba lese ɔ wose debɔɔ wola Iseraetena nɛ liiwɔ.

2

Yesu kalola wose man nombia

¹ Debanj kenanj man te Roman gyoo dinaa ñon bɛɛ baake e Agustuse nɛ, faa mmaraa nyi baa kala balan ban pou be kyaa ɔ tɛɛle man nɛ. ² Kei yɛna balan kekala gyanɗbata, debanj kenj Kireniuse kyaa Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man Siria tɛɛle man nɛ. ³ Lee mmaraa kenj gyoo ñon be faa dɔɔ, walañ kamase gyuu ɔ dɛɛ ɔ kaa ñmarase ɔ yele. ⁴ Kenje Gyosefo mo lee Nasarete kenj kyaa Galelia tɛɛle man nɛ, gyu Betelɛhem kenj ke kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ. Betelɛhem donɔɔ kei man te ba lola gyoo Defidi. Gyosefo gyuu botɔɔ nawolo nyi ɔ lee gyoo Defidi duulun man. ⁵ Ñon na Mɛere ñon, ñon na e be yako see nyi baa yala donja nɛ, gyuu la be kaa ñmarase ba yela. Debanj kenanj man na Mɛere dana fulu. ⁶ Ba kekyaa Betelɛhem botɔɔ nɛ te kadoñee kyaña Mɛere. ⁷ Kenj be te nyin deni ñoola dasoe kenj man ya dɔɔ, be gyue ka gyoo wonembia dedoi man. Botɔɔ te ɔ lola ɔ bu baale gyanɗbata te ɔ mo kakyenɗbelaase milii e mo e doosi adakaa kenj wonembia ne dii ke man nɛ man.

Wurubuarɛ kpilala ban kekolosi na namensekɛɛlera baale

⁸ Debanj kenanj man na, namensekɛɛlera baale kyaa ñale man benaa na botɔɔ yenañ beɛ gyee be namense nelim kenanj. ⁹ Botɔɔ te de Gbenjyoo Wurubuarɛ kpilale ñolo kaa bɛɛwo lee be dɔɔ te de Gbenjyoo Wurubuarɛ gyoorobiiri kenj ñalakeewo kilisi wo, kenje gyakolonj gyoo wo. ¹⁰ Kenje Wurubuarɛ kpilale ñon yako wo nyiaa, “ɛ naa yee ya! ɛ kɛɛ! Me ta mo nombia kpaakpaa ñaale mɛɛ kɔna ñon. Nombia kenja gyae ke yɛɛ balan pou gyonj. ¹¹ Nawolo nyi gyɛñ wee kei nɛ, be ta lola ɛ nyeelɛere fa ñon gyoo Defidi donɔɔ Betelɛhem man. Ñon yɛna de Gbenjyoo

Kristo, (walañ ñon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kaa lɛɛ ɔ balan nyee nɛ).

¹² Kpene kenj gyae kawola nyi nombia ñan mɛɛ yako nɛ yɛɛ ampanj yɛna nyi, ɛ kena kyokyoo ñon doo adakaa kenj wonembia ne dii ke man nɛ man, na be ta mo kakyenɗbelaase milii e.” ¹³ Debokenanj man te Wurubuarɛ kpilala burum baale kɔñawo kaa kpu na kpilale gyanɗbata ñon, te be kpee nɔɔnɛñ lese Wurubuarɛ yele nyiaa,

¹⁴ “Wurubuarɛ ñon n kyaa adido, n gyoorobiiri kaboena nenj. N wosefɛerenj dɛɛkɔñ balan ban bɛɛ gyoo n sia tɛɛle kei dɔɔ nɛ man.”

¹⁵ Wurubuarɛ kpilala ban ka bese lee be gyanj gyu adido nɛ, namensekɛɛlera ban yako donja nyiaa, “ɛ fa dee gyu Betelɛhem, na de kaa kɛɛ kpene kenj be kɔñ te de Gbenjyoo Wurubuarɛ ba lese wola daa nɛ.” ¹⁶ Mena dɔɔ be yɛɛwo bilenj te be gyuuwo te ba ke naa Mɛere na Gyosefo na kyokyoo ñon, na ɔ doo adakaa kenj wonembia ne dii ke man nɛ man. ¹⁷ Namensekɛɛlera ban kena kyokyoo ñon nɛ, be yako wo mena kenj Wurubuarɛ kpilale ñon be kolosi kyokyoo ñon wose man nombia fa wo nɛ. ¹⁸ Nombia ñan namensekɛɛlera ban be yako nɛ, yela balan ban pou bɔɔ nyii ña nɛ wose gbirisi wo. ¹⁹ Mɔna Mɛere kyaña nombia kenja pou do ɔ konoɔ man, na ɔ na gyuenj ñe man nideli. ²⁰ Namensekɛɛlera ban besewo lanj, na beɛ kpee nɔɔnɛñ lese Wurubuarɛ yele lee ñan pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ dɔɔ, nawolo nyi nombia ñan pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ, kyaawo na ñan Wurubuarɛ kpilale ñon be yako wo nɛ.

Be kado Yesu yele

²¹ Weeya gyanaarate kenj kelii nyi baa kara bu ñon baala wose nɛ, ba doo e yele nyi Yesu. Mena yele kei te Wurubuarɛ kpilale ñon yakowo nyi baa baake e pete Mɛere kyaña ɔ fulu.

Gyosefo na Mɛere kamo Yesu gyu Gyerusalem

²² Debanj kenj ba ayimɛɛ kegberaa weeya ñan be gyanee ñgba mena kenj Wurubuarɛ mmaraase ñan ɔ be

yeli Mosesi be ηmarase see nawolo ne, Gyosefo na Mεere moo Yesu gyu Gyerusalem donoo man be kaa do de Gbenjyoo Wurubuarε nyinmaa man, ²³ nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuarε mmaraase ηan o be yeli Mosesi be ηmarase see ne ne yako nyiaa, “Bu baale kamase ηon o naa waa tanjbeε lola na, baa mo e ka do de Gbenjyoo Wurubuarε nyinmaa man.” ²⁴ Kenje Gyosefo na Mεere gyuuwo ke deesi fa Wurubuarε ηgba mena kenj Wurubuarε mmaraase ηan o be yeli Mosesi be ηmarase see ne yako ne nyiaa, “Baa mo donoo man yaa ηale man awulunna bala deesi ne.”

²⁵ Debanj kenanj na balee ηolo kyaa Gyerusalem donoo man kenj o yele yena Simeon. O yεε walanj ηon o gbεenenj tenεε Wurubuarε siaman te o ne yee Wurubuarε. Wurubuarε felinj doo o man te o ne daa wee kenj Wurubuarε waa kaa lεε Iseraetena nyee ne. ²⁶ Wurubuarε felinj ηon lese la wola e nyi, waa naa nyeelεere ηon de Gbenjyoo Wurubuarε be yako see nyi waa kōj ne pεna ηon Simeon ka yenj. ²⁷ Wurubuarε felinj ηon yela Simeon gyuu Wurubuarε osom deni dinaa kenj man. Gyosefo na Mεere ka mo be bu Yesu ηon kōj be kaa do de Gbenjyoo Wurubuarε nyinmaa man, ηgba mena kenj Wurubuarε mmaraase ηan ne yako ne, ²⁸ te Simeon tee o nyinmaase lεε bu ηon te o lese Wurubuarε yele nyiaa,

²⁹ “De Gbenjyoo Wurubuarε,
nombii kenj n be yako see ne n te di ke doo.

Mena doo nyanj ke tale lo n tobaale gbεε wosefεerenj man.

³⁰ Nawolo nyi manj gbagba ta mo me sibii naa
nyeelεere ηon n be kpili ne,

³¹ n kpila e nyi waa kōj na balan pou kena e.

³² Non yena kenjanjee kenj
gyae ke yela banj boo yεε Iseraetenawo ya ne,
kena n gbεenenj na baa lese n balan Iseraetena yele.”

³³ Simeon noowoya ηan o be yako lee be bu ηon wose man ne, doo bu ηon o kya na o naa noo. ³⁴ Kenje Simeon fanewo fa wo

nyi Wurubuarε waa hiraa wo te o yako bu ηon o naa Mεere nyiaa, “Wurubuarε lese na bu kei. Iseraetena burum banj baa bεε e na baa naa diyem, te banj mo baa lεε e di na baa nyinj nyeedonj. Bu kei waa yεε Wurubuarε gbagba tobaale, mona balan baa koro senj tia e, ³⁵ na ka lese ηan balan burum na gyuenj ne pou deboo. Te nyanj Mεere n kena diyem ηgba sila te ba moowo soo nenj n konoo man ne.”

Ana kekolosi lee Yesu wose man

³⁶ Alo kegyia ηolo kyaawo ηon bεε baake e nyi Ana. O yεε Wurubuarε dekpenjkenjyooore e te o kya yele yena Fanuweli. Fanuweli kei lee Asa dekanalanj man. Ana kei yalawo te ηon na o baale kyaawo kulutoonenj nyetooro, te o baale yenawo yela e. ³⁷ Te o kyaawo lialo man kulutoonenj soηonaara na anaara (84). Nelim na ka weese pou na o kyae Wurubuarε osom deni dinaa kenj man o ne bake o noo fane. ³⁸ Simeon keε kolosi ne, te ηon Ana mo kōjawo. O fanewo fa Wurubuarε karanj, te o kolosiwo lee bu ηon wose man fa balan banj bεε daa nyeelεere ηon waa kōj kaa lese Gyerusalemtena lee ba diyem man ne.

³⁹ Gyosefo na Mεere keyεε kpene kamase tanj ηgba mena kenj de Gbenjyoo Wurubuarε mmaraase ηan nawolo ne, ba besewo gyu be dεε Nasarete kenj kyaa Galelia tεele man ne. ⁴⁰ Bu ηon beewo yεε donj te o sia karawo nideli, te Wurubuarε moo o berεε boele e.

Yesu kegyu Wurubuarε osom deni dinaa man

⁴¹ Kulutoo kamase ne, Yesu o kya na o naa ne gyu Gyerusalem ke di ba nyeekeleεwee dinaa kenj. ⁴² Yesu ke di kulutoonenj kufu ala ne, be gyuu Gyerusalem be kaa di ba nyeekeleεwee dinaa kei ηgba mena kenj bεε tanj gyu ne. ⁴³ Be ke di wee kenj tanj bese bee gyu ne, Yesu doowo Gyerusalem botoo mona o kya na o naa ta gyeem ya. ⁴⁴ Na banj gyenj nyi o kpuε na be balan dikpii kenj mena doo be tεεwo wee debilinj pou, pete ba gyoo e kekeo be tebia na ba lonjtona man. ⁴⁵ Kenj ba te naa e ya doo, ba besewo gyu Gyerusalem donoo

man be kaa keo e. ⁴⁶ Ka weeya atoorote te ba ke naa e Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man na ɲon na Gyudatena mmaraa wolala banj kyaa la. Ɔ ne tei be nombia, na ɲon mɔ ne bɔɔse wɔ nombia. ⁴⁷ Mena kenj ɔ ne nyii nombia ɲan asɛɛ na mena kenj ɔ ne tira ɲe nɔɔ fa wɔ nɛ, doo banj pou be tei nɛ nɔɔ. ⁴⁸ Ɔ kya na ɔ naa ke gyu kena e botɔɔ nɛ, ba wose gbirisi wɔ. Kenj te ɔ naa bɔɔse e nyiaa, “Me bu, weera te n yɛɛ daa mena? Kɛɛ, daa na n kya sia te yɛɛ, de dɔɲɛɛ dɛɛ keo neɲ.” ⁴⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te e ne keo man? E ba gyenj nyi kaboena nyi maa kyaa me kya dɛɛ yee?” ⁵⁰ Mɔna ɔ kya na ɔ naa te nyii kpene kenj ɔ be yako wɔ nɛ asɛɛ ya. ⁵¹ Botɔɔ te Yesu korowɔ sila wɔ gyu Nasarɛte donɔɔ man, te ɔ nyii ɔ kya na ɔ naa dei. Ɔ naa moo nombia kenja pou do ɔ konɔɔ man, na ɔ na gyuenj ɲe man nideli. ⁵² Yesu beewɔ nideli te ɔ sia karawɔ kpu, te ɔ gyoo Wurubuarɛ na balan pou sia.

3

Gyon Wurubuarɛ lonjɔɔre ke desina gbɛɛ fa Yesu kekɔɲ

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8

¹⁻² Debanj kenj Sakaria bu Gyon sɛɛ ɔ kyaa depampaa dinaa kenj man nɛ, Wurubuarɛ kolosiwɔ fa e nyi waa gyu kekolosi Wurubuarɛ nombia fa balan. Debanj kenan na gyoo dinaa Kaesa Tiberiuse ke di gyoori Roman tɛɛle dɔɔ kulutoonej kufu anɔɲte man kenan, na Pɔntiɔse Pilato ne diina gyoori Gyudia tɛɛle dɔɔ. Herode mɔ ne diina gyoori Galelia tɛɛle dɔɔ, te ɔ naabu Filipino mɔ ne diina gyoori Iturea na Tirakonitise tɛɛlese dɔɔ, te Lisaniase mɔ ne di gyoori Abilene tɛɛle dɔɔ. Na Ana na Kaifase mɔ yɛna Wurubuarɛ saese kegyiise Gyerusalem donɔɔ man. ³ Kenj te Gyon tɛɛwɔ donɔɔse ɲan ɲe kyaa Gyɔɔdan boo nɔɔman nɛ pou dɔɔ ɔ ne kolosi nyiaa, “E kyɛɛkee lee e gbɛɛneɲ kumɛɛ man na e ke kɔɲ Wurubuarɛ gyan, na waa mo e nombiakumɛɛ pou kyɛɛ ɲon.” ⁴ Ngba mena kenj Wurubuarɛ dekpenkpenjyɔɔre ɲon bɛɛ baake nyi

Yesaya be ɲmarase ɔ tɔne man lee Gyon wose man nɛ nyiaa,

“Ʋolo ne fae yeesa depampaa dinaa man nyiaa,

ɛ desina de Gbengyoo gbɛɛneɲ,
na e ke yela ɔ gbɛɛneɲ pou ka teneɛ.

⁵ E tɔ boɲobii kamase

na e ke yeɛɛ bulase na bulasebia pou,
na ɲa ke doo kyɛɛkyɛɛ.

E teneɛ gbɛɛneɲ ɲan be gokii nɛ,

na e ke kyalase gbɛɛneɲ ɲan ɲa be
kyalaseɛ ya nɛ.

⁶ Kenja pou wɔle na,

balanj pou baa naa nyeelɛɛre ɲon

Wurubuarɛ ba lese nyi ɔ kaa lɛɛ daa
nɛ.”

⁷ Balanj burum kɔɲawɔ Gyon gyan nyi waa sɔ wɔ Wurubuarɛ lonj te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Emɛɛ banj e dana nombiakumɛɛ ɲgba doma nɛ, amɔte faree na ɲon nyi yaa yeu lee Wurubuarɛ banj dinaa kenj gyaɛ kekɔɲ balan dɔɔ nɛ man? ⁸ E yeɛ nombia kpaakpaa ɲan nawolo nyi e te kyɛɛkee lee e gbɛɛneɲ kumɛɛ man nɛ. E na yeɛ ya agyuenj nyi kenj e yeɛ Aberaham ɔ naanasewɔ dɔɔ te Wurubuarɛ lɛɛ ɲon ya. Mɛɛ yako ɲon nyi Wurubuarɛ waa tale yela boya adonj kenja ka bese naanase fa Aberaham. ⁹ Wurubuarɛ te desina ɔ debɛɲa see waa tunjii daase lɔ, mena dɔɔ danj kamase kenj bɛɛ se bia kpaakpaa ya na, waa tunj ke lɔ na baa keretii ke do boalanj man.”

¹⁰ Botɔɔ te balan dikpii kenj bɔɔse Gyon nyiaa, “Akpaa mena na, wonj te kaboena nyi dɛɛ yeɛ?” ¹¹ Kenj te Gyon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyanj ɲon n dana kegbase ala na, mo dokolonj fa ɲon ɔ be tanj ya nɛ, te nyanj ɲon mɔ n dana weenɛɛ na, fa ɲon ɔ be tanj ya nɛ.” ¹² Lempoolɛɛra baale mɔ kɔɲawɔ nyi Gyon dɛɛ sɔ wɔ Wurubuarɛ lonj te be bɔɔse e nyiaa, “De Gbengyoo, wonj te kaboena nyi daa mɔ dɛɛ yeɛ?”

¹³ Kenj te Gyon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E na lɛɛ kɔba kela kenj kaboena nyi yaa lɛɛ nɛ ya.” ¹⁴ Yoonɔɔtɛna baale mɔ bɔɔse e nyiaa, “Daa mɔ de? Wonj te kaboena nyi dɛɛ yeɛ?” Kenj te Gyon yako wɔ nyiaa, “E na mo siadonj leo ɲolo kɔba ya, yaa e na mo nombiakumɛɛ gyakaa ɲolo dɔɔ ya. E yela kɔba kenj bɛɛ tɔ ɲon nɛ ka gyoo e sia.”

15 Lee mena kenj balan banj ne daa nyeelɛere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔnj dɔɔ nɛ, walanj kamase yɛɛ wa agyuenj nyi Gyɔn yɛna nyeelɛere non.

16 Kenje Gyɔn tiranɔɔ fa be popou nyiaa, “Manj dɔɔ lonj te mɛɛ mo sɔ non Wurubuarɛ lonj, mɔna non ɔ kela manj ne waa kɔnj kenj manj tekaboe gba nyi maa bunj booli ɔ nkyokota njmeesenj koranj gba ya. Non dɔɔ Wurubuarɛ felinj na boalanj, te waa mo sɔ non Wurubuarɛ lonj. 17 ɔ dana ɔ pampaa ɔ nyinjmaa man waa mo feefu wa amola, na waa lese amola bia njan do ɔ kpee man, na waa kuu wura njan ka do boalanj kenj bɛɛ yem ya nɛ man.”

18 Kenje Gyɔn tɛɛwɔ gbɛɛnenj burum dɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia fa wɔ, te ɔ doo wɔ kakyenj nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man. 19 Gyɔn lese nombiakumɛɛ burum njan Herode non ɔ senjɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man be yɛɛ nɛ si e, na mena kenj ɔ be leo non gbagba ɔ kegyia wɛɛle Herodia yala nɛ. 20 Te nombiikum kenj Herode be yɛɛ tɔ nɔɔ koranj yɛna nyi, ɔ yela be kyanja Gyɔn ke tɔ deni.

Yesu Wurubuarɛ lonjkeso

Mateo 3:13-17; Gyɔn 1:31-34; Maake 1:9-11

21 Gyɔn ke sɔ balanj dikpii kenj Wurubuarɛ lonj tanj nɛ, ɔ sɔɔ Yesu mɔ Wurubuarɛ lonj. ɔ ke sɔ e tanj na te Yesu moowɔ ɔ ne fane. Botɔɔ te adido torowɔ, 22 kenje Wurubuarɛ felinj non moo duwulunj dinɔɔ te ɔ kaa gyakaawɔ Yesu dɔɔ. Botɔɔ te be nyii nɔɔwoya njale lee adido nyiaa, “Nyanj yɛna me bu non mɛɛ gyae nenj lee me konɔɔ man, te n na gyoo me sia nideli.”

Yesu ɔ naanaɔ

23 Debanj kenj Yesu be fi ɔ tom keyɛɛ aseɛ nɛ, na ɔ te di njgba kulutoonenj sao na kufu nɛ, na balanj na gyuenj nyi Yesu yɛɛ Gyosefo bu dalolasa e.

Gyosefo ɔ kya yɛna Heli,

24 Heli mɔ ɔ kya yɛna Matati,
te Matati mɔ ɔ kya yɛna Lewi.
Lewi ɔ kya yɛna Melki
te Melki mɔ ɔ kya yɛna Yanai
te Yanai ɔ kya yɛna Gyosefo.

25 Gyosefo ɔ kya yɛna Matatia,
te Matatia ɔ kya yɛna Amose
te Amose ɔ kya yɛna Nahum
te Nahum mɔ ɔ kya yɛna Esili,
te Esili ɔ kya yɛna Nagai.

26 Nagai ɔ kya yɛna Maati
te Maati mɔ ɔ kya yɛna Matatia,
te Matatia ɔ kya yɛna Semeni
te Semeni ɔ kya yɛna Gyoseki
te Gyoseki ɔ kya yɛna Gyoda.

27 Gyoda ɔ kya yɛna Gyoana
te Gyoana ɔ kya yɛna Resa
te Resa ɔ kya yɛna Sorobabeli,
te Sorobabeli ɔ kya yɛna Selateli
te Selateli ɔ kya yɛna Neri.

28 Neri mɔ ɔ kya yɛna Meliki
te Meliki mɔ ɔ kya yɛna Adi.
Adi ɔ kya yɛna Kosam
te Kosam mɔ ɔ kya yɛna Elemadam
te Elemadam mɔ ɔ kya yɛna Eri.

29 Eri ɔ kya yɛna Gyosua
te Gyosua mɔ ɔ kya yɛna Eliasa
te Eliasa ɔ kya yɛna Gyorim
te Gyorim ɔ kya yɛna Matati
te Matati mɔ ɔ kya yɛna Lewi.

30 Lewi ɔ kya yɛna Simeon
te Simeon ɔ kya yɛna Gyuda,
te Gyuda ɔ kya yɛna Gyosefo
te Gyosefo ɔ kya yɛna Gyonam,
te Gyonam ɔ kya yɛna Eliakim.
31 Eliakim ɔ kya yɛna Melea
te Melea ɔ kya yɛna Mena.
Mena ɔ kya yɛna Matata
te Matata mɔ ɔ kya yɛna Natan,
te Natan mɔ ɔ kya yɛna Defidi.

32 Defidi ɔ kya yɛna Gyese
te Gyese mɔ ɔ kya yɛna Obedi.
Obedi ɔ kya yɛna Boase
te Boase ɔ kya yɛna Salimon,
te Salimon mɔ ɔ kya yɛna Nasɔn.

33 Nasɔn ɔ kya yɛna Aminadabo
te Aminadabo ɔ kya yɛna Adimi,
te Adimi mɔ ɔ kya yɛna Arini
te Arini ɔ kya yɛna Heseron
te Heseron mɔ ɔ kya yɛna Peresi,
te Peresi ɔ kya yɛna Gyuda.

34 Gyuda ɔ kya yɛna Gyekɔpo
te Gyekɔpo ɔ kya yɛna Asiki
te Asiki ɔ kya yɛna Aberaham,
te Aberaham mɔ ɔ kya yɛna Tera

te Tera ɔ kya yena Nahɔ.

³⁵ Nahɔ mɔ ɔ kya yena Serugi
te Serugi ɔ kya yena Rewu,
te Rewu ɔ kya yena Pelegi
te Pelegi mɔ ɔ kya yena Eberi,
te Eberi mɔ ɔ kya yena Sela.

³⁶ Sela ɔ kya yena Kainan
te Kainan mɔ kya yena Afahade
te Afahade mɔ ɔ kya yena Sem,
te Sem mɔ ɔ kya yena Nowa,
te Nowa mɔ ɔ kya yena Lamɛke.

³⁷ Lamɛke ɔ kya yena Metusala
te Metusala mɔ ɔ kya yena Enɔke,
te Enɔke mɔ ɔ kya yena Gyareɔdi
te Gyareɔdi mɔ ɔ kya yena Mahalali,
te Mahalali mɔ ɔ kya yena Kainan.

³⁸ Kainan mɔ ɔ kya yena Enose
te Enose mɔ ɔ kya yena Sɛɛte,
te Sɛɛte ɔ kya yena Adam,
te Wurubuare mɔ yɛɛna Adam.

4

*Ɔbɔnsam kekɛɛse Yesu
Mateo 4:1-11; Maake 1:12-13*

¹ Yesu ka lee Gyɔɔdan boo kenj man nɛ, na Wurubuare felinj doo ɔ man nideli. Te Wurubuare felinj nɔn yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man, ² botɔɔ te ɔbɔnsam kaa kekɛɛse e weeya sɔŋola. Weeya nɛnanj man pou na ɔ ta mo kolo daa ɔ nɔɔ ya. Te weeya nɛnanj kesi nɛ, tanam kyanja e nideli. ³ Botɔɔ te ɔbɔnsam yako e nyiaa, “Akpa nyan yena Wurubuare bu nɔn na, yela boe kei ka bese weenɛɛ.”

⁴ Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako daa nyiaa, na weenɛɛ kaagenj ne gyae la ke fa walanj nyeedonj ya.”

⁵ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyuu bula dinaa daale nyee dɔɔ, te ɔ lese tɛɛle kei dɔɔ gyoorobiiri pou wola e karatete dokolonj. ⁶ Kenje ɔ yako Yesu nyiaa, “Maa mo gyoorobiiri na abɔɔ nya ananj kenja pou donj do n nyinmaa man na n ke di nje dɔɔ. Nawolo nyi be ta mo nje popou fa manj, mena dɔɔ maa tale mo nja fa walanj kamase nɔn mɛɛ gyae. ⁷ Mena dɔɔ nyi akpa n bunj me nawɔɔtɛɛ som manj na, abɔɔ kenja pou gyae ka bese n wui.”

⁸ Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako daa nyiaa, De Gbenjgyoo Wurubuare waagenj te kaboena nyi nya bunj na n ka som e.”

⁹ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyuu Gyerusalem donɔɔ man te ɔ mo e gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj nyee man adido adido te ɔ yako e nyiaa, “Akpa nyan yena Wurubuare bu nɔn na, funj n wose lee kebo ke lo tɛɛle man, ¹⁰ nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see njan ne yako daa nyi,

‘Nyanj dɔɔ Wurubuare waa kpila ɔ kpilala na be kaa gyee nenj nideli,

¹¹ na baa kolee nenj kenj nyi,

n be gyae n ka mo n nae gyɔ na boe koranj gba ya.’ ”

¹² Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasenj see na bese yako daa nyiaa, ‘Na kekɛɛse n Gbenjgyoo Wurubuare nɔn kekɛɛ ya.’ ” ¹³ Debanj kenj ɔbɔnsam be kekɛɛse e kina tanj nɛ, ɔ tinaa Yesu yela pɛ kelii debanj kenj waa bese nyinj gbɛɛ wole bela.

Yesu kefi ɔ tom keyɛɛ asɛɛ Galelia tɛɛle man

Mateo 4:12-17; Maake 1:14-15

¹⁴ Wurubuare felinj nɔn yela Yesu besewɔ gyuu Galelia tɛɛle man, te ɔ wose man nombia yaaseewɔ tɛɛle kenanj pou dɔɔ. ¹⁵ Yesu tɛɛwɔ wola Gyudatena ɔsom denɛɛ man, te walanj kamase kekɛɛ e.

*Ba kekɛɛ Yesu Nasarɛte donɔɔ man
Mateo 13:53-58; Maake 6:1-6*

¹⁶ Yesu gyuuwɔ Nasarɛte botɔɔ kenj bɔɔ kekɛle e nɛ, te Gyudatena kekefowee kelii nɛ, ɔ gyuuwɔ Gyudatena ɔsom deni man nɔn mena kenj ɔ ne tanj yɛɛ nɛ. Kenje ɔ korowɔ senj nyi waa kala Wurubuare nombia njan, ¹⁷ botɔɔ te ba moo Wurubuare dekenjkenjgyɔɔre Yesaya tone fa e. Ɔ gyuuusu tone kenj te ɔ kala botɔɔ kenj bɔɔ nmarase nyiaa,

¹⁸ “De Gbenjgyoo Wurubuare felinj doo me man,

nawolo nyi ɔ ta lese manj see nyi

maa kolosi ɔ nombia kpaakpa njan fa ayematena.”

Ɔ te kpila man nyi maa yako yoo gbenja nyi

Wurubuare waa lese wo lee be gbenjiri man,

na maa yako siayelɛsatena nyi be sia gyae ke gyuuusu,

na ban mo bee wuritii wo ne ke nyin ba wose,

¹⁹ na maa yela balan pou ka gyen nyi, deban ken de Gbenjyoo Wurubuare waa kaa lee Ɔ balan nyee ne ta benaa.”

²⁰ Kenje Yesu boɔ tɔne ken te Ɔ besena ke fa tobaale non Ɔ ba mo ke fa e ne, te Ɔ tisiwo kyaa. Balan ban pou be kyaa boɔ som deni ken man ne, fee be sia bee kee e ne fee. ²¹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Gyen wee kei ne, Wurubuare nombia ma akalan kenja te kon mena emee gbagba e siaman ngba mena ken e be nyii moɔ kale ne.”

²² Nombia kpaakpaa nan Yesu be yako ne, doo balan ban pou boɔ gyanee botoo ne noɔ te be kelee e. Kenje be boose donja nyiaa, “Na Gyosefo bu non yaa yee?”

²³ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Ma gyen nyi e ke gyɔ man dudu kei nyi ‘Nyan non n ne kyɔ balan ne, kyɔ n wose na dee kee.’ Te e ka bese yako man nyi, ‘Gyakolon nombia nan doo nyii n be yee Kapanum donoo man ne, yee na nyan gbagba n donoo man kebo mo na dee kee.’ ”

²⁴ Yesu besewo yako wo kpu nyiaa, “Ampan yaa mee yako non nyi Wurubuare dekpenkpenjyooɔre nolo be kyaa ken bee lee e non gbagba Ɔ dee ya.”

²⁵ Ampan yaa mee yako non nyi, deban ken Wurubuare dekpenkpenjyooɔre Elia be kyaa ne, na liala burum kyaa Iserae teelee doo, mona deban ken oga ba sem kulutooneɔn atooro na yaale, te tanam dinaa be yale teelee ken pou doo ne, ²⁶ Wurubuare te kpila Elia nyi waa gyu ke kyɔ be man nolo ya. Ɔ kpila e bo gyu lialo non Ɔ te yee Iserae alo e ya, te Ɔ kyaa Sarefate donoo ken kyaa Sidon teelee man ne gyan. ²⁷ Wurubuare dekpenkpenjyooɔre Elisa mo ke kyaa ne, na akuntuntena burum kyaa Iserae teelee doo mona Wurubuare te kyɔ be man nolo

ya. Siria baale Naaman non waagen te Ɔ kyooɔwo.

²⁸ Balan ban pou be kyaa Gyudatena som deni ken man kenyii nombia kenja ne, ba gyenja ban nideli. ²⁹ Botoo te balan ban korowo gyu ke kyan Yesu wonje e lee donoo ken man, te ba moo e gyu bula ken doo donoo ken gyakaa ne nyee man, nyi baa fun e ke lo delokotoo ken man. ³⁰ Mona Yesu moowo balan ban pou nsana nsana te Ɔ lanawo.

Yesu kegegi felinkum lee balee nolo man

Maake 1:21-28

³¹ Yesu gyuuwo Kapanum donoo ken ke kyaa Galelia teelee man ne man. Te Gyudatena kefeeefowee kelii na, Ɔ gyuuwo ka wola wo Wurubuare nombia. ³² Yesu kawola ken doo balan ban pou noɔ, nawolo nyi Ɔ ne gyɔ Ɔ konoo wola ngba walan non Ɔ dana don nombia nan Ɔ na wolo ne doo ne.

³³ Na balee nolo kyaa Gyudatena som deni ken man ken felinkum doo Ɔ man. Ɔ fae yeesa kenken nyiaa, ³⁴ “Nyan Yesu Nasarete baale, won yaa n ne gyae de gyan? N konae n kaa wolee daa? Ma gyen nen nyi nyan yena Wurubuare walan non ayimee be doo n man ya ne.”

³⁵ Botoo te Yesu yase Ɔ sia yako felinkum ken nyiaa, “Wu n noɔ, na n ka lee Ɔ man.” Kenje felinkum ken funja balee non lo balan ban pou siaman te ka leewo Ɔ man lan, mona balee non te gooli ya. ³⁶ Nombii kei doo balan ban pou noɔ te be boose donja nyiaa, “Won kawola yena kei? Ɔ na mo don kolosi fa felinkumee na nee lee balan man.” ³⁷ Kenje Yesu wose man nombia yaaseewo gyu debiise nan na benaa na botoo ne pou man.

Yesu kekyɔ balan burum kaweesee

Mateo 8:14-17; Maake 1:29-39

³⁸ Yesu ka lee Gyudatena som deni ken man na, te Ɔ gyuuwo Simon dee. Ɔ ke gyu botoo na Simon wa awu doo Ɔ na wee kpanalan. Kenje be waase Yesu nyi waa kyɔ e kawee fa wo. ³⁹ Botoo te Ɔ ka senawo alo non yenan te Ɔ fae kpanalan ken, te Ɔ kawee ken tanawo. Debokenan

man te alo ñon korowɔ kyaa te ɔ kɛɛ be dɔɔ.

⁴⁰ Kelii balinɔɔ nɛ, balan burum moo kaweesetena ban bɛɛ wee kaweesee kpookpoo nɛ kɔŋ Yesu gyan, te ɔ moo ɔ nyinmaa gyakaa kaweesee kamase dɔɔ te ɔ kyɔɔ wɔ. ⁴¹ Felinkumɛɛ mɔ leewɔ balan burum man na ñɛɛ fae yeesea nyi, “Nyan yena Wurubuare bu ñon.” Mɔna ɔ fae ña ken ɔ te fa ña gbɛɛ ña ke kolosi ya, nawolo nyi ña gyeŋ nyi ñon yena Kristo, nyeeɛere ñon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.

Yesu kolosi nombia burum Galelia tɛɛle man

⁴² Tɛɛ kena nɛ, Yesu wɔŋa ɔ wose lee yenan. Botɔɔ na balan ban te fiasɛɛ bɛɛ kɛo e. Ba kena e nɛ, ba te fa e gbɛɛ waa lee be gyan ya. ⁴³ Mɔna ɔ yako wɔ nyiaa, “Kaboena nyi maa kolosi Wurubuare gyoori ken wose man nombia kpaakpaa ñan fa donɔɔse akan ñan mɔ, nawolo nyi ken dɔɔ te Wurubuare kpila man.” ⁴⁴ Mena dɔɔ Yesu tɛɛwɔ kolosi Wurubuare nombia Gyudatena ɔsom denɛɛ man Galelia tɛɛle dɔɔ pou.

5

Yesu kebaake ɔ kaseela gyanɔba nyiban ban

Mateo 4:18-22; Maake 1:16-20

¹ Wee daale Yesu ka senj Genesareti boo nɔɔman nɛ, balan burum kaa yilaawɔ kilisi e be nyii Wurubuare nombia. ² Kenje ɔ naa agbelese ala boo ken nɔɔman, na kpɛɛ kyanara ban ta lee bɛɛ faafo ba asawuse. ³ Yesu gyoowɔ degbele ken daale man, ken ke yɛɛ Simɔn wui nɛ. Te ɔ yako e nyi waa tɛɛse e gyu lon ken man kyomii. Yesu kyaawɔ degbele ken man botɔɔ te ɔ wola balan dikpii ken Wurubuare nombia.

⁴ ɔ kekolosi tan nɛ, ɔ yako Simɔn nyiaa, “ɛ saa gyu lon ken nsana nsana botɔɔ ken dana siilin nɛ, na ɛ ke lo ya asawuse ñan na ɛ ke kyan kpɛɛ.”

⁵ Botɔɔ te Simɔn tiranɔɔ nyiaa, “De Gbenjyoo, da te yɛɛ tom nelim pou da te kyan kolo ya! Mɔna ken nyan be yako dɔɔ, dɛɛ lo da asawuse.” ⁶ Ba ke lo ba

asawuse ñan nɛ, be kyan kpɛɛ burum ken nyi ba asawuse ñan ne lɛɛ gbɛɛ ñe ke tirii. ⁷ Mena dɔɔ be baake be tebia ban be doo degbele daale man nɛ nyi be kaa kyɔ wɔ. Ba kekɔŋ nɛ, be kaa lese kpɛɛ wulu agbelese ala ñan pou ken nyi, ñe lɛɛ gbɛɛ nafa ñe ke munu.

⁸ Simɔn Pita kena kpene ken be kɔŋ nɛ, ɔ bunawɔ ɔ doona dɔɔ Yesu siaman yako e nyiaa, “Lee me gyan, me Gbenjyoo! Me yɛɛ nombiakumɛɛyɛere e.”

⁹ Nawolo nyi lee kpɛɛ burum ban boo kyan nɛ dɔɔ, doo ñon na ɔ tebia ban pou nɔɔ. ¹⁰ Mena mɔ te doo ɔ tebia Sebedeo bia Gyemisi na Gyɔn ban ban na wɔ ne yɛɛ tom nɛ nɔɔ. Botɔɔ te Yesu yako Simɔn nyiaa, “Na yee ya, lee gyɛŋ ne gyu nɛ, balan te maa yela n ke kyan.”

¹¹ Mena dɔɔ ba ke saa ba agbelese ñan kɔŋ dekenken dɔɔ nɛ, be tinaa kpene kamase yela botɔɔ te be sila Yesu lan.

Yesu kekyɔ akuntunje ñolo kawee Mateo 8:1-4; Maake 1:40-45

¹² Yesu kekyaa donɔɔse ñan daale man nɛ, balee ñolo kɔŋawɔ ken kaweeayam te di ɔ wose pou. ɔ kena Yesu nɛ, ɔ kaa bunawɔ ɔ nawɔɔtɛɛ waase e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyɔ man kawee.”

¹³ Botɔɔ te Yesu tenee ɔ nyinmaa tina e te ɔ yako nyiaa, “Mɛɛ gyae, n kawee dɛɛ tan.” Debokenan man te balee ñon kawee tanawɔ.

¹⁴ Kenje Yesu tɔɔ e kiin nyi, “Na yeli walan na walan ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuare sae ñon, na n ke deesi ñgba mena ken Mosesi ba wola ñon nɛ, na kedi adansɛɛ fa walan kamase nyi n kawee te tan.”

¹⁵ Mɔna nenɛɛ gba te Yesu wose man nombia yaaseewɔ gyu yenan kamase, te balan burum kɔŋawɔ be kaa nyii e na waa kyɔ wɔ be kaweesee. ¹⁶ Mɔna Yesu ne kyaa wɔŋ ɔ wose lee yenan gyu kefane.

Yesu kekyɔ yenan dayenasate ñolo kawee

Mateo 9:1-8; Maake 2:1-12

¹⁷ Wee daale Yesu kɛɛ wolo nɛ, na Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban boo lee Galelia na Gyudia tɛɛlese

man, na Gyerusalem donoo man ne, baale kyaa botoo. Deban kenan na, de Gbengyoo Wurubuare don doo Yesu man ken waa tale mo kyoo kaweesee. ¹⁸ Te balan baale seele walan non oo yenan ba yem ne dofonon doo kon, na bee gyae gbese na baa mo e gyoo dekpanalan ken man ka see Yesu siaman, ¹⁹ mona be te nyin gbese mo e ta denanoo man ya, nawolo nyi balan boe. Mena doo ba gyanawoo gyu deni ken nyee doo te be wolee yenan daale, te be tisiaa e na oo dofonon ken pou deede see Yesu siaman balan ban nsana nsana.

²⁰ Yesu kena mena ken booo lee e di ne, oo yako kawee te non nyiaa, "Me gyoo, me ta mo n nombiakumee pou kyee nen."

²¹ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban fiasse bee boose don nyiaa, "Walan won ti yaa kei te oo na mo oo wose keese na Wurubuare mena? Lee Wurubuare wole na amo kyaa la ken waa tale mo dukum kyee?"

²² Na Yesu gyen kpene ken bee gyuen ne te oo boose wo nyiaa, "Won doo te e na gyuen ken e nyeyaa man? ²³ Nombia ken man won ti woela na keyako? 'Me ta mo n dukum kyee nen,' yaa 'Koro sen na n ke ta?' ²⁴ Mona mee gyae e ka gyen nyi man Deniwalan Bu dana don tee kei doo nyi maa mo dukum kyee. Mena doo oo yako kawee te non nyiaa, Koro sen, gate n dofonon na n ke ta gyu n dee!"

²⁵ Debokenan man te kawee te non korowoo sen oo nawoo doo be siaman te oo gate oo dofonon ken doo oo doo ne, te oo lanoo dee. Oo ne gyu na oo na lese Wurubuare yele. ²⁶ Nombia ken doo balan ban pou noo nideli te ba lese Wurubuare yele. "Gyakolon gyoo wo te be yakowoo nyiaa, gyen doo da te naa nombia nan te kon ta see ya."

*Yesu ke baake Lewi
Mateo 9:9-13; Maake 2:13-17*

²⁷ Nombia ken wole ne Yesu leewoo te oo ke naa lempoolere nolo non bee baake e nyi Lewi ne, na oo kyaa oo lempoo delee man. Ken te Yesu yako e nyiaa, "Koro sila man." ²⁸ Debokenan man te Lewi tinaa kpene kamase yela te oo korowoo sila Yesu.

²⁹ Ken te Lewi moo Yesu gyu non Lewi dee te oo ke saa e weenee ampan ampan. Lempoolera burum na balan yakaa nyiban konawoo kaa di bom na wo. ³⁰ Botoo te Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban booo lee Farasiitena dikpii ken man ne norokoteewoo boose Yesu kaseela ban nyiaa, "Weera doo te emee na lempoolera na nombiakumeyera ne dii te e ne nyoo bom?"

³¹ Ken te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Kaweesetena te kaboena nyi baa kyoo wo kawee. Ban booo na wee ya ne doo, booo ne hia kawee kekyoo ya. ³² Ma te kon nyi me kaa baake balan ban be gbene wulaa tenee Wurubuare siaman ne ya, mona me konae me kaa baake nombiakumeyera na baa kyeekeee lee be gbene kumee man na baa kon Wurubuare gyan."

*Ba ke boose Yesu nokebake wose man
nombia*

Mateo 9:14-17; Maake 2:18-22

³³ Ken te be yako Yesu nyiaa, "Gyon Wurubuare lonsoore non silala ne kyaa bake be noo fane, te mena mo yaa Farasiitena silala mo ne yee. Mona nyan wui kewoo doo bee dii bee nyoo deban kamase."

³⁴ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E ke tale yela balan ban be kyaa allowootee ne ke bake be noo ken allowole baale kyaa be gyan? ³⁵ Mona deban daale gyae kekoo ken baa mo allowole baale non lee be gyan. Mena weeya nenan man te baa bake be noo."

³⁶ Ken te Yesu gyoo wo dudu kei nyiaa, "Nolo bee kara kanyan wole mo taa kakyengbelaa ken ba yem ne ya. Akpaa oo yee mena na oo te wolee kanyan wole ken, nawolo nyi kanyan wole ken be gyae ke kyaa na bene ken ya. ³⁷ Mena mo te nolo bee mo solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. Oo yee mena na solon wole ken gyae ke tao wonembu tone ogele ken lii na solon ken ke leki, na wonembu tone ogele ken mo ke wolee. ³⁸ Mena doo kaboena bo nyi baa mo solon wole do wonembu tone ogele wole man. ³⁹ Te nolo be kyaa ken nyi oo nyoo solon apaesa na, waa yako nyi oo ne gyae ntonkum waa

nyɔɔ bela ya. Nawolo nyi ɔ ne yako nyi apaesate ken yena kpaakpaate.”

6

Yesu kawola lee keƒeƒowee wose man Mateo 12:1-8; Maake 2:23-28

¹ Gyudatena keƒeƒowee daale ne, Yesu na ɔ kaseela gyuuwɔ ka mo wɔɔ daale man. Na weeneɛ njan senɛɛ wɔɔ ken man ne yɛɛ nɔba kefaa ne. Kenɛte ɔ kaseela ban kpera njaale posaa beɛ tao. ² Kenɛte Farasiitena baale naa wɔ te be boose wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ɛ ne yɛɛ kpene ken da mmaraa beɛ fa gbɛɛ nyi baa yɛɛ da keƒeƒowee ya ne?”

³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ɛ te kala ta lee Wurubuarɛ tɔne man kpene ken gyoo Defidi be yɛɛ deban ken tanam be kyan nɔn na ɔ balan ban yee? ⁴ Ɔ gyuuwɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man te ɔ ka moo weeneɛ njan boɔ mo deesi fa Wurubuarɛ, ken nafɔ tekaboena nyi walan nɔn ɔ te yɛɛ Wurubuarɛ sae e ya waa di ya ne, te ɔ diiwɔ te ɔ moo njaale mo fa ɔ balan ban be silana e ne.” ⁵ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Man Deniwalan Bu nɔn yena keƒeƒowee ken Gbenjyoo.”

Yesu kekyɔ baam dayenasate nolo kawee

Mateo 12:9-14; Maake 3:1-6

⁶ Gyudatena keƒeƒowee daale bela ne, Yesu gyuu Gyudatena ɔsom deni man ɔ na wola wɔ. Na baale nolo kyaa botɔɔ ken ɔ dunolun baam ba yem. ⁷ Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena baale gyae gbɛɛ ken baa mo nombiikum daale seele Yesu na baa nyin kyan e, mena dɔɔ ba deke e na baa keɛ nyi waa kyɔ nolo kawee Gyudatena keƒeƒowee ken.

⁸ Mɔna na Yesu gyen kpene ken beɛ gyuen te ɔ yako baam dayenasate nɔn nyiaa, “Koro sen na n ke kɔn kaa sen balan kewɔ pou siaman.” Kenɛte balee nɔn korowɔ kaa sen be siaman.

⁹ Botɔɔ te Yesu boose wɔ nyiaa, “Won te da mmaraa ne fa gbɛɛ nyi deɛ yɛɛ keƒeƒowee ken? Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi deɛ yɛɛ kolo kpaakpaa yaa deɛ yɛɛ kolo kum? Deɛ lee walan nyee yaa dee yela waa yen?” ¹⁰ Kenɛte Yesu keɛ wɔ pou

gyanɛ te ɔ yako balee nɔn nyiaa, “Teneɛ n baam.” Balee nɔn teneɛ ɔ baam ken te kawee ken tanawɔ te ɔ baam ken yɛɛ don. ¹¹ Botɔɔ te kegyiise ban gyeɔa ban nideli, te be fiasɛɛ beɛ gyuen kpene ken baa mo yɛɛ Yesu.

Yesu kalese ɔ kpilala kufu bala ban Mateo 10:1-4; Maake 3:13-19

¹² Deban kenan man wee daale ne Yesu gyuuwɔ bula dɔɔ ɔ kaa fane, te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ nelim kenan pou. ¹³ Tɛɛ kena ne ɔ baake ɔ kaseela kɔn ɔ gyan te ɔ lese baala kufu bala lee be man nyi baa yɛɛ ɔ kpilala. ¹⁴ Baala kufu bala ban Yesu ba lese ne yela yena Simɔn, nɔn Yesu ba do e yele nyi Pita ne, na ɔ naabu Anderiase na Gyemisi na Gyɔn na Filipino na Batolomeo na ¹⁵ Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Simɔn nɔn ɔ ne gyae ɔ balan nideli ne ¹⁶ na Gyemisi bu Gyudase na Gyudase Isekarɔte nɔn waa kaa lese Yesu fa ne.

Yesu kekyɔ kawee

Mateo 4:23-5:1; Maake 3:7-12

¹⁷ Yesu na ɔ kpilala ban ka lee bulabii ken dɔɔ kɔn detangya man ne, ɔ kaseela burum na balan dikpii burum ban boɔ lee Gyudia tɛɛle dɔɔ na Gyerusalem donɔɔ man na Tae na Sidɔn donɔɔɔ njan kyaa epo nɔɔman ne kɔnawɔ ɔ gyan. ¹⁸ Be kɔnawɔ be kaa nyii Wurubuarɛ nombia na waa kyɔ wɔ be kawee. Ban feɔnkumɛɛ ne haa wɔ ne, ɔ kyɔɔ ban mɔ. ¹⁹ Na balan ban pou ne gyae nyi baa tina e, nawolo nyi don na lee ɔ man na ne kyɔ wɔ be kawee pou.

Yesu kawola lee siakagye na waranase wose man

Mateo 5:3-4; 5:6; 5:11-12

²⁰ Yesu gyinaa ɔ sia keɛ ɔ kaseela ban te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛmɛɛ ban ɛ yɛɛ ayematenawɔ ne ɛmɛɛ na nyeebam, nawolo nyi ɛmɛɛ te Wurubuarɛ gyoori ken yɛɛ ɛ wui.

²¹ Ɛmɛɛ ban tanam dana nɔn debokeiman ne ɛmɛɛ na nyeebam, nawolo nyi ɛmɛɛ ne gyaela ɛ kaa baa. Ɛmɛɛ ban ɛ ne wii debokeiman ne ɛmɛɛ na nyeebam,

nawolo nyi emεε ne gyaela ε kaa boᅇo.

²²⁻²³ Emεε ban balan ne kola ᅇon te boᅇo ne lee ᅇon do ba wose man ya te beε tee ᅇon, te beε baake ᅇon nyi balan kumεε lee man Deniwalan Bu ᅇon doᅇo ne emεε na nyeebam. Mena ke te be naanao mo naase Wurubuarε akpenkpenᅇyooora ban diyem. Dekoᅇ mena na ε yela ε sia ka gye na ε ke nyanεε nideli, nawolo nyi kom keᅇ Wurubuarε waa to ᅇon adido ne te yεε nsendee ya.

²⁴ Mōna emεε ban ε dana koba ne ε laako, nawolo nyi ε tan ke di ε gyon pou tan tεεle kei doᅇo.

²⁵ Emεε ban ε be dii baa deban kei ne ε laako,

nawolo nyi tanam gyae kaa ko ᅇon.

Emεε ban ε na boᅇo deban kei ne ε laako, nawolo nyi yaa kaa wii na ε ke di walaᅇsa.

²⁶ Emεε ban balan pou ne kolosi ε wose man nombia kpaakpaa ne ε laako, nawolo nyi mena mo te be kyao yεε balan ban boᅇo dii akεεε nyi be yεε Wurubuarε akpenkpenᅇyooora ne.

Yesu kpa dεε gyae ban beε kola daa ne nombia

Mateo 5:39-48

²⁷ Emεε ban ε ne tei man ne mεε yako ᅇon na ε ke nyii nyiaa, ε gyae balan ban beε kola ᅇon ne na ε ke yεε deeli fa wo.

²⁸ ε sola Wurubuarε na waa hiraa ban beε falaa ᅇon ne, na ε kefane fa ban beε naase ᅇon diyem ne. ²⁹ Akpaa ᅇolo de gyoo n lakaa man na besena alate keᅇ mo fa e. Mena mo te akpaa ᅇolo da mo n keᅇba wurikyim na mo atatate keᅇ mo kpu e. ³⁰ Akpaa ᅇolo da sola neᅇ kolo na fa e te akpaa ᅇolo da mo n kolo na, na gyu ke boᅇose ke doᅇo bela ya. ³¹ Kpene keᅇ n ne gyae nyi walaᅇ waa yεε fa neᅇ ne nyan mo yεε ke fa e.

³² Akpaa ε ne gyae balan ban beε gyae ᅇon ne baageᅇ bo na, ε na gyueᅇ nyi ε ke nyiᅇ kolo kpaakpaa lee Wurubuarε gyan ya, nawolo nyi nombiakumεεyεera mo koran ne gyae ban beε gyae wo ne.

³³ Akpaa ε yεε deeli fa ban beε yεε deeli fa ᅇon ne baageᅇ na, ε na gyueᅇ nyi

ε ke nyiᅇ kolo kpaakpaa lee Wurubuarε gyan ya. Nawolo nyi nombiakumεεyεera mo koran ne yεε mena. ³⁴ Te akpaa ε pakee aboo fa balan ban ε gyueᅇ nyi baa nyiᅇ to ᅇon na, ε na gyueᅇ nyi ε ke nyiᅇ kolo kpaakpaa lee Wurubuarε gyan ya. Nawolo nyi nombiakumεεyεera koran ne pakee aboo fa be tebia ban ba gyueᅇ nyi baa nyiᅇ pou to wo ne. ³⁵ Mōna ε gyae ban beε kola ᅇon ne na ε ke yεε deeli fa wo. ε paa wo kolo na ε lese ε loo lee ke doᅇo. ε yεε mena na, Wurubuarε waa to ᅇon kom nideli te ε ka bese Wurubuarε ᅇon kpene kamase doo o tεε ne bia. Nawolo nyi o dana woε fa ban kolo beε gyoo be sia ya, na ban be dana nyemandonε ne pou. ³⁶ ε wii balan waraᅇase ᅇgba mena keᅇ ε kya Wurubuarε ne wii balan waraᅇase ne."

ε na mo ε wose yεε nombiadiira ya Mateo 7:1-5

³⁷ "ε na mo ε wose yεε balan nombiadiira na ε ke bu wo foo, na Wurubuarε mo be nyiᅇ di ε nombia na waa bu ᅇon foo ya. ε mo balan nombiakumεε kyεε wo, na Wurubuarε mo ka mo ε nombiakumεε kyεε ᅇon. ³⁸ ε yεε deeli fa balan na Wurubuarε mo ke yεε deeli fa ᅇon. ε yεε mena na, kpene keᅇ Wurubuarε waa fa ᅇon ne te yεε nsendee ya. Waa nyiᅇ konoo maa ke nideli na ke wulu gba leki, na waa mo do ε nyiᅇmaa man. Nawolo nyi mena keᅇ ε ke maa fa ε tebia ne, mena ke te Wurubuarε mo waa maa fa ᅇon."

³⁹ Botoo te Yesu gyoo wo dudu kei nyiaa, "Siayεεsate waa tale wola o doᅇo siayεεsate gbeε? Akpaa o yεε mena na, be balan bala pou be gyae be kaa gyoo boᅇo man yee? ⁴⁰ Kaseele beε kela o gbengyoo ya, mōna kaseele kamase ᅇon o kasee tom nideli ne waa yεε ᅇgba o gbengyoo ne.

⁴¹ Weera doᅇo te n ne naa woᅇsilibii keᅇ doo n doᅇo sibii man, te n be famene na daakpee keᅇ doo nyan gbagba n sibii man ya? ⁴² Sena te n ke tale yako n doᅇo nyi, 'Me doᅇo, yela maa lese woᅇsilibii lee n sibii man,' keᅇ nyan gbagba be famene na daakpee keᅇ doo n sibii man ya? Nyan walaᅇ ᅇon n na beo n wose, kaboena nyi nya tanᅇbeε lese daakpee keᅇ doo n sibii

man nɛ, penan n kena nideli lese wonsilibii kenj doo n doo sibii man nɛ.”

Dan kamase na ke bii kenj kee see
Mateo 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Dan kpaakpaate kamase bɛɛ se bia kumɛɛ ya, mena mo te danj kum bɛɛ se bia kpaakpaa ya. ⁴⁴ Dan kamase nɛ, ke bia te bɛɛ mo gyenj ke. Boo ne ko akutu bia lee mango danj man ya, mena mo te boo ne ko apanj lee abotoo wonse man ya. ⁴⁵ Mena ke te denibalanj mo doo. Walanj kpaakpaate kamase na lese aboo kpaakpaa njan doo o konoo man nɛ wola, te walanjkum kamase mo na lese nombiakumɛɛ njan doo o konoo man nɛ wola. Kpene kamase kenj be wulu walanj konoo man nɛ, kenj na lee la o nooman.

Yesu kekolosi lee deni maara bala wose man

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Kenjte Yesu boose wo nyiaa, “Wonj doo te e ne baake manj nyi, ‘E Gbenjgyoo,’ te e bɛɛ yɛɛ kpene kenj moo yako njon nyi yaa yɛɛ nɛ ya? ⁴⁷ Walanj kamase njon o ne konj me gyanj te o ne nyii me noowoya te o ne di njɛ doo nɛ, maa wola njon mena kenj o dinoo doo. ⁴⁸ O yɛɛ njgba walanj njon o ne ma deni te o be wula boo te o ba see ka mokoo nideli boe doo nɛ. Kenjte boo wuuwo kaa mo ke doo mona ka te yale ya, nawolo nyi o see ka mokoo nideli. ⁴⁹ Mona walanj njon o ne nyii me noowoya te o bee di njɛ doo ya nɛ, o yɛɛ njgba walanj njon o be ma deni te o ta see ka mokoo nideli ya nɛ. Boo wuuwo kaa mo ke doo, te ke yalawo tekerii pou kenj n be naa ka mokoo gba ya.”

7

Yesu kekyo Romantena yoonootɛ kegyia njolo tobaale kawee

Mateo 8:5-13

¹ Yesu kekolosi nombia kenja fa balan banj tanj nɛ, o gyuu Kapanum donoo man. ² Donoo kenanj man na, Romantena yoonootɛna kegyia njolo kyaa na o dana tobaale njolo njon o bɛɛ sɛɛ o doo ya. Te kawee kaa gyoo mena tobaale kei yenj yenj. ³ Yoonootɛna kegyia kei ke nyii Yesu nkanj nɛ, o kpila Gyudatena kegyiise baale

gyu o gyanj nyi waa konj kaa kyoo o tobaale njon fa e. ⁴ Kenjte Gyudatena kegyiise banj konjawo Yesu gyanj kaa waase e nideli nyiaa, “Yɛɛ kakyenj na n ke kyoo balee kei fa daa, ⁵ nawolo nyi o ne gyae de tɛɛle kei deeli, te njon gba maana doo som deni fa daa.”

⁶ Mena doo Yesu sila wo gyu. O ka benaa yoonootɛna kegyia njon dɛɛ nɛ, o kpila o gyooona gyu keyako Yesu nyiaa, “Me Gbenjgyoo, na haa n wose ya nawolo nyi ma tekaboena nyi nya konj me dɛɛ ya, ⁷ mena ke te ma gyenj nyi manj gbagba mo tekaboena nyi maa konj n gyanj ya. Mena doo nyanj yako nombii dokolonj bo, me tobaale njon waa koro. ⁸ Nawolo nyi manj gbagba mo yɛɛ walanj njon me doo baale tɛɛ, te yoonootɛna mo doo me tɛɛ. Me yako njolo nyi waa gyu yenanj daale na o ne gyu, te me yako njolo nyi waa konj na o ne konj. Kpene kamase kenj me yako be man njolo nyi waa yɛɛ na, kenj te o ne yɛɛ.”

⁹ Yesu ke nyii noowoya kenja nɛ, doo o noo te o gɛɛsewo kee balanj dikpii kenj be silana e nɛ te o yako wo nyiaa, “Ampanj yaa mɛɛ yako njon nyiaa, Iserae tɛɛle kei doo pou nɛ ma te naa ta walanj njon o ne lɛɛ Wurubuarɛ di njgba balee kei nɛ ya.”

¹⁰ Kenjte yoonootɛna kegyia njon kpilala banj besewo gyu be dɛɛ. Be gyuuwo na o tobaale njon ta koro.

Yesu kegyuusu lialo njolo bu

¹¹ Kei wole nɛ Yesu gyuu donoo kenj bɛɛ baake ke nyi Nai nɛ man. O kaseela banj na balanj burum sila e gyu botoo. ¹² Yesu ka betaa benaa donoo kenj nooman nɛ, te o naa ba seelena woo njolo bɛɛ konj be kaa wuu. Na woo njonanj waagenj yena bu baale njon o naa ba lolo te o naa njon mo yɛɛ lialo e. Na donootɛna banj burum silana alo njon. ¹³ De Gbenjgyoo Yesu kena alo njon nɛ waranjase kyanja e te o yako e nyiaa, “Alo na wii ya.”

¹⁴ Botoo te Yesu gyuuwo ke tina woo njon, te banj ba seelena e nɛ senawo. Kenjte Yesu yakowo nyiaa, “Tobaale, koro.” ¹⁵ Kenjte woo njon korowo kyaa te o fiasɛɛ o ne kolosi, te Yesu besena e fa o naa.

16 Nombia kenja yee walaŋ kamase gyakolon te ba lese Wurubuaere yele yako nyiaa, "Wurubuaere dekpengkpengyoore dinaa nolo te kaa bee lee de gyan," te ba besewo yako nyiaa "Wurubuaere te kon kaa kyoo o balan." 17 Yesu wose man nombia kenja yaaseewo Gyudia teelee doo pou na teelese nan pou benaa na botoo ne.

Gyon Wurubuaere lonsoore kekpila o kaseela gyu Yesu gyan

Mateo 11:2-19

18 Gyon Wurubuaere lonsoore kaseela gyuuwo keyako e aboo nan pou Yesu be yee ne. 19 Kenje Gyon kpila o kaseela bala baale nyi baa gyu ke boose de Gbenjyoo Yesu nyiaa, "Nyan yena walaŋ non Wurubuaere be yako see nyi nyan kekon ne yaa dee kee walaŋ wole gbese?"

20 Gyon kaseela ban ke gyu Yesu gyan ne be yako e nyiaa, "Gyon Wurubuaere lonsoore non kpila na daa n gyan nyi de kaa boose nen nyiaa, 'Nyan yena walaŋ non Wurubuaere be yako see nyi nyan kekon ne yaa dee kee walaŋ wole siaman?' "

21 Deban kenan man na Yesu te kyoo balan burum kawese lese wo lee be kayeyee man. O gegi felinkumee lee baale mo man, te o kyoo siayeleesatena burum mo. 22 Mena doo Yesu tiranoo fa Gyon kpilala ban nyiaa, "E bese gyu keyako Gyon kpene ken e be naa na e sia, na nan e be nyii na e denela. Siayeleesatena ne naa, otakasese ne tee, ban bee wee kawee yayam ne kawese te tan, te denele atosatenana ne nyii. Woya ne fonii, te bee yako Wurubuaere nombia nan mo fa ayematena. 23 Walaŋ kamase non o bee lee man anmaaren nyi man yena non Wurubuaere be kpili ya ne, non na nyeebam."

24 Gyon kpilala ban ka bese lan ne, Yesu kolosi Gyon wose man nombia fa balan dikpii ken te o boose wo nyiaa, "E ke gyu Gyon gyan depampaa dinaa ken man ne, won te e gyaewo nyi e kena? Nale ken felin ne gyoo ke wosi ne? 25 Akpaa na ken ya na, won te e gyuuwo e kaa kee? Walaŋ non o doona aboo kpaakpaa nyan yaa? Ban bee mia mena te bee di

gyon ne ne kyaa bo gyoonen akpanalan man. 26 E yako man maa nyii, won te nafa e gyuuwo nyi e kaa kee? Wurubuaere dekpengkpengyoore? Ampan yaa mee yako non nyi, non e be naa ne gba kela Wurubuaere dekpengkpengyoore.

27 Nawolo nyi Gyon yena Wurubuaere kpilale non Wurubuaere nombia anmarasen see nan ne yako nyiaa, Wurubuaere kpa, 'Mee kpila me kpilale keta n siaman, non ne gyaee la waa desina n gbese fanen.'

28 Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, balan ban booo lolo teelee kei doo ne, nolo be kyaa ken nyi o kela Gyon ya. Mona Wurubuaere gyoori ken man ne, walaŋ non o yee kamase e koran ne o kela Gyon nonan."

29 Deban ken balan ban pou na lempoolera be nyii nombia kenja ne, be leewo doo nyi Wurubuaere gbene tenee, nawolo nyi be seewo Gyon soo wo Wurubuaere lon. 30 Mona Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban bee kpene ken Wurubuaere ne gyaee nyi waa yee fa wo ne, nawolo nyi be beewo nyi Gyon na so wo Wurubuaere lon ya.

31 Kenje Yesu boosewo nyiaa, "Won te maa mo gyen wee kei balan maa na? Sena te be doo? 32 Be yee ngba bia kyaa la kebu man bee yoi ne, na bee fae yeesa yako donja nyiaa,

'De kpee allowole noonense fa non, mona e te soe ya!

De kpee lia noonense mo, mona e te wii ya!'

33 Gyon Wurubuaere lonsoore non konawo na o ne kyaa bake o noo ken o te nyoo solon kamase ya. Te e kpa nyi, 'Felinkumee doola o man.' 34 Man Deniwalaŋ Bu non mo konawo mee dii mee nyoo, te e kpa nyi, 'E kee balee kei! O yee kedikumte na solonnyooore e. O gyooona yena lempoolera na nombiakumeyyera.' 35 Mona ban booo lee Wurubuaere di ne, ta lese wola nyi Wurubuaere dana nyansa nideli."

Alo dukumyere nolo ke tiu Yesu nun

³⁶ Wee daale ne Farasii baale nolo baake Yesu nyi waa kɔŋ ɔ dɛɛ na nɔn na e ke di bom. Yesu sɛɛwɔ te ɔ gyuuwɔ ke kyaa bee dii. ³⁷ Na alo nolo kyaa donɔɔ kenan man ken ɔ yɛɛ futooli alo e. ɔ kenyii nyi Yesu kyaa Farasii baale nɔn dɛɛ ɔ ne dii ne, ɔ moo nun ofonofonje daale porontia tɔɔ kɔŋ botɔɔ, ³⁸ kenje ɔ kaa senawɔ Yesu wɔle benaa na ɔ nawɔɔ. Kenje ɔ wii siasaran woli Yesu nawɔɔ. Te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo Yesu nawɔɔ nenan te ɔ kyanɔ nɔ obuɔ man, te ɔ toosi nun ofonofonje ken woli nɔ.

³⁹ Farasii baale nɔn ɔ be baake Yesu gyuu ɔ dɛɛ kena mena ne, ɔ yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, "Akpa baale kei den yɛɛ Wurubuare dekenkenjgyɔɔre gbagba e na, nafa waa gyen alo nɔn ɔ ne tina e ne dinɔɔ. Nawolo nyi ɔ yɛɛ dukumyɛere e." ⁴⁰ Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Simɔn, me dana kolo maa yako nen." Kenje ɔ yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, yako man."

⁴¹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ e dudu kei nyiaa, "Balan bala baale kyaawɔ te be gyuuwɔ ke paa kɔba lee kɔbate nolo gyan. Nolo wui yɛɛ kɔbabia kakpon yaale, te nolo mɔ wui yɛɛ sɔnola na kufu. ⁴² Be man kamase bɛɛ tale waa tɔ ɔ kom ya, mena dɔɔ baale nɔn moo ba koma nɔn pou kyɛɛ wɔ. Yako man! Balan bala kɛwɔ na, be man wonji ne gyae la waa gyae kɔbate nɔn nombia nideli?" ⁴³ Kenje Simɔn tiranɔɔ nyiaa, "Mɛɛ lɛɛdi nyi nɔn ɔ kom boe ne." Te Yesu yako e nyiaa, "N tiranɔɔ nideli."

⁴⁴ Botɔɔ te Yesu besena ɔ sia tee alo nɔn te ɔ yako Simɔn nyiaa, "N naa alo kei? Me kɔnɔ n dɛɛ na n te fa man lon maa faafɔ me nawɔɔ ya. Mɔna alo kei dɔɔ nɔn ta mo ɔ siasaran faafɔ me nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo nɔ. ⁴⁵ N te pukaa man ya, mɔna lee deban ken mɔɔ kɔŋ kebo ne, alo kei te tinaa ta me nawɔɔ ke pukaa yela ya. ⁴⁶ N ta mo nun panpan gba tiu ma nyee ya, mɔna alo kei dɔɔ nɔn kyɛɛkee nun woli me nawɔɔ.

⁴⁷ Mena dɔɔ mɛɛ yako nen n ke nyii nyi ɔ nombiakumɛɛ nɔn pou ɔ be yɛɛ ne, Wurubuare ta mo nɔ kyɛɛ e, mena dɔɔ te ɔ ne gyae me nombia nideli. Nyan nɔn

nolo da mo n dukum kyomii kyɛɛ nen na, n ne gyae ɔtenate nombia bo kyomii."

⁴⁸ Botɔɔ te Yesu yako alo nɔn nyiaa, "Wurubuare ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ nen." ⁴⁹ Kenje balan ban be kyaa botɔɔ bee dii ne bɔɔse dɔnɔ nyiaa, "Amɔte yena kei, nɔn ɔ na mo nombiakumɛɛ kyɛɛ?" ⁵⁰ Botɔɔ te Yesu yako alo nɔn nyiaa, "N kelɛɛdi te yeli n te nyin nyeedon kekpa, ta wosefɛeren man."

8

Ala ban bɔɔ tɛɛ sila Yesu

¹ Kedi weeya ala ne Yesu gyuuwɔ ke kila donɔɔse na akuraase pou man, na ɔ ne yako Wurubuare gyoori ken wose man nombia kpaakpa nɔn fa balan, na ɔ kaseela kufu bala ban mɔ silana e. ² Na ala baale ban ɔ be kyɔ wɔ be kawee te ɔ be gegi felinkumɛɛ lee be baale man ne mɔ kpuɛ na e. Be man baale yena Mɛere nɔn bɛɛ baake e nyi Magedala, nɔn Yesu be gegi felinkumɛɛ nyetooro lee ɔ man ne, ³ na Gyoana nɔn ɔ baale yena Kusa ne. Kusa kei yɛɛ kegyia nolo e gyoo Herode dekanalan man, na Susana na ala burum ban bɔɔ mo ba abɔɔ keɛ Yesu na ɔ kaseela dɔɔ ne.

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale nolo wose man

Mateo 13:1-23; Maake 4:1-20

⁴ Deban ken balan burum kpu na ban bɔɔ lee debiise man kɔŋ be kaa yilaa Yesu gyan ne, ɔ gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa, ⁵ "Wɔɔfarale nolo gyuuwɔ ke nmatee abɔɔ bia nɔba amɔla ne ɔ wɔɔman. ɔ keɛ nmatee nɔ ne nɔale yalawɔ wɔɔ ken gbɛenen man te balan tɛɛwɔ nɛ dɔɔ sakatee nɔ lan, te gyebuse kaa tɔɔsee nɔ di. ⁶ Nɔale mɔ yalawɔ kpananɛ dɔɔ te nɛ tuuwɔ, mɔna te kyare ya te nɔ yekeewɔ. Nawolo nyi tɛɛle ta boɔ kpananɛ nɔn dɔɔ na ke lɛɛ lon see ya. ⁷ Bia nɔn nɔale mɔ yalawɔ kpalamɛ man te nɛ tuuwɔ, te kpalamɛ nɔn mɔ tuuwɔ mili nɔ. ⁸ Nɔale mɔ yalawɔ tɛɛle kpaakpa dɔɔ te nɛ tuuwɔ bee, te nɔ see bia burum." Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Nɔn ɔ dana denjele waa nyii na, waa tei nideli."

Yesu kalese dudu kenj aseε

⁹ Kenje Yesu kaseela banj yako e nyi waa wola wɔ dudu kenj aseε. ¹⁰ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Emεε dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuense na ε ka gyenj nombia njan weeseε lee ɔ gyoori kenj wose man. Mɔna balan akan banj dɔɔ aduya kaagenj man te maa kolosi fa wɔ.

‘Baa keo na baa keo mɔna bɔɔ gyae baa naa ya,

te baa tei na baa tei mɔna bɔɔ gyae baa nyii aseε ya.’ ”

¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, dudu kenj mɔɔ gyɔɔ ne ka aseε yaa. “Abɔɔ bia njan senjeε fa Wurubuare nombia njan. ¹² Bia njan be yale gbεnaa man ne, senjeε fa balan banj bee nyii Wurubuare nombia njan te ɔbɔnsam ne kɔnj kaa njmεele nj lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyinj lεε nj di na Wurubuare ke lεε ba nyee ya ne. ¹³ Bia njan be yale kpananse dɔɔ ne senjeε fa balan banj bee nyii Wurubuare nombia njan te bεε lεε nj na gyonj, mɔna nj bee nyinj lila be man ya. Bεε lεε nj di debanj kyomii bo, te akpaa ɔbɔnsam de keese wɔ keε na ba te yale. ¹⁴ Bia njan be yale kpalamse man ne senjeε fa balan banj bee nyii Wurubuare nombia njan, te tεele kei dɔɔ nombia, na kɔba kegyae beinj, na tεele kei dɔɔ abɔɔ akan njan kegyae da gyoo be man ne, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ¹⁵ Abɔɔ bia njan be yale tεele kpaakpaa dɔɔ ne senjeε fa balan banj bee nyii Wurubuare nombia njan, te bεε lεε nj do konɔɔ kpaakpaa man, te bεε tela nj nideli te bεε yεε kakyenj di nj dɔɔ kelii debanj kenj nombia njan ne yeli bεε yεε abɔɔ kpaakpaa ne.”

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man

Maake 4:21-25

¹⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Nolo bεε kyanee kanea na waa mo kolo wu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido na kena dekpanalanj pou, na banj bεε kɔnj na baa nyinj naa. ¹⁷ Kolo ba weeseε kenj be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wuε kenj nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ¹⁸ Mena dɔɔ ε keε ε wose nideli lee mena kenj ε na mo tei nombia

njan. Nawolo nyi nyan njon n dana kolo na Wurubuare waa kpu nenj burum, te nyan njon n be dana kolo ya na kyomii kenj n na gyuenj nyi n dana koranj ne, Wurubuare waa leo ke lee n nyinjmaa man.”

Yesu ɔ naa na ɔ naabia

Mateo 12:46-50; Maake 3:31-35

¹⁹ Yesu ɔ naa na ɔ naabia kɔnjawɔ ɔ gyanj, mɔna balan dikpii kenj dɔɔ be te nyinj baa benaa e ya. ²⁰ Botɔɔ te njolo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia senjeε debɔɔ man bεε gyae baa naa nenj.”

²¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Me naa na me naabia yena banj bee nyii Wurubuare nombia njan te bee di nj dɔɔ ne.”

Yesu keyɔkɔse felinj epo dɔɔ

Mateo 8:23-27; Maake 4:35-41

²² Wee daale ne Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, “E yela dεε tonj gyu boo kenj dingyinj.” Mena dɔɔ ba gyoo wɔ degbele man te be lanjawɔ. ²³ Debanj kenj be kyaa degbele kenj man bee gyu ne te dosoronj moo Yesu. Kenje felinj dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ lonj kenj dɔɔ, mena dɔɔ ke gyɔɔ lonj do degbele kenj man te Yesu kaseela banj sia yεε wɔ nideli. ²⁴ Mena dɔɔ Yesu kaseela banj gyuuwɔ ke gyuuu e yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo, de Gbenjgyoo dεε gyae dee munu.” Botɔɔ te Yesu korowɔ te ɔ fae felinj kenj na lonj kenj pou te nj yεε wɔ yididi. ²⁵ Kenje Yesu bɔɔse ɔ kaseela banj nyiaa, “Weera dɔɔ te ε bεε lεε manj di ya?” Gyakolonj kyanja wɔ te ba wose yena wɔ te be bɔɔse dɔnja nyiaa, “Walanj wonji yena kei? ɔ ne kolosi fa felinj na lonj koranj na njee nyii e.”

Yesu kekyɔ walan njon felinj kumεε doo ɔ man ne

Mateo 8:28-34; Maake 5:1-20

²⁶ Kenje Yesu na ɔ kaseela banj tonjawɔ gyu Gerasenetena tεele man kenj kyaa Galelia boo dingyinj ne. ²⁷ Yesu ka betaa lee degbele kenj man pε, te baale njolo njon felinj kumεε doo ɔ man ne leewɔ donɔɔ kenj man kɔnj kaa kyanee na e. ɔ te tεε ditenteli kyare te ɔ bεε kyaa dεε ya. ɔ kyae amuseese man. ²⁸ Debanj kenj ɔ be naa Yesu ne ɔ fae yeese te ɔ leewɔ yala ɔ nawɔɔ tεε, na ɔ ne fae yeese kenjkenj

nyiaa, “Yesu Wurubuarε Adidote Bu, won te n ne gyae me gyan? Mεε waase nen bo, na naase man diyem ya.” ²⁹ Nawolo nyi na Yesu tan ke fae felinkum ken nyi ke dεε lee o man. Deban kamase na felinkum ken ne naase e diyem, na ba te kyan e bake e agbaraagbaraase o nyinmaase na o nawoo man na balan ne gyee e. Ken koran na o ne tirii na, na felinkum ken ta mo e gyu kefula man. ³⁰ Ken te Yesu boose e nyiaa, “N yeke yena sena?” Te balee non tiranoo nyi ma yeke yena “Dikpii” o tiranoo mena nawolo nyi felinkumεε burum doo o man. ³¹ Botoo te felinkumεε nan waase Yesu nyi, o na gegi wo ka do boo ken betan oto ya ne man ya.

³² Deban kenan na kekuiriise dikpii daale senεε bula daale doo bee dii. Ken te felinkumεε nan waase Yesu nyi waa yela be kaa gyoo kekuiriise ban man, te Yesu faa wo gbεε. ³³ Mena doo felinkumεε nan leewo balee non man ka gyoo kekuiriise ban man, te ba dikpii ken pou yeuwo tisi bula kyolonkyolon ken gyu ka gyoo lon ken man te be munuwo pou.

³⁴ Balan ban bεε kεε kekuiriise ban doo kena kpene ken be kon ne, ba korowo yeu gyu ke yako kpene ken be kon ne fa balan ban be kyaa donoo ken man ne na akuraase nan man pou. ³⁵ Ken te balan yeuwo gyu be kaa kεε kpene ken be kon ne. Ba ke kon Yesu gyan ne, be naa walan non nafa felinkumεε doo o man ne banεε Yesu nawoo tεε, na o wose te fεε e ken o doona aboo. Te yakolon gyoo balan ban pou. ³⁶ Balan ban booo naa kpene ken be kon ne yako ban booo kon ne mena ken Yesu be kyoo balee non kawee. ³⁷ Ken te balan ban pou be kyaa Gerasene tεεle doo ne waase Yesu nyi waa lee be gyan nawolo nyi yakolon dinaa ta gyoo wo. Mena doo Yesu gyoo degbele ken man te o lanawo. ³⁸ Walan non Yesu be gegi felinkumεε lee o man ne waase Yesu nyi waa sila e. Mōna Yesu bεεwo te o yako e nyiaa, ³⁹ “Bese gyu n dεε, na n kaa yako kpene ken Wurubuarε be yεε fa nen ne fa balan.” Mena doo balee non gyuuwo donoo ken man ke yako balan pou kpene ken Yesu be yεε fa e ne.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebu lee yey man

Mateo 9:18-26; Maake 5:21-43

⁴⁰ Yesu ka bese lee boo ken dingyin kon ne, balan burum konawo kaa gyanee na e. Nawolo nyi na be popou ne kεε o gbεε. ⁴¹ Botoo te balee nolo non bεε baake nyi Gyariose, non o yεε Gyudatena osom deni man kegyia e ne konawo kaa bun Yesu nawoo tεε sola e nyi waa kon o dεε. ⁴² Nawolo nyi o bu alebu dokolon kon non o be di kulutoonen kufu ala ne ne gyae waa yey. Yesu kee gyuu ken ne na balan ban be silana e te yεε nsendee ya, mena doo na o bee nyin gbεε gba waa besena o wose ya.

⁴³ Na alo nolo kpue balan burum ban be silana Yesu ne man ken fatabo ne gyoo e kulutoonen kufu ala yaa, mōna nolo te tale kyoo e ya. ⁴⁴ Alo non moowo balan ban man ka lee Yesu wole te o tinaa o kegba noobii. Debokenan man te fatabo ken ne gyoo e ne karawo. ⁴⁵ Botoo te Yesu boosewo nyiaa, “Amote tinaa na man?” Balan ban pou kebεε nyi be te tina e ya ne te Pita yako e nyiaa, “De Gbenngyoo, balan burum ke kilisi nen gyanee te bεε tεεse donja kei na, n ne boose nyi amote tinaa na nen?” ⁴⁶ Mōna Yesu yakowo nyiaa, “Nolo te tina man. Nawolo nyi ma te naa nyi don daale ta lee me man.” ⁴⁷ Alo non kena nyi o be gyae waa tale weese o wose ya ne, o moo yakolon na wose keseree kaa bun Yesu nawoo tεε. Botoo te o yako kpene ken doo o be tina Yesu kegba, na mena ken o kawee ken be tan debokenan man ne balan ban pou siaman. ⁴⁸ Ken te Yesu yako alo non nyiaa, “Me bu, n kelεε man di doo te n nyina kawee kekyoo. Ta wosefεeren man.”

⁴⁹ Yesu ke yakaa o ne kolosi ne, walan nolo lee Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non dεε kaa yako e nyiaa, “N bu alebu non ta yem. Na tekaa naase de Gbenngyoo non diyem bela ya.”

⁵⁰ Yesu ke nyii nombia kenja ne o yako Gyariose nyiaa, “Na yee ya, nyan lεε man di. N bu non waa nyin nyeedon.”

⁵¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyariose dεε ne, o te yeli nolo ke sila e gyoo deni ken man

ya. Pita na Gyɔn na Gyemisi na bu ɲon ɔ kya na ɔ naa baagen ɛ te ɔ moowo sila ɔ wose. ⁵² Na balan ban bɔɔ yilaa botɔɔ ne pou ne wii na bee di walaŋsa. Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ na wii ya, alebu kei ta yeŋa ta ya, ɔ doo dosoroŋ bo.”

⁵³ Kenɛte balan ban pou bonjo Yesu, nawolo nyi ba gyeŋ nyi bu ɲon ta yem.

⁵⁴ Kenɛte Yesu kyaŋa alebu ɲon nyinmaa man te ɔ yakowo nyiaa, “Me bu! Koro seŋ.”

⁵⁵ Botɔɔ te bu ɲon woo besewɔ koŋ kaa gyoo ɔ man te ɔ korowo seŋ debokenaŋ man. Kenɛte Yesu yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu ɲon na waa di. ⁵⁶ Gyakolonj gyoo bu ɲon ɔ kya na ɔ naa, te Yesu tɔɔ wɔ nideli nyi be na yako walaŋ na walaŋ kpene ken be koŋ ne ya.

9

*Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban
Mateo 10:1, 7, 9-11, 14; Maake 6:7-13*

¹ Wee daale Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban gyaŋee, te ɔ faa wɔ donj nyi baa mo di felinƙumɛɛ dɔɔ na baa kyɔ kaweesee. ² Kenɛte ɔ kpila wɔ nyi baa gyu ke yako Wurubuare gyoori kenj wose man nombia na baa kyɔ kaweesetena. ³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ ne gyu na ɛ na mo kolo na kolo tela ya. Ɛ na mo gbutu yaa akpo yaa weenɛɛ, yaa kɔba, yaa kegba alate gba tela ya. ⁴ Dekpanjalaŋ kamase kenj man ɛ soo te be lɛɛ ɲon atuu na, ɛ kyaa botɔɔ kaboena ɛ ka mo lee donɔɔ kenan man. ⁵ Donɔɔ kenj man ɛ gyu te ba te lɛɛ ɲon ya na, ɛ na lee ke man na ɛ kpiisi ɛ nawɔɔ aŋasa lo wɔ na ke di adanseɛ tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya.”

⁶ Mena dɔɔ Yesu kaseela ban korowo gyu akuraa kamase man, na be donj bɛɛ yako Wurubuare nombia ɲan te be kyɔɔ balan kaweesee yenaŋ kamase.

*Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa
Yesu*

Mateo 14:1-2; Maake 6:14-16

⁷ Galeliatena Gyoo dinaa Herode ke nyii abɔɔ ɲan pou Yesu be yeɛ ne ɲe haa e ɔ konɔɔ man, nawolo nyi balan baale ne yako nyi, “Gyɔn Wurubuare lonɔɔre ɲon ɔ ba yem ne foŋala lee yeŋ man. ⁸ Baale

mo kpa Wurubuare deƙpenƙpenjgyɔɔre Elia bɛɛ la lee, te baale mo kpa Wurubuare akpenƙpenjgyɔɔra benɛɛ ban man ɲolo foŋala lee yeŋ man.” ⁹ Botɔɔ te gyoo Herode yakowo nyiaa, “Ma te yela ba te kara Gyɔn nyee, te walaŋ wonɛti yena ɲon mee nyii ɔ wose man gyakolonj nombia kenj ne?” Mena dɔɔ ɔ yase ɔ sia gyae gbɛɛ kenj waa mo naa Yesu.

*Yesu kefa balan kakponse banon
weenɛɛ*

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Gyɔn 6:1-14

¹⁰ Deban kenj kpilala kufu bala ban ba bese koŋ ne, be yako Yesu kpene kamase kenj bɔɔ yeɛ ne. Kenɛte Yesu baake wɔ te ɲon na wɔ gyuu donɔɔ kenj bɛɛ baake ke nyi Betesaida ne man. ¹¹ Balan dikpii kenj kenyii nyi ɔ te lam botɔɔ ne be sila ɔ gbɛɛ. Be ke gyu kena ne ɔ lɛɛ wɔ atuu te ɔ kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia fa wɔ, te ɔ kyɔɔ ban be hia kawee kekyɔ ne. ¹² Ke lii balinɔɔ weese ne, Yesu kpilala kufu bala ban koŋawɔ ɔ gyaŋ kaa yako e nyiaa, “Yela balan ban keta na baa gyu akuraase na donɔɔse ɲan benaa ne man, na be kaa gyae weenɛɛ na adoise, nawolo nyi kebo kei yeɛ ɲale nsana kenj kolo be kyaa ya.” ¹³ Mɔna Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛmɛɛ gbagba ɛ fa wɔ kolo baa di.” Botɔɔ te be tiranɔɔ nyi, “Nan pou de dana yena bodobodose abiliŋ anonj na kpebia bala. Yaa n ne gyae nyi dee gyu ke lɛɛ weenɛɛ kɔna balan dikpii kei pou?”

¹⁴ Na baala ban baagen baa yeɛ ɲgba balan kakponse banon (5000)ne. Kenɛte Yesu yako ɔ kpilala ban nyiaa, “Ɛ yela balan ban ke kyaa dikpii, dikpii. Dikpii kamase dɛɛ yeɛ balan soŋola na kufu (50).” ¹⁵ Kenɛte kpilala ban yela balan ban pou kyakeewɔ ɲgba mena kenj Yesu be yako ne. ¹⁶ Botɔɔ te Yesu moo bodobodose abiliŋ anonj ɲan na kpebia bala ban te ɔ gyinaa ɔ nyee adido, te ɔ fanewɔ do Wurubuare nɔɔ te ɔ kerɛɛ ɲa te ɔ moo ɲa fa ɔ kpilala ban nyi baa mo kpeleɛ balan ban. ¹⁷ Balan ban pou diiwɔ baa, te be tɔɔsee weenɛɛ buruburu akanj ɲan na be nyinja donjase kufu ala (12).

Pita keyako nyi Yesu yena nyeelɛre ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ

Mateo 16:13-28; Maake 8:27-9:1

¹⁸ Wee daale Yesu kɛɛ fane waagen ɛ ɔ kaseela ban gyuuwɔ ke kpu na e te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa man yena amɔ?”

¹⁹ Kenɛte ɔ kaseela ban tiranɔɔ nyiaa, “Balan baale kpa nyan yena Gyɔn Wurubuarɛ lonɔɔre ɲon. Baale mɔ kpa nyan yena Wurubuarɛ dekenkpenkyɔɔre Elia, te baale mɔ kpa Wurubuarɛ akpenkpenkyɔɔra benɛɛ ban man ɲolo fonjala.” ²⁰ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Ɛmɛɛ mɔ de? Ɛ kpa man yena amɔ?” Te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nyan yena nyeelɛre ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.” ²¹ Botɔɔ te Yesu tɔɔ wɔ nideli nyi be na yako nombii kei fa walan na walan ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yen na ɔ kefon wose man

Mateo 16:20-28; Maake 8:30-9:1

²² Kenɛte ɔ besewɔ yako wɔ nyiaa, “Kaboena nyi man Deniwalan Bu maa naa diyem nideli. Gyudatena kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban baa bɛɛ man. Baa ko man, te weeya atoorote ken man na, Wurubuarɛ waa gyuuusu man lee yen man.”

²³ Kenɛte Yesu yako be popou nyiaa, “Ak-paa ɲolo ne gyae waa sila man na ɔ na yɛɛ kpene ken ɲon gbagba ne gyae ya, mɔna waa mɔ ɔ ɔpanɗan seele na waa sila man wee kamase. ²⁴ Nawolo nyi walan kamase ɲon ɔ ne gyae waa lɛɛ ɲon gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mɔna walan kamase ɲon ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man lee man Yesu dɔɔ nɛ waa bese nyin ke. ²⁵ Akpaa ɲolo de nyin tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man na, won tɔnɔɔ te waa nyin? ²⁶ Akpaa man Yesu na me nombia de yɛɛ ɲolo desɛn tɛɛle kei dɔɔ nɛ, kenan na wee ken man Deniwalan Bu ɲon maa bese kɔŋ daa na me kya Wurubuarɛ na Wurubuarɛ kpilala ban gyoorobiiri man nɛ, walan ɲonan mɔ nombia gyae ke yɛɛ man desɛn. ²⁷ Ampan yaa mɛɛ yako

ɲon nyi ɛ man baale kyaa kebo kei ken bɔɔ gyae baa yen ya, kelii deban ken baa naa Wurubuarɛ gyoorobiiri ken.”

Yesu wose kekyɛɛkeɛ

Mateo 17:1-9; Maake 9:2-9

²⁸ Yesu keyako nombia kenja weeya gyanaara wole nɛ, ɔ moo Pita na Gyemisi na Gyɔn sila ɔ wose gyu bula dɔɔ ɔ kaa fane. ²⁹ Ɔ kɛɛ fane nɛ, karatetee dokolon te ɔ sia gbɛɛ kyɛɛkeewɔ te wa abɔɔ ɲan ɔ doona nɛ bese abɔɔ wolomɛɛ futututu na ɲɛɛ ɲalakee nɛ polepolepole. ³⁰ Debokenan man te baala bala baale kaa bɛɛwɔ lee Yesu dɔɔ te be kolosiwɔ na e. Balan bala kɛwɔ yena Mosesi na Elia. ³¹ Be kɔŋawɔ gyoorobiiri man kaa yako Yesu mena ken waa yen Gyerusalem donɔɔ man, ɲgba mena ken Wurubuarɛ be bake see nɛ. ³² Mena deban kenan na Pita na ɔ tebia ban bɔɔ sila Yesu gyu nɛ te doo dosoron. Ba ke fonji nɛ, be naa Yesu gyoorobiiri man na baala bala senɛɛ ɔ gyan. ³³ Baala bala ban ka lee Yesu gyan bee gyu nɛ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenkyoo, dei ɲgba daa mɔ be kɔŋ kebo nɛ. Yela dɛɛ ban kefɛɛse atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale, te Elia mɔ wui daale.” Mɔna ɔ ba gyen kpene ken ɔ ne yako nɛ ya.

³⁴ Pita kɛɛ kolosi ken nɛ te ɲoma kaa wuuwɔ be dɔɔ, kenɛte gyakolon kyanja kaseela ban ɲgba ɲoma ɲan be kaa wuu be dɔɔ nɛ. ³⁵ Botɔɔ te be nyii nɔɔwoya ɲaale lee ɲoma ɲan man nyiaa, “Kei yena me bu ɲon mɔɔ lese e, ɛ nyii e.”

³⁶ Nɔɔwoya ɲan kekolosi tan nɛ, be kɛɛ na Yesu waagen senɛɛ la te kaseela ban wuu be nɔɔ. Ba te yako walan kamase kpene ken bɔɔ naa weeya ɲenan man nɛ ya.

Yesu kekyɔ tobaale ɲon ɔ na wee keleuleuse nɛ

Mateo 17:14-18; Maake 9:14-27

³⁷ Tɛɛ kena ken bɔɔ lee bula ken dɔɔ bɛɛ kɔŋ nɛ, balan burum kɔŋawɔ kaa gyanee na Yesu, ³⁸ botɔɔ te balee ɲolo fae yeese lee balan burum ban man nyiaa, “De Gbenkyoo, mɛɛ waase nen kɛɛ me bu fa man, nawolo nyi ɲon waagen yena me bu. ³⁹ Felinkum ne kyaa ɔ dɔɔ na ɔ te peti

fae yeesa na te fuɲ e ɲmera na ɔ nɔɔ ne tɔ afofose. Ne yɛɛ donɲ pɛte kɛɛ koro ɔ dɔɔ, mɔna ke gyakaa kɛɛ wɔlɛɛ e. ⁴⁰ Me waase n kaseela banɲ nyi baa gegi felɲkum kenɲ, mɔna ba te tale ya.”

⁴¹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Ao! Ɛ mɛɛ gyenɲ balanɲ banɲ ɛ bɛɛ lɛɛ manɲ di ya te ɛ gbɛnenɲ ba tenɛɛ ya. Weeya anmonɲ te kaboena nyi maa kyaa ɛ gyanɲ na maa nyinɲ konɔɔ fa ɲon?” Kenɲte ɔ yako balee ɲon nyi, “Mo n bu ɲon kɔna manɲ.”

⁴² Bu ɲon kɛɛ kɔɲ nɛ, felɲkum kenɲ doo ɔ man nɛ kara e lɔ na ne wɔɲee e tokii. Mɔna Yesu fae felɲkum kenɲ te ɔ kyɔɔ bu ɲon kawee te ɔ besena e fa ɔ kya.

⁴³ Balanɲ banɲ wose yenɲa wɔ lee Wurubuarɛ donɲ dinaa kenɲ bɔɔ naa nɛ dɔɔ. Nombia ɲan Yesu be yɛɛ nɛ doo balanɲ banɲ nɔɔ te be ka senɲ bɛɛ gyuenɲ ɲe man nɛ ɔ yako ɔ kaseela banɲ nyiaa, ⁴⁴ “Ɛ nyii nombia ɲan mɛɛ gyae maa yako ɲon nɛ nideli. Baa lese manɲ Deniwalanɲ Bu ɲon do balanɲ nyinɲmaa man.” ⁴⁵ Mɔna ɔ kaseela banɲ te nyii kpene kenɲ ɔ ne yako wɔ nɛ man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ ta lese wola wɔ na baa nyii aseɛ ya, mɔna beɛ yee nyi baa bɔɔse e nombii kenanɲ man.

Amɔte kela na ɔ dɔɔ Wurubuarɛ gyoori kenɲ man?

Mateo 18:1-5; Maake 9:33-40

⁴⁶ Kenɲte anmaarenɲ gyoo Yesu kaseela banɲ man nyi be man wonɲti kela na ɔ dɔɔ.

⁴⁷ Na Yesu gyenɲ kpene kenɲ bɛɛ gyuenɲ nɛ te ɔ kyanɲa biikyaabii ɲolo kaa senɲ ɔ yenanɲ,

⁴⁸ kenɲte ɔ yako wɔ nyiaa, “Walanɲ ɲon ɔ lɛɛ biikyaabii kei ma yele man na ɔ te lɛɛ manɲ, te ɲon ɔ lɛɛ manɲ na ɔ te lɛɛ ɲon ɔ be kpila manɲ nɛ. Nawolo nyi walanɲ ɲon ɛ bɛɛ mo e yɛɛ kolo ɛ man ya nɛ, ɲon kela na ɛ popou.”

⁴⁹ Botɔɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, “De Gbenɲgyoo, de naa balee ɲolo na ɔ ne gegi felɲkumɛɛ lee n yele man te de tɔɔ e, nawolo nyi ɔ be kpue de man ya.”

⁵⁰ Kenɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Ɛ na tɔ e gbɛɛ ya, nawolo nyi ɲon ɔ beɛ yoo na ɲon ya nɛ, na ɔ senɲɛ ɛ wɔle.”

Samariatena kebɛɛ Yesu

⁵¹ Weeya ɲan Wurubuarɛ waa mo Yesu gyu adido kɛɛ benaa nɛ, ɔ yɛɛ wa gyuenɲ nyi waa gyu Gyerusalem donɔɔ man.

⁵² Kenɲte ɔ kpila ɔ kaseela baale nyi baa kyanɲ gbɛɛ gyu Samaria donɔɔ daale man na be kaa desina botɔɔ see e. ⁵³ Mɔna balanɲ banɲ be kyaa botɔɔ nɛ bɛɛ nyi bɔɔ lɛɛ e ya, nawolo nyi na ɔ sia gyakae nyi ɔ ne gyu Gyerusalem donɔɔ man.

⁵⁴ Ɔ kaseela Gyemisi na Gyɔn kena mena nɛ be bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɲgyoo, n ne gyae dɛɛ baake boalanɲ lee adido na kaa kpa wɔ wɔlɛɛ?” ⁵⁵ Botɔɔ te Yesu besenawɔ kɛɛ wɔ te ɔ faree wɔ nyi be naa yɛɛ mena ya. ⁵⁶ Kenɲte be popou gbaawɔ gyu akuraa wɔle man.

Balanɲ banɲ be kaboena nyi baa sila Yesu Mateo 8:18-22

⁵⁷ Ba ke ta bee gyu kenɲ nɛ, walanɲ ɲolo kɔɲawɔ kaa yako Yesu nyiaa, “Yenanɲ kamase kenɲ n ke gyu nɛ maa sila nenɲ gyu.” ⁵⁸ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyanyase dana bɔɔnenɲ te gyeɲbuse mɔ dana asaase, mɔna Deniwalanɲ Bu ɲon betanɲ botɔɔ kenɲ waa mo ɔ nyee teeli ya.”

⁵⁹ Walanɲ wɔle ɲolo mɔ kɔɲawɔ Yesu gyanɲ te Yesu yako e nyi, “Sila manɲ.” Mɔna walanɲ ɲon yako e nyiaa, “Me Gbenɲgyoo, yela maa tangbɛɛ gyu kewuu me kya pena me kaa sila nenɲ.” ⁶⁰ Kenɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Yela woya kewuu ba woya, mɔna nyanɲ dɔɔ gyu na n kaa kolosi Wurubuarɛ gyoori kenɲ wose man nombia.”

⁶¹ Ɔ nɔlo mɔ yako Yesu nyiaa, “Me Gbenɲgyoo maa sila nenɲ, mɔna yela maa gyu kekalaa ma lonɲtona pɛ.” ⁶² Kenɲte Yesu yako e nyiaa, “Nyanɲ walanɲ ɲon n bunɲɛ fare dɔɔ te n ne gɛɛse kɛɛ n wɔle nɛ, n tekaboena Wurubuarɛ gyoori kenɲ man ka gyoo ya.”

10

Yesu kekpila ɔ silala sɔɲotooro na kufu bala banɲ (72)

¹ Kei wɔle nɛ de Gbenɲgyoo lese baala sɔɲotooro na kufu bala (72) te ɔ kpila wɔ bala bala nyi, baa kyanɲ gbɛɛ gyu donɔɔse na yenaase ɲan pou man ɲon gbagba ne gyae waa gyu nɛ. ² Kenɲte Yesu yako wɔ

nyiaa, “Wooman weenεε njan boe na ke tekerii, mona balan ban baa tekerii ne ta boo ya. Mena dɔɔ ε waase woote non na waa kpila balan burum kɔn woɔ ken man na be kaa tekerii. ³ E ta! Mee kpila non baa ngba namensebia ne gyuula gboug-bouse man ne. ⁴ E ne gyu na ε na mo kɔba yaa akpo yaa nkyokota ya. Te ε na wɔlεε deban na balan nɔɔ kado gbεena man ya. ⁵ Dekpanalan kamase ken man ε gyoo na, ε tanɔbεε yako dekpandalanmantena ban nyi, ‘Wosefεeren dεekɔn dekpandalan kei man.’ ⁶ Akpaa walan non ɔ ne gyae wosefεeren kyaa dekpandalan kenan man na, ε wosefεeren gyae ke kyaa na e. Te akpaa walan non ɔ ne gyae wosefεeren be kyaa botɔɔ ya na, ε wosefεeren ken gyae ka bese kɔn ε gyan. ⁷ Nyi be lεε non na ε kyaa dekpandalan kenan man na ε ke di na ε ke nyɔɔ kpene kamase ken baa fa non ne, nawolo nyi kaboena nyi baa tɔ tomyεere kamase kom. E na tεε na akpandalan yakaa yakaa ya. ⁸ Akpaa ε gyu donɔɔ daale man te be lεε non atuu na, ε di kpene kamase ken balan ban baa fa non ne. ⁹ E kyɔ kaweesetena kawee donɔɔ kenan man, na ε keyako donɔɔsetena benan nyi, ‘Wurubuare gyoori ken ta benaa non tan.’ ¹⁰ Mona donɔɔ ken man ε gyu te ba te lεε non ya ne, ε gyu ka abɔnterese njan man na ε ke yako nyiaa, ¹¹ ‘E donɔɔ anasa njan be mataa de nawɔɔ koran ne, de te kpiisi na woli ε nyeeya nsana. Mona ε tɔɔse nyi Wurubuare gyoori ken ta benaa tan.’ ¹² Mεε yako non na ε ke nyii nyi wee ken Wurubuare waa kɔn kaa di balan nombia ne, waa wii Sodomtena waranase koran kela mena donɔɔ kenan man balan.”

Donɔɔse njan ne balan te lεε Yesu di ya ne

Mateo 11:20-24

¹³ “Korasin na Betesaida donɔɔsetena! Mεε fa non laako. Nawolo nyi gyakolon nombia njan Wurubuare be yεε ε gyan ne, nyi akpaa ben yεε na Tae na Sidon donɔɔse man ne nafa ben te wulaa do titere abɔɔ kyaa mo tɔn buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyεεkee ba agyuen lee be gbεenen kumεε man kɔn Wurubuare

gyan. ¹⁴ Mona wee ken Wurubuare waa kaa di balan nombia ne, waa wii Taetena na Sidontena waranase kela non. ¹⁵ Te nenεε emεε Kapanumtena! E gyen nyi baa gyina non adido gyu Wurubuare gyan? Koa, baa tisina non ateta ateta kɔn botɔɔ ken ε kena diyem kekpaakekpaa.” ¹⁶ Kenɔte Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Walan non ɔ nyii non na man yaa ɔ nyiiwɔ, te non ɔ bεε non na man yaa ɔ bεεwɔ. Te non ɔ bεε man na ɔ te bεε non ɔ be kpila man ne.”

¹⁷ Te kyare ya te balan sɔnotooro na kufu bala ban Yesu be kpila wɔ ne besewɔ kɔn. Na te yεε wɔ gyon nideli te be yako e nyiaa, “De Gbengyoo, lee n yele man dɔɔ felinkumεε gba ne nyii daa.”

¹⁸ Kenɔte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Me naa ɔbɔnsam lee adido kaa yala ngba ɔga nmaalela ne. ¹⁹ E nyii, ma te fa non don nyi yaa mo sakatee doma na kanase dɔɔ na ε ke di ε kolare non don dɔɔ, te kolo be gyae ke tale yεε non ya. ²⁰ E na yela keyεε non gyon nyi felinkumεε ne nyii non ya, mona ε yela keyεε non gyon nyi ba te nmarase ε yela adido.”

Yesu kefane fa Wurubuare karan

Mateo 11:25-27; 13:16-17

²¹ Deban kenan man te Wurubuare felin non yela gyon kaa gyoowɔ Yesu man nideli te ɔ yakowɔ nyiaa, “Me kya adido na ateta pou Gbengyoo! Mεε fa nen karan nawolo nyi n ta mo abɔɔ ken weese nyansatena na ban ba gyen nombia ne, te n lese na wola ban be dinɔɔ yεε ngba bia ne. Taata, ma gyen nyi kei yena nyan gbagba n kegyaebii.” ²² Botɔɔ te Yesu yako balan ban nyiaa, “Me kya ta mo kpene kamase do man me nyinmaa man. Nolo ba gyen man ɔ Bu non ya, me kya waagen koon gyen na man. Nolo mo ba gyen kya non ya, man ɔ Bu non na ban maa lese me kya non wola wɔ ne daagen ne gyae la dεε gyen e.”

²³ Kenɔte Yesu besenawɔ kεε ɔ kaseela ban te ɔ yako wɔ nyiaa, “E te yεε nyeebam ngba ε ne naa mena abɔɔ njan ε ne naa ne! ²⁴ Mεε yako non ε ke nyii nyiaa, Wurubuare akpenkpenɔɔra na gyoonen gyaewɔ baa naa kpene ken ε ne

naa nɛ mɔna ba te naa ya, te be gyaewɔ baa nyii kpene keɲ ε ne nyii nɛ mɔna be te nyii ya.”

Yesu kegyɔ dudu lee Samaria baale ɲolo wose man

²⁵ Wee daale nɛ Gyudatena mmaraa wolale ɲolo kɔɲawɔ ɔ kaa teese Yesu nɔɔman te ɔ bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɲyoo, wɔɲ te maa yɛɛ na maa nyiɲ nyeedoɲ kekpaɔ keɲ?” ²⁶ Botɔɔ te Yesu bɔɔse e nyi, “Wɔɲ te be ɲmarasewɔ do Wurubuare mmaraa tɔne keɲ man? Sena te ε ne nyii mmaraase ɲan man?” ²⁷ Keɲte balee ɲon tiranɔɔ nyiaa, “Be ɲmarasewɔ nyi mo n kɔnɔɔ pou na n wose pou na n doɲ pou na nya agyueɲ pou gyaɛ n Gbenɲyoo Wurubuare, na n ke gyaɛ n dɔɔ ɲgba nyan ɲbagba n wose nɛ.” ²⁸ Keɲte Yesu yako e nyiaa, “N tiranɔɔ nideli, yɛɛ ɲgba mena keɲ n be yako nɛ na n ke nyiɲ nyeedoɲ kekpaɔ keɲ.”

²⁹ Mɔna keɲ mmaraa wolale ɲon ne gyaɛ waa wola nyi ɔ gbɛeneɲ tenɛ Wurubuare siaman dɔɔ nɛ, ɔ bɔɔse Yesu nyi, “Amɔte yɛna me dɔɔ?”

³⁰ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu daale tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wee daale balee ɲolo lee Gyerusalem donɔɔ man tisi ɔ ne gyu Gyeriko donɔɔ man. Keɲte ɔ gyuuwɔ kegyaɲee na ɲmɛelatena, te be leo ɔ kpene kamase te be tuku e yeɲ yeɲ, te be tina e yela diteɲteli. ³¹ Te kɔɲawɔ nyi Wurubuare Sae ɲolo tisiwɔ mo gbɛɛ kenan ɔ ne gyu. ɔ kena balee ɲon doo nɛ ɔ kpasewɔ mo yenan ɲan. ³² Mena mɔ te Lewi baale ɲolo mɔ kɔɲawɔ kaa mo botɔɔ te ɔ kena balee ɲon doo nɛ, ɲon mɔ kpasewɔ mo yenan ɲan. ³³ Mɔna Samaria baale ɲolo ɲon ɔ ne gyu ɔ gbɛɛ nɛ, kaa leewɔ balee ɲon dɔɔ. ɔ kena e keɲ nɛ ɔ tɔɔ nyakee e, te waraɲase kyaɲa e fa balee ɲon. ³⁴ ɔ tuuwɔ benaa e te ɔ doo e tee ɔ gyamɛɛ ɲan man te ɔ bake ɲa. Botɔɔ te ɔ moo balee ɲon gyakaa ɲon ɲbagba ɔ wonembu ɲon ɔ kyaa nɛ dɔɔ, te ɔ moo e gyu ɲɔla dɛɛsoe keɲ man nyi baa kɛɛ ɔ dɔɔ fa e. ³⁵ Tɛɛ kena nɛ, ɔ lese kɔba fa kegyia ɲon ɔ ne kɛɛ ɲɔla dɛɛsoe keɲ dɔɔ nɛ te ɔ yako e nyiaa, ‘Kɛɛ balee kei dɔɔ fa

man. Ma bese kɔɲ na me kaa tɔ neɲ kom kamase keɲ n be wɔlɛɛ ɔ dɔɔ nɛ kpu.’ ”

³⁶ Keɲte Yesu bɔɔse balee ɲon nyiaa, “Nya agyueɲ man na, balan batooro kɛwɔ man wɔɲti yɛna balee ɲon ɲmɛelatena be tuku e nɛ ɔ dɔɔ?”

³⁷ Keɲte mmaraa wolale ɲon tiranɔɔ nyiaa, “Walan ɲon ɔ be wii ɔ waraɲase nɛ.” Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyan mɔ gyu na n kaa yɛɛ wɔe mena.”

Yesu kegyu Maata na Mɛɛre dɛɛ

³⁸ Yesu na ɔ kaseela kegyakaa be gbɛɛ dɔɔ beɛ gyu nɛ, ɔ keliiwɔ akuraa daale man te alo ɲon beɛ baake e nyi Maata nɛ moo e gyu ɔ dɛɛ. ³⁹ Na Maata dana naabu ɲolo ɲon beɛ baake e nyi Mɛɛre. Keɲte Mɛɛre kɔɲawɔ kaa kyaa de Gbenɲyoo Yesu gyan ɔ ne nyii Wurubuare nombia. ⁴⁰ Maata kɛɛ ka ɔ wose na ɲɔla ban kedi man nɛ, ɔ kɔɲawɔ kaa bɔɔse Yesu nyiaa, “De Gbenɲyoo, n be famenɛ ɲgba me naabu be tina man yela maagen yee? Yako e nyi waa kɔɲ kaa kyɔ man.”

⁴¹ Keɲte de Gbenɲyoo Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Maata, Maata, n ne naase n wose diyem abɔɔ burum dɔɔ, ⁴² mɔna kolo dokolon ne hia la keɲ kaboena nyi nya yɛɛ. Mena kolo kpaakpaɔ kenan yaa Mɛɛre moowɔ, te bɔɔ gyaɛ baa leo ke lee ɔ nyiɲmaa man ya.”

11

Yesu wola ɔ kaseela mena keɲ baa fane Mateo 6:9-13

¹ Wee daale Yesu gyuu yenan daale ɔ ne fane. ɔ kefane tan nɛ, ɔ kaseela ban man ɲolo yako e nyiaa, “De Gbenɲyoo, wola daa mena keɲ dɛɛ fane ɲgba mena keɲ Gyɔn ba wola ɔ kaseela nɛ.” ² Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa,

“ɛ ne gyaɛ ε ke fane na ε yako nyiaa,

‘De kya,

dɛɛ fane nyi balan pou baa lese n yeɛ

Lese n gyoori debɔɔ.

³ Fa daa wee kamase weenɛ ɲan ne hia daa nɛ.

⁴ Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa,

³ nawolo nyi daa mɔ na mo kyɛɛ balan ban beɛ yɛɛ nombiakumɛɛ tia daa nɛ.

Na yeli dɛɛ yala kekɛɛsekɛɛ man ya.' ”
 5 Yesu besewɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “E yela dɛɛ mo ke nyi n dana gyoo, te n gyu ɔ dɛɛ tɛɛ nsana ke gyɔ ɔ disim yako e nyi ‘Me gyoo, waaseda paa man weenɛ kyomii. 6 Nawolo nyi me gyoo ɲolo ta lee gbɛɛ kɔŋ me gyan, te mɔɔ dana kolo na kolo maa fa e ya.’ 7 Na n gyoo ɲon te tiranɔɔ deni tɔɔman nyi, ‘Na haa man ya, me tan ketɔ me disim te daa na me bia mɔ tan kedoo. Mɔɔ gyae maa tale koro kaa fa nen kolo ya.’ ” 8 Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpa nyi ɲon na e gyoori kaagen wui dɔɔ nɛ nafa ɔ be gyae waa koro ya. Mɔna mena ken ɔ ne gyɔ disim ken kakyekyemaare man dɔɔ nɛ, waa koro toro na waa fa e kpene ken ɔ ne gyae nɛ.

9 Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon baa nyi ε sola Wurubuare kolo na, ε nyinmaa gyae ke kan ke. E keo kolo lee ɔ gyan na ε ke nyin ke, te ε gyɔ e disim mɔ na waa toro fa ɲon. 10 Nawolo nyi walan kamase ɲon ɔ boose e kolo na ɔ nyinmaa ne kan ke, te ɲon ɔ gyae kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyin ke, te ɲon mɔ ɔ gyɔ e disim na waa toro fa e. 11 Lolala, ε man wonɲi kyaa la ken nyi ɔ bu da sola e kpebii na, waa mo dom fa e? 12 Yaa ɔ sola e wɔe na, waa mo kana fa e? 13 Akpa emɛɛ ban ε yɛɛ nombiakumɛɛyɛrawɔ koran gyan abɔɔ kpaakpa ka mo fa ε bia na, de yaa sena te ε kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ, ba mo ɔ felin do ban bɛɛ sola e nɛ man nideli ya?”

Yesu na Belisebu
Mateo 12:22-30; 12:43-45; Maake 3:22-27

14 Wee daale Yesu gberaa felinkum ken ne yeli walan bɛɛ tale kolosi ya nɛ lee balee ɲolo man. Felinkum ken ka lee nɛ, balee ɲon kolosiwɔ te doo balan dikpii ken be kyaa botɔɔ nɛ pou nɔɔ. 15 Kenje balan ban baale yakowɔ nyiaa, “Felinkumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na balee kei don te ɔ ne tale gegi felinkumɛɛ nɛ.” 16 Ken baale mɔ ne gyae baa teese Yesu nɔɔman dɔɔ be yako e nyi waa yɛɛ gyakolon nombia, na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan.

17 Mɔna Yesu gyan kpene ken bɛɛ gyuen nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Tɛɛle kamase ken ke man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na don na, tɛɛle kenan be gyae ke de ya. Mena mɔ te dekpanalan daale man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na don na, dekpanalan kenan ne yɛɛ bo. 18 Akpa nyi ɔbonsam gyoori ken man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na don nɛ, sena te ɔ gyoori ken gyae ke tale sen? Ken dɔɔ mɛɛ yako kei yɛna nyi, emɛɛ kpa felinkumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na man don te mɛɛ mo gegi felinkumɛɛ. 19 Akpa nyi Belisebu don te mɛɛ mo gegi felinkumɛɛ na, amɔte don yaa ε silala ban na mo gegi felinkumɛɛ? Emɛɛ gbagba ε silala ne gyae la baa bu ɲon fɔɔ. 20 Te akpa Wurubuare don te mɛɛ mo gegi felinkumɛɛ na, kenan na ε wulaa gyan nyi Wurubuare gyoori ken tan kekɔŋ ε gyan. 21 Akpa donje ɲolo de desina ɔ wose mo yoo abɔɔ ɔ na deke ɔ dɛɛ nɛ, ɲolo be tale kaa mo ɔ kolo ya. 22 Mɔna akpa walan ɲon ɔ dana don kela e de kɔŋ kaa yokii na e te ɔ di ɔ dɔɔ nɛ, ɔ ne leo ɔ yoo abɔɔ ɲan ɔ na mo ɔ wose lo ɲe dɔɔ nɛ pou, na ɔ te kuu wa abɔɔ pou ke kpeɛɛ balan. 23 Walan kamase ɲon ɔ be kpue na man ya nɛ na ɔ ne kola man, te walan kamase ɲon mɔ ɔ bɛɛ kyɔ man na dee yilaa balan fa Wurubuare ya nɛ, ɔ ne yaasee wɔ bo.”

24 Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Felinkum da lee walan man nɛ, ɔ ne tɛɛ kila keo tɛɛle awolɛɛ ɔ ne gyae dekyae. Akpa ɔ te nyin dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, ‘Maa bese gyu ma dekyae bene ken mɔɔ lee nɛ man.’ 25 Akpa ɔ kɔŋ kaa naa nyi ba te gbee botɔɔ desina ke nideli ken nyi ayimɛɛ kamase be doo ya nɛ.

26 ɔ na bese gyu ka mo felinkumɛɛ nyetooro ɲan ɲe dana nombiakumɛɛ kela e nɛ kpu na ɔ wose na be kaa kyaa walan ɲonan man. Dekɔŋ mena na, walan ɲonan dinɔɔ na bese wolɛɛ kela ɔ kekyaa gyanɲa ken.”

27 Yesu kɛɛ kolosi nombia ken nɛ, alo ɲolo gyinaa ɔ nɔɔ balan ban man yako nyiaa, “Alo ɲon ɔ ba lola nen te ɔ be kɛɛle nen nɛ, ɲon na nyeebam.”

²⁸ Kenje Yesu tiranɔ nyiaa, “Balan ban bee nyii Wurubuare nombia nan te bee di ne doo ne, ban gba te kaboena nyi be sia de e gye.”

Bee gyae nyi Yesu waa yee gyakolon nombia

Mateo 12:38-42

²⁹ Balan ban ke kon kaa wuku ne Yesu besewo yako nyiaa, “Gyen wee kei balan yee nombiakumeyerawo. Bee gyae bo nyi baa naa gyakolon nombia, mona mo gyae maa yee gyakolon nombia kpu na nan be kon Wurubuare dekpenkpengyore Gyona doo ne ya.

³⁰ Mena ken Gyona nombia nan ba bese kolo kekasee fa Niniwetena ne, mena mo te man Deniwalan Bu non mo me nombia gyae ka bese kolo kekasee fa gyen wee kei balan. ³¹ Wee ken Wurubuare waa kon o kaa di balan nombia ne, Seba gyoo non o yee alo e te o ba lee ata yenan ne, waa koro sen na waa bu gyen wee kei balan fo. Nawolo nyi o ke nyii Solomɔn nyansa nombia nan ne, o tewo leenan teele oto kon kaa nyii na. Mee yako non baa nyi walan non o kela gyoo Solomɔn nonan kyaa kebo mona e bee nyii e ya.

³² Mena mo te wee ken Wurubuare waa kon o kaa di balan nombia ne, Niniwetena baa koro sen na baa bu gyen wee kei balan fo. Nawolo nyi deban ken Gyona be kolosi Wurubuare nombia nan fa wo ne, be kyeekeewo lee be gbeneh kumee man te be konawo Wurubuare gyan. Mee yako non baa nyi walan non o kela Gyona nonan ne kyaa kebo.”

Deniwalan wose kanea

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa “Nolo bee kyanee kanea na waa mo ke weese yaa waa mo kolo wu ke ya. Mona o na mo ke bo yakaa kolo doo adido na balan ban bee kon dekpanalan ken man ne ke nyin naa. ³⁴ Deniwalan kanea yena o sia. N sia ne naa na n wose pou yee kenmanee ke, mona n sia de wole na n wose pou doo ditintee tuum man. ³⁵ Mena doo e kee nideli nyi kenmanee ken doo e man ne ba bese ditintee ya. ³⁶ Nyi akpaa n wose pou doo kenmanee man te ka yenan

daale be doo ditintee man ya na, kenan na n wose pou gyae ke nalakee ngba mena ken kanea ne nalakee ne.”

Yesu kekolosi Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala nombia

Mateo 23:1-36

³⁷ Yesu kekolosi tan ne Farasii baale nolo baake e gyu o de o kaa di, mena doo o gyuuwo kekyaa weene nan tee.

³⁸ Farasii baale non kena nyi Yesu te faafo o nyinmaase ngba mena ken ba benen mmaraa nawolo ya ne, doo o no.

³⁹ Kenje de Gbengyoo Yesu yako e nyiaa, “Emee Farasiitena ne faafo e leenose na e nyefalee wole bo, mona ne man dana ayimee. Mena te emee mo konose man doo, e dana sibii te nombiakumee mo te wulu e man. ⁴⁰ Emee ayintena; E ba gyen nyi Wurubuare non o be yee kolo wole ne, non yena ke tooman mo yee? ⁴¹ Mena doo e yee deeli fa ayematena, na kawola nyi e wose betan ayimee ya.

⁴² Emee Farasiitena e laako! Nawolo nyi e na mo e wooman aboo buruburu gba kufu man dekpen dokolon fa Wurubuare, mona e bee di nombia na ne gbese ya te e bee mo Wurubuare mo yee kolo ya. Kaboena nyi nafa yaa yee mena aboo ken pou, na e ka bese fa e wooman aboo buruburu nan kufu man dekpen dokolon bela kpu.

⁴³ Emee Farasiitena e laako! Nawolo nyi e ne gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena som denee man, te e ne gyae mo nyi e lii balan man na balan dee bun do non no.

⁴⁴ E laako! Nawolo nyi e yee ngba yeeose nan ba yoo te balan ne tee ne doo ken boo gyen nyi ne yee yeeose na ya ne.”

⁴⁵ Botoo te mmaraa wolala ban man nolo boose e nyiaa, “De Gbengyoo, nya ayakon ken ne ngba n tee daa mo baa.”

⁴⁶ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Emee mmaraa wolala mo e laako! Nawolo nyi e ne bake kasolose nan kela balan ne yere wo, mona emee gbagba bee yee kolo kyomii kyoo wo na baa tale seele be kasolose nenan ya.

⁴⁷ E laako! Nawolo nyi e ne desina Wurubuare akpenkpengyora ban yeeose,

mɔna emɛɛ gbagba ɛ naanaɔ koonaa wɔ.
⁴⁸ Mena dɔɔ kei nawolo baa nyiaa, emɛɛ gbagba te lɛɛ nombia njan ɛ naanaɔ be yɛɛ nɛ do. Nawolo nyi ɛ naanaɔ koonaa Wurubuarɛ akpenkpenɔgyɔɔra ban, te emɛɛ mɔ kɔnawɔ ɛ ne desina ba yebɔɔse. ⁴⁹ Kei dɔɔ te Wurubuarɛ nyansate njan kolosiwo nyiaa, 'Maa kpila ma akpenkpenɔgyɔɔra na me kpilala be gyan. Baa ko be man baale, na baa naase be man baale mɔ diyem.' ⁵⁰ Wurubuarɛ akpenkpenɔgyɔɔra ban bɔɔ koo lee deban ken Wurubuarɛ be yɛɛ tɛɛle kei nɛ, ka denɛle kewɔn gyae ke kɔn emɛɛ gyɛn balan kewɔ dɔɔ, ⁵¹ lee Abele kako man kelii Sakaria dɔɔ. Sakaria kei te ba koowɔ Wurubuarɛ kedeesa boe ken, na Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken nsana nsana nɛ. Mɛɛ yako njan ɛ ke nyii nyiaa, kenja pou denɛle kewɔn gyae ke kɔn emɛɛ gyɛn balan kewɔ dɔɔ.

⁵² Emɛɛ mmaraa wolala ɛ laako! ɛ ta mo Wurubuarɛ kagyɛn gbɛɛ weese balan te emɛɛ gbagba mɔ bɛɛ tɛɛ gbɛɛ kenan dɔɔ ya, te ɛ ne tɔ ban bɛɛ gyae baa ta gbɛɛ kenan dɔɔ mɔ nɛ gbɛɛ."

⁵³ Yesu ka lee botɔɔ nɛ, mmaraa wolala na Farasiitena ban moo nombia gyu ke tun e ban man te be bɔɔse e nombia burum, ⁵⁴ mo teese ɔ nɔɔman na baa nyin kyan e.

12

ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli

Mateo 10:26-33; 12:32; 10:19-20

¹ Deban kenan man nɛ, balan burum kɔnawɔ kaa yilaa ken nae dasɛnae be doo ya. Kenje Yesu fiasɛɛ ɔ ne yako ɔ kaseela ban nyiaa, "ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli na Farasiitena dinɔɔ ken ke yɛɛ nɔgba tee ken bɛɛ mo do kolo man te ne wuku nɛ. Nawolo nyi bɛɛ yɛɛ ba wose nɔgba be yɛɛ balan kpaakpaawɔ nɛ mɔna bɛɛ beo bo. ² Te kolo be kyaa ken bɔɔ wu ke dɔɔ ken nyi bɔɔ gyae baa gyuuu ke ya, te nombia aweesen njaale mɔ be kyaa ken be gyae ka lee debɔɔ ya. ³ Mena dɔɔ nombii kamase ken ɛ be yako ke ditinɛɛ man nɛ gyae ka lee debɔɔ, te nombii kamase ken ɛ be kolosi adadawoya man do nolo denɛle man deni tɔɔman nɛ, baa mo ke gyɔ dekenken.

⁴ Me tebia mɛɛ yako njan baa nyi ɛ na yee balan ban bɛɛ ko wosenaane kaagen bo, mɔna bɔɔ tale yɛɛ kolo kpu bela nɛ ya. ⁵ Mɛɛ gyae maa wola njan walan njan kaboena nyi yaa yee. ɛ yee Wurubuarɛ njan ɔ ko walan na, ɔ dana don nyi waa fun ɔ woo ka do boalan ken bɛɛ yem ya nɛ man. Ampan yaa mɛɛ yako njan nyiaa, njan yena walan njan kaboena nyi yaa yee. ⁶ Akpelee koya yɛɛ anmon? Na kapere ala te bɛɛ yɔɔ akpeleese banon yee? Mɔna Wurubuarɛ bee wolee be man dokolon koran gba ya. ⁷ ɛ nyeenyɔɔse koran nɛ, Wurubuarɛ gyɛn nɛ yaanɔɔle. Mena dɔɔ ɛ na yee ya, nawolo nyi ɛ dana tɔnɔɔ kela akpeleese burum."

⁸ Kenje Yesu kpa, "Mɛɛ yako njan ɛ ke nyii nyiaa, walan kamase njan ɔ lɛɛ man do denibalan siaman nyi me yɛɛ ɔ Gbenɔgyoo e na, man Deniwalan Bu njan mɔ maa lɛɛ e do Wurubuarɛ kpilala ban siaman adido. ⁹ Mɔna walan njan ɔ te lɛɛ man do denibalan siaman nyi me yɛɛ ɔ Gbenɔgyoo e ya nɛ, man Deniwalan Bu njan mɔ maa bɛɛ e Wurubuarɛ kpilala ban siaman adido. ¹⁰ Nyi akpaa nolo de kolosi nombiakumɛɛ tia man Deniwalan Bu njan nɛ Wurubuarɛ waa mo kyɛɛ e, mɔna nyi akpaa nolo de kolosi mmusuo nombia tia Wurubuarɛ felin njan na, Wurubuarɛ be gyae waa mo kyɛɛ e korakora ya. ¹¹ Akpaa be wɔnɛɛ njan gyu Gyudatena ɔsom denɛɛ man na gyoonɛn na donɔɔ kegyiise siaman nyi be kaa di ɛ nombia na, ɛ na wɔlɛɛ na mena ken ɛ ke tira ɛ nɔɔse yaa kpene ken ɛ ke yako ya. ¹² Nawolo nyi deban kenan nɛ, Wurubuarɛ felin njan ne gyae la waa wola njan kpene ken ɛ ke yako."

Yesu kegyɔ dudu lee kɔbate diyinje nolo wose man

¹³ Yesu kee kolosi nɛ, walan nolo korowɔ balan dikpii ken man yako e nyiaa, "De Gbenɔgyoo, yako me kegyia na dɛɛ kpala de kya abɔɔ." ¹⁴ Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyi "Baale, amote lese na man nyi maa yɛɛ ɛ nombiadiiri yaa ya abɔɔ kpalare?" ¹⁵ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ kɛɛ nideli na ɛ ka deke ɛ wose lee kedikum kamase man, nawolo nyi deniwalan nyeedon be doo abɔɔ burum

kenyinj man ya.” ¹⁶ Kenje Yesu gyoo dudu kei fa wo nyiaa, “Kobate nolo kyaawo kenj o wooman weenεε deewo fa e nideli. ¹⁷ Kenje balee nonanj yako o wose nyiaa, ‘Woj te maa yεε, nawolo nyi moo tanj botoo kenj maa see me weenεε bela ya.’ ¹⁸ Kenje balee non yako o wose nyi ‘Ma gyenj kpene kenj maa yεε, maa tekerii me kpeese benεε njan pou na maa banj dinaana na maa see me weenεε na ma aboo pou ne man.’ ¹⁹ Na maa yako ma wose nyiaa, ‘Me dana aboo kpaakpaa burum njan gyae ke doo fa manj kulutoonej burum. Mena doo maa kyaa fεεfo na maa di na maa nyoo na maa di gyonj!’ ” ²⁰ Mona Wurubuarε yako e nyiaa, “Nyanj diyinte! Gyenj nelim kei maa leo n nyeedonj lee n nyinjmaa man. Na nya aboo njan pou n be gyae see nε, gyae ka bese amote wui?” ²¹ Kenje Yesu yakowo nyiaa, “Nne kei te gyae ke koj walanj kamase nonj o ne gyae aboo burum fa o wose tεele kei doo, mona Wurubuarε siaman na o be doo kolo man ya nε doo.”

*Mo n loo gyakaa Wurubuarε doo
Mateo 6:24-34*

²² Kenje Yesu yako o kaseela banj nyiaa, “Mena doo te mεε yako non nyi ‘E na naase ε wose diyem lee ε kekyaa man kedi na kenyo na aboo njan ε ka do ya. ²³ Nyeedonj ne hia kela weenεε, te deniwalanj wose mo ne hia kela aboo njan waa do. ²⁴ E keε gyebuse, boo ne duu aboo ya te boo ne koo ya, te boo dana kpeese yaa denεε njan man baa see weenεε ya, mona Wurubuarε ne fa wo weenεε. Kaboena yaa gyenj nyi ε wose ne hia kela gyebuse. ²⁵ E man wonji te lee o kayeyεε man nε, waa tale mo debanj dokolonj koonj pε kpu na o weeya njan Wurubuarε be fa e nε? ²⁶ Akpaa nyi ε be gyae ε ke tale yεε kolo peperee kei ya na, woj doo te ε ne naase ε wose diyem aboo akanj njan doo? ²⁷ E keε mena kenj kyenkyenkooose na bee, ne bεε yεε tom ya te ne bεε loo kanyanse mo ya. Mona mεε yako non ε ke nyii nyi Gyoo Solomon na o wosekenyinj koranj nε, o te nyinj kyenkyenkooose kenja man dokolonj kyeo ya. ²⁸ Weera doo te ε bεε

lεε Wurubuarε di nideli ya? Nyi akpaa mena te Wurubuarε ne desina njalese njan ε kena nj gyenj kyoo na be ta too nj na, kenanj na ε tooose nyi Wurubuarε waa tale desina non kela njalese njenanj. ²⁹ Mena doo ε na mo ε konoo gyakaa kpene kenj ε ke di yaa kpene kenj ε ke nyoo doo ya. E na yeyεε na mena aboo njenanj ya. ³⁰ Nawolo nyi mena aboo kenja te tεele kei doo balanj banj boo gyenj Wurubuarε ya nε sia ne yεε ne doo, mona ε kya Wurubuarε gyenj nyi mena aboo kenja ne hia εmεε mo. ³¹ Mena doo ε tangbεε mo ε loo pou gyakaa Wurubuarε gyoori kenj doo. Nyi akpaa ε yεε mena na, Wurubuarε waa mo aboo akanj njan pou kpu non.’ ”

³² “Emεε me balanj dikpiibii, ε ta boo ya mona ε na yee ya nawolo nyi dana ε kya Wurubuarε gyonj nyi waa yela ε ke di gyoori kpu na e. ³³ E yoo ya aboo na ε ka mo ne koba pou fa ayematena. Kei gyae ke yela ε ke nyinj aboo kpaakpaa see ε wose Wurubuarε man. Nmεelate be gyae waa tale gyu botoo ke nmεele ya, te kolo be gyae ke tale wolεε nj mo ya. ³⁴ E tooose nyi botoo kenj ya aboo kpaakpaa doo nε, botoo te ε loo mo gyakaa.”

*E doo ε wose doo
Mateo 24:45-51; Maake 13:32-37*

³⁵ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “E doo ε wose doo nideli na ε ke kyanjεε ε kanease see, ³⁶ ngba tewulεε banj bεε daa be gbenggyoo ka lee alowole tεε koj nε. Na nyi akpaa o betaa koj kaa gyoo disim na baa koro toro e bilenj. ³⁷ Tewulεε banj be gbenggyoo waa kaa naa nyi ba delena nε, banj na nyeebam. Ampanj yaa mεε yako non nyiaa, be gbenggyoo non waa kpee wa aboo desina o wose na waa yela baa kyakee na waa fa wo weenεε baa di. ³⁸ Akpaa nyi be gbenggyoo non da bese koj tεε nsana yaa nebo fuu koranj te o naa nyi o tewulεε banj delena na, banj na nyeebam. ³⁹ Mona ε tooose nyiaa, akpaa dekpanalante denj gyenj debanj kenj nmεelatena baa koj kaa nmεele e nε, nafo waa doo o wose doo na boo nyinj koj kaa kuu wa aboo ya. ⁴⁰ Mena doo kaboena nyi εmεε mo yaa doo ε wose doo, nawolo

nyi man Deniwalan Bu non mo maa kon bo deban ken e loo be gyakaa ya ne.”

⁴¹ Botoo te Pita boose Yesu nyiaa, “Me Gbenjyoo, daa yaa n gyoo dudu kei fa yaa walan kamase?” ⁴² Kenje Yesu tiranoo fa e nyi, “Amote yena tobaale non bee lee e di te o sia be kare?” Non yena walan non o gbenjyoo ba mo e nyi waa kee o tewulee akan ban doo, na waa fa wo weenee deban ken kaboena ne man.

⁴³ Nyi o gbenjyoo non de kon kaa naa e nyi o ne yee o tom ngba mena ken o kpa waa yee ne, na non na nyeebam.

⁴⁴ Ampan yaa mee yako non nyiaa, o gbenjyoo non waa mo wa aboo pou do tobaale nonan nyinmaa man nyi waa kee ne doo. ⁴⁵ Mona akpaa tobaale kei de yako o wose nyiaa, “Me gbenjyoo te kyare o bee kon ya, te o gyoo tewulee na alebia akan ban akpanyanryan keyee te o ne dii te o ne nyoo deese ne, ⁴⁶ o gbenjyoo non da bese kon wee yaa deban ken tobaale non loo be gyakaa ya ne, waa won tobaale nonan denjele na waa gegi e na waa yela waa naa diyem ngba ban boo ne lee Wurubuarɛ di ya ne. ⁴⁷ Tobaale non o gyen kpene ken o gbenjyoo ne gyae te o te desina o wose see na waa yee o gbenjyoo kegyaebii ya ne, baa kebii e dambiise nideli. ⁴⁸ Mona tobaale non o ba gyen kpene ken o gbenjyoo ne gyae ya te o yee kpene ken kaboena ketuku na, baa tuku e bo kyomii. Walan kamase non ba mo aboo burum do o nyinmaa man na, baa boose aboo burum lee o gyan. Te non mo ba mo aboo nan na boe nideli do e o nyinmaa man na, mena ke mo te baa boose lee o gyan.”

Yesu nombia ta mo kekpase kon

Mateo 10:34-36

⁴⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Me konae me kaa do boalan teeke kei doo, te ma kegyaebii yena nyi nafa ke den wulaa kee kpa. ⁵⁰ Kaale daale doo daa na man te mee yeyee kelii deban ken kaale kenan gyae ke tan. ⁵¹ E gyen nyi wosefereen yaa ma moowo kon teeke kei doo? Koa! Na wosefereen ya, mona me konae na balan kekpase kpookpoo. ⁵² Lee gyen ne gyu ne dekanalan ken ke man balan

yee balan banon na baa kpase ba wose. Balan batooro baa koro sen tia balan bala, na balan bala mo ka koro sen tia balan batooro. ⁵³ Kyaoo baa koro sen tia be bia baala te bia baala mo baa koro sen tia be kyaoo. Naoo baa koro sen tia be bia alebia te bia alebia mo baa koro sen tia be naoo. Awuna baa koro sen tia be bia ala te bia ala mo baa koro sen tia ba awuna.”

Deban otomante ken wose man nombia
Mateo 16:2-3

⁵⁴ Kenje Yesu besewo yako balan dikpii ken nyiaa, “E naa nona da lee weese deeyalae man ne, debokenan man na e kpa ‘Oga ne kon’ na ampan oga te nee. ⁵⁵ Te e naa ngba felin ne gyoo lee ata yenan na e kpa ‘Weese waa sen’ na ampan te kon mena. ⁵⁶ Emee ban e na beo e wose! E ne tale kee adido na ateta na e ta wola kpene ken gyae ke yee. Won doo te e be tale kee aboo nan ne kon gyen ne, na e ka wola ne man ya? ⁵⁷ Won doo te emee gbagba be tale gyuen naa kpene ken dei fa non na e ke yee ya? ⁵⁸ Nyi akpaa nolo de samena ne te e ne gyu e kaa di nombia nan na, yee kakyen na e ke desina ya nsana gbena man. Na mena ya na waa mo nen gyu nombiadiiri non gyan na non mo ka mo nen kefa kotototena na ban mo kewonee nen keto deni. ⁵⁹ Mee yako nen n ke nyi nyiaa, n be gyae n ka lee deni man botoo ya kaboena n keto kom ken baa kara fa nen ne pou tan.”

13

Kyeekee lee n gbeneen kumee man na n ke kon Wurubuarɛ gyan

¹ Yesu ke gyakaa o ne kolosi fa balan ban ne balan baale konawo kaa yako e nyiaa, Galeliatena baale gyuuwo Wurubuarɛ osom deni dinaa ken man be kaa deesi fa Wurubuarɛ. Kenje gyoo dinaa Pilato yela be ka koo wo, te be fatabo kyakalewo na ba kedeesa fatabo ken.

² Kenje Yesu boose wo nyiaa, “E na gyen nyi Galeliatena ban boo naa mena diyem kei gyu ka yen ne, be nombiakumee kela Galeliatena akan ban pou? ³ Koa be doo mena ya, mee yako non baa nyiaa akpaa e te kyeekee lee e gbeneen kumee man

na ε ke kɔŋ Wurubuarɛ gyan̄ ya nɛ, ɛmɛ mɔ ε ka yɛŋ. ⁴ Yaa ε na gyuen̄ nyi balan̄ kufu gyanaara ban̄ deni dɔɔlon̄te ken̄ be yale n̄ere wɔ Siloam nɛ, be nombiakumɛ kela balan̄ akan̄ ban̄ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ pou? ⁵ Koa be doo mena ya, mɛɛ yako n̄on baa nyiaa akpaa ε te kyɛkɛɛ lee ε gbɛnen̄ kumɛɛ man na ε ke kɔŋ Wurubuarɛ gyan̄ ya nɛ, ɛmɛ mɔ ε ka yɛŋ.”

Dan̄ ken̄ ke bɛɛ see ya nɛ dudu

⁶ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, “Balee n̄olo duu dan̄ ken̄ bɛɛ baake ke nyi fiigi nɛ ɔ wɔɔman, te ɔ gyuuwɔ ɔ kaa kɛɛ nyi waa nyin̄ ke bia di mɔna ke ta see ya. ⁷ Ken̄te ɔ yako ɔ paate n̄on nyiaa, ‘Kɛɛ kulutoonen̄ atooro sɔɔŋ yaa n̄gba mɛɛ kɔŋ kɛbo kaa kɛɛ nyi maa nyin̄ dan̄ kei bia, mɔna me bee nyim ya. Kara ke leki! Won̄ dɔɔ te ka sen̄ɛ kɛɛ wɔlɛɛ me tɛɛle?’ ⁸ Ken̄te ɔ paate n̄on tiranɔɔ nyiaa, ‘Me gbɛngyoo, yela ke ka sen̄ kulutoo dokolon̄ kpu na maa wula tɛɛle ken̄ ke dei nɛ kaa do ka ateta na dɛɛ kɛɛ. ⁹ Akpaa ke da see bia kulutoo anekɔŋan̄ na dei, te akpaa ke ta see ya na dɛɛ kara ke leki.’ ”

Yesu kekyɔ alo n̄olo kawee Gyudatena keɛɛfowee

¹⁰ Gyudatena keɛɛfowee daale nɛ, na Yesu na wolo Gyudatena ɔsom deni daale man. ¹¹ Na alo n̄olo kyaa botɔɔ ken̄ felin̄kum ba do e kawee kulutoonen̄ kufu gyanaara, te ke yela ɔ goowɔ ken̄ ɔ bɛɛ tale waa teneɛ ɔ wose koran̄ ya. ¹² Yesu kena alo n̄on nɛ, ɔ baake e kaa sen̄ balan̄ siaman te ɔ yako e nyiaa, “Alo, n te nyin̄ kawee kekyɔ.” ¹³ Ken̄te Yesu moo ɔ nyin̄maa gyakaa ɔ dɔɔ, debokenan̄ man te alo n̄on teneewɔ te ɔ lese Wurubuarɛ yele.

¹⁴ Botɔɔ te bɔ ɔsom deni man kegyia n̄on gyeŋa ban̄ nyi Yesu te kyɔ walan̄ kawee ba keɛɛfowee, mena dɔɔ ɔ kolosiwɔ fa balan̄ ban̄ bɔɔ gyan̄ee botɔɔ nɛ nyiaa, “ɛ dana weeya looro ken̄ ε na mo yɛɛ tom. ɛ kɔŋ weeya n̄enan̄ man na baa kyɔ n̄on ε kawee, te yɛɛ nyi keɛɛfowee te ε ke kɔŋ ya.”

¹⁵ Ken̄te de Gbɛngyoo Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa “ɛmɛ ban̄ ε na beo ε wose! ɛ man won̄ti bɛɛ booli na ɔ wonembu lee ɔ dekpan̄ae man mo e gyu kefa e lon̄ keɛɛfowee ya? ¹⁶ Te nɛnɛ alo kei n̄on ɔ ba lee Aberaham duulun̄ man te ɔbonsam ba do e kawee kulutoonen̄ kufu gyanaara sɔɔŋ yaa nɛ, tekaboena nyi maa kyɔ e kawee keɛɛfowee yee?” ¹⁷ Yesu nɔɔ ketira ken̄ yela ɔ kɔlala ban̄ pou sia yɛŋawɔ, te gyakolon̄ nombia n̄an ɔ be yɛɛ nɛ yɛɛ balan̄ ban̄ pou gyon̄.

Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuarɛ gyoori ken̄ wose man

Mateo 13:31-33; Maake 4:30-32

¹⁸ Ken̄te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Sena te Wurubuarɛ gyoori ken̄ doo? Yaa won̄ te dɛɛ mo ke maa na? ¹⁹ Ke yɛɛ n̄gba dan̄ daale bii peperee n̄gba kpeli bii ken̄ balee n̄olo ba mo ke duu ɔ wɔɔman nɛ. Te ke tuuwɔ bese dan̄ dinaa dinaa te gyebose kɔŋawɔ kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

²⁰ Ken̄te Yesu besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Won̄ te maa mo Wurubuarɛ gyoori ken̄ maa na? ²¹ Wurubuarɛ gyoori ken̄ yɛɛ n̄gba tee ken̄ alo n̄olo ba mo kyakale bodobodo bilin̄ tasa dinaa man, kaboena bilin̄ ken̄ pou korowɔ wuku nɛ.”

Denanɔɔ bɔbɔɔkyee ken̄

Mateo 7:13-14, 21-23

²² Yesu ka mo ɔ nyee ban̄ ɔ ne gyu Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ɔ tɛɛwɔ donɔɔse na akuraase man ɔ na wola wɔ Wurubuarɛ nombia. ²³ Ken̄te walan̄ n̄olo bɔɔse e nyiaa, “Me Gbɛngyoo, balan̄ akalansɛɛ te Wurubuarɛ waa lɛɛ ba nyee yaa?” Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, ²⁴ “Nyi akpaa ε ne gyae ε ka gyoo Wurubuarɛ gyoori ken̄ man nɛ, ε yɛɛ kakyen̄ na ε ka mo denanɔɔ bɔbɔɔkyee ken̄ man gyoo. Nawolo nyi balan̄ burum baa pereɛ nyi baa mo botɔɔ gyoo, mɔna bɔɔ gyae baa tale ya. ²⁵ Deban̄ ken̄ dekpan̄alan̄te n̄on waa koro na waa tɔ ɔ disim nɛ, deban̄ kenan̄ te ε ka sen̄ debɔɔ man na ε ke kyɔ disim ken̄ na ε ke waase e nyiaa, ‘De Gbɛngyoo toro denanɔɔ ken̄ fa daa.’ Ken̄te waa tiranɔɔ fa n̄on nyi, ‘Moo gyen̄

non ya te mɔɔ gyeŋ botɔɔ keŋ ε ba lee mɔ ya.'

²⁶ Botɔɔ te ε ke tiranɔɔ nyiaa, daa na neŋ doo nyinmaa di te de nyɔɔwɔ, te n wola nombia de debiise mɔ man.

²⁷ Mɔna dekanalante non waa bese yako nyiaa, 'Mɔɔ gyeŋ non ya te mɔɔ gyeŋ botɔɔ keŋ ε ba lee mɔ ya. ε ta lee me siaman, emεε nombiakumεεyεera!'

²⁸ Deban keŋ ε kena de naanaɔ Aberaham na Asiki na Gyekɔpo na Wurubuare akpenkpengyɔɔra ban pou Wurubuare gyoori keŋ man te ε be gyae ε ke tale ke kpu na wɔ ya nε, botɔɔ te ε ke kyan ε nyeeya wii na ε ka donεε ε nyimbiam.

²⁹ Balan baa lee weese dεεlee na weese dεεyalae man, na ado na ata yenan keŋ kaa kyaa Wurubuare gyoori keŋ man di gyon. ³⁰ Mεε yako non ε ke nyii nyiaa, balan ban bɔɔ dɔɔ wole nε baa kaa lan siaman, te ban be kyaa siaman nε baa dɔɔ wole."

Mena keŋ Yesu ne gyae Gyerusalem Mateo 23:37-39

³¹ Deban kenan man te Farasiitena baale kɔŋawɔ Yesu gyan kaa yako e nyi "Lee kebo kei gyu yenan daale, nawolo nyi gyoo Herode ne gyae neŋ waa ko."

³² Kenεte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ε gyu ke yako mena adaote nonan nyiaa, maa gberaa felinkumεε na maa kyɔ balan gyeŋ na kyoo, te weeya atoorote man na maa tan ma tom." ³³ Mɔna kaboena nyi maa mo me sia tee me dee gyue dεεdεε gyeŋ na kyoo na ke tεε kena. Nawolo nyi yεε senaa nε, Gyerusalem donɔɔ man te kaboena nyi Wurubuare dekenkpengyɔɔre waa yen.

³⁴ Kenεte Yesu yakowɔ nyiaa, "O Gyerusalemtena, O Gyerusalemtena, emεε koona Wurubuare akpenkpengyɔɔra ban te ε funii Wurubuare kpilala ban ɔ be kpili ε gyan nε boya. Ma te yεε mena keŋ maa yilaa non keŋ me gyan ngba mena keŋ keyim talabo ne yilaa ɔ bia do ɔ benkeleε tεε nε, mɔna ε te fa man gbεε ya. ³⁵ ε keε, Wurubuare ta lese ɔ sia lee ε donɔɔ keŋ dɔɔ. Te mεε yako non ε ke nyii nyiaa, ε be gyae ε kena man bela ya kelii deban keŋ ε keyako nyiaa, 'Walan

non ɔ ne keŋ de Gbengyoo Wurubuare yele man nε, non na nyeebam.' "

14

Yesu kekyɔ balee nolo kawee

¹ Gyudatena kefeefowee daale nε, Yesu gyuu Farasiitena siamante nolo dεε ɔ kaa di. ɔ ke kyaa botɔɔ keŋ na, Farasiitena ban na deke e baa keε nyi baa nyin kolo yako lee ɔ wose man. ² Kenεte balee nolo non ɔ ba bokee nε kɔŋawɔ Yesu gyan, ³ te Yesu boose Gyudatena mmaraa wolala ban na Farasiitena ban nyiaa, "Da mmaraa ne fa gbεε nyi dεε kyɔ walan kawee kefeefowee yaa bεε fa daa gbεε ya?" ⁴ Mɔna be man nolo te gyuusuu ɔ nɔɔ ya. Kenεte Yesu kyan kawee non nyinmaa man te ɔ kyɔ e kawee te ɔ loo e gbεε. ⁵ Botɔɔ te Yesu boose wɔ nyiaa, "Akpa ε man nolo dana bu baale bii yaa wonembu te ɔ yale ditiribun man kefeefowee na, ɔ be gyae waa lese e debokenan man yee?" ⁶ Mɔna ba te tale tiranɔɔ fa e ya.

Wose keyɔkɔse

⁷ Yesu kena mena keŋ balan ban bɔɔ baake wɔ keŋ weenε njan tεε keε toosee akyaese kpaakpa nyinan nε, ɔ gyɔɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, ⁸ "Akpa nolo de baake neŋ alowolere weenε tεε nε na peree dekyae kpaakpaate ya. Nawolo nyi gyae ke tale keŋ nyi ɔ te baake walan nolo non ɔ kela neŋ nε mɔ keŋ botɔɔ. ⁹ Akpa de keŋ mena na walan non ɔ be baake ε bala nε, waa keŋ kaa yako neŋ nyiaa 'Koro mo n dekyae fa balee kei.' Botɔɔ na desεn gyae ke kyan neŋ, na n ke gyu ke kyaa botɔɔ keŋ be tan obuo ya nε. ¹⁰ Mɔna nyi akpa nolo de baake neŋ gyu ɔ dεε nε, gyu ke kyaa botɔɔ keŋ be tan obuo ya nε te akpa walan non ɔ be baake neŋ de keŋ nε waa yako neŋ nyiaa, 'Me gyoo koro ke kyaa dekyae kpaakpaate man.' Kei gyae ke fa neŋ obuo balan ban bɔɔ baake wɔ nε pou siaman. ¹¹ Nawolo nyi walan kamase non ɔ gyina ɔ wose na Wurubuare waa yɔkɔse e, te walan kamase non ɔ yɔkɔse ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido." ¹² Botɔɔ te Yesu yako walan non ɔ be

baake e gyuu ɔ dɛɛ nɛ nyiaa, “Akpaɔ n do kesaa te n nɛ gyae n ke baake balan kaa di be nɔɔ nɛ, na baake n gyoona yaa n naabia yaa n lonɔna yaa n tebia ban be dana kɔba nɛ ya. Nawolo nyi n yɛɛ mena na ban mɔ baa kaa baake neɲ wee daale tɔ kom. ¹³ Mena dɔɔ nyi akpaɔ n do kesaa na, baake ayematena na ɔtakasese na abafanɛ na siayɛɛsatena. ¹⁴ N yɛɛ mena na Wurubuare waa hiraa neɲ. Nawolo nyi ban be gyae baa tale yɛɛ mena tɔ neɲ kom ya, mɔna Wurubuare ne gyae la waa tɔ neɲ kom wee ken waa gyuuusu balan ban be gbɛeneɲ tenɛɛ ɔ siaman lee yeɲ man nɛ.”

Nɔɔkedi dinaa daale dudu

Mateo 22:2-10

¹⁵ Balan ban ban na wɔ kyaa bee di weenɛɛ ɲan man ɲolo kenyii nombia kenɔ nɛ ɔ yako Yesu nyiaa, “Walan ɲon waa di weenɛɛ Wurubuare gyoori ken man nɛ, ɲon na nyeebam!” ¹⁶ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Balee ɲolo kyaawɔ te wee daale ɔ doo kesaa, te ɔ baake balan burum nyi be kaa di. ¹⁷ Deban ken weenɛɛ ɲan kedi be lii nɛ, ɔ kpila ɔ tobaale nyi waa ta baake balan ban ɔ be lɔ ye le baake wɔ nɛ nyiaa, ‘E kɔɲ, ba te tan kpene kamaɛ.’

¹⁸ Mɔna be popou wɔɲee ba wose lee wɔle dokolon dokolon. Walan gyanɲbate ɲon tobaale ɲon be gyuu ɔ gyan nɛ yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke lɛɛ tɛɛle daale yaa te mee gyuu me kaa kɛɛ ke mena dɔɔ mɛɛ waase neɲ bo mɔɔ gyae maa tale kɔɲ ya.’

¹⁹ ɲolo mɔ yako e nyiaa, ‘Ma te lɛɛ nunkyuese baala kufu ban baa yɛɛ tom fa man te mee gyuu me kaa mo wɔ fara kɛɛ be don man, mena dɔɔ mɛɛ waase neɲ bo mɔɔ gyae maa tale kɔɲ ya.’

²⁰ Kenɛte ɲolo mɔ yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke yala alo yaa, mena dɔɔ mɔɔ gyae maa tale kɔɲ ya.’

²¹ Mena dɔɔ tobaale ɲon besewɔ gyuu ke yako ɔ gbɛngyoo ɲon nombia ɲan bɔɔ yako e nɛ. ɔ gbɛngyoo ɲon ke nyii nombia kenɔ nɛ ɔ gyeɲa ban nideli te ɔ yako ɔ tobaale ɲon nyiaa, ‘Bese gyuu donɔɔ ken abɔnteresɛ na ɲe gbɛeneɲ nɔɔman, na n kaa baake ayematena na

ɔtakasese na siayɛɛsatena na abafanɛ nyi be popou baa kɔɲ.’

²² Te kyare ya nɛ tobaale ɲon besewɔ kɔɲ kaa yako ɔ gbɛngyoo ɲon nyiaa, ‘Me gbɛngyoo, kpene ken n be kpila man nyi maa yɛɛ nɛ, ma te yɛɛ mɔna akyaese sɛɛ doo burum.’ ²³ Kenɛte balee ɲon yako ɔ tobaale ɲon nyiaa, ‘Gyuu donɔɔ ken denɛɛ wɔla na ke gbɛeneɲ pou man, na n kaa mo balan kɔɲ na ma dekpɔɲalan ken kenyin wulu.’ ²⁴ Mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyiaa, ‘Balan ban mɔɔ lɔ ye le baake wɔ nɛ, be man ɲolo na ɲolo nɔɔ be gyae ke daa me weenɛɛ kenɔ ya.’ ”

Kaale ken doo Yesu kesila

Mateo 10:37-38

²⁵ Wee daale balan burum baale kesila Yesu bee gyuu nɛ, ɔ besena ɔ sia tee wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, ²⁶ “Akpaɔ ɲolo ne kɔɲ me gyan ɔ kaa sila man te ɔ te gyae man kela ɔ kya na ɔ naa na ɔ weɛle na ɔ bia na ɔ kegyiise na ɔ naabia na ɔ deesina na ɲon gbagba ɔ wose koran ya nɛ, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya. ²⁷ Te walan kamaɛ ɲon ɔ ta mo ɔ ɔpanɲan ken ka senɛɛ fa kaale na yeɲ na waa sila man ya nɛ, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya.

²⁸ Akpaɔ e man ɲolo ne gyae waa ban deni dinaa na, ɔ bɛɛ kyaa na waa bu deni ken abɔɔ koya kɛɛ nyi kɔba ken ɔ dana nɛ gyae ka yee deni kenan keban yee? ²⁹ Nawolo nyi akpaɔ ɔ see deni ken mokɔɔ te ɔ te tale tan ke ya na, ban pou baa naa ke nɛ baa bonɔ e, ³⁰ nyiaa ‘Balee kei korowɔ nyi ɔ ne ban deni mɔna ɔ nyinmaa te gyanɛe ya.’

³¹ Kenɛte Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaɔ gyoo ɲolo dana yoonɔɔtena kakponɛ kufu (10,000) te ɔ ne gyuu ɔ kaa yoo na ɔ dɔɔ gyoo ɲon ɔ dana yoonɔɔtena kakponɛ sao (20,000) na, ɔ be gyae waa kyaa na waa gyuen kɛɛ nyi waa tale mo ɔ wui yoonɔɔtena kakponɛ kufu (10,000) ban ke yoo na ɔ dɔɔ ɲon wui yoonɔɔtena kakponɛ sao (20,000) ban yee? ³² Nyi akpaɔ ɔ kɛɛ nyi ɔ be tale yoo na e ya nɛ, deban ken ɔ ta benaa ta e ya na waa kpila tereɛ gyuu ke doo e nyi waa yela baa desina ba nsana na baa kyaa wosefɛereɲ man. ³³ Mena mɔ te e man walan kamaɛ ɲon

o be gyae waa tale tina kpene kamase ken
o dana yela ya ne, o be gyae waa tale bese
me kaseele ya.”

³⁴ Kenje Yesu besewo yako nyiaa,
“Yabia dei mona akpaa ka gyon ken da
lee ke man ne, n be gyae n ke tale yela ka
ke yee gyon bela ya. ³⁵ De kon mena na,
yabia kenan be dei fa kolo na kolo keyee
bela ya, bee fun ke bo leki. Walañ kamase
non o dana denela anenyiin dei na, waa
tei nombia ñan mee yako ne.”

15

Nam non o ba yoo ne dudu

Mateo 18:12-14

¹ Deban daale ne, lempoolera bu-
rum na nombiakumeyere konawo Yesu
gyan be kaa nyii nombia ñan o na
wolo ne. ² Kenje Farasiitena na Gyu-
datena mmaraa wolala norokosowo yako
nyiaa, “Balee kei doo o ne lee nombi-
akumeyere do o wose man te o ne dii
bom na wo gba koran.”

³ Mena doo Yesu gyoo dudu kei fa wo
nyiaa, ⁴ “Akpaa e man nolo dana namense
sononon (100) te be man nolo da yoo na
won te o ne yee?” O be gyae waa tina
sononaara na kufu kadaale (99) ban yela
ñale nsana botoo na waa ta keo non o ba
yoo ne kaboena waa naa e yee? ⁵ Te akpaa
o naa e na, o be gyae waa nyanee na waa
gate e gyakaa o degbanngban doo mo e
gyu dee yee? ⁶ O gyu dee ne waa baake
o gyoona na o tebia gyanee na waa yako
wo nyiaa, “E yela dee nyanee nawolo nyi
ma te naa me nam non o ba yoo ne.
⁷ Mee yako non e ke nyii nyiaa, mena ke
te akpaa nombiakumeyere dokolon de
kyekee lee o gbeneñ kumee man te o
kon Wurubuarẽ gyan ne, ban be kyaa Wu-
rubuarẽ man adido ne baa nyanee o doo
kela balan sononaara na kufu kadaale
ban bee gyuen nyi be gbeneñ tenee
Wurubuarẽ siaman, mena doo tekaboena
nyi baa kyekee lee be gbeneñ kumee
man ya ne.”

Kobabii ken koo yoo ne dudu

⁸ Yesu besewo yako nyiaa, akpaa alo
nolo dana koba wolom bia kufu te ñe man
dokolon da yoo na won te o ne yee? O

be gyae waa kyanee kanea na waa gbee
o deni man na waa keo yenan kamase
nideli kaboena waa naa ke yee? ⁹ Te
akpaa o naa ke na, o ne baake o gyoona
na o tebia gyanee na waa yako wo nyiaa,
“E yela dee nyanee nawolo nyi ma te
naa me koba wolom bii ken koo yoo ne.
¹⁰ Mee yako non e ke nyii nyiaa, mena
ke te akpaa nombiakumeyere dokolon
de kyekee lee o gbeneñ kumee man te
o kon Wurubuarẽ gyan ne, Wurubuarẽ
kpilala ban be kyaa adido ne baa nyanee
o doo.”

*Yesu kegyo dudu lee bu non o ba yoo ne
wose man*

¹¹ Yesu besewo gyoo dudu kei fa wo
nyiaa, “Balee nolo kyaawo na o dana bia
baala bala. ¹² Wee daale balee kei bu
kemaasa non yako o kya nyiaa, ‘Taata,
kpala nya aboo ñan n dana ne na n ka
mo me wui fa man.’ Mena doo o kya non
kpala wa aboo ñan fa o bia ban.”

¹³ Te di weeya ala ya te o bu kemaasa
non yoo aboo ñan o be nyim ne pou te o
moo koba ken do o wose man te o moo o
nyee ban teele wole daale man. O ke gyu
botoo ne, o moo koba ken o dana ne ke
yee kehuhoori wole ke pou. ¹⁴ O ke wole
koba ken pou tan ne, tanam dinaa daale
yalawo teele kenan pou doo te o wose
kyaña e nideli. ¹⁵ Mena doo o gyuuwo
o kaa di paa fa donote nolo, te donote
non moo e gyu nyi waa gyu ke kee o
kekuiriise doo. ¹⁶ Na nafa o loo gyakaa
nyi waa nyin kekuiriise ban weeneñ ñan
ñaale di, mona nolo te fa e ña ya.

¹⁷ O sia ke ñmanee e ne o yako o wose
nyiaa, ‘Me kya tewulee pou ne dii baa
kaase, te man kyaa kebo ken tanam ne
gyae ke kara ma nyee?’ ¹⁸ Maa koro
na maa bese gyu me kya gyan na me
kaa yako e nyiaa, ‘Taata, ma te yee
nombiakumee tia Wurubuarẽ te ma te yee
tia nyan mo. ¹⁹ Mena doo ma tekaboena
nyi nya baake man n bu bela ya, mo man
yee ngba n tewulee ban man nolo ne.’ ”

²⁰ Mena doo o korowo mo gbeneñ o ne gyu
o kya gyan. Deban ken o donene lemm
o ne kon dee ne, o kya naa e te o bu

non nombia yee e waranjase te o yeuwo kegyanee na e te o pukaa e nyanee na e.

²¹ Botoo te o bu non yako e nyiaa, "Taata, ma te yee nombiakumee tia Wurubuarere te ma te yee tia nyan man. Mena doo ma tekaboena nyi nya baake man n bu bela ya. Mo man yee ngba n tewulere ban man nolo ne."

²² Kenje o kya non baake o tewulere ban yako wo nyiaa, "E kan e wose na e ka lese kegba doolon kpaakpaate ken kon kaa do e. E do e kolabia o nyinmaa man na e ka do e nkyokotase." ²³ Na e ke gyu ka mo nunkyue baale dinaa non kon kaa ko na dee di de noo. ²⁴ Nawolo nyi yee yaa ngba me bu kei yerae te o besewo fon ne. Nafon na o ta yoo te nenere ma te naa e bela." Kenje be fiasere bere nyanee na bee di be noo.

²⁵ Deban ken bere yee kera pou ne, na o bu kegyia non kyaa wooman. O ka lee woo o ne kon te o ba benaa dere ne, o nyii noone na suya ne tao kela. ²⁶ Kenje o baake o kya tewulere ban man nolo boose e kpene ken be kon dekpanalan man. ²⁷ Te o tiranoo fa e nyiaa, "N naabu non ta bese kon donoo te n kya koo nunkyue baale dinaa non, nawolo nyi o ta bese kon dere na nyeedon."

²⁸ Botoo te o bu kegyia non gyan ban bere nyi o ba gyoo dekpanalan ken man bela ya. O kya ke nyii mena na te o leewo kon kaa waase e nyi waa gyoo dere. ²⁹ Kenje o yako o kya nyiaa, "Taata nyan kee, kulutoone ken pou me kyaa mee som ney ngba gbeni ne, te ma te yee denjele don n doo ya. Won te n faa man? N te faa ta man asoobii panpan gba na daa na me gyooona mo kedi de noo ya. ³⁰ Mona n bu kei non o ba mo nya aboo pou ke wolee futooli ala doo te o ba bese kon donoo nyinmaase wolo ne te n koo nunkyue baale dinaa non fa." ³¹ Kenje o kya non yako e nyiaa, "Me bu, deban kamase n kyae me gyan te kpene kamase ken me dana ne yee n wui. ³² Mona kaboena nyi dee di de noo na dere nyanee. Nawolo nyi yee yaa ngba n naabu kei yerae te o besewo fon ne, nafon na o ta yoo te nenere da te naa e."

16

Tomyere kegyia nolo wose man dudu

¹ Kenje Yesu gyoo dudu fa o kaseela ban nyiaa, "Kobate nolo kyawo ken o dana tobaale non o ne kee wa aboo pou doo, te be yako balee non nyi o tobaale non ne wolee o koba." ² Mena doo balee non baake o tobaale non te o boose e nyiaa, won nombia yaa mee nyii lee n wose man ne? Kon kaa bu aboo nan pou doo n nyinmaa man ne akontaa fa man, nawolo nyi n ba tekaa kee ma aboo doo bela ya." ³ Botoo te tobaale non yakowo o nyee man nyiaa, "Me gbengyoo ne gyae waa gegi man lee ma tom man. Sena te maa yee? Moo tan don me kaa fara ya, te aboo kasolee mo dana man deser." ⁴ Kenje o yako o wose nyi me ta gyan kpene ken maa yee ken nyi akpaa ma tom de wolee na, maa nyin balan ban baa lee man be dere. ⁵ Mena doo o baake balan ban pou be dana o gbengyoo non koma ne dokolon dokolon. Kenje o boose gyanbate non nyiaa, "Kom anmon te n dana me gbengyoo?" ⁶ Kenje o tiranoo fa nyiaa, "Nu garawaase sɔnɔnaara na kufu (90)." Te tobaale non lese o kom tone ken fa e te o yako e nyiaa, "Tisi kyaa bilen na n ke kyeeke ke yee garawaase sɔnɔla na anon (45)." ⁷ Kenje o besewo boose balate non mo nyi, "Kom anmon te nyan dana me gbengyoo?" Te non mo tiranoo fa e nyiaa, "Man dana e kom kameese tasase kakpon (1000)." Kenje tobaale non lese o kom tone fa e te o yako e nyiaa, "Kyeeke ke yee sɔnɔnonse akpen gyanaara (800)." ⁸ O gbengyoo non ke nyii wa ayere ne, o keere o tobaale nkontopoote non nyi o gyan adao nideli. Nawolo nyi teele kei doo balan gyan adaosebia nan baa mo kyaa na be tebia kela balan ban bee yee Wurubuarere ne.

⁹ "Mena doo mee yako non e ke nyii nyi e mo teele kei doo aboo yee deeli lese gyoori, na akpaa aboo nan de tan ne, na ke yela Wurubuarere ke lee non na e ke kyaa o gyan kekpaakekpa. ¹⁰ Wala kamase non o ne di anokoare kolo pepere doo keere man ne, waa di anokoare kolo dinaa mo doo keere man."

Te walaŋ kamase ɲon ɔ bee di anokoare kolo peperee dɔɔ kekɛɛ man ya ne, ɔ be gyae waa di anokoare kolo dinaa mɔ dɔɔ kekɛɛ man ya. ¹¹ Akpaa nyi n bee di anokoare tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kekɛɛ dɔɔ ya na, amɔte ne gyae la waa mo abɔɔ kpaakpaa ɲan ɲe dana tɔnɔɔ Wurubuare man ne do neɲ n nyinmaa man? ¹² Te akpaa n te di anokoare kɛɛ ɲolo abɔɔ dɔɔ nideli ya na, amɔte ne gyae la waa sɛɛ mo nyan gbagba wui do neɲ n nyinmaa man? ¹³ Tobaale kamase be gyae waa tale som gbenjyooona bala ya. De kɔŋ mena na waa kola ɲolo na waa gyae ɲolo nombia, yaa waa som ɲolo kela ɲolo. E be gyae e ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.”

¹⁴ Farasiitena ban be sia ne yɛɛ kɔba dɔɔ nideli ke nyii nombia kenɲa ne, ba boɲo Yesu kulu e. ¹⁵ Kenɲe Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ yɛna balan ban e ne desina e wose balan siaman, mɔna Wurubuare gyen e konɔɔse man. Nawolo nyi kpene kamase ken balan ne bu ke nideli ne, ke yɛɛ kolo anakolan ke Wurubuare siaman. ¹⁶ Wurubuare mmaraase ɲan, na Wurubuare akpenkpenjyɔɔra nombia ɲan dɔɔ te balan ne dii pɛte Gyɔn Wurubuare lonɔɔre ɲon kɔŋawɔ. Lee mena deban ken Gyɔn be kɔŋ pou na, bee kolosi Wurubuare gyoori ken wose man nombia kpaakpaa ɲan, te walaŋ kamase na pereɛ nyi waa gyoo ke man. ¹⁷ Dana donɲ nyi kolo bii peperee ka yo lee Wurubuare mmaraase ɲan man, kela nyi adido na ateta ke ɲaalaa. ¹⁸ Walaŋ kamase ɲon ɔ bɛɛ ɔ wɛɛle te ɔ yala alo wɔle ne, Wurubuare siaman na ɔtenate gyae ɲolo wɛɛle baa Te walaŋ kamase ɲon mɔ ɔ yala alo ɲon ɔ baale be bɛɛ e na, Wurubuare siaman na ɔtenate mɔ gyae ɲolo wɛɛle baa.”

Kɔbate ɲolo na Lasarose wose man nombia

¹⁹ Kenɲe Yesu besewɔ yako nyiaa, “Kɔbate ɲolo kyaawɔ ken ɔ na do abɔɔ kpaakpaa nyinan ɲan ɲe dana koyadonɲ te ɔ ne di gyon wee kamase. ²⁰ Wee na wee mɔ na, bɛɛ mo balee diyemte ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Lasarose ne, kaa see kɔbate ɲon denanɔɔ man. Na Lasarose

kei wose pou te kulii gyamɛɛ. ²¹ ɔ ne kɔŋ kaa kyaa botɔɔ gyakaa loo nyi waa nyin kɔbate ɲon weenɛɛ ɲan ne yale tɛɛle man ne ɲaale di. Na babaase gba ne kɔŋ kaa denɛɛ ɔ gyamɛɛ ɲan. ²² Wee daale ne, balee diyemte ɲon kaa yenawɔ te be wuu e te Wurubuare kpilala kaa seele ɔ woo gyu Aberaham gyan Wurubuare man. Kenan wɔle te kɔbate ɲon mɔ kaa yenawɔ te be wuu e te ɔ gyuuwɔ ka gyoo boalan ken ke bɛɛ yem ya ne man. ²³ ɔ ke doo botɔɔ ɔ ne naa diyem ne, ɔ gyinaa ɔ sia kɛɛ adido na te ɔ naa Aberaham lemlem na Lasarose ɲon kyaa ɔ yenanɲ. ²⁴ Botɔɔ te kɔbate ɲon gyinaa ɔ nɔɔ baake Aberaham nyiaa, ‘Me kya Aberaham! Wii me waranɲase na n ke yela Lasarose ka mo ɔ nyimbii ke sɔɔ lonɲ man, na waa mo kaa tina me laakem na ma wose ke fɛɛ man kyomii, nawolo nyi mɛɛ naa diyem nideli boalan kei man!’ ²⁵ Kenɲe Aberaham tiranɔɔ fa e nyiaa, ‘Me bu, tɔɔse nyi deban ken n kyaa tɛɛle dɔɔ ne n nyina abɔɔ kpaakpaa di gyon, na Lasarose ɲon doo diyem man ɔ na yeyɛɛ, te nenɛɛ ɲon mɔ ne di gyon kebo te nyan mɔ n doo diyem man n na yeyɛɛ. ²⁶ Te agyakan yɛna nyi, bɔɔ dinaa dinaa daale doo daa na ɲon nsana ken nyi ban be kyaa kebo ne be gyae baa tale gbaa kɔŋ e gyan ya, mena mɔ te ban be kyaa botɔɔ ne be gyae baa tale gbaa kɔŋ de gyan kebo ya.’ ²⁷ Kenɲe kɔbate ɲon yako e nyiaa, ‘Me kya, kenan na mɛɛ sola neɲ bo, kpila Lasarose ka bese gyu me kya dɛɛ, ²⁸ nawolo nyi me dana naabia baala banon na ɔ kaa faree wɔ, na mena ya na ban mɔ baa kɔŋ kaa naa diyem boalan kei man.’ ²⁹ Kenɲe Aberaham yako kɔbate ɲon nyiaa, ‘Ba gyen Wurubuare mmaraase ɲan ɔ be yeli Mosesi be ɲmarase see, na Wurubuare nombia ɲan Wurubuare akpenkpenjyɔɔra ba wolo ne. Mena dɔɔ baa tei nombia ɲenanɲ nideli.’ ³⁰ Botɔɔ te kɔbate ɲon tiranɔɔ nyiaa, ‘Koa me kya Aberaham! Akpaa ɲolo da lee woya man kebo gyu keyako wɔ ne, baa kyɛɛkee lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuare gyan.’ ³¹ Kenɲe Aberaham yako e nyiaa, ‘Nyi

akpaa be te nyii Mosesi na Wurubuare akpenkpenjgyoora ban nombia ya ne, mena mo te nolo de fom lee yen man kebo gyu be gyan koran na bo gya baa tan bua e ya.' "

17

Yesu kekolosi lee dukum na keledi na tom keyee wose man

¹ Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, "Aboo nan ne yeli balan ne yee dukum ne gya ke kon, mona nyan non ne gya ke ta n doo kon ne nya laako!" ² Akpaa nyi ba mo boe dinaa dinaa kpan n wonje man te be fun nen do epo man ne, dei fa nen kela nyi n ke yela bia buruburu kewo man nolo keyee dukum. ³ Mena doo e kee e wose nideli. Akpaa n doo de yee nen dukum na lese si e, te akpaa o nyii o wose asse te o kyeeke na mo kyee e. ⁴ Akpaa o yee nombiikum tia nen betabonyetooro wee dokolon, te o bese kon n gyan betabonyetooro wee dokolon kenan kaa doo nen teree na mo kyee e."

⁵ Kenje Yesu kpilala kufu bala ban yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, yela da keledi ka bo kpu." ⁶ Kenje de Gbenjyoo Yesu yako wo nyiaa, "Akpaa e keledi yee peperee ngba kafaabii koran ne, e ke tale yako dan nyi 'Kulu na n lila pou na n kaa sen epo man, te gya ke kon mena.'" ⁷ Dee mo ke nyi e man nolo dana tobaale non o ne fare fa e yaa o ne kee o namense doo. Akpaa tobaale non da lee hale man kon ne, o gbenjyoo non bee yako e nyi tisi kyaa bilen na n kedi ya. ⁸ Mona o ne yako e bo nyi, 'Desina n wose na n ke saa me balinoo weene fa man na n ke kyaa daa man maa di na maa nyoo, me tan na pena nyan mo n kaa di na n ke nyoo.'" ⁹ Kaboena nyi balee non waa do o tobaale non doo nyi o te yee kpene ken o be yako e nyi waa yee doo? Koa. ¹⁰ Mena te doo fa emee mo, nyi akpaa e yee kpene kamase ken moo yako non nyi yaa yee ne, kabona yaa yako nyi de tan yee n tewuleewo, tom ken kabona nyi dee yee ne te de yee wo."

Yesu kekyo balan kufu baale kawee yayam

¹¹ Yesu ka mo o nyee ban o ne gyu Gyerusalem donoo man ne, o teewo Samaria na Galelia teese wulu man. ¹² Deban ken o na gyoo akuraa daale man ne, balan kufu baale ban bee wee kawee yayam ne konawo be kaa gyanee na e te be doowo sen lemlem, ¹³ kenje be gynaa be noo nyiaa, "De Gbenjyoo Yesu! Waaseda wii de waranase!"

¹⁴ Yesu kena wo ken ne, o yako wo nyiaa "E mo e wose kawola Wurubuare saese ban." Be kee gyuu ne te be kawee sen tanawo.

¹⁵ Be man nolo kena nyi o kawee te tan ne, o besewo kon Yesu gyan na o ne fae yeesa lese Wurubuare yele. ¹⁶ Kenje o kaa bunawo Yesu nawootee do e noo. Na mena balee kei yee Samaria baale e.

¹⁷ Botoo te Yesu boosewo nyiaa, "Na balan kufu te me kyoo yee? Te nde balan kadaale akan ban?" ¹⁸ Weera doo te noole kei waagen yena walan non o ba bese kon o kaa fa Wurubuare karan?" ¹⁹ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Koro na n ke ta, n keledi doo te n nyina kawee kekyo."

Yesu kekolosi lee Wurubuare gyoori ken wose man

Mateo 24:23-28, 37-41

²⁰ Wee daale ne Farasiitena baale boose Yesu nyiaa, deban wonji te Wurubuare gyoori ken gya ke kon. Kenje Yesu tiranoo fa wo nyi, "Wurubuare gyoori ken be gya ke kon na e kena ke na e sia fonne nyi kee kon ya. ²¹ Nolo be gya waa yako non nyiaa 'E kee, ken yaa kebo,' yaa ke kyaa yenan daale ya! Nawolo nyi Wurubuare gyoori ken kyaa e man."

²² Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, "Deban daale gya kekon ken e ke gya nyi e ka bese naa man Deniwalan Bu non kekyaa man wee dokolon gba, mona e be gya e kena ya." ²³ Balan baa yako non nyiaa, "O kyaa kebo, yaa o kyaa yenan daale! Mona e na yeki sila wo ya. ²⁴ Nawolo nyi wee ken man Deniwalan Bu non maa bese kon ne, walan kamase waa naa man ngba mena ken oga ne nmaale adido te walan kamase ne naa ka kenmanee ken ne. ²⁵ Mona kabona nyi

maa tanɔbɛɛ naa diyem nideli, na gyɛn wee kei balan ke bɛɛ man pɛ.

²⁶ Mena keɲ be kɔn Nowa kekyaa man nɛ, mena mɔ te gyae ke kɔn man Deniwalan Bu nɔn ka bese kɔn man. ²⁷ Mena Nowa weeya nɛnan man nɛ, na balan gyakaa bee dii na bɛɛ nyɔɔ, na ala na baala mɔ ne yala dɔnɔ kelii deban keɲ Nowa ba gyoo adakaa keɲ man te lon keɲ waalewɔ kaa koe balan pou.

²⁸ Mena mɔ te yɛwɔ Lɔɔte kekyaa man. Balan gyakaa bee dii na bɛɛ nyɔɔ, na baale ne yɔɔ abɔɔ na baale mɔ ne lɛɛ, na baale ne duu abɔɔ na baale mɔ ne ma denɛɛ. ²⁹ Mɔna wee keɲ Lɔɔte ba lee Sodom donɔɔ man nɛ, Wurubuare yela boalan na kpatakpele leewɔ adido kɔn kaa kpa Sodom donɔɔ pou.

³⁰ Mena mɔ te wee keɲ man Deniwalan Bu nɔn maa bɛɛ lee nɛ gyae ke futaa balan. ³¹ Mena wee kenan nɛ walan kamase nɔn ɔ be kyaa ɔ deni man ya te wa abɔɔ doo ɔ deni man nɛ, ɔ na bese gyu ka lese nɔ ya. Mena mɔ te walan nɔn ɔ kyaa wɔɔman nɛ ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ kaa mɔ ɔ kolo ya. ³² ɛ na wolee kpene keɲ be kɔn Lɔɔte wɛɛle dɔɔ nɛ ya. ³³ Walan kamase nɔn ɔ ne gyae nyi waa lɛɛ nɔn gbagba nyeedon na ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man, mɔna walan nɔn ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man lee man dɔɔ nɛ waa bese nyin ke. ³⁴ Mena dɔɔ mɛɛ yako nɔn ɛ ke nyii nyi mena wee kenan nelim nɛ balan bala baa doo dofɔnɔn dokolon dɔɔ, mɔna Wurubuare waa mo nolo tina nolo yela. ³⁵ Ala bala baa seɲ debodokolon bɛɛ nan abɔɔ, mɔna Wurubuare waa mo nolo tina nolo yela. ³⁶ Mena mɔ te baala bala baa seɲ wɔɔman bɛɛ yɛɛ tom, mɔna Wurubuare waa mo nolo tina nolo yela.”

³⁷ Botɔɔ te ɔ kaseela ban bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɔyoo, alɛn gbɛɛ te mena nombia keɲa pou gyae kekɔn?” Keɲte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Botɔɔ keɲ kolo punta doo nɛ, botɔɔ te bapɛɛna ne yilaa.”

18

Lialo nolo na nombiadiiri nolo wose

man dudu

¹ Keɲte Yesu gyɔɔ dudu fa ɔ kaseela ban wola wɔ nyiaa, kaboena nyi baa fane wee kamase keɲ ba wose na yɔkɔse wɔ ya.

² ɔ yako wɔ nyiaa “Donɔɔ daale man nɛ nombiadiiri nolo kyaawɔ keɲ ɔ bee yee Wurubuare ya, te ɔ be famenɛ na walan mɔ ya. ³ Na lialo nolo mɔ kyaa donɔɔ kenan man. ɔ ne kyaa kɔn nombiadiiri nɔn gyan kaa waase e wee kamase nyiaa, ‘Kɛɛ na n ke di daa na me walan nɔn daa na e be nyim nɛ nombia nɔn nideli fa man.’ ⁴ Nafɔ nombiadiiri nɔn bɛɛwɔ kelii deban daale, mɔna wole wole nɛ ɔ yako ɔ wose nyiaa, ‘Yɛɛ ampan nyi mɔɔ ne yee Wurubuare ya te mɔɔ famenɛ na walan mɔ ya. ⁵ Mɔna alo kei nombia te poro man mena dɔɔ maa kɛɛ na maa di ɔ nombia nɔn nideli fa e, na ɔ be nyin gyem tisi me dɔɔ naase man diyem bela ya.’ ”

⁶ Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, “ɛ nyii kpene keɲ nombiadiiri kum kei be yako. ⁷ Akpaa mena na Wurubuare be gyae waa di nombia anokoare man fa ɔ balan ban bee wii baake e nelim na ka weese nɛ yee? ɛ ne lɛɛdi nyi waa wɔnɛe ɔ wose nyi ɔ be kyɔ wɔ yee? ⁸ Mɛɛ yako nɔn ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuare waa di nombia nɔn anokoare man fa wɔ bilen na waa yela baa di denɛle. Te nyi akpaa man Deniwalan Bu nɔn ma bese kɔn na, balan baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ keɲ baa lɛɛ man di?”

Farasii baale nolo na lempoolɛere nolo wose man dudu

⁹ Yesu besewɔ gyɔ dudu kei fa balan ban bɛɛ kɛɛ ba wose gyɔ konɔɔ nyi be gbɛɛnen tenɛɛ Wurubuare siaman, te bɔɔ na mo walan kamase yɛɛ kolo ya nɛ nyiaa! ¹⁰ “Baala bala baale gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man be kaa fane. Nolo yɛɛ Farasii baale e te nolo mɔ yɛɛ lempoolɛere e. ¹¹ Farasii baale nɔn korowɔ seɲ te ɔ fanewɔ keɛɛ ɔ wose nyiaa, ‘Wurubuare mɛɛ fa neɲ karan nyi ma te yɛɛ nombiakumɛɛyɛere e nɔn balan akan ban nɛ ya. Mɔɔ yɛɛ nɔn nɛɛlatena na balan kumɛɛ na kafontena yaa nɔn lempoolɛere kei nɛ ya. ¹² Mɛɛ bake me nɔɔ betabola weeya

nyetooro kamase man, te mee kpase ma kpene kamase kenj mee nyim ne akpenj kufu na me ta mo dekenj dokolonj fa nyanj Wurubuarɛ.’ ¹³ Mɔna lempoolɛere ñon doo, ñon gyuuwo ka sen yenanj kenj nyi o te gyina o sia kee adido gba ya te o moo o nyinmaase gyakaa o konoo doo waranjase man yako nyiaa, ‘Wurubuarɛ, wii manj nombiakumɛyɛere kei waranjase.’ ”

¹⁴ Kenjte Yesu yakowo nyiaa, “Mee yako ñon e ke nyii nyi ba ke fane tanj ne, lempoolɛere ñon te Wurubuarɛ leewo do nyi o gbɛnenj tenɛ ñon Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi walanj kamase ñon o gyina o wose adido na Wurubuarɛ waa yokose e, te walanj kamase ñon o yokose o wose na Wurubuarɛ waa gyina e adido.”

Yesu kehira a bia

Mateo 19:13-15; Maake 10:17-20

¹⁵ Wee daale balan baale moo be bia konj nyi Yesu waa mo o nyinmaa gyakaa be doo na waa hiraa wo. O kaseela banj kena mena ne, be ñmanyanj balan banj.

¹⁶ Kenjte Yesu baake bia banj konj o gyanj te o yakowo nyiaa, “E yela bia banj kekɔnj me gyanj, e na to wo gbɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori kenj yɛɛ balan banj bɛɛ yokose ba wose ñgba bia kewo dinoo ne wui.”

¹⁷ Ampanj yaa mee yako ñon nyiaa, walanj kamase ñon o te yokose o wose do Wurubuarɛ tɛɛ ñgba biikyaa e ya ne, o be gyae waa gyoo Wurubuarɛ gyoori kenj man korakora ya.”

Yesu na kɔbate ñolo wose man nombia

Mateo 19:16-29; Maake 10:17-30

¹⁸ Wee daale ne Gyudatena siamante ñolo kaa boose Yesu nyiaa “De Gbenjgyoo kpaakpaa, wonj te maa yɛɛ na maa nyin nyeedonj kekpa a kenj?”

¹⁹ Botoo te Yesu boose e nyiaa, “Woj doo te n ne baake manj walanj kpaakpaa? Lee Wurubuarɛ wole ne walanj kamase be kyaa kenj o yɛɛ walanj kpaakpaate e ya.”

²⁰ Ngba n gyanj Wurubuarɛ mmaraase ñan ne yako nyi, “Na lee n baale yaa n wɛɛle wole ya, na ko walanj ya na ñmɛɛle ya, na kara n doo noo ya. Bu n kya na n naa ne?”

²¹ Kenjte balee ñon mo tiranoo nyiaa “Me wulaa mee di mmaraase kenj pou doo leenanj me biatɛɛ”

²² Yesu ke nyii o noowoya ñan

ne o yako e nyiaa, “Ta bese ka nenj kolo dokolonj koonj n ke yɛɛ. Gyu ke yoo nya aboo ñan pou n dana ne na n ka mo koba kenj kpɛɛɛ ayematena na n ke konj kaa sila manj. N yɛɛ mena na n ke nyin aboo kpaakpaa see n wose Wurubuarɛ gyanj adido.”

²³ Balee ñon ke nyii nombia kenj ne, takaa e nideli nawolo nyi o dana aboo burum.

²⁴ Kenjte Yesu gɛɛsewo kee e te o yakowo nyiaa, “Gyae ke yɛɛ donj fa banj be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuarɛ gyoori kenj man.”

²⁵ Mee yako ñon e ke nyii nyiaa, gyae ke yɛɛ donj fa banj be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuarɛ gyoori kenj man, kela nyi kurumoo ka gyoo ñarale boo man lee.”

²⁶ Balanj banj ke nyii nombia kenj ne be boose e nyiaa, “Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyin nyeekeleɛ baa?”

²⁷ Kenjte Yesu tiranoo nyiaa, “Kpene kenj deniwalanj be gyae waa tale yɛɛ ya ne, Wurubuarɛ doo waa tale yɛɛ.”

²⁸ Botoo te Pita yakowo nyiaa, “De gbenjgyoo, daa doo de te tina kpene kamase kenj de dana ne yela, te de donjɛɛ de silana nenj.”

²⁹ Kenjte Yesu yako wo nyiaa, “Mee yako ñon e ke nyii nyiaa, walanj kamase ñon o be tina o dekanjalanj yaa o wɛɛle yaa o naabia yaa o kya na o naa yaa o bia yela lee Wurubuarɛ gyoori kenj doo ne,”

³⁰ waa bese nyin ña burum kpu gyanj weeya kenj man, na waa bese nyin nyeedonj kekpa a wee daale.”

Yesu besewo kolosi lee o yenj na o kefonj wose man

Mateo 20:17-19; Maake 10:32-34

³¹ Wee daale ne Yesu baake o kaseela kufu bala banj lee yenanj te o yako wo nyiaa, “Dee gyu Gyerusalem donoo man baa, te kpene kamase kenj Wurubuarɛ akpenj kpenjgyooora be ñmarase lee manj Deniwalanj Bu ñon wose man ne, gyae ke konj mena.”

³² Baa mo manj do balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne nyinmaa man, na baa kulu manj na baa tee manj na baa to noolonj woli manj na baa tuku manj na baa ko manj.”

³³ Mɔna weeya atoorote kenj ne, Wurubuarɛ waa gyuusuu manj lee yenj man.”

³⁴ Yesu kaseela ban te nyii nombia kenja man ya, nawolo nyi Wurubuarɛ ta lese ɲe man wola wɔ ya mena dɔɔ be te nyii ɲe man dokolon man ya.

Yesu kekyɔ siayɛɛsate ɲolo kawee
Mateo 20:29-34; Maake 10:46-52

³⁵ Yesu keɛ benaa Gyeriko donɔɔ man nɛ, na siayɛɛsate ɲolo kyaa gbɛɛnaa man ɔ na solee abɔɔ. ³⁶ ɔ ke nyii balan burum ban keɛ lam nɛ, ɔ bɔɔse wɔ nyi won kɔɲala? ³⁷ Kenje balan ban yako e nyiaa “Yesu Nasarete baale ɲon ne lanja laa.” ³⁸ Botɔɔ te ɔ gyinaa ɔ nɔɔ baake nyiaa, “Yesu, Defidi ɔ naanabii! Wii me waranase!” ³⁹ Balan ban be dɔɲɛ siaman nɛ ɲmanyɔɲ e nyi waa wu ɔ nɔɔ. Mɔna nɛnɛɛ gba te ɔ desinaa fae yeesa nedon nyiaa, “Defidi ɔ naanabii! Wii me waranase.” ⁴⁰ Mena dɔɔ Yesu senawɔ te ɔ yakowɔ nyi baa mo siayɛɛsate ɲon kɔɲ ɔ gyan. ɔ ka benaa e nɛ, Yesu bɔɔse e nyiaa, ⁴¹ “Won te n ne gyae nyi maa yɛɛ fa nenj?” Kenje siayɛɛsate ɲon tiranɔɔ nyiaa, “Me Gbenjyoo, mɛɛ gyae me sia ke gyusu.” ⁴² Kenje Yesu yako e nyiaa, “N sia dee gyusu na n kena. N ke lɛɛ man di dɔɔ te n nyiɲa kawee kekyɔ.” ⁴³ Debokenan man te ɔ sia gyusuwɔ, te ɔ naawɔ te ɔ sila Yesu na ɔ na lese Wurubuarɛ yele. Balan dikpii ken pou kena nɛ, ban mɔ lese Wurubuarɛ yele.

19

Yesu na Sakio wose man nombia

¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyeriko donɔɔ man ɔ ne lam nɛ, ² na balee ɲolo kyaa botɔɔ ken ɔ yele yɛna Sakio. ɔ yɛɛ lempoolɛera kegyia e te ɔ dana kɔba mɔ nideli. ³ Sakio kei gyaewɔ nyi waa naa Yesu mɔna ɔ yɛɛ walan dugunje e dɔɔ ɔ te tale naa e ya, nawolo nyi balan ban boe. ⁴ Mena dɔɔ ɔ kyanja gbɛɛ gyu siaman ka gyan dan daale, na waa nyiɲ naa e nawolo nyi botɔɔ te Yesu waa kaa mo. ⁵ Yesu kelii dan ken tɛɛ nɛ ɔ gyinaa ɔ sia keɛ adido te ɔ naa Sakio te ɔ baake e nyiaa, “Sakio tisi kɔɲ bilen, nawolo nyi gyen n dɛɛ te maa soo.” ⁶ Mena dɔɔ Sakio mɔ tisiwɔ bilen kɔɲ te ɔ lɛɛ Yesu gyon man. ⁷ Balan ban pou bɔɔ naa nɛ fiasɛɛ

bɛɛ ɲorokotee nyi, “Balee kei ne gyu ɔ kaa soo nombiakumɛɛyɛɛre kei.” ⁸ Be ke gyu ka gyoo Sakio dɛɛ nɛ, ɔ korowɔ kaa sen balan ban siaman te ɔ yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo keɛ, maa kpase ma abɔɔ ɲan pou me dana nɛ yaale fa ayematena. Te akpaa me te sisii ɲolo na maa tɔ e betabonaara kpu” ⁹ Kenje Yesu yako Sakio nyiaa, “Gyen Wurubuarɛ te lɛɛ ɛmɛɛ na n dekpanalanmantena pou nyee, nawolo nyi nyan mɔ n yɛɛ Aberaham ɔ naanabii e. ¹⁰ Nawolo nyi man Deniwalan Bu kɔɲae me kaa keo na maa lɛɛ ban bɔɔ yoo nɛ nyee.”

Yesu kegyɔ dudu lee kɔba bia ɲaale wose man

Mateo 25:14-30

¹¹ Balan ban kee tei mena nombia kenja nɛ, Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nawolo nyi bɛɛ benaa Gyerusalem donɔɔ man, na balan gyen nyi Wurubuarɛ gyoori ken gyae ke bɛɛ lee debokenan man. ¹² Mena dɔɔ Yesu yakowɔ nyiaa, “Balee ɲolo kyaawɔ ken ɔ yɛɛ gyooro bu e, te ɔ korowɔ gyu tɛɛle daale dɔɔ lemlɛm ɔ kaa di gyoori na waa bese kɔɲ. ¹³ Deban ken ɔ ne gyae waa gyu nɛ ɔ baake ɔ tewulɛɛ kufu baale te ɔ faa wɔ kɔba kyɛkyɛɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, ‘ɛ mo kɔba kei besena ɛ wose kelii deban ken maa bese kɔɲ.’ ¹⁴ Mɔna ɔ dɛɛtena ban bɛɛ gyae ɔ nombia ya, mena dɔɔ be kpila balan gyu keyako donɔɔ ken man ɔ ne gyu nɛ kegyiise nyiaa, ‘De bɛɛ gyae balee kei kaa bese de gyoo ya.’ ¹⁵ Mɔna kegyiise ban see balee ɲon gyoo te ɔ besewɔ kɔɲ ɔ dɛɛ. ɔ ka bese kɔɲ nɛ ɔ kpilawɔ baake ɔ tewulɛɛ ban ɔ be fa wɔ kɔba nɛ nyi baa kɔɲ, na waa keɛ kpene ken bɔɔ nyim gyakaa be kobase ɲan dɔɔ. ¹⁶ ɔ tobaale gyanjgate ɲon kɔɲawɔ kaa yako e nyiaa, ‘Me gbenjyoo, kɔba ken n ba mo fa man nɛ ta lola kufu kpu na bene ken.’ ¹⁷ Kenje ɔ gbenjyoo ɲon yako e nyiaa, ‘Nyan na keyɛɛ, n yɛɛ tobaale kpaakpaate e! Mena ken n be di anokoare abɔɔ peperee kenja man dɔɔ nɛ, maa yela n ke keɛ donɔɔse kufu dɔɔ fa man.’ ¹⁸ ɔ tobaale balate ɲon mɔ kɔɲawɔ kaa yako e nyiaa, ‘Me gbenjyoo, n kɔba ken n ba mo fa man nɛ ta lola

anonj kpu na bene kenj.' " 19 Botoo te o yako e nyiaa, "Nyanj mo n ke kee donooose anonj doo fa manj." 20 Kenje o tobaale njolo mo konawo kaa yako e nyiaa, "Me gbenjyoo, n koba kenj n ba mo fa manj ne yaa, ma moo ke kpanj na kakyengbelaa ka weese. 21 Nawolo nyi na mee yee nenj nyi n nombia dana donj. N na mo kpene kenj te yee n wui ya, te n ne ko aboo njan n te duu ya ne mo." 22 Kenje o gbenjyoo njon yako e nyiaa, "N yee tobaale kum e, nyanj gbagba n noowoya te maa mo bu nenj foo. N gyenj nyi me nombia dana donj te mee mo kpene kenj te yee me wui ya, te mee ko aboo njan me te duu ya na, 23 wonj doo te n ta mo me koba kenj ka do koba deese man na me konj na, me kaa lee kenj na ka lonj kenj ya?" 24 Botoo te be gbenjyoo njon yako banj ba senje botoo ne nyiaa, "E leo koba kenj lee o gyanj na e ka mo fa walanj njon o koba ba lola kufu kpu ne."

25 Kenje o tewulee banj yako e nyiaa, "De gbenjyoo, njgba njon wulaa o dana koba burum?"

26 Botoo te be gbenjyoo njon tiranoo fa wo nyiaa, "Mee yako njon e ke nyii nyi walanj kamase njon o wulaa o dana aboo burum ne baa mo njaaale kpu e bela. Te walanj kamase njon o betanj ya ne, kyomii kenj gba o dana koranj ne baa leo ke lee o nyinjmaa man. 27 Te me kolala banj ba te gyae nyi maa di gyoori be doo ya ne, e mo wo konj na e kaa koe wo me siaman kebo."

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Gyon 12:12-19

28 Yesu keyako nombia kenja tanj ne, o teewo balan banj siaman te ba moo ba nyee banj bee gyu Gyerusalem donoo man. 29 O kee benaa Betifagi na Betani donooose njan kyaa oliifi bula kenj tenja man ne, o kpila o kaseela banj man balan bala 30 nyiaa, "E gyu akuraa kenj kyaa e siaman ne man. E betaa e na gyoo ke man pe ne, e kena afurum bu njolo kpanje kenj walanj na walanj te kyaa ta o doo see ya. E booli e na e ka mo e kona manj kebo. 31 Akpaa njolo de boose njon nyi, 'Weera doo te e ne booli e?' na 'E yako e nyi de

Gbenjyoo Yesu ne gyae na e.' " 32 Kenje banj Yesu be kpili ne gyuuwo kena afurum bu njon kpanje njgba mena kenj o be yako wo ne. 33 Be kee booli afurum bu njon ne o gbenjyoo boose wo nyiaa, "Weera doo te e ne booli ma afurum bu njon?" 34 Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "De Gbenjyoo Yesu ne gyae na e."

35 Te ba moo afurum bu njon kona Yesu. Botoo te o kaseela banj moo be kanyanje yakaa afurum bu njon doo te be gate Yesu yakaa o doo. 36 Yesu kekyaa o doo o ne gyuu ne, baale felee be kanyanje lo gbena man fa e.

37 Yesu kee gyoo Gyerusalem donoo man, te o ka benaa na botoo kenj gbex kenj be tisi lee oliifi bula kenj nyee man ne konj ka tenja man ne, o silala burum banj pou sia gyeewo te be fiasse bee fae yeesa lese Wurubuare yele gyonj man lee nombia dinaana na yakolonj nombia njan boo naa ne doo. 38 Be fae yeesa yako nyiaa,

"E fa dee lese gyoo njon o ne konj de Gbenjyoo Wurubuare yele man ne yele.

Woseferej dee kyaa adido, te Wurubuare njon o kyaa adido mo ne gyoorobiiri dee kaboena e."

39 Na Farasiitena baale kpu na balan banj be silana e ne te be yako Yesu nyiaa, "De Gbenjyoo, to n silala banj nyi baa wu be noo." 40 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Akpaa balan kewo de wu be noo koranj ne, boya gyae ke fae yeesa lese Wurubuare yele."

Yesu kewii fa Gyerusalemtena

41 Yesu ka benaa Gyerusalem donoo te o kena ke ne, o wiiwo fa ke, 42 kenje o yakowo nyiaa, "Nafu akpaa emee Gyerusalemtena denj gyenj kpene kenj gyae ke fa njon woseferej gyenj wee kei ne, nafu na dei. Mona e ba gyenj ke ya! 43 Te weeya njaaale gyae kekoni kenj e kolala baa kilisi njon, na baa to njon do lee yenanj kamase. 44 Na baa wolee emee na e donoo kenj pou kenj nyi boe na boe be gyae ke yakaa ke doo doo ya, nawolo nyi debanj

kenj Wurubuarɛ be kɔŋ nyi ɔ kaa lɛɛ ŋon nɛ ɛ bɛɛ e bo.”

Yesu kegegi abɔɔyɔɔra Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man

Mateo 21:12-17; Maake 11:15-19; Gyɔn 2:13-22

⁴⁵ Kenje Yesu gyuuwɔ ka gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj dekpɔŋalan man. Na balan ne yɔɔ abɔɔ botɔɔ te ɔ gegei wɔ, ⁴⁶ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ nombia aŋmarasen see ne yako nyi Wurubuarɛ kpa,

‘Me deni dinaa kenj gyae ke yɛɛ botɔɔ kenj baa fane.

Mɔna ɛmɛɛ ta besena ke yɛɛ ŋmɛɛlatena dɛɛgyaŋee!’ ”

⁴⁷ Wee na wee na Yesu ne kyaa wola balan Wurubuarɛ nombia Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man. Te saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise banj gyae gbɛɛ nyi baa ko e. ⁴⁸ Mɔna be ta gyenj gbɛɛ kenj baa mo kyanj e ya, nawolo nyi na balan banj pou ne tei ɔ nombia ŋan ɔ na wolo nɛ nideli kenj bɔɔ ne gyae ŋa ke lanj wɔ ya.

20

Ba kebɔɔse Yesu ɔ doŋ wose man nombia

Mateo 21:23-27; Maake 11:27-33

¹ Wee daale Yesu ke kyaa Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man ɔ na wola balan nombia te ɔ ne kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa ŋan fa wɔ nɛ, saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise kɔŋawɔ ɔ gyanj ² kaa bɔɔse e nyiaa, “Yako daa, doŋ wonji yaa n dana n ne yɛɛ mena abɔɔ kenja pou? Amɔte faa na neŋ mena doŋ kenan?” ³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Manj mɔ ne gyae maa bɔɔse ŋon nombii dokolonj. ⁴ Gyɔn Wurubuarɛ lonkesɔ kenj ɔ be sɔ balan nɛ, lee Wurubuarɛ gyanj yaa balan gyanj?” ⁵ Botɔɔ te be lɛɛ aŋmaarenj na doŋa nyiaa, “Wonj te dɛɛ yako? Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuarɛ gyanj na, waa bɔɔse daa nyi wonj dɔɔ te da te lɛɛ Gyɔn nombia ŋan di ya? ⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyanj na, balan dikpii kewɔ pou baa funjii daa boya. Nawolo nyi bɛɛ lɛɛ di nideli nyi

Gyɔn yɛɛ Wurubuarɛ dekpɔŋkpenjyɔɔre e.” ⁷ Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa “Dɔɔ gyenj botɔɔ kenj kɔɔ lee ya.” ⁸ Kenje Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaa mena na, manj mɔ ba wola ŋon me doŋ kenj da lee ya.”

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Maake 12:1-12

⁹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu kei fa balan banj nyiaa, “Wɔɔfarale ŋolo fara wɔɔ te ɔ duu daasebia ŋaale ŋan ŋe yɛɛ ŋgba akutuse te bɛɛ baake ŋa nyi gerepo nɛ, te ɔ moo ŋa do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kɛɛ ŋe dɔɔ, te ɔ korowɔ gyu tɛɛle wɔle daale man lemlem ke kyaa botɔɔ kyare. ¹⁰ Debanj kelii nyi bɛɛ kɔ daasebia ŋan nɛ, ɔ kpila ɔ tobaale ŋolo gyu paasetena banj gyanj nyi baa fa e ɔ wui nɔɔ. Botɔɔ te paasetena banj tuku tobaale ŋon, te be tina e yela ɔ lanjawɔ nawɔɔ kufu nyinmaase kufu. ¹¹ Wɔɔte ŋon besewɔ kpila tobaale wɔle bela, mɔna be tuku ŋon mɔ do e desɛŋ te be yela e ɔ lanjawɔ nawɔɔ kufu nyinmaase kufu. ¹² Botɔɔ te ɔ besewɔ kpila tobaale batoorote, mɔna be tuku ŋon mɔ do e gyamɛɛ te be gegei e lee wɔɔ kenj man.”

¹³ Kenje wɔɔte ŋon yakowɔ nyiaa, “Wonj te maa yɛɛ? Maa kpila manj gbagba me tɔɔman lolo bu, mberem ŋon na baa bu e.”

¹⁴ Mɔna paasetena banj kena bu ŋon nɛ be yako doŋa nyiaa, “Kei yena bu ŋon waa di ɔ kya abɔɔ ŋan. ɛ yela dɛɛ ko e na wa abɔɔ ŋan ka bese de wui.” ¹⁵ Mena dɔɔ be wɔŋee e lee wɔɔ kenj man ka ko.

Kenje Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Wonj te ɛ ne lɛɛdi nyi wɔɔte ŋon waa yɛɛ paasetena banj?” ¹⁶ “Waa kɔŋ na ɔ kaa ko paasetena benan, na waa mo wɔɔ kenj do balan wɔlɛɛ nyinmaa man.”

Debanj kenj balan banj be nyii nombia kenja nɛ be yakowɔ nyiaa, “Wurubuarɛ na yeli kekɔŋ mena ya.” ¹⁷ Kenje Yesu kɛɛ wɔ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa,

“Nyi akpaa mena na,

sena te ɛ ne nyii Wurubuarɛ nombia kenja asɛɛ?

‘Boe kenj deni maara banj be bɛɛ nɛ,

ta bese mokoo kasee boe kenj ne yeli deni kenj ne yee donj.'

¹⁸ Walaŋ kamase ŋon ɔ yale boe kei doo na,
ke gyae ke keretii e kpetekpetekpete.
Te nyanj walaŋ kamase ŋon mo boe kenj de yale n doo na,
nyanj ke petee."

Ba kebɔɔse Yesu lee lempoo keto wose man

Mateo 22:15-22; Maake 12:13-17

¹⁹ Botoo na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj gyae gbɛɛ baa kyanj Yesu debokenanj man. Nawolo nyi ba gyenj nyi banj yaa ɔ gyoo dudu kenj, mona na bee yee balan banj. ²⁰ Kenj doo ba moo be sia yakaa ɔ doo. Botoo te kegyiise banj gyae koba fa balan te be kpila wo nyi baa yee ba wose ngba be yee balan kpaakpaawo ne na baa deke Yesu, na be kaa teese ɔ nooman na baa nyinj lese e fa gyoo dinaa ŋon ɔ ne di be doo ne. ²¹ Kenje balan banj gyuuwo ke boose e nyiaa, "De Gbenjgyoo, da gyenj nyi kpene kenj n ne yako te n na wolo mo ne yee ampanj. Da gyenj nyi n bee kee walaŋ siaman ya, mona n na wola balan Wurubuare gbɛɛnenj kpaakpaa ŋan bo na anokoare. ²² Dei nyi deɛ to lempoo fa Romantena gyoo dinaa ŋon yaa de na too ya?" ²³ Yesu kena ba adao ŋan bee dii ne ɔ yako wo nyiaa, ²⁴ "E mo kobabii kenj daale konj maa kee. Amote nyee na ɔ yele yakaa la ke doo?" Botoo te be tiranoo nyi "Romantena gyoo dinaa ŋon." ²⁵ Mena doo Yesu yako wo nyiaa, "Mena na kpene kenj yee Gyoo dinaa ŋon wui na e mo fa e, te kpene kenj yee Wurubuare mo wui na e mo fa e." ²⁶ Kpene kenj ɔ be yako ne doo ba te tale mo ɔ noowoya ŋan kyanj e balan banj siaman ya. Mena doo ɔ noowoya yee wo gyakolonj te be wuu be noose.

Yesu kawola lee yenj wole kefonj wose man

Mateo 22:23-33; Maake 12:18-27

²⁷ Kenje Sadukiitena banj bee yako nyi yenj wole kefonj be kyaa ya ne man baale konjawo Yesu gyanj kaa boose e nyiaa, ²⁸ "De Gbenjgyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa kei fa daa nyi, 'Akpa

walaŋ ŋolo ɔ kegyia yaa ɔ naabu da yem tina ɔ wɛele yela te be ta lola bia ya na, kaboena nyi ŋon ɔ kyaa ne waa mo lialo ŋon yala na baa lola bia yere ŋon yele man.' ²⁹ Konjawo nyi baala nyetooro baale kyaawo te be kegyia ŋon yala alo te ɔ yenjawo kenj ɔ ta lola bia ya. ³⁰ Botoo te balate ŋon mo yala alo ŋon, ³¹ te batoorote ŋon mo mena. Balanj nyetooro kewo pou yala alo kei te ba yekeewo, mona be man ŋolo na alo ŋon ta lola ya. ³² Kenanj wole na te alo ŋon mo yenjawo. ³³ Mena doo wee kenj Wurubuare waa gyuuusu balan banj pou boo yem ne lee yenj man na, baala nyetooro kewo banj boo yala alo kei gyanje ne, be man wonti te alo ŋon waa yee ɔ wɛele?"

³⁴ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Bee mo ala banj be kyaa teele kei doo ne fa yale te baala banj mo be kyaa teele kei doo ne ne yala ala, ³⁵ mona balan banj be kaboena nyi Wurubuare waa gyuuusu wo lee yenj man na baa kyaa kekpaakekpaane, baala be gyae baa yala ya te boo gyae baa mo ala mo fa yale debanj wole kenanj man ya. ³⁶ Yenj be tale ko wo bela ya nawolo nyi be yee ngba Wurubuare kpilala ne. Be yee Wurubuare biawo, nawolo nyi ba te fom lee yenj man. ³⁷ Mosesi mo torowo yako nyiaa, balan ayenanj baa fonj lee yenj man. Nawolo nyi debanj kenj ɔ be naa deponfa kenj ne kpaa ne ɔ yakowo nyiaa, de Gbenjgyoo Wurubuare yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuare. ³⁸ Kei nawolo baa nyiaa, ɔ yee balan banj be kyaa na be sia ne Wurubuare e. ɔ te yee woya Wurubuare e ya, nawolo nyi Wurubuare siaman na ɔ balan pou delena." ³⁹ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala banj baale yakowo nyiaa, "De Gbenjgyoo, n tiranoo nideli." ⁴⁰ Mena doo ŋolo te tale gyoo ɔ konoo boose e nombii bela ya.

Amote yena nyeelɛɛre Kristo ŋon?

Mateo 22:41-46; Maake 12:35-37

⁴¹ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Sena te baa tale yako nyi nyeelɛɛre ŋon Wurubuare be yako see nyi waa konj ne yee gyoo Defidi ɔ naanabii e? ⁴² Nawolo nyi

gyoo Defidi gbagba yakowɔ noonen tɔne
kenj man nyiaa,

'De Gbenjyoo Wurubuare ɲon yako me
Gbenjyoo nyi

"Tisi kyaa me dunolunj doo,

⁴³ kelii debanj kenj maa mo n kolala banj do
n tɛɛ."

⁴⁴ Gyoo Defidi baake nyeelɛere ɲonanj nyi
ɔ Gbenjyoo. Akpaa mena na, sena te
nyeelɛere ɲonanj waa bese gyoo Defidi ɔ
naanabii?"

*Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena
mmaraa wolala banj wose man*

Mateo 23:1-36; Maake 12:38-40

⁴⁵ Balanj banj pou kee tei Yesu nɛ ɔ yako
ɔ kaseela banj nyiaa, ⁴⁶ "Ɛ kee ɛ wose
nideli na Gyudatena mmaraa wolala banj.
Bɛɛ gyae kegbase doolonj nyinjan keta do
kila, te bɛɛ gyae balanj ke bunjii do wɔ
noo balanj deɛgyanɛe man, te bɛɛ gyae
akyaese kpaakpaa Gyudatena osom denɛɛ
na be deɛgyanɛe di gyonj man. ⁴⁷ Bɛɛ
beo liala leo ba aboo ɲan be dana nɛ.
Bɛɛ fane kyare na baa mo beo balanj nyi
be yɛɛ balanj kpaakpaawɔ." Wurubuare
waa wɔɲ mena balanj kɛwɔ dinoo denjela
nideli kela walanj kamase.

21

Lialo diyemte ɲon kɔba kado

Maake 12:41-44

¹ Yesu kekyaa Wurubuare osom deni
dinaa kenj man nɛ, ɔ gyinaa ɔ nyee na ɔ
naa kɔbatena kee mo be kɔba kaa do kɔba
adakaa kenj man, ² te ɔ naa lialo diyemte
ɲolo mo moo kɔbasebia ala kaa do kɔba
adakaa kenj man. ³ Botoo te Yesu yakowɔ
nyiaa, "Ampanj yaa mɛɛ yako ɲon nyi lialo
diyemte kei ta do kɔba kela balanj akanj
banj pou. ⁴ Nawolo nyi banj pou boo do
kɔba nɛ, ba lese kyomii bo lee ɲan be
dana nɛ man. Mɔna lialo kei na ɔ diyem
koranj na, ɔ moo kɔba kenj pou ɔ dana nɛ
kaa do."

*Yesu kekolosi lee Wurubuare osom deni
dinaa kenj kewɔlɛɛ wose man*

Mateo 24:1-21; Maake 13:1-19

⁵ Na Yesu kaseela banj man baale ne
kolosi Wurubuare osom deni dinaa kenj
kyeo na mena kenj boo mo boya kpaakpaa

nyinjan ma ke, na aboo kpaakpaa ɲan
balanj ba mo kaa fa Wurubuare te boo mo
desina deni kenanj nɛ wose man nombia.
Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, ⁶ "Aboo ɲan
pou ɛ ne naa kebo nɛ, debanj daale gyae
kekɔɲ kenj baa tekerii ɲe popou lo kenj nyi
ɛ be gyae ɛ kena boe na boe gyakaa ke
doo doo ya." ⁷ Kenjte ɔ kaseela banj boose
e nyiaa, "De Gbenjyoo, debanj wonjti te
mena nombia kenja gyae kekɔɲ? Wonj ne
gyae la ke yɛɛ na kawola nyi debanj kenj
nombia kenja gyae ke kɔɲ nɛ te lii?"

⁸ Botoo te Yesu tiranoo fa wɔ nyiaa, "Ɛ
kee ɛ wose nideli nyi ɲolo na beo ɲon ya.
Nawolo nyi balanj burum baa kɔɲ ma yele
man nyi, 'Banj yena manj nyeelɛere ɲon,'
na baa yako ɲon nyi 'Debanj kenj te lii.'
Akpaa ɛ nyii mena na ɛ na sila wɔ ya.
⁹ Te akpaa ɛ nyii yoo na yoo nombia na ɛ
na yeli gyakolonj kekyan ɲon ya, nawolo
nyi kaboena nyi mena nombia kenja pou
deekɔɲ. Mɔna kenja bɛɛ wolo nyi debanj
otomante kenj gyae ke kɔɲ debokenanj
man ya."

¹⁰ Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa,
"Tɛelese gyae ka koro yokii na doɲa, te
gyoonenj mo baa yokii na doɲa. ¹¹ Tɛele
gyae ke wosi, tanam dinaa gyae ke yala
tɛelese doo te kaweesse mo gyae ke gbiki
tɛelese doo. Gyakolonj nombia na nombia
dinaana gyae ka lee adido kɔɲ.

¹² Mɔna pɛte kenja pou kekɔɲ nɛ, lee
manj doo baa kyan ɲon na baa naase
ɲon diyem. Baa mo ɲon fa Gyudatena
osom denɛɛ man kegyiise na gyoonenj na
gyoonenj kegyiise na baa di ɛ nombia na
baa do ɲon denɛɛ man. ¹³ Kenja gyae
ke yela ɛ kenjinj gbɛɛ kolosi Wurubuare
nombia kpaakpaa ɲan fa wɔ. ¹⁴ Mɔna
ɛ yela ke doo ya agyuenj man nyiaa, te
yɛɛ kenj ɛ ka yeyɛɛ na nombii kenj ɛ ka
mo kolosi lese ɛ noose ya, ¹⁵ nawolo nyi
manj ne gyae la maa wola ɲon nombia
ɲan ɛ ke yako. Na maa fa ɲon nyansa
kenj ɛ kolala be gyae baa tale senj ɛ siaman
nyi emɛɛ na wɔ kedi nombia ya. ¹⁶ Emɛɛ
gbagba ɛ kyao na ɛ nao na ɛ naabia na ɛ
lonjtona na ɛ gyoona ne gyae la baa lese
ɲon fa, na baa koe ɛ man baale. ¹⁷ Lee
manj doo balanj pou baa kola ɲon. ¹⁸ Mɔna

ε nyeenyooose dokolon koran gba be gyae ka yo ya. ¹⁹ Ε sen kenken ε keleedi man kelii oto na, ε ke nyin nyeedonj.”

Yesu kekolosi lee mena kenj baa wolεε Gyerusalem donoo ne wose man

Mateo 24:15-21; Maake 13:14-19

²⁰ Kenje Yesu yako wo nyi, “Deban kenj ε naa yoonootena de kaa kilisi Gyerusalem donoo ne, botoo te ε ka gyen nyi ka kewolεε ta benaa.

²¹ Akpaa de konj mena na balan banj be kyaa Gyudia tεele man ne, baa yeu gyu bulase doo te banj mo be kyaa Gyerusalem donoo man ne baa lee ke man, te banj mo be kyaa ka yenaase ne be na bese konj donoo kenj man ya. ²² Nawolo nyi kei yena denjele kewonj kenj gyae ke konj ngba mena kenj Wurubuare nombia anmarasenj see njan be yako ne. ²³ Weeya njenanj man ne, fulεetena na talabose baa laako. Nawolo nyi kayeyεε dinaa gyae ke konj tεele kei doo, na Wurubuare denjele kewonj kekonj balan kewo doo. ²⁴ Baa mo sila ko balan banj baale, na baa kyanj baale keto deni tεelese wolεε doo. Balanj banj ba te yeε Gyudatenawo ya ne baa di Gyerusalem donoo doo kelii debanj kenj Wurubuare ba see ne.”

Deniwalanj Bu njon ka bese konj

Mateo 24:29-31; Maake 13:24-27

²⁵ Kenje Yesu yakowo nyiaa, “Ε kena gyakolonj nombia weese na gyaalanj na kyolobiise man, te gyakolonj gyae ka gyoo tεele kei doo balan pou te boo gyae baa gyen kpene kenj baa yeε ya, lee mena kenj epo ne muusu te keε gyoo nedonj ne doo. ²⁶ Debanj kenj beε wolεε na nombia njan gyae ke yeε tεele kei doo ne, gyakolonj gyae ke yela balan woya ke yekii lee be man, nawolo nyi aboo njan njε kyaa adido te njε dana donj ne pou gyae ke wosi. ²⁷ Debanj kenanj ne, ε kena manj Deniwalanj Bu njon ta mo donj na gyoorobiiri lee njoma man adido mee konj. ²⁸ Akpaa ε naa aboo kenja ne konj na ε koro senj na ε ke kpanj ε gbegyase, nawolo nyi ε nyeekeleε ta benaa.”

Fiigi danj kenj dudu

Mateo 24:32-35; Maake 13:28-31

²⁹ Kenje Yesu gyoo dudu fa wo nyiaa, “Ε keε fiigi danj kenj na daase akanj njan pou. ³⁰ Akpaa ε naa ngba njε tombia ne porokee na, ε gyen nyi dekpao ta benaa. ³¹ Mena mo te akpaa ε naa mena aboo kenja ne konj na, ε gyen nyi Wurubuare gyoori kenj ta benaa. ³² Ampanj yaa mee yako njon nyiaa, mena duulunj kei be gyae ke munu pεte aboo kenja pou ke konj ya. ³³ Adido na tεele kei pou gyae ke gyu oto, mona me noowoya njan doo njan gyae ke kyaa kekpaakekpaa.”

³⁴ “Ε keε ε wose doo nideli! Ε na yeli tεele kei doo aboo kegyae ka bere ε sia ya. Ε na mo solonj kenyo do ε wose ya. Ε na gyuenj tεele kei doo nombia beinj, na wee kenj be nyinj konj kaa futaa njon ya. ³⁵ Nawolo nyi mena wee kenanj gyae ke konj tεele kei balan pou doo. ³⁶ Mena doo ε keε ε wose doo nideli debanj kamase na ε ke fane na ε kenyinj tale lese ε wose lee nombia njan pou gyae ke konj ne man, na ε ke nyinj tale senj manj Deniwalanj Bu njon siaman.”

³⁷ Wee kamase na, Yesu na wolo Wurubuare osom deni dinaa kenj man te balinoo de lii na o ne gyu ke doo oliifi bula kenj doo. ³⁸ Tεε de naa nebo nebo na, balan banj pou ne gyu ke yilaa Wurubuare osom deni dinaa kenj man na baa nyii o nombia njan.

22

Gyudase Isekarote kalese Yesu fa

Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Gyon 11:45-53

¹ Gyudatena debanj kenj beε baake ke nyi nyeekeleε debanj kenj bee di bodobodo kenj bodobodo tee be doo ke man ya ne keε benaa ne, ² Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbεε kenj baa mo ko Yesu, mona bee yee balan banj.

³ Kenje obonsam gyoo Yesu kaseela kufu bala banj man njolo njon beε baake nyi Gyudase Isekarote ne man. ⁴ Kenje Gyudase gyuuwo te njon na Wurubuare saese kegyiise na Wurubuare osom deni dinaa kenj kotootena kegyiise bakewo see mena kenj waa lese Yesu fa wo. ⁵ Yeε kegyiise banj gyonj te be seεwo nyi baa fa

e koba. ⁶ Kenje Gyudase mo sɛwɔ te ɔ gyae gbɛɛ kenj waa mo lese Yesu fa wɔ kenj balan ba gyem ya.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeɛwee dinaa weenɛɛ ɲan

Mateo 26:17-25; Maake 14:12-21; Gyɔn 13:21-30

⁷ Gyudatena wee dinaa kenj bee di bodobodo kenj bodobodo tee be doo ke man ya, te bɛɛ mo nyeekeɛɛ nambu ɲon mo deesi kelii nɛ, ⁸ Yesu kpila Pita na Gyɔn nyiaa, “E gyu ke desina abɔɔ ɲan dɛɛ mo di nyeekeɛɛ weenɛɛ ɲan nɛ see.” ⁹ Botɔɔ te be bɔɔse e nyiaa, “Aɛɲ te n nɛ gyae de kaa desina see?” ¹⁰ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E betaa e na gyoo donɔɔ kenj man nɛ, e kena balee ɲolo seelena loɲ na ogele. E sila e gyu dekpanalanj kenj man waa gyoo nɛ, ¹¹ na e ke yako dekpanalanje ɲon nyiaa, ‘De Gbenjgyoo ɲon kpa dɛɛ bɔɔse neɲ nyi aɛɲ te ɲɔɔla deni kenj daa na me kaseela dɛɛ kaa di nyeekeɛɛwee weenɛɛ ɲan nɛ kyaa?’ ¹² Balee ɲonanj waa wola ɲon abansoro deni dinaa daale kenj ke kyaa adido te bɔɔ desina ke man nideli nɛ. E desina botɔɔ na de kaa di weenɛɛ ɲan.”

¹³ Yesu kaseela banj ke gyu kenj nɛ, be naa kpene kamase doo pɛpɛpɛ ɲgba mena kenj Yesu be yako wɔ nɛ, te be desina nyeekeɛɛ weenɛɛ ɲan see botɔɔ.

¹⁴ Debanj kenj kelii nɛ, Yesu na ɔ kaseela banj kyaawɔ bom baa di. ¹⁵ Kenje Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, “Me gyaewɔ nideli me konɔɔ man nyi daa na ɲon ke di mena nyeekeɛɛ weenɛɛ kenja pɛna me kaa naa diyem! ¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyiaa, mɔɔ gyae maa tekaa di weenɛɛ kenja bela ya kelii wee kenj kpene kenj mena kedi kei seɲɛ fa nɛ, gyae ke kɔɲ mena Wurubuare gyoori kenj man.” ¹⁷ Kenje Yesu moo leenɔɔ kenj te ɔ fanewɔ do Wurubuare nɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “E lɛɛ kei na e ke nyɔɔ fa dɔɲa. ¹⁸ Nawolo nyi mɛɛ yako ɲon baa nyiaa, mɔɔ gyae maa nyɔɔ solonj kei bela ya kelii wee kenj Wurubuare gyoori kenj gyae ke kɔɲ.” ¹⁹ Kenje ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ do Wurubuare nɔɔ te ɔ kara ke mo fa wɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei

yena ma wosenaane kenj mɔɔ mo deesi fa ɲon. E kyaa yɛɛ kei na e ka mo tɔɔse manj.” ²⁰ Mena mɔ te be ke di tanj nɛ, ɔ moo leenɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yena me fatabo kenj Wurubuare be kyɛɛkee leki mo tɔ nɔɔkebakesee wole kenj nɔɔ fa ɲon. ²¹ Mɔna mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyiaa, walanj ɲon waa lese manj fa nɛ kpue na manj weenɛɛ kenja dedii man kebo. ²² Manj Deniwalanj Bu ɲon maa yɛɲ ɲgba mena kenj Wurubuare be yako see nɛ, mɔna walanj ɲon waa lese manj fa nɛ waa laako.” ²³ Botɔɔ te ɔ kaseela banj gyoo dɔɲa ke bɔɔse nyiaa, “De man walanj wonɲi kitii ne gyae la waa yɛɛ mena nombii kei?”

Amɔte yena kegyia?

Mateo 20:20-28; Maake 10:35-45

²⁴ Kenje aɲmaarenj gyoo Yesu kaseela banj man nyi be man wonɲi ne gyae la waa yɛɛ be kegyia? ²⁵ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, “Tɛɛle kei dɔɔ gyoonɛɲ ne di donj be balan dɔɔ, mɔna balan ne baake mena gyoonɛɲ kewɔ nyi be yɛɛ balan kpaakpaawɔ. ²⁶ Mɔna tekaboena nyi emɛɛ ke yɛɛ ɲgba mena balan kewɔ nɛ ya. Walanj ɲon ɔ yɛɛ kegyia e e man nɛ waa yɛɛ ɔ wose ɲgba e man kemaasabii nɛ, te ɲon ɔ yɛɛ e siamante e nɛ waa som ɲon. ²⁷ Walanj ɲon ɔ kyaa ɔ ne dii na ɲon ɔ na som e nɛ, be man wonɲi yena kegyia? Na walanj ɲon ɔ kyaa ɔ ne dii nɛ yee? Mɔna manj kyaa e man ɲgba walanj ɲon ɔ na som nɛ.

²⁸ Emɛɛ yena banj e ba sem me wole lee me kayeyɛɛ man pou, ²⁹ mena dɔɔ mɛɛ see ɲon gyoori ɲgba mena kenj me kya ba see manj gyoo nɛ. ³⁰ Na daa na ɲon kedi na dɛɛ nyɔɔ me gyoori kenj man, na e ke kyaa me gyooro gbɛɛɛ ɲan dɔɔ e ke di Iseraetena akpanalanj kufu ala ɲan balan nombia.”

Yesu keyako nyi Pita waa bɛɛ e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Gyɔn 13:36-38

³¹ Kenje Yesu yako Simɔn Pita nyi “Simɔn, Simɔn nyii! Ɔbonsam ta sola gbɛɛ lee Wurubuare gyanj waa kɛɛse e popou kɛɛ na waa kpase e man ɲgba mena kenj bee feefu amola lese bia nɛ.

³² Mɔna ma te fane fa nyan Simɔn na n kelɛedi be yɔkɔse ya. Te akpaa n kyɛɛkee lee n gbɛɛneɲ kumɛɛ man bese kɔɲ me gyan nɛ, do n tebia me kaseela akan ban kakyeɲ.” ³³ Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Me Gbenɲgyoo, nyi akpaa ke yɛɛ deni kedoo ke yaa yeɲ ke koran na, ma te desina ma wose nyi maa sila neɲ.”

³⁴ Kenɛte Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Pita, mɛɛ yako neɲ nyi pɛte kegyim kelɔ woya gyɛɲ na, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyeɲ man korakora ya.”

³⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Deban ken mɔɔ kpila ɲon ken ε ta mo kɔba yaa akpo, yaa ε ta mo nkyokotase tela ya nɛ kolo hia ɲon?” Kenɛte be tiranɔɔ nyiaa, “Koa, kolo te hia daa ya.” ³⁶ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Nɛnɛɛ dɔɔ nyan ɲon n dana kɔba yaa akpo na mo tela, te nyan ɲon n be dana sila ya na yɔɔ n kegba na n ka mo ke lɛɛ daale.” ³⁷ Nawolo nyi ba te ɲmarase ma wose man nombia see nyiaa, ‘Ba te kala e do nombiakumɛɛyɛɛra man,’ te mɛɛ yako ɲon ε ke nyii nyiaa, Wurubuare nombia ɲan bɔɔ ɲmarase see lee ma wose man nɛ, kaboena nyi ɲe dɛɛ kɔɲ mena. Ampaɲ kpene ken bɔɔ ɲmarase see lee ma wose man nɛ ta benaa ka ke kɔɲ.” ³⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela ban yako e nyiaa, “De Gbenɲgyoo kɛɛ silase ala yaa.” Kenɛte Yesu yako wɔ nyi, “Tekaboe mena.”

Yesu kefane Gɛkyɛmane

Mateo 26:36-46; Maake 14:32-42

³⁹ Kenɛte Yesu leewɔ donɔɔ ken man gyu oliifi bula ken dɔɔ ɲgba mena ken ɔ ne kyaa gyu nɛ, te ɔ kaseela ban sila e gyu.

⁴⁰ Be kelii botɔɔ nɛ Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ε fane na ε be nyin gyoo kekeɛsekɛɛ man ya.” ⁴¹ Kenɛte ɔ wɔɲa ɔ wose lee yenaɲ gyu siaman kyomii te ɔ ke bunawɔ fane nyiaa, ⁴² “Taata, akpaa ke yɛɛ n kegyaebii ke na, lese man lee kaale kei man. Mɔna na yɛɛ man kegyaebii ya, yɛɛ nyan gbagba n kegyaebii.” ⁴³ Botɔɔ te Wurubuare kpilale lee adido kɔɲ kaa do e kakyeɲ. ⁴⁴ Yesu kɛɛ yeyɛɛ ken nɛ, ɔ kyaɲa ɔ wose fane nideli te dufun ken ba lee e nɛ kyɔseewɔ yala tɛɛle man ɲgba fatabo nɛ. ⁴⁵ ɔ ke fane taɲ ken nɛ te ɔ

besewɔ gyu ɔ kaseela ban gyan. ɔ ke gyu ken na ɔ ke naawɔ ɲgba ɔ kaseela ban te dokii, nawolo nyi dekokɔrɔkɔɔ te kyan wɔ. ⁴⁶ Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera ε ne doo? ε koro na ε ke fane na ε be nyin gyoo kekeɛsekɛɛ man ya.”

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Gyɔn 18:2-11

⁴⁷ Yesu ka sen ɔ ne kolosi nɛ balan dikpii baale kaa bɛɛwɔ lee ɔ dɔɔ, na Gyudase ɲon ɔ yɛɛ Yesu kaseela kufu bala ban man ɲolo e nɛ dɔɲɛɛ la be siaman. ɔ kena Yesu nɛ te ɔ kɔɲawɔ ɔ kaa pukaa e. ⁴⁸ Kenɛte Yesu bɔɔse e nyiaa, “Gyudase, kepukaa te nyan ka mo lese man Deniwalaɲ Bu ɲon fa?”

⁴⁹ Yesu kaseela ban kena kpene ken ne gyae ke kɔɲ nɛ te be bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɲgyoo, dɛɛ mo de silase na dee yoo?”

⁵⁰ Botɔɔ te Yesu kaseela ban man ɲolo moo ɔ yoosila kara saese kegyia tobaale ɲolo dunolun deɲele lese ke lɔ. ⁵¹ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “ε tina yela, ε na yɛɛ mena ya.” Te ɔ tinaa balee ɲon deɲele ken te ka towaawɔ bela. ⁵² Kenɛte Yesu bɔɔse saese kegyiise na Wurubuare dɛɛ kotɔɔtɔtena kegyiise na kegyiise ban bɔɔ kɔɲ botɔɔ be kaa kyan e nɛ nyiaa, “Weera te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kɔɲ me dɔɔ ɲgba me yɛɛ walaɲkum e nɛ? ⁵³ Wee kamase daa na ɲon ne kyaa la Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man, mɔna ε te kyan man ya. Nɛnɛɛ te gbɛɛ torowɔ fa ɲon nyi yaa kyan man, na ε ke yɛɛ ɔbɔnsam ditɲntɛ gyoo ɲon kegyaebii.”

Pita keɛɛ Yesu

Mateo 26:57-58, 69-75; Maake 14:53-54, 66-72; Gyɔn 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Botɔɔ te be kyaɲa Yesu mo e gyu Wurubuare saese kegyia ɲon dekpaɲalaɲ man, na Pita mɔ silana wɔ wɔle wɔle. ⁵⁵ Kenɛte balan ban doo boalaɲ dekpaɲalaɲ ken nsana nsana te be yilaawɔ ke gyan bee woli, te Pita mɔ gyuuwɔ ke kyaa be gyan. ⁵⁶ Alebia ban bɛɛ yɛɛ tom dekpaɲalaɲ ken man nɛ ɲolo naa Pita kyaa boalaɲ ken gyan, te ɔ gyene e nideli te ɔ yakowɔ nyi “Na balee kei mɔ kpue na

Yesu!" ⁵⁷ Kenje Pita læ anmaaren nyiaa, "Alebu, mɔɔ gyen e ya." ⁵⁸ Te kyare ya te nolo mɔ naa e te ɔ yako e bela nyiaa, "Nyan mɔ n yee be man nolo e!" Kenje Pita tiranɔɔ nyiaa, "Baale, mɔɔ kpue na wɔ ya!" ⁵⁹ Deban dokolon daale wɔle ne, nolo mɔ kaa yase ɔ sia do Pita nonan nyiaa, "Ke yee ampan kaen nyi balee kei kpue na Yesu, nawolo nyi ɔ yee Galelia baale e!" ⁶⁰ Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, "Baale, mɔɔ gyen nombia nan n ne yako ne man ya." Pita ke yakaa ɔ ne kolosi ne te kegyim loo woya. ⁶¹ Botɔɔ te de Gbenjyoo Yesu geesewɔ kee Pita, te Pita toose de Gbenjyoo Yesu nombia nan ɔ be yako e ne nyiaa, "Pe kegyim ke lo woya gyen na, nyan ke bee betabotooro nyi n ba gyen man ya ne." ⁶² Kenje Pita leewɔ debɔɔ man gyu ke kyan ɔ nyee wii nideli.

Be ketuku Yesu

Mateo 26:67-68; Maake 14:65

⁶³ Balan ban bee kee Yesu doo ne fiasse bee kulu e na bee tuku e. ⁶⁴ Ba moo kanyan bake ɔ sia na bee takee e akotase na bee boose e nyi "Yako daa, amote gyoo na nen?" ⁶⁵ Te ba tee e tuubia kpan kpan kpu.

Be kamo Yesu gyu donɔɔ kegyiise siaman

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Gyɔn 18:19-24

⁶⁶ Tee kena ken ne, donɔɔ kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban gyanseewɔ te ba moo Yesu kon kaa sen be siaman. ⁶⁷ Kenje be yako Yesu nyiaa, "Akpaa nyan yena nyeeleere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon ne na yako daa dee nyii." Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Akpaa me yako non na e be gyae e ke læ man di ya, ⁶⁸ te akpaa me boose non nombia mɔ ne e be gyae e ke tiranɔɔ fa man ya. ⁶⁹ Mona lee deban kei ne gyu ne, man Deniwalan Bu non maa kyaa Wurubuarɛ Kpatakperɛ non dunolon doo." ⁷⁰ Kenje be popou boose e nyiaa, "Akpaa mena na nyan yena Wurubuarɛ bu non?" Kenje Yesu tiranɔɔ nyi, "Mena yaa e ne yako ne." ⁷¹ Kenje be yakowɔ nyiaa, "Won nombia yaa dɛ

gyae dɛe bese nyii kpu bela. Daa gbagba te nyii lee non gbagba nooman!"

23

Be kamo Yesu gyu Pilato na Gyoo Herode gyan

Mateo 27:1-2, 11-31; Maake 15:1-5; Gyɔn 18:28-38

¹ Kenje balan ban boo gyanee botoo ne pou korowɔ mo Yesu gyu Pilato non ɔ senɛɛ Romantena gyoo dinaa nawoo man ne gyan, ² te be fiasse bee mo nombia yakaa ɔ doo nyiaa, "De naa balee kei don de balan siaman ɔ na wola wɔ nombiakumɛɛ keyee. ɔ ne bee nyi be na to lempoo fa gyoo dinaa Kaesa ya, te ɔ ne gyoo konoo yako nyi non yena nyeeleere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon ne, te ɔ yee gyoo mɔ e." ³ Botoo te Pilato boose Yesu nyiaa, "Nyan yena Gyudatena gyoo non?" Te Yesu tiranɔɔ nyi, "Mena yaa n yakowɔ ne." ⁴ Kenje Pilato yako saese kegyiise ban na balan dikpii ken nyiaa, "Ma te naa nombiikum ken balee kei be yee ken kaboena nyi maa bu e foo ya." ⁵ Mona nenɛɛ gba te ba senɛɛ be noowoya doo kenken nyi, "ɔ ta mo ɔ kawola ken wolee balan agyuen Gyudia teele kei doo pou. ɔ fiasse lee Galelia teele doo te nenɛɛ ɔ te kaa lii de gyan kebo."

⁶ Pilato ke nyii nombia kenɛɛ ne ɔ boosewɔ nyiaa, "Balee kei yee Galelia baale e?" ⁷ Pilato ka gyen nyi Yesu lee gyoo Herode teele man ne, ɔ yela ba mo e gyu gyoo Herode gyan. Deban kenan na gyoo Herode mɔ kyaa Gyerusalem donoo man botoo. ⁸ Gyoo Herode kena Yesu ne yee e gyon nideli, nawolo nyi ɔ wulaa nyii Yesu wose man nombia te ɔ ne gyae e mo waa naa. Lee mena ken ɔ be nyii Yesu wose man nombia doo ne, wa agyuen yena nyi waa yee yakolon nombia wola e. ⁹ Mena doo gyoo Herode boose Yesu nombia burum, mona ɔ te tira ne man dokolon noo ya. ¹⁰ Botoo na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban senɛɛ kenken bee keere nombia dinaana yakaa Yesu doo. ¹¹ Kenje gyoo Herode na ɔ yoonootena ban kulu Yesu te ba do e desɛn. Ba doo e gyoooro kegba te ɔ yela ba

besena e gyina Pilato. ¹² Lee wee kenan te gyoo Herode na Pilato nsana besewo de, nafa na boɔ na gyoo ya.

¹³ Botoo te Pilato baake saese kegyiise ban na donoo kegyiise na balan ban pou gyanee, ¹⁴ te o yako wo nyiaa, “Emee moona balee kei kon me gyan te e kpa o na beo balan ban. Man gyoo ke man e siaman kebo mona ma te naa nombiakumee nan o be yee te e ne kara o noo ya. ¹⁵ Gyoo Herode mo te naa nombiikum lee o wose man ya, te o yela ba besena e kona daa. N kee paa na balee kei te yee kolo kum ken kaboena nyi baa ko e ya. ¹⁶ Mena doo maa yela baa tuku e na baa tina e yela.” ¹⁷ Na ke yee ba mmaraa ke nyi ba nyeekelawee kedi kamase na, kaboena nyi Pilato waa tina balan ban boɔ kyam to deni man ne, be man nolo non ban Gyudatena ne gyae ne yela fa wo.

¹⁸ Botoo te balan dikpii ken pou fae yeesa nedon nyiaa, “Ko balee kei na n ke tina Barabase yela fa daa.” ¹⁹ Ken doo boɔ kyan Barabase to deni yena nyi, non tee la balan siaman te ba korowo sen tia kegyiise te o koo walan nombia nenan man. ²⁰ Ken Pilato ne gyae waa tina Yesu yela doo ne, o besewo kolosi fa balan ban. ²¹ Mona balan ban gyakaa bee fae yeesa nyiaa, “Yela baa gyo e sakaa opanjan doo” ²² Ken te Pilato besewo kolosi fa wo betabotoorote nyiaa, “Won nombiikum yaa balee kei yee wo? Man te naa kpene ken o be yee ken kaboena nyi baa ko e ya. Mena doo maa yela baa tuku e na maa tina e yela.” ²³ Mona balan ban sen ee kenken bee fae yeesa nedon nyi baa gyo e sakaa opanjan doo, te be yeesa nan kela Pilato. ²⁴ Mena doo Pilato yee wa agyuen nyi waa yee balan ban kegyaebii fa wo. ²⁵ Ken te Pilato tinaa Barabase non boɔ kyam to deni ne yela fa wo. Barabase kei tee la balan baale siaman te ba korowo sen tia kegyiise te o koo walan mo. Non yena walan non balan ban be yako nyi waa tina e yela fa wo ne. Te o moo Yesu fa wo nyi baa gyu ke yee e ba kegyaebii.

Ba kegyo Yesu sakaa opanjan doo

Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Gyon 19:17-27

²⁶ Be ka mo Yesu lee Pilato gyan bee gyuu ne, be gyanee na balee nolo non bee baake e nyi Simon non o ba lee Kirene donoo man ne, na o ta lee akuraa o ne kon Gyerusalem donoo man. Ken te be kyan e te ba nere e mo opanjan ken seele e na o silana Yesu wole wole.

²⁷ Na balan burum silana Yesu, mo kpu na ala ban bee wii te be toose ne kyonjii wo fa e ne. ²⁸ Ken te Yesu besenawo kee wo te o yako wo nyiaa, “Gyerusalem ala, e na wii fa man ya. Mona e wii fa e wose na e bia. ²⁹ Nawolo nyi deban daale ne kon ken e ke yako nyiaa, ‘O lamanbose, emee ban bia te doo e tooman see ya te bia te nmase ya ade ya ne, emee na nyebam.’

³⁰ Deban kenan te balan baa yako bulase nyiaa,

‘E kaa nere daa,’

na baa yako bulasebia mo nyiaa,

‘E kaa wuu de doo!’

³¹ Akpaa dan lan te ne kpa la nne na, sena te dan dowolo gyae ke yee?” ³² Ken te ba moo nombiakumeyyera bala baale mo kaa kpu na Yesu na be kaa ko wo.

³³ Be kelii botoo ken bee baake ke nyi “Nyeepookoo dee” ne, be gyoo Yesu sakaa opanjan doo. Ken te be gyoo nombiakumeyyera bala ban mo sakaa opanjaase kpu na e. Nolo sakaa o dunolon doo te nolo mo sakaa o demena doo. ³⁴ Ken te Yesu yakowo nyiaa, “Taata! Mo balan kewo nombiakumee kyee wo, nawolo nyi boɔ gyan kpene ken bee yee ne ya.” Ken te be loo boe mo kpala Yesu kegbase. ³⁵ Na balan burum sen ee botoo bee kee te Gyudatena kegyiise ban mo kulu e nyiaa, “O ne lee balan nyee, e yela waa lee o wose na dee kee. Ngba non kpa non yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne.” ³⁶ Ken te yoonootena ban mo kulu e te be faa e solon ken koo nyan ne, ³⁷ te be yakowo nyiaa, “Akpaa nyan yena Gyudatena gyoo non na, kenan na lee n wose!” ³⁸ Te be nmarase nombia ken see o nyee adido nyiaa,

“KEI YENA GYUDATENA GYOO NON.”

³⁹ Botoo te nombiakumeyyera bala ban be sakaa opanjaase doo ne man nolo tee Yesu nyiaa, “Na nyan yena nyeeleere

be kpue na wo ne gyuu la ke yako nombia kenja fa kpilala banj. ¹¹ Mɔna kpilala banj gyuenwo nyi nan ala banj be yako ne pou yee diyin nombia na, mena doo ba te lee wo di ya. ¹² Kenje Pita non korowo yeu gyuu yeboo kenj tee. O ke bunawo do o sibii kee yeboo kenj man na, o naa akaralee kenj booo mo milii e ne kaagenj doo la. Botoo te o besewo gyuu dee na o na gyuenj nombia nan be konj ne man.

Yesu kalese o wose wola o kaseela bala baale

Maake 16:12-13

¹³ Mena wee kenanj ne, Yesu kaseela bala baale leewo Gyerusalem donoo man bee gyuu donoo bii daale kenj bee baake ke nyi Emause ne man. Lee botoo gyuu Gyerusalem donoo man gyae ke yee ngba gbekemaase nyetooro (kilometase kufu daale) ne. ¹⁴ Na be donje bee yoo nombia nan be konj ne afa. ¹⁵ Ba ke ta bee yoo afa kenja ne, Yesu gbagba kaa besewo lee be doo. ¹⁶ Mɔna be ta gye nyi Yesu nonanj ya.

¹⁷ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Woj afa yaa e donje e ne yoo mena?” Kenje be doowo senj waranjase man. ¹⁸ Te be man nolo non bee baake e nyi Kilopase ne boose Yesu nyiaa, “N yee njole e Gyerusalem donoo man kebo, kenj n ba gyenj kpene kenj be konj weeya ala kenja yee?”

¹⁹ Botoo te Yesu boose wo nyiaa “Woj nombia konjala?” Kenje be tiranoo fa e nyiaa, “Yesu Nasarete baale non wose man nombia. Balee kei yee Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyoo e te o kekolosi na o nombia nan o be yee ne, lesewo wola nyi Wurubuarɛ kpue na e te balanj mo lee e di. ²⁰ Wurubuarɛ saese kegyiise na de donoo kegyiise lese na e fa nyi baa ko, te be gyoo e sakaa opanjanj doo. ²¹ Mɔna nafa non te de loo yakaa o doo nyi waa kaa lee Iseraetena nyee. Gyenj yena weeya atoorote ngba kenja pou be konj ne. ²² Kenja wole ne, ala baale banj be kpue na daa ne konawo kaa yako daa yakolonj nombia naale. Be kpa be karateewo gyuu yeboo kenj tee, ²³ mɔna ba te naa Yesu woo non ya te ba besewo konj kaa yako nyi,

Wurubuarɛ kpilala bala baale kaa lese ba wose wola wo, te be yako wo nyi Yesu delena. ²⁴ De man baale mo gyuu yeboo kenj tee na, ba ke naa kpene kamase ngba mena kenj ala banj be yako ne mɔna banj mo te naa Yesu non ya.”

²⁵ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “O emee ayintena, weera doo te e yee nyoenyoe na nombia nan pou Wurubuarɛ akpɛnkɛngyoo banj be yako see ne ke lee di mena. ²⁶ Tekaboena nyi nyeelɛere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa konj ne, waa naa diyem kei pena waa gyoo o gyoori kenj man yee?” ²⁷ Botoo te Yesu fiasɛɛ o na wola wo kpene kenj booo njmarase Mosesi mmaraase nan man, na nan Wurubuarɛ akpɛnkɛngyoo be yako see lee o wose man ne man.

²⁸ Be ka benaa donoo bii kenj man bee gyuu ne, Yesu yee wo ngba o ne gbaa waa lanj ne. ²⁹ Mɔna be waase e nideli nyi, “Tee te yuu doo waa konj kaa doo be gyanj.” Mena doo o gyuuwo kekyaa be gyanj.

³⁰ Non na wo ke kyaa baa di ne, o moo bodobodo te o fanewo do Wurubuarɛ noo te o keeree ke kpala wo. ³¹ Botoo te be sia gyuusuwɔ te ba gyenawo nyi Yesu nonanj, kenje o naalaawo be siaman. ³² Kenje be boose donja nyiaa, “Debanj kenj o ne kolosi na daa gbɛnaa man te o ba lese Wurubuarɛ nombia anjarasɛnj see nan man wola daa ne, de woe te lo daa yee?”

³³ Debokenanj man te ba korowo bilenj bese gyuu Gyerusalem donoo man. Botoo te ba ke naa kpilala kufu daale banj na balanj akanj banj te yilaa botoo ³⁴ na bee yako nyiaa, “Ampanj de Gbengyoo non te fom! O ta lese o wose wola Simɔn!” ³⁵ Botoo te kaseela bala banj mo yako wo kpene kenj be konj Emause gbɛnaa man ne, na mena kenj Yesu be keeree bodobodo kpala wo te booo gye nyi non nonanj ne.

Yesu kalese o wose wola o kaseela banj Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Gyɔn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

³⁶ Ba ke yakaa bee kolosi o wose nombia kenja ne, Yesu gbagba kaa senawo be gyanj te o yako wo nyiaa, “Wosefɛɛrenj dee kyaa e man.” ³⁷ Be njenawo te yakolonj kyana wo, na banj gyenj nyi woo yaa be

naawo. ³⁸ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Won doo te e ne yee yaa won doo te e ne lee anmaarej e nyeeya man? ³⁹ E kee me nyinmaase na me nawoo! Man gbagba nonan. E tina man kee! Nawolo nyi woo be dana wosenaane na hoo hgba mena ken e ne naa man dana ne ya.” ⁴⁰ O kekolosi tan ne, o moo o nyinmaase na o nawoo wola wo. ⁴¹ Nombia nan doo be noo te yee wo gyon gbaa ken nyi ba te lee di ya. Kenje Yesu boose wo nyiaa, “E dana weenee naale kebo?” ⁴² Kenje ba moo kpebii ken hoo nasee ke ne dugun fa e. ⁴³ Te o lee ke tao be siaman botoo.

⁴⁴ Kenje o yako wo nyiaa, “Deban ken me kyaa e gyan ne me yako non nyiaa, nombii kamase ken hoo nmarase Mosesi mmaraase nan man, na nan Wurubuar e akpenkpengyoora be nmarase see na nan hoo nmarase see noonej tone man lee ma wose man ne, kaboena nyi ne dee kon mena.” ⁴⁵ Botoo te o toro ba agyuen na baa nyin nyii Wurubuar e nombia anmarasen see nan man. ⁴⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Be yakowo Wurubuar e nombia anmarasen see nan man nyiaa, nyeelere non Wurubuar e be yako see nyi waa kon ne, waa naa diyem na waa yen mona ka weeya atoorote ken na waa fon lee yen man, ⁴⁷ te baa kolosi Wurubuar e nombia o yele man fa balan pou teele kei doo, na baa kyeekele lee be gbenej kumee man na baa kon Wurubuar e gyan, na Wurubuar e ka mo be nombiakumee kyee wo. Baa fias ee lee Gyerusalem donoo man, pena baa gyu donoose akan nan man. ⁴⁸ Emee yena balan ban e ke di mena nombia kenja wose man adanse e. ⁴⁹ Maa mo me kya Wurubuar e felin non o be yako see nyi waa fa non ne kaa do e man. Mona e kyaa Gyerusalem donoo man kebo kelii deban ken waa mo mena donj kei lee adido kaa do e man.”

Yesu kegyu adido

Maake 16:19-20; Kpilala 1:9-11

⁵⁰ Kenje Yesu moo o kaseela ban lee donoo kenan man gyu Betani donoo nooman, botoo te o gyinaa o nyinmaase adido te o hiraa o kaseela ban. ⁵¹ O kee hiraa wo ne, o tinaa wo yela te

Wurubuar e moo e lan adido. ⁵² Kenje ba som e te ba moo kenyanee dinaa bese kon Gyerusalem donoo man, ⁵³ te deban kamase na bee gyu ke kyaa Wurubuar e osom deni dinaa ken man lese Wurubuar e yele.

Nombia kpaakpaa njan Gyon be nmarase ne Gyon

Wurubuarɛ nombii keɗ keɗ fa nyeedon

¹ Lee kewalan keɗ pɛna Wurubuarɛ ke yɛɛ kpene kamase na, non bɛɛ baake e nyi Wurubuarɛ nombii non ne wulaa o kyaa. Na non na Wurubuarɛ kyaa la, te non yena Wurubuarɛ. ² Non na Wurubuarɛ kyaa la leenan keɗalan kenan man. ³ O doo te Wurubuarɛ tɛɛwo yɛɛ kpene kamase, te Wurubuarɛ ta lee o wole yɛɛ kolo na kolo ya. ⁴ Wurubuarɛ nombii kei ne faa na nyeedon, te nyeedon kenan yena keɗmanɛe keɗ ne gyusu balan sia na baa naa Wurubuarɛ gbɛɛ. ⁵ Keɗmanɛe kenan ne nmanɛe ditinɛɛ man, mona ditinɛɛ keɗ bɛɛ tale di ke doo ya.

⁶ Deban daale liiwo na Wurubuarɛ kpila o kpilale nolo non bɛɛ baake e nyi Gyon. ⁷ Non konala o kaa di adanseɛ lee keɗmanɛe keɗ wose man fa balan, na balan pou kenyin ta o doo lee keɗmanɛe keɗ di. ⁸ Na non Gyon gbagba yena keɗmanɛe keɗ ya, mona o konae kaa di adanseɛ lee keɗmanɛe keɗ wose man. ⁹ Non bɛɛ baake e keɗmanɛe gbagba keɗ ne waa kon tɛɛle kei doo, na o kaa nmanɛe fa walan kamase. ¹⁰ Keɗmanɛe kenan kaa kyaawo tɛɛle kei doo. O doo te Wurubuarɛ tɛɛwo yɛɛ kpene kamase tɛɛle kei doo, mona tɛɛle kei doo balan ta gyen e ya. ¹¹ O konawo non gbagba o balan gyan, mona o balan te lee e ya. ¹² Mɔna balan ban pou boo lee e te boo lee di ne, o faa wo gbɛɛ te ba bese Wurubuarɛ bia. ¹³ Ba te yɛɛ Wurubuarɛ bia ngba mena keɗ alo na baale na lola bia ba kegyae man ne ya. Mɔna Wurubuarɛ gbagba kegyaebii man te o lese wo nyi baa yɛɛ o bia.

¹⁴ Non bɛɛ baake e nyi Wurubuarɛ nombii ne, kaa bese deniwalan te o kaa kyaawo de man weeya akalanseɛ njaale. De naa o gyoorobiiri keɗ nawolo nyi non waagen yena o kya Wurubuarɛ bu

dokolon non ne. O man te Wurubuarɛ bɛɛɛ na anokoare keɗ doo.

¹⁵ Gyon dii adanseɛ lee o wose man. O fae yeesa yako nyi, "Walan kei wose man nombia yaa me wulaa yako non nyiaa, 'Walan non o don me wole o ne kon ne o kela man, nawolo nyi o wulaa o kyaa pɛte ba lola man.' " ¹⁶ Lee o bɛɛɛ keɗ be wulu o man ne doo, te o ne hiraa daa agbaatee agbaatee. ¹⁷ Mosesi doo te Wurubuarɛ tɛɛwo mo mmaraase njan fa daa, mona Yesu Kristo doo te o tɛɛwo wola daa o bɛɛɛ na wa anokoare keɗ. ¹⁸ Nolo na nolo te naa ta Wurubuarɛ na o sia ya, mona Wurubuarɛ bu dokolon koon non lon bɛɛ lam non na o kya nsana ya ne, kaa lesena Wurubuarɛ dinoo wola daa.

Gyon Wurubuarɛ lonsoore non kekolosi Wurubuarɛ nombia

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8; Luka 3:1-18

¹⁹ Gyudatena kegyiise ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne, kpila Wurubuarɛ saese na Lewitena baale nyi be kaa boose Gyon nyiaa, "Nyan yena amote?" Gyon ta beo wo ya. ²⁰ Mɔna o torowo yako wo nyiaa, "Na man yena nyeeleere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon ne ya." ²¹ Keɗte be boose e nyiaa, "Kenan na nyan yena amote? Nyan yena Elaegya?" Keɗte o tiranoo fa wo nyi, "Koa, na man yena Elaegya ya." Ba besewo boose e nyiaa, "Nyan yena Wurubuarɛ dekpɛnkpɛngyooore non deɛ daa ne?" Keɗte Gyon tiranoo fa wo nyi "Koa, na man ya."

²² Keɗte be boose e nyi "Te kenan na nyan yena amote? Yako daa nombii dokolon na dee nyin gyu ke yako ban boo kpila daa ne. Sena te n ne yako lee nyan gbagba n wose man?" ²³ Botoo te Gyon moo noowoya njan Wurubuarɛ dekpɛnkpɛngyooore Yesaya be yako see ne tiranoo fa wo nyiaa, "Man yena woya njan ne fae yeesa depampaa dinaa keɗ man ne nyiaa, e teneɛ de Gbengyoo Wurubuarɛ gbɛɛ see e na o kaa ta ke doo."

²⁴ Balan ban boo kpili gyu Gyon gyan ne, man baale yɛɛ Farasiitenawo, ²⁵ keɗte be boose Gyon nyiaa, "Akpaa na nyan yena nyeeleere non Wurubuarɛ be yako

see nyi waa kɔŋ nɛ ya, yaa Elaegya yaa Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ɲon ya na, won ɔɔ te n ne sɔ balan Wurubuare lon?" ²⁶ Botɔɔ te Gyon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Maŋ ɔɔ lon yakaa te me dana mɛɛ sɔ balan Wurubuare lon, mɔna ɲolo kyaa ɛ man ken ɛ ba gyeŋ e ya. ²⁷ ɲon yena walaŋ ɲon ɔ ɔɔ me wɔle ɔ ne kɔŋ, ken ma te kaboe gba nyi maa bun booli ɔ nkyokota ɲmeesen koran gba ya." ²⁸ Nombia kenja pou kɔŋae Gyɔɔdan boo dingyiŋ donɔɔ ken bɛɛ baake ke Betani nɛ man, botɔɔ ken Gyon ne sɔ balan Wurubuare lon nɛ.

²⁹ Tɛɛ kena nɛ, Gyon naa Yesu ne kɔŋ ɔ gyan te ɔ yakowɔ lee Yesu wose man nyiaa, "ɛ kɛɛ Wurubuare nambu ɲon. ɲon na lesena balan lee be dukum man.

³⁰ Kei yena walaŋ ɲon mɔɔ wulaa yako ɲon ɔ wose man nombia nyiaa, 'Walaŋ ɲon ɔ ɔɔ me wɔle ɔ ne kɔŋ nɛ ɔ kela maŋ. Nawolo nyi ɔ wulaa ɔ kyaa pete ba lola maŋ.' ³¹ Nafɔ na maŋ gbagba ba gyeŋ e ya, mɔna ɲon ɔɔ te Wurubuare kpila maŋ nyi me kaa sɔ balan Wurubuare lon, na maa lese e debɔɔ wola Iseraetena na baa nyiŋ gyeŋ e." ³² Kenje Gyon dii adanseɛ nyiaa, "Me naa Wurubuare felin ɲon moo duwuluŋ dinɔɔ tisi lee adido kaa kyaa ɔ ɔɔ. ³³ Nafɔ maŋ gbagba ba gyeŋ e ya, mɔna Wurubuare ɲon ɔ be kpila maŋ nyi me kaa mo lon sɔ balan Wurubuare lon nɛ yako na maŋ nyiaa, 'Walaŋ ɲon n naa Wurubuare felin ɲon de tisi kaa kyaa ɔ ɔɔ nɛ, ɲon ne gyaela waa mo Wurubuare felin ɲon sɔ balan Wurubuare lon.' ³⁴ Ma te naa te mee di adanseɛ nyiaa, ɲon yena Wurubuare bu ɲon."

Yesu kpilala gyan gba nyiban ban

³⁵ Tɛɛ kena nɛ, Gyon na ɔ kaseela bala besewɔ gyu boo ken ɲɔɔman. ³⁶ Kenje Gyon naa Yesu ne lam. ɔ kena e nɛ te ɔ yakowɔ nyiaa, "ɛ kɛɛ Wurubuare nambu ɲon!" ³⁷ Gyon kaseela bala ban kenyii Gyon ɲɔɔwoya kenja nɛ, be tinaa Gyon yela gyu ke sila Yesu. ³⁸ Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ na te ɔ naa wɔ kenje ɔ boɔse wɔ nyiaa, "Won yaa ɛ ne gyaɛ?" Botɔɔ te ban mɔ boɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, alɛŋ

te n kyaa?" ³⁹ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ kɔŋ na ɛ kaa kɛɛ." Mena ɔɔ be gyuuwɔ kena botɔɔ ken ɔ kyaa. Deban kenan na te gyɔ balinɔɔ deban anaara te be kyaawɔ ɔ gyan wee kenan pou. ⁴⁰ Balan bala ban boɔ nyii Gyon ɲɔɔwoya te boɔ sila Yesu nɛ, be man ɲolo yena Simɔn Pita ɔ naabu Anderiase. ⁴¹ Kpene ken Anderiase be tangbɛɛ yɛɛ yena nyi, ɔ gyuuwɔ ke keɔ ɔ kegyia Simɔn te ɔ yako e nyiaa, "Da te naa Mesaya ɲon, nyeelɛɛre ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ." ⁴² Kenje Anderiase moo Simɔn kɔŋ Yesu gyan. Yesu kena Simɔn nɛ ɔ kɛɛ e yididi te ɔ yako e nyiaa, "Me gyeŋ nyi nyan yena Gyon bu Simɔn ɲon. Baa baake nen nyi Kefase yaa Pita." Ka aseɛ yena nyi boe.

Yesu kebaake Filipo na Natanele

⁴³ Tɛɛ kena nɛ, Yesu yɛɛ wa agyuen nyi waa gyu Galelia tɛɛle man. Kenje ɔ naa Filipo te ɔ yako e nyiaa, "Kaa sila maŋ." ⁴⁴ Filipo lee donɔɔ ken bɛɛ baake ke Betesaida nɛ man. Donɔɔ kenan man mɔ te Anderiase na Pita mɔ leewɔ. ⁴⁵ Filipo mɔ naa Natanele te ɔ yako e nyiaa, "Da te naa walaŋ ɲon Mosesi be ɲmarase ɔ wose man nombia do mmaraa tone ken man, te Wurubuare akpɛŋkpɛŋgyɔɔra ban mɔ be ɲmarase ɔ wose man nombia nɛ. Bɛɛ baake e nyi Yesu. ɲon yena Yesu, Gyosefo bu ɲon ɔ ba lee Nasarete nɛ." ⁴⁶ Kenje Natanele boɔse e nyiaa, "Nasarete ya? Kolo kpaakpaa daale gyaɛ ke tale lee botɔɔ?" Kenje Filipo yako e nyiaa, "Nyan kɔŋ na n kaa kɛɛ." ⁴⁷ Yesu kena Natanele ne kɔŋ ɔ gyan nɛ ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man nyiaa, "ɛ kɛɛ, Iserae baale gbagba yaa kei ken debara be doo ɔ man ya." ⁴⁸ Botɔɔ te Natanele boɔse e nyiaa, "Sena te n yɛɛwɔ gyeŋ maŋ?" Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyi, "Me wulaa naa nen fiigi dan ken tɛɛ pete Filipo baake nen." ⁴⁹ Kenje Natanele torowɔ yako nyiaa, "De Gbenjyoo, nyan yena Wurubuare bu ɲon! Nyan yena Iseraetena gyoo ɲon!" ⁵⁰ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Ken mɔ yako nen nyi me naa nen fiigi dan ken tɛɛ ɔɔ te n ne lɛɛ maŋ di? N kena nombia dinaana ɲan kela kenja." ⁵¹ Kenje Yesu

besewo yako wo nyiaa, “Mee yako non e ke nyii nyiaa, e kena ngba adido ta toro na Wurubuarɛ kpilala ban na ggem tisi man Deniwalan Bu non doo.”

2

Alowole keyɛ Kaanan donoo man

¹ Ka weeya atoorote ken ne, ba kpeo alo nolo Kaanan donoo ken ke kyaa Galelia teelee man ne man. Na Yesu o naa mo kyaa botoo. ² Be baake Yesu na o kaseela mo kon alowole ken tee botoo. ³ Balan ban solon ke tan ne, Yesu o naa yako e nyi “Balan ban solon te tan.” ⁴ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Nna kei te yee daa na nen de nombia ya. Deban ken Wurubuarɛ ba see man ne te lii ta ya.” ⁵ Ken te Yesu o naa yako dekpanalan ken tewuleɛ ban nyiaa, “Kpene kamase ken o yako non nyi yaa yee na, e yee ke.” ⁶ Deban kenan na, osunse dinaana looro naale banee botoo. Gyudatena osom man na, osunse kenan man te bee kyekii lon do mo faafo ba wose. Dokolon gyae ke lee lon ngba garawaase anon yaa looro ne. ⁷ Botoo te Yesu yako tewuleɛ ban nyiaa, “E kyekii lon do osunse nan man wulu.” Ken te tewuleɛ ban kyekii lon wulu na belebelebele. ⁸ Ken te o yako wo nyiaa, “Nene e kyee lon ken naale gyina kegyia non o senee alowole ken siaman ne.” Te be kyeewo gyina e. ⁹ Kegyia non daa lon ken ba bese solon ne kee. O naawo nyi solon ken dei, mona o ba gyen ke dalee ya, mona tewuleɛ ban bo kyee lon ken kona e ne ban gyen botoo ken koo lee. Ken te kegyia non baake alowole baale non lee yenan, ¹⁰ te o yako e nyiaa, “Balan degyanee na, bee tanbbe bo mo solon kpaakpaate fa wo, te akpaa be deese na te bee mo solon ken koo dei ya ne kon. Mona nyan moo solon kpaakpaate ken bo weese kaa lii deban kei pete n lese ke deboo.”

¹¹ Kei yena yakolon nombia gyanbate ken Yesu be yee Kaanan donoo ken ke kyaa Galelia teelee doo ne man. O moo ke lese o gyoorobiiri wola, te o kaseela ban mo lee e di. ¹² Kei wole ne, non na o naa na o naabia na o kaseela ban gyuu donoo

ken bee baake ke Kapanum ne man ke di weeya akalansɛɛ naale botoo.

Yesu kegegi balan Wurubuarɛ osom deni dinaa ken man

Mateo 21:12-13; Maake 11:15-17; Luka 19:45-46

¹³ Deban ken Gyudatena nyeekelɛwee ken na benaa ne, Yesu gyuu Gyerusalem donoo man. ¹⁴ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuarɛ osom deni dinaa ken dekpanalan man ne, o naawo nyi baale ne yoo nunkyuese na namense na awulunna, na balan baale mo kyakee bee yelee koba. ¹⁵ Mena doo o moo nmeesen nme yee dambila te o moowo gegi balan ban na be nunkyuese na be namense pou lee dekpanalan ken man. O yaasee be kobasebia nan te o besena be tebuluse nan pou bunii. ¹⁶ Ken te o yako balan ban bee yoo awulunna ne nyiaa, “E mo wo lee kebo! E na mo me kya dee besena e kebu dedii ya!” ¹⁷ Nombia ken yela o kaseela ban toose Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ne yako nyi, “O Wurubuarɛ, n deni dinaa ken man nombia ne hia man nideli, te ne te di ma nyee mo.”

¹⁸ Botoo te Gyudatena kegyiise kaa boose e nyiaa, “Won gyakolon nombia te nyan ke tale yee na kawola daa nyi Wurubuarɛ faa na nen don nyi nya yee mena aboo ken?” ¹⁹ Ken te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E yelee Wurubuarɛ osom deni dinaa kei, weeya atoorote na maa ma ke bela.” ²⁰ Botoo te Gyudatena kegyiise ban yako Yesu nyiaa, “Ba moo kulutoonen sojola na looro bo ma Wurubuarɛ osom deni dinaa kei, te nyan n ke tale mo weeya atooro ma ke?” ²¹ Mona Wurubuarɛ osom deni dinaa ken Yesu ne kolosi ka wose man nombia ne, yena non gbagba o wose. ²² Mena doo deban ken Yesu be fom lee yen man ne, o kaseela ban toosewo nyi o yako mena nombia ken. Te be lee Wurubuarɛ nombia anmarasen see, na Yesu nombia nan o be yako ne di nideli. ²³ Yesu ke kyaa Gyerusalem Gyudatena nyeekelɛweeya kedi nan man ne, balan burum naa yakolon nombia nan o be yee ne te be lee e di. ²⁴ Mona Yesu ta mo o wose lo be doo ya, nawolo nyi

o gyen walaŋ kamase dinoo. ²⁵ Te yee kenŋ nyi ŋolo keyako deniwalaŋ nombii fa e ya, nawolo nyi o gyen walaŋ kamase nyeeman nombia.

3

Yesu kawola Nikodemose nombia

¹ Mena debaŋ kenanŋ man ne, na Gyudatena kegyia ŋolo kyaawo kenŋ o yele yena Nikodemose. O kpuε Farasiitena dikpii kenŋ man. ² Wee daale nelim ne o korowo gyu Yesu gyanŋ te o yako e nyiaa, “Kegyia, da gyen nyi n yee wolale e ŋon Wurubuaε be kpila neŋ. Nawolo nyi ŋolo be kyaa kenŋ waa tale yee gyakolonŋ nombia na nombia dinaana ŋan n ne yee ne, kenŋ nyi Wurubuaε be kpuε na e ya.”

³ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa be ta bese lola walaŋ ya ne, o be gyae waa naa Wurubuaε gyoori kenŋ ya.”

⁴ Kenŋte Nikodemose boose Yesu nyiaa, “Walaŋ ŋon o ba bee na, sena te baa bese tale lola e? Waa bese tale gyoo o naa tooman na baa lola e bela?” ⁵ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa ba te so neŋ Wurubuaε lonŋ na Wurubuaε ka mo o felinŋ do n man ya na, n be gyae n ke tale gyoo Wurubuaε gyoori kenŋ man ya. ⁶ Deniwalaŋ na lola o dinoo bo, te Wurubuaε felinŋ ŋon mo na lola walaŋ bo ŋgba Wurubuaε dinoo ne. ⁷ Na yela keyee neŋ gyakolonŋ nyi me kpa, kaboena nyi ba bese lola neŋ bela ya. ⁸ Felinŋ ne gyoo bo gyu botoo kenŋ keε gyae. N ne nyii mena kenŋ keε gyoo mona n ba gyen ke dalee yaa ke dee gyue ya. Mena mo te doo fa walaŋ kamase ŋon Wurubuaε felinŋ ba lola e ne.”

⁹ Kenŋte Nikodemose boose Yesu nyiaa, “Sena te kenŋa gyae ke tale koŋ mena?”

¹⁰ Botoo te Yesu boose e nyiaa, “Ŋgba n yee Gyudatena wolale kegyia e. N bee nyii mena nombia kenŋa man yee? ¹¹ Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, nombia ŋan da gyen ne te dee yako te ŋan dee naa mo ne te dee di ŋa wose man adanseε, mona e bee lee nombia ŋan dee yako ŋon ne di ya.

¹² Mee yako ŋon teeε kei doo nombia te e

bee lee ŋa di ya na, sena te me yako ŋon Wurubuaε man nombia na e keεε ŋa di? ¹³ Ŋolo na ŋolo te gyuu ta Wurubuaε man ya, Gyise maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon moo lee botoo koŋ ne maagenŋ.

¹⁴ E gyen nyi gyanŋba kenŋ na Wurubuaε yela Mosesi yee dom te o moowo mataa na danŋ adido depampaa dinaa kenŋ man. Walaŋ kamase ŋon o be gyina o sia keε mena dom kei na o nyina nyeedoŋ. Mena ke te baa gyoo maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon mo mataa na opanŋdanŋ adido. ¹⁵ Na walaŋ kamase ŋon o lee maŋ di na, waa nyinŋ nyeedoŋ kekpaε kenŋ.

¹⁶ Lee mena kenŋ Wurubuaε ne gyae balanŋ doo te o moo o bu dokolonŋ koonŋ ŋon fa, nyi walaŋ kamase ŋon o lee e di na o be gyae waa yenŋ leki ya, mona waa nyinŋ nyeedoŋ kekpaε.” ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuaε te kpila o bu teeε kei doo nyi o kaa bu balanŋ foo ya, mona o kpila e bo na balanŋ ke ta o doo nyinŋ nyeedoŋ.

¹⁸ Walaŋ kamase ŋon o lee e di na boo gyae baa bu e foo ya, te ŋon o te lee e di ya na be wulaa bu e foo, nawolo nyi o te lee Wurubuaε bu dokolonŋ koonŋ ŋon di ya. ¹⁹ Nombia ŋan boo mo bu teeε kei doo balanŋ foo yena nyi, kenŋmaŋee te koŋ teeε kei doo, mona balanŋ ne gyae ditinŋteeε bo kela kenŋmaŋee kenŋ. Nawolo nyi be nombia ŋan bee yee ne yee dukum ke. ²⁰ Walaŋ kamase ŋon o ne yee dukum na, o ne kola kenŋmaŋee kenŋ te o bee benaa ke ya. Nawolo nyi o bee gyae nyi o nombiakumεε ŋan ka lee deboo ya. ²¹ Mona walaŋ kamase ŋon o ne yee nombia kpaakpaa ne, o na benaa kenŋmaŋee kenŋ. Nawolo nyi kenŋmaŋee kenŋ gyae ka lese o nombia ŋan o ne yee ne wola nyi o ne yee Wurubuaε kegyaebii.

Gyon Wurubuaε lonŋsoore kedi Yesu wose man adanseε

²² Kenŋa wole ne Yesu na o kaseela banŋ gyuu Gyudia teeε man. Yesu kyaawo botoo weeya akalanseε ŋaale te o soo balanŋ Wurubuaε lonŋ. ²³ Debaŋ kenanŋ na Gyon mo ne so balanŋ Wurubuaε lonŋ donoo kenŋ bee baake ke nyi Aenon kenŋ ka benaa na Salim donoo ne man. Nawolo nyi na lonŋ boe botoo, te balanŋ mo na gyeŋ

tisi ɔ dɔɔ nyi waa sɔ wɔ Wurubuare lon. ²⁴ Deban kenan na ba te kyan ta Gyon to deni ya.

²⁵ Gyuda baale nolo na Gyon kaseela ban man baale lee anmaaren lee mena ken bɛɛ mo lon faafɔ ba wose lee ba amanbere gbɛɛ nɛ wose man. ²⁶ Botɔɔ te Gyon kaseela ban kɔnawɔ Gyon gyan kaa yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, n ne tɔɔse balee non nafa ɔ kpue na daa Gyɔɔdan boo ken dingyin, te n be di ɔ wose man adanseɛ nideli nɛ? Kɛɛ, ɔ ne sɔ balan Wurubuare lon, te balan pou ne gyu ɔ gyan.” ²⁷ Ken te Gyon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi Wurubuare te fa walan gbɛɛ nyi waa yɛɛ kolo ya nɛ, ɔtenate be gyae waa tale yɛɛ ya. ²⁸ Emɛɛ gbagba ɛ ke tale di man adanseɛ nyi me yakowɔ nyiaa, Na man yena Nyeelɛere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔn nɛ ya, mɔna Wurubuare kpila man bo nyi maa kyan gbɛɛ ta ɔ siaman kɔn.”

²⁹ Ken te Gyon gyɔɔ dudu yako wɔ nyiaa, “Walan non ɔ dana alowɔle na, non yena alowɔle non baale. Mɔna alowɔle baale non ɔ gyɔona dɔɔ bɛɛ sem bo yenan tei, te akpaa be nyii alowɔle baale non woya na ne yɛɛ wɔ gyon nideli. Mena mɔ yaa yɛɛ man gyon nideli debokeiman ngba mɔɔ nyii Yesu nkan nɛ. ³⁰ Kaboena nyi Yesu yele dɛɛ lee kela man.

³¹ Walan non ɔ ba lee adido kɔn nɛ ɔ kela walan kamase, te walan non ɔ ba lee tɛɛle kei dɔɔ nɛ ɔ yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ walan e te ɔ ne kolosi tɛɛle kei dɔɔ nombia bo. Walan non ɔ ba lee adido nɛ, ɔ kela kpene kamase. ³² Nombia nkan ɔ be naa na nkan ɔ be nyii nɛ wose man adanseɛ te ɔ ne dii, mɔna nolo te lee wa adanseɛ ken di ya. ³³ Te walan non ɔ be lee wa adanseɛ ken di na, na ɔtenate te sɛɛ baa nyi Wurubuare nombia nkan yɛɛ ampan. ³⁴ Walan non Wurubuare be kpila e na ɔ ne kolosi Wurubuare nombia bo, nawolo nyi Wurubuare ta mo ɔ felin non do walan nonan man nideli. ³⁵ Kya non ne gyae ɔ bu non nombia, te ɔ moo kpene kamase do e ɔ nyinmaa man. ³⁶ Walan kamase non ɔ lee ɔ bu non di na waa nyin nyeedon kekpa, te walan kamase

non ɔ bɛɛ ɔ bu non na ɔ be gyae waa nyin nyeedon kei ya, mɔna Wurubuare waa gyen ban do e kekpaakekpa.”

4

Yesu kekolosi na Samaria alo nolo

¹ Farasiitena ban nyiiwɔ nyi Yesu ne nyin balan burum sɔ wɔ Wurubuare lon kela Gyon Wurubuare lonɔɔre. ² Mɔna Yesu gbagba dɔɔ ɔ te sɔ nolo na nolo Wurubuare lon ya, ɔ kaseela ban sɔɔ na wɔ. ³ Yesu ke nyii mena ken balan ne kolosi ɔ wose man nombia nɛ, ɔ korowɔ lee Gyudia tɛɛle man bese gyu Galelia tɛɛle man. ⁴ Na kabona nyi waa mo na Samaria tɛɛle man. ⁵ Mena dɔɔ ɔ moowɔ botɔɔ kelii Samariatena donɔɔ ken bɛɛ baake ke nyi Sikya nɛ man. Sikya donɔɔ kei benaa na tɛɛle ken Gyekɔpo ba mo fa ɔ bu Gyosefo nɛ. ⁶ Na Gyekɔpo ditiribun doo botɔɔ. Yesu kelii botɔɔ nɛ, na ɔ te kaa mena dɔɔ ɔ tisiwɔ kyaa ditiribun ken gyan. Deban kenan na weese ta sen dɛɛ.

⁷ ɔ ke kyaa botɔɔ nɛ Samaria alo nolo kɔnawɔ botɔɔ ɔ kaa kyee lon, ken te Yesu sola e nyi “Fa man lon maa nyɔɔ.” ⁸ Deban kenan na, ɔ kaseela ban te lam donɔɔ ken man be kaa lee weenɛɛ. ⁹ Botɔɔ te Samaria alo non yako Yesu nyiaa, “N yɛɛ Gyuda baale e te man mɔ yɛɛ Samaria alo e. Won dɔɔ te n na sola man lon?” Ken dɔɔ ɔ be boose mena yena nyi, Gyudatena na Samariatena bɛɛ gyoo ya. ¹⁰ Ken te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa nyen gyen Wurubuare kolo anefan na walan non ɔ na sola nen lon kei nɛ, nafa nyan ka sola e na waa fa nen lon ken kɛɛ fa nyeedon nɛ.”

¹¹ Botɔɔ te alo non yako e nyiaa, “Kegya, ditiribun ken dana siilin te n be dana kpene ken n ka mo kyee lon ken ya. Alen te nyan kenin mena nyeedon lon kei. ¹² Yaa nyan kela na de naana Gyekɔpo non ɔ be wula ditiribun kei fa daa nɛ? Non gbagba na ɔ bia na ɔ wonembia pou nyɔɔ lon lee ditiribun kei man.” ¹³ Ken te Yesu tiranɔɔ fa alo non nyiaa, “Walan kamase non waa nyɔɔ lon kei nɛ, lonboanen gyae ka ko e bela. ¹⁴ Mɔna walan kamase non waa nyɔɔ lon

kenj maa fa e ne, lonjboanenj be gyae ka ko e bela ya. Lonj kenj maa fa e ne gyae ke doo o man njgba ditiribunj ne, na ka ke fa e nyeedonj lonj na waa nyinj nyeedonj kekpaakekpaa.”¹⁵ Botoo te alo non yako e nyiaa, “Kegyia, akpaa mena na fa manj mena lonj kei na lonjboanenj ba tekaa ko manj bela ya, na maa tina ditiribunj kei man kekonj yela.”

¹⁶ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Gyu ke baake n baale na e ke konj.”¹⁷ Te alo non yako e nyiaa, “Moo dana baale ya.” Kenje Yesu yako e nyiaa, “N te yako anokoare nyi n be dana baale ya.”¹⁸ N tanj ke yala baala banonj, te non gyanj n kyaa debokeiman ne o te yee n baale e ya. Mena doo nombia njan n be yako manj ne yee ampanj.”¹⁹ Botoo te alo non yako e nyiaa, “Kegyia ma te naa nyi n yee Wurubuarɛ dekpenkpenjgyooɛre e ampanj.”²⁰ De naanao som Wurubuarɛ bo bula kei doo, mona emee Gyudatena kpa Gyerusalem donoo man te kaboena nyi dee som Wurubuarɛ.”²¹ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Alo lee manj di, debanj daale gyae kekonj kenj boo gyae baa tekaa som Wurubuarɛ bula kei doo yaa Gyerusalem donoo man ya.”²² Emee Samariatena na som Wurubuarɛ non e ba gyen e ya, te daa Gyudatena doo dee som Wurubuarɛ non da gyen e, nawolo nyi nyeekelee gyae ke ta bo Gyudatena doo konj.

²³ Debanj daale ne konj te ke tanj kekonj, kenj nyi banj bee som Wurubuarɛ anokoare man ne, baa mo Wurubuarɛ Felinj na anokoare bo som Wurubuarɛ nawolo nyi mena somra kewo dinoo te Wurubuarɛ ne gyae.”²⁴ Wurubuarɛ yee felinj e, mena doo banj baa som e ne kaboena nyi baa mo o felinj na anokoare som e.”²⁵ Botoo te Samaria alo non yako e nyiaa, “Ma gyen nyi Nyeelɛere non bee baake e nyi Kristo ne waa konj. O konj na waa kaa lese kpene kamase man fa daa.”²⁶ Kenje Yesu torowo yako e nyiaa, “Manj non mee kolosi na nenj ne, manj yena nyeelɛere non.”

²⁷ Be kee kolosi kenanj ne, te Yesu kaseela banj leewo donoo man konj. Ba kena njgba Yesu na alo non senje bee

kolosi ne, yee wo gyakolonj. Monna be man njolo te tale boose alo non nyi wonj te o ne gyae ya, te ba te tale boose Yesu mo nyi weera o ne kolosi na alo non ya.”²⁸ Botoo te alo non tina osunj kenj yela, te o yeuwo gyu donoo kenj man ke yako balan nyiaa,²⁹ “E konj kaa kee balee njolo non o be yako manj ma wose man nombia njan pou moo yee ne. Na non yena Kristo, nyeelɛere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa konj ne baa yaa?”³⁰ Mena doo balan leewo donoo kenj man konj Yesu gyanj.

³¹ Debanj kenanj na te o kaseela banj waase e nyiaa, “De Gbenjgyoo mo kolo tina n noo.”³² Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Me dana weeneɛ njaaale maa di kenj e ba gyen ya.”³³ Botoo te o kaseela banj boose donja nyiaa, “Doona njolo saa weeneɛ baa kona e?”³⁴ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Me weeneɛ yena nyi maa yee me kya non o be kpila manj ne kegyaebii, na maa yee tom kenj o ba mo fa manj ne kelii oto.”³⁵ Emee gbagba ne tale yako nyi ‘Te ka gyaalanja banaara na weeneɛ kekereɛ te lii.’ Mee yako non e ke nyii nyiaa, e gyina e sia na e ke kee woose njan. E kena nyi aboo njan te yee na kekereɛ.”³⁶ Walanj non o ne kereɛ weeneɛ njan ne baa to e kom, te o ne yilaa aboo njenanj bo see fa nyeedonj kekpaakekpaa kenj. Mena doo walanj non o be fare na walanj non o be kereɛ ne pou baa bom di gyonj.”³⁷ Dudu kenj boo gyoo nyi, ‘Nolo ne duula te njolo mo ne karala’ ne yee ampanj.”³⁸ Me kpila non baa nyi ya gyu ke kereɛ weeneɛ woo kenj e te yee tom ya ne man. Baale yena tom kenj, te emee konjawo e ne di ba tom kenj boo yee ne tonoo.”

³⁹ Balanj banj be kyaa Samaria donoo kenj man ne, be man burum lee Yesu di nawolo nyi alo non yakowo nyiaa, “O te yako manj ma wose man nombia njan pou weeseɛ ne.”⁴⁰ Mena doo Samariatena banj kekonj o gyanj ne, be waase e nyi waa kyaa be gyanj, te Yesu dii weeya ala be gyanj.”⁴¹ Yesu nombia njan o ba wolo ne yela balan burum lee e di.”⁴² Kenje be yako alo non nyiaa, “Neneɛ doo ne na n noowoya njan doo te de lee e di ya, mona daa gbagba te nyii e te da te naa nyi non

yena balan pou nyeeleere gbagba non.”

Yesu kekyo tomyeere kegyia nolo bu kawee

⁴³ Yesu kedi weeya ala botoo wole ne, o leewo botoo bese gyu Galelia teelee man. ⁴⁴ Nawolo nyi Yesu gbagba yakowo nyiaa, “Boo ne lee Wurubuare dekpenkpengyooore kamase do non gbagba o donoo man ya.” ⁴⁵ Yesu kekoo kaa gyoo Galelia ne, botootena lee e nideli, nawolo nyi be naa nombia non pou o be yee Gyerusalem donoo man deban ken boo gyu be kaa di ba nyeekeleewe ken ne.

⁴⁶ Kenje Yesu besewo gyu Kaanan donoo ken ke kyaa Galelia teelee man ne man. Mena donoo kenan man te o besena lon yee solon ne. Deban kenan na tomyeere kegyia nolo kyaa botoo ken o bu na wee Kapanum donoo man.

⁴⁷ Tomyeere kegyia non kenyii nyi Yesu ta lee Gyudia kon Galelia botoo ne, o gyuuwo o gyan ke waase e nyi o bu na wee o doo Kapanum donoo man o ne gyae waa yen. Mena doo waa kon na o kaa kyoo e kawee fa e. ⁴⁸ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Na e kena gyakolon nombia na nombia dinaana ya ne, nafa e man walan kamase be gyae waa lee man di ya.” ⁴⁹ Kenje kegyia non yako Yesu nyiaa, “Me Gbenjyoo, waase kon dee gyu bilen na mena ya na me bu non waa yen.”

⁵⁰ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Ta, n bu non waa nyin nyeedon.” Balee non lee Yesu noowoya non di te o lanawo. ⁵¹ Balee non keta o ne gyu o dee ne, o gyanee na o tewulee gbenaana man te be yako e nyiaa, “N bu non wose te yee e don.” ⁵² Botoo te balee non boose o tewulee ban nyiaa, deban wonti man te me bu non wose yee e don? Kenje be tiranoo fa nyiaa, “Dana weesetenjen kegyo ngba deban dokolon ne, te bu non wose yee e don.” ⁵³ Botoo te o kya non toosewo nyiaa, deban kenan man peperepe te Yesu yako e nyiaa, “N bu non wose gyae ke yee e don.” Mena doo non na o dekpanalanmantena pou lee Yesu di. ⁵⁴ Yesu ka lee Gyudia kon Galelia teelee man ne, kei yena gyakolon nombia bolate ken o be yee.

5

Yesu kekyo otakase nolo kawee

¹ Kenja wole ne, Gyudatena ne di bo osom wee dinaa daale Gyerusalem donoo man, te Yesu mo gyuu botoo. ² Na depaa daale kyaa Gyerusalem donoo man ken bee baake ke be dee dei man nyi Betesaida. Mena depaa kei benaa na denanoo ken bee baake ke nyi “Namense Denanoo” ne, te be banee kefeese anon kilisi ke. ³ Kaweesetena kpookpoo burum ngba siayeleesatena na otakase na ban ba yenaase ba yekee ne na lee donoo ken man kaa doo botoo daa lon ken kewosi. ⁴ Nawolo nyi be kyaa be kyaa na, Wurubuare kpilale ne kyaa kaa wosi lon kenan te kawee non o tanjbee ka gyoo lon ken man na, o kawee ne tan.

⁵ Na balee nolo non o be tekerii kulutoonenj sao na kufu gyanaara ne doo botoo. ⁶ Yesu kena balee nonan te o ke nyii nyi o ta wee kyare ne o boose e nyiaa, “N ne gyae n kawee ke tan?” ⁷ Botoo te kawee non tiranoo fa e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpaa be wosi lon ken na, mo ne nyin non waa gate man ka do ke man ya. Akpaa ma mo maa yee kakyen koro ka gyoo na nolo te tanjbee man.”

⁸ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Koro! Gate n dofonon na n ke ta.” ⁹ Debokenan man te balee non kawee tanawo te o korowo gate o dofonon te o teeoo lan. Mena wee kenan yee Gyudatena kefeefowee ke. ¹⁰ Mena doo Gyudatena kegyiise yako balee non boo kyoo e ne nyiaa, “Gyen yee da kefeefowee ke, te da mmaraa bee fa gbeye nyi nya seele n dofonon ya.” ¹¹ Kenje balee non tiranoo fa wo nyiaa, “Walan non o be kyoo man me kawee ne, yako na man nyi maa gate ma dofonon na maa ta.” ¹² Botoo te be boose e nyiaa, “Walan wonti yako na nen nyi nya gate n dofonon na n keta?” ¹³ Mona balee non Yesu be kyoo e o kawee ne, ta gyem nyi Yesu kyooona e o kawee ken ya. Nawolo nyi na balan boe botoo te Yesu mo ta nere gyoo be man. ¹⁴ Kenan wole ne, Yesu kena balee nonan Wurubuare osom deni dinaa ken man te o yako e nyiaa, “Kee, nene n wose te yee nen don, na tekaa

yεε dukum bela ya. Na mena ya na kpene keŋ gyae kekōŋ n dōō nε, gyae ka kela kei.”¹⁵ Botōō te balee ŋon gyuuwō keyako Gyudatena kegyiise baŋ nyiaa, Yesu kyōō na e ɔ kawee keŋ.

¹⁶ Mena dōō Gyudatena kegyiise baŋ naase Yesu diyem, nawolo nyi ɔ te kyō kawee ba kefeefowee. ¹⁷ Keŋte Yesu yako wō nyiaa, “Me kya Wurubuare ne yεε tom debaŋ kamase kaa lii na gyen, mena dōō kaboena nyi maŋ mō maa yεε tom mena.” ¹⁸ Lee mena nombia keŋa dōō nε Gyudatena kegyiise baŋ yase sia gyae gbεε keŋ baa mō ko Yesu. Nawolo nyi na keŋ ɔ be wōlεε ba kefeefowee keŋ kaagen dōō ya, mōna ɔ kpa ɔ kya yena Wurubuare keŋ nawolo nyi ɔ dokoso yena Wurubuare. ¹⁹ Keŋte Yesu tiranōō fa wō nyiaa, “Ampan yaa mεε yako ŋon ε ke nyii nyiaa, kolo be kyaa keŋ maŋ Wurubuare bu ŋon ne yεε ma wose dōō ya. Kpene keŋ me naa me kya ne yεε na keŋ te mεε yεε. Kpene keŋ kya ŋon ne yεε na, keŋ te maŋ ɔ bu ŋon mō ne yεε. ²⁰ Nawolo nyi me kya ne gyae maŋ te ɔ na wola maŋ kpene kamase keŋ ŋon gbagba ne yεε nε. Waa wola maŋ abōō dinaana ŋan kela keŋa na maa yεε, na ε wose ka yen ŋon. ²¹ Mena keŋ kya ŋon ne gyuuusu woya te ɔ ne fa wō nyeedon nε, mena kee te maŋ ɔ bu ŋon mō maa fa balan baŋ maŋ gbagba ne gyae nε nyeedon. ²² Kya ŋon gbagba bee di balan nombia ya. ɔ ta mō balan nombia kedi pou do maŋ ɔ bu ŋon nyinmaa man, ²³ na balan pou ke nyin lese maŋ ɔ bu ŋon yele ŋgba mena keŋ bεε lese me kya ŋon yele nε. Walaŋ ŋon ɔ bεε lese maŋ ɔ bu ŋon yele ya na, ɔ bεε lese me kya ŋon ɔ be kpila maŋ ɔ bu ŋon nε yele ya.

²⁴ Ampan yaa mεε yako ŋon ε ke nyii nyiaa, walaŋ kamase ŋon ɔ nyii me nōōwoya te ɔ lεε walaŋ ŋon ɔ be kpila maŋ nε di na, waa nyin nyeedon kekpa te bōō gyae baa bu e fōō ya. Kei nawolo baa nyi ɔ ta lee yen man kōŋ nyeedon man. ²⁵ Ampan yaa mεε yako ŋon ε ke nyii nyiaa, debaŋ daale ne kōŋ te ke taŋ ke kōŋ keŋ balan baŋ be yεε ŋgba woya nε, nawolo nyi ba te lεε Wurubuare nombia ŋan di dōō ya nε, baa nyii maŋ

Wurubuare bu ŋon dei. Balan baŋ baa nyii me dei te baa yεε kpene keŋ mōō yako wō nε na baa nyin nyeedon. ²⁶ Mena keŋ me kya ŋon ne fa balan nyeedon nε, mena mō te ɔ faa maŋ ɔ bu don nyi maa fa balan nyeedon. ²⁷ ɔ te fa maŋ ɔ bu ŋon don nyi maa di balan nombia, nawolo nyi maŋ yena Deniwalaŋ Bu ŋon. ²⁸ ε na yeli nombia keŋa ke yεε ŋon yakolon ya, nawolo nyi debaŋ daale gyae kekōŋ keŋ woya pou baa nyii ma woya, ²⁹ na baa lee ba yebōōse man kōŋ. Baŋ bōō yεε nombia kpaakpaa nε baa koro na baa nyin nyeedon, te baŋ bōō yεε nombiakumεε nε baa koro na baa bu wō fōō.”

Yesu adanseetena

³⁰ “Maŋ gbagba bεε yεε kolo me baam dōō ya. Mena keŋ me kya Wurubuare de yako maŋ nε, mena te mee di balan nombia, te me nombia kedi mō doo na ke gbεε. Nawolo nyi na maŋ gbagba kegyaebii te mεε yεε ya, mōna me kya ŋon ɔ be kpila maŋ nε kegyaebii te mεε yεε. ³¹ Nyi akpaa maŋ gbagba de di ma wose man adanseε na, ε be gyae ε ke lεε maŋ di ya. ³² Mōna ŋolo kyaa keŋ ɔ ne di ma wose man adanseε, te ma gyen nyi wa adanseε keŋ ɔ ne dii lee ma wose man nε yεε ampan. ³³ ε kpila balan gyu Gyon gyan, te ɔ dii anokoare keŋ wose man adanseε fa ŋon. ³⁴ Na mεε gyae bo nyi denibalan baa di ma wose man adanseε ya, mōna ε nyeedon kenyin dōō te mεε yako keŋa. ³⁵ Gyon yεε ŋgba kanea keŋ keε naa te keε ŋalakee nε, te ε gyaewō nyi ε ke di kanea kenan gyon kyomii. ³⁶ Me dana ŋolo ŋon ɔ ne di ma wose man adanseε, te wa adanseε kenan kela Gyon wui keŋ ɔ be dii lee ma wose man nε. Nawolo nyi tom keŋ me kya Wurubuare ba mō do maŋ me nyinmaa man nyi maa yεε ke kelii ɔto te mεε yεε ke nε, ne diina adanseε lee ma wose man nyi me kya ŋonan kpila na maŋ. ³⁷ Me kya ŋon ɔ be kpila maŋ nε, ŋon gbagba mō ne di ma wose man adanseε. ε te nyii ta ɔ nōōwoya ya, te ε te naa ta ɔ dinōō mō ya. ³⁸ ɔ nombia be doo ε konōōse man ya, nawolo nyi ε bεε lεε walaŋ ŋon ɔ be kpili nε di

ya. ³⁹ E ne yase ε sia kasee Wurubuare nombia njan nawolo nyi na ya agyuen yena nyi ne man te ε ke nyin nyeedon kekpa ke. Te mena Wurubuare nombia anmarasen see kenja ne di ma wose man adanse. ⁴⁰ Mɔna ε bεε gyae ε ke kɔn me gyan na ε kaa nyin nyeedon kekpa ke ya.

⁴¹ Na ma kegyaebii yena nyi balan baa kelee man ya. ⁴² Mɔna ma gyen ε dinɔ te ma gyen nyi ε bεε gyae Wurubuare lee ε konɔse man ya. ⁴³ Me kɔnε me kya non yele man mɔna ε te lee man ya. Mɔna akpa nolo de kɔn non gbagba yele man na ε ke lee e. ⁴⁴ E ne gyae nyi ε ke kelee dɔna, mɔna ε bεε gyae nyi Wurubuare dokolon non ke kelee non ya. Kenan na sena te ε ke tale lee man di? ⁴⁵ E na gyuen nyi man ne gyaela me kaa yako ε nombiakumεε fa me kya Wurubuare ya. Mosesi non ε ba mo ε loo gyakaa ɔ dɔɔ nε, non ne gyaela waa mo ε nombiakumεε gyu me kya siaman. ⁴⁶ Nyi yen lee Mosesi di na nafɔ ε kelee man mɔ di, nawolo nyi ma wose man nombia te Mosesi nmarasewɔ. ⁴⁷ Mɔna nyi akpa ε bεε lee kpene ken ɔ be nmarase nε di ya na, sena te ε kelee kpene ken mεε yako nε di?"

6

Yesu kefa balan kakponse banon (5000) weenε

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Luka 9:10-17

¹ Weeya akalanseε njaale wole nε, Yesu tonja Galelia depaa ken bεε baake ke bela nyi Tiberiase nε gyu ke dingyin. ² Balan burum sila ɔ gbεε gyu botɔɔ, nawolo nyi be naa gyakolon nombia na nombia dinaana njan ɔ be yεε lee mena ken ɔ be kyɔ balan kawese nε dɔɔ. ³ Kenje Yesu na ɔ kaseela ban gyenja bula daale keyyaa botɔɔ. ⁴ Deban kenan na Gyudatena nyeekeleεwee kedi ken ta benaa.

⁵ Yesu gεεsewɔ keε te ɔ naawɔ nyi balan burum ne kɔn ɔ gyan kenje ɔ bɔɔse Filipino nyiaa, "Alen te dee nyin weenε lee fa balan burum kewɔ dinɔ kedi?"

⁶ Yesu bɔɔse Filipino mena nombia kenja na waa mo keε wa agyuen nawolo nyi

non gbagba wulaa ɔ gyen kpene ken waa yεε. ⁷ Botɔ te Filipino tiranɔ fa e nyiaa, "Pe walan kamase kenin kyomii di koran na, kaboena nyi dεε mo tomyεere kegyia nolo gyaalanja gyanaara kɔba bo lee weenε." ⁸ Kenje ɔ kaseela ban nolo non bεε baake e nyi Anderiase, non ɔ kegyia yena Simon Pita nε yakowɔ nyiaa, ⁹ "Bu nolo kyaa kebo ken ɔ dana bodobodose anon na kpebia bala. Mɔna won te kenja gyae keyεε balan burum kewɔ."

¹⁰ Botɔ te Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "E yela balan ban pou ke tisi kyakee." Na njalese murumuru njale kyaa botɔ, mena dɔɔ balan ban pou tisiwɔ kyakee botɔ. Baala ban be kyaa botɔ nε baa yεε njgba balan kakponse banon nε. ¹¹ Kenje Yesu moo bodobodose njan te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan, te ɔ moo nja kpeleε fa balan ban be kyaa botɔ nε. Mena ke te ɔ moo kpebia njan mɔ te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan te ɔ kpeleε nja fa balan ban pou. Balan ban diiwɔ baa ba kegyaebii. ¹² Balan ban pou kedi baa nε Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "E tɔɔsee weenε akan njan pou, ε na yeli nja kewɔleε ya." ¹³ Weenε njan balan ban be dii kaase nε, be tɔɔsee nja buruburu akan njan na be nyin donase kufu ala. ¹⁴ Balan ban kena gyakolon nombia njan Yesu be yεε nε be yakowɔ nyiaa, "Kei yena Wurubuare dekpɛnkpenyɔɔre non ɔ be yako see nyi waa kɔn tεele kei dɔɔ nε ampan." ¹⁵ Na Yesu tan kena nyi balan ban ne gyae be kaa kyan e, na baa njere e mo e see be gyoo mena dɔɔ non waagen wɔnɔ ɔ wose lee be man gyu ke kyaa bula ken dɔɔ bela.

Yesu keta lon dɔɔ

Mateo 14:22-33; Maake 6:45-52

¹⁶ Kelii balinɔ nε Yesu kaseela ban besewɔ gyu depaa ken nooman, ¹⁷ kenje ba gyoowɔ degbele daale man te ba moo ba nyee ban bee gyu Kapanum donɔ man. Deban kenan na tεε te biri mɔna Yesu sεε ɔ te kɔn ta be gyan ya. ¹⁸ Te felin dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ lon ken dɔɔ ken te yεε nsendee ya. ¹⁹ ɔ kaseela ban kesaa degbele ken gyu siaman ken gyae keyεε njgba gbεekemaa atoro na yale nε,

be naa Yesu dɔnɛɛ lon ken dɔɔ ɔ ne kɔn ba degbele ken gyan, kenje gyakolon gyoo wɔ. ²⁰ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E na yee ya, man nonan.” ²¹ Botɔɔ te be lee Yesu gyon man do ba degbele ken man, debokenan man te be kelii botɔɔ ken bee gyu nɛ.

²² Tɛɛ kena nɛ, balan burum ban bɔɔ kaa depaa ken dingyin nɛ naawɔ nyi degbele dokolon doo la botɔɔ. Te ba gyen mɔ nyi Yesu ta gyoo degbele kenan man kpu na ɔ kaseela ban ya. ɔ kaseela ban baagen gyoola ke man lan. ²³ Agbelese naale mɔ lee Tiberiase donɔɔ man kɔn dingyin botɔɔ, benaa na botɔɔ ken Yesu ba mo bodobodo fane fa Wurubuarɛ karan te ɔ ba mo fa balan burum ban be dii nɛ. ²⁴ Balan burum ban kena nyi Yesu na ɔ kaseela ban be kyaa botɔɔ ya nɛ, ba gyoo wɔ agbelese nenan man gyu Kapanum donɔɔ man bɛɛ kɛo e.

Yesu yena nyeedon weenɛɛ

²⁵ Balan ban ke gyu kena Yesu boo ken dingyin nɛ be bɔɔse e nyiaa, “De Gbengyoo, deban wonɗi yaa n tan kaa lii kɛbo?” ²⁶ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako non e ke nyii nyiaa, na gyakolon nombia nan e be naa mɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ te e silana me gbɛɛ ya, mɔna weenɛɛ nan e be nyim di baa e kegyaebii nɛ dɔɔ te e silana me gbɛɛ. ²⁷ E na naase e wose diyem gyae weenɛɛ nan gyae kewɔlɛɛ nɛ ya, mɔna e yɛɛ kakyen gyae weenɛɛ nan gyae kefa non nyeedon kekpaɛ ken nɛ. Weenɛɛ kenja te man Deniwalan Bu non maa fa non, nawolo nyi me kya Wurubuarɛ ta mo ɔ don do me man ken nawolo nyi ɔ te lee man do.” ²⁸ Kenje be bɔɔse Yesu nyiaa, “Won te kaboena nyi dɛɛ yɛɛ, na dɛɛ tale yɛɛ kpene ken Wurubuarɛ ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ nɛ?” ²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Tom ken Wurubuarɛ ne gyae nyi yaa yɛɛ yena nyiaa, e lee walan non ɔ be kpila e nɛ di.”

³⁰ Kenje be bɔɔse Yesu nyiaa, “Won gyakolon nombia te nyan ke yɛɛ wola daa na dɛɛ lee nen di nyi Wurubuarɛ kpila na nen? Won te nyan ke yɛɛ?” ³¹ De naanaɔ dii weenɛɛ nan bɛɛ baake na nyi maana

nɛ depampaa ken man, ngba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ne yako daa nɛ nyiaa, “ɔ faa wɔ weenɛɛ lee adido te be dii wɔ.” ³² Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako non nyiaa, na Mosesi faa na non weenɛɛ lee adido ya, mɔna me kya yena walan non ɔ ne fa weenɛɛ gbagba nan ba lee adido nɛ. ³³ Nawolo nyi weenɛɛ nan me kya Wurubuarɛ ne faa nɛ yena non ɔ ba lee adido kɔn tɛɛle kei dɔɔ, te ɔ ne fa balan nyeedon kekpaɛ nɛ.” ³⁴ Kenje be yako e nyiaa, “De Gbengyoo, akpaɛ mena na lee gyen ne gyu na fa daa weenɛɛ kenja wee kamase.”

³⁵ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Man yena nyeedon weenɛɛ nan. Walan kamase non ɔ kɔn me gyan nɛ, tanam be gyae ka ko e ya. Te walan kamase non ɔ lee man di na, lonboanen be gyae ka ko e ya. ³⁶ Ngba mena ken mɔ tan yako non kaalan nɛ, e te naa man mɔna e bɛɛ lee man di ya. ³⁷ Walan kamase non me kya ba mo e fa man nɛ, waa kɔn me gyan. Te walan kamase non ɔ kɔn me gyan nɛ, mɔɔ gyae maa gegi e ya. ³⁸ Nawolo nyi me ta lee adido kɔn tɛɛle kei dɔɔ nyi me kaa yɛɛ man gbagba kegyaebii ya, mɔna me kɔnae me kaa yɛɛ non ɔ be kpila man nɛ kegyaebii. ³⁹ Non ɔ be kpila man nɛ kegyaebii yena nyiaa, balan ban pou ɔ ba mo do man me nyinmaa man nɛ, me na yela be man dokolon ka yo ya. Mɔna wee ɔtomante ken man nɛ, maa gyuuu wɔ pou lee yen man kɔn nyeedon man. ⁴⁰ Nawolo nyi me kya non kegyaebii yena nyi walan kamase non ɔ mo ɔ loo gyakaa me dɔɔ te ɔ lee man di na, waa nyin nyeedon kekpaɛ ken. Te wee ɔtomante ken man nɛ, maa gyuuu mena walan nonan lee yen man kɔn nyeedon man.”

⁴¹ Botɔɔ te Gyudatena ban fiaseɛ bɛɛ norokoso lee Yesu wose man nawolo nyi ɔ kpa, non yena weenɛɛ nan ba lee adido kɔn nɛ. ⁴² Kenje be yakowɔ nyiaa, “Na kei yena Gyosefo bu non bɛɛ baake e nyi Yesu nɛ yee? Da gyen ɔ kya na ɔ naa. Won dɔɔ te nenɛ ɔ ne yako daa nyi ɔ lee adido bo kɔn?” ⁴³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E na norokoso

na donja ya. ⁴⁴ Nyi akpaa me kya non o be kpila man ne te won nolo benaa na man ya ne, mena walan nonan be gyae waa tale kon me gyan ya. Te wee otomante ken ne, maa gyusu mena walan nonan lee yen man na waa nyin nyeedon. ⁴⁵ Wurubuarɛ akpenkpengyɔɔra ban man nolo nmarasewo see nyiaa, 'Wurubuarɛ ne gyaela waa wola walan kamase nombia.' Mena doo walan kamase non o tei me kya Wurubuarɛ nombia te o kasee na ne, waa kon me gyan. ⁴⁶ Kei bee wolo nyi nolo te naa me kya non ya. Walan non o ba lee Wurubuarɛ gyan kon ne, non waagen naa na e. ⁴⁷ Ampan yaa mee yako non nyiaa, walan non o lee man di na waa nyin nyeedon kekpaakekpaa.

⁴⁸ Man yena nyeedon weenɛ nan. ⁴⁹ E naanao dii weenɛ nan bee baake na nyi maana ne depampaa ken man, mona ba yekeewo. ⁵⁰ Mona nyeedon weenɛ nan ba lee Wurubuarɛ man kon te mee yako non na wose man nombia ne doo, walan kamase non o di ke na o be gyae waa yen ya. ⁵¹ Man yena nyeedon weenɛ nan ba lee adido kon teele kei doo ne. Walan kamase non o di mena weenɛ ken na, waa nyin nyeedon kekpaakekpaa. Weenɛ nan maa mo fa balan na baa nyin nyeedon ne yena ma wosenaane."

⁵² Botoo te Gyudatena ban gyoo anmaaren na donja nyiaa, "Sena te balee kei waa tale mo o wosenaane fa daa na dee di?" ⁵³ Kenɛte Yesu yako wo nyiaa, "Ampan yaa mee yako non nyiaa, nyi akpaa e te di man Deniwalan Bu wosenaane na e kenyoo me fatabo ya ne, e be gyae e ke nyin nyeedon ya. ⁵⁴ Walan kamase non waa di ma wosenaane na waa nyoo me fatabo ne, waa nyin nyeedon kekpaakekpaa ken. Wee otomante ken man ne, maa gyusu mena walan nonan lee yen man. ⁵⁵ Nawolo nyi ma wosenaane yena weenɛ anedin gbagba, te me fatabo mo yena kolo anenyoo gbagba. ⁵⁶ Walan kamase non o di ma wosenaane te o nyoo me fatabo na, daa na e ta bese walan dokolon. ⁵⁷ Me kya non o ne fa balan nyeedon ne kpila na man, te

wa adaworoma doo te me dana nyeedon. Mena ke mo te walan kamase non o di ma wosenaane na, maa fa e nyeedon. ⁵⁸ Man yena weenɛ nan ba lee adido kon teele kei doo ne. Ma te yee ngba weenɛ nan e naanao be dii te boo yekee ne ya. Walan kamase non wa di mena weenɛ ken ne, waa nyin nyeedon kekpaakekpaa." ⁵⁹ Deban ken Yesu na wolo Gyudatena osom deni man Kapanum donoo man ne, te o yako mena nombia ken.

⁶⁰ Yesu kaseela ban kenyii nombia ken ne be yakowo nyiaa, "Mena kawola ken man dana don. Amote ne gyaela waa tale lee na do?" ⁶¹ Yesu ka gyen nyi o kaseela ban na norokoso lee nombia ken wose man ne o boose wo nyiaa, "Nombia ken ne takaa non? ⁶² Kenan na akpaa e naa man Deniwalan Bu non na gyem mee gyu adido, botoo ken moo lee na sena te e ke yee? ⁶³ Wurubuarɛ felin ne faa na balan nyeedon. Kpene ken denibalan na mo ban gbagba be don yee ne be tan tonoo ya. Nombia nan moo yako non ne lee Wurubuarɛ felin non man te nee fa nyeedon. ⁶⁴ Mona e man baale bee lee di ya." Yesu yako nombia ken nawolo nyi lee kewalan ken na, o wulaa o gyen ban boo gyae baa lee e di ya, na non waa kaa lese e fa. ⁶⁵ Kenɛte Yesu besewo yako wo nyiaa, "Kei doo te me yako non nyiaa, akpaa me kya te fa nolo gbɛɛ nyi waa kon me gyan ya na, o be gyae waa tale kon ya ne."

⁶⁶ Kei wole ne, o silala ban man balan burum wona ba wose lee wole ken be te sila e bela ya. ⁶⁷ Kenɛte Yesu boose o kaseela kufu bala ban mo nyiaa, "Emee mo ne gyae e ka bese e wole yaa?" ⁶⁸ Botoo te Simon Pita tiranoo nyiaa, "De Gbengyoo, amote gyan te dee gyu? Nyan nyaagen danaana nombia nan nee fa nyeedon kekpaakekpaa ken. ⁶⁹ Nene da te lee nen di, te de ta gyem nyi nyan yena walan non Wurubuarɛ be kpili te ayimee be doo o man ya ne." ⁷⁰ Kenɛte Yesu boose wo nyiaa, "Na emee balan kufu bala te me baakewo yee? Mona e man nolo yee walan kum e." ⁷¹ Na Simon Isekarote bu Gyudase wose man nombia yaa Yesu

ne yako nɛ. Nawolo nyi Gyudase yɛɛ ɔ kaseela kufu bala ban man ɲolo e, mɔna ɲon ne gyae la ɔ kaa lese Yesu fa yɛɲ.

7

Yesu na ɔ naabia

¹ Nombia keɲa wɔle nɛ Yesu tɛɛwɔ kila Galelia donɔɔse man. ɔ te gyae nyi waa gyu Gyudia tɛɛle man ya, nawolo nyi Gyudatena kegyiise ban be kyaa botɔɔ nɛ ne gyae gbɛɛ baa ko e. ² Deban kenan na Gyudatena kefɛɛse man kekyaa wee dinaa kedi ta benaa. ³ Mena dɔɔ Yesu ɔ naabia yako e nyiaa, “Kaboena nyi nya lee kebo na n ke gyu Gyuda tɛɛle man na n kaseela ban ke nyin naa gyakolon nombia ɲan n ne yɛɛ nɛ. ⁴ Nawolo nyi walaɲ ne gyae ɔ yele ka lee na, ɔ bɛɛ yɛɛ kolo weese ya. Mena dɔɔ n keta n ne yɛɛ gyakolon nombia keɲa nɛ, kaboena nyi nya lese n wose debɔɔ fa balan pou.” ⁵ ɔ naabia ban kolosi nombia keɲa nawolo nyi ban gbagba koran te lɛɛ e di ya. ⁶ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Deban ken Wurubuare ba see fa man nɛ te lii ta ya, mɔna ɛmɛɛ dɔɔ deban kamase dei fa ɲon. ⁷ Tɛɛle kei dɔɔ balan bɛɛ kola ɲon ya mɔna man dɔɔ bɛɛ kola man, nawolo nyi me gyakaa mɛɛ yako wɔ nyi be nombia ɲan bɛɛ yɛɛ nɛ be dei ya. ⁸ ɛmɛɛ ɛ ta gyu kedi wee dinaa ken, man be gyae maa gyu ya nawolo nyi ma deban ken te lii ta ya.” ⁹ ɔ ke yako nombia keɲa fa wɔ tan nɛ, te ɲon dɔɔwɔ Galelia tɛɛle man.

¹⁰ Yesu ɔ naabia ke lan ba wee dinaa ken dedii man nɛ, te ɲon mɔ korowɔ gyu botɔɔ. Mɔna ɔ weese ɔ wose bo.

¹¹ Na Gyudatena kegyiise ban dɔɲɛɛ bɛɛ keɔ e na bɛɛ bɔɔse nyiaa “ɔ kyaa alɛɲ?”

¹² Kenɛte balan ban man balan burum gyoo kekolosi na dɔɲa lee Yesu wose man. “Baale kpa ɔ yɛɛ walaɲ kpaakpaa e, te baale mɔ kpa koa, ɔ na beo balan bo na baa yo lee Wurubuare gbɛɛnɛɲ ɲan man.” ¹³ Mɔna ɲolo te tale kolosi ɔ wose man nombia balan man ya, nawolo nyi be yee Gyudatena kegyiise ban.

¹⁴ Be kedi ba wee dinaa ken kelii nsana nsana nɛ, Yesu gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ na wola balan

Wurubuare nombia. ¹⁵ ɔ kawola ken doo Gyudatena kegyiise ban ɲɔɔ te be bɔɔsewɔ nyiaa, “Sena te balee kei yɛɛwɔ gyeɲ nombia keɲa ken nyi ɔ te kasee lee ɲolo gyan ya?” ¹⁶ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Kpene ken mɛɛ wolo nɛ ta lee man gbagba gyan ya, mɔna ka lee me kya Wurubuare ɲon ɔ be kpila man nɛ gyan. ¹⁷ Walaɲ kamase ɲon ɔ ne gyae nyi waa di Wurubuare nombia ɲan dɔɔ nɛ, ɔtenate waa gyeɲ nyi kpene ken mɛɛ wolo nɛ, lee Wurubuare gyan yaa lee man gbagba gyan. ¹⁸ Walaɲ kamase ɲon ɔ ne kolosi ɲon gbagba ɔ baam dɔɔ nɛ, na ɔ ne gyae yele bo wa fa ɔ wose. Te walaɲ kamase ɲon ɔ ne gyae bo nyi waa lese ɲon ɔ be kpila e nɛ yele na, ɔ nombia doo na ke gbɛɛ ken nyi dekara be doo ke man ya. ¹⁹ Na Mosesi faa na ɲon mmaraase ɲan yee? Mɔna ɛ man ɲolo bee di ɲe dɔɔ ya. Won dɔɔ te ɛ ne gyae ɛ ka ko man?” ²⁰ Botɔɔ te balan dikpii ken tiranɔɔ fa e nyiaa, “Feliɲkumɛɛ doo n man. Amɔte ne gyae la waa ko nen?” ²¹ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Gyakolon nombii dokolon te me yɛɛwɔ ɛ kefɛɛfowee, ken na doo na ɲon gyakolon nɛ. ²² Mosesi yako ɲon nyi ya kara ɛ bia baalawose. (Kei ta lee Mosesi gyan ya, mɔna ka lee ɛ naanaɔ gyan), mena dɔɔ ɛ ne kara ɛ bia baalawose ɛ kefɛɛfowee. ²³ Nyi akpaa ɛ ne kara ɛ bia baalawose ɛ kefɛɛfo te ken bɛɛ wɔlɛɛ ya mmaraa ya na, weera dɔɔ te ɛ na gyeɲ ban do man nyi ma te kyɔ walaɲ dibilin kawee kefɛɛfowee? ²⁴ ɛ na barase bu balan fɔɔ ya, ɛ di nombia na ɲe gbɛɛ.”

²⁵ Kenɛte Gyerusalemtena baale bɔɔsewɔ nyiaa, “Na balee kei te bɛɛ keɔ nyi baa ko nɛ yee? ²⁶ ɛ keɛ ɔ ka sen balan man ɔ ne kolosi ken ɲolo bɛɛ bɔɔse e daale ya. Yaa nɛnɛɛ dɔɔ kegyiise ban te lɛɛ e do nyi ɲon yena nyeelɛɛre ɲon? ²⁷ Balee kei dɔɔ de popou gyeɲ botɔɔ ken ɔ ba lee. Mɔna akpaa nyi nyeelɛɛre ɲon waa kɔɲ na, ɲolo be gyae waa gyeɲ botɔɔ ken waa lee ya.” ²⁸ Yesu keɛ wola abɔɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man nɛ, ɔ gyinaa ɔ woya bɔɔse wɔ nyiaa, “Mena dɔɔ ɛ gyeɲ man nideli na botɔɔ ken mɔɔ

lee? Na man gbagba me baam dɔɔ te me kɔnawɔ ya. Walaŋ ŋon ɔ be kpila man nɛ ɔ yɛɛ anokoarete e, mɔna ŋon dɔɔ ɛ ba gyeŋ e ya. ²⁹ Mɔna man dɔɔ ma gyeŋ e nawolo ɔ gyaŋ te ma leewɔ te ŋon kpila na man.” ³⁰ Mena dɔɔ be yela baa kyaŋ Yesu, mɔna ŋolo te tale mo ɔ nyinmaa tina e ya, nawolo nyi debaŋ keŋ Wurubuaɛ ba see nyi waa yeŋ nɛ te lii ta ya. ³¹ Mɔna balan burum lɛɛ e di te be boosewɔ nyiaa, “Akpa nyeeleɛɛre ŋon de kɔŋ na, waa yɛɛ gyakolon nombia kela balee kei aneyɛɛŋ keŋa?”

Be kpila balan nyi baa gyu ke kyaŋ Yesu

³² Farasiitena ke nyii mena keŋ balan ne kolosi nombia keŋa adadowoya man lee Yesu wose man nɛ, baŋ na Wurubuaɛ saese kegyiise kpila kotɔɔtɔtena baŋ bɛɛ deke Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ nɛ nyi baa gyu kekyan e kɔŋ. ³³ Keŋte Yesu yakowɔ nyiaa, “Maa kyaa ɛ gyaŋ bo weeya akalansɛɛ ŋaale na maa bese gyu walaŋ ŋon ɔ be kpila man nɛ gyaŋ. ³⁴ ɛ ke keo man mɔna ɛ be gyae ɛ kena man ya, te botɔɔ keŋ me kyaa mɔ nɛ, ɛ be gyae ɛ ke tale kɔŋ ya.” ³⁵ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise baŋ boose dɔŋa nyiaa, “Aleŋ yaa balee kei ne gyae waa yeu gyu te dɔɔ gyae dɛɛ naa e ya? Yaa ɔ ne gyae waa yeu ba gyu Girikitena gyaŋ botɔɔ keŋ de balan be yaasee gyu nɛ ɔ kaa wola wɔ abɔɔ?” ³⁶ ɔ ke yako nyi, “ɛ ke keo man mɔna ɛ be gyae ɛ kena man ya, Te botɔɔ keŋ me gyu nɛ ɛ be gyae ɛ ke tale gyu ya nɛ, na sena yaa ɔ ne yako baa? Na won nombia yena keŋa baa?”

Nyeedon nombia

³⁷ Gyudatena kefeɛɛɛ man kekyaa weekedi ɔtomante keŋ nɛ, Yesu korowɔ seŋ te ɔ gyinaa ɔ nɔɔ kolosi te ɔ yako wɔ nyiaa, “Akpa nyan ŋon lonboanen dana neŋ na kɔŋ me gyaŋ na n kaa nyɔɔ lon. ³⁸ ‘Walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ man di na, nyeedon nombia gyae ka lee ɔ man kɔŋ ŋgba mena keŋ lon na lee ditiribun man kɔŋ nɛ. Nne te Wurubuaɛ nombia anmarasen see yakowɔ.’ ” ³⁹ Yesu kekolosi kei nɛ, na Wurubuaɛ felin ŋon waa kaa mo do baŋ baa lɛɛ e di nɛ man

nombia yaa ɔ ne kolosi nɛ. Debaŋ kenan na ɔ ta moo ta Wurubuaɛ felin ŋon do ŋolo man ya, nawolo nyi Yesu gyoorobiiri keŋ ta lee ta debɔɔ ya.

Balan kekpase lee Yesu dɔɔ

⁴⁰ Balan baŋ ke nyii Yesu nɔɔwoya keŋa nɛ be man baale yakowɔ nyiaa, “Ampan, balee kei yena Wurubuaɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.” ⁴¹ Baale mɔ yakowɔ nyiaa, “Balee kei yena nyeeleɛɛre ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kaa kɔŋ nɛ ampan. Mɔna baale mɔ yakowɔ nyiaa, na Galelia tɛɛle man te nyeeleɛɛre ŋon waa lee ya.” ⁴² Wurubuaɛ nombia anmarasen see ŋan ne yako nyiaa, “Nyeeleɛɛre ŋon waa lee bo Betlehem donɔɔ man botɔɔ keŋ Gyoo Defidi be kyaa nɛ, te waa lee bo gyoo Defidi lonɔro man.” ⁴³ Lee Yesu dɔɔ, balan baŋ man kpasewɔ. ⁴⁴ Balan baŋ baale gyaewɔ nyi baa kyaŋ Yesu, mɔna ŋolo te tale mo ɔ nyinmaa tina e ya.

Gyudatena kegyiise te lɛɛ Yesu di ya

⁴⁵ Wɔle wɔle keŋ nɛ, kotɔɔtɔtena baŋ bɛɛ deke Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ te boɔ kpila wɔ nɛ besewɔ kɔŋ Wurubuaɛ saese kegyiise na Farasiitena baŋ gyaŋ. Keŋte kegyiise baŋ boose wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ɛ te kyaŋ e kɔŋ ya?” ⁴⁶ Keŋte be tiranɔɔ fa kegyiise baŋ nyiaa, “Ŋolo na ŋolo te kolosi ta see ŋgba balee kei nɛ ya.” ⁴⁷ Te Farasiitena baŋ boose wɔ nyiaa, “Doona ɔ tan beo emɛɛ mɔ? ⁴⁸ ɛ te nyii nyi donɔɔ kegyiise kewɔ man ŋolo yaa Farasiitena kewɔ man ŋolo te lɛɛ Yesu di? ⁴⁹ Mɔna mena balan burum kewɔ baŋ boɔ gyeŋ Mosesi mmaraa keŋ ya nɛ, baŋ doola kefaala tɛɛ.” ⁵⁰ Nikodemose ŋon ɔ be kyaa gyu Yesu gyaŋ nɛ yɛɛ kegyiise baŋ man ŋolo e. Te ɔ boose wɔ nyiaa, ⁵¹ “Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ bu ŋolo fɔɔ keŋ de te nyii ta ɔ nɔɔman nombia yee?” ⁵² Keŋte be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Weera nyan mɔ ne kolosi ŋgba n yɛɛ Galelia baale e nɛ? Nyan keɛ Wurubuaɛ nombia anmarasen see ŋan man nideli, n kena nyi Wurubuaɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ŋolo ta lee ta Galelia ya.” ⁵³ Keŋte be

popou yaaseewo dokolon dokolon gyu be deese.

8

Alo futoolite nolo nombia

¹ Balan ban ke yaasee ne, Yesu gyuuwo oliifi bula ken doo. ² Tee kena ne o besewo kon Wurubuarɛ osom deni dinaa ken man. Balan ban pou be kyaa botoo ne kaa wuuwo o doo te o tisiwo kyaa o na wola wo Wurubuarɛ nombia. ³ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban moo alo nolo non o ba lee o baale wole te boo kyan e nyinmaa nyinmaa ne kon kaa sen Yesu na balan ban pou siaman. ⁴ Ken te be yako Yesu nyiaa, "De Gbengyoo, da te kyan alo kei o ne gyae baala. ⁵ Mosesi mmaraa nan na wola daa nyi dee funii mena alo kei dinoo boya ko. Te nyan mo n kpoo?" ⁶ Be yako nombia kenja nyi baa mo teese Yesu nooman, na baa nyin mo nombia gyakaa o doo. Mona Yesu gonasewo te o moo o nyimbii nmarase kolo teele man. ⁷ Be kasej bee daa e nyi waa tiranoo fa wo ne, o korowo sen te o yako wo nyiaa, "Nyan non n gyen nyi n te yee ta dukum see ya ne tangbee mo boe fun e" ⁸ Te o besewo gonase nmarase kolo teele man. ⁹ Be ke nyii nombia kenja ne, be yaaseewo dokolon dokolon tina e yela. Be man kegyiise ban tangbee la lee botoo, te kaa Yesu na alo non na balan dikpii ken baagen. ¹⁰ Ken te Yesu korowo sen te o boose alo non nyiaa, "Alo nde wo? Nolo te tale bu nen foo yee?" ¹¹ Te alo non tiranoo fa e nyiaa, "Me Gbengyoo, nolo te bu man foo ya." Te Yesu yako e nyiaa, "Man mo be gyae maa bu nen foo ya. Ta, na tekaa yee dukum bela ya."

Yesu yena kenmanee fa balan teele kei doo

¹² Nombia kenja wole ne Yesu besewo kolosi fa balan ban nyiaa, "Man yena kenmanee fa balan teele kei doo. Walan kamase non o sila man na o sia gyae ke gyusu na waa naa nyeedon gbee ken. O be gyae waa ta ditintee man ya." ¹³ Ken te Farasiitena ban yako e nyiaa, "Nyan gbagba ne diina n wose man

adansɛɛ, mona nya adansɛɛ ken betan tonoo fa daa ya." ¹⁴ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Nyi akpaa man gbagba de di ma wose man adansɛɛ koran ne, ke doo na ke gbee. Nawolo nyi ma gyen botoo ken moo lee na botoo ken mee gyu. Emee ba gyen botoo ken moo lee ya, te e ba gyen botoo ken mee gyu ya. ¹⁵ Emee ne bu balan foo bo lee denibalan nombia kedi gbee man, mona man doo moo ne bu nolo foo ya. ¹⁶ Mona nyi akpaa me yako nyi maa bu nolo foo koran ne, ke doo na ke gbee nawolo nyi na man maagen ne buu na foo ken ya. Daa na me kya non o be kpila man ne ne buu na foo kenan. ¹⁷ Ba te nmarase do ya mmaraa tone man nyiaa, akpaa adansɛɛtena bala noo de yee dokolon lee nombii man na, na ke yee ampan. ¹⁸ Man gbagba ne di ma wose man adansɛɛ, te me kya non o be kpila man ne mo ne di ma wose man adansɛɛ." ¹⁹ Ken te be boose e nyiaa, "N kya nonan kyaa alen?" Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E ba gyen man ya te e ba gyen me kya non mo ya. Nyi akpaa yen gyen man ne, nafa e ka gyen me kya non mo." ²⁰ Deban ken Yesu na wola nombia kenja Wurubuarɛ osom deni dinaa ken man ne, na o senɛɛ benaa na adakaase nan bee mo aboo do ne man fa Wurubuarɛ ne. Mona nolo te tale kyan e ya, nawolo nyi deban ken Wurubuarɛ ba see e ne te lii ta ya.

Yesu kekolosi lee o ka bese gyu adido wose man

²¹ Ken te Yesu besewo yako wo nyiaa, "Mee gyu baa. E ke keo man, mona e ka yen e nombiakumee man. E be gyae e ke tale gyu botoo ken mee gyu ne ya." ²² Mena doo Gyudatena kegyiise ban boose donja nyiaa, "Na o ne gyae waa ko o wose baa yaa sena te o ne yako nyi, e be gyae e ke tale gyu botoo ken mee gyu ya ne?" ²³ Ken te Yesu yako wo nyiaa, "Emee lee teele kei doo kebo, mona man doo ma lee adido. E yee teele kei doo balanwo, mona man te yee teele kei doo walan e ya. ²⁴ Mena doo te mee yako non nyiaa, e ka yen e nombiakumee man ne. Nyi akpaa e bee e te lee man di nyi man yena non o kyaa pete be yee kpene kamase ya ne,

ε ka yen ε nombiakumεε man.” ²⁵ Kenje be boose Yesu nyiaa, “Nyan yena amote?” Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Man yena walan non moo tan wulaa yako non lee kewalan ken ne. ²⁶ Me dana nombia burum nan kaboena nyi maa yako lee ε wose man na maa bu non foo. Mona walan non o be kpila man ne o nombia doo na ke gbεε, mena doo kpene ken me nyi lee o gyan na, kenje mee yako fa balan teele kei doo.” ²⁷ Mona balan ban te nyii nombia nan man nyi Yesu ne kolosi baa lee o kya Wurubuarε wose man ya. ²⁸ Mena doo Yesu yako wo nyiaa, “Nyi akpaa ε gyoo man Deniwalan Bu non opanjan doo mataa adido ne, botoo te ε kena nyi man yena walan non me kpa me yεε ne. Botoo te ε kena nyiaa moo ne yεε kolo me baam doo ya. Mona mee kolosi kpene ken me kya non ne yako man ne bo. ²⁹ Te non o be kpila man ne kpuε na man. O te tinaa ta man yela maagen ya, nawolo nyi deban kamase na mee yεε o kegyaebii bo.” ³⁰ Kenje balan burum ban boo nyii nombia nan Yesu ne yako ne lee e di.

Anokoare ken ne gyaela ke yela ε ke nyin ε wose

³¹ Mena doo Yesu yako Gyudatena ban boo lee e di ne nyiaa “Akpaa ε di kpene ken mee wola non ne doo na, kenan na ε yεε me kaseela gbagbawoo. ³² Kei gyae ke yela ε ka gyen anokoare ken, te anokoare ken gyae ke yela ε ke nyin ε wose.” ³³ Kenje be tiranoo nyiaa, “De yεε Aberaham o naanasewoo, te de ta bese ta nolo gbeni ya. Sena yaa n ne yako nyi dee lee gbeniri man na dee nyin da wose?” ³⁴ Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Anokoare yaa mee yako non nyi nyan non n yεε dukum ne, n ta bese gbeni fa dukum ken. ³⁵ Gbeni bεε bese dekpanalan duulun walan ya, mona dekpanalante bu doo o yεε dekpanalan duulun walan e kekpa. ³⁶ Mena doo nyi man Wurubuarε bu de yela n nyin n wose na, n ke nyin n wose kekpa. ³⁷ Ma gyen nyi ε yεε Aberaham o naanasewoo mona ε ne gyae ε ka ko man, nawolo nyi me nombia be doo ε konooe man ya. ³⁸ Nombia nan me kya

ba wola man ne nan te mee kolosi fa non, te emεε doo nan ε be nyii lee ε kya gyan ne nan te ε ne yεε.” ³⁹ Botoo te be tiranoo fa e nyiaa, “Aberaham yena de kya.” Te Yesu yako wo nyiaa, “Akpaa ε yεε Aberaham biawoo ne, nafa ε keyεε aboo nan Aberaham be yεε ne. ⁴⁰ Mona ε te yase sia nyi ε ka ko man nawolo nyi ma te yako non anokoare ken moo nyii lee Wurubuarε gyan ne. Aberaham te yεε mena nombia kenja dinoo ya. ⁴¹ ε ne yεε kpene ken emεε gbagba ε kya ne yεε ne bo.” Te be lee ka anmaaren nyiaa, “Wurubuarε waagen yena de kya, da te yεε diidooe bia ya.”

⁴² Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Nyi akpaa ε kya yena Wurubuarε ne nafa ε ke gyae man, nawolo nyi Wurubuarε nonan gyan te maleewoo kon kebo. Na man gbagba me baam doo te me konawoo ya. Wurubuarε nonan gbagba kpila na man. ⁴³ Weera doo te ε be nyii me nombia nan man ya? Nawolo nyi ε bεε gyae ε ke nyii me nombia ya. ⁴⁴ ε kya yena obonsam te ε kya nonan kegyaebii te ε ne gyae ε ke yεε. O yεε awudiini e leenan gyanjba gyanjba ken, te o bεε gyae anokoare ya nawolo nyi anokoare be doo o man ya. Akpaa o ne di dekara ne ke yεε non gbagba dinoo ke, nawolo nyi akereε te wulu o man te non yena akereε pou nyee. ⁴⁵ Mona man doo nombia nan ne doo na ne gbεε ne te mee yako non, mena doo te ε bεε lee man di ya. ⁴⁶ ε man wonti ne gyae la waa tale wola nyi nombiikum kei te me yεεwo? Te akpaa mee yako non anokoare na, won doo te ε bεε lee man di ya? ⁴⁷ Walan non o yεε Wurubuarε walan e ne, o ne nyii Wurubuarε dei. Kpene ken doo te ε bee nyii Wurubuarε dei yena nyi, ε te yεε o balanwo ya.”

⁴⁸ Kenje Gyudatena kegyiise ban boose Yesu nyiaa, “De yako nyi n yεε Samaria baale e te felinkum doo n man na, de karae?” ⁴⁹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Felinkum be doo me man ya. Mee lese me kya non yele bo, mona emεε bee bu man ya. ⁵⁰ Moo ne gyae maa lese man gbagba yele ya, mona nolo kyaa ken waa lese ma yele. Non yena nombiadiiri non.

⁵¹ Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, walaɲ kamase ɲon ɔ di me nombia dɔɔ nɛ ɔ be gyae waa yen ya.”

⁵² Kenje Gyudatena kegyiise ban yako e nyiaa, “Nɛnɛ da te naa gyen nyi felɲkum doo n man. Aberaham ta yem mena mo te Wurubuarɛ akpenkpengyɔɔra ban mo yekeewɔ. Mɔna nyan ne yako nyi walaɲ kamase ɲon ɔ di n nombia dɔɔ na ɔ be gyae waa yen ya. ⁵³ Nyan kela na de naana Aberaham ɲon? Aberaham ta yem mena mo te Wurubuarɛ akpenkpengyɔɔra ban mo yekeewɔ. N ne yako baa nyi nyan yena amɔte?” ⁵⁴ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpa ma lese maɲ gbagba yele nɛ, ma yele kalese ken yeɛ yakaa. Me kya ɲon ɛmɛɛ kpa ɲon yena ɛ Wurubuarɛ nɛ na lesena ma yele. ⁵⁵ ɛmɛɛ ba gyen e ya, mɔna maɲ dɔɔ ma gyen e. Nyi akpa me yako ɲon nyi moɔ gyen e ya nɛ na me ta bese dekarate ɲgba ɛmɛɛ nɛ, mɔna ma gyen e te mee dii ɔ nombia dɔɔ. ⁵⁶ Yɛɛ ɛ kya Aberaham gyon ɲgba ɔ be naa ma kekɔn nɛ. ɔ naa ke te yeɛ e gyon.” ⁵⁷ Kenje Gyudatena kegyiise ban boɔse Yesu nyiaa, “N te dii ta kulutooneɲ sɔɲola na kufu gba ya, sena te n yeɛwɔ naa Aberaham?” ⁵⁸ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa “Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, pɛ baa lola Aberaham nɛ na maɲ kyaa.” ⁵⁹ Botɔɔ te be gate boya baa funii e, mɔna Yesu sarakeewɔ lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man.

9

Yesu kekyɔ siayɛɛsate ɲolo kawee

¹ Yesu keta ɔ ne lam nɛ ɔ naa balee ɲolo ɲon ɔ sia be yeɛɛ leenaɲ ɔ biatɛ nɛ. ² Botɔɔ te ɔ kaseela ban boɔse e nyiaa, “De Gbengyoo, amɔte dukum faa la te ba lola e siayɛɛsate? Yeɛ ɲon gbagba wui yaa ɔ lolala wui?” ³ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “ɔ sia keyɛɛ te yeɛ ɔ dukum yaa ɔ lolala wui ya. Ba lola e bo mena na balan kena gyakolon nombia ɲan Wurubuarɛ waa yeɛ ɔ man. ⁴ Weese nyiɲa ɔ kyaa nɛ, kaboena nyi dɛɛ yeɛ ɲon ɔ be kpila maɲ nɛ tom, Tɛɛ gyae ke yuu ken ɲolo be gyae waa tale yeɛ tom bela ya. ⁵ Me nyiɲa me kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, maɲ yena

kenmaɲee fa tɛɛle kei balan.” ⁶ ɔ keyako nombia kenja tan nɛ, Yesu tɔɔ nɔolon lo tɛɛle man te ɔ buu tɛɛle te ɔ moowɔ taa balee ɲon sia ɲan dɔɔ, ⁷ kenje ɔ yako e nyiaa, “Gyu kefaafo n sia depaa ken bɛɛ baake ke Siloam nɛ man.” (Siloam kei asɛɛ yena “Kekpila”.) Mena dɔɔ balee ɲon gyuuwɔ kefaafo ɔ sia, ɔ ka bese kɔn dɛɛ na ɔ sia te gyuuusu.

⁸ ɔ tebia na balan ban ba gyen e nyi nafa ɔ kyaa na ɔ na solee abɔɔ nɛ boɔsewɔ nyiaa, “Na balee kei ne kyaa la kyaa solee abɔɔ nɛ yee?” ⁹ Botɔɔ te baale kpa “ɲon ɲonan” mɔna baale mo kpa “Koa, na ɲon ɲonan ya, ɔ lee e bo.” Mena dɔɔ balee ɲon gbagba yakowɔ nyiaa, “Maɲ ɲonan.” ¹⁰ Te be boɔse e nyiaa, “Sena yaa n yeɛwɔ te n sia gyuuusuwɔ?” ¹¹ Kenje ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Balee ɲon bɛɛ baake e nyi Yesu nɛ, buuna tɛɛle te ɔ moowɔ mataa me sia te ɔ yako maɲ nyi maa gyu Siloam depaa ken man kefaafo me sia. Mena dɔɔ me gyuuwɔ, te me kabetaa faafo me sia na te ɲe gyuuusuwɔ.” ¹² Kenje be boɔse e nyiaa, “ɔ kyaa alen?” Te ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyi “Moɔ gyen ya.”

Farasiitena ne keo balee ɲon kekyɔ ken man

¹³ Te ba moo balee ɲon nafa ɔ sia be yeɛɛ nɛ kɔn Farasiitena gyan. ¹⁴ Wee kenan ken Yesu be buu tɛɛle mo kyɔ siayɛɛsate ɲon nɛ yeɛ Gyudatena keɛɛfowee ke. ¹⁵ Mena dɔɔ Farasiitena ban besewɔ boɔse balee ɲon bela mena ken be yeɛ te ɔ sia ɲan be gyuuusu. Kenje ɔ yako wɔ nyi, “ɔ buu tɛɛle bo taa me sia, te me gyuuwɔ kefaafo te ɲe gyuuusuwɔ.” ¹⁶ Botɔɔ te Farasiitena ban baale yakowɔ nyi “Balee ɲon ɔ be yeɛ nombii kei nɛ ta lee Wurubuarɛ gyan ya, nawolo nyi ɔ bee di da keɛɛfowee ken dɔɔ ya.” Mɔna baale mo yakowɔ nyiaa, “Sena te walaɲ ɲon ɔ yeɛ nombiakumɛɛyɛere e nɛ, waa tale yeɛ gyakolon nombia kenja?” Botɔɔ na te be man kpasewɔ. ¹⁷ Mena dɔɔ Farasiitena ban besewɔ boɔse balee ɲon bela nyiaa, “N sia te ɔ gyuuusuwɔ. Mena dɔɔ sena te n ne yako lee ɔ wose man?” Kenje balee ɲon tiranɔɔ nyiaa, “ɔ yeɛ Wurubuarɛ dekenkpengyɔɔre e.”

¹⁸ Kenja pou wole ne Gyudatena kegyiise ban te see lee di nyi o sia yelee wo te nene ba te ky e kawee ya, te ba ke baake o kya na o naa kon, ¹⁹ te be boose wo nyiaa, "E bu yena kei? E ne yako baa nyi ba lola e na o sia te yelee? Sena konala te nene doo o ne naa?" ²⁰ Kenje o kya na o naa tiranoo nyiaa, "Da gyen nyi de bu nonan, te da gyen nyi da lola e na o sia te yelee. ²¹ Mona doo gyen mena ken be kon te o ne naa ne ya, te doo gyen non o be ky e ya. E boose e, o ta bee ken waa tale tiranoo fa o wose." ²² O kya na o naa yako nambia kenja nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise ban. Na Gyudatena ban tan kan ntam nyi nyan non n ka koro yako nyi Yesu yena nyeelere non na baa gegi nen lee bo osom deni man. ²³ Mena doo te balee non o kya na o naa yakowo nyi, "O ta bee, e boose e ne."

²⁴ Te ba besewo baake balee non nafa o sia be yelee ne kon te be yako e nyiaa, "Kan Wurubuar e nyi nyan keyako anokoare. Da gyen nyi balee non o be ky nen ne yee dukumyere e." Yako mena na n ka mo lese Wurubuar ye. ²⁵ Kenje balee non tiranoo fa wo nyiaa, "O yee dukumyere o, o yee walan kpaakpaa e o man ba gyen ya. Ken man gyen yena nyi nafa na me sia te yelee te nene doo mee naa." ²⁶ Kenje ba besewo boose e nyiaa, "Won te o yee nen te n sia gyuusuw?" ²⁷ Te o tiranoo nyiaa, "Me tan keyako non, te e bee gyae e ke tei ya. Won doo te e ne gyae e kenyii ke bela? Emee mo ne gyae e ka bese o kaseela?" ²⁸ Kenje ba tee e te be yakowo nyiaa, "Nyan yena walan nonan kaseele, mona daa yee Mosesi wui kaseelawo. ²⁹ Da gyen nyi Wurubuar kolosiwo fa Mosesi, te balee kei doo doo gyen botoo ken o ba lee gba ya." ³⁰ Botoo te balee non yako wo nyiaa, "Te doo me noo ngba e ba gyen botoo ken o ba lee ya, mona non gyusu na me sia. ³¹ Da gyen nyi Wurubuar bee nyii nombiakumeyera ya. O ne nyii balan ban bee nyii e te bee yee kpene ken o ne gyae ne bo. ³² Lee teele kei kewalan ne, nolo te nyii ta nyi nolo te gyusu walan non boo lola e na

o sia te yelee ne sia ya. ³³ Akpaa balee kei ta lee Wurubuar gyan ya ne, o be gyae waa tale yee nombii kei ya." ³⁴ Te be tiranoo fa e nyiaa, "Nyan non boo lola nen dukum man te boo keele nen dukum man na, nyan ne gyae n kawola daa nambia?" Kenje be gegi e lee te be too e nyi o na kon bo osom deni ken man bela ya.

³⁵ Yesu kenyii nyi ba te gegi e lee bo osom deni ken man ne, o ke keo e te o naa e te boose e nyiaa, "N ne lee Deniwalan Bu non di?" ³⁶ Te balee non tiranoo fa e nyi, "Me Gbenjyoo, amote nonan? Yako man na maa lee e di." ³⁷ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "N tan kena e. Non yena non o ne kolosi fa nen debokeiman ne." ³⁸ Te balee non yakowo nyiaa, "Mee lee e di me Gbenjyoo." Te o bunawo Yesu siaman som e. ³⁹ Botoo te Yesu yakowo nyiaa, "Me konae teele kei doo na balan nombiakumee ka lee deboo. Na ban boo ne naa ya ne kena, na ban bee naa ne sia keyelee." ⁴⁰ Farasiitena ban be kyaa o gyan botoo ne, baale nyii kpene ken o be yako mena doo be boose e nyiaa, "Mena doo n ne yako baa nyi daa mo sia te yelee?" ⁴¹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E sia den te yelee ne nafa nolo be gyae waa bu non foo ya. Te ken e kpa e ne naa doo te e see e doo e dukum keyee man."

10

Yesu yena namensekelere kpaakpaate non

¹ Kenje Yesu yakowo nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, walan non o ta mo denanoo ken man gyoo namense debooo ken man ya, te o gyem mo yenan kale gyoo na o yee nmelate e, te o na mo don bo leo balan. ² Walan non o na mo denanoo ken man gyoo na, non yena namensekelere non. ³ Denanoo dekere non na toro fa e te namense ban ne nyii o woya. O ne baake non gbagba namense ban yele na o ta mo wo lee. ⁴ Te o mo wo pou lee na o ne tee be siaman, te namense ban ne sila e nawolo nyi ba gyen o woya. ⁵ Boo gyae baa sila walan yakaate ya. Baa yeu lee o gyan nawolo nyi boo gyen o woya ya." ⁶ Yesu gyoo dudu kei fa wo,

mɔna be te nyii kpene ken ɔ ne yako ne asɛɛ ya.

⁷ Mena dɔɔ Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, maŋ yena namense debɔɔlɔɔ ken denanɔɔ. ⁸ Baŋ pou bɔɔ tanɔbɛɛ maŋ kɔŋ kaa beo nyi Wurubuare kpila na wɔ nɛ, be yɛɛ ŋmɛɛlatenawɔ na baŋ bɛɛ mo donɔ lɛo balan abɔɔ nɛ, mɔna namense baŋ te nyii wɔ ya. ⁹ Maŋ yena denanɔɔ ken, akpaa ŋolo de tɛɛ me man gyoo na, maa lɛɛ ɔ nyee. Waa gyoo na waa lee na waa nyin weenɛɛ kpaakpaa di. ¹⁰ Ŋmɛɛlate dɔɔ ɔ ne kɔŋ bo kaa ŋmɛɛle na ɔ ta koo na ɔ te wɔlɛɛ abɔɔ. Maŋ kɔŋaɛ na ɛ kenyin nyeedonɔ, na ɛ kenyin ke kekpaɛ.

¹¹ Maŋ yena namensekɛɛlere kpaakpaate ŋon. Namensekɛɛlere kpaakpaate ŋon na mo ɔ wose fa yɛŋ ɔ namense baŋ dɔɔ. ¹² Mɔna paate ŋon bɔɔ moo nyi waa kɛɛ namense baŋ dɔɔ na baa tɔ e kom nɛ, na ŋon yena namensekɛɛlere ŋon ɔ tee namense baŋ ya. Mena dɔɔ ɔ naa nyi gbougbose ne kɔŋ na, ɔ ne yeu tina namense baŋ yela, na gbougbose baŋ te kyan baale na akan baŋ te yaasee. ¹³ ɔ ne yeu nawolo nyi ba mo e bo na bɛɛ tɔ e kom, mena dɔɔ ɔ be famenɛ na namense baŋ ya.

¹⁴⁻¹⁵ Maŋ yena namensekɛɛlere kpaakpaate ŋon. Mena ken me kya gyen maŋ te maŋ mɔ gyen e nɛ mena ke te ma gyen me namense te baŋ mɔ gyen maŋ, te ma te sɛɛ nyi maa mo ma wose fa yɛŋ me namense baŋ dɔɔ. ¹⁶ Me dana namense baale baŋ bɔɔ kpue kewɔ man ya. Kaboena nyi maa mo baŋ mɔ kaa kpu na kewɔ na be popou keyɛɛ walaŋ dokolonɔ namense, debɔɔlɔɔ dokolonɔ man, na be kɛɛlere ke yɛɛ dokolonɔ na baa nyii ma dei. ¹⁷ Kpene ken dɔɔ me kya ne gyae me nombia yena nyi, ma te desina ma wose nyi maa mo ma wose fa yɛŋ ma kegyaebii man na maa bese fon lee yɛŋ man. ¹⁸ Ŋolo be gyae waa tale lɛo ma nyeedonɔ lee me gyan ya. Mɔna maŋ gbagba ma kegyaebii man te maa mo ma wose fa yɛŋ. Me dana donɔ maa mo ma wose fa yɛŋ, te me dana donɔ maa bese

nyin nyeedonɔ bela. ‘Kei yena kpene ken me kya ŋon be yako maŋ nyi maa yɛɛ.’ ”

¹⁹ Lee nɔɔwoya kenɔ dɔɔ Gyudatena baŋ besewɔ kpase ba wose man. ²⁰ Be man balan burum yakowɔ nyiaa, “ɔ dana felinkum mena dɔɔ ɔ nyee ne wɔlɛɛ. Wonɔ dɔɔ te ɛ ne nyii e?” ²¹ Baale mɔ kpa, “Walaŋ ŋon felinkum doo ɔ man be gyae waa tale kolosi nne ya! Sena te felinkum gyae ke tale gyusu siayɛlɛɛsate sia?”

Balan baŋ kebɛɛ Yesu

²² Kenɛ Gyudatena wee dinaa daale kaa liiwɔ. Mena wee kei te bee dii mo tɔɔse deban ken bɔɔ mo bo ɔsom deni dinaa ken do Wurubuare nyinmaa man nɛ. Mena deban kenɔ yɛɛ waare tɛɛ Gyerusalem donɔ man. ²³ Na Yesu donɛɛ ɔ ne kila poto ken bɛɛ baake ke Solomon poto Wurubuare ɔsom deni dinaa ken dekpanalan man nɛ. ²⁴ Kenɛ Gyudatena baale kaa yilaawɔ ɔ gyan bɔɔse e nyiaa, “Sena yaa n tinaa daa yela te de bɛɛ gyen da nyee na de nawɔɔ ya nɛ? Yako daa anokoare ken. Nyan yena nyeeɛɛre ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ?”

²⁵ Kenɛ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Me tan keyako ŋon mɔna ɛ bɛɛ lɛɛ maŋ di ya. Gyakolonɔ nombia ŋan mɔɔ yɛɛ me kya yele man nɛ, ne diina ma wose man adanseɛ, ²⁶ mɔna ɛ bɛɛ lɛɛ maŋ di ya, nawolo nyi ɛ te yɛɛ me namensewɔ ya. ²⁷ Me namense ne nyii me dei, te ma gyen wɔ te bee sila maŋ. ²⁸ Mɛɛ fa wɔ nyeedonɔ kekpaɛ ken, te bɔɔ gyae baa yo lee Wurubuare siaman ya. Ŋolo be gyae waa tale lɛo wɔ lee me gyan ya. ²⁹ Me kya ŋon ɔ ba mo wɔ do me nyinmaa man nɛ, dana donɔ kela kolo kamase te ŋolo be gyae waa tale lɛo wɔ lee me kya nyinmaa man ya. ³⁰ Daa na me kya yɛɛ walaŋ dokolonɔ.”

³¹ Botɔɔ te Gyudatena baŋ gate boya baa fun e bela. ³² Kenɛ Yesu yako wɔ nyiaa, “Me kya te yeli ma te yɛɛ nombia kpaakpaa burum ɛ siaman, ŋe man wonɛti dɔɔ te ɛ ne gyae ɛ ke funii maŋ boya?” ³³ Te Gyudatena baŋ tiranɔɔ fa e nyiaa, “Na abɔɔ nya ayɛɛŋ kenɔ dɔɔ te dɛɛ gyae dee funii nen boya ya, mɔna mena ken n ne yako mmusuo nombia dɔɔ. Nawolo

nyi n yεε deniwalaŋ e, mɔna n na mo n wose maa na Wurubuarε.” ³⁴ Botɔɔ te Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Ba te ŋmarase εmεε gbagba mmaraa tɔne keŋ man nyi, Wurubuarε kpa, ε yεε Wurubuarε kemaasasewɔ yee? ³⁵ Da gyeŋ nyi kpene keŋ Wurubuarε nombia ŋan ne yako ne yεε anokoare kekpa. Te Wurubuarε de baake balan ban ɔ ba mo ɔ nombia ŋan fa ne nyi be yεε Wurubuarε kemaasasewɔ na, ³⁶ weera dɔɔ te ε ne yako man ŋon Wurubuarε ba lese man te ɔ be kpila man kɔŋ tεεle kei dɔɔ ne nyi mεε mo ma wose maa na Wurubuarε keŋ mεε yako nyi me yεε Wurubuarε bu e dɔɔ? ³⁷ Akpaa me bεε yεε kpene keŋ me kya ŋon kpa ma yεε ya na, ε na lεε man di ya, ³⁸ te akpaa mεε yεε ŋa na, nyi ε be lεε man di koran ya na ε lεε abɔɔ ŋan mεε yεε ne di, na ε ka gyeŋ na ε kenyii aseε nyiaa daa na me kya ŋon yεε dokolon” ³⁹ Mena dɔɔ be gyaewɔ baa kyan e bela, te ɔ sarakeewɔ lee be man.

⁴⁰ Kenje Yesu besewɔ ton Gyɔɔdan boɔ keŋ gyu botɔɔ keŋ Gyon be kyaa sɔ balan Wurubuarε lon kaalan ne, te ɔ ke kyawɔ botɔɔ. ⁴¹ Balan burum kɔŋawɔ ɔ gyan te be yako dɔŋa nyiaa, “Gyon te yεε gyakolon nombia ya, mɔna kpene kamase keŋ ɔ be yako lee balee kei wose man ne yεε ampan.” ⁴² Kenje balan burum ban ba seŋεε botɔɔ ne lεε Yesu di.

11

Lasarose yeŋ

¹ Balee ŋolo kyawɔ Betani donɔɔ man keŋ bεε baake e nyi Lasarose. Betani donɔɔ kenan man te Mεere na ɔ kɔɔ Maata leewɔ. ² Mεere kei yena walaŋ ŋon ɔ be toosi nuŋ ofonofon woli Yesu nawɔɔ, te ɔ ba mo ɔ nyeenyɔɔse feefo ŋa ne. ɔ ŋmεεtee yena Lasarose ŋon ɔ na wee ne. ³ Mena dɔɔ Mεere na Maata doo Yesu tiila nyiaa, “De Gbenjyoo, n gyoo ŋon lon bεε lam εmεε na e nsana ya ne na wee.”

⁴ Yesu kenyii tiila keŋ ne ɔ yakowɔ nyiaa, “Kawee kei te yεε kawee keŋ gyae ka ko Lasarose ya. Mɔna ke gyae ke yela balan kena Wurubuarε gyoorobiiri na ka ke yela baa lese man Wurubuarε bu

ŋon mɔ yele.” ⁵ Na Yesu ne gyae Maata na ɔ naabu Mεere na Lasarose nombia. ⁶ Mɔna ɔ kenyii nyi Lasarose na wee ne, ɔ besewɔ di weeya ala botɔɔ keŋ ɔ kyaa ne.

⁷ Kenan wole ne ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ε fa dεε bese gyu Gyudia tεεle man bela.” ⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela ban yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, weeya akalansεε ŋaale yaa ŋgba Gyudatena be yele baa funjii neŋ boya ne. Won dɔɔ te n ne gyae n ka bese gyu botɔɔ bela?” ⁹ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Wee kamase dana ke nelim na ka weese. Akpaa ŋolo dɔŋεε weesetentεŋ ne, ɔ bεε gyɔ ɔ nae ya nawolo nyi weese kyaa. ¹⁰ Mɔna nyi akpaa ɔ dɔŋεε ditɔŋtεε man na ɔ ne gyɔ ɔ nae, nawolo nyi kenmanee be kyaa na waa naa ya.” ¹¹ Kei wole na Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “De gyoo Lasarose te doo dosoron mɔna maa gyu na me kaa gyuusuu e.” ¹² Botɔɔ te ɔ kaseela ban tiranɔɔ nyiaa, “De Gbenjyoo, akpaa ɔ doe na ɔ kawee keŋ gyae ke tan.” ¹³ Na Lasarose yeŋ nombia yaa Yesu ne yako, mɔna ɔ kaseela ban na gyueŋ bo nyi dosoron gbagba yaa Lasarose doowɔ. ¹⁴ Botɔɔ te Yesu torowɔ yako wɔ nyiaa, “Lasarose ta yem, ¹⁵ mɔna lee εmεε dɔɔ dana man gyon nyi mɔɔ kyaa botɔɔ pεte ɔ yeŋawɔ ya, na ε kenyin lεε man di. ε fa dee gyu ɔ gyan.” ¹⁶ Mena dɔɔ ɔ kaseela ban man ŋolo ŋon bεε baake e Tomase yaa Ata ne yako ɔ tebia kaseela akan ban nyiaa, “ε fa de popou ke sila da wolale ŋon gyu. Nyi yεε yeŋ ke na, de popou ka yeŋ kpu na e.”

¹⁷ Yesu ke gyu ka gyoo Betani donɔɔ man ne, be yako e nyiaa be kewuu Lasarose weeya anaarate kenan. ¹⁸ Betani yεε donɔɔ keŋ ka benaa na Gyerusalem donɔɔ. Ke lem gyae ke yεε ŋgba gbεεkemaase atooro ne. ¹⁹ Na Gyudatena burum te kɔŋ Maata na Mεere gyan be kaa gyam wɔ lee be ŋmεεtee ŋon yeŋ man. ²⁰ Maata ke nyii nyi Yesu ne kɔŋ ne, ɔ leewɔ gyu ke gyanee na e. Na Mεere dɔɔ ŋon kyaa dekpanalan man. ²¹ Maata ke gyu ke tun Yesu ne ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, nyi akpaa nyen kyaa kebo na nafa me ŋmεεtee den ta yem ya! ²² Mɔna ma gyeŋ nyi debokeiman koran ne, kpene

kamase ken n boose Wurubuaere na waa yee fa nenj.” ²³ Kenje Yesu yako e nyiaa, “N nmeete nnon waa bese fon na waa nyinj nyeedonj bela.” ²⁴ Te Maata yako e nyiaa, “Ayi ma gyen nyi wee otomante kenj woya pou baa fonj lee yenj man ne, non mo waa fonj.” ²⁵ Kenje Yesu yako e bela nyiaa, “Manj yena walanj o ne gyuusuu balan lee yenj man te be nyinj nyeedonj. Walanj kamase non waa lee manj di na, nyi o yem koranj na waa bese nyinj nyeedonj, ²⁶ te walanj kamase non o kyaa te o lee manj di na, o be gyae wa yenj leki ya.” Kenje Yesu boose Maata nyiaa, “N ne lee nombia kenja di?” ²⁷ Te Maata see e nyiaa, “Ayi me Gbenjgyoo, mee lee di nyi nyanj yena nyeeleere, Wurubuaere bu non dee daa nyi waa konj teelee kei doo ne.”

Yesu kewii

²⁸ Maata kekolosi nombia kenja tanj ne, o besewo gyu dekanalanj man ke baake o naabu Meeere lee yenanj te o yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo non te konj te o kpa nya konj.” ²⁹ Meeere kenyii mena ne, o korowo bilenj gyu ke gyanjee na e. ³⁰ Debanj kenanj na Yesu ta gyoo ta donoo kenj man ya. Na o see o kyaa botoo kenj Maata be gyu ke tunj e ne. ³¹ Debanj kenanj mo na, Gyudatena te konj dekanalanj kenj man bee kolosi do Meeere. Ba kena ngba Meeere ba koro karatete dokolonj lee o ne gyu ne, na banj gyen nyi o ne gyu baa o nmeete Lasarose yeboo kenj tee o kaa wii. Mena doo banj mo korowo sila e.

³² Meeere ke gyu kelii botoo kenj Yesu kyaa ne te o tisiwo bunj Yesu nawoo tee te o yako e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, nyen kyaa kebo na nafa me nmeete denj ta yem ya.” ³³ Yesu kena mena kenj Meeere na Gyudatena banj be silana e ne wii ne, takaa e te dekokorokoo kyanja e. ³⁴ Kenje o boose wo nyiaa, “Alenj te e wuu e?” Te be yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo, konj na n kaa kee.” ³⁵ Kenje Yesu wiiwo. ³⁶ Kenje Gyudatena banj yakowo nyiaa, “E kee mena kenj o ne gyae Lasarose nombia.” ³⁷ Mona balan baale yakowo nyiaa, “Na Yesu kei gyuusuna siayeleesate non sia yee? Nafa ngba non talewo lee Lasarose na o ba yem ya?”

³⁸ Dekokorokoo kyanja Yesu bela te o gyuu botoo kenj boo wuu Lasarose ne. Na be wuu e bo boe boo daale manj, te be bilinj boe dinaa daale to ke noo. ³⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “E bilinj boe kenj lee yeboo kenj nooman.” Te yere non o deesi Maata yako Yesu nyiaa, “De Gbenjgyoo, debanj kei doo o ne wolae. Nawolo nyi gyen yena weeya anaara yaa ngba boo wuu e ne.” ⁴⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Ma te yako nenj nyi akpaa n lee manj di na nyanj kena Wurubuaere gyoobiiri kenj yee?” ⁴¹ Mena doo be bilinj boe kenj lee yeboo kenj nooman. Botoo te Yesu gyinaa o nyee kee adido te o fanewo fa Wurubuaere nyiaa, “Taata, mee fa nenj karanj ngba n ne nyii manj ne. ⁴² Manj doo ma gyen nyi n ne nyii manj debanj kamase, mona balan banj ba senjee kebo doo te mee yako mena na baa nyinj gyen nyi nyanj kpila na manj.” ⁴³ Yesu ke yako mena tanj ne, te o fae yeesa kenkenj baake Lasarose nyiaa, “Lasarose, lee konj!” ⁴⁴ Kenje Lasarose non o ba yem ne leewo konj, na kewuu aboo njan boo mo bake o nyinjmaase na o nawoo, na kanyanj kenj boo mo bake o sia gbee ne doo mena. Te Yesu yako wo nyiaa “E booli e, na waa ta.”

Ba kebake Yesu nyeeman

Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Luka 22:12

⁴⁵ Gyudatena burum banj boo konj Meeere gyanj te boo naa kpene kenj Yesu be yee ne lee e di. ⁴⁶ Mona be man baale besewo gyu Farasiitena banj gyanj gyu ke yako wo kpene kenj Yesu be yee ne. ⁴⁷ Kenje Wurubuaere saese kegyiise na Farasiitena baake donoo kegyiise gyanjee. Te be boose donja nyiaa “Sena yaa dee yee? Nawolo nyi balee kei ne yee gyakolonj nombia burum. ⁴⁸ Akpaa de tina e yela te o gyakaa o ne yee mena tom kei na, balan banj pou baa lee e di na ke yela Romantena kaa yele de Wurubuaere osom deni dinaa kenj na baa leo de teelee pou.” ⁴⁹ Te balan banj man njolo non bee baake e nyi Kaifase non o be yee saese kegyia kulutoo kenanj man ne yakowo nyiaa, “Emee doo e ba gyen daale ya. ⁵⁰ E ba gyen nyi dei nyi walanj dokolonj waa yenj fa balan banj pou kela kenj nyi teelee pou balan kewolee yee?”

⁵¹ Te yεε Kaifase gbagba agyuen yaa ɔ moowo yako nombia kenja ya, mɔna ken ɔ be yεε Wurubuarε sae kegyia kulutoo kenaj man dɔɔ te Wurubuarε yela ɔ yako mena nombia nenaj see nyi, kaboena nyi Yesu waa yen fa Gyudatena pou. ⁵² Te yεε nyi Gyudatena baagen te Yesu waa yen fa ya, mɔna waa yen bo fa Wurubuarε bia ban pou bɔɔ yaasee nε na waa nyin mo wɔ kaa yilaa. ⁵³ Leenanj wee kenaj ken kegyiise ban be gyanjεe nε, te be fiaseε bεε gyae gbεε kenj baa mo ko Yesu. ⁵⁴ Lee mena dɔɔ na Yesu bεε tekaa lese ɔ wose debɔɔ Gyudia tεele man bela ya. Mɔna ɔ leewɔ botɔɔ gyu donɔɔ kenj bεε baake ke nyi Eferam te ka benaa na depampaa dinaa daale nε. Botɔɔ te njon na ɔ kaseela banj gyuuwɔ ke kyaa.

⁵⁵ Na Gyudatena nyeekeleεwee kedi kenj ta benaa, mena dɔɔ balan burum lee donɔɔse njan man gyu Gyerusalem be kaa gyoraa ba wose pena nyeekeleεwee kedi kenj kelii. ⁵⁶ Debanj kenaj man pou na bεε keo Yesu. Be ka senj Wurubuarε ɔsom deni dinaa kenj man nε be bɔɔse dɔnja nyiaa, “Sena yena ya gyuenj? Doona ɔ be gyae waa kɔnj nyeekeleεwee kedi kei man ya?” ⁵⁷ Na Wurubuarε saese kegyiise na Farasiitena banj te yako wɔ nyiaa, walanj kamase njon ɔ gyenj Yesu dekyae na ɔ kaa yako wɔ na be kaa kyanj e.

12

Alo njolo ka mo nunj woli Yesu Betani donɔɔ man

Mateo 26:6-13; Maake 14:3-9; Luka 7:37-39

¹ Keka weeya looro na Gyudatena kedi ba nyeekeleεwee dinaa kenj nε, Yesu gyuu Betani donɔɔ man. Mena donɔɔ kenaj man te Lasarose njon Yesu be gyuuusu e lee yenj man nε leewɔ. ² Be lɔɔ yele saa weenεε fa Yesu. Maata mɔ kpue banj bεε kpεleε weenεε njan nε man. Na Lasarose mɔ kpue na banj be kyaa bee dii nε. ³ Kenjε Mεere moo nunj ofonofonjε kenj ke dana koyadonj nε porontia tɔɔ, te ɔ kaa toosi ke woli Yesu nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo ɔ nawɔɔ njan. Te nunj kenj ofonj lee dekpanalanj kenj pou. Danj kenj bεε baake ke nyi Naade

nε te ba moowo yεε nunj kenaj ⁴ Te Yesu kaseela banj man njolo njon bεε baake e nyi Gyudase Isekarɔte, njon waa kaa lese Yesu fa na baa ko nε yakowɔ nyiaa, ⁵ “Wɔnj dɔɔ te ba te yɔɔ mena nunj ofonofonj kei na baa mo ke kɔba kenj fa ayematena ya.” Nyi benj yɔɔ ke na nafa baa nyinj tomyεere kulutoo dokolonj kɔba lee ke man. ⁶ Gyudase keyako nombia kenja nε, na ayematena wose man yaa ɔ na gyuenj ya, mɔna ɔ yεε njmεelate e. Njon na see na be kɔba, te ɔ ne kyaa mo njaaale desina ɔ wose. ⁷ Kenjε Yesu yako e nyiaa, “ε tina alo njon yela! ɔ yεε kei baa mo daa me kewuu. ⁸ Ayematena dɔɔ be kyaa ε gyanj debanj kamase, mɔna manj dɔɔ mɔɔ gyae maa kyaa ε gyanj kekpa ya.”

Gyudatena kegyiise kegyae gbεε baa ko Lasarose

⁹ Gyudatena burum kenyii nyi Yesu kyaa Betani donɔɔ man nε, be gyuuwɔ botɔɔ. Na Yesu waagenj dɔɔ te be gyuuwɔ botɔɔ ya, mɔna bεε gyae baa naa Lasarose njon Yesu be gyuuusu e lee yenj man nε mɔ. ¹⁰ Mena dɔɔ saese kegyiise banj mɔ gyae gbεε baa ko Lasarose mɔ, ¹¹ nawolo nyi Yesu ke gyuuusu e lee yenj man dɔɔ Gyudatena burum te bεε wɔ te ba ke lee Yesu di.

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Luka 19:28-40

¹² Tεε kena nε, balan burum banj bɔɔ kɔnj nyeekeleεwee kedi kenj man nyiiwɔ nyi Yesu dɔnj gbεε ɔ ne kɔnj Gyerusalem donɔɔ man. ¹³ Mena dɔɔ be gyae bakεena faarenjε gyu be kaa gyanjεe na e na bεε fae yeesa nyiaa, “Lee daa.

De Gbenjgyoo Wurubuarε waa hiraa walanj njon ɔ ne kɔnj ɔ yele man nε, na waa hiraa Iseraetena gyoo njon mɔ.”

¹⁴ Yesu gyae afurum te ɔ kyaaawɔ ɔ dɔɔ, njgba mena kenj Wurubuarε nombia anjarasenj see be yako nε. Nombia nenaj yena nyiaa,

¹⁵ “Emεε Gyerusalemtena,

ε na yela ε wɔe ke lɔ njon ya.

ε kεε, ε gyoo ne kɔnj,

o kyaa afurum bu dɔɔ o ne kɔŋ.”

¹⁶ Kewalan keŋ ne, o kaseela ban te nyii nombia keŋa man ya. Mɔna kenan wole Wurubuarɛ ka lese Yesu gyoorobiiri wola ne te be tɔɔsewo nyiaa, nombia ŋan Wurubuarɛ nombia anmarasen see be yako lee o wose man ne kɔŋala mena ne.

¹⁷ Keŋte balan burum ban be kpuɛ na Yesu, deban keŋ o be baake Lasarose lee yebɔɔ man te o be gyusu e lee yeŋ man ne, yaasee nombia keŋa. ¹⁸ Keŋ dɔɔ te balan burum leewo donɔɔ man kɔŋ kaa gyanee na e ne, nawolo nyi be nyiiwo nyi o yeɛ mena gyakolon nombii kei. ¹⁹ Botɔɔ te Farasiitena ban yako donɔɔ nyiaa, “Nɔŋba e ne naa nyi da te tale yeɛ kolo ya na? E keɛ! Balan pou silana e.”

Girikitena kekeo Yesu

²⁰ Na Girikitena baale mo kpuɛ na balan ban bɔɔ gyu Gyerusalem be kaa som Wurubuarɛ Gyudatena nyeekelɛɛwee kedi keŋ man ne. ²¹ Be gyuuwo Filipino ŋon o ba lee Betesaida keŋ ke kyaa Galelia tɛɛle man ne gyan ke yako e nyiaa, “Kegyia, dɛɛ gyae dɛɛ naa Yesu.” ²² Keŋte Filipino mo gyuuwo ke yako Anderiase. Te be balan bala gyuuwo keyako Yesu. ²³ Botɔɔ te Yesu tira nombia keŋa nɔɔ fa wo nyiaa, “Deban keŋ te lii nyi baa lese man Deniwalan Bu ŋon gyoorobiiri keŋ wola. ²⁴ Ampan yaa mɛɛ yako ŋon e ke nyii nyiaa, nyi akpaa be ta mo wambelebi do bɔɔ man na ke ka yeŋ ya ne, na ke sɛɛ ke yeɛ bii dokolon. Mɔna nyi akpaa ba mo ke do bɔɔ man te ke da yem te ke de tuu na te keɛ see bia burum. ²⁵ Walaŋ kamase ŋon o ne gyae ŋon gbagba nyeedon kela Wurubuarɛ ne, waa yeŋ leki. Mɔna walaŋ kamase ŋon lee Wurubuarɛ nombia dɔɔ o be famene na ŋon gbagba nyeedon ya ne, Wurubuarɛ waa fa e nyeedon kekpaa.” ²⁶ Keŋte Yesu besewo yako nyiaa, “Walaŋ kamase ŋon o ne gyae nyi waa som man ne, kaboena nyi waa sila man. Na botɔɔ keŋ me kyaa na, ŋon mo ke nyin kpu na man. Walaŋ kamase ŋon o na som man na, me kya mo waa lese o yeɛ.”

Yesu kekolosi lee o yeŋ wose man

²⁷ Te Yesu besewo yako nyiaa, “Nɛnɛɛ dekokɔɔkɔɔ te kyan man nideli, te sena yaa maa yako? ‘Maa yako nyi me kya, lese man lee mena kaale dinaa kei man?’ Mɔna mena kaale kei dɔɔ te me kɔŋawo tɛɛle kei dɔɔ.” ²⁸ Keŋte Yesu fanewo nyiaa, “Me kya, lese n gyoorobiiri wola.” Te be nyii woya ŋaale kolosiwo lee adido nyiaa, “Me te wulaa lese me gyoorobiiri wola, te maa bese lese ke wola.” ²⁹ Balan burum ban ba seŋɛ botɔɔ te bɔɔ nyii woya ŋan ne, be man baale yakowo nyiaa, “Oga faela” te baale mo yakowo nyi, “Wurubuarɛ kpilale ŋolo kolosi la na e lee adido.” ³⁰ Keŋte Yesu yako wo nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ te mena nɔɔwoya keŋa kɔŋawo, na man dɔɔ ya. ³¹ Nɛnɛɛ yena deban keŋ Wurubuarɛ waa di balan nombia tɛɛle kei dɔɔ. Nɛnɛɛ te Wurubuarɛ waa gegi obɔnsam ŋon o ne di gyoori tɛɛle kei dɔɔ ne lee o gbeli keŋ dɔɔ. ³² Mɔna man dɔɔ nyi akpaa be gyina man adido lee tɛɛle kei dɔɔ ne, maa wɔŋ walaŋ kamase benaa ma wose.” ³³ O kekolosi kei na wola yeŋ keŋ waa kaa yeŋ ne baa. ³⁴ Botɔɔ te balan burum ban tiranɔɔ fa e nyiaa, “De kalawo lee da mmaraa tone man nyiaa, Nyeelɛɛre ŋon waa kyaa keŋ o be gyae waa yeŋ ya. Te sena yaa n ne yako nyi kaboena nyi baa gyina Deniwalan Bu ŋon adido? Amɔte yena Deniwalan Bu kei?” ³⁵ Te Yesu tiranɔɔ fa wo nyiaa, “Keŋmanee keŋ nyina ke kyaa e gyan ne e ta ke man na ditɔŋtɛɛ be nyin futaa ŋon ya. Nawolo nyi walaŋ ŋon o donɔɔ ditɔŋtɛɛ man ne, o ba gyeŋ botɔɔ keŋ o ne gyu ya. ³⁶ Walaŋ ŋon o ne fa keŋmanee nyina o kyaa e gyan ne, e lee e di na e kenyin bese balan ban be doo keŋmanee man.” Yesu kekolosi nombia keŋa tan ne, o wɔŋa o wose kekyaa yenan daale keŋ bɔɔ ne naa e ya.

Gyudatena burum te lee Yesu di ya

³⁷ Yesu yeɛ gyakolon nombia burum be siaman, mɔna keŋa pou wole na be beɛ ba te lee e di ya. ³⁸ Kei yela nombia ŋan Wurubuarɛ dekpenkpengyɔɔre Yesaya be yako ne kɔŋawo ampan. Yesaya yakowo nyiaa,

“De Gbenjyoo, amote lɛɛ na nombia njan dɔɔ yako nɛ di?

Amote te de Gbenjyoo lese ɔ wɔɔle wola?”

³⁹ Lee mena dɔɔ bɔɔ ne tale baa lɛɛ Wurubuarɛ nombia di ya nɔgba mena kenj Yesaya be yako nɛ. ⁴⁰ ɔ besewɔ yako nyiaa,

“Wurubuarɛ te yeɛɛ be sia na bɔɔ nyinj naa ya,

te ɔ tɔɔ ba agyuenjɛ na bɔɔ tale nyii kolo man ya.

Na mena ya na nafɔ baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnɛn kumɛɛ man

na baa kɔn me gyan na maa kyɔ wɔ.”

⁴¹ Yesaya te kolosi nombia kenja yakaa ya, mɔna ɔ wulaa naa Yesu gyoorobiiri kenj dinɔɔ kenj dɔɔ te ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man. ⁴² Nombia kenja wɔle nɛ Gyudatena kegyiise burum lɛɛ Yesu di,

mɔna Farasiitena banj dɔɔ ba te tale lese ba kelɛɛdi kenj debɔɔ ya, nawolo nyi be yeewɔ nyi Farasiitena banj baa tɔɔ wɔ gbɛɛ nyi be na kɔn bɔ ɔsom deni man bela ya. ⁴³ Be ta lese ba kelɛɛdi kenj debɔɔ ya nawolo nyi bɛɛ gyae bo nyi balan ka lese ba yele kela Wurubuarɛ ka lese ba yele.

⁴⁴ Kenjɛ Yesu gyinaa ɔ nɔɔ kolosi nyiaa, “Nyan njon n lɛɛ manj di nɛ, na maagenj te n lɛɛwɔ di ya mɔna njon ɔ be kpila manj nɛ mɔ yaa n lɛɛwɔ di. ⁴⁵ Nyanj walanj njon n naa manj na, n te naa walanj njon ɔ be kpila manj nɛ. ⁴⁶ Me kɔnjɛ tɛɛle kei dɔɔ nɔgba kenjmanjɛ nɛ na maa njmanjɛ fa balan. Nyanj njon n lɛɛ manj di na n be gyae n ke dɔɔ ditinjɛɛ man ya. ⁴⁷ Walanj njon ɔ nyii me nombia te ɔ te lɛɛ njɔ do ya na, mɔɔ gyae maa di ɔ nombia ya. Nawolo nyi ma te kɔn me kaa di balan nombia tɛɛle kei dɔɔ na maa bu wɔ fɔɔ ya, mɔna me kɔnjɛ me kaa lɛɛ ba nyee.

⁴⁸ Nyanj njon n bɛɛ manj te n te lɛɛ me nombia ya na, nombiadiiri njolo kyaa kenj waa di n nombia. Nɔɔwoya njan mɔɔ kolosi nɛ, njan te baa mo di n nombia wee ɔtomante kenj man na baa bu nenj fɔɔ.

⁴⁹ Nawolo nyi ma te kolosi manj gbagba me donj man ya, mɔna me kya njon ɔ be kpila manj nɛ, njon yako na manj kpene kenj maa yako na mena kenj maa yako ke. ⁵⁰ Te manj gyanj mɔ nyi kpene kenj ɔ be yako daa

nyi dɛɛ yeɛ nɛ, kenj ne faa na nyeedonj kekpaɔ kenj. Mena dɔɔ kpene kenj mɛɛ yako nɛ, yeɛ kenj me kya be yako manj nyi maa yako.”

13

Yesu kefaafɔ ɔ kaseela banj nawɔɔ

¹ Pɛ tɛɛ kena na Gyudatena kedi ba nyeekeɛɛwee kenj nɛ, na Yesu wulaa gyanj nyi ɔ debanj te lii kenj waa lee tɛɛle kei dɔɔ gyu ɔ kya gyanj. Mɔna mena kenj ɔ ne gyae ɔ balan banj be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, mena te waa gyae be nombia kelii ɔto.

² Yesu na ɔ kaseela banj ke kyaa baa di be balinɔɔ weenɛɛ nɛ, na ɔbɔnsam tanj ka mo nombiakumɛɛ do Simɔn bu Gyudase Isekarɔte nyeeman nyi waa lese Yesu fa na baa ko.

³ Yesu mɔ gyanj nyi ɔ kya ta mo kpene kamase do ɔ nyinjmaa man, te ɔ gyanj mɔ nyi ɔ lee Wurubuarɛ gyanj bo kɔn te ɔ gyanj te waa bese gyu. ⁴ Mena dɔɔ Yesu korowɔ lee weenɛɛ njan tɛɛ te ɔ kpee ɔ kegba wurikyim kenj ɔ doona nɛ, te ɔ moo bɔroboa kpanj ɔ tenja man. ⁵ Kenjɛ ɔ toosi lonj do tasa man te ɔ fiasɛɛ ɔ ne faafɔ ɔ kaseela banj nawɔɔ, te ɔ moo bɔroboa kenj kpanjɛɛ ɔ tenja man nɛ feefo wɔ.

⁶ ɔ kelii Simɔn Pita gyanj nɛ Pita bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenjyoo, nyanj ne gyaela n kefaafɔ me nawɔɔ?”

⁷ Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Kpene kenj mɛɛ yeɛ nɛ n be gyae n ke nyii ke man debokeiman ya, mɔna nyanj kaa nyii ke man wɔle wɔle.”

⁸ Kenjɛ Pita yako e nyiaa, “Koa, mɔɔ sɛɛ na n ke faafɔ me nawɔɔ korakora ya.” Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa ma te faafɔ n nawɔɔ ya na, daa na nenj be doo daale man ya.”

⁹ Te Simɔn Pita yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpaa mena na na faafɔ me nawɔɔ kaagenj ya, mɔna faafɔ me nyinjmaase na ma nyee mɔ.”

¹⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Walanj njon ɔ be sɔɔ nɛ ɔ wose pou ta lee. ɔ be kaboena nyi waa sɔɔ bela ya. Kaboena bo nyi waa faafɔ ɔ nawɔɔ kaagenj. ɛ popou wose ta lee, mɔna walanj dokolonj wose danaana ayimɛɛ.” ¹¹ Nawolo nyi na Yesu

gyen walan ngon waa lese e fa, mena dɔɔ te ɔ yakowɔ nyi “Walan dokolon wose danaana ayimɛɛ.”

¹² Yesu kefaafo be nawɔɔ tan ne, ɔ moo ɔ kegba wurikyim ken do bela te ɔ gyuuwɔ kekyaa ɔ dekyae man. Te ɔ boose wɔ nyiaa, “E ne nyii kpene ken mɔɔ yɛɛ fa ngon ne man?” ¹³ E ne baake man nyi e wolale na e Gbengyoo. Dei ngba e ne baake man mena ne, nawolo nyi ne kaboena man. ¹⁴ Te akpaa man e Gbengyoo na e wolale te faafo e nawɔɔ ne, mena te kaboena nyi emɛɛ mɔ yaa faafo dɔɔna nawɔɔ. ¹⁵ Me yɛɛ kei baa wola ngon na emɛɛ mɔ kenyin yɛɛ fa dɔɔna ngba mena ken man be yɛɛ ne. ¹⁶ Anokoare yaa mɛɛ yako ngon nyiaa, gbeni bɛɛ kela ɔ gbengyoo ya, te kpilale mɔ bɛɛ kela walan ngon ɔ be kpila e ne ya. ¹⁷ Nɛnɛɛ ken e ba gyen nombia kenja ne, akpaa e di ne dɔɔ na gyon gyae ke doo e man.

¹⁸ Na e popou yaa me dana ya, nawolo nyi ma gyen balan ban mɔɔ lese. Mɔna kaboena nyi Wurubuare nombia ngan boɔ ngmarase see ne deɛ kɔɔn mena. Be ngmarasewɔ see nyiaa, walan ngon daa na e na do nyinmaa di ne, ta koro sen me dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ me wulaa mɛɛ yako ngon nombii kei baa pena ka ke kɔɔn, na ka de kɔɔn na e ke lɛɛ di nyiaa, man yena ngon ɔ kyaa pete be yɛɛ kpene kamase. ²⁰ Anokoare yaa mɛɛ yako ngon nyiaa, walan ngon ɔ lɛɛ walan kamase ngon maa kpila ne na man yaa ɔ lɛɛwɔ, te walan ngon ɔ lɛɛ man na ɔ te lɛɛ walan ngon ɔ be kpila man ne.”

Yesu yakowɔ nyi ɔ kaseela ban man ngolo waa lese e fa

Mateo 26:20-25; Maake 14:17-21; Luka 22:21-23

²¹ Yesu keyako nombia kenja tan ne, nombia takaa e ɔ konɔɔ man nideli te ɔ kolosiwɔ balan man ken ɔ ta mo kolo weese ya nyi, “E man ngolo waa lese man fa na baa ko.” ²² Botɔɔ te ɔ kaseela ban wose yenjawɔ te be kɛɛ dɔɔna dokolon dokolon, nawolo nyi be ta gyen ngon ɔ dana ya. ²³ ɔ kaseela ban man ngolo ngon Yesu ne gyae nideli ne kyaa la benaa e, ²⁴ mena dɔɔ Simɔn Pita fatee e te ɔ

yakowɔ nyi, “Boose e walan ngon ɔ dana.” ²⁵ Mena dɔɔ kaseele ngon tuuwɔ benaa na Yesu te ɔ boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, amɔte yaa n dana?” ²⁶ Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Walan ngon maa kara bodobodo mo nyoko tasa kei man fa e ne, na ngon yaa me dana.” Kenɛte ɔ kara bodobodo ken te ɔ moowɔ nyoko tasa ken man te ɔ moowɔ fa Simɔn bu Gyudase Isekarɔte ngon. ²⁷ Gyudase kedi bodobodo ken pe te ɔbonsam gyoo ɔ man. Te Yesu yako e nyi, “Kpene ken n ne gyae n keyɛɛ ne, yɛɛ ke bilen.” ²⁸ Mɔna ban be kyaa weenɛɛ ngan tɛɛ ne, be ta gyen kpene ken dɔɔ te Yesu be yako e mena ya. ²⁹ Na Gyudase ne kɛɛ na be kɔba dɔɔ, mena dɔɔ kaseela ban baale gyuenwɔ nyi Yesu yako e baa nyi waa gyu ke lɛɛ weenɛɛ ngan baa mo gyu kedi ba nyeekelɛɛwee kedi ken man ne, yaa waa lese kɔba fa ayematena. ³⁰ Mena dɔɔ Gyudase ka betaa lɛɛ bodobodo ken di pe, te ɔ leewɔ bilen. Na tɛɛ te yuu.

³¹ Gyudase kalee lan ne Yesu yakowɔ nyiaa, “Nɛnɛɛ te Wurubuare waa lese man Deniwalan Bu ngon gyoorobiiri debɔɔ. Waa ta me dɔɔ yela balan kena ɔ gyoorobiiri ken.” ³² Kenɛte Yesu besewɔ yako nyi, “Akpaa Wurubuare waa ta me dɔɔ lese ɔ gyoorobiiri wola na, mena mɔ te waa ta ngon gbagba dɔɔ lese me gyoorobiiri wola. Be gyae ke kyare pete waa yɛɛ nombii kei ya. ³³ Me bia mɔɔ gyae maa kyaa e gyan kyare ya. E ke keɔ man, mɔna ngba mena ken mɔɔ yako Gyudatena ban ne, mena yaa mɛɛ yako ngon debokeiman nyiaa ‘Botɔɔ ken mee gyu ne e be gyae e ke tale kɔɔn botɔɔ ya.’ ³⁴ Mɛɛ fa ngon mmaraa wɔle nyiaa, e gyae dɔɔna. Ngba mena ken man be gyae ngon ne, emɛɛ mɔ e gyae dɔɔna mena. ³⁵ Akpaa e ne gyae dɔɔna na, walan kamase waa naa nyi e yɛɛ me kaseelawɔ.”

Yesu keyako nyi Pita waa bɛɛ e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Luka 22:31-34

³⁶ Botɔɔ te Simɔn Pita boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, alen yaa n ne gyuu?” Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Botɔɔ ken mee gyu ne, n be gyae n ke tale sila man debokeiman ya, mɔna nyan kaa sila man

wole wole.” ³⁷ Te Pita boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, weera dɔɔ te mɔɔ tale sila nen deban̄ kei ya? Ma te sɛɛ nyi maa yen̄ fa nen̄.” ³⁸ Te Yesu tiran̄ɔ nyiaa, “N ne lɛɛdi nyi nyan̄ ke tale yen̄ fa man̄? Ampan̄ yaa mɛɛ yako nen̄ nyi pɛ kegyim kelɔ woya nɛ, nyan̄ ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyen̄ man̄ korakora ya.”

14

Yesu yena gbɛɛ ken̄ ne gyu Wurubuarɛ gyan̄

¹ Ken̄te Yesu yako ɔ kaseela ban̄ nyiaa, “ɛ na yeli ɛ wɔɛ ke lɔ non̄ ya. ɛ lɛɛ Wurubuarɛ di na ɛ ke lɛɛ man̄ mɔ di. ² Denɛɛ burum doo me kya non̄ dekpan̄alan̄ man. Akpaa te yɛɛ mena ya na nafa mɔɔ yako nyi mee gyu me kaa desina akyaese see non̄ ya. ³ Akpaa me gyu ke desina botɔɔ tan̄ na maa bese kɔn̄ kaa mo non̄ gyu me gyan̄, na botɔɔ ken̄ me kyaa na ɛmɛɛ mɔ ke kyaa botɔɔ. ⁴ Botɔɔ ken̄ mee gyu nɛ ɛ gyen̄ ke gbɛɛ.” ⁵ Botɔɔ te Tomase boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, dɔɔ gyen̄ botɔɔ ken̄ ne gyu ya, sena te dɛɛ yɛɛ na dɛɛ gyen̄ ke gbɛɛ?” ⁶ Ken̄te Yesu tiran̄ɔ fa e nyiaa, “Man̄ yena gbɛɛ ken̄ na anokoare ken̄ na nyeedon̄ ken̄. Nolo be kyaa nyi waa tale gyu me kya non̄ gyan̄ ken̄ ɔ te tɛɛ me dɔɔ ya. ⁷ Nyi akpaa yen̄ gyen̄ man̄ na nafa ɛ ka gyen̄ me kya non̄ mɔ. Lee gyɛn̄ ne gyu nɛ, ɛ ta gyen̄ e te ɛ ne naa e mɔ.”

⁸ Ken̄te Filipino mɔ yakowɔ nyiaa, “De Gbengyoo, wola daa n kya non̄. Akpaa n wola daa n kya non̄ na, ken̄ kaagen̄ koran̄ dei fa daa.” ⁹ Te Yesu mɔ boose e nyiaa, “Filipo, mena dɔɔ leenan̄ ma ke kyaa ɛ gyan̄ kei nɛ, na ɛ ba gyen̄ man̄ yee? Walañ non̄ ɔ naa man̄ na, ɔ te naa me kya non̄ mɔ. Sena yaa n ke tale yako man̄ nyi, ‘Maa wola non̄ me kya non̄ bela?’ ¹⁰ Filipino n bɛɛ lɛɛ di nyi daa na me kya non̄ yɛɛ dokolon̄ yee? Na man̄ gbagba me baam dɔɔ te mee kolosi nombia ken̄a ya. Mɔna me kya non̄ ɔ doo me man̄ nɛ, non̄ ne tɛɛ la me dɔɔ yɛɛ ɔ tom. ¹¹ Me yako nyi daa na me kya non̄ yɛɛ dokolon̄ na, ɛ lɛɛ man̄ di. Akpaa nyi ɛ be lɛɛ man̄ di koran̄ ya nɛ, ɛ kɛɛ gyakolon̄ nombia non̄ mɛɛ yɛɛ nɛ na ɛ ke lɛɛ man̄ di. ¹² Mɛɛ yako non̄ ɛ

ke nyii nyiaa, walañ kamase non̄ waa lɛɛ man̄ di nɛ, waa yɛɛ abɔɔ non̄ mɛɛ yɛɛ nɛ, te waa yɛɛ gyakolon̄ nombia kela non̄ mɛɛ yɛɛ nɛ. Nawolo nyi mee gyu me kya non̄ gyan̄. ¹³ Te kpene kamase ken̄ ɛ ke boose lee ma yele man̄ na, me kya waa yɛɛ fa non̄ na man̄ ɔ bu non̄ ke yela baa lese ɔ yele. ¹⁴ Akpaa ɛ boose kpene kamase ma yele man̄ na, maa yɛɛ fa non̄.”

Yesu yakowɔ see nyi Wurubuarɛ felin̄ non̄ waa kɔn̄

¹⁵ “Akpaa ɛ ne gyae man̄ na, nafa ɛ ke di man̄ mmaraase non̄ dɔɔ. ¹⁶ Te maa waase me kya non̄ na waa fa non̄ walañ non̄ waa yako do non̄, na ɔ kaa kyaa me nawɔɔ man̄ kekpaakekpa. Non̄ yena ɔ felin̄ non̄ waa lese Wurubuarɛ din̄ɔ wola nɛ. ¹⁷ Balan̄ ban̄ be loo gyakaa tɛɛle kei abɔɔ dɔɔ nɛ, bɔɔ gyae baa tale lɛɛ Wurubuarɛ felin̄ non̄ ya. Nawolo nyi bɔɔ ne naa e ya te bɔɔ gyen̄ e mɔ ya. Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ gyen̄ e, nawolo nyi ɔ kyaa na non̄ te ɔ doo ɛ man. ¹⁸ Deban̄ ken̄ me lam nɛ, mɔɔ gyae maa tina non̄ yela n̄gba yoyolobiise nɛ ya, mɔna maa bese kɔn̄ ɛ gyan̄. ¹⁹ Teka kyomii balan̄ be gyae baa tekaa naa man̄ bela ya, mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ kena man̄. Ken̄ me dana nyeedon̄ dɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ ke nyin̄ nyeedon̄. ²⁰ Deban̄ kenan̄ de lii na ɛ kena nyi daa na me kya non̄ kyaa la, te ɛmɛɛ mɔ ɛ kyaa na man̄ te man̄ mɔ me kyaa na non̄. ²¹ Walañ kamase non̄ ɔ lɛɛ man̄ mmaraase non̄ do te ɔ di n̄e dɔɔ na, non̄ ne gyae na me nombia ta me kya non̄ mɔ waa gyae non̄ ɔ ne gyae me nombia nɛ nombia. Man̄ mɔ maa gyae ɔ nombia na maa lese ma wose wola e.”

²² Botɔɔ te Gyudase (na Gyudase Isekarɔte non̄ ɔ ba lese Yesu fa nɛ ya) boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, sena te gyae ke tale kɔn̄ nyi nyan̄ ka lese n wose wola daa daagen̄, te n be gyae n ka lese wola balan̄ pou ya?” ²³ Ken̄te Yesu tiran̄ɔ fa e nyiaa, “Akpaa nolo ne gyae man̄ na, waa lɛɛ me nombia non̄ mɛɛ wolo nɛ do, na daa na me kya ke gyae ɔ nombia na de kaa kyaa ɔ gyan̄. ²⁴ Walañ kamase non̄ ɔ bɛɛ gyae me nombia ya na, ɔ bee di me nombia non̄ mɛɛ wolo nɛ dɔɔ ya. Nombia non̄ mɛɛ yako non̄ nɛ ta lee me gyan̄ ya

mɔna ɲa lee me kya ɲon ɔ be kpila maɲ ne gyaɲ.

²⁵ Debaɲ keɲ me sɛɛ me kyaa ε gyaɲ ne yaa mɛɛ yako ɲon nombia keɲa. ²⁶ Walaɲ ɲon waa yako do ɲon ne, ɲon yɛna felin ɲon me kya waa kpila ma ye le man ne. Waa kaa wola ɲon aboo pou, na waa too se ɲon aboo ɲan pou moɔ yako ɲon ne. ²⁷ Ma wosefɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ dɛɛ kyaa na ɲon, mɛɛ fa ɲon wosefɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ. Na wosefɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ keɲ balan ne nyim tɛɛle kei doo ne yaa mɛɛ fa ɲon ya, mɔna ma wosefɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ gbagba yaa mɛɛ fa ɲon. ε na ye le ε wɔe ke lo ɲon ya, te ε na ye le gyakolon ɲo ke kyaɲ ɲon ya. ²⁸ Me yako ɲon nyi, mee gyu mɔna maa bese koɲ ε gyaɲ. Akpaa nyi yeɲ ne gyae me nombia na nafa gyae ke ye ɲon gyon nyi mee gyu me kya ɲon gyaɲ, nawolo nyi ɔ kela maɲ. ²⁹ Me wulaa mɛɛ yako nombia keɲa pou pɛna ɲa ke koɲ, na akpaa nyi ɲa de koɲ na, ε ke nyin le maɲ di. ³⁰ Moɔ gyae maa tekaa kolosi na ɲon burum bela ya, nawolo nyi obonsam ɲon ɔ ne di doɲ tɛɛle kei doo ne ne koɲ. ɔ be taɲ doɲ me doo bere ya, ³¹ mɔna mɛɛ gyae balan pou ka gyeɲ nyi mɛɛ gyae me kya ɲon nombia, te kpene kamase keɲ ɔ yako maɲ nyi maa ye ɛ na keɲ te mɛɛ ye ɛ. ε koro dɛɛ lee kebo.”

15

Yesu yɛna dan keɲ gbagba

¹ Keɲte Yesu besewo yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Maɲ yɛna dan keɲ gbagba, te me kya yɛna woofarale ɲon. ² Tombii kamase keɲ doo me man te ke beɛ see bia ya ne waa kara ke leki. Mɔna tombii kamase keɲ doo me man te keɛ se bia na, waa kpaase ke na ke kenyin se bia burum. ³ Lee nombia ma ayakon ɲon keɲa doo ne, ɲe taɲ ke yela ε wose ta lee keɲ ayimeɛ be doo ε man ya. ⁴ ε doo me maɲ, na maɲ mo ke doo ε man. Tombii kamase be kyaa nyi ke gyae ke tale se bia ka wose doo, keɲ koɔ towaa na ke dan ya. Mena mo yaa emɛɛ mo be gyae ε ke tale ye kolo ε wose doo keɲ nyi ε be doo me man ya. ⁵ Maɲ yɛna dan keɲ te emɛɛ yɛna ke tombia ɲan. Walaɲ kamase ɲon ɔ doo me man, te maɲ mo doo ɔ man ne, waa se bia

burum. Nawolo nyi ε be gyae ε ke tale ye kolo ε wose doo keɲ moɔ kpue na ɲon ya.

⁶ Walaɲ kamase ɲon ɔ be doo me man ya ne, ɔ ye ɛ ɲgba tombii keɲ boɔ kare leki te koɔ wolo ne. Baa yilaa mena tombia ɲenaɲ bo na baa mo ɲa do boalan man na ɲa ke kpa. ⁷ Nyi akpaa ε sɛɛ doo me man te me nombia ɲan mo de doo ε man ne, kpene kamase keɲ ε ke boose na maa ye fa ɲon. ⁸ Akpaa ε se bia burum ne, ke gyae ke yela baa lese me kya ɲon ye le. Kei gyae ke yela balan ka gyeɲ nyi ε ye me kaseelawo.

⁹ ɲgba mena keɲ me kya ɲon ne gyae me nombia ne, mena ke yaa maɲ mo ne gyae ε nombia. Mena doo ε yela maa gyae ɲon kelii oto. ¹⁰ Nyi akpaa ε di ma mmaraase ɲan doo ne, maa gyae ε nombia kelii oto ɲgba mena keɲ moɔ di me kya ɲon mmaraase doo te ɔ ne gyae me nombia ne. ¹¹ Mɛɛ yako mena nombia keɲa baa na ke yela ma gyon keɲ ke doo ε man, na ε ke nyin di gyon nideli. ¹² Mmaraa keɲ mɛɛ fa ɲon yɛna nyiaa, ε gyae doɲa ɲgba mena keɲ moɔ gyae ɲon ne. ¹³ Walaɲ kegyae daale be kyaa keɲ ka kela kegyae keɲ ɲolo waa gyae ɔ gyoona na waa yeɲ fa wo ne ya. ¹⁴ Nyi akpaa ε ye kpene keɲ moɔ yako ɲon nyi yaa ye ne, mena na ε ye me gyoona gbagbawo. ¹⁵ Moɔ tekaa baake ɲon me tewuleɛ bela ya, nawolo nyi tobaale ba gyeɲ ɔ gbengyoo nyeeman nombia ya. Mɔna mɛɛ baake ɲon me gyoona, nawolo nyi ma te yako ɲon kpene kamase keɲ me kya be yako maɲ. ¹⁶ Na emɛɛ lese na maɲ ya, mɔna maɲ lese na ɲon. Ma lese ɲon bo nyi yaa ye nombia kpaakpaa ɲan ɲe dana tonoo debaɲ kamase. ε ye mena na me kya waa fa ɲon kpene kamase keɲ ε ka sola e lee ma ye le man. ¹⁷ Mmaraa keɲ mɛɛ fa ɲon yɛna nyi, ‘ε gyae doɲa.’ ”

Ba kekola Yesu na ɔ kaseela

¹⁸ Akpaa tɛɛle kei doo balan ne kola ɲon ne, ε too se nyi mena te be tanɲbeɛwo kola maɲ. ¹⁹ Nyi yeɲ ye ɲgba balan ban be kyaa tɛɛle kei doo ne, nafa baa gyae ɲon ɲgba ban gbagba be balan ne. Mɔna kpene keɲ doo te beɛ kola ɲon yɛna nyi me ta lese ɲon lee be man, te ε ba tekaa

kpue na wo ya. ²⁰ E toose noowoya nan mo yako non ne nyi, "Tobaale kamase ba kela o gbenjyoo ya. Nyi be naase man diyem ne, mena ke te baa naase emee mo diyem. Nyi akpaa be lee me kawola ken di na, mena mo te baa lee emee mo wui di. ²¹ Mona lee man doo baa mo mena nombia kenja pou yee non, nawolo nyi boo gyen walan non o be kpila man ne ya. ²² Akpaa menj te konj kaa kolosi fa wo ya ne, nafa boo gyae baa di fo be dukum keyee man ya. Mona nene nyi be yee dukum na, boo gyae baa tale yako nyi be ta gye bo te be yewo ya. ²³ Nyan non n ne kola man na, n ne kola me kya non mo. ²⁴ Akpaa menj te yee tomse nan nolo te yee ta see be man ya ne, nafa benj te di fo be dukum keyee man ya. Mona nene ba te naa gyakolonj nombia kenja pou mona bee kola daa na me kya non. ²⁵ Kei yela kpene kenj boo nmarase see ba mmaraa tone man ne konjowo mena. Be nmarasewo nyiaa, 'Be kola man bo yakaa.'

²⁶ Mona maa yela Wurubuaré felinj non ka lee me kya non gyan konj na o kaa kyaa na non. Non ne gyae la waa yako do non na waa lese anokoare kenj doo Wurubuaré man ne wola non, na waa di adanse lee ma wose man. ²⁷ Te emee mo e di adanse lee ma wose man, nawolo nyi lee kewalanj kenj pou na e kyaa me gyan."

16

¹ "Mee yako mena nombia kenja pou baa na e be nyinj tina e keliedi kenj yela ya. ² Gyudatena kegyiise baa to non nyi e na konj bo osom denee man donoo kamase man ya. Debanj daale gyae kelii ne, akpaa walanj da ko e man nolo na waa yako nyi Wurubuaré osom nombia doo te o koo non. Na waa yako nyi o yee deeli baa fa Wurubuaré. ³ Baa mo mena nombia kenja yee non nawolo nyi be ta gyenja ta daa na me kya non ya. ⁴ Mee wulaa yako non nombia kenja baa na akpaa debanj kenanj de lii na, e ke toose nyi me wulaa yako non nombia kenja na e ke nyinj do ogo."

Wurubuaré felinj non tom

⁵ "Ma te yako non nombia kenja lee kewalanj kenj ya, nawolo nyi na man gbagba kyaa e gyan doo. Mona nene yaa mee yako non nawolo nyi mee gyu non o be kpila man ne gyan, mona e man nolo te tale boose man nyi 'Alenj yaa n ne gyu ya.' ⁶ Te nene kenj mo yako non na, te e gyoo kayeyee? ⁷ Mona mee yako non nombii anokoare baa nyiaa, e deeli doo te mee gyu ne. Nawolo nyi akpaa me te gyu ya na, Wurubuaré felinj non waa yako do non ne be gyae waa konj e gyan ya. Mona akpaa me gyu na, maa kpila e na waa konj e gyan. ⁸ Teele kei balan kpa ba gyen kpene kenj yee dukum ke, te ba gyen kpene kenj doo na ke gbee, te ba gyen Wurubuaré nombia kedi kenj wose man nombia mo. Mona akpaa o konj na waa yela baa gyen nyi be nombia be dei ya. ⁹ Boo gyen kpene kenj yee dukum ke ya, nawolo nyi ba te lee man di ya. ¹⁰ Te boo gyen kpene kenj mo doo na ke gbee ya, nawolo nyi mee bese mee gyu me kya non gyan te e be gyae e ka tekaa naa man bela ya. ¹¹ Boo gyen Wurubuaré nombia kedi kenj wose man daale ya, nawolo nyi obonsam non o ne di teele kei doo gyoori ne, Wurubuaré te wulaa di o nombia bu e fo.

¹² Me dana nombia burum maa yako non, mona debokeiman man ne ne dana yunj kela non. ¹³ Mona akpaa Wurubuaré felinj non o bee di dekara ya ne de konj na, waa lese nombia nan ne doo na ne gbee pou ne wola non. Nawolo nyi na non gbagba o baam doo te o ne kolosi ya, mona nombia nan pou o be nyii ne yaa o ne kolosi na waa lese nombia nan pou gyae ke konj wee daale ne wola non. ¹⁴ Wurubuaré felinj non waa yela balan kena me gyoorobiiri, nawolo nyi waa lese kpene kamase kenj me dana maa yako non ne wola non. ¹⁵ Kpene kamase kenj me kya dana na ke yee me wui, mena doo te mee yako non nyi Wurubuaré felinj non waa lese kpene kamase kenj me dana maa yako non ne wola non."

E waranjase gyae kabese gyon

¹⁶ Kenj te Yesu besewo yako nyiaa, "Tekaa kyomii e be gyae e kena manj bela ya,

mɔna kenanj wɔle nɛ be gyae ke kyare ya, ε ka bese naa manj.” ¹⁷ Botɔɔ te ɔ kaseela banj baale bɔɔse dɔɔja nyiaa, “Sena yaa balee kei ne yako baa, ɔ kpa ‘Teka kyomii ε be gyae ε kena manj bela ya, te kenanj wɔle na be gyae ke kyare ya na, ε ka bese naa manj.’ Nawolo nyi mee gyu me kya gyanj dɔɔ?” ¹⁸ Kenje ba besewɔ bɔɔse dɔɔja nyiaa, “ ‘Teka kyomii’ kei mɔ na wolo baa sena? Dɔɔ ne nyii nombia kenja man ya.”

¹⁹ Na Yesu gyenj nyi bɛe gyae baa bɔɔse e nombia kenja man, mena dɔɔ ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Kenj mɔɔ yako ɔnon nyi, ‘Teka kyomii ε be gyae ε kena manj bela ya, mɔna kenanj wɔle na be gyae ke kyare ya ε ka bese naa manj’ nɛ yaa ε ne bɔɔse dɔɔja nɛ?” ²⁰ Ampanj yaa mɛe yako ɔnon ε ke nyii nyiaa, ε ke wii na ε ka yeyɛe mɔna balan banj be loo gyakaa tɛele kei abɔɔ dɔɔ nɛ baa di gyonj. ɛmɛe ε ka yeyɛe, mɔna ε kayeyɛe kenj gyae kaa bese gyonj kedi. ²¹ Akpaa alo na dɔɔɛe na ɔ na yeyɛe, nawolo nyi ɔ debanj te lii. Mɔna akpaa ɔ lola bu ɔnon na, ne yɛe e gyonj nyi ɔ ta lola bu kɔɔ tɛele kei dɔɔ. Mena gyonj kei ne yeke ɔ ne wolee ɔ kaale kenj ɔ be naa nɛ. ²² Mena ke mɔ yaa doo fa ɔnon. Debanj kei na ε na yeyɛe, mɔna maa bese kɔɔ ε gyanj na ε wose ke fɛe ɔnon, na ε ke di gyonj. Te ɔnɔlo be gyae waa tale lese gyonj kenanj lee ε man ya. ²³ Mena wee kenanj dɔɔ nɛ, ε be gyae ε ke bɔɔse manj daale ya. Mɛe yako ɔnon ε ke nyii nyiaa, kpene kamase kenj ε ka sola me kya ɔnon ma yeke man na, waa mo fa ɔnon. ²⁴ Kaalii na gyenj kei nɛ, ε ta sola ta kolo ma yeke man ya. ɛ sola na ε ke nyin, na ke yɛe ɔnon gyonj nideli.

²⁵ Mɛe yako ɔnon ε ke nyii nyiaa, debanj daale gyae kelii na mɔɔ gyae maa tekaa kolosi na ɔnon aduya man bela ya. Mɔna maa toro me kya ɔnon nombia yako ɔnon. ²⁶ Debanj kenanj de lii nɛ, ε ka sola e ma yeke man. Mɔna te yɛe nyi maa seɔj ε nawɔɔ man na maa sola me kya ɔnon fa ɔnon ya. ²⁷ Nawolo nyi me kya ɔnon gbagba ne gyae ɔnon, kenj ε ne gyae manj te ε be lɛe di nyi ma lee Wurubuarɛ gyanj nɛ dɔɔ. ²⁸ Daa na me kya kyaa la pɛte ma lee ɔ gyanj kɔɔ tɛele kei dɔɔ, te nɛnɛe mɛe bese

mɛe lee tɛele kei dɔɔ mee gyu me kya ɔnonanj gyanj.”

²⁹ Botɔɔ te ɔ kaseela banj yako e nyiaa, “Nɛnɛe dɔɔ n bɛe kolosi aduya man fa daa bela ya. N ta lese nombia ɔnan man wola daa. ³⁰ Nɛnɛe da te naa nyi n gyenj kpene kamase, te tekaboena nyi ɔnɔlo dɛe bɔɔse nenj nombia daale bela ya. Kei te yeli da te naa nyi n lee Wurubuarɛ gyanj.” ³¹ Kenje Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Nɛnɛe ε ne lɛe manj di? ³² Debanj kenj ne kɔɔ te ke tanj kekɔɔ, kenj ε popou ε ke yaasee. Walanj kamase waa gyu ɔ dɛe tina manj yela na ke ka maagenj. Mɔna na maagenj kyaa la ya, nawolo nyi me kya ɔnon kpue na manj. ³³ Mɛe yako nombia kenja baa, na ε ke ta me dɔɔ nyinj wosefɛerenj. Balanj baa yela ε kena diyem nideli tɛele kei dɔɔ, mɔna ε nyinj kɔɔɔ na ε ka seɔj kenkenj nawolo nyi me te di tɛele kei dɔɔ!”

17

Yesu kefane

¹ Yesu ke yako nombia kenja tanj nɛ, ɔ gyinaa ɔ sia kɛe adido te ɔ fanewɔ nyiaa, “Taata, debanj kenj te lii. Lese manj n bu ɔnon yeke na manj mɔ ka lese n yeke. ² Nawolo nyi n te fa manj dɔɔ balan pou dɔɔ, nyi maa fa banj pou n ba mo do manj me nyinmaa man nɛ nyeedɔɔj kekpaakekpaa. ³ Nyeedɔɔj kekpaakekpaa kenanj yena nyiaa, balan pou baa gyenj nenj na baa gyenj nyi nyanj nyaagenj yena Wurubuarɛ ɔnon n ne di anokoare. Na baa bese gyenj manj Yesu Kristo ɔnon n be kpili nɛ. ⁴ Me ta lese n yeke tɛele kei dɔɔ, nawolo nyi ma te yɛe tom kenj n ba fa manj nɛ kelii kɔ ɔto. ⁵ Taata, nɛnɛe lese me gyoorobiiri kenj me dana n siaman pɛte n be yɛe kpene kamase tɛele kei dɔɔ nɛ wola.

⁶ Me ta lese n dinɔɔ wola balan banj n ba lese wɔ lee tɛele kei dɔɔ fa manj nɛ. Be yɛe n balanwɔ te n moo wɔ fa manj. Be te di n nombia ɔnan dɔɔ, ⁷ te nɛnɛe ba te naa nyi kpene kamase kenj me dana nɛ lee n gyanj. ⁸ Nawolo nyi ma te yako wɔ nombii kamase kenj n be yako manj nɛ, te be lɛe ɔna do. Ba te naa nyi ke yɛe ampanj nyi ma lee n gyanj, te ba te lɛe di nyi nyanj kpila na manj. ⁹ Mɛe fane baa fa

wɔ. Na tɛele kei dɔɔ balan pou yaa mɛɛ fane maa fa ya. Mɛɛ fane maa fa balan ban n ba mo wɔ fa man nɛ, nawolo nyi be yɛɛ n wui. ¹⁰ Kpene kamase ken n dana nɛ yɛɛ me wui, te ken man mɔ dana nɛ yɛɛ n wui. Te n te tɛɛ be dɔɔ lese me gyoorobiiri wola. ¹¹ Nɛnɛɛ mɛɛ kɔn baa n gyan. Mɔɔ gyae maa tekaa kyaa tɛele kei dɔɔ bela ya, mɔna ban sɛɛ be kyaa tɛele kei dɔɔ. Me kya non ayimɛɛ be doo n man ya, don ken n ba mo gyee man nɛ, mo mena don kenan gyee wɔ nideli, na baa yɛɛ nɔɔdokolon ɲgba mena ken daa na nen yɛɛ dokolon nɛ. ¹² Deban ken me kyaa be gyan nɛ, me gyee wɔ nideli lee n don ken n ba do me man nɛ dɔɔ. Me gyee wɔ nideli ken be man ɲolo ta yoo ya. Non kaboena nyi waa yo nɛ waagen yoo la, na ke yela Wurubuare nombia anmarasen see ɲan ke nyin kɔn mena.

¹³ Nɛnɛɛ mɛɛ kɔn n gyan. Te deban kei ken me sɛɛ me kyaa tɛele kei dɔɔ nɛ, mɛɛ yako nombia ken baa na ke yela gyon ken doo me man nɛ ke nyin doo be man nideli. ¹⁴ Ma te kolosi n nombia fa wɔ mɔna tɛele kei dɔɔ balan kɔla wɔ, nawolo nyi ban na wɔ ta tekaa yɛɛ dokolon ya, ɲgba mena ken daa na tɛele kei dɔɔ balan ta tekaa yɛɛ dokolon ya nɛ. ¹⁵ Mɔɔ ne fane nyi nya lese wɔ lee tɛele kei dɔɔ ya, mɔna mɛɛ fane bo nyi nya gyee wɔ nideli na bɔɔ yale walan kum non kɔta man ya. ¹⁶ ɲgba mena ken daa na tɛele kei balan te yɛɛ dokolon ya nɛ, mena kee yaa ban mɔ na tɛele kei dɔɔ balan te yɛɛ dokolon ya. ¹⁷ Mo nya anokoare nombia ɲan desina wɔ see. Nawolo nyi n nombia ɲan doo na ɲe gbɛɛ. ¹⁸ Mena ken n be kpila man tɛele kei dɔɔ nɛ, mena ke yaa man mɔ ne kpila wɔ tɛele kei dɔɔ. ¹⁹ Ban dɔɔ te ma moo ma wose fa nen, na ban mɔ ke nyin mo ba wose fa nen kekpaakekpaa.

²⁰ Na me kaseela kɛwɔ baagen yaa mɛɛ fane fa ya. Mɔna mɛɛ fane mɛɛ fa balan ban pou baa nyii me kaseela kɛwɔ nombia te baa lɛɛ man di nɛ. ²¹ Mɛɛ fane bela nyiaa, be popou baa yɛɛ nɔɔdokolon ɲgba mena ken me doo nyan me kya man te nyan mɔ n doo me man nɛ. Mena ke yaa yela baa doo de man na tɛele kei

balan pou ke nyin lɛɛ di nyi nyan kpila na man. ²² Ma te fa wɔ gyoorobiiri ken n ba mo fa man nɛ, na baa yɛɛ nɔɔdokolon ɲgba mena ken daa na nen yɛɛ dokolon te lon bɛɛ lam da nsana ya nɛ. ²³ Me doo be man ɲgba mena ken nyan mɔ n doo me man nɛ, na baa nyin yɛɛ dokolon ken nyi lon gba be lam ba nsana ya. Na tɛele kei dɔɔ balan ke nyin gyen nyi nyan kpila na man, te n ne gyae be nombia ɲgba mena ken n ne gyae me nombia nɛ.

²⁴ Taata! Mɛɛ gyae nyi me kaseela ban n ba mo wɔ fa man nɛ, baa kyaa me gyan botɔɔ ken me kyaa nɛ, na baa nyin naa me gyoorobiiri ken n ba mo fa man nɛ. N moo gyoorobiiri kei fa man nawolo nyi, n wulaa n ne gyae man pete n yɛɛ tɛele kei. ²⁵ Me kya, nyan yena walan non n gbɛnen tenɛɛ. Balan ban be loo gyakaa tɛele kei dɔɔ nɛ, be ta gyen ta nen ya mɔna man dɔɔ ma gyen nen. Te me kaseela ban mɔ gyen nyi nyan kpila na man. ²⁶ Me ta lese n dinɔɔ wola wɔ te maa bese lese ke wola wɔ bela, na kegyae ken n ne gyae man nɛ ke nyin doo be man na man mɔ ke doo be man.”

18

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Luka 22:47-53

¹ Yesu ke fane tan nɛ, non na ɔ kaseela ban korowɔ gyu ka ton bonobii ken bɛɛ baake ke Kidron nɛ, te be ka gyoowɔ oliifi wɔɔbii daale man. ² Na Gyudase non ɔ ba lese Yesu fa nɛ mɔ gyen botɔɔ, nawolo nyi Yesu na ɔ kaseela ban ne kyaa gyu ke gyanee botɔɔ. ³ Mena dɔɔ Gyudase moo balan burum ban be dana kanease na kefuluse te ba doona yoo abɔɔ nɛ gyu botɔɔ. Mena balan kɛwɔ baale yɛɛ yoonɔotenawɔ, te baale mɔ yɛɛ kotɔɔtɔtena ban bɛɛ deke Wurubuare ɔsom deni dinaa ken nɛ. Gyudatena saese kegyiise na Farasiitena kpila na wɔ. ⁴ Ken Yesu gyen kpene ken ne kɔn ɔ dɔɔ dɔɔ nɛ, ɔ leewɔ ɔ kaseela ban man kɔn siaman te ɔ bɔɔse balan ban nyiaa, “Amɔte yaa ɛ ne gyae?” ⁵ Ken te be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Yesu Nasarete baale non yaa dɛɛ gyae.”

Te Yesu yako wɔ nyi, “Maɲ yaa.” Debaɲ kenanɲ na Gyudase ɲon waa lese Yesu fa ne mɔ kpue balanɲ banɲ man. ⁶ Yesu ke yako wɔ nyi “Maɲ yaa” ne, be tuuwɔ lee wole wole te ba ke yalawɔ tɛele man. ⁷ Botɔɔ te Yesu besewɔ boose wɔ nyiaa, “Amɔte yaa ε ne gyae?” Te be yakowɔ nyi, “Yesu Nasarete baale ɲon yaa dɛɛ gyae.” ⁸ Kenɲte Yesu yakowɔ nyiaa “Me wulaa yako ɲon nyi maɲ yaa. Akpaa maɲ te ε ne gyae bere na, ε yela me balanɲ ke wɔ ke ta.” ⁹ Kei yela nombia ɲan ɔ be wulaa yako ne kɔɲawɔ mena. ɔ yakowɔ nyiaa, “Balanɲ banɲ nyanɲ me kya ba mo fa maɲ ne, ma te yeli be man dokolonɲ ka yo ya.” ¹⁰ Botɔɔ na Simɔn Pita dana yoosila, te ɔ wɔɲa ke lese kara saese kegyia ɲon tobaale ɲolo dunolonɲ denjele lese ke lo. Tobaale ɲonanɲ yele yena Maakuse. ¹¹ Botɔɔ te Yesu fae Pita nyiaa, “Besena n sila kenɲ do ke boolee man. N bɛɛ gyae nyi maa naa diyem kenɲ me kya be yako nyi me kaa naa ne yee?”

Be kamo Yesu gyu saese kegyia Anase gyanɲ

¹² Kenɲte yoonɔɔtena siamante ɲon na ɔ yoonɔɔtena dikpii kenɲ, na Gyudatena kotɔɔɔtena banɲ kyanɲa Yesu te be bake e, ¹³ te be tanɲgbɛɛwɔ mo e gyu Anase gyanɲ. Kaifase ɲon ɔ yɛɛ saese kegyia e kulutoo kenanɲ man ne, ɔ nenɲgya yena Anase ɲonanɲ. ¹⁴ Kaifase kei faa na Gyudatena agyuenɲ nyi, dei nyi walanɲ dokolonɲ waa yenɲ fa balanɲ banɲ pou.

Pita kebɛɛ Yesu

Mateo 26:69-70; Maake 14:66-68; Luka 22:55-57

¹⁵ Debaɲ kenɲ boɔ mo Yesu bee gyu saese kegyia ɲon dɛɛ ne, na Simɔn Pita na ɔ doɔ kaseela banɲ man ɲolo silana e wole wole. Kenɲ kaseele ɔ doɔ ɲon gyen saese kegyia ɲon doɔ ne, ɲon sila Yesu ka gyoo dekpɲalanɲ kenɲ man. ¹⁶ Mɔna Pita ɲon doɛ denanɔɔ man. Botɔɔ te kaseele ɲon saese kegyia ɲon gyen ne, besewɔ kɔɲ kaa kolosi na alebu ɲon ɔ na deke denanɔɔ kenɲ ne nyi waa yela Pita mɔ ka gyoo. Kenɲte ɔ moo e gyu dekpɲalanɲ kenɲ man. ¹⁷ Kenɲte alebu ɲon boose Pita nyiaa, “Nɲgba nyanɲ mɔ n yɛɛ Yesu kaseela banɲ man ɲolo e?” Te Pita

tiranɔɔ nyi, “Koa, ma te yɛɛ be man ɲolo e ya” ¹⁸ Debaɲ kenanɲ na waare kyaa, mena doɔ kotɔɔɔtena banɲ na dekpɲalanɲ kenɲ man tomyɛɛra baale doo boalanɲ bee woli. Te Pita mɔ gyuuwɔ ka senɲ be gyanɲ ɔ ne woli boalanɲ kenɲ.

Saese kegyia Anase kebɔɔse Yesu nombia

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Luka 22:66-71

¹⁹ Be ka mo Yesu gyu saese kegyia ɲon dekpɲalanɲ man ne, ɔ boose Yesu nombia lee ɔ kaseela na ɔ kawola kenɲ wose man. ²⁰ Kenɲte Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Ma senɲawɔ balanɲ man kolosi. Debaɲ kamase mɔ na mɛɛ wola Wurubuare nombia Gyudatena ɔsom denɛɛ man, na Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɲ Gyudatena pou ne kyaa gyanɲee ke man ne man. Mɔna ma te yako kolo weese ya. ²¹ Wonɲ doɔ te n ne boose maɲ mena nombia kenɲa? Boose balanɲ banɲ boɔ nyii me kawola kenɲ ne. Banɲ gyenɲa na kpene kenɲ mɔɔ yako ne. ²² Yesu kekolosi nombia kenɲa ne te kegyiise banɲ man ɲolo gyoo e ɔ lakaa man te ɔ boose e nyiaa, ‘Mena te kaboena nyi nya tiranɔɔ fa saese kegyia ɲon?’ ” ²³ Kenɲte Yesu yako e nyiaa, “Akpaa me yako nombiikum daale na wola maɲ ke. Te akpaa me nombia doo na ke gbɛɛ na weera te ne gyɔ maɲ?” ²⁴ Kenɲte Anase yela ba moo Yesu gyu saese kegyia Kaifase gyanɲ, na ɔ sɛɛ ɔ doo ɲmeesenɲ ɲan boɔ mo bake e ne man.

Pita kabese bɛɛ nyi ɔ ba gyenɲ Yesu ya

Mateo 26:71-75; Maake 14:69-72; Luka 22:57-62

²⁵ Simɔn Pita ka senɲ botɔɔ ɔ ne woli boalanɲ kenɲ ne te be boose e nyiaa, “Nɲgba nyanɲ mɔ n yɛɛ Yesu kaseela banɲ man ɲolo e?” Kenɲte Pita tiranɔɔ nyi “Koa, ma te yɛɛ be man ɲolo e ya.” ²⁶ Botɔɔ te saese kegyia ɲon tobaale ɲolo ɲon ɔ lonɲto yena tobaale ɲon Pita be kara ɔ denjele ne boose Pita nyiaa, “Nɲgba me naa nyanɲ mɔ n kpue na wɔ oliifi wɔɔbii kenɲ man?” ²⁷ Kenɲte Pita besewɔ bɛɛ nyi koa. Debokenanɲ man te kegyim loɔ woya.

Be kamo Yesu gyu Romantena kegyia Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Maake 15:1-5; Luka 23:1-5

²⁸ Tεε kena nebo nebo fuu nε, ba moo Yesu lee Kaifase dεε gyu Pilato ηon o senεε Romantena gyoo dinaa nawoo man o ne kεε Gyuda tεεle doo nε dεε. Deban kenan na Gyudatena nyeekeεεwee kedi ken ta benaa. Gyudatena kegyiise ban ta gyoo Pilato dekpanalan ken man ya. Nawolo nyi ba te gyae baa walaa ba wose pε baa di ba nyeekeεεwee dinaa ken ya. ²⁹ Mena doo kegyia Pilato leewo kon be gyan deboo man kaa boose wo nyiaa, "Won dukum te balee kei yεεwo te ε ne gyae ε ke bu e foo?" ³⁰ Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "Nyi ηon te yεε bu kum e ya nε, nafo doo mo e kon kebo ya." ³¹ Botoo te Pilato yako wo nyiaa, "ε mo e ta na εmεε gbagba kaa di o nombia ηgba mena ken ya mmaraa na wola ηon nε." Kenje Gyudatena kegyiise ban tiranoo fa e nyiaa, "εmεε Romantena mmaraa bεε fa daa gbεε nyi dεε ko walan ya." ³² Kei yela Yesu nombia ηan o be wulaa yako see lee o yen ken waa yen wose man nε konawo ampan.

³³ Kenje kegyia Pilato besewo gyoo o dekpanalan man te o baake Yesu boose e nyiaa, "Nyan yena Gyudatena gyoo ηon?" ³⁴ Te Yesu mo besenawo boose e nyiaa, "Nyan gbagba nyeeman nombii yaa n ne boose man nε yaa ηolo yako na ma wose man nombia fa nen?" ³⁵ Botoo te Pilato boose e nyiaa, "Me yεε Gyuda baale e? Nyan gbagba n balan na ε saese kegyiise moonan nen kona man. Won dukum te n yεεwo?" ³⁶ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Me gyoori ta lee tεεle kei doo ya, nyi ke den lee tεεle kei doo nε, nafo me tewulεε baa yoo lεε man na boo nyin mo man ka do Gyudatena nyinmaa man ya. Mona me gyoori ta lee tεεle kei doo ya." ³⁷ Kenje Pilato yako e nyiaa, "Kenan na ηgba n yεε gyoo e baa?" Te Yesu tiranoo nyiaa, "Ken yaa n yakowo nε. Mena nombia kenan doo te ba lola man, te ηan mo doo te me konawo tεεle kei doo na me kaa yako anokoare ken. Walan kamase ηon o ne gyae anokoare ken nε o ne tei man."

³⁸ Botoo te Pilato boose e nyiaa, "Won yena anokoare kei?" O ke boose e nombia kenan tan nε te o besewo lee kon Gyudatena ban gyan kaa yako wo nyiaa, "Ma ta naa nombiikum daale lee o wose man ya. ³⁹ Mona ke yεε ya mmaraa ke nyi ε nyeekeεεwee kedi kamase man na, maa tina balan ban boo kyam to deni nε man dokolon yela fa ηon. Mena doo ε ne gyae nyi maa tina Gyudatena gyoo ηon yela yaa sena?" ⁴⁰ Kenje be fae yeesa yako nyiaa, "Koa, na Yesu te dεε gyae nyi nya tina e yela ya. Barabase te dεε gyae nyi nya tina e yela." Barabase kei yena walan ηon o be kyaa koro sen tia gyoonen te o ba ko walan nε.

19

Be kebu Yesu foo nyi baa ko e
Mateo 27:27-31; Maake 15:16-20

¹ Kenje Kegyia Pilato yela ba ηmeree Yesu mpiree. ² Kei wole nε, Romantena yoonootena ban moo soose loo gyooro kototoo te ba moowo wuu Yesu. Te ba doo e kegba yayam wurikyim daale ηgba gyoo nε. ³ Na bee gyu bεε kon kaa ηmin e kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo! N nyee dεε wolose!" Na bεε felee e o lakaase man. ⁴ Botoo te kegyia Pilato besewo kon deboo man te o yako Gyudatena ban nyiaa, "ε nyii, mεε mo e maa lee kona ηon deboo man kebo na ε kena nyi ma te naa o dukum ken o be yεε ya."

⁵ Mena doo te kyare ya te Yesu leewo deboo man, na o wuuna gyooro kototoo ken te o doona o kegba yayam ken mo! Kenje kegyia Pilato yako wo nyiaa, ε walan ηon yaa. ⁶ Saese kegyiise na Wurubuarε dεε kototootena ban ke gyo ba sibii na Yesu nε, ba fae yeesa nedon nyiaa, "Gyo e sakaa opandan doo, gyo e sakaa opandan doo." Botoo te kegyia Pilato yako wo nyiaa, "Ma te naa dukum ken o be yεε ya. εmεε gbagba ε mo e kegyo sakaa opandan doo." ⁷ Botoo te Gyudatena ban tiranoo nyiaa, "Daa dana mmaraa daale te kεε wolo nyi kaboena nyi waa yen, nawolo nyi o ta mo o wose nyi o yεε Wurubuarε bu e."

⁸ Kegyia Pilato ka betaa nyii nombia kenan nε, gyakolon gyoo e gbaa. ⁹ Botoo

te ɔ besewɔ gyu dekpaɲalan ƙeɲ man ke boɔse Yesu nyiaa, “N lee alen?” Mɔna Yesu diɲi e bo. ¹⁰ Mena dɔɔ kegyia Pilato boɔse e nyiaa, “N be kolosi yee? N ba gyeɲ nyi me dana doɲ ƙeɲ maa tale tina neɲ yela, yaa maa yela baa gyɔ neɲ sakaa ɔpaɲdan dɔɔ yee?” ¹¹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Me kya faa na neɲ gbɛɛ, mena dɔɔ te n nyiɲa doɲ me dɔɔ. Nafɔ nyaɲ gbagba n baam dɔɔ na, n be dana doɲ me dɔɔ ya. Mena dɔɔ walaɲ ɲon ɔ ba lese maɲ fa nɛ, ɲon wui dukum kela la.” ¹² Debaɲ ƙeɲ kegyia Pilato be nyii nombia ƙeɲa nɛ, ɔ gyae gbɛɛ ƙeɲ waa mo tina Yesu yela, mɔna na Gyudatena baɲ ne fae yeesa yako nyiaa, “Akpa a n tina balee kei yela na, n te yeɛ Romantena gyoo dinaa Kaesa ɔ dɔɔ e ya. Walaɲ kamase ɲon ɔ see ɔ wose gyoo nɛ, na ɔ na koro baa seɲ tia gyoo dinaa Kaesa.”

¹³ Kegyia Pilato ka betaa nyii nɔɔwoya ƙeɲa nɛ, ɔ moo Yesu lee ƙɔɲ debɔɔ man te ɔ kaa gyeɲawɔ kyaa ɔ gbeli ƙeɲ dɔɔ ɔ ne kyaa di nombia nɛ. Boya te ba moowɔ ma ɔ dekyae kenan, te Gyudatena dei man na bɛɛ baake ke nyi “Gabata.” ¹⁴ Debaɲ kenan na weese ta seɲ dɛɛ. Wee kenan te Gyudatena ne desina ba wose na ke tɛɛ naa na, baa di ba nyeekeɛɛwee ƙeɲ. Ƙeɲte kegyia Pilato yako Gyudatena baɲ nyiaa, “ɛ ƙɛɛ, ɛ gyoo ɲon yaa.” ¹⁵ Botɔɔ te be fae yeesa nyiaa, “ɛ mo e lee de siaman, ɛ mo e lee de siaman. ɛ gyɔ e sakaa ɔpaɲdan dɔɔ.” Te kegyia Pilato boɔse wɔ nyiaa “ɛ gyoo yaa te ɛ ne gyae nyi maa ko e?” Ƙeɲte saese kegyiise baɲ tiranɔɔ nyi, “Da be dana gyoo kamase kpu na Kaesa ya.” ¹⁶ Ƙeɲa pou wɔle nɛ, kegyia Pilato moo Yesu do balan baɲ nyinmaa man nyi baa gyu ke gyɔ e sakaa ɔpaɲdan dɔɔ.

*Ba kegyɔ Yesu sakaa ɔpaɲdan dɔɔ
Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Luka
23:26-43*

¹⁷ Mena dɔɔ yoonɔɔtena baɲ moo Yesu lee donɔɔ ƙeɲ man na ɔ seelena ɔ ɔpaɲdan ƙeɲ te ba moo e lan gyu botɔɔ ƙeɲ bɛɛ baake “Nyeepookoo dɛɛ” nɛ. Gyudatena dei man na bɛɛ baake ke bo nyi “Golgota.” ¹⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ e nyee-labia sakaa ɔpaɲdan dɔɔ. Ƙeɲte be gyɔɔ

balan bala baale mɔ sakaa ɔpaɲdaase dɔɔ kpu na e. Nɔlo sakaa ɔ dunolun dɔɔ te ɲolo mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ. ¹⁹ Ƙeɲte kegyia Pilato yela be ɲmarase nɔɔwoya ƙeɲa mataa na ɔpaɲdan ƙeɲ. Nɔɔwoya ɲenan yena nyiaa,

“YESU NASARETE BAALE,
GYUDATENA GYOO ɲON.”

²⁰ Gyudatena burum kala ƙeɲmarase kei nawolo nyi botɔɔ ƙeɲ boɔ gyɔ Yesu ɔpaɲ dɔɔ nɛ betaɲ lem na donɔɔ ƙeɲ ya. Be ɲmarase ke Gyudatena dei man na Romantena dei man na Giriki dei man. ²¹ Gyudatena saese kegyiise kena ƙeɲmarase ƙeɲ nɛ be yako kegyia Pilato nyiaa, “Nyey te ɲmarase ke nyi Gyudatena gyoo ya. Nyey ɲmarase ke bo nyi, balee kei kpa ɲon yena Gyudatena gyoo.” ²² Botɔɔ te kegyia Pilato tiranɔɔ nyiaa, “Ƙpene ƙeɲ mɔɔ ɲmarase nɛ, me taɲ ƙeɲmarase.”

²³ Debaɲ ƙeɲ yoonɔɔtena baɲ be gyɔ Yesu ɔpaɲdan dɔɔ taɲ nɛ, ba moo ɔ wose man abɔɔ ɲan te be kpala ɲa akpeɲ anaara, na be man kamase ka mo dekpeɲ dokolon. Ba ke kpala taɲ na te kaa ɔ kegba atetate ƙeɲ. Mena kegba kei dɔɔ kanyaɲ dokolon te ba moowɔ loo ke karatete lee ka nyeeman tisi. Be ta loo ke towaa towaa ɲgba mena ƙeɲ bɛɛ loo kegba yakaa nyinɲan nɛ ya. ²⁴ Ƙeɲte yoonɔɔtena baɲ yako doɲa nyiaa, “ɛ na fa dee tirii kegba kei ya.

ɛ fa dɛɛ lo boe na dɛɛ ƙɛɛ ɲon waa nyin ke.”

Kei yela Wurubuare nombia aɲmarasen see ɲan ƙɔɲawɔ ampaɲ. Be ɲmarasewɔ see nyiaa,

“Be kpala ma abɔɔ,

te ma kegba atetate dɔɔ be loɔ boe bo ke dɔɔ”

Ƙeɲ dɔɔ mena mɔ te yoonɔɔtena baɲ yeɛwɔ.

²⁵ Debaɲ kenan na Yesu ɔ naa na ɔ niinaa na Kilopase weele Mɛere, na Mɛere ɲon ɔ ba lee Magedala nɛ seɲɛ benaa na Yesu ɔpaɲdan ƙeɲ. ²⁶ Yesu kena ɔ naa na ɔ kaseele ɲon ɔ ne gyae ɔ nombia seɲɛ benaa na doɲa nɛ, ɔ yako ɔ naa nyiaa, “Nna, n bu ɲonan.” ²⁷ Ƙeɲte ɔ ƙɛɛ ɔ kaseele ɲon mɔ te ɔ yako e nyiaa, “Ƙɛɛ,

n naa ñonanj.” Lee debanj kenanj na, te kaseele ñon moo Yesu ɔ naa gyuu ɔ dɛɛ te ɔ ke kyaawɔ ɔ gyanj.

Yesu yenj

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Luka 23:44-49

²⁸ Kenja wole Yesu kena nyi nenɛɛ kpene kamase te tanj ne ɔ yakowɔ nyiaa, “Lonboanenj dana manj.” Kei yela Wurubuare nombia anmarasenj see ñan kɔɔwɔ mena. ²⁹ Na osunj na solonj denyanjesa daale banjɛɛ botɔɔ. Mena dɔɔ ba moo kolo ngba kokyaa kenj gyae ke tale lee lonj ne do solonj kenj man, te ba moo ke tooso na danj daale te ba moo ke sɔɔ ɔ nɔɔ nyi waa nyɔɔ. ³⁰ Solonj kenj ke tina Yesu nɔɔ ne te ɔ yakowɔ nyiaa, “Te tanj.” Botɔɔ te ɔ gɔɔjase ɔ nyee te ɔ kara weesi.

³¹ Wee kenanj yena wee kenj Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeɛfowee kedi. Mena kefeɛfowee kei yee wee dinaa ke. Te ke yee kpene kenj bee kole nyi baa tina woo yela ɔpanɔɔɔ dɔɔ na ba kefeɛfowee kenj kaa tunj e. Lee mena dɔɔ Gyudatena kegyiise banj gyuu kegyia Pilato gyanj ka sola e nyi, waa fa wɔ gbɛɛ na be kaa tekerii balan banj bee fiti na yenj ne nawɔɔ na baa nyinj yenj bilenj, na baa nyinj lese wɔ ɔpanj daase ñan dɔɔ. ³² Mena dɔɔ yoonɔɔtɛna banj gyuuwɔ ke tekerii balan bala banj bɔɔ gyɔ wɔ sakaa kpu na Yesu ne nawɔɔ. ³³ Mɔna ba kekɔɔj Yesu gyanj te ba kena nyi ɔ tanj ke wulaa yenj ne, ba te tekerii ɔ nawɔɔ ya. ³⁴ Kenjɛ yoonɔɔtɛna banj ñolo moo wa apia sɔɔ Yesu yenaabia man. Debokenanj man te fatabo na lonj leewɔ. ³⁵ Manj walanj ñon mɔɔ naa nombia kenja na me sia ne ne diina ka wose man adanseɛ, te ma adanseɛ kenj yee anokoare. Ma gyenj nyi anokoare yaa mee yako, te mee di adanseɛ baa na emɛɛ mɔ ke nyinj lee di. ³⁶ Kei yela Wurubuare nombia anmarasenj see ñan kɔɔwɔ ampanj. Nombia ñenanj yena nyiaa, “Bɔɔ gyae baa tekeri ɔ ñɔɛ dokolonj pɛ gba ya.” ³⁷ Wurubuare nombia anmarasenj daale mɔ yakowɔ nyiaa, “Balanj baa keɛ walanj ñon bɔɔ sɔɔ e apia ne.”

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Luka 23:50-56

³⁸ Kenja pou wole ne, Gyosefo ñon ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man ne kaa sola gbɛɛ lee kegyia Pilato gyanj na ɔ kaa lese Yesu woo ñon kewuu. Na Gyosefo kei mɔ yee Yesu kaseele e, mɔna ɔ weese ɔ wose bo nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatena kegyiise banj. Kegyia Pilato ke fa e gbɛɛ ne te ɔ gyuuwɔ ka lese woo ñon. ³⁹ Nikodemose ñon ɔ be kyaa kɔɔj Yesu gyanj nelim ne, mɔ kaa kpuuwɔ na Gyosefo ñon. Nikodemose kei moo pɛpɛɛ na oliifi na abɔɔ ofonj nyinjan ñaale tasatɔɔ kɔɔj te ba moowɔ desina woo ñon. ⁴⁰ Be balan bala moo akaraleɛ na abɔɔ ofonj nyinjan mo milii Yesu ngba mena kenj Gyudatena ne desina woo pɛte bee wuu e ne. ⁴¹ Na wɔɔbii daale kyaa botɔɔ kenj bɔɔ gyɔ Yesu sakaa ɔpanɔɔɔ dɔɔ ne. Yebɔɔ wole wole daale doo botɔɔ kenj be te wuu ta walanj ke man see ya. ⁴² Kenj Gyudatena kefeɛfowee kenj na benaa te bee desina ba wose mɔ te yebɔɔ kenj mɔ benaa na botɔɔ dɔɔ ne, ba moo woo ñon kewuu ke man. Kenjɛ be bilinj boe dinaa daale tɔ ke nɔɔ.

20

Yesu kefonj lee yenj man

Mateo 28:1-8; Maake 16:1-8; Luka 24:1-12

¹ Kosida nebo nebo fuu kenj tɛɛ te ñmanjɛ ta nideli ya ne, Mɛɛɛ ñon ɔ ba lee Magedala donɔɔ man ne, karatɛɛwɔ gyuu botɔɔ kenj bɔɔ wuu Yesu ne. ɔ ke gyuu botɔɔ ne, ɔ naawɔ nyi be te bilinj boe kenj lee yebɔɔ kenj nɔɔman. ² Mena dɔɔ ɔ yeuwɔ kɔɔj Simɔn Pita na kaseele ñon Yesu ne gyae ɔ nombia ne gyanj kaa yako wɔ nyiaa, “Be ta lese de Gbenjgyoo lee yebɔɔ kenj man, te dɔɔ gyenj botɔɔ kenj bɔɔ moo e ka see ya.”

³ Kenjɛ Pita na kaseele ñon yeuwɔ gyuu yebɔɔ kenj tɛɛ. ⁴ Be kee yeu kenj ne, kaseele ñon Yesu ne gyae ɔ nombia ne yeuwɔ gbaa Pita kyanj gbɛɛ ka gyoo yebɔɔ kenj tɛɛ. ⁵ ɔ bunawɔ keɛ yebɔɔ kenj man na, ɔ naa akaraleɛ kenj kaagenj doo la mɔna ɔ ta gyoo ke man ya. ⁶ Simɔn Pita ka lee wole kɔɔj na te ñon kaa gyooowɔ yebɔɔ

kenj man. Ɔ gyoowo na te Ɔ naa akaralɛ kenj, ⁷ na kanyan kenj bɔɔ mo bake Ɔ nyee nɛ. Kanyan kenj be doo akaralɛ kenj gyan ya, mɔna akaralɛ kenj te bɔɔ ke doo yenan. ⁸ Wole wole na te kaseele Ɔ doo non mɔ gyoowo kena abɔɔ nan, kenje non mɔ lɛwo di. ⁹ Mɔna Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ne yako nyi “Yesu waa fonj lee yenj man nɛ, be sɛɛ be te nyii ta nɛ man nideli ya.” ¹⁰ Kenje kaseela banj besewo gyuu be dɛɛ.

Yesu kalese Ɔ wose wola Mɛɛre Magedala

Mateo 28:9-10; Maake 16:9-11

¹¹ Mɔna Mɛɛre non Ɔ be sila wo gyuu nɛ senjɛ yebɔɔ kenj tɛɛ Ɔ ne wii. Ɔ ka senj Ɔ ne wii nɛ te Ɔ bunawo kɛɛ yebɔɔ kenj man, ¹² kenje Ɔ naa Wurubuarɛ kpilala bala na ba doona kegbase wolomɛɛ be kyaa botɔɔ kenj bɔɔ mo Yesu woo non doosi nɛ. Nolo kyaa yebɔɔ kenj nyee gbɛɛ te nolo mɔ kyaa ke nawo gbɛɛ. ¹³ Kenje be bɔɔse e nyiaa, “Alo, weera n ne wii?” Te Ɔ tiranɔɔ fa wo nyiaa, “Nawolo nyi be ta lese me Gbenjgyoo lee yebɔɔ kenj man, te mɔɔ gyen botɔɔ kenj bɔɔ mo e ka see ya.” ¹⁴ Ɔ ke yako mena nɛ, Ɔ gɛɛsewo kɛɛ na te Ɔ naa Yesu senjɛ, mɔna Ɔ ta gyem nyi Yesu nonan ya. ¹⁵ Kenje Yesu bɔɔse e nyiaa, “Alo, weera n ne wii? Amɔte yaa n ne kɛo?” Na Mɛɛre gyen nyi walan non Ɔ ne kɛɛ wɔɔbii kenj doo nɛ nonan, mena doo Ɔ yako e nyiaa, “Tobaale, akpaa nyan moon wo non ka weese na, wola man botɔɔ kenj n ba mo e ka see na me kaa mo e ta.” ¹⁶ Kenje Yesu baake e nyiaa, “Mɛɛre!” Mɛɛre gɛɛsewo kɛɛ te Ɔ fae yeesa baake e be dɛɛ dei man nyiaa, “Raboni” kenj nawolo nyi “De Gbenjgyoo” ¹⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Na tina man ya, nawolo nyi me te gyuu ta me kya non gyan ya. Mɔna bese gyuu me kaseela banj gyan na n kaa yako wo nyi ‘Mee gyuu me kya non Ɔ yɛɛ ɛ kya e nɛ, na me Wurubuarɛ non Ɔ yɛɛ ɛ Wurubuarɛ e nɛ gyan.’ ” ¹⁸ Mena doo Mɛɛre Magedala non gyuuwo ke yako kaseela banj nyiaa “Ma te naa de Gbenjgyoo Yesu non.” Te Ɔ besewo yako wo nombia nan Yesu be yako e nyi waa yako wo nɛ.

Yesu kalese Ɔ wose wola Ɔ kaseela banj Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Luka 24:36-49

¹⁹ Kosida kenan balinɔɔ nɛ, kaseela banj gyuuwo ke gyanee deni man te be tɔɔ disim do ba wose, nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise banj. Debokenan man te Yesu kaa bɛɛwo lee ba nsana te Ɔ yako wo nyiaa, “Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na non.” ²⁰ Ɔ ke yako wo mena nɛ, Ɔ moo Ɔ nyinmaa na Ɔ yenaabia gyam kenj wola wo. Kenje yɛɛ Ɔ kaseela banj gyon nideli nyi ba te naa be Gbenjgyoo non bela. ²¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na non, mena kenj me kya non be kpila man nɛ, mena ke yaa mɛɛ kpila ɛmɛɛ mɔ.” ²² Ɔ kekolosi nombia kenja tan nɛ, Ɔ lee weesɛ woli wo te Ɔ yako wo nyiaa, “ɛ lɛɛ Wurubuarɛ felinj non na waa kyaa ɛ man.” ²³ Akpaa ɛ mo nolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e na, Wurubuarɛ mɔ waa mo kyɛɛ e. Te akpaa ɛ bɛɛ ɛ ta mo nolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e ya na, Wurubuarɛ mɔ be gyae waa mo kyɛɛ e ya.”

Yesu kalese Ɔ wose wola Tomase

²⁴ Wee kenan kenj Yesu be kaa lese Ɔ wose wola Ɔ kaseela kufu bala banj nɛ, na be man nolo non bɛɛ baake e nyi Tomase yaa Ata nɛ be kpue na Ɔ tebia ya. ²⁵ Mena doo Yesu kaseela akanj banj yako Tomase nyiaa, “Da te naa de Gbenjgyoo non.” Kenje Tomase yako wo nyiaa, “Akpaa me ta mo me sia naa nyeelabia gyan tarɛɛ nan, na maa mo me nyimbii do Ɔ yenaabia gyam kenj man ya nɛ, man be gyae maa lɛɛ di korakora ya.” ²⁶ Weeya gyanaara wole nɛ, na Ɔ kaseela banj te gyanee deni man bela. Wee kenan na Tomase mɔ kpue na wo. Ba te tɔɔ asima nan pou, karatetee dokolonj te Yesu kaa bɛɛwo lee be doo te Ɔ yako wo nyiaa, “Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na non.” ²⁷ Kenje Ɔ yako Tomase nyiaa, “Mo n nyinmaa do me nyinmaa bɔɔ man na n ke kɛɛ me nyinmaase, na n ka mo n nyimbii do ma yenan kɛɛ. Tina anmaarenj kelɛɛ yela na n ke lɛɛ di.” ²⁸ Botɔɔ te Tomase tiranɔɔ nyiaa, “Nyan yena me Gbenjgyoo na me Wurubuarɛ.” ²⁹ Kenje Yesu bɔɔse e nyiaa, “Kenj n be naa man doo te n lɛɛwo di?”

Balan ban ba te naa man ya te boɔ lɛɛ di nɛ, ban na nyeebam.”

³⁰ Yesu besewɔ yɛɛ gyakolon nombia burum nan ɔ kaseela ban be naa na be sia, mona na ne popou te be nmarasewɔ do tone kei man ya. ³¹ Mɔna be nmarase kenja bo na ε ke lɛɛ di nyi Yesu yena Wurubuarɛ bu na nyeeɛɛre non. Na nyan non n lɛɛ e di na, n ke nyin nyeedon kekpaɛ ken ɔ yele man.

21

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela baale

¹ Kenja pou wole nɛ, Yesu besewɔ lese ɔ wose wola ɔ kaseela baale Tiberiase boo noɔman. Mena ken ɔ ba lese ɔ wose wola wɔ yaa. ² ɔ kaseela ban bɛɛ baake wɔ Simɔn Pita na Tomase non bɛɛ baake e Ata nɛ na Natanele non ɔ ba lee Kaanan donɔ ken ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ, na Sebedeo bia na ɔ kaseela bala baale gyuuwɔ ke kyaa bom. ³ Kenje Simɔn Pita yako wɔ nyiaa, “Mee gyu boo man me kaa kyan kpebia.” Te ban mɔ yako e nyiaa, “Daa mɔ dee sila nen gyu.” Mena dɔ be gyuuwɔ ka gyoo degbele man te be lanawɔ. Be loɔ asawu nelim kenan pou mona ba te kyan kolo ya.

⁴ Tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, be kɛɛ na nolo senɛɛ la boo noɔman, na n kɛɛ nɛ Yesu nonan. Mɔna ɔ kaseela ban ta gyen e ya. ⁵ Kenje Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Tewulɛɛ, doona ε te kyan kolo ya?” Te be tiranɔ nyiaa, “Koa de te nyin kpebii dokolon panpan gba ya.” ⁶ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ fun ya asawu ken lo degbele ken dunolon dɔ na ε ke kyan kpebia.” Mena dɔ be funa asawu ken lo botɔ yenan te be kyan kpebia burum ken nyi boɔ ne tale baa wɔnɛɛ asawu ken gba ya.

⁷ Botɔ te Yesu kasele non ɔ ne gyae ɔ nombia nɛ yako Pita nyiaa, “De Gbenjyoo Yesu nonan.” Simɔn Pita kenyii nyi de Gbenjyoo Yesu nonan nɛ te ɔ moo ɔ kegba wurikyim mili ɔ wose, nawolo nyi ɔ wulaa kpee ke. Kenje ɔ tonawɔ gyoo lon ken man yelɛɛ ɔ ne gyu Yesu gyan. ⁸ Mɔna kaseela akan ban saa degbele ken bɛɛ kɔn dekenken dɔ na bɛɛ wɔnɛɛ asawu ken kpebia be wulu ke man nɛ, nawolo nyi na ba dekyae ken tan lem na dekenken

ya. Ke lem gyae ke yɛɛ ngba baam toɔse sɔnola na kufu nɛ (50).

⁹ Be kelii dekenken dɔ nɛ be naa boalan na nyewalan, na kpebia gyakaa ke dɔ na bodobodo mɔ doo yenan. ¹⁰ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ mo kpebia ban ε be kyan nɛ baale kɔn.” ¹¹ Mena dɔ Simɔn Pita besewɔ gyu degbele ken man, te ɔ ke wɔnɛɛ asawu ken kɔn dekenken dɔ. Na kpebia dinaana ban boɔ wulu asawu ken nɛ, be yaanɔle yɛɛ sɔnonon na sɔnola na kufu batooro (153). Ken na kpebia ban booron kei koran nɛ, asawu ken te tirii ya. ¹² Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ kɔn kaa di ε nebo weenɛɛ.” Mɔna ɔ kaseela ban nolo te tale gyɔ ɔ konɔ boɔse e nyi “Nyan yena amɔte ya?” Nawolo nyi ba gyen nyi be Gbenjyoo Yesu nonan. ¹³ Te Yesu kɔnawɔ kaa mo bodobodo ken fa wɔ, kenan wole te ɔ moo kpebia ban mɔ fa wɔ. ¹⁴ Yesu kefon lee yen man nɛ, kei yena betabotoorote ken ɔ ba lese ɔ wose wola ɔ kaseela ban.

Yesu kekolosi na Pita

¹⁵ Be kedi weenɛɛ nan tan nɛ te Yesu boɔse Simɔn Pita nyiaa, “Gyon bu Simɔn, n ne gyae man kela n tebia kɛwɔ kɛɛ gyae man?” Kenje Pita tiranɔ fa e nyiaa, “Ayi, me Gbenjyoo, n gyen nyi mee gyae n nombia.” Kenje Yesu yako e nyiaa, “Kɛɛ me silala ban dɔ ngba mena ken namensekɛɛlere ne kɛɛ namense dɔ nɛ.” ¹⁶ Te Yesu besewɔ boɔse e bolate nyiaa, “Gyon bu Simɔn, n ne gyae me nombia?” Te Pita tiranɔ fa e nyiaa, “Ayi me Gbenjyoo, nyan gbagba gyen nyi mee gyae n nombia.” Kenje Yesu yako e nyiaa “Kɛɛ me silala ban dɔ ngba mena ken namensekɛɛlere ne kɛɛ ɔ namense dɔ nɛ.” ¹⁷ Kenje Yesu besewɔ boɔse e betabotoorote nyiaa, “Gyon bu Simɔn, n ne gyae me nombia nideli?” Nombia nenan takaa Pita nideli nawolo nyi ɔ te boɔse e betabotooro nyi, “N ne gyae man nideli?” Kenje Pita yako e nyi, “Me Gbenjyoo, nyan gbagba n gyen kpene kamase. N gyen nyi mee gyae nen nideli.” Kenje Yesu yako e nyiaa, “Mena na kɛɛ me silala ban dɔ ngba mena ken namensekɛɛlere ne kɛɛ ɔ namense dɔ

ne.” ¹⁸ Mee yako neŋ anokoare nyiaa, “Debaŋ keŋ n yee tobaale e ne nyan gbagba ne tale mo n kegba do n wose, na n ka koro gyu botoo keŋ n ne gyae. Mona n kaa hme na holo ne gyae la waa do neŋ kegba na waa kyan neŋ n nyinmaa man mo neŋ gyu botoo keŋ n bee gyae nyi n ke gyu ya.” ¹⁹ Yesu yako nombia keŋa baa na kawola yen keŋ Pita waa yen na ka lese Wurubuae yele. Yesu kekolosi nombia keŋa pou taŋ ne te o yako Pita nyiaa, “Sila man!”

²⁰ Ba ke ta bee gyu ne, Pita geesewo kee te o naawo hgba kaseele non Yesu ne gyae o nombia nideli ne silana wo wole wole. Mena kaseele kei yena non o be kyaa teelina Yesu debaŋ keŋ bee di be balinoo weene te o be boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, amote ne gyae la waa lese neŋ fa yen ne?” ²¹ Pita kena kaseele non ne o boose Yesu nyiaa, “Me Gbengyoo, sena te baa yee balee kei mo?” ²² Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Akpaa mee gyae nyi waa kyaa kelii debaŋ keŋ maa bese koŋ na, n won faa la? Nyan sila man!” ²³ Mena doo nombia keŋa yaaseewo Yesu kaseela baŋ man nyiaa, kaseele non Yesu ne gyae o nombia ne be gyae waa yen ya. Mona Yesu te yako nyi o be gyae waa yen ya. Keŋ o be yako yena nyi, “Akpaa mee gyae nyi waa kyaa kelii debaŋ keŋ maa bese koŋ na, n won faa la?”

²⁴ Mena kaseele kei diina nombia keŋa wose man adanse te o hmarase na see. Te da gyeŋ mo nyi wa adanse keŋ yee ampaŋ.

²⁵ Yesu yee aboo burum naale mo. Akpaa beŋ hmarase na dokolon dokolon ne, teele kei doo pou boo gyae baa nyin botoo keŋ baa mo na see ya.

Kristo Kpilala Ban Tom Kpilala

¹ Kegyia Teyofilose, manj Luka ne nmarase na tone kei mee yelee nenj. Me tone gyanbate kenj man ne, ma wola aboo njan pou Yesu be yee na njan o ba wolo debanj kenj o be fi o tom asese, ² mo kelii wee kenj Wurubuarɛ ba mo e lanj adido ne. Pɛ Wurubuarɛ ka mo Yesu gyu adido ne, Wurubuarɛ felinj non tɛwɔ non Yesu dɔɔ wola o kpilala banj o ba lese ne tom kenj baa yee. ³ Yesu Kristo ka yenj wole weeya sɔnola man ne, o lese o wose wola o kaseela banj agbaatee agbaatee lee gbɛenenj burum man wola nyi o delena, kenj nyi njolo be tale lee ka anmaarenj ya. Be naa e na be sia, te o kolosiwɔ fa wɔ lee Wurubuarɛ gyoorobiiri kenj wose man. ⁴ Ba kekyaa man ne, wee daale o faree o kaseela banj nyi “E na lee Gyerusalem donɔɔ man ya, mɔna e kyaa botɔɔ daa kpene kenj me kya be yako see nyi waa fa non ne.” Me wulaa yako non ka wose man nombia nyi, ⁵ lonj te Gyɔn moowɔ sɔ non Wurubuarɛ lonj, mɔna weeya akalansɛɛ njaale wole na Wurubuarɛ waa mo o felinj non bo sɔ non Wurubuarɛ lonj.

Yesu adido kegyu

Maake 16:19-20; Luka 24:50-53

⁶ Debanj kenj Yesu na o kpilala banj be yilaa ne te be boose e nyiaa, “De Gbenjgyoo, mena dɔɔ nenɛɛ n ka besena gyoori kenj fa Iseraetena?” ⁷ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyi, “Ka te yee kpene kenj nyi e ka gyenj debanj kenj ya, nawolo nyi debanj kenj na wee kenj mena nombii kei gyae ke konj dɔɔ, kyae me kya gyanj. O donj dɔɔ te o see na. ⁸ Mɔna debanj kenj Wurubuarɛ waa mo o felinj non do e man ne, e ke nyinj donj. Na e ka bese ma adansɛɛtena Gyerusalem donɔɔ man, na Gyudia na Samaria tɛlese pou dɔɔ mo kelii tɛle pou o.” ⁹ O kekolosi kenja pou tanj na, te Wurubuarɛ mo e lanj adido be popou siaman ka gyoo njoma man. Mena

dɔɔ ba te naa e bela ya. ¹⁰ Be ka senj botɔɔ be sɛɛ bɛɛ kɛɛ adido fee ne, karatetee na tewulɛɛ bala baale senjɛɛ laa ba yenanj na ba doona aboo wolomɛɛ. ¹¹ Te be boose Yesu kpilala banj nyi, “Galeliatena, weera te e senjɛɛ e ne kɛɛ adido fee mena? Yesu kei, non Wurubuarɛ ba mo e lee e gyanj lanj adido ne, mena ke te waa bese konj njgba mena kenj e be naa e o ne gyu adido ne.”

Ba lese Matiase nyi waa kyaa Gyudase nawɔɔ man

¹² Te o kpilala banj besewɔ lee oliifi bula kenj dɔɔ konj Gyerusalem. Lee botɔɔ konj Gyerusalem donɔɔ kenj man benaa na donja. Gyae ke yee njgba wɔɔ njmeesenj sao na kufu ne. ¹³ Ba ke konj kaa gyoo Gyerusalem donɔɔ kenj man ne, te ba gyenjawɔ gyu abansoro deni be dɛɛkyae kenj man. Balanj banj be kyaa botɔɔ yena, Pita na Gyɔn na Anderiase na Filipino na Tomase na Batolomeo na Mateo na Alfeose bu Gyemisi na Simɔn non o ne gyae o balanj nideli ne, na Gyemisi bu Gyudase. ¹⁴ Be popou na ala baale na Yesu o naa Mɛere, na Yesu o naabia ne yee na noɔdokolonj yilaa fane debanj kamase.

¹⁵ Wee daale balanj banj boɔ lee Yesu di ne kaa yilaawɔ, na baa yee njgba balanj sɔnononj na balanj sao ne (120). Botɔɔ te Pita korowɔ senj yako wɔ nyiaa, ¹⁶ “Me tebia, nombia njan Wurubuarɛ nombia be yako see lee Gyudase wose man ne, kaboena nyi njɛ dɛɛ konj mena. Gyudase kei wose man te gyoo Defidi yakowɔ see nyiaa, non ne gyae la waa ta balanj banj baa gyu ke kyanj Yesu ne siaman.” ¹⁷ Nafɔ na Gyudase kei kpue de man, nawolo nyi Yesu lese na non mo nyi waa kpu na daa na dɛɛ yee tom kei. ¹⁸ Kɔba kenj non Gyudase be nyim lee o nombiakumɛɛ kenja keyee man ne, te o moowɔ lee tɛle. Tɛle kenanj man te o yalawɔ te o tɔɔ bɛɛwɔ te o loobia pou leewɔ. ¹⁹ Balanj banj pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne nyii mena nombii kei, mena dɔɔ ba doo botɔɔ yele be dɛɛ dei man nyi Akeledama, kenj nawolo nyi Fatabo tɛle. ²⁰ Gyoo Defidi yako Gyudase wose man nombia Wurubuarɛ Noɔnerj tone kenj man nyi,

“O dekpajalan dɛɛ doo yakaa ken ɲolo na kyaa ke man ya.”

O besewo yako nyi,

“Walan wole waa kyaa o nawoo man na waa yee o tom.”

21-22 “Mena doo kaboena nyi ɲolo waa kyaa o nawoo man kpu na daa, na dee di de Gbenjyoo Yesu kefon lee yen man ken adanseɛ. Kaboena nyi walan ɲonan waa yee walan ɲon na o kpuɛ na daa deban ken pou daa na de Gbenjyoo Yesu ne gyu dɛɛ kɔɲ, lee deban ken Gyɔn be so e Wurubuare lon kelii deban ken Wurubuare ba mo e lee de gyan gyu adido nɛ.”

23 Mena doo ba lese Gyosefo ɲon bɛɛ baake e nyi Basabase yaa Gyustuse nɛ na Matiase. 24 Te be fanewo nyi, “De Gbenjyoo, nyan gyen na walan kamase konoo man. Mena doo wola daa tewulɛɛ bala kewo man ɲon n ba lese nyi waa yee Yesu kpilale, 25 na waa kyaa Gyudase ɲon o be tina o tom yela te o be lam gyu botoo ken kaboena e nɛ nawoo man.”

26 Mena doo be loo boe, te boe ken yalawo Matiase yele doo. Kei nawolo nyi ɲon te Wurubuare lesewo, te ba moo e kpu Yesu kpilala kufu daale ban man.

2

Wurubuare felin ɲon kekɔɲ

1 Gyudatena wee dinaa ken bɛɛ baake ke nyi Pentekosite ken kelii nɛ, ban pou boo lɛɛ Kristo Yesu di nɛ ke yilaawo debodokolon. 2 Karatete dokolon te be nyii nkan daale lee adido ɲgba felin dinaa daale ne gyoo la nɛ, te ke kaa lɛɛ dekpajalan ken man be kyaa nɛ pou. 3 Botoo te be naa kolo ɲgba boalan laakemse nɛ, te ɲe yaaseewo kaa gyakaa walan kamase nyee doo. 4 Te Wurubuare moo o felin ɲon do be popou man, te be fiasɛɛ bɛɛ kolosi deise kpookpoo ɲgba mena ken Wurubuare felin ɲon be fa wo nɛ.

5 Deban kenan na Gyudatena ban bee yee Wurubuare te boo lee tɛɛle kei doo pou nɛ, kyaa Gyerusalem donoo ken man.

6 Be kenyii mena nkan kei nɛ, te balan burum kaa yilaawo. Balan ban pou wose yena wo nawolo nyi walan kamase

nyiiwo ɲgba bee kolosi o dɛɛ dei nɛ. 7 Yee wo gyakolon te be boose donja nyiaa, balan anekolosen kewo pou te yee Galeli-atenawo yee? 8 Te weera de man walan kamase ne nyii bee kolosi ɲon gbagba o dɛɛ dei? 9 De popou lee tɛɛlese kpookpoo doo. De man baale lee Patia na Media na Elam te baale mo lee Mesopotamia na Gyudia na Kapadosia, te baale mo lee Pontuse na Esia. 10 Baale lee Firigia na Pamfilia na Igyipite te baale mo lee Libia tɛɛlese ɲaale ɲan benaa na donoo ken bɛɛ baake ke Kirene nɛ man. 11 Gyudatena na ban ba te yee Gyudatenawo ya te boo kyɛɛkee gyoo Gyudatena osom man nɛ, man baale mo lee Roman donoo man kɔɲ. De baale mo lee Kreti na Arebia, mona dee nyii bee kolosi nombia dinaana ɲan Wurubuare be yee nɛ daa gbagba de deise man. 12 Gyakolon gyoo wo te ba nyeeya man mo yee wo basaa te be boose donja nyiaa, na nombia kenja aseɛ yena sena baa? 13 Mona be man baale mo kulu wo nyi kei doo be dɛɛsee.

Pita kekolosi lese nombia ɲan man wola balan ban

14 Botoo te Pita na o tebia Yesu kpilala kufu daale ban korowo sen, te o gyinaa o woya kolosi fa balan dikpii ken nyiaa, “Me tebia Gyudatena na emɛɛ ban pou e kyaa Gyerusalem nɛ, e tei me gyan nideli na maa wola ɲon kpene ken nombii kei nawolo. 15 Ne yee ɲon nyi balan kewo dɛɛsee, mona na be dɛɛsee ya. Nawolo nyi nebo weese gba yaa, nɛnɛɛ te gyoo deban kadaale. 16 Mona nombii kei yena kpene ken Wurubuare dekpɛɲkpɛɲgyoo Gyoweɛle be kolosi see nyi ke gyae ke kɔɲ nɛ. 17 Wurubuare dekpɛɲkpɛɲgyoo Gyoweɛle yakowo see nyi,

‘Wurubuare kpa,

“Tɛɛle kei na benaa ko oto na,
maa mo me felin do walan kamase man.

ɛ bia ala na baala baa kolosi nombia see ma yele man.

ɛ tewulɛɛ baa naa me nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ na be sia ɲgba doseɛ man nɛ.

Akpegyiina mɔ baa doosi naa me nombia
 ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ.

18 Debaɲ kenan man nɛ maa mo me felin
 do ma alebia na me tewulɛɛ man
 na baa kolosi nombia see ma yele
 man.

19 Maa yɛɛ gyakolon nombia adido,
 na maa lese me wɔɔle wola tɛɛle kei
 dɔɔ.

Ɛ gyae ɛ kena fatabo na boalan na nyɔɔse
 tuum.

20 Weesetenɲen gyae ka bese ditiɲtɛɛ
 tuum
 na gyaalan ke yase ɲgba fatabo nɛ.

Nombia kenan pou gyae ke kɔɲ,
 pɛte wee dinaa ken de Gbenɲyoo waa
 lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ kelii.

21 Te walan kamase ɲon waa baake de
 Gbenɲyoo Wurubuare yele na,
 waa lɛɛ ɔ nyee." ' "

22 Pita gyina ɔ kekolosi ken dɔɔ nyiaa,
 Iseraetena, ɛ tei nombia kenan nideli.
 Wurubuare tɛɛwɔ Yesu Nasarete baale
 ɲon dɔɔ yɛɛ gyakolon nombia lese ɔ
 wɔɔle wola ɛ man ɲgba mena ken emɛɛ
 gbagba ɛ gyen nɛ. Kenan diina adansɛɛ nyi
 Wurubuare kpila na e. 23 Lee Wurubuare
 gbagba kegyaebii na ɔ ka gyen man te
 ɔ wulaa bakewɔ see nyi baa lese Yesu
 fa ɲon, te ɛ yela balan kumɛɛ gyɔɔ e
 ɔpanɲan dɔɔ ko. 24 Mɔna Wurubuare
 gyuuusu e lee yen man, te ɔ lese e lee yen
 weelen man, nawolo nyi yen be tale kyan
 e see ɔ gyan kekpaakekpaa ya. 25 Gyoo
 Defidi yakowɔ lee Yesu wose man nyi,
 'Me naa de Gbenɲyoo ɲon me siaman
 deban kamase.

Ɔ senɛɛ ma yenan mena dɔɔ kolo be tale
 tɛɛse man ya,

26 mena dɔɔ me wɔe te fɛɛ man,
 me sia mɔ ta gye.

Me yɛɛ walan ɲon maa yen wee daale,
 mɔna me sia gyakaa abɔɔ ɲan Wu-
 rubuare waa kaa fa man nɛ dɔɔ.

27 Nawolo nyi n be gyae n ke yela maa dɔɔ
 yebɔɔ man ya.

N be gyae n ke yela n walan ɲon ayimɛɛ
 be doo ɔ man ya nɛ ke doo yebɔɔ
 man dala ya.

28 N ta wola man nyeedon gbɛɛ.

Nawolo nyi n kpue na man dɔɔ te yɛɛ man
 gyon nideli.'

29 Me tebia, mɛɛ gyae maa yako ɲon
 kolo lee de naana Defidi wose man, ɔ
 yenawɔ te be wuu e, ɔ yebɔɔ sɛɛ doo
 de gyan kebo kaa lii na gyen. 30 Na ɔ
 yɛɛ Wurubuare dekpenkpengyɔɔre e, te
 ɔ gyen nombia ɲan Wurubuare be kan
 ntam yako see lee ɔ wose man nyi, waa
 mo Defidi duulun man ɲolo see gyoo na
 waa kyaa ɔ gyoorogbeli ken dɔɔ di gyoori
 ɲgba ɲon Defidi nɛ. 31 Gyoo Defidi naa
 kpene ken Wurubuare waa kaa yɛɛ, mena
 dɔɔ ɔ kolosiwɔ lee Kristo kefon lee yen
 man wose man nombia nyi, 'Wurubuare
 te tina e yela yebɔɔ man na waa dala
 ya.' 32 Wurubuare te gyuuusu Yesu kei
 lee yen man, te de popou ne di adansɛɛ
 nyi nombii kei yɛɛ ampan. 33 Ɔ kya
 Wurubuare gyinaa e adido te ɔ moo e see
 ɔ dunolon dɔɔ te ɔ moo ɔ felin ɲon fa
 e ɲgba mena ken ɔ be kan ntam see nɛ.
 Mena felin kei yaa Yesu moowɔ do de man
 gyen. Wurubuare felin kei tom yaa ɛ ne
 naa te ɛ ne nyii nɛ. 34 Gyoo Defidi gbagba
 te gyu adido ɲgba Yesu nɛ ya, mɔna ɔ
 talewɔ yako Yesu wose man nombia nyi,
 'De Gbenɲyoo Wurubuare ɲon yako me
 Gbenɲyoo nyi,

"Kyaa me dunolon dɔɔ,

35 kelii deban ken maa mo

ban bɛɛ kola nen nɛ do n nawɔɔ tɛɛ."

36 Mena dɔɔ emɛɛ Iseraetena pou ɛ gyen
 nideli nyi, Yesu kei ɲon ɛ be gyɔ e
 nyeelabia ko ɔpanɲan dɔɔ nɛ, ɲon ke te
 Wurubuare moowɔ yɛɛ de Gbenɲyoo na
 da nyeeleere ɲon ɔ be yako see nyi waa
 kɔɲ nɛ."

37 Balan ban kenyii nombia kenan nɛ,
 takaa wɔ nideli te be bɔɔse Pita na Yesu
 kpilala akan ban nyiaa, "De tebia, sena
 yaa dɛɛ yɛɛ?" 38 Te Pita tiranɔɔ fa wɔ nyi,
 "Walan kamase waa kyɛɛkee lee ɔ nombi-
 akumɛɛ man, na baa sɔ e Wurubuare lon
 lee Yesu Kristo yele man, na Wurubuare
 ka mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e, na waa
 mo ɔ felin ɲon do ɔ man. 39 Wurubuare
 nombii ken ɔ be yako see nyi waa mo ɔ
 felin do ɛ man nɛ, yɛɛ emɛɛ na ɛ bia na
 ban pou be kyaa lemlem, na ban pou de
 Gbenɲyoo Wurubuare waa baake wɔ kɔɲ
 ɲon gbagba gyan nɛ wui." 40 Pita kolosiwɔ

fa wɔ nideli te ɔ faree wɔ te ɔ sola wɔ nyi, “E lese e wose lee tɛele kei dɔɔ balan kumɛɛ kɛwɔ man, na Wurubuare ke lee e nyee.” ⁴¹ Be man balan burum lee ɔ nombia njan di, te be sɔɔ wɔ Wurubuare lon. Balan kakponse batooro (3000) kaa kpu la na Kristotena dikpii ken mena wee kenan.

Ban bɔɔ lee Yesu di ne kekyaabii man

⁴² Be kyanja Yesu kpilala ban kawola man nideli, te be popou ne yee nɔɔdokolon gyanee deban kamase. Bɛe yee nɔɔdokolon di weeneɛ njan Yesu kpa baa di na baa mo tɔɔse e ne, te bɛe bese yee nɔɔdokolon gyanee fane.

⁴³ Yesu Kpilala ban yee gyakolon nombia burum, te gyakolon gyoo balan ban pou. ⁴⁴ Ban pou bɔɔ lee Yesu di ne, yee nɔɔdokolon ba kekyaa man, na bɛe kee ba abɔɔ njan be dana ne nyi yee be popou wui. ⁴⁵ Te be yɔɔ ba abɔɔ njaale mɔ, na bɛe kpala kɔba ken fa walan kamase ngba mena ken ne hia e ne. ⁴⁶ Wee kamase na, be dikpii ken ne gyanee be Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man. Bɛe yee nɔɔdokolon te bɛe mo konɔɔ kpaakpaa, na sia kagye di weeneɛ bom ba akpanalanse man. ⁴⁷ Bɛe lese Wurubuare yele, te balan pou mɔ ne kelee wɔ. Te wee kamase mɔ ne, de Gbenjgyoo na mo balan wolɛɛ ban ɔ ne lee ba nyeeya ne kaa kpu na wɔ.

3

ɔtakase nolo kawee kekyɔ

¹ Wee daale balinɔɔ weese ngba deban atoorote man ne, Pita na Gyɔn korowo gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man nyi be kaa fane. Deban kenan yena kefane deban. ² Na balee nolo kyaa ken ɔ yee ɔtakase e leenan ɔ biatɛɛ. Wee kamase ne bɛe mo e kaa see Wurubuare ɔsom deni dinaa denanɔɔ ken bɛe baake ke nyi Denanɔɔ Kyeote ne man, na waa sola kɔba lee balan ban bɛe gyoo deni kenan man ne gyan. ³ Deban ken ɔ be naa nyi Pita na Gyɔn ne kɔn be kaa gyoo deni dinaa ken man ne, te ɔ sola wɔ nyi baa fa e kɔba. ⁴ Kenje be kee e yididi te Pita yako e nyiaa, “Kee daa.” ⁵ Te balee njan

mɔ kee wɔ gyakaa loo nyi, waa nyin kolo lee be gyan. ⁶ Te Pita yako e nyi, “Nyi kɔba na, mɔɔ dana njaale maa fa nen ya, mɔna kpene ken me dana ne te maa fa nen. Lee Yesu Kristo Nasarete baale njan yele man ne, koro sen na n ke ta,” ⁷ Te Pita kyanja ɔ dunolon nyinmaa man kyɔ e te ɔ korowo sen. Debokenan man te ɔ doona na ɔ nawɔɔ pou yee e don. ⁸ Karatetee dokolon te ɔ tonawɔ sen ɔ nawɔɔ dɔɔ, te ɔ fiasɛɛ ɔ ne tɛɛ. Kenje ɔ sila wɔ gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ dɔnɛɛ na ɔ na tonɛɛ na ɔ na lese Wurubuare yele. ⁹ Balan ban pou be kyaa botɔɔ ne, naa e na ɔ dɔnɛɛ ɔ na lese Wurubuare yele. ¹⁰ Te be ka gyen e nyi njan yena walan njan nafa ɔ ne kyaa Denanɔɔ Kyeote ken man solee abɔɔ ne, ba wose yena wɔ gbaa, te gyakolon gyoo wɔ lee kpene ken bɔɔ naa ɔ man ne dɔɔ.

Pita kekolosi Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man

¹¹ Balan ban kena balee njan mataa na Pita na Gyɔn botɔɔ ken bɛe baake nyi Solomon poto man ne, doo be popou nɔɔ te be yeuwɔ gyu be gyan botɔɔ. ¹² Pita kena balan ban ne ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Iseraetena, weera dɔɔ te kei ne doo e nɔɔ? Yaa weera dɔɔ te e ne kee daa fee mena? E fee e sia baa e ne kee daa nyi mberem daa gbagba de don na de Wurubuare keyee dɔɔ te de yela balee kei tɛɛwɔ? ¹³ De naanaɔ Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare njan ɔ yee de naanaɔ pou Wurubuare e ne, lesena ɔ tobaale Yesu gyoorobiiri wola. Emɛɛ moona e do Romantena kegyiise nyinmaa man, te e bɛe e Pilato siaman nyi baa ko e, mɔna nafa ɔ yee wa agyuen koran nyi waa tina e yela, nyi ɔ te naa dukum ɔ man ya. ¹⁴ E bɛe Yesu njan ayimɛɛ be doo ɔ man ya te ɔ gbɛɛnen tenɛɛ Wurubuare siaman man ne, te e sola Pilato nyi waa tina awudiini Barabase njan bɔɔ kyan tɔ deni ne yela fa njan. ¹⁵ Te e koo Yesu njan ɔ ne fa balan nyedon kekpa ne. Mɔna Wurubuare gyusu e lee yen man ken de popou ne di ka wose man adansɛɛ. ¹⁶ Mena ken dɔɔ lee Yesu di dɔɔ, te Wurubuare yela balee asenan e siaman kei njan e gyen e ne, nyina kawee kekyɔ.

Ke yee ampan nyi mena ken dɔɔ lee Yesu di dɔɔ, te balee kei nyiŋa wosedon, ngba mena ken e ne naa e ne.

¹⁷ Me tebia, ma gyeŋ nyi kpene ken emee na e siamantena be yee Yesu ne, e ta gyem bo ya. ¹⁸ Lee gyanŋba gyanŋba ken, te Wurubuare teewo wa akpenkpenŋyɔɔra pou dɔɔ yako see nyi, nyeelere non o be yako see nyi waa kon ne, waa naa diyem. Wurubuare yele la nombia ken pou konawo mena. ¹⁹ Mena dɔɔ e kyeekee lee e gbeneŋ kumee man, na e kekɔŋ Wurubuare gyan, na waa gberaa ya ayimee pou lee e wose man. ²⁰ Na de Gbenŋyoo Wurubuare kefa non wosefereŋ na waa yela non o yee nyeelere non o be wula lese e see fa non ne kekɔŋ. Non yena Yesu. ²¹ Kaboena nyi waa kyaa adido kelii deban ken Wurubuare waa yee kpene kamase wole, ngba mena ken Wurubuare be tee wa akpenkpenŋyɔɔra dɔɔ yako see gyanŋba ken ne. ²² Na Mosesi mo yee Wurubuare dekpɛnkpenŋyɔɔre e, o yakowo see nyi, 'E Gbenŋyoo Wurubuare waa lese dekpɛnkpenŋyɔɔre lee emee gbagba e balan man fa non, ngba man Mosesi ne. E tei kpene kamase ken waa yako non ne. ²³ Walaŋ kamase non o te tei kpene ken dekpɛnkpenŋyɔɔre kei waa yako ya ne, Wurubuare waa lese e lee o balan man na waa yo.'

²⁴ Wurubuare akpenkpenŋyɔɔra ban Wurubuare be tee be dɔɔ kolosi ne pou, lee Samuele dɔɔ kelii ban bɔɔ kon o wole pou ne, be wula yako kolo see lee nombia nan ne kon weeya ken man ne man. ²⁵ Nombia nan pou Wurubuare be tee wa akpenkpenŋyɔɔra dɔɔ yako see ne yee e wui, te emee mo kpuɛ kebakesee ken Wurubuare be bake na e naanao ne man. Nawolo nyi o yako Aberaham nyi, 'N duulun man te maa ta hiraa teele kei dɔɔ balan pou.' ²⁶ Mena dɔɔ deban ken Wurubuare ba lese o tobaale Yesu ne, o yela o tanŋbɛɛwo kon e gyan nyi o kaa hiraa non, na waa yela e man walaŋ kamase kekyeekee lee o gbeneŋ kumee man."

4

Be kamo Pita na Gyɔn gyu donɔɔ kegyiise siaman

¹ Deban ken Pita na Gyɔn see bee kolosi fa balan ban ne, te Wurubuare saese na kegyia non o ne kee balan ban bee gyee Wurubuare osom deni dinaa ken ne, na balan ban bee baake wo nyi Sadukiitena ne baale konawo be gyan. ² Ba gyeŋa ban nideli nawolo nyi, Pita na Gyɔn na wola balan ban nyi, Yesu te fom lee yeŋ man, ken nawolo nyi balan pou baa fon lee yeŋ man bela. ³ Mena dɔɔ be kyana Pita na Gyɔn ka do deni man, na tee te lam dɔɔ, be yela be doowo kelii tee kena. ⁴ Mona balan ban bɔɔ nyii nombia nan Pita na Gyɔn be yako ne, be man burum lee na di, mena dɔɔ balan ban pou bɔɔ lee Yesu di ne, be man baala wukuwo kelii balan kakponse banon (5000).

⁵ Tee kena ken ne, Gyudatena kegyiise na be siamantena na ba mmaraa wolala ban gyanee wo Gyerusalem donɔɔ man. ⁶ Be gyanee wo na saese pou kegyia Anase na Kaifase na Gyɔn na Alekesanda na baala baale ban bɔɔ lee saese pou kegyia non dekpɛnanan man ne. ⁷ Be yela ba moo Pita na Gyɔn kaa seŋ be siaman te be boose wo nyi, "Won woole yaa amote yele man yaa e kyoo balee non?" ⁸ Te Pita non Wurubuare felin non doo o man nideli ne, tiranoo fa wo nyi, "Kegyiise na siamantena, ⁹ akpaa gyeŋ e te baake daa kaa seŋ e siaman e ne boose daa lee kolo kpaakpaa ken dɔɔ yee, te otakase non be nyin don koro seŋ ne dɔɔ na, ¹⁰ kenan na mee gyae emee na Iseraetena pou ka gyeŋ nyi, Yesu Kristo non o ba lee Nasarɛte ne yele man yaa balee asenŋ e siaman kei nyiŋa don ne. Non te e gyoo wo sakaa opandan dɔɔ ko, te Wurubuare gyusu e lee yeŋ man. ¹¹ Yesu yena walaŋ non Wurubuare nombia tone be yako nyi, 'Boe ken emee deni maara ban be bee ke ne, ken kaa bese na deni mokoo kasee boe ken ne yeli deni ken ne yee don nideli.'

¹² Yesu waagen koon yena nyeelere, non waagen koon te Wurubuare lesewo teele

kei dɔɔ nyi de baake ɔ yele na waa lɛɛ da nyee.”

¹³ Mena kenj Pita na Gyɔn be kolosi nideli te ba te yee gyakolonj ya, te kegyiise banj kenyii nyi be yɛɛ balan yakaa ny-ibanwɔ kenj be te gyu sukuu ya nɛ, ba wose yɛnɔ wɔ. Botɔɔ te be naawɔ nyi banj na Yesu tɛɛ la. ¹⁴ Mɔna ba kena balee njon bɔɔ kyɔ e sɛnɛɛ Pita na Gyɔn gyan botɔɔ nɛ, ba te tale nyinj nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ¹⁵ Mena dɔɔ be yako wɔ nyi baa lee nombia dedii deni kenj man, botɔɔ te kegyiise banj moo ba nyeeya banj na dɔnɔ. ¹⁶ Bɛɛ bɔɔse dɔnɔ nyi, “Wonj yaa dɛɛ yɛɛ balan kɛwɔ? Walañ kamase njon ɔ kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ, gyenj nyi banj yɛɛna gyakolonj nombii kei, te dɔɔ gyae dɛɛ tale lɛɛ ka anmaarenj ya. ¹⁷ Mena kenj dɔɔ ne gyae nyi baa mo nombia kenja kpenj kpeleñ dɔɔ ya nɛ, ɛ yela dɛɛ tɔ wɔ nideli nyi be na tekaa kolosi Yesu kei nombia fa walañ na walañ ya.” ¹⁸ Mena dɔɔ be baake wɔ gyoo be gyanj bela, te be tɔɔ wɔ nyi be na tekaa kolosi Yesu nombia, yaa baa wola balan kolo lee ɔ yele man korakora bela ya. ¹⁹ Kenj te Pita na Gyɔn tiranɔɔ nyi, “ɛmɛɛ gbagba ɛ kɛɛ nombia kenja man nideli nyi wonji dei la Wurubuare siaman? Dee nyii ɛ wui yaa dee nyii Wurubuare wui? ²⁰ Nawolo nyi daa dɔɔ, dɔɔ tale tina kpene kenj dɔɔ naa, na kenj dɔɔ nyii nɛ kekolosi yela ya.” ²¹ Mena dɔɔ kegyiise banj tɔɔ wɔ nideli bela, te be tina wɔ yela. Be te nyinj gbɛɛ kenj baa mo wonj ba denjela ya, nawolo nyi balan banj pou na lese Wurubuare yele lee kpene kenj ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ²² Balee njon bɔɔ kyɔ e kawee kei nɛ, kela kulutoonenj sɔnɔla (40).

Kristotena banj kefane

²³ Be ke tina Pita na Gyɔn yela nɛ, te ba besewɔ gyu be tebia gyanj keyako wɔ kpene kamase kenj saese kegyiise na donɔɔ kegyiise banj be yako wɔ nɛ. ²⁴ Kristotena banj kenyii nombia nenan nɛ, be popou moo nɔɔdokolonj fane fa Wurubuare nyi, “De Gbenjgyoo, nyanj njon n be yɛɛ adido na ateta, na epo na kpene kamase kenj doo nje man. ²⁵ Nyanj tɛɛ la

n felinj njon dɔɔ te n yela de naana Defidi njon ɔ yɛɛ n tobaale e nɛ yakowɔ nyi, ‘Weera dɔɔ te tɛɛle kei dɔɔ balan na gyeñee banjse,

te bɛɛ bake nombiakumɛɛ yakaa yakaa, mɔna nje bee dee ya nɛ?’

²⁶ Tɛɛle kei dɔɔ gyoonenj ne desina ba wose fa yoo,

te siamantena banj mɔ na koro senj tia de Gbenjgyoo

Wurubuare na nyeeɛere njon ɔ be yako see nyi waa konj nɛ.’

²⁷ Ampanj te gyoo Herode na Pɔntiɔse Pilato na Iseraetena na banj mɔ ba te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ, gyanjewe donɔɔ kei man te be bakewɔ tia n tobaale Yesu njon ayimɛɛ be doo ɔ wose man ya, te nyanj Wurubuare ba mo e yɛɛ nyeeɛere na gyoo nɛ. ²⁸ Be gyanjewe te be yɛɛ kpene kenj nyanj Wurubuare n be wula yako see nyi gyae kekɔn nɛ, lee n donj na n kegyaebii man. ²⁹ Nenɛɛ de Gbenjgyoo Wurubuare, kɛɛ mena kenj bɛɛ nmaase daa na n ka do daa n tewulɛɛ kakyenj na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ kolosi n nombia njan. ³⁰ Wurubuare koro senj na n kekyɔ kawee, na n ke ta de dɔɔ yɛɛ gyakolonj nombia lese n wɔɔle wola lee n tobaale Yesu njon ayimɛɛ be doo ɔ wose man ya nɛ yele man.” ³¹ Ba ke fane tanj kenj nɛ, te botɔɔ kenj bɔɔ gyanj nɛ wosiwɔ te Wurubuare felinj njon kaa gyoo wɔ be popou man nideli te be gyɔɔ be konɔɔ kolosi Wurubuare nombia njan.

Kristotena banj nɔɔdokolonj keyɛɛ

³² Balan banj pou bɔɔ lɛɛ Kristo Yesu di nɛ, kyaaawɔ nɔɔdokolonj man te ba agyuenj mɔ yɛɛ dokolonj. Njolo bɛɛ yako nyi ɔ kolo yɛɛ waagenj wui ya, mɔna be kpɛɛɛ ba abɔɔ pou fa dɔnɔ. ³³ Yesu kpilala banj moo Wurubuare donj dinaa kenj di adansɛɛ nyi, de Gbenjgyoo Yesu te fom lee yɛn man, te Wurubuare moo ɔ berɛɛ boele banj pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ. ³⁴ Kolo te hia be man njolo ya, nawolo nyi banj be dana denɛɛ na tɛɛlese nɛ yɔɔ nɔ na bɛɛ mo kɔba kenj bɔɔ nyim nɛ, ³⁵ kɔna Yesu kpilala banj na be ta mo kpala fa wɔ. Bɛɛ fa walañ kamase nje baa mena kenj ne hia e

nε. ³⁶ Mena ke te Lewi baale ηolo ηon ɔ ba lee Saiporɔse tɛele man, te ɔ yele yena Gyosefo nε yɛɛwɔ. Yesu kpilala ban doo e yele nyi Banabase, ken nawolo nyi walan ηon ɔ na do balan kakyen. ³⁷ Nnon mo ka moo ɔ tɛele ken ɔ dana nε yɔɔ, te ɔ moo kɔba ken ɔ be nyim nε kaa fa Yesu kpilala ban.

5

Ananiase na Safira

¹ Balee ηolo kyaawɔ ken bɛɛ baake e nyi Ananiase, na ɔ wɛele mo yele yena Safira. Ban mo gyuuwɔ ka mo ba agyapadɛ daale yɔɔ. ² Nnon na ɔ wɛele yɛɛ nɔɔ te ba moo kɔba ken bɔɔ nyim nε man ηaale weese, te baale ηon moo akan ken gyu kefa Yesu kpilala ban. ³ Botɔɔ te Pita bɔɔse e nyi, “Ananiase, weera dɔɔ te n yela ɔbɔnsam dii n dɔɔ mena, te ɔ yela n dii dekara fa Wurubuare felin ηon, te n moo n kɔba ken n be nyim lee agyapadɛ ken n be yɔɔ nε man ηaale weese? ⁴ Agyapadɛ ken te yɛɛ n wui pɛte n yɔɔ ke yee? N yɔɔ ke tan mona kɔba ken n be nyim nε te yɛɛ n wui yee? Nɛnɛ weera n bakewɔ n konɔɔ man te n yɛɛ nombiikum kei mena? Na denibalan te n dii dekara fa ya, Wurubuare te n dii dekara fa.” ⁵ Ananiase ka betaa nyii nombia kenɔ pɛ, te kara e lo te ɔ yenawɔ. Mena dɔɔ gyakolon gyoo ban pou bɔɔ nyii nombia ηenan nε. ⁶ Kenɛte tewulɛ kɔɔawɔ kaa mo kolo milii e, te be gate e lee gyu kewuu.

⁷ Te kyare ya te ɔ wɛele ηon mo kaa gyooɔ botɔɔ mona ηon ba gyen kpene ken be kɔɔ ya. ⁸ Te Pita bɔɔse alo ηon nyiaa, “Yako man, kɔba ken emɛɛ na n baale Ananiase be nyim lee agyapadɛ ken keyɔɔ man pou yaa ɔ moowɔ kɔɔ nε?” Te ɔ tiranɔɔ nyi ayi, mena te de yɔɔ ke. ⁹ Botɔɔ te Pita bɔɔse e nyi, “Weera te emɛɛ na n baale yɛɛ nɔɔ nyi ε kekeɛse de Gbenjyoo felin ηon keɛ! Keɛ, balan ban bɔɔ moo n baale kewuu nε, ban senɛɛ la denanɔɔ man nε, baa seele nyan mo lee.” ¹⁰ Karatete dokolon te kara ηon mo lo Pita nawɔɔ tɛɛ te ɔ yenawɔ. Tewulɛ ban kekɔɔ kaa gyoo te ba kena nyi ηon mo

ta yem nε, te ba mo e lee gyu kewuu ɔ baale yenan. ¹¹ Mena dɔɔ gyakolon dinaa daale gyoo Kristotena dikpii ken pou, na ban pou bɔɔ nyii nombia kenɔ nε.

Kristo kpilala ban kekyo kaweesetena

¹² Yesu kpilala ban yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana burum balan ban man. Te ban pou bɔɔ lɛɛ Yesu Kristo di nε, ne gyu ke yilaa Solomon poto ken man. ¹³ Na balan ne bu wɔ nideli, mona balan yenaasetena ban yee mena ken baa kaa kpu na wɔ. ¹⁴ Monna ala na baala burum lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di, te Wurubuare moo wɔ kaa kpu na Kristotena ban. ¹⁵ Lee gyakolon nombia ηan Yesu kpilala ban ne yɛɛ dɔɔ, balan na mo be kaweesetena kaa doosi afononse na mpase dɔɔ gbɛɛnaa nɔɔman, na akpaa Pita de kɔɔ ɔ ne lam na ɔ wɔɔntaa ke yala be man baale dɔɔ, na baa nyin kawee kekyo. ¹⁶ Balan lee donɔɔse ηan benaa na Gyerusalem nε kɔɔ Gyerusalem donɔɔ ken man, te ba moo be kaweesetena na ban felinkumɛɛ ne naase wɔ diyem nε kɔɔ te be kyoo wɔ pou.

Kristotena ban diyem kena

¹⁷ Mena dɔɔ Wurubuare sae kegyia ηon, na ɔ kegyiise na ban bɔɔ lee Sadukiitena dikpii man nε sia yɛɛwɔ Yesu kpilala ban dɔɔ, te be bakewɔ see nyi baa gyae kolo yɛɛ wɔ. ¹⁸ Mena dɔɔ be kyanɔ Yesu kpilala ban te ba moo wɔ keto deni. ¹⁹ Monna ke nelim nε, de Gbenjyoo Wurubuare kpilale kɔɔawɔ kaa toro deni ken fa wɔ, te ɔ moo wɔ lee deni ken man, te ɔ yako wɔ nyi, ²⁰ “ɛ gyu ka sen Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man na ε kekolosi nyeedon wɔle kei wose man nombia fa balan ban pou.” ²¹ Yesu Kristo kpilala ban yɛɛwɔ ηgba mena ken Wurubuare kpilale ηon be yako nε, mena dɔɔ nebo nebo fuu te be gyuuwɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man, te be fiasɛɛ bɛɛ wola balan ban. Wurubuare Sae kegyia ηon na ɔ kegyiise baake Gyudatena kegyiise ban pou, te be gyanɛewɔ te be kpilawɔ nyi be ka mo Yesu kpilala ban lee deni ken man kɔɔ. ²² Monna balan ban bɔɔ kpili nε gyuuwɔ kelii botɔɔ na, ba te naa Yesu kpilala ban deni ken man ya. Mena

doo ba besewo kɔŋ kaa yako kegyiise ban nyi, ²³ “De gyuu botoo kenj bɔo kyan wo do ne na disim kenj tɔe kiin, na ban mo bee gyee ke ne seŋeɛ be dasenae man. Mɔna da toro disim kenj na, da te naa Yesu kpilala ban deni kenj man ya.” ²⁴ Deban kenj kegyia ŋon ɔ ne kee balan ban bee gyee Wurubuaɛ osom deni dinaa kenj doo ne, na saese kegyiise ban be nyii nombia kenja ne, ta seŋ wo nideli ya. Te be bɔose doŋa nyi, “Na won yena tewuleɛ kewo baa?” ²⁵ Botoo te balee ŋolo kɔŋawo kaa yako wo nyi, “E nyii, balan ban e be kyam do deni man ne, seŋeɛ Wurubuaɛ osom deni dinaa kenj man be wola balan Wurubuaɛ nombia.” ²⁶ Mena doo kegyia ŋon ɔ ne kee balan ban bee gyee Wurubuaɛ osom deni dinaa kenj doo ne, na ɔ tewuleɛ gyuuwo ka moo wo kɔŋ kegyiise ban gyan, mɔna be ta mo wo doŋ man ya, nawolo nyi bee yee nyi balan ban baa funjii wo boya. ²⁷ Be ka mo wo kɔŋ nombiadiira ban siaman ne, te sae kegyia ŋon yako wo ²⁸ nyi, “De faree ŋon nyi e na wola kolo lee Yesu yele man ya, mɔna e kee ya aneyɛɛŋ, e ta mo ɔ nombia ŋan e na wolo ne wulu Gyerusalem donoo pou, te e ne gyae e ka mo ɔ yenj seele daa.” ²⁹ Botoo te Pita na Yesu kpilala akan ban tiranoo nyi, “Kaboena nyi dee nyii Wurubuaɛ dei kela balan wui.” ³⁰ De naanao Wurubuaɛ ŋon gyuuu na Yesu ŋon e be gyoo e sakaa opanɔan doo ko e ne lee yenj man. ³¹ Wurubuaɛ gyina e adido te ɔ mo e see ɔ dunolun doo, te ɔ moo e yee siamante na nyeeleɛre, na waa yela Iseraetena ke nyin gbɛɛ kyɛɛkeɛ lee be nombiakumɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuaɛ gyan, na waa mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wo. ³² Daa ne diina nombia kenja adanseɛ. Wurubuaɛ felin ŋon ɔ ba mo do ban bee nyii ɔ dei man ne, mo ne di nombia kenja adanseɛ.

³³ Kegyiise ban bɔo gyanee ne nyii nombia kenja na ba gyenja ban nideli, mena doo be gyaewo nyi baa ko Yesu kpilala ban. ³⁴ Mɔna be man ŋolo, ŋon ɔ doo Farasiitena dikpii kenj man te be baake e nyi Gamaleli, te ɔ yee Wurubuaɛ mmaraa kenj wolale e, te ɔ wose man dana

obuo donoo kenj man ne, korowo seŋ be man. Botoo te ɔ yela ba lese Yesu kpilala ban yenan. ³⁵ Te ɔ yako kegyiise ban nyi, “Me tebia Iseraetena, e kee kpene kenj e ne gyae e ke yee balan kewo ne nideli. ³⁶ Deban dugun daale kaa lanawo na, balee ŋon be baake e nyi Teudase ne korowo seŋ te ɔ yee ɔ wose ŋgba walan dinaa ŋolo ne, te balan soŋonon akpen anaara (400) korowo sila e. Mɔna be ka ko e na ɔ balan ban pou mo yaaseewo, kenj te ɔ kawola kenj pou mo kaa yee wo yakaa. ³⁷ Kei mo wole deban kenj be kala balan ne, te Galelia baale Gyuda korowo seŋ, te ŋon mo kaa beo balan burum sila ɔ wose. Be ka ko ŋon mo ne, ɔ balan ban pou bɔo sila e ne yaaseewo. ³⁸ Mena doo nombia kenja man ne, mee yako ŋon nyi e na yee balan kewo kolo ya. E yela baa ta, nawolo nyi akpaa kpene kenj be wolo te be yee ne, lee deniwalan gyan na, kenj mo gyae ke yee yakaa bo mena. ³⁹ Mɔna akpaa ka lee Wurubuaɛ gyan na, e be gyae e ke tale to wo gbɛɛ ya. E kena bo nyi e ne yoo bo na Wurubuaɛ.” Mena doo kegyiise ban mo yee wo ŋgba mena kenj Gamaleli be yako wo ne.

⁴⁰ Mena doo be baake Yesu kpilala ban kɔŋ te be yela be tuku wo, te be too wo nyi be na kolosi kolo lee Yesu yele man bela ya. Te be tina wo yela. ⁴¹ Yesu kpilala ban ka lee kegyiise ban gyan ne na be sia ta gye, nawolo nyi Wurubuaɛ te kee wo nyi ban mo kaboena nyi baa do wo desɛŋ lee Yesu doo. ⁴² Te wee kamase na, bee gyuu Wurubuaɛ osom deni dinaa man na balan akpanalanse man. Be wola nombia kpaakpaa ŋan nyi Yesu yena Kristo, nyeeleɛre ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔŋ ne. Te be te tina nombia kenja kawola yela ya.

6

Ba lese balan nyetooro nyi baa kyɔ Yesu kpilala ban

¹ Weeya ala ŋenan man na ban bɔo lee Yesu di ne korowo be wuku te kekolosi kaa gyoo Gyudatena ban be kolosi Giriki dei, na Gyudatena akan ban man. Gyudatena ban be kolosi Giriki dei

nɛ, kpa Gyudatena akan ɓaŋ ne wuritii wɔ weenɛ kekɓala man, nawolo nyi be kpa wee kamase weenɛ ŋan bɛɛ kpɛlɛ nɛ, bee tuŋ ɓaŋ wui liala ɓaŋ ya. ² Keŋte Yesu kpilala kufu bala ɓaŋ baake ɓaŋ pou ɓoo lɛɛ Yesu di nɛ gyaŋee, te be yako wɔ nyiaa, “Tekaboena nyi daa dɛɛ bese tina Wurubuare nombia ŋan keyako yela, na dɛɛ kɔŋ kaa kɛɛ aboo kekɓelɛɛ dɔɔ bela ya. ³ Mena dɔɔ de tebia, ɛ kɛɛ ɛ man na ɛ ka lese baala nyetooro ɓaŋ ba wose man dana obuo, te Wurubuare felin ŋon doo be man nideli te be sia be kare mo nɛ, na dɛɛ mo mena tom kei do be nyinmaa man. ⁴ Na daa ke nyin mo de doŋ pou do kefane, na Wurubuare nombia ŋan keyako man.” ⁵ Nombia naŋ Yesu kaseela ɓaŋ be yako nɛ, seŋa balan ɓaŋ pou nideli. Te ba lese Sitifin ŋon ɔ ne lɛɛ Wurubuare di nideli te Wurubuare felin doo ɔ man nideli nɛ. Te ba besewɔ lese Filipino na Prokoro na Nikanɔ na Timɔn na Pamena na Nikolase ŋon ɔ ba lee Antioke te ɔ ba mo ɔ wose kpu Gyuda ɔsom keŋ man nɛ. ⁶ Keŋte ba moo balan nyetooro kewɔ kaa seŋ Yesu kpilala ɓaŋ siaman. Te ba moo be nyinmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ.

⁷ Mena dɔɔ Wurubuare nombia ŋan yaaseewɔ bilenbilen, te ɓaŋ ɓoo lɛɛ Yesu di nɛ wukuwɔ burum Gyerusalem donɔɔ keŋ man. Te Wurubuare saese burum baale mo lɛɛ Yesu di.

Ba kekyan Sitifin

⁸ Te Sitifin ŋon Wurubuare ba mo ɔ berɛɛ boele e nideli, te ɔ doŋ doo ɔ man nɛ yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana balan ɓaŋ man. ⁹ Mɔna Gyudatena baale ɓaŋ bɛɛ gyaŋee Gyudatena ɔsom deni keŋ bɛɛ baake ke nyi gbeŋa ɓaŋ ɓoo tina wɔ yela nɛ ɔsom deni man nɛ, fiasɛɛ bɛɛ lɛɛ aŋmaaren na Sitifin. Balan benaŋ baale lee Kirene na Alekesanderia na Silisia na Esia tɛɛlese man. ¹⁰ Mɔna Wurubuare felin ŋon faa Sitifin nyansa te ɔ kolosiwɔ nideli mena dɔɔ be te nyin keŋ baa yako bela ya.

¹¹ Keŋ dɔɔ be gyuuwɔ ke feefu do balan baale nyi baa di dekara gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “De nyiiwɔ ɔ ne kolosi mmusuo nombia gyakaa de naana Mosesi na Wurubuare

doo.” ¹² Nnɛ te be wɔlɛɛ e fa balan ɓaŋ na ɔsom kegyiise na mmaraa wolala ɓaŋ pou, te ba korowɔ seŋ ɔ dɔɔ te ba kyaŋa e gyu donɔɔ kegyiise siaman. ¹³ Mena dɔɔ be gyae balan baale kɔŋ, te be kaa dii akɛɛɛ gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “Debaŋ kamase na balee kei ne kolosi bo tia de Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ, na Wurubuare mmaraase ŋan Mosesi ba wola daa nɛ.” ¹⁴ Nawolo nyi de nyiiwɔ ŋgba ɔ ne yako nyi, “Yesu ŋon ɔ ba lee Nasarete nɛ, waa yɛɛɛ Wurubuare ɔsom deni dinaa kei lo, na waa kyɛɛkeɛ aboo ŋan pou Mosesi ba mo see daa nɛ.” ¹⁵ Te nombiadiira ɓaŋ be kyaa deni keŋ man nɛ, kɛɛ Sitifin nɛ yididi te be naawɔ ŋgba ɔ sia gbɛɛ te kyɛɛkeɛ yɛɛ ŋgba Wurubuare kpilale sia gbɛɛ nɛ.

7

Sitifin kekolosi donɔɔ kegyiise ɓaŋ siaman

¹ Keŋte Wurubuare sae kegyia ŋon ɓooɛ Sitifin nyi, “Mena dɔɔ nombia ba ayakon keŋa pou yɛɛ ampan?” ² Botɔɔ te Sitifin tiranɔɔ nyi, “Me tebia na me kyao, ɛ tei me gyaŋ. Wurubuare ŋon ɔ ne di gyoori nɛ lese na ɔ wose wola de naana Aberaham, debaŋ keŋ ɔ kyaa Mesopotamia tɛɛle man nɛ, kenan wɔle pete ɔ korowɔ gyu kekyaa Haran donɔɔ man, ³ botɔɔ te Wurubuare yako e nyi, ‘Koro lee n tɛɛle man na n lonɔtona gyaŋ, na n ke tu gyu ke kyaa tɛɛle keŋ maa wola neŋ nɛ dɔɔ.’

⁴ Mena dɔɔ Aberaham korowɔ lee Kaldea tɛɛle man, te ɔ gyuuwɔ kekyaa Haran donɔɔ man. ɔ kya yen wɔle nɛ, Wurubuare moo e kaa see tɛɛle ya akyan ke dɔɔ kei dɔɔ. ⁵ Tɛɛle naetɔɔ dokolon koran ɔ te fa e botɔɔ nyi dɛɛ bese ŋon gbagba ɔ wui ya. Mɔna Wurubuare yakowɔ see nyi, waa mo tɛɛle kenan fa ŋon na ɔ duulun man balan. Debaŋ kenan mo na Aberaham be dana bu koran gba ya. ⁶ Keŋte Wurubuare yako e nyi, ‘N duulun man balan baa kyaa dei wɔle daale tɛɛle dɔɔ bese ŋoola. Baa moo wɔ yɛɛ gbeŋa, na baa yɛɛ wɔ nyeemandon na akpanyanŋan kulutooneŋ soŋonon

akpenj anaara (400). ⁷ Mɔna maa wɔŋ tɛele kenanɔ mantena banj baa mo n duulunɔ man balanɔ banj yɛɛ gbenja nɛ denjele. Kenanɔ wɔle na, n duulunɔ man balanɔ banj baa lee tɛele kenanɔ man, na be kaa som manj kebo kei.' ⁸ Te Wurubuare na Aberaham bakewɔ see nyi, ŋon na ɔ duulunɔ man balanɔ pou baa kara ba baala wose. Mena dɔɔ Aberaham ka lola ɔ bu Asiki weeya gyanaarate nɛ te ɔ kara ɔ baala wose. Kenanɔ wɔle Asiki mɔ kaa lola Gyekɔpo, te Gyekɔpo mɔ lola de naanaɔ kufu bala banj.

⁹ Gyosefo mɔ yɛɛ de naanaɔ kufu bala banj man ŋolo e. Kenj ɔ kegyiise ne kola e dɔɔ nɛ te ba mo e yɔɔ te ɔ ka bese gbenj Igyipite tɛele man, mɔna Wurubuare senjawɔ ɔ wɔle, ¹⁰ te ɔ lese e lee ɔ diyem pou man. Te ɔ fa e nyansa, te ɔ yela Igyipitetena gyoo Faaro gyae ɔ nombia, mena dɔɔ gyoo ŋon moo ɔ dekpanalanɔ na Igyipite tɛele kenj pou do ŋon Gyosefo nyinmaa man nyi waa keɛ ŋe dɔɔ.

¹¹ Debanɔ kenanɔ te tanam dinaa daale kaa yalawɔ Igyipite na Kaanan tɛelese pou dɔɔ, te ka moo kaale dinaa mɔ kaa lo be dɔɔ. Mena dɔɔ de naanaɔ banj te nyin weenɛ baa di ya. ¹² Debanɔ kenj Gyekɔpo be nyii nyi weenɛ kyaa Igyipite nɛ, te ɔ kpila ɔ bia de naanaɔ banj botɔɔ. ¹³ Be ka bese gyuu Igyipite bolate nɛ, Gyosefo lese ɔ wose wola ɔ kegyiise banj, te gyoo Faaro mɔ kaa gyeŋa Gyosefo ɔ lonɔtona banj. ¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo dɔɔ ɔ kya Gyekɔpo tiila nyi ŋon na ɔ balanɔ pou baa tu kɔŋ Igyipite. Be yaanɔɔle pou yɛɛ balanɔ sɔŋotooro na kufu banonj (75). ¹⁵ Mena dɔɔ Gyekɔpo gyuuwɔ ke kyaa Igyipite, te ŋon na ɔ bia pou yekeewɔ botɔɔ. ¹⁶ Ba besena ba woya banj kɔŋ Sekyɛm donɔɔ man, te be kaa wuu wɔ boe bɔɔ kenj Aberaham be kala kɔba lɛ lee Hamɔ bia gyan nɛ man.

¹⁷ Debanɔ kenj Wurubuare nombii ayakonj see fa Aberaham kenj na benaa kekɔŋ ampan nɛ, te de balanɔ banj be kyaa Igyipite nɛ wukuwɔ nideli. ¹⁸ Kenanɔ wɔle nɛ, gyoo wɔle ŋolo ŋon ɔ ba gyeŋ kolo lee Gyosefo wose man ya

nɛ, kaa dii gyoori Igyipite tɛele kenj dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ɔ yɛɛ de naanaɔ banj nyeemandonj na akpanyanɔnyan, te ɔ ŋere wɔ dekpankpasare man nyi baa tirii be bia wɔlɛ leki na baa nyin yɛŋ. ²⁰ Mena debanɔ kenanɔ man mɔ te ba lola Mosesi, mɔna ɔ te yɛɛ bu yakaate e Wurubuare siaman ya. Ba weese e ɔ kya deni man te be keele e botɔɔ gyaalanɔna batooro. ²¹ Lii debanɔ daale na, be tira e leki debɔɔ man, te gyoo Faaro bu alebu naa e mo ke keele ŋgba ŋon gbagba ɔ bu nɛ. ²² Ba wola e Igyipitetena nyansa pou. Te ɔ kaa bese walanɔ dinaa ɔ kekolosi na ɔ tom keyɛ pou man.

²³ Mosesi kedi kulutoonenj sɔŋola nɛ, te kɔŋawɔ ɔ nyeeman nyi waa koro gyuu ke keɛ ɔ tebia Iseraetena kekyaa man. ²⁴ ɔ ke gyuu kenj nɛ, ɔ ke naawɔ ŋgba Igyipite baale ŋolo ne naase Iserae baale ŋolo diyem na, te ɔ gyuuwɔ ke lɛɛ ɔ dɛɛ baale ŋon nɔɔ te ɔ koo Igyipite baale ŋon. ²⁵ Mosesi agyuenj man na, ŋon gyeŋ nyi ɔ balanɔ banj baa nyii aseɛ nyi Wurubuare waa ta ɔ dɔɔ bo lese wɔ lee be kaale man, mɔna be te nyii aseɛ mena ya. ²⁶ Ke tɛɛ naa nɛ, ɔ ke naa Iseraetena wolɛwolɛ bala mɔ ne yoo, te ɔ gyuuwɔ ɔ kaa pataa wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, 'Me tebia e keɛ, e wolɛwolɛ. Weera dɔɔ te e ne yɛɛ donja akpanyanɔnyan mena?' ²⁷ Mɔna ŋon ɔ ne yɛɛ ɔ dɔɔ akpanyanɔnyan nɛ tɛese Mosesi lee yenanɔ te ɔ bɔɔse e nyiaa, 'Amɔte moona nenj yɛɛ de siamante na de nombiadiiri?' ²⁸ 'N ne gyae baa n ka ko man ŋgba mena kenj dana n ba ko Igyipite baale ŋon nɛ?' ²⁹ Mosesi kenyii nombii kei nɛ te ɔ korowɔ yeu gyuu ke kyaa Midian tɛele man bese ŋɔɔle botɔɔ. Botɔɔ te ɔ yalawɔ te ɔ lola bia baala bala.

³⁰ Kulutoonenj sɔŋola wɔle nɛ, Wurubuare kpilale ŋolo kaa lese ɔ wose wola Mosesi, boalanɔ daale kenj ne kpaa deponfa daale man depampaa nsana Sinai bula kenj gyan nɛ. ³¹ Mosesi naa ke na, gyakolonj kyanja e. Te ɔ tuuwɔ benaa ke na waa nyin naa ke nideli. Botɔɔ te ɔ nyii de Gbenjgyoo Wurubuare woya nyiaa, ³² 'Man yena n naanaɔ Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare ŋon.'

Te gyakolon gyoo Mosesi te ɔ sereewɔ, mena dɔɔ ɔ te tale kɛɛ ke bela ya. ³³ Te de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ yako e nyiaa, 'Kpee nyan nkyokotase lee n naawɔ man, nawolo nyi man Wurubuarɛ gbagba kyaa botɔɔ keɲ n seɲɛɛ nɛ. ³⁴ Ampan, ma te naa me balan ban be kyaa Igyipite nɛ kaale te me te nyii mena keɲ mɔ bɛɛ toron, mena dɔɔ me te tisi lee adido kɔɲ me kaa lɛɛ wɔ. Desina n wose na maa kpila neɲ Igyipite!'

³⁵ Mosesi kei nombia te be bɛɛwɔ, te be boɔse e nyi, 'Amɔte yɛɛ na neɲ de siamante, na de nombiadiiri.' Wurubuarɛ tɛɛwɔ ɔ kpilale non ɔ ba lese ɔ wose wola Mosesi deponfa keɲ man nɛ dɔɔ, yɛɛ e siamante na nyeelɛɛre. ³⁶ Mosesi kei yena gyakolon nombia na nombia dinaana deban keɲ ɔ ba mo Israetena lee Igyipite ta be siaman mo wɔ kaa ton epo yayam keɲ, gyu ke ta depampaa dinaa keɲ man kulutooneɲ sɔɲola (40) nɛ. ³⁷ Mosesi kei yako na Israetena nyiaa, 'Wurubuarɛ waa kpila ɔ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre nono ɛ gyan ngba mena keɲ ɔ be kpila man nɛ. Waa lee bo ɛmɛɛ gbagba ɛ balan man.' ³⁸ Mosesi kei na Israetena ban ke kyaa depampaa keɲ man nɛ, Wurubuarɛ kpilale kaa kolosiwɔ na e Sinai bula keɲ dɔɔ te ɔ lɛɛ Wurubuarɛ nyeedon nombia non fa de naanaɔ, te ne kaa tunja daa mɔ.

³⁹ Mɔna de naanaɔ yɛɛ deɲele don te be bɛɛ ɔ nombia non, te be tɛɛse e see yenan. Te ban be konɔɔse man na, nafa be gyaewɔ nyi baa bese gyu Igyipite. ⁴⁰ Mena dɔɔ be yako Aaron nyi, 'Yɛɛ bɛɛneɲ fa daa na baa ta de siaman, nawolo nyi dɔɔ gyen kpene keɲ be yɛɛ Mosesi non ɔ ba mo daa lee Igyipite nɛ ya.' ⁴¹ Weeya nenan man te be yɛɛ nunkyue bu mo yɛɛ be bane, te be faa ke kedi te be dii be non mo lese kpene keɲ ban gbagba ba mo be nyinmaase yɛɛ nɛ yele. ⁴² Mena dɔɔ Wurubuarɛ lese ɔ sia yela wɔ, te ɔ moo wɔ fa adido kyolobiise kasom, ngba mena keɲ bɔɔ nmarase do Wurubuarɛ akpɛɲkpɛɲgyɔɔra tone keɲ man nɛ. Ba nono nmarasewɔ nyi Wurubuarɛ kpa,

'O Israetena, na man te ɛ koo wonembia deesi fa

kulutooneɲ sɔɲola (40) depampaa dinaa keɲ man ya.

⁴³ ɛ bane Moleki te ɛ yɛɛ kanyan deni do ke,

na ɛ bane Refan wulu keɲ ke yɛɛ ngba kyolobii nɛ,

te ɛ moowɔ sila ɛ wose.

Ban yena banɛɛ ban ɛ be yɛɛ nyi ɛ ka som! Mena dɔɔ maa yela baa mo non gyulemlem,

nan Babilon donɔɔ keɲ wole.'

⁴⁴ Depampaa dinaa keɲ man nɛ, na de naanaɔ dana kanyan deni dinaa daale keɲ ne di wɔ adansɛɛ nyi Wurubuarɛ kyaa be gyan. Be yɛɛ kanyan deni dinaa kei ngba mena keɲ Wurubuarɛ ba lese wola Mosesi nyi waa yɛɛ ke nɛ.

⁴⁵ De naanaɔ ke lɛɛ kanyan deni dinaa kei lee be kyaa gyan nɛ, ba moo ke sila be siamante Gyosua kelii tɛɛle keɲ Wurubuarɛ be yeli bɔɔ yoo gegi ke balan te ɔ be lɛo ke fa wɔ nɛ man. Kanyan deni dinaa kei doowɔ botɔɔ kelii deban keɲ Defidi be kaa di gyoori nɛ. ⁴⁶ Defidi kei nombia gyoo Wurubuarɛ sia, te ɔ yako Wurubuarɛ nyi waa fa e gbɛɛ na waa ban ɔsom deni dinaa gbagba fa ɔ naana Gyekopo Wurubuarɛ non. ⁴⁷ Mɔna ɔ bu Solomon kaa ban na ɔsom deni dinaa kenan. ⁴⁸ Mɔna Wurubuarɛ non ɔ kela kpene kamase nɛ, bɛɛ kyaa deni keɲ bɔɔ mo nyinmaase ma ke nɛ man ya. Wurubuarɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre nono yako mena nombii kei nyiaa,

⁴⁹ De Gbenɔgyoo Wurubuarɛ kpa,

'Adido te me gyoro gbeli kyaa,

te tɛɛle dɔɔ yena me nae dɛɛsee.

Won deni dinɔɔ yaa ɛ ke ma fa man, yaa alen te maa kyaa fɛɛfo?

⁵⁰ Na man gbagba yɛɛna abɔɔ kenja pou yee?' "

⁵¹ Te Sitifin yako wɔ bela nyiaa, "ɛmɛɛ konɔɔyɔntena, ɛ dana konɔɔyɔn ngba balan ban bɔɔ ne nyii Wurubuarɛ dei ya nɛ, te ɛ ne yɛɛ deɲele don ngba ɛ kyaa nɛ. Nawolo nyi deban kamase na ɛ na koro seɲ tia Wurubuarɛ felin non. ⁵² Wurubuarɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre nono kyaawɔ keɲ ɛ naanaɔ te naase e diyem yee? Ba koo Wurubuarɛ kpilala ban bɔɔ wula yako see nyi Yesu Kristo non

o nombia tenɛɛ nɛ waa kɔŋ nɛ, te nɛnɛɛ ɛ lese Yesu ŋonan fa te ba koo e. ⁵³ Ɛmɛɛ yena ban ɛ be nyin Wurubuarɛ mmaraase ŋan lee o kpilala gyan, mɔna ɛ te di ŋe doo ya.”

Be ke funjii Sitifin boya

⁵⁴ Deban ken donoo kegyiise ban be nyii nombia kenɔ nɛ, be sia yɛwɔ o doo te ba gyeŋa ban nideli. ⁵⁵ Mɔna Sitifin ŋon Wurubuarɛ felin ŋon doo o man nideli nɛ kɛɛ adido na, te o naa Wurubuarɛ gyoobiiri ken, na Yesu mo seŋɛ Wurubuarɛ dunoluŋ doo. ⁵⁶ Te Sitifin yakowo nyiaa, “Ɛ kɛɛ, mɛɛ naa ŋgba adido ta toro, na Deniwalan Bu ŋon seŋɛ Wurubuarɛ dunoluŋ doo.” ⁵⁷ O keyako mena nɛ te kegyiise ban moo be nyinmaase to ba denjela, te be fae yeesa kenken. Karatete te be popou kaa wuuwɔ o doo, ⁵⁸ te be wɔŋee e lee donoo ken man ke funjii e boya. Ban booo gyuu be kaa funjii e boya nɛ, kpee ba kegba wurikyimse ŋan fa tobaale ŋon bɛɛ baake e nyi Sool nɛ. ⁵⁹ Be kee funjii Sitifin boya ŋan nɛ, na o ne fane nyi, “Me Gbenjyoo Yesu, lɛɛ ma woo.” ⁶⁰ Botoo te o ŋminawɔ o doona doo te o fae yeesa nyiaa, “Me Gbenjyoo Yesu, na mo nombiakumɛɛ kenɔ to wɔ kom ya.” O kekolosi nombia kenɔ tan pɛ, te o kara weesi. Be kɛɛ ko Sitifin na Sool mo seŋɛ botoo o na do wɔ kakyeŋ.

8

Sool ke naase Kristotena diyem

¹ Lee wee kenan te be fiaseɛ bɛɛ naase Kristotena dikpii ken diyem nideli Gyerusalem donoo man. Mena doo Kristotena ban pou yaaseewɔ lan Gyudia na Samaria tɛlese man, kaase kpilala ban baagen Gyerusalem donoo man. ² Kenje balan ban bee yee Wurubuarɛ nɛ, baale gyuuwɔ kewuu Sitifin te be wii o lia nideli. ³ Mɔna Sool korowɔ seŋ o ne naase Kristotena ban diyem nideli. O na gyoo akpanalanse man ke wɔŋee Kristotena ala na baala gyuu keto deni.

Filipo yako Wurubuarɛ nombia Samaria tɛle man

⁴ Yenan kamase ken Kristotena ban be yaasee gyuu nɛ, be kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan fa balan. ⁵ Te Filipo gyuu Samariatena donoo dinaa daale man keyako Wurubuarɛ nombia nyi, Yesu Kristo yena nyeeleere ŋon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ. ⁶ Deban ken balan burum ban be nyii nombia ŋan Filipo be yako, te booo naa yakolon nombia ŋan o be yɛɛ nɛ doo, be tei o nombia ŋan nideli. ⁷ Filipo kekolosi ken nɛ, balan ban felinkumɛɛ doo be man nɛ fae yeesa kenken, te felinkumɛɛ ŋan leewɔ be man. Te ban mo be baamense ba yekee, na otakasese burum mo wose yɛɛ wɔ don. ⁸ Mena doo yɛɛ donoo kenan mantena ban pou gyon nideli.

⁹ Donoo kenan man na balee ŋolo kyaa botoo ken bɛɛ baake e nyi Simɔn. O ne yɛɛ baalabiiri nombia wola Samariatena, ken nyi ba wose na ghirisi wɔ. O ne gyina o wose adido wola o wose nyi o yɛɛ walan dinaa ŋolo e. ¹⁰ Mena doo walan kamase, bia na kegyiise pou ne tei e te bɛɛ yako nyi, “Ŋon yena Wurubuarɛ don ken bɛɛ baake nyi don dinaa nɛ.” ¹¹ O ta mo o baalabiiri nombia kenɔ wola wɔ yela ba wose te ghirisi wɔ kyare, mena doo bɛɛ lɛɛ e di nideli. ¹² Mɔna Filipo ke yako wɔ Wurubuarɛ gyoori na Yesu Kristo wose man nombia ŋan nɛ be lɛwɔ di, te be soo ala na baala pou Wurubuarɛ lon. ¹³ Simɔn gbagba mo lɛɛ nombia ŋan di te be soo e Wurubuarɛ lon, te o moo o wose do na Filipo nideli. Te yakolon nombia na nombia dinaana ŋan o be naa Filipo ne yɛɛ doo, o wose ghirisi e.

¹⁴ Deban ken Yesu kpilala ban be kyaa Gyerusalem be nyii nyi Samariatena te lɛɛ Wurubuarɛ nombia ŋan di nɛ, be kpila Pita na Gyon be gyan. ¹⁵ Ba kekɔŋ kaa gyoo na, be fanewɔ fa wɔ nyi Wurubuarɛ waa mo o felin ŋon do be man. ¹⁶ Nawolo nyi na Wurubuarɛ ta moo ta o felin ŋon do ban Samariatena benan man ŋolo man ya. Be soo wɔ Wurubuarɛ lon bo lee de Gbenjyoo Yesu waagen yeke man. ¹⁷ Te Pita na Gyon moo be nyinmaase gyakaa be doo te be fanewɔ fa wɔ, te Wurubuarɛ moo o felin ŋon do be man. ¹⁸ Simɔn

naawo nyi Yesu kpilala ban ka mo be nyinmaase gyakaa balan ban doo fane fa wo ne, Wurubuarɛ moo o felin non do be man kente o lese koba waa fa wo, ¹⁹ te o yako wo nyiaa, “E mo mena don kei fa man mo, na walan kamase non maa mo me nyinmaa gyakaa o doo na, Wurubuarɛ ka mo o felin non do o man.” ²⁰ Te Pita yako e nyi, “Wurubuarɛ waa yela emee na n koba pou ka gyoo boalan man. Nawolo nyi n te yee nya agyuen nyi n ka mo koba lee Wurubuarɛ kolo anefan. ²¹ N be dana dedii yaa dasenae da tom kei man ya, nawolo nyi n konoo man nombia ba tenee Wurubuarɛ siaman ya. ²² Kyeekee nya agyuen lee n nombiikum kei man, na n kefane fa de Gbenjyoo Wurubuarɛ na waa mo ke kyee ne. ²³ Nawolo nyi ma te naa nyi n dana sibiikum, te nombiakumee te di n doo.” ²⁴ Te Simon yako wo nyi, “Mee waase non bo e fane fa de Gbenjyoo Wurubuarɛ fa man, na nan pou e be yako ne man dokolon gba be kon me doo ya.” ²⁵ Pita na Gyon kekolosi Wurubuarɛ nombia nan di adansae lee Yesu Kristo wose man tan ne, te ba besewo lan Gyerusalem donoo man. Be ka bese bee gyu ken ne, be kolosi Kristo nombia kpaakpaa nan Samariatena akuraase burum man.

Filipo na Itiopia baale nolo wose man nombia

²⁶ De Gbenjyoo Wurubuarɛ kpilale nolo lee adido kaa yako Filipino nyiaa, “Koro desina n wose na n ka mo ata yenan gbɛe bene ken ba lee Gyerusalem ne gyu Gasa donoo man ne.” ²⁷ Kente Filipino korowo desina o wose moo gbɛe. O kee gyu ken na te o ke gyanee na Itiopia baale saayete nolo. O yee Itiopia ala gyoo non bee baake e nyi Kandase ne wose man walan kegyia nolo e. Non ne kee na ala gyoo non koba pou doo. Balee kei gyuu Gyerusalem bo ka som Wurubuarɛ, ²⁸ te o besewo kaa lan o ne gyu o dee. Na o kyaa anebilinbinbii daale man ken deekyonse ne wonnee na ke. O kyaa o ne kala Wurubuarɛ dekpenkpenjyooore Yesaya tone. ²⁹ Te Wurubuarɛ felin non yako Filipino nyi, “Tuu benaa anebilinbinbii ken.” ³⁰ Kente Filipino yewo gyu botoo,

te o ke nyiiwo ngba balee non ne kala kolo lee Wurubuarɛ dekpenkpenjyooore Yesaya tone ken man ne te Filipino boose e nyi, “Mena doo n ne nyii kpene ken n ne kale ne man?” ³¹ Te balee non tiranoo fa Filipino nyi, “Sena te maa tale nyii ke man, ken nolo ta lese ke man fa man ya?” Te o baake Filipino nyi waa gyen kaa kyaa o gyan. ³² Na Wurubuarɛ nombia nan boo nmarase see te o ne kale yena nyi,

“Ba te kparaa e lan ngba nam non bee gyu be kaa ko e ne.

O yee ngba nambu non bee kere e o wona te o senee yididi ne.

O te wii koran gba ya.

³³ Be tisiaa e teele man, do e desan, te be sukutii o nombia do.

Amo ne gyae la waa tale yako kolo lee o duulun man balan wose man, ngba boo ko e bilen ne.”

³⁴ Botoo te Itiopia baale kegyia non boose Filipino nyiaa, “Kegyia waaseda, amote wose man nombia yaa Wurubuarɛ dekpenkpenjyooore kei ne yako ne, non gbagba yaa walan wole nolo bo?” ³⁵ Te Filipino senawo Wurubuarɛ nombia nan boo kale ne doo yako e Yesu wose man nombia nan.

³⁶ Be kee gyu ken ne, te be ka leewo lon daale doo. Botoo te balee non boose Filipino nyiaa, “Kee lon daale yaa kei, won ne too na man gbɛe na Wurubuarɛ lonkeso?”

³⁷ Te Filipino yako e nyi, “Akpa n mo n konoo pou lee Kristo di na, gbɛe doo nyi maa so nen Wurubuarɛ lon.” Balee non mo yakowo nyiaa, “Mee leedi nyi Yesu Kristo yena Wurubuarɛ bu non.”

³⁸ Mena doo balee non yela anebilinbinbii ken senawo, te non na Filipino pou tisiwo ka gyoo lon ken man te Filipino soo e Wurubuarɛ lon. ³⁹ Be ka lee lon ken man ne, te de Gbenjyoo Wurubuarɛ felin non moo Filipino lan debokenan man, mena doo balee non te naa e bela ya. Mona balee non besewo mo o gbɛe o ne gyu gyon man.

⁴⁰ Filipino keewo na, o kyaa Asotuse donoo man. O teewo donoose nan man kolosi Kristo nombia nan, kaboena o gyuuwo ka lee Kaesaria donoo man.

9

Sool kelee Yesu di

¹ Weeya nenan pou man na Sool see o ne nmaase de Gbenjyoo Yesu silala ban nyi waa ko wo. Mena doo o gyuu Wurubuaere sae kegyia non gyan, ² ka sola e lee o nyinmaa man tone ken gya e fa e don na waa mo gyu Damasekuse donoo man kefa Gyudatena osom denee man kegyiise ban. Na baa fa e gbese waa kyan walan kamase, ala na baala ban pou o naa nyi be silana Yesu kawola wole kei ne. Na waa nyin kyan wo ken Gyerusalem donoo man kaa to deni. ³ O ke gyu ka benaa Damasekuse donoo ne, debokenan man te boalan daale lee adido kaa nmaale pole kilisi e. ⁴ Mena doo o leewo yala te o nyii woya naale baake e boose nyi, "Sool, Sool, weera doo te n ne naase man diyem mena?" ⁵ Botoo te Sool tiranoo boose e nyiaa, "Nyan amote nonan me Gbenjyoo?" Te non mo yako e nyiaa, "Man yena Yesu non n ne naase diyem ne. ⁶ Mona koro na n ke gyu donoo ken man, na baa yako nen kpene ken kaboena nyi nya yee." ⁷ Balan ban ban na Sool donnee ne, ba woya yewo lee be gyan ken ba te tale gyusu be noo ya. Ban mo nyii noowoya nan, mona ba te naa nolo ya. ⁸ Sool korowo senj te o gyusu o sia mona o te tale naa kolo ya, mena doo be kyan e o nyinmaa man, te ba moo e gyu Damasekuse donoo man. ⁹ O kyaawo botoo weeya kpaakpaa atoro ken nyi o bee naa ya, te o bee dii ya, te o bee nyoo mo ya.

¹⁰ Na Yesu silale nolo kyaa Damasekuse botoo ken bee baake e nyi Ananiase. O nyiiwo de Gbenjyoo baake e ngba dose man ne nyi, "Ananiase." Te o kpaawo nyi, "Me Gbenjyoo man yaa!" ¹¹ Te de Gbenjyoo Yesu yako e nyi, "Koro gyu Gyuda dee, ke kyaa gbena ken bee baake ke nyi gbena ken ka Tenee ne nooman, na n ke boose Sool non o ba lee Tasuse ne doo. O kyaa botoo o ne fane. ¹² Wurubuaere ta lese wola non Sool mo ngba dose man ne nyi, balee non bee baake e nyi Ananiase ne, te ken o kaa mo o nyinmaa gyakaa o doo, na

waa bese naa bela." ¹³ Ananiase tiranoo nyiaa, "Me Gbenjyoo, balan burum te yako man balee kei wose man nombia, na mena ken o be yee n balan ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne akpanyan. ¹⁴ O lee tone ken ne fa e don baa lee Gyudatena saese kegyiise gyan ken Damasekuse kebo, na o kaa kyan ban pou bee som nen ne." ¹⁵ Kenje de Gbenjyoo Yesu tiranoo fa Ananiase nyiaa, "Gyu o gyan, nawolo nyi man lese na e nyi waa som man, na waa yela ban pou ba te yee Gyudatenawo ya, na be gyoonen na Iseraetena pou ke nyii ma yele. ¹⁶ Man ne gya la maa wola e mena ken kaboena nyi waa naa diyem nideli lee ma yele doo."

¹⁷ Kenje Ananiase gyuuwo ka gyoo dekanalan ken man. Te o moo o nyinmaa gyakaa Sool nyee do fane nyiaa, "Me doo Sool, de Gbenjyoo Yesu non o ba lese o wose wola nen gbena man deban ken ne ken kebo ne, non kpila na man n gyan nyi me kaa fane fa nen na n kabese naa. Na Wurubuaere keniin mo o felin non do n man." ¹⁸ Debokenan man te kolo leewo o sia nan man yala ngba kpebi boolee bia ne, te Sool sia nan gyusuwo, te o besewo o ne naa bela. O korowo senj te ba ke soo e Wurubuaere lon. ¹⁹ Kenan wole te be faa e weenee. O ke di tan ne, o wose besewo yee e don. Te o dii weeya akalansae naale Yesu silala ban gyan Damasekuse donoo man botoo.

Sool kekolosi Wurubuaere nombia Damasekuse

²⁰ Debokenan man te Sool fiasae o ne kolosi Yesu nombia Gyudatena osom denee man nyi, Yesu yena Wurubuaere bu non. ²¹ Ban pou bo nyii e ne wose gbirisi wo, te be boose don nyi, "Na balee kei kyaa la Gyerusalem donoo man o ne naase ban bee som Yesu ne diyem yee? Na ken doo te o konawo kebo o kaa kyan wo na waa mo wo gyina saese kegyiise ban yee?" ²² Te Sool besewo nyin don kpu te o kolosiwo lese ne man nideli fa Gyudatena ban nyi, Yesu yena nyeelere non Wurubuaere be yako see nyi waa ken ne. O kolosiwo nideli ken nyi Gyudatena ban be kyaa Damasekuse

donoo man ne, te tale gyusu be noo bela ya. ²³ Weeya ala nyaale wole ne, Gyudatena kegyiise gyanewo yee noo nyi baa ko Sool. ²⁴ Mona Sool nyii be nombiakumee nan boo bake o nyeeman ne. Nelim na ka weese pou na, bee deke donoo ken anaanoose nan na baa nyinj ko e. ²⁵ Mona nelim daale ne, o kaseela ban moo e do dokyonolon man, te be tisinaa e mo nfansere man gbaa dekyan ken boo maa kilisi donoo ken ne, te o yeuwo lan Gyerusalem.

Sool kegyu Gyerusalem

²⁶ Sool ka bese gyu Gyerusalem donoo man ne, o gyaewo nyi waa mo o wose kpu na Yesu silala ban. Mona be popou ne yee nawolo nyi na ba te lee ta di nyi, non mo ta bese Yesu silale gbagba ya. ²⁷ Kenje Banabase moo e gyu Kristo kpilala ban gyan. Te o yako wo mena ken Sool be naa de Gbenjyoo Yesu Damasekuse gbena man, na mena ken de Gbenjyoo Yesu be kolosi na e, na mena ken o be gyoo konoo mo Yesu yele keyako Wurubuarɛ nombia nan Damasekuse donoo man ne. ²⁸ Mena doo Sool kpuwo na Yesu silala ban. O kyaawo be gyan te be gyoo be konoo ta na Gyerusalem donoo kolosi Wurubuarɛ nombia nan lee de Gbenjyoo Yesu yele man. ²⁹ Sool kolosiwo nideli te non na Gyudatena ban bee kolosi Giriki dei ne, lee anmaaren nideli. Te be gyae gbɛɛ ken baa mo ko e. ³⁰ Mena doo Yesu silala ban ka gyen mena ne, ba moo e gyu Kaesaria donoo man te be yela o lanja Tasuse.

³¹ Mena doo Kristotena ban be kyaa Gyudia na Galelia na Samaria teelese man ne, wose fee wo mena deban kenan man. Be lee Yesu nombia nan di nideli, te be teeewo Wurubuarɛ kegyaebii man, te Wurubuarɛ felinj non doo wo kakyen te be wukuwo kpu.

Pita kekyo Anease na Dokase

³² Konawo deban daale nyi Pita keta o ne kila teelee ken ne, o gyuu Lida donoo man o kaa kee Kristotena ban be kyaa botoo ne. ³³ Kenje o ke naa balee njolo na o yele yena Anease non o wose pou ba yem ne. O doowo dofonon doo

kulutoonen gyanaara ken o bee tale koro ya. ³⁴ Botoo te Pita baake e nyiaa, "Anease kee, Yesu Kristo te kyoo nen n kawee. Koro sen na n ke bo n dofonon!" Debokenan man te Anease korowo sen. ³⁵ Balan ban pou be kyaa Lida na Saron kena Anease donɛɛ ne, be lee de Gbenjyoo Yesu nombia nan di te ba bese o silala.

³⁶ Na alo njolo mo kyaa Gyopa ken non mo yee Yesu silale e te o yele yena Tabita. Giriki dei man na baa baake e nyi Dokase ken nawolo nyi naa. Deban kamase na alo kei ne yee deeli fa balan, te o ne kyoo ayematena mo nideli. ³⁷ Deban kenan man ne, o gyoo kawee te o yenawo. Te be soo e teeli abansoro deni daale man. ³⁸ Lida na Gyopa donooose tan lem na donja ya. Te kaseela ban be kyaa Gyopa kenyii nyi Pita kyaa Lida ne, be kpila tewulee bala gyu o gyan nyi, "Pita, waaseda, yee bilen na n kekɔn de gyan."

³⁹ Mena doo Pita korowo sila wo. Be ka gyoo botoo ne te ba moo e gyu deni adidote ken man. Te liala ban pou kaa yilaawo kilisi Pita bee wii, na bee mo kegbase na aboo nan Tabita be hare fa wo pete o ba yem ne wola e. ⁴⁰ Kenje Pita lese be popou lee deni ken man, te o njinjawo o doona doo te o fanewo. Te o besenawo kee woo non te o yakowo nyiaa, "Tabita, koro!" Te woo non gyusu o sia, te o kena Pita ne, o korowo kyaa. ⁴¹ Kenje Pita kyanja e o nyinjmaa man kyoo e te o korowo sen. Te o baake Yesu silala ban na liala ban, te o moo Dokase do wo be nyinjmaa man na o delena. ⁴² Nombia kenja yaaseewo kila Gyopa ken pou, te balan burum kaa lee de Gbenjyoo Yesu di. ⁴³ Kenan wole na Pita dii weeya burum Gyopa donoo man botoo. Na o kyae Simon non o ne yee wonombia tona wose man tom ne gyan.

10

Pita kekolosi Wurubuarɛ nombia fa Konelio

¹ Balee njolo kyaawo Kaesaria donoo man na o yele yena Konelio. O yee Itali teelee yoonootena dikpii siamante e. Na yoonootena sojonon doo la o tee. ² O yee walan non o ba mo o wose fa Wurubuarɛ,

te ñon na ɔ dekpaɲalanmantena pou ne yee Wurubuarɛ nideli. ɔ dana wɔe fa Gyudatena ayematena te ɔ ne fane fa Wurubuarɛ debaɲ kamaɛ. ³ Wee daale balinɔɔ weese debaɲ atoorote nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia ɲgba dosɛɛ man nɛ. ɔ naa Wurubuarɛ kpilale ɲolo ta lee adido kɔɲ ɔ gyaɲ te ɔ baake e nyi, “Kɔnelio.” ⁴ Te Kɔnelio kɛɛ e yididi gyakolonɲ man te ɔ boɔse e nyi, “Me Gbenɲgyoo weera?” Kenɲte Wurubuarɛ kpilale ɲon yako e nyiaa, “Wurubuarɛ te lɛɛ n kefane. ɔ te naa mena kenɲ n ne yɛɛ wɔe fa ayematena baɲ, te ɲe ta gyoo ɔ sia. ⁵ Mena dɔɔ kpila balanɲ gyoo Gyopa donɔɔ kenɲ man, be kaa baake walaɲ ɲon bɛɛ baake e nyi Simɔn yaa Pita nɛ. ⁶ ɔ kyaa Simɔn ɲon ɔ ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom nɛ dɛɛ. ɔ dɛɛ kyaa epo nɔɔman.” ⁷ Wurubuarɛ kpilale ɲon kekɔɲ kaa kolosi fa e taɲ te ɔ be lam nɛ, Kɔnelio baake ɔ dekpaɲalanɲ man tewulɛɛ bala, na yoonɔɔtena baɲ bee gyee e nɛ man ɲolo, ɲon ɔ benaa na e te ɔ ne yee Wurubuarɛ nɛ. ⁸ Te ɔ yako wɔ kpene kenɲ pou be kɔɲ nɛ, te ɔ kpila wɔ Gyopa donɔɔ man.

⁹ Tɛɛ kena weesetenɲenɲ kenɲ be dɔɲ bee gyuu te be ka benaa Gyopa donɔɔ kenɲ nɛ, debaɲ kenanɲ te Pita mɔ gyeɲawɔ lan abansoro dɔɔ ɔ kaa fane. ¹⁰ Tanam kyaɲa e te ɔ gyae kolo waa di, mɔna debaɲ kenɲ bɛɛ saa weenɛɛ ɲan nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia ɲgba dosɛɛ man nɛ. ¹¹ ɔ naawɔ ɲgba adido ba toro na, te ɔ naa kolo ɲgba kanyaɲ dinaa daale nɛ, na be dana ke nɔɔsebia anaara ɲan man lee adido, te be tisinaa ke kaa see tɛɛle man. ¹² Na wonembia kpookpoo doo ke man. Baɲ be dana nawɔɔ anaara, na baɲ bee tuu be tɔɔse dɔɔ, na baɲ bee furufu nɛ doo ke man. ¹³ Kenɲte ɔ nyii nɔɔwoya ɲaale nyi, “Pita, koro na n ka ko di.” ¹⁴ Te Pita yakowɔ nyi, “Koa, dee gyoo lem me Gbenɲgyoo, nawolo nyi me te dii ta kolo kum yaa kpene kenɲ dɛɛ kɔle nɛ see ya.” ¹⁵ Te nɔɔwoya ɲan besewɔ yako e bela nyi, “Kpene kenɲ Wurubuarɛ be lɛɛ do nyi ke dei nɛ, na baake ke nyi kolo anakolanɲ bela ya.” ¹⁶ Kei yɛɛwɔ mena betabotooro. Te debokenanɲ man ba moo kanyaɲ kenɲ

lanɲ adido bela.

¹⁷ Pita kekyaa ɔ na gyueɲ nombia ɲan ɔ be naa nɛ wose man nɛ, na Kɔnelio kpilala baɲ mɔ te boɔse gyoo kena dekpaɲalanɲ kenɲ man Simɔn kyaa, te be gyuuwɔ ka senɲ ka denanɔɔ man. ¹⁸ Kenɲte be baake ɲolo dekpaɲalanɲ kenɲ man boɔse e nyiaa, “Kebo te balee ɲon bɛɛ baake e nyi Simɔn Pita nɛ kyaa?” ¹⁹ Na Pita sɛɛ ɔ na gyueɲ nombia ɲan ɔ be naa nɛ wose man, te Wurubuarɛ felinɲ yako e nyiaa, “Simɔn, nyii kebo, tewulɛɛ batooro baale ne gyae neɲ. ²⁰ Mena dɔɔ desina n wose na n ke tisi gyoo be gyaɲ. Sila wɔ ta, na lɛɛ n wose anmaarenɲ ya nawolo nyi man kpila na wɔ.” ²¹ Mena dɔɔ Pita tisiwɔ gyoo balanɲ baɲ gyaɲ te ɔ ke yako wɔ nyiaa, “Man yena walaɲ ɲon e ne keo nɛ. E keta gyakolonɲ?” ²² Kenɲte balanɲ baɲ tiranɔɔ nyiaa, “De gbenɲgyoo yoonɔɔtena dikpii siamante ɲon bɛɛ baake e nyi Kɔnelio nɛ kpila na daa n gyaɲ. ɔ yɛɛ walaɲ ɲon ɔ ne yee Wurubuarɛ, te ɲon na e mɔ nsana dei, te Gyudatena pou ne bu e. Wurubuarɛ kpilale ɲolo kɔɲala kaa yako e nyi, waa kpila kaa mo neɲ kɔɲ ɔ gyaɲ, na waa nyii kpene kenɲ n dana fa e.” ²³ Te Pita moo balanɲ baɲ gyoo ɔ dɛɛ, te ɔ yela be doowɔ ɔ gyaɲ.

Tɛɛ kena kenɲ nɛ, Pita desina ɔ wose te ɲon na wɔ pou lanawɔ. ɔ tebia Kristotena baale mɔ leewɔ Gyopa sila wɔ gyoo. ²⁴ Tɛɛ kena te ba gyoo Kaesaria, na Kɔnelio ne kɛɛ be gbɛɛ mena dɔɔ ɔ yilaa ɔ lonɲtona na ɔ gyooona kpaakpaa nyibanɲ. ²⁵ Pita ka gyoo dekpaɲalanɲ kenɲ man nɛ, Kɔnelio kaa gyaɲeewɔ na e te ɔ tisiwɔ buɲ ɔ nawɔɔtɛɛ obuoo man. ²⁶ Kenɲte Pita yako e nyi “Koro, na yɛɛ mena ya. Nawolo nyi man mɔ yɛɛ deniwalanɲ e ɲgba nyaɲ nɛ.” ²⁷ Te ɲon na Pita moo afa keyɔɔ mo gyoo dekpaɲalanɲ kenɲ man, te Pita ke naa balanɲ burum baɲ pou boɔ yilaa botɔɔ nɛ. ²⁸ Te ɔ yako wɔ nyi, “Emɛɛ gbagba e gyeɲ nideli nyi nafa daa Gyudatena ɔsom kɛɛ wolo man na, gbɛɛ be doo kenɲ nyi Gyuda baale ka mo ɔ wose do na walaɲ ɲon ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya, yaa waa gyoo ɔ gyaɲ ya. Mɔna Wurubuarɛ ta lese wola manɲ nyi, me na kɛɛ walaɲ ɲolo nyi ɔ yɛɛ walaɲ

yakaate e ya. ²⁹ Lee mena dɔɔ n ke kpila baake man na, ma te bɛɛ nyi mɔɔ kɔn ya. Mɛɛ gyae maa nyii kpene ken dɔɔ n be kpili baake man.” ³⁰ Botɔɔ te Kɔnelio tiranɔɔ nyiaa, “Weeya anaara yaa nɔba me kyaa me dɛɛ mɛɛ fane balinɔɔ weese nɔba deban atoorote man nɛ, debokenan man te baale nolo kaa bɛɛwɔ lee me dɔɔ. Na ɔ doona abɔɔ njan ne nɔlakee nɛ, te ɔ kaa senawɔ me siaman. ³¹ Te ɔ yako man nyi, ‘Kɔnelio, Wurubuare te nyii n kefane te ɔ ne tɔɔse n wɔe ken n dana fa ayematena nɛ, mena dɔɔ ³² kpila gyu Gyopa donɔɔ man ke baake Simɔn Pita, ɔ kyaa Simɔn nɔn ɔ ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom te ɔ dekpɔnalan kyaa epo nɔɔman nɛ gyan.’ ³³ Mena dɔɔ te me kpila balan n gyan debokenan man. N yɛɛ ke nideli nɔba n be kɔn nɛ. Nɛnɛɛ de popou te kaa gyanee kebo Wurubuare siaman dɛɛ daa nen, na dee nyii nɔɔwoya njan de Gbenɔgyoo Wurubuare kpa nya yako daa nɛ.”

Pita kekolosi

³⁴ Botɔɔ te Pita gyinaa ɔ nɔɔwoya nyi, “Nɛnɛɛ dɔɔ ma te naa ampan nyi balan pou yɛɛ kyɛkyɛ Wurubuare siaman, te ɔ bɛɛ kɛɛ nolo siaman ya. ³⁵ Mɔna walan kamase nɔn ɔ ne yee e te ɔ ne yɛɛ abɔɔ njan doo na nɛ gbɛɛ na, ɔ ne lɛɛ e do. ɔ be famenɛ na ɔtenate dalee ya. ³⁶ Emɛɛ gbagba gyan nɔɔwoya kpaakpaa njan Wurubuare ba mo fa Iseratena nɛ. ɔ yako wɔ nyi baa sila Kristo nɔn ɔ yɛɛ walan kamase Gbenɔgyoo e nɛ, na ban na nɔn Wurubuare nsana ke de na baa nyin wosefɛɛren. ³⁷ E gyan nombii dinaa ken be kɔn Iserae tɛɛle dɔɔ, ken be fiaseɛ lee Galelia tɛɛle man deban ken Gyɔn be kolosi lee Wurubuare lonkesɔ ken wose man nombia njan wole nɛ. ³⁸ E gyan mena ken Wurubuare ba mo ɔ felin na ɔ don ken do Yesu Nasarete baale nɔn man, mena dɔɔ Yesu tɛɛwɔ yɛɛ deeli te ɔ kyɔɔ ban pou ɔbɔnsam be di be dɔɔ nɛ kaweeɛ. ɔ yɛɛ ken pou nawolo nyi Wurubuare kpuɛ na e. ³⁹ Te dee di adanseɛ lee kpene kamase ken ɔ be yɛɛ Gyudatena tɛɛle man na Gyerusalem donɔɔ man nɛ. Be gyɔɔ e sakaa ɔpanɔan

dɔɔ ko. ⁴⁰ Mɔna weeya atoorote ken man nɛ, Wurubuare gyusu e lee yen man, te ɔ yela ɔ lese ɔ wose wola balan. ⁴¹ Na balan pou naa na e ya, mɔna daa ban Wurubuare be wulaa lese nyi dɛɛ yɛɛ wa adanseɛtena nɛ, daa daagen naa na e. Wurubuare ke gyusu e lee yen man mɔ nɛ, daa na e diiwɔ te de nyɔwɔ. ⁴² Te ɔ yako daa nyi dee kolosi ɔ nombia fa balan na dee di adanseɛ lee ɔ wose man nyi, nɔn yena walan nɔn Wurubuare ba lese nyi, waa di balan ban bɔɔ yekee na ban be kyaa na be sia nɛ pou nombia. ⁴³ Wurubuare akpenkpenɔgyɔɔra ban pou kolosiwɔ lee ɔ wose man nyi, walan kamase nɔn waa lɛɛ e di na, Wurubuare waa mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e lee Yesu yelee man.”

Wurubuare ta mo ɔ felin do balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man

⁴⁴ Pita kegyakaa ɔ ne kolosi nɛ, te Wurubuare felin nɔn kaa gyoo ban pou bee tei e nɛ man. ⁴⁵ Te Gyudatena ban bɔɔ lɛɛ Yesu di te bɔɔ sila Pita kɔn nɛ, wose gbirisi wɔ nɔba Wurubuare ba mo ɔ felin nɔn do balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya mɔ man nɛ. ⁴⁶ Nawolo nyi be nyiiwɔ bee kolosi deise kpookpoo, na bɛɛ lese Wurubuare yelee. Kenɛte Pita yako wɔ nyiaa, ⁴⁷ “Wurubuare ta mo ɔ felin nɔn do balan kɛwɔ mɔ man, nɔba mena ken ken ɔ ba mo do de man nɛ. Nolo waa tale tɔ wɔ gbɛɛ nyi be na sɔ wɔ Wurubuare lon yee?” ⁴⁸ Mena dɔɔ ɔ yela be sɔ wɔ Wurubuare lon lee Yesu Kristo yelee man. Te ba sola e nyi, waa kyaa be gyan weeya ala.

11

Pita ketira ɔ nombia nɔɔ

¹ Yesu kpilala na Kristotena ban be kyaa Gyudia tɛɛle ken dɔɔ nyiiwɔ nyi, balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ te lɛɛ Wurubuare nombia njan do. ² Pita ke gyu ka gyoo Gyerusalem donɔɔ man nɛ, Gyudatena ban ba senɛɛ nyi Yesu silala pou baa kara be baala wose nɛ te sɛɛ e ya. ³ Be bɔɔse e nyi, “Weera te n gyuuwɔ balan ban ba te kara be baala wose ya nɛ gyan, te n ke diiwɔ bom na wɔ?” ⁴ Botɔɔ

te Pita lese kpene kenj be kɔŋ nɛ man dokolonj dokolonj fa wɔ nyiaa, ⁵ “Na me kyaa Gyopa donɔɔ man mɛɛ fane. Kenje me naa kolo ŋgba kanyaŋ dinaa daale nɛ na me sia ŋgba doɛɛ man nɛ, kenj be dana ke nɔɔbia anaara ŋan man te be tisinaa ke lee adido kaa see me siaman. ⁶ Me kɛɛ ke man nideli na te me naa wonembia kpookpoo, banj be dana nawɔɔ anaara na banj bee tuu be tɔɔse dɔɔ na banj bee furufu na wonembia kumɛɛ pou. ⁷ Te me nyii nɔɔwoya ŋaale nyi, ‘Pita, koro na n ka ko di.’ ⁸ Te me yakowɔ nyiaa, ‘Me Gbenjyoo koa, dee gyu lem, kolo kum yaa kpene kenj dɛɛ kɔle nɛ te tinaa ta me nɔɔ see ya.’ ⁹ Te nɔɔwoya ŋan besewɔ yako man lee adido bolate nyiaa, ‘Kpene kenj Wurubuare be lɛɛ do nyi ke dei nɛ, na baake ke nyi kolo anakolanj ya.’ ¹⁰ Ke yɛɛwɔ mena betabotooro te be wɔŋa woni kenj pou lanj adido bela.

¹¹ Debanj kenan na baala batooro banj Konelio be kpili lee Kaesaria kɔŋ me gyan nɛ, te kaa sem dekpanalanj kenj man me kyaa nɛ. ¹² Te Wurubuare felinj yako manj nyi, me na lɛɛ ma wose anmaarenj ya, maa sila wɔ gyu. Me tebia looro kɛwɔ sila manj lee Gyopa gyu Kaesaria te de popou gyuuwɔ ka gyoo Konelio dɛɛ. ¹³ Botɔɔ te ɔ yako daa mena kenj Wurubuare kpilale be kaa bɛɛ lee ɔ dɔɔ ɔ dekpanalanj man, te ɔ yako e nyi kpila gyu Gyopa ke baake balee ŋon bɛɛ baake e nyi Simɔn Pita nɛ. ¹⁴ Waa kɔŋ kaa yako ŋon nombia kpaakpaa ŋan gyae ke yela ɛmɛɛ na n dekpanalanjmantena pou ke nyinj nyeekeleɛ. ¹⁵ Me ke gyina me nɔɔ mee kolosi pɛ, te Wurubuare felinj ŋon kɔŋawɔ kaa gyoo be man, ŋgba mena kenj ba gyoo de man kewalanj kenj nɛ. ¹⁶ Botɔɔ te me tɔɔse de Gbenjyoo Yesu nɔɔwoya ŋan ɔ be yako nyi, ‘Lonj te Gyɔn moowɔ sɔ balanj Wurubuare lonj, mɔna Wurubuare waa mo ɔ felinj ŋon bo sɔ ŋon Wurubuare lonj.’ ¹⁷ Mena kenj Wurubuare ba mo ɔ felinj do de man debanj kenj man dɔɔ lɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo di nɛ, mena ke yaa ɔ moowɔ do banj mɔ man. Kenan na, manj yena amɔte ŋon maa tale tɔ Wurubuare gbɛɛ.” ¹⁸ Be ke nyii nombia kenja nɛ

be tinaa nombia ŋan kewɔŋee yela te ba lese Wurubuare yele nyi, “Nɛnɛɛ dɔɔ, Wurubuare te fa balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ gbɛɛ nyi, baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man na baa nyinj nyeedonj.”

Kristotena dikpii kenj kyaa Antioke nɛ

¹⁹ Be ka ko Sitifin wole nɛ, banj bɔɔ lɛɛ Kristo di nɛ yaaseewɔ lee mena kenj bɛɛ naase wɔ diyem dɔɔ. Baale gyuuwɔ nanj Tunisia na Saiporɔse tɛɛle man, na Antioke donɔɔ man bɛɛ yako Yesu nombia ŋan fa Gyudatena baagenj. ²⁰ Mɔna banj bɔɔ lɛɛ Kristo di nɛ man baale banj bɔɔ lee Saiporɔse na Kirene nɛ, gyuu Antioke ke yako de Gbenjyoo Yesu wose man nombia kpaakpaa ŋan fa balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ²¹ De Gbenjyoo Wurubuare senawɔ be wole te balanj burum lɛɛ nombia ŋan di te be kyɛɛkeewɔ lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man, te be kɔŋawɔ de Gbenjyoo Yesu gyanj.

²² Debanj kenj Kristotena banj be kyaa Gyerusalem be nyii nombia kenja nɛ, be kpila Banabase gyu Antioke. ²³ ɔ ke gyu ka gyoo botɔɔ te ɔ kena mena kenj Wurubuare ba mo ɔ bɛɛɛ boele wɔ nɛ, yɛɛ e gyonj te ɔ doo be popou kakyenj nyi baa mo be konɔɔ pou sila de Gbenjyoo Yesu. ²⁴ Banabase yɛɛ walanj kpaakpaate ŋon ɔ be lɛɛ Kristo nombia ŋan di, te Wurubuare felinj doo ɔ man nideli. De Gbenjyoo Wurubuare moo balanj burum kaa kpu na Kristotena dikpii kenj.

²⁵ Te Banabase gyuu Tasuse ɔ kaa kɛo Sɔɔl. ²⁶ ɔ kena e nɛ ɔ moo e kɔŋ Antioke. Kulutoo dibilinj pou na Banabase na Sɔɔl nɛ kyaa gyanjee Yesu kaseela dikpii dinaa kenj na bɛɛ wola wɔ. Antioke botɔɔ te be tangbɛɛwɔ baake Yesu silala banj nyi Kristotena.

²⁷ Weeya ŋenanj man te Wurubuare akpenjkenjyooora baale lee Gyerusalem gyu Antioke. ²⁸ Kenje be man ŋolo ŋon bɛɛ baake e Agabuse nɛ korowɔ senj te Wurubuare felinj tɛɛwɔ ɔ dɔɔ yako nombia see nyiaa, tanam dinaa daale gyae kekɔŋ tɛɛle kenj pou dɔɔ. (Tanam dinaa kei kɔŋawɔ mena ampanj debanj kenj gyoo dinaa Klaudiuse ne di gyoori nɛ.) ²⁹ Mena

doo kaseela ban yee ba agyuen nyi be man walan kamase waa fa kolo o ke talebii man, na baa mo yele be tebia Kristotena ban be kyaa Gyudia teele man ne. ³⁰ Te ampan be yee mena. Ba moo aboo njan booo faa ne do Banabase na Sool nyinmaa man, te ba moowo gyina kegyiise ban be kyaa botoo ne.

12

Ba kekyan Pita to deni

¹ Deban kenan man te gyoo Herode fiasse o ne naase Kristotena ban baale diyem. ² O yela ba moo sila ko Gyon o kegyia Gyemisi. ³ O kena nyi kpene ken o be yee ne dana Gyudatena ban gyon ne, te o yela be kyan Pita mo. Na ke yee Gyudatena wee dinaa ken bee di bodobodo ken tee ken ne yeli bodobodo na koro ne be doo ke man ya ne. ⁴ O ke kyan Pita do deni man wole ne, o moo e do yoonootena akpen anaara nyinmaa man nyi baa gyee e. Yoonootena banaara doo la dekpen kamase man. Herode yee ke nyi akpaa be di ba nyeekeleewe dinaa ken tan ne, na waa di o nombia balan nsana. ⁵ Mena doo o yela Pita doowo deni man botoo, mona Kristotena dikpii ken ne fane nideli fa Wurubuar e o doo.

Wurubuar e kpilale kalese Pita lee deni man

⁶ Nelim ken pe tee kena, na gyoo Herode ka lese Pita lee deni man na baa di o nombia ne, na o doo yoonootena bala nsana ken booo do e agbaraagbaraase ala. Deban kenan na yoonootena ban bee gyee denanoo ken mo senje be dasenae man. ⁷ Karatete dokolon na te de Gbengyoo Wurubuar e kpilale nolo beewo lee botoo te deni ken man njaneeewo. Te o kyan Pita o degbanban doo wosi e te o gyusu e yako e nyi, "Koro bilen." Debokenan man te agbaraagbaraase njan leewo o nyinmaase man yala. ⁸ Botoo te Wurubuar e kpilale njan yako e nyiaa, "Mo nya aboo do na n ka do nyan nkyokotase." Te Pita mo yee mena te kpilale njan yako e bela nyi, mo n kegba wurikyim ken do na n ke sila man. ⁹ Te Pita sila e lee deboo man. Mona o ta gyem nyi kpene

ken Wurubuar e kpilale njan ne yee ne yee ampan ya. Nawolo nyi njan gyan na, yee e bo njan dose ne.

¹⁰ Be teewo gbaa balan gyanba nyiban ban bee gyee botoo ne, na ban be yakaa be doo ne, kaboena be ke lii nyeele denanoo ken na mo lee donoo ken man ne gyan. Be kelii botoo na, te nyeele denanoo ken torowo fa wo ka wose doo, te ba leewo lan. Ba ke ta bee gyuu na, te kpilale njan naalaawo yela Pita karatete dokolon. ¹¹ Botoo te Pita sia njanee e te o yakowo nyiaa, "Nene, me ta gyem nyi de Gbengyoo Wurubuar e kpila na o kpilale nyi o kaa lese man lee gyoo Herode nyinmaa man, na njan pou nafa Gyudatena be bake see nyi baa yee man ne."

¹² Pita kena mena nombia ken ne, te o gyuu Gyon Maake o naa Meere de. Deban kenan na balan burum te yilaa botoo bee fane. ¹³ Pita ke gyo be disim ken te alebu nolo njan bee baake e nyi Roda ne, gyuuwo ke kee nyi amote ne gyo laa. ¹⁴ O ke gyu kenii woya njan te o ba gyem nyi Pita woya njan ne, yee e gyon nideli te o woleewo nyi waa toro e denanoo ken. Mena doo o yeuwo keyako wo nyiaa, "Pita te koo o senje denanoo man!" ¹⁵ Te be boose e nyiaa, "Yaa n na gyoo diten bo?" Mona o yase o sia yako wo nyi yee ampan. Ken te be yakowo nyi gyae ke yee o woo bo. ¹⁶ Na Pita yakaa bo o ne gyo denanoo ken. Nene be ka toro denanoo ken na Pita senje laa, mena doo ba wose gbirisi wo. ¹⁷ Te Pita gyina o nyinmaa adido mo yako wo nyi baa wu be noo. Te o yako wo mena ken de Gbengyoo Wurubuar e ba lese e lee deni ken man. Te o yako wo nyi, "E yako Gyemisi na Kristotena akan ban mena nombia ken." Te o korowo lan yenan wole.

¹⁸ Tee kena ken ne, te anmaaren dinaa daale gyoowo yoonootena ban nsana. Be boose donya nyi, "Alen yaa Pita moowo baa?" ¹⁹ Gyoo Herode yela be keo Pita nideli, mona ba te naa e ya. Mena doo o baake yoonootena ban booo gyee e ne, nyi be nooman nombia, te o yela ba koo wo pou. Kenan wole ne, gyoo Herode leewo

Gyudia tæele man gyu kekyaa Kaesaria donoo man kyomii.

Gyoo Herode yen

²⁰ Gyoo Herode gyenja ban Taetena na Sidontena doo. Mena doo balan benan yee noo te be gyuuwo kena e. Be tangbeewo mo nombia nenan do Bilasituse nooman nyi waa doo e teree fa wo, nawolo nyi donoose ala nenan pou ne nyin be weenee bo lee gyoo nonan tæele man. Bilasituse yena gyoo non dekanalan ken pou kegyia. ²¹ Wee ken boo see kelii ne, te gyoo Herode moo o gyoooro aboo do, te o gyuuwo ka gyen gyakaa o gyoooro gbeli ken doo te o kolosiwo fa balan ban pou. ²² Te balan ban pou fae yeesa yako nyi, "Kei doo te yee deniwalan ne kolosi la ya, yee bane nolo e." ²³ Debokenan man te de Gbenjyoo Wurubuaræ kpilale konawo kaa gyoo e do kawee, nawolo nyi o ta lese Wurubuaræ yele ya. Te gyoo non wose pou gyoo feelee te o yenawo.

²⁴ Kenja pou man na, Wurubuaræ nombia nan see hese yaasee na balan burum mo ne lee na di. ²⁵ Deban ken Banabase na Sool be tan ba tom ken ne, ba besewo lee Gyerusalem gyu Antioke. Be kee gyu ken ne, te ba moo Gyon Maake sila ba wose.

13

Be kekpila Banabase na Sool

¹ Kristotena dikpii ken ke kyaa Antioke donoo man ne, na be dana Wurubuaræ akpenkpenjyooora na wolala be man. Ban yena Banabase na Simeon non bee baake e nyi walan bibiini ne na Lusiuse non o ba lee Kirene ne, na Sool na Manayen non boo keele non na gyoo Herode Antipase bom ne. Gyoo Herode Antipase yena walan non o senjese gyoo dinaa nawoo man Galelia tæele man. ² Wee daale be kee som Wurubuaræ ne, be bake be noo bee fane te Wurubuaræ felin yako wo nyiaa, "E lese Banabase na Sool fa man, na baa yee tom ken doo moo baake wo ne." ³ Mena doo ba kebake be noo fane tan ne, ba moo be nyinmaase gyakaa be doo fane fa wo te be loo wo gbee.

⁴ Wurubuaræ felin ke kpila Banabase na Sool ne, be gyuu Selusia. Botoo te ba moo degbele dinaa mo lon doo gyu Saiporose tæele ken lon be kilisi ke ne man. ⁵ Be kelii Salamise ne be yako Wurubuaræ nombia nan Gyudatena osom denese man. Na Gyon Maake mo kpuæ na wo o ne kyoo wo.

⁶ Be kila tæele kenan doo pou gbaa ke gyu ke lii Pafose donoo man. Botoo te ba ke naa nmeesente nolo non bee baake e nyi Baa Yesu ne. O yee Gyuda baale e te o moo o wose yee ngba Wurubuaræ dekenkpenjyooore ne. ⁷ Na o yee gyoo non o senjese gyoo dinaa nawoo man tæele kenan man ne o doo e. Bee baake e nyi Segiuse Poluse. Na o yee walan non o gyen nombia nideli. O baake Banabase na Sool o gyan, nawolo nyi na o ne gyaee waa nyii Wurubuaræ nombia nan.

⁸ Mona nmeesente non o yele Giriki dei man yena nyi Elimase ne, korowo sen tia Banabase na Sool. O gyaewo nyi waa lese gyoo non agyuen lee Wurubuaræ nombia nan man, na o be nyin lee na di ya. ⁹ Kenje Sool non bee baake e nyi Pool te Wurubuaræ felin doo o man nideli ne, kee nmeesente non diin te o yako e nyiaa, ¹⁰ "Nyan obonsam bu! N ne kola kpene kamase ken dei, nyan yena dekara na adao kumee pou nyee. Woromo te n ke tina de Gbenjyoo Wurubuaræ nombia nan doo na ne gbee ne ketulii yela? ¹¹ De Gbenjyoo Wurubuaræ waa lese o don wola nen. N sia gyaee keyeese, te n be gyaee n kena weese ya, kelii deban daale." Debokenan man te o sia yeleeewo, na o don o ne lalaa o ne gyaee walan non waa kyan e o nyinmaa man wola e gbee. ¹² Gyoo kemaasa non kena kpene ken be kon balee kei doo ne o lee Yesu di, nawolo nyi o nombia nan boo wolo ne yela o wose gbirisi e.

Pool na Banabase gyuu Antioke, donoo ken ke kyaa Pisidia tæele man ne

¹³ Pool na o tebia moowo lon doo lee Pafose kelii Pega ken kyaa Pamfilia tæele man ne. Botoo te Gyon Maake tinaa wo yela te o besewo lan Gyerusalem. ¹⁴ Be ka lee Pega ne, be gyuuwo kelii Antioke ken kyaa Pisidia tæele man ne,

te Gyudatena keƒefowee keŋ kelii ne, be gyuu Gyudatena osom deni man kekyaa. ¹⁵ Gyudatena baŋ kekala lee Mosesi mmaraa tone na akpenkpengyoora tona ŋan man taŋ ne, bo osom deni man kegyiise baŋ yako Pɔɔl na o tebia nyiaa, “De tebia, akpaa e dana kolo e ka mo do balan baŋ kakyen na, e kolosi fa wo.”

¹⁶ Botoo te Pɔɔl korowo sen te o gyinaa o nyinmaa adido nyi baa yela kekolosi. Te o fiasɛ o ne kolosi nyiaa, “Iseraetena na emɛɛ baŋ e te yɛɛ Iseraetenawo ya, te e ne yee Wurubuaɛ ne e tei maŋ! ¹⁷ Iseraetena Wurubuaɛ lese na de naanao, te o yela be nyiŋa ba wose debaŋ keŋ be kyaa Igyipite tɛele man ne. Wurubuaɛ moo o doŋ dinaa keŋ lese wo lee tɛele kenan man. ¹⁸ Te o nyiŋa konoo fa wo kulutooneŋ soŋola (40) depampaa dinaa keŋ man. ¹⁹ Wurubuaɛ yela o balan dii debiise nyetooro doo Kaanan tɛele man, te o leo be tɛelese fa wo kekpaakekpaa. ²⁰ Lee debaŋ keŋ Wurubuaɛ ba lese o balan lee Igyipite, kaa lii mena debaŋ kei ne yɛɛ kulutooneŋ soŋonon akpen anaara na soŋola na kufu (450). Kei wole ne, Wurubuaɛ faa wo nombiadiira kelii o dekpɛnkpengyoore Samuele doo.

²¹ Ken te balan baŋ yako Wurubuaɛ nyi waa see gyoo fa wo. Te o moo Kisi ŋon o ba lee Bengyamen dekpanalan man ne bu Sool fa wo, te Sool dii gyoori kulutooneŋ soŋola (40).” ²² Wurubuaɛ ka lese Sool lee gyoori man ne, o moo Defidi see gyoo. Wurubuaɛ dii adansɛɛ lee o wose man nyiaa, “Me te nyiŋ Gyese bu Defidi ŋon mɛɛ gyae e lee me konoo man. Ŋon ne gyae la waa yɛɛ kpene kamase keŋ mɛɛ gyae. ²³ Defidi kei duulun man te Wurubuaɛ lese nyeeleere Yesu, te o koŋawo Iseraetena gyan ŋgba mena keŋ o be yako see ne. ²⁴ Pɛte Yesu ke koŋ na, Gyon taŋ kekolosi fa Iseraetena pou nyi, baa kyɛkeɛ lee be gbɛneŋ kumɛɛ man, na baa koŋ Wurubuaɛ gyan na baa so wo Wurubuaɛ lon. ²⁵ Gyon keɛ gyae waa taŋ o tom ne o boose balan baŋ nyiaa, ‘Emɛɛ gyen nyi maŋ yena amote? Na maŋ yena walaŋ ŋon e ne daa ne ya. E keɛ, ŋon e ne daa ne doŋ me wole o ne koŋ. Te

maŋ Gyon be kaboena nyi maa buŋ booli o nkyokota ŋmeeseŋ gba ya.’

²⁶ Me tebia Aberaham duulun man bia, na emɛɛ baŋ e te yɛɛ Iseraetenawo ya te e ne yee Wurubuaɛ ne, daa te Wurubuaɛ yela ba moo nyeedon nombia keŋa kona. ²⁷ Nawolo nyi Gyerusalemtena, na be siamantena baŋ ta gyeŋ nyi ŋon yena nyeeleere ŋon ya. Be te nyii noowoya ŋan akpenkpengyoora baŋ be ŋmarase see, te beɛ kale ba keƒefowee kamase man ne ya. Mɔna be ke bu e foɔ keŋ ne, yela akpenkpengyoora noowoya ŋan boɔ ŋmarase see lee o wose man ne koŋawo mena. ²⁸ Keŋ koran be te nyiŋ nombiikum baa sen ke doo bu e foɔ na ba ko e ya ne, ba sola Gyoo Pilato nyi waa lese e fa wo na baa ko. ²⁹ Ba ke yɛɛ ŋan pou boɔ ŋmarase lee o wose man taŋ ne, ba lese e lee opanɗan keŋ doo ke wuu boe boɔ daale man. ³⁰ Mɔna Wurubuaɛ gyusu e lee yen man. ³¹ Te o lese o wose wola balan baŋ ŋon na wo ne kyaa ta lee Galelia gyu Gyerusalem donoo man ne weeya burum man. Balan baŋ o ba lese o wose wola wo ne, ne diina o wose man adansɛɛ fa de balan Iseraetena gyeŋ ne. ³²⁻³³ Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ŋenan yaa deɛ yako ŋon ne. Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ŋan o be yako see fa de naanao nyi waa yɛɛ ne, nenɛɛ o te yɛɛ ŋa fa daa baŋ de yɛɛ be duulun man balanwo ne, nawolo nyi o te gyusu Yesu lee yen man. Be ŋmarasewo Defidi nooneŋ alate man nyi,

Wurubuaɛ kpa ‘Nyan yena me bu, gyeŋ me yɛɛ n kya e.’

³⁴ Wurubuaɛ besewo yako o tone keŋ yenan daale mena keŋ waa gyusu Yesu lee yen man na o be doo yeboo man dala ya ne nyi,

‘Maa mo me nyinmaa gyakaa e doo ampan ampan, ŋgba mena keŋ moo yako see fa Defidi ne.’

³⁵ Defidi nooneŋ tone keŋ man yenan daale na, o besewo yako nyi,

‘N be gyae n ke yela n tobaale ŋon ayimeɛ be doo o wose man ya ne ke dala ya.’

³⁶ Defidi ke kyaa na ɔ sia, te ɔ ka som Wurubuarɛ tan ŋgba mena kenj Wurubuarɛ ne gyae nɛ, ɔ moo ɔ kpaɛ teeli te ba moo e ke wuu ɔ naanaɔ gyanj te ɔ dalawɔ.

³⁷ Mɔna walaŋ ŋon Wurubuarɛ be gyuuu e lee yɛŋ man nɛ, ŋon te dale ya.

³⁸ Mena dɔɔ me tebia, mɛɛ gyae ɛ ka gyɛŋ nideli nyi Yesu adaworoma dɔɔ te dɛɛ yako ŋon mena kenj walaŋ waa yɛɛ, na Wurubuarɛ ka mo ɔ dukum kyɛɛ e.

³⁹ Lee Yesu dɔɔ walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ Wurubuarɛ nombia ŋan di na waa di denjele, nawolo nyi nafa ŋolo be kyaa kenj waa tale di Mosesi mmaraase ŋan dɔɔ, na waa di denjele Wurubuarɛ siaman ya.

⁴⁰ Lee mena dɔɔ ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli, na nombia ŋan Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra be ŋmarase see nɛ, be kɔŋ ɛ dɔɔ ya. Be ŋmarasewɔ nyiaa,

⁴¹ ‘Ɛ kɛɛ, ɛ mɛɛ baŋ ɛ ne kulu Wurubuarɛ nɛ,

gyakolonj gyae ka gyoo ŋon, na ɛ ka yɛŋ futaa ɛ wose.

Nawolo nyi maa yɛɛ tom daale ɛ weeya kenja man,

kenj nyi ɛ be gyae ɛ ke lɛɛdi ya.

Akpaɛ ŋolo de yako ŋon koranj na,

ɛ be gyae ɛ ke lɛɛdi ya.’ ”

⁴² Mena dɔɔ debaŋ kenj Pɔɔl na Banabase ba lee bɔ ɔsom deni kenj man bee gyuu kenj nɛ, balaŋ baŋ waase wɔ nyi baa bese kɔŋ ba kefeɛfowee anekɔŋaŋ, na be kaa yako wɔ mena nombia kenja bela kpu. ⁴³ Balaŋ baŋ ke yaasee tanj kenj nɛ, Gyudatena burum na balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te bee yee Wurubuarɛ te bɔɔ mo ba wose do Gyudatena ɔsom kenj man nɛ, sila Pɔɔl na Banabase. Te Pɔɔl na Banabase kolosiwɔ do wɔ kakyɛŋ nyi, wee kamase na baa tɔɔse Wurubuarɛ berɛɛ kenj ɔ ba mo boele wɔ nɛ nideli na baa kyaa fa e.

⁴⁴ Gyudatena kefeɛfowee ka bese lii nɛ, donɔɔ kenj pou kaa yilaawɔ nyi baa nyii de Gbenjgyoo Wurubuarɛ nombia.

⁴⁵ Gyudatena kena balaŋ baŋ yaanɔɔle nɛ be sia yɛɛwɔ be dɔɔ, mena dɔɔ be lɛɛ Pɔɔl nombia ŋan ɔ ne yako nɛ aŋmaarenj te ba tee e. ⁴⁶ Te Pɔɔl na Banabase gyɔɔ be konɔɔ yako wɔ nyi, “Nafa kaboena nyi

dɛɛ tanjgbɛɛ kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan bo fa ŋon pɛ, mɔna kenj ɛ be bɛɛ ŋa te ɛ be kɛɛ ɛ wose nyi ɛ be kaboena nyi ɛ ke nyiŋ nyeedonj kekpaɛ kenj dɔɔ ya nɛ, dɛɛ lee ɛ gyanj dee gyuu baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ gyanj. ⁴⁷ Nawolo nyi kenj de Gbenjgyoo Wurubuarɛ be yako daa yɛna nyi,

‘Me ta mo neŋ yɛɛ kenjmanjɛe

fa balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ,

na n ka wola wɔ gbɛɛ kenj tɛɛle kei dɔɔ balaŋ

baa mo na baa nyiŋ nyeekeleɛ nɛ.’

⁴⁸ Mɔna balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ke nyii nombia kenja nɛ, yɛɛ wɔ gyonj nideli te ba lese Wurubuarɛ yele lee ɔ nyeedonj nombia ŋan dɔɔ. Te baŋ Wurubuarɛ ba lese wɔ nyi baa nyiŋ nyeedonj kekpaɛ kenj nɛ, lɛɛ de Gbenjgyoo Yesu di.” ⁴⁹ Te de Gbenjgyoo Yesu nombia ŋan yaaseewɔ tɛɛle kenj dɔɔ pou. ⁵⁰ Mɔna Gyudatena baŋ feefuwɔ do kegyiise baŋ na ala baŋ bee yee Wurubuarɛ te ba wose dana obuo donɔɔ kenaj man nɛ, te be naase Pɔɔl na Banabase diyem, te be gegi wɔ lee tɛɛle kenj man. ⁵¹ Mena dɔɔ Kristo kpilala baŋ kpiisi be nawɔɔ tɛɛ aŋasa see wɔ na kawola nyi ba te bɛɛ wɔ, te ba lese be nae botɔɔ te be laŋa Ikonium. ⁵² Mɔna Yesu silala baŋ be kyaa botɔɔ nɛ dɔɔ, yɛɛ wɔ gyonj nideli na Wurubuarɛ felinj ŋon mɔ doo be man nideli.

14

Pɔɔl na Banabase kolosi Wurubuarɛ nombia Ikonium donɔɔ man

¹ Pɔɔl na Banabase ka gyoo Ikonium donɔɔ kenj man nɛ, be gyuu Gyudatena ɔsom deni kenj man ŋgba mena kenj bɛɛ tanj yɛɛ nɛ. Be kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan nideli, te Gyudatena na baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ burum lɛɛ Yesu di.

² Mɔna Gyudatena baŋ bɔɔ bɛɛ nyi bɔɔ lɛɛ Yesu di ya nɛ, feefuwɔ do baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ te ba korowɔ senj tia Pɔɔl na Banabase. ³ Pɔɔl na Banabase kyaawɔ botɔɔ weeya akalansɛɛ ŋaale, te be gyɔɔ be konɔɔ kolosi de Gbenjgyoo Yesu nombia ŋan. Ŋon mɔ senjawɔ be wɔle te ɔ moo ɔ berɛɛ boele wɔ, te be

yee nombia dinaana na gyakolonj nombia botoo wola nyi o nombia njan be kolosi ne doo na ne gbɛɛ. ⁴ Mena doo donoo kenj man balan kpasewo akpenj ala. Dekpenj daale senawo Gyudatena banj wole, te daale mo senawo Kristo kpilala banj wole. ⁵ Kenje Gyudatena na banj ba te yee Gyudatenawo ya ne, man baale na be siamantena yee noodokolonj nyi, baa naase Pool na Banabase diyem na baa funjii wo boya. ⁶⁻⁷ Pool na Banabase ke nyii mena nombia kenja ne, be yeuwo lee donoo kenan man gyu Litra na Debi donooe njan kyaa Likonia teelee man ne, na donooe njan benaa na botoo ne pou kekolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa njan.

ɔtakase nolo kawee kekyo

⁸ Be ke gyu kelii Litra donoo kenj man ne, na otakase nolo kyaa botoo kenj nyi leenanj booo lola e na, o te tale ta koro ta ya. ⁹ O ke kyaa botoo o ne tei Pool kekolosi ne, Pool kee e yididi te o naawo nyi o keleeedi gyae ke tale yela waa nyinj kawee kekyo, ¹⁰ kenje Pool yako e kenkenj nyi “Koro senj n nawoo doo.” Botoo te otakase non tonawo senj o nawoo doo te o fiasɛɛ o ne tee. ¹¹ Balanj banj kena kpene kenj Pool be yee ne, be fae yeesa be deɛ Likonia dei man nyi, “Beenenj besena na ba wose yee denibalanj kaa senj de gyanj yaa?” ¹² Mena doo ba moo be beenenj yela do Banabase na Pool. Ba doo Banabase nyi Sewuse, te ba doo Pool mo nyi Hemise nawolo nyi non yena be kolosire. ¹³ Na be bane non beɛ baake e nyi Sewuse ne deni senje donoo kenj nooman. Te bane Sewuse sae non moo nunkyuese na kyenkyenkooe kaa senj donoo kenj nooman, nawolo nyi non na balanj dikpii kenj ne gyae baa fa Pool na Banabase kedi ngba beenenj ne.

¹⁴ Mona Banabase na Pool ke nyii nombia kenja ne, be kyanja ba kegbase tirii na kawola nyi nombia njan te takaa wo, te ba moo yeesa yeu karatete dokolonj kagyoo balanj dikpii burum banj nsana nyi, ¹⁵ “De tebia, wonj nombia yaa kenja, weera e ne yee mena? Daa mo yee denibalanjwo ngba emee ne. De kɔnae de kaa yako Kristo nombia kpaakpaa njan fa non, na

e ke tina e nombia kenja njan be tanj tonoo ya ne keyee yela, na e ke konj Wurubuarɛ non o beɛ yem ya ne gyanj. Non yeeɛna adido na ateta na epo, na kpene kamase kenj doo ne man ne. ¹⁶ Gyangba kenj na, o yela balanj yee kpene kenj banj gbagba ne gyae. ¹⁷ Mona o na lese o wose wola nyi o kyaa ampanj, lee deeli kenj o ne yee ne doo, te o ne fa non oga na e woose man weeneɛ debanj kpaakpaate man. O ne fa non weeneɛ te o ne yeli e sia na gye.” ¹⁸ Kristo kpilala banj ke yako kenja koranj na, yee wo donj pete be talewo to balanj banj gbɛɛ nyi be na fa wo kedi ya.

¹⁹ Gyudatena baale lee Antioke kenj kyaa Pisidia teelee man ne, na Ikonium konj botoo kaa woleɛ balanj banj agyuenj te ba senawo be wole. Kenje be funjii Pool boya, te be tuu e na teelee lee donoo kenj man keloo donoo nooman. Na banj gyenj nyi o ta yem. ²⁰ Mona Yesu silala banj kekonj kaa yilaa o gyanj ne, o korowo bese gyu donoo kenj man. Ke tee kena na te non na Banabase lanja Debi donoo man.

Pool na Banabase besewo gyu Antioke kenj kyaa Siria teelee man ne

²¹ Pool na Banabase kekolosi Kristo nombia kpaakpaa njan Debi donoo man ne, balanj burum konjawo kaa lee Yesu di te ba bese o silala, Kenje ba besewo gyu Litra na Ikonium na Antioke kenj kyaa Pisidia ne. ²² Be kolosiwo fa Kristotena banj te ba doo wo kakyenj nyi Kristo nombia njan booo lee di ne, baa kyanj na kenkenj. Ba besewo do wo kakyenj nyi, “Kaboena nyi deɛ naa diyem nideli pena deɛ tale gyoo Wurubuarɛ gyoori kenj man.” ²³ Kristotena dikpii kamase man na, Pool na Banabase na lese siamantena fa wo. Ba lese wo tanj na, beɛ bake be noo fane fa wo, na be ta mo be popou do de Gbengyoo Kristo non booo lee e di ne nyinjmaa man.

²⁴ Ba ke ta kila Pisidia teelee doo tanj ne, be gyuu Pamfilia teelee man. ²⁵ Be kolosi Kristo nombia njan Pega donoo man. Be ka lee botoo na, te be gyuuwo Atalia donoo man. ²⁶ Be ka lee botoo mo ne, ba moowo lonj doo bese konj Antioke. Antioke botoo te Kristotena banj fanewo mo wo

do Wurubuarɛ nyinmaa man nyi, waa mo ɔ bɛrɛɛ boele wɔ na baa gyu ke yɛɛ tom ken ɔɔ yɛɛ tan nɛ. ²⁷ Ba ke kɔŋ kaa gyoo botɔɔ nɛ, be yilaa Kristotena dikpii ken pou te be yako wɔ tom ken pou Wurubuarɛ be tɛɛ be dɔɔ yɛɛ, na mena ken ɔ ba toro gbɛɛ fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya, te ban mɔ be lɛɛ Kristo nombia nan di nɛ. ²⁸ Lee kenan wɔle na, be kyaawɔ be tebia Kristotena ban gyan weeya burum.

15

Ba kegyanɛe Gyerusalem donɔɔ man

¹ Balan baale leewɔ Gyudia tɛɛle man kɔŋ Antiɔke donɔɔ man bɛɛ wola Kristotena ban nyi, “Nyi akpaa ɛ te kara ɛ baala wose ngba mena ken Wurubuarɛ mmaraase nan ɔ be yela Mosesi be nmarase see nɛ nawolo ya na, Wurubuarɛ be gyae waa tale lɛɛ ɛ nyee ya.” ² Mena dɔɔ anmaarenɛ dinaa daale gyoo balan benan na Pɔɔl na Banabase nsana. Kenɛte Kristotena ban lese Pɔɔl na Banabase na Antiɔke Kristotena ban baale te be kpila wɔ Gyerusalem na be kaa naa Kristo kpilala ban na ɔsom kegyiise ban lee nombii kei dɔɔ. ³ Kristotena ban ke lo wɔ gbɛɛ tan nɛ, ba moowɔ Fonisia na Samaria tɛɛlese man. Te be yako be tebia Kristotena ban be kyaawɔ botɔɔ nɛ, mena ken balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ ke lɛɛ Yesu nombia nan di. Kristotena ban nyii nombia kenɛna na, yɛɛ wɔ gyon nideli. ⁴ Be ke gyu ka gyoo Gyerusalem nɛ, Kristo kpilala ban na ɔsom kegyiise na Kristotena dikpii ken pou lɛɛ wɔ nideli, te ban mɔ yako wɔ kpene kamase ken Wurubuarɛ be tɛɛ be dɔɔ yɛɛ nɛ. ⁵ Te balan ban nafɔ be doo Farasiitena dikpii ken man te nɛnɛɛ ɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, man baale korowɔ sen te be yako wɔ nyi “Kaboena nyi baa yela ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ke kara be baala wose na baa di Wurubuarɛ mmaraase nan ɔ be yeli Mosesi be nmarase see nɛ dɔɔ.”

⁶ Mena dɔɔ Kristo kpilala ban, na ɔsom kegyiise ban gyanɛewɔ na baa gyoo nombia nenan man. ⁷ Ba ke kyɔɔle dɔŋa gyu

siaman nɛ, Pita korowɔ sen te ɔ yako wɔ nyi, “Me tebia, ɛmɛɛ gbagba ɛ gyen nyi leenanɛ kewalanɛ ken, te Wurubuarɛ lese man nyi maa kolosi Kristo nombia kpaakpaa nan fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, na baa nyin nyii na baa lɛɛ Yesu di. ⁸ Wurubuarɛ nan ɔ gyen walan kamase konɔɔ man nombia nɛ, lesewɔ wola nyi ɔ te lɛɛ wɔ do lee ɔ felinɛ nan ɔ ba mo do be man, ngba mena ken ɔ ba mo do daa mɔ man nɛ dɔɔ. ⁹ Wurubuarɛ te kɛɛ wɔ nyi be yɛɛ balan kpoo lee de man ya, mɔna ɔ moo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ lee ken ɔɔ lɛɛ Kristo di dɔɔ. ¹⁰ Nɛnɛɛ weera te ɛ ne gyae ɛ ke kɛɛse Wurubuarɛ kɛɛ, ken ɛ ne gyae ɛ ka mo kasolo ken daa na de naanaɔ te tale seele ya nɛ, seele ban ɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ? ¹¹ ɛ na yeli ke kɔŋ mena ya! Dɛɛ lɛɛ di nyi de Gbenɛgyoo Yesu bɛrɛɛ ken dɔɔ te Wurubuarɛ lɛɛ da nyee, ngba mena ken ɔ be lɛɛ ban mɔ nɛ.”

¹² Balan ban pou ɔɔ gyanɛɛ nɛ, kyaawɔ yididi deban ken bee tei Banabase na Pɔɔl ne yako wɔ mena ken Wurubuarɛ be tɛɛ be dɔɔ yɛɛ gyakolonɛ nombia na nombia dinaana balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya man nɛ. ¹³ Ba kekolosi tan nɛ, te Gyemisi mɔ gyinaa ɔ nɔɔ nyi, “ɛ tei me gyan, me tebia. ¹⁴ Debokeiman te Simɔn Pita yako daa mena ken Wurubuarɛ be tanɛgbɛɛ yɛɛ wola daa nyi ɔ ne gyae balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, te ɔ lese be man baale mo yɛɛ ɔ wui. ¹⁵ Nombia kenɛna na Wurubuarɛ akpenkpɛngyɔɔra nombia nan te yɛɛ dokolonɛ. Nawolo nyi be nmarasewɔ see nyi Wurubuarɛ kpa nyi,

¹⁶ ‘Kei wɔle na,
maa bese kɔŋ
na maa bese ma Defidi dekpanalan
ken be yeɛɛ nɛ,
na maa desina ka abɔɔ nan be wɔlɛɛ
nɛ,
na ke ka sen nideli.

¹⁷ Denibalan akan ban
na balan ban pou ba te yɛɛ Gyudate-
nawɔ ya
te mɔɔ lese wɔ yɛɛ me wui nɛ,

baa keo man be Gbenjyoo Wurubuarɛ ɲon.

18 Nnɛ yaa man ɛ Gbenjyoo Wurubuarɛ ɲon,

moo wulaa lese keɲa wola lee gyanɲba nɛ ne yako! ”

19 Gyemisi besewo gyina o nɔowoya ɲan doo nyi, “Ma agyuen man na, ɛ na yeli dɛɛ mo nombia ɲaale ɲere balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya, te bɛɛ mo ba wose fa Wurubuarɛ nɛ ya. 20 Mɔna ɛ yela dɛɛ ɲmarase wo tone nyi, be na di bane dɛɛ weenɛɛ ya, na baa lese ba wose lee kafon nombia man. Be na di wonembu ɲon ba te kara o nyee te o ba yem nɛ na wonembu fatabo ya. 21 Nawolo nyi be wula bɛɛ kala Wurubuarɛ mmaraase ɲan o ba mo fa Mosesi nɛ Gyudatena osom deni man kefɛɛfowee kamase, te bee kolosi o nombia ɲenan donoo kamase mo man.”

Tone keɲ boɔ ɲmarase yeleɛ Kristotena ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ

22 Keɲte Kristo kpilala ban na osom kegyiise ban na Kristotena dikpii keɲ mantena akan pou yɛɛ nɔo nyi baa lese be man balan baale na baa kpu na Pɔol na Banabase, na baa kpila wo Antioke. Mena doo ba lese Gyuda ɲon bɛɛ baake e nyi Basabase nɛ, na Silase ban ba wose man dana obuo be man nɛ. 23 Nɔowoya ɲan doo tone keɲ man yena nyi.

“Daa Kristo kpilala na osom kegyiise na ɛ tebia ban be kyaa Gyerusalem donoo man nɛ, ne ɲmarasena tone kei dee yeleɛ emɛɛ Kristotena ban ɛ te yɛɛ Gyudatenawo ya, te ɛ kyaa Antioke na Siria na Silisia tɛɛlese man nɛ. Dɛɛ do ɲon nɔo.

24 De te nyii nyi balan baale ta lee de man koɲ ɛ gyan, kaa mo nɔowoya ɲaale bɛɛ ɲere ɲon te bɛɛ do ɲon kaale, keɲ nyi na daa faa na wo gbɛɛ ya. 25 Mena doo de gyanɛewo kolosi see nyi, dɛɛ lese balan baale kpu na de gyoona kpaakpaa Banabase na Pɔol, na dee kpila wo ɛ gyan. 26 Be yɛɛ balan ban lee de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man doo, te ba moo ba wose fa yen. 27 Keɲ doo te dee kpila Gyudase na Silase mo, na baa

mo be nɔo yako ɲon nombia ɲan doo ɲmarase do tone keɲ man nɛ. 28 Daa na Wurubuarɛ felin ɲon te sɛɛ nyi doo gyae dɛɛ mo nombia ɲaale ɲere ɲon ya. Mɔna ɲan dɛɛ gyae ɛ ke yɛɛ yena nyi, 29 ɛ na di bane dɛɛ weenɛɛ, yaa wonembu fatabo yaa wonembu ɲon ba te kara o nyee te o ba yem nɛ ya. Nɛnɛɛ mo ɛ lese ɛ wose lee kafon nombia man. Akpaa ɛ lese ɛ wose lee keɲa pou man na, kpene kamase gyae ke de fa ɲon. De nɔowoya oto yaa. ɛ kyaa nideli.”

30 Be loo balan ban boɔ kpili nɛ gbɛɛ, te be lanɲa Antioke. Be ke gyu ka gyoo botoo nɛ, be yilaa Kristotena dikpii keɲ pou te ba moo tone keɲ fa wo. 31 Balan ban ke kala tone keɲ nɛ, yɛɛ wo gyon lee mena keɲ boɔ do wo kakyen nɛ doo. 32 Gyudase na Silase ban mo be yɛɛ Wurubuarɛ akpenkpenjyoo rawo nɛ kolosiwo nideli do wo kakyen na don. 33 Be ke di weeya akalansɛɛ ɲaale nɛ, Kristotena ban be kyaa botoo nɛ loo wo gbɛɛ wosefɛeren man te ba besewo lan balan ban boɔ kpila wo nɛ gyan. 34 Mɔna Silase yɛɛ wa agyuen nyi waa doo botoo. 35 Pɔol na Banabase kyaawo Antioke kyare kyomii, te ban na balan burum baale kolosi de Gbenjyoo Wurubuarɛ nombia ɲan fa balan te ba wola wo mo.

Pɔol na Banabase ketira donɲa

36 Deban daale wole nɛ, Pɔol yako Banabase nyi, “Yela dɛɛ bese gyu donoo kamase keɲ man doo gyu kekolosi de Gbenjyoo Yesu nombia ɲan nɛ, na de kaa keɛ balan ban boɔ lɛɛ Kristo nombia ɲan di nɛ kekyaabii man.” 37 Nafɔ Banabase gyaewo nyi waa mo Gyon Maake kpu na ba wose. 38 Mɔna Pɔol keɛ ke nyi tekaboena nyi waa sila wo ya. Nawolo nyi ba ke kyaa Pamfilia nɛ, o te yɛɛ tom na wo kelii oto ya, mɔna o tinaa wo yela botoo. 39 Mena doo kewonɛɛ dinaa daale gyoo ba nsana te be tira donɲa. Banabase moo Maake te ba moowo lon doo lan Saiporose. 40 Te Pɔol mo moo Silase, te Kristotena ban fanewo nyi de Gbenjyoo Wurubuarɛ waa mo o bɛɛɛ boele wo te be loo wo gbɛɛ. 41 Pɔol tɛɛwo Siria

na Silisia tæelese man do Kristotena ban kakyen.

16

Timoti sila Pɔɔl na Silase

¹ Pɔɔl gyuu Dɛbi donɔɔ man, te ɔ gyuu Litra donɔɔ man mɔ. Botɔɔ te ɔ ke naa Kristo baale ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Timoti nɛ. ɔ naa yɛɛ Gyuda alo ɲon ɔ be lɛɛ Yesu di, mɔna ɔ kya yɛɛ Giriki baale e. ² Kristotena ban pou be kyaa Litra na Ikonium donɔɔse man nɛ dii adanseɛ kpaakpaate lee ɔ wose man. ³ Na Pɔɔl ne gyae waa mo Timoti sila ɔ wose dɔɔ, ɔ yela be kara ɔ baala wose, nawolo nyi Gyudatena ban pou be kyaa botɔɔ nɛ gyen nyi Timoti ɔ kya yɛɛ Giriki baale e. ⁴ Ba ke ta bɛɛ lam donɔɔse ɲan man nɛ, be yako wɔ nombia ɲan Kristo kpilala na kegyiise ban be kyaa Gyerusalem be yako see nyi baa di ɲe dɔɔ nɛ. ⁵ Mena dɔɔ Kristotena ban senawɔ kenken ba kelɛɛdi ken man nideli, na wee kamase na balan ne kaa kpɔu na wɔ.

Ba ke baake Pɔɔl gyuu Masedonia tæele man

⁶ Pɔɔl na ɔ tebia tæwɔ ka mo na Firigia na Galatia tæelese ɲan man, nawolo nyi Wurubuare felin ɲon te fa wɔ gbɛɛ nyi baa gyuu kekolosi nombia ɲan Esia tæele man ya. ⁷ Be ke gyuu kelii Misia tæele wulu man nɛ, be yɛɛ kakyen nyi baa gbaa gyoo Bitinia tæele man, mɔna Yesu felin ɲon te fa wɔ gbɛɛ ya. ⁸ Mena dɔɔ be gbaa Misia tæele man tisi lan Torase donɔɔ man. ⁹ Ke nelim na, te Pɔɔl naa kolo na ɔ sia ɲgba doseɛ man nɛ nyi, ɔ te naa balee ɲolo ta lee Masedonia tæele man kɔɲ ɔ na sola e nyi, “Gbaa kɔɲ de gyan Masedonia na n kaa kyɔ daa.” ¹⁰ Pɔɔl kena ke pɛ, te da korowɔ desina da wose bilen na dee gyuu Masedonia nawolo nyi, de lɛwɔ di nyi Wurubuare baake na daa nyi dee gyuu ke yako Kristo nombia kpaakpaa ɲan fa balan botɔɔ mɔ.

Lidia kelɛɛ Yesu di

¹¹ Da moo degbele dinaa lee Torase teen gyuu Samotera. Tɛɛ naawɔ na te de gyuu Neyapolise donɔɔ man. ¹² De ka lee botɔɔ na, te de gyuuwɔ Filipi donɔɔ

man. Filipi donɔɔ kenan yɛɛ Masedonia tæele yenan daale donɔɔ dinaa ke. Na Romantena kyaa donɔɔ kenan man burum, te de kyaawɔ botɔɔ weeya akalansɛɛ ɲaale. ¹³ Gyudatena kefɛɛfowee kelii nɛ, te da leewɔ donɔɔ ken man gyuu bo daale nooman. Na da gyen nyi dɛɛ naa Gyudatena dɛɛgyanɛe fane botɔɔ. De lii botɔɔ na te de tisiwɔ kyaa. Na ala baale te yilaa botɔɔ, te de fiasɛɛ dee kolosi Wurubuare nombia fa wɔ. ¹⁴ Ala ban bɔɔ tei de nombia nɛ, man ɲolo yele yena Lidia. ɔ lee Tiatira donɔɔ ken man te ɔ ne yɔɔ agoo kanyanɛe ɲaale, na ɔ yɛɛ walan ɲon mɔ ɔ na som Wurubuare nideli. Mena dɔɔ de Gbenjyoo toro wa agyuen, te ɔ lɛɛ nombia ɲan Pɔɔl ne yako nɛ do nideli. ¹⁵ Mena dɔɔ be sɔɔ ɲon na ɔ dekpanalanmantena pou Wurubuare lon. Te ɔ yako wɔ nyi, “Akpaɛ ɛ te lɛɛ man do nyi ampan ma te lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di na, kenan na mɛɛ sola ɲon nyi ɛ kɔɲ kaa kyaa me dɛɛ.” Te ɔ waase daa nideli mo daa gyuu ɔ dɛɛ.

Ba kekyan Pɔɔl na Silase tɔ deni

¹⁶ Wee daale nɛ da korowɔ dee gyuu botɔɔ ken bɛɛ fane nɛ, te de gyanɛe na alebubii ɲolo na ɔ yɛɛ balan baale alebu e. Felinkum daale doo ɔ man, ken ne yeli ɔ ne tale gbala. Lee ɔ kegbala dɔɔ ɔ gbenjyooona ban nyina kɔba nideli. ¹⁷ Botɔɔ te alebu kei sila daa na Pɔɔl na ɔ ne fae yeesa nyi, “Balan kɛwɔ yena Wurubuare adidote ɲon tewulɛɛ. Mena ken ɛ ke yɛɛ na Wurubuare ke lɛɛ ɛ nyee nɛ yaa bɛɛ wola ɲon nɛ.” ¹⁸ ɔ yɛwɔ mena weeya burum te yɛɛ Pɔɔl ahin te ɔ gɛɛsewɔ kɛɛ e, te ɔ faree e yako nyiaa, “Lee Yesu Kristo yele man, mɛɛ yako nyan felinkum ken doo ɔ man nyi, lee ɔ man!” Debokenan man te felinkum ken leewɔ ɔ man lan.

¹⁹ Deban ken alebu ɲon gbenjyooona be naa nyi be kɔba kenyin gbɛɛ te tɔɔ nɛ, te ba ke kyan Pɔɔl na Silase te be wɔɲee wɔ gyuu kegyiise dɛɛgyanɛe man balan nsana. ²⁰ Ba moo wɔ gyuu Roman kegyiise gyan te ba ke yako wɔ nyi, “Balan kɛwɔ yɛɛ Gyudatenawɔ, te ba te kɔɲ bɛɛ wɔlɛɛ donɔɔ ken. ²¹ Bɛɛ wola abɔɔ ɲan na sen

tia da mmaraase. Daa yεε Romantenawo, doo gyae dεε tale di ηe doo ya.”²² Mena doo balan dikpii ken pou kaa kyoo wo te ba senawo tia wo. Kegyiise ban yela ba kpee Pool na Silase kegbase te be yela dambiise yee wo nideli.²³ Be ke tuku wo nideli tan ne ba moo wo do deni man, te be faree deni ken doo keere non nyi waa to deni ken nideli na boo nyin lee ya.²⁴ Deni ken doo keere non kenyii nombia kenja doo, o moo wo do deni toomante ken man te o gyoo wo opan be nawoo man.

²⁵ Kelii tεε nsana ne, Pool na Silase korowo beε fane na bee kpee nooneη lese Wurubuarε yele. Na balan akan ban mo be doo deni man ne ne tei wo.²⁶ Debokenan man te teεle wosiwo kenken, te deni ken mokoo wosiwo. Denεe ηan anaanooε pou torowo, te be nawoo leewo opan ken man.²⁷ Deni ken doo keere non kefon ne, o naawo nyi denεe ηan ta toro te o wona o sila lese nyi waa ko o wose. Nawolo nyi non gyeη nyi balan ban pou be doo deni ken man ne ta lee yeu.²⁸ Kenje Pool fae yeesa kenken yako e nyi, “Na gooli n wose ya, de popou kyaa kebo!”²⁹ Mena doo deni ken doo keere non yela ba moo kanea kona e, te o yeuwo gyoo deni ken man te o ke ηminawo Pool na Silase nawoo tεε. Na o ne seree kpakpakpa.³⁰ Te o moo wo lee te o boose wo nyi, “E waase da, won te maa yεε na Wurubuarε ke lee ma nyee?”³¹ Botoo te be tiranoo yako e nyi, “Lee de Gbenjyoo Yesu di, na Wurubuarε ke lee emεε na n dekanalanmantena pou nyee.”³² Te be kolosi de Gbenjyoo Wurubuarε nombia ηan fa deni ken doo keere non na o dekanalanmantena pou.³³ Botoo te deni ken doo keere non moo Pool na Silase gyu ka nyekεe be gyamεε, te ban mo soo non na o dekanalanmantena pou Wurubuarε lon.³⁴ O moo wo gyu o dεε ke fa wo weenεε. Yεε non na o dekanalanmantena pou gyon, nawolo nyi ba te kaa lee de Gbenjyoo Wurubuarε di.

³⁵ Tεε kena te Romantena kegyiise ban kpila kotootena kegyiise nyi, baa gyu keyako deni ken doo keere non nyi, “Waa

lese Pool na Silase na baa ta.”³⁶ Mena doo deni ken doo keere non yako Pool nyi, “Kegyise ban te kpila balan kon nyi maa tina non yela na ε ke ta, mena doo ε ke tale ta wosefεereη man.”³⁷ Mona Pool yako kotootena kegyiise ban nyi, “Be te di de nombia ya te be tuku daa balan nsana te be kyanja daa ke to deni, ken de yεε Romantena gbagbawo. Te nenεε beε gyae baa yo tina daa yela nyi dεε ta. Koa, doo gyu ya, kegyiise ban gbagba baa kon na be kaa lese daa.”³⁸ Mena doo kotootena kegyiise ban besewo gyu ke yako nombia kenja fa Romantena kegyiise ban. Te be kenyii nyi Pool na Silase yεε Romantenawo ne, gyakolonη gyoo wo.³⁹ Mena doo be konawo be gyan kaa doo wo teree, te ba lese wo lee deni ken man, te be waase wo nyi baa lee be donoo ken man.⁴⁰ Pool na Silase ka lee deni ken man ne, be gyuu alo non beε baake e nyi Lidia ne dεε. Te ba ke naa Kristotena ban botoo te be kolosiwo fa wo do wo kakyen te be lanawo.

17

Pool na Silase kekolosi Wurubuarε nombia Tesalonika donoo man

¹ Pool na Silase moowo Anfipolise na Apolonia donooε man te be gyuu Tesalonika donoo man, na Gyudatena osom deni kyaa botoo.² Pool gyuu Gyudatena osom deni ken man, ηgba mena ken o ne tan yεε ne. Pool na balan benan moo Gyudatena kefεεfoweeya atooro soonη gyoo Wurubuarε nombia anmarasen see ηan man.³ Na o na lese nombia ηan man wola wo nyi, “Kaboena nyi Kristo non Wurubuarε be yako see nyi waa kon ne waa naa diyem na waa fon lee yen man. Te o besewo yako nyi, Yesu non nombia mεε yako non ne, non yena Kristo nyeeleere non.”⁴ Te Gyudatena baale agyuen kyεεkeewo te be lee Yesu di, te be sila Pool na Silase. Girikitena ban bee yee Wurubuarε na ala burum baale, ban ba wose man dana obuo ne mo lee nombia ηan do.

⁵ Mona Gyudatena ban ba te lee Yesu di ya ne, man baale sia yεεwo Pool na Silase doo, te ba korowo yilaa donoo ken man

abonjena, te be wosi donoo ken ampan ampan. Mena doo be gyuu balee non bee baake e nyi Gyason ne dee bee keo Pool na Silase baa lese wo fa balan dikpii ken. ⁶ Ken ba te naa wo doo ya ne, be wonje Gyason na Kristotena baale gyu donoo ken kegyiise gyan na yeesa nyi, "Balan kewo yee teleyelawo. Ba de lanje kamase na bee loo nombia do, te nene ba te kaa lii de gyan kebo, ⁷ te Gyason doo non lee wo see o dee. Bee wolee gyoo dinaa Kaesa mmaraase nan, te bee yako nyi gyoo nolo kyaa bela non bee baake e nyi Yesu." ⁸ Donoo ken mantena na kegyiise ban kenyii nombia kenja ne, ba nyonowo nideli. ⁹ Mena doo be yela Gyason na balan akan ban too koba daale mo sen be wole nyi, boo tekaa yee mena bela ya te be tina wo yela.

Pool na Silase kegyu Beria donoo man

¹⁰ Tee ke yu pe te Kristotena ban moo Pool na Silase lee donoo ken man, te be gyuu Beria donoo man. Be ke gyu ka gyoo botoo ne, be gyuuwo Gyudatena osom deni ken man. ¹¹ Balan ban be kyaa Beria ne, gyen nombia kela Tesalonikatena, nawolo nyi ba moo be konoose pou lee Wurubuaré nombia nan. Te bee gyoo Wurubuaré nombia anmarasen see nan man wee kamase, na bee kee nyi nombia nan Pool na wola wo ne yee ampan? ¹² Mena doo Gyudatena balan burum lee Kristo nombia nan di. Te Girikitena ala ban ba wose man dana obuo na Girikitena baala burum mo lee Kristo nombia nan di. ¹³ Gyudatena ban be kyaa Tesalonika kenyii nyi Pool ne yako Wurubuaré nombia nan Beria mo ne, be konawo kaa wosi botoo wolee Pool na o tebia fa wo. ¹⁴ Debokenan man te Kristotena ban loo Pool gbese te o lanja epo nooman. Mona Silase na Timoti doo ban doowo Beria botoo. ¹⁵ Balan ban boo moo Pool ka tee ne, moo e kelii na Atense donoo man. Be ka bese bee kon Beria ne, Pool doo wo tiila nyi baa yako Silase na Timoti nyi be kaa tunj e bilen.

Pool kyaa Atense donoo man

¹⁶ Pool kee gyeki Silase na Timoti Atense donoo man ne, o naawo nyi beenenj te

wulu donoo ken man mena doo takaa e nideli. ¹⁷ Mena doo o gyuu Gyudatena osom deni ken man, na non na Gyudatena na balan ban ba te yee Gyudatenawo ya te bee yee Wurubuaré ne, na gyoo Wurubuaré nombia nan man nideli. Mena te wee kamase mo, o ne kolosi fa balan ban bee kon botoo ken balan ne gyanee ne. ¹⁸ Botoo te wolala baale ban bee baake wo nyi Epikuritena na Setoyikitena ne, na non Pool wonje nombia naale. Pool kekolosi lee Yesu kabese fonj lee yen man nombia ne, balan baale boosewo nyi "Na wonj yaa nkpee kei ne yako baa? Te baale mo kpa, mberem o ne kolosi beenenj wolee baale nombia bo." ¹⁹ Mena doo ba moo Pool gyu be deegyanee ken bee baake ke nyi Areopaguse ne, kegyiise siaman. Te be boose Pool nyi, "Nyanj ke tale lese n kawola wole kei man wola daa? ²⁰ Nawolo nyi n nombia nan n na wolo ne, ta bese nombia wolee da denjela man. Mena doo dee gyae nyi n ka lese ne man wola daa." ²¹ Balan ban be kyaa Atense donoo ken man na noola ban be kyaa botoo ne, bee yee kolo kpu na nombia wolee kenyii na na keyako ya.

²² Kenje Pool korowo sen kegyiise ban be kyaa Areopaguse deegyanee ken siaman te o yako wo nyiaa, "Atensetena, ma te naa nyi gbese kamase man na, e dana yo osom ken man nideli. ²³ Nawolo nyi ma keta mee kila donoo ken na, me naa aboo nan e na som ne, te me naawo nyi e te nmarase gyakaa e kedeesa boe daale doo nyi, 'Wurubuaré non doo gyen e ya ne kedeesa boe.' Mena Wurubuaré non e ba gyen e ya te e na som e ne, o nombia yaa mee gyae maa yako non ne. ²⁴ Wurubuaré non o be yee teele kei na kpene kamase ken doo ke man ne, non yena adido na ateta Gbengyoo. O bee kyaa denese nan denibalan be bam te bee som ne man ne man ya. ²⁵ Te yee mo nyi kolo ne hia na e, te o ne gyae nyi denibalan baa yee fa e ya. Nawolo nyi non ne faa na balan pou nyeedon na weese na kpene kamase. ²⁶ Walan dokolon doo, te o teewo yela debiise balan pou konawo teele kei doo. Non see na

deban, na botɔɔ kenj walaŋ kamase waa kyaa tæele kei dɔɔ. ²⁷ Wurubuare yee kenja pou see na balan kenyin keo e na baa naa e. Mɔna ɔ be dana lem lee de man nolo gyan ya. ²⁸ Ngba mena kenj nolo be yako see nyi, non dɔɔ te de dana nyeedonj te dæe tale wosi da wose te de kyaa nɛ. Emæe gbagba e noɔnenj kpeere nolo yako nombii kei nyi, daa mo de yee ɔ biawɔ. ²⁹ Mena dɔɔ kenj de yee ɔ biawɔ dɔɔ, de na kee nyi Wurubuare yee ngba kɔba yayam, yaa nyeele wolom, yaa boe kenj balan ba mo ba agyuenj na ba adao mo ke yee bane see nɛ ya. ³⁰ Gyangba kenj na Wurubuare lese ɔ sia lee nombia nan balan ba gyenj ya te bæe yee nɛ dɔɔ. Mɔna nenæe dɔɔ ɔ ne faree balan pou yenanj kamase nyi, baa kyækeee lee be gbænenj kumæe man na baa kɔŋ ɔ gyanj. ³¹ Nawolo nyi ɔ ta lese wee daale see, kenj waa ta walaŋ non ɔ ba lese see nɛ dɔɔ, na waa di walaŋ kamase nombia gbæe kpaakpaate man. Mena kenj balan kenyin gyenj nyi mena nombia kenja yee ampanj dɔɔ, te ɔ gyuuusu walaŋ nonanj lee yenj man.”

³² Balan banj kenyii mena kenj Pɔɔl ne kolosi lee yenj wole kefonj wose man nombia nɛ, be man baale kulu e te baale mo yako e nyi, “Dæe gyae n ka bese yako daa mena nombia kenja bela.” ³³ Mena dɔɔ Pɔɔl korowɔ lee balan banj degyanjee kenj man. ³⁴ Balan banj baale senawɔ Pɔɔl wole te be læe Yesu di. Be man baale yena Dinisuse non ɔ yee botɔɔ kenj bæe gyanjee nɛ kegyia nolo e, na alo non bæe baake e Damarise nɛ, na be man balan burum baale.

18

Pɔɔl kegyu Korinto donɔɔ man

¹ Kei wole nɛ, Pɔɔl korowɔ lee Atense donɔɔ kenj man lanj Korinto. ² Botɔɔ te ɔ ke naa Gyuda baale nolo non bæe baake e nyi Akuila nɛ. ɔ yee Pɔntuse baale e, te non na ɔ wæele Pisisila ka lee Itali kɔŋ Korinto donɔɔ man te kyare ta ya. Nawolo nyi gyoo dinaa Klaudiuse ta see mmaraa nyi, Gyudatena pou baa lee Roman donɔɔ kenj man. Pɔɔl gyuuwɔ Akuila na ɔ wæele gyanj Korinto botɔɔ. ³ Te

kenj non na wɔ pou tom yee dokolonj dɔɔ, ɔ kyaawɔ be gyanj te be yee tom bom. Ba tom kenj bæe yee yena nyi, kanyanŋe te bæe mo yee denæe yɔɔ. ⁴ Gyudatena kefæfowee kamase nɛ, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na non na wɔ ta gyoo Wurubuare nombia nan man nideli, na Gyudatena na Girikitena kenyin læe Wurubuare nombia nan di.

⁵ Silase na Timoti ka lee Masedonia kɔŋ na, Pɔɔl te yee kolo kpu na Kristo nombia nan keyako ya. ɔ na lese ne man wola Gyudatena banj nideli nyi Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ. ⁶ Mɔna be bæe Pɔɔl nombia nan te ba tee e. Mena dɔɔ non mo kpiisi ɔ kegba ayimæe woli wɔ kenj nawolo nyi ɔ ta lese ɔ nyinmaase lee be nombia man te ɔ yako wɔ nyi, “Akpa e yoo Wurubuare gbæeman na, emæe gbagba e nombia nenanj, te yee me nombia bela ya. Nawolo nyi kenj kaboena nyi maa yee yaa me yæwɔ nɛ. Lee gyenj ne gyu dɔɔ, maa gyu kekolosi Wurubuare nombia bo fa banj ba te yee Gyudatenawɔ ya nɛ.”

⁷ Mena dɔɔ ɔ leewɔ be gyanj gyu kekyaa Tituse Gyustuse non ɔ te yee Gyuda baale e ya te ɔ na som Wurubuare nɛ dekpanalanj man. ɔ dekpanalanj kenanj benaa na Gyudatena ɔsom deni kenj. ⁸ Bɔ ɔsom deni man kegyia non bæe baake e nyi Kirispuse nɛ na ɔ dekpanalanjmantena pou læe de Gbenjgyoo Wurubuare nombia nan di. Korintotena burum mo nyii nombia nan te be læe na di, te be sɔɔ wɔ Wurubuare lonj. ⁹ Wee daale nelim nɛ, de Gbenjgyoo Wurubuare kolosiwɔ fa Pɔɔl ngba dosee man nɛ nyi, “Na yee ya, mɔna kolosi Wurubuare nombia nan debanj kamase. Na tina na keyako yela ya. ¹⁰ Nawolo nyi me kpue na nenj. Nolo be gyae waa tale yee nenj kolo ya, nawolo nyi balan burum kyaa donɔɔ kei man kenj be yee me wui.” ¹¹ Mena dɔɔ Pɔɔl kyaawɔ botɔɔ kulutoo dokolonj na yaale na ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia nan.

¹² Debanj kenj Galio ba senj Roman-tena gyoo dinaa nawɔɔ man dii gyoori Girikitena dɔɔ nɛ, te Gyudatena yee noɔ te be kyanj Pɔɔl mo e gyu nombia dedii

man. ¹³ Te be yakowɔ nyi “Balee kei na wola balan Wurubuare ɔsom wole daale ken ne tia da mmaraase.” ¹⁴ Pɔɔl ka mo waa kolosi pɛ, te Galio yako Gyudatena ban nyi, “Nyi akpaa den yɛɛ nyi nombi-kum daale yaa balee kei yɛɛwɔ na, nafa maa nyin konɔ fa non. ¹⁵ Mɔna kei dɔɔ, ke yɛɛ nɔwɔya na yela, na emɛɛ gbagba ya mmaraase wose man te ε ne wɔŋee dɔɔ, emɛɛ gbagba ε gyu kedi ε nombia. Nombia kenɔa dinɔɔ dɔɔ, man be gyae maa tale di na ya.” ¹⁶ Te ɔ yela be gegi wɔ lee nombia dedii man botɔɔ. ¹⁷ Kenɛte balan ban pou korowɔ kyan Sositene non ɔ yɛɛ ɔsom deni ken kegyia e nɛ, te be tuku e nombia dedii man botɔɔ, mɔna Galio te tanɔ bua wɔ ya.

Pɔɔl kabese gyu Antiɔke donɔɔ man

¹⁸ Pɔɔl kyaawɔ Kristotena ban be kyaa Korinto nɛ gyan kelii deban daale, te ɔ korowɔ lee botɔɔ mo lonɔ dɔɔ gyu Siria tɛele man. ɔ ne gyu na te ɔ moo Pirisila na Akuila kpu na ɔ wose. ɔ ke gyu ka gyoo Kenkiria donɔɔ man nɛ, ɔ gbee ɔ nyee lee nɛman ken ɔ be kam fa Wurubuare nɛ dɔɔ. ¹⁹ Be ke gyu ka gyoo Efeso donɔɔ man nɛ, ɔ tinaa Pirisila na Akuila yela, te waagen gyuu Gyudatena ɔsom deni man, te non na wɔ gyoo Wurubuare nombia non man. ²⁰ Kenɛte balan ban yako e nyi nafa waa kyaa be gyan kyomii te ɔ bɛɛwɔ. ²¹ ɔ kee gyu na te ɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaa Wurubuare de sɛɛ na, maa bese kɔŋ ε gyan.” Te ɔ moowɔ lonɔ dɔɔ lee Efeso donɔɔ man lanɔ. ²² ɔ kelii Kaesaria donɔɔ man nɛ, ɔ leewɔ botɔɔ gyu Gyerusalem donɔɔ man ka do Kristotena ban nɔɔ, te ɔ lanɔ Antiɔke. ²³ ɔ dii weeya akalansɛɛ botɔɔ, kenan wole nɛ ɔ tɛɛwɔ Galatia na Firigia tɛelese man do Kristotena ban kakyenɔ.

²⁴ Deban kenan man na, Gyuda baale non bɛɛ baake e nyi Apolo, non bɔɔ lola e Alekesanda donɔɔ man nɛ, te kɔŋ ɔ kyaa Efeso donɔɔ man. ɔ yɛɛ walan non ɔ gyan kekolosi nideli, te ɔ gyan Wurubuare nombia anmarasen see non mɔ nideli. ²⁵ Na be tanɔ wola e de Gbenɔgyoo Yesu nombia non nideli. ɔ moo ɔ konɔ pou yase sia kolosi te ɔ wola de Gbenɔgyoo

Yesu wose man nombia non man nideli, mɔna Gyɔn kesɔ balan Wurubuare lonɔ ken kaagen wose man nombia te ɔ gyan. ²⁶ ɔ gyoo Gyudatena ɔsom deni man te ɔ gyoo ɔ konɔ kolosi Wurubuare nombia non. Pirisila na Akuila kenyii ɔ nombia non ɔ na wolo nɛ, be kaa moo e gyu be dɛɛ te be desinawɔ lese Wurubuare nombia non man wola e nideli. ²⁷ Deban ken Apolo be yɛɛ wa agyuen nyi ɔ ne gyu Akaya Girikitena tɛele man nɛ, Kristotena ban be kyaa Efeso nɛ doo e kakyenɔ, te be faa e be nyinmaa man tɔne nyi waa mo gyina Kristotena ban be kyaa botɔɔ nɛ, nyi baa lɛɛ e nideli. ɔ ka gyoo botɔɔ nɛ, ɔ kyoo ban lee Wurubuare bɛɛɛ kenɔ dɔɔ, bɔɔ lɛɛ de Gbenɔgyoo Yesu di nɛ nideli. ²⁸ Be gyanɛ balan man bɛɛ lɛɛ anmaaren lee Wurubuare nombia man na ɔ ne di Gyudatena ban dɔɔ, nawolo nyi ɔ na mo Wurubuare nombia anmarasen see non wola wɔ nyi Yesu yena nyeelɛɛre non Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.

19

Pɔɔl kabese gyu Efeso donɔɔ man

¹ Deban ken Apolo kyaa Korinto nɛ, Pɔɔl besewɔ kila menɛɛ kelii Efeso donɔɔ man. Botɔɔ te ɔ ke naa Yesu silala baale, ² te ɔ bɔɔse wɔ nyi, “Deban ken ε be lɛɛ Yesu di na, Wurubuare moo ɔ felin non do ε man?” Te be tiranɔ fa e nyi, “De te nyii ta gba nyi Wurubuare felin daale kyaa ya.” ³ Te Pɔɔl bɔɔse wɔ bela nyi, “Kenan na Wurubuare lonɔ wonɛti yaa be sɔɔ non?” Te be tiranɔ fa e nyiaa, “Gyɔn Wurubuare lonkesɔ te be sɔɔ daa.” ⁴ Botɔɔ te Pɔɔl yako wɔ nyi, “Ban bɔɔ kyɛɛkee lee be gbɛnenɔ kumɛɛ man nɛ, ban te Gyɔn sɔɔ wɔ Wurubuare lonɔ. Kenɛte ɔ yako Iseraetena nyi, baa lɛɛ non waa kɔŋ non Gyɔn wole nɛ di. Non yena Yesu.” ⁵ Be ke nyii nombia kenɔ nɛ, be yela be sɔɔ wɔ Wurubuare lonɔ lee de gbenɔgyoo Yesu yele man. ⁶ Pɔɔl moo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ, te Wurubuare moo ɔ felin do be man. Botɔɔ te be kolosi deise woleɛ, te Wurubuare tɛɛwɔ be dɔɔ kolosi nombia. ⁷ Na be yɛɛ nɔgba baala kufu bala (12) nɛ.

⁸ Gyaalanɔna batooro sɔɔŋ na, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na ɔ ne gyo ɔ konɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan fa wɔ. Nɔn na wɔ na gyoɔ Wurubuarɛ nombia ŋan man, te ɔ ne wɔŋee ba agyuen kɔŋ Wurubuarɛ gyoori deedii keŋ wose man nombia man, na baa nyin lɛɛ Yesu di. ⁹ Mɔna be man baale yɛɛ konɔɔyɔn te be bɛɛwɔ bɔɔ lɛɛ Yesu nombia ŋan di ya, te be yako nombiakumɛɛ lee de Gbenɣyoo Yesu nyeedon gbɛɛ keŋ ɔ ba wolo nɛ wose man balan nsana. Mena dɔɔ Pɔɔl moo silala ban kpu na ɔ wose, te ba korowɔ tina balan ban yela. Wee kamase na bɛɛ gyanee Tiranuse deni dinaa keŋ ɔ na wola abɔɔ nɛ man gyoɔ Wurubuarɛ nombia ŋan man. ¹⁰ ɔ yɛɛ kei menɛɛ kulutooneŋ ala mena dɔɔ walan kamase ŋon ɔ kyaa Esia tɛɛle keŋ man nɛ, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyii de Gbenɣyoo Yesu nombia ŋan.

Siifa bia

¹¹ Wurubuarɛ tɛɛwɔ Pɔɔl dɔɔ yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana. ¹² Keŋ nyi balan moo adukuse na kanyansebia ke tina Pɔɔl, na be ta mo ke tina be kaweesetena na ba wose te yɛɛ wɔ don, te ban mɔ felinkumɛɛ doo be man na, nɛɛ lee be man.

¹³ Na Gyudatena baale mɔ donɛɛ bee kili gegi felinkumɛɛ lee balan wose man. Be gyoɔ be konɔɔ mo de Gbenɣyoo Yesu yele nyi baa gegi felinkumɛɛ. Bɛɛ gyae baa gegi felinkumɛɛ lee balan wose man na bɛɛ yako nyi, "Lee Yesu ŋon Pɔɔl ne yako ɔ nombia nɛ yele man, mɛɛ faree ŋon nyi 'ɛ lee ɔ man.'" ¹⁴ Na Gyudatena saese kegyia nolo ŋon bɛɛ baake e nyi Siifa nɛ bia baala nyetooro baale ne yɛɛ na mena nombia keŋa. ¹⁵ Be kɛɛ yɛɛ mena nɛ, wee daale felinkum daale bɔɔse wɔ nyi, "Ma gyen Yesu te ma gyen Pɔɔl mɔ, te emɛɛ yena bomɔ?" ¹⁶ Mena dɔɔ balee ŋon felinkum keŋ doo ɔ man nɛ yeuwɔ gyoɔ wɔ ketuku. ɔ tuku wɔ tirii ba kegbase, te ba moo fatabose yekii lee dekanalan keŋ man ditenteli.

¹⁷ Te Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ, nyii nombia keŋa na, gyakolon

gyoo wɔ. Mena dɔɔ ba moo obuo fa de Gbenɣyoo Yesu, te be ta mo ɔ yele do nsendee ya. ¹⁸ Te ban bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, be man balan burum leewɔ balan nsana tɔlɛɛ be nɔwoya lese be nombiakumɛɛ ŋan bɔɔ yɛɛ nɛ debɔɔ. ¹⁹ Be man nmeesentena burum mɔ moo ba nmeesen tɔna ŋan bɛɛ nmarase ba nmeesen nombia do ŋe man nɛ kɔŋ, te Pɔɔl na ɔ tebia too ŋa balan ban pou siaman. Ba mo tɔna ŋan bɔɔ too nɛ pou koya bom na, te yɛɛ kɔba nsendee ya. ²⁰ Lee mena dɔɔ de Gbenɣyoo Yesu nombia ŋan yaaseewɔ gyu lem te balan lɛɛ ŋa do nideli.

Efeso donɔɔ kesinji

²¹ Nombia keŋa pou wɔle nɛ, Pɔɔl yɛɛ wa agyuen nyi waa mo na Masedonia na Giriki tɛɛlese man, na waa gyu Gyerusalem donɔɔ man. Botɔɔ te ɔ yakowɔ nyi, "Akpaa me gyu kelii botɔɔ na, kaboena nyi maa gyu Roman donɔɔ man mɔ." ²² Mena dɔɔ ɔ kpila balan ban bɛɛ kyɔ e nɛ man balan bala, ban yena Timoti na Erasituse nyi baa gyu Masedonia, na ŋon Pɔɔl kekyaa Esia tɛɛle man kyomii.

²³ Deban kenan man te anmaaren dinaa daale gyoɔ Efesotena man lee de Gbenɣyoo Yesu nyeedon gbɛɛ keŋ ɔ silala ban na wolo nɛ dɔɔ. ²⁴ Na nyeele wolom luure nolo kyaa ŋon bɛɛ baake e nyi Demetiriyu. ɔ na mo nyeele wolom luu be bane Atemise denɛɛbia yɔɔ. Mena dɔɔ balan ban bɛɛ yɛɛ mena tom kei nɛ nyinɔ kɔba nideli. ²⁵ Keŋte Demetiriyu ŋon baake ɔ tomyɛera, na ban pou bɛɛ yɛɛ mena tom kenan dinɔɔ nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Me tebia nɔgba ɛ gyen nyi dee nyin kɔba lee da tom kei man. ²⁶ Emɛɛ gbagba ɛ ne naa te ɛ ne nyii mena keŋ Pɔɔl kei ne wɔlɛ balan nyeeɛya, te ɔ na wola balan nyi kpene keŋ bɛɛ mo nyinmaase yɛɛ nɛ, te yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi baa som ya. Na Efeso kebo kaagen te ɔ ne wɔlɛ balan nyeeɛya ya, mɔna ɔ ta mo ɔ nombia nɛnan kila Esia tɛɛle kei pou. ²⁷ Te yɛɛ nyi da tom kei kaagen ne gyae la ke wɔlɛ ya, mɔna de bane alo Atemise deni dinaa keŋ Esia na tɛɛle kei dɔɔ balan pou ne kaa som nɛ,

yele gyae ke yala te de bane Atemise non mo be gyae waa tekaa nyin obuoa bela ya.”

²⁸ Balan dikpii ken ke nyii nombia ken na, ba gyeŋa ban te ba gyoo yeesa kefae nyi, “Daa Efesotena bane Atemise non yee bane dinaa e!” ²⁹ Mena doo donoo ken sinjiwo, te ba ke kyaŋa Gayose na Arisitakuse. Ban yena Masedonia tewulee bala ban be kpue na Pooɔl ne, kente be yee noodokolon wonnee wo gyu be deegyanee ken man. ³⁰ Nafɔ Pooɔl gyaewo nyi waa gyu botoo, mona kaseela ban te fa e gbɛe ya. ³¹ Te Esiatena kegyiise ban be yee Pooɔl o gyoonawo ne, kpilawo ka sola Pooɔl nyi o na fa waa gyu ba degyanee ken man ya. ³² Deban kenan na donoo ken te sinji na be fae yeesa. Baale kpa kei, baale mo ne yako ŋaale kpoo. Be man dikpii dinaa daale mo doo, ban ba gyeŋa kpene ken be koŋ doo te booo kaa gyanee botoo ya. ³³ Te Gyudatena ban moo nombia gyakaa Alekesanda doo. Be teese e lee siaman koŋ balan nsana, mena doo balan ban baale gyuenwo nyi Alekesanda gyae na nombia ŋan koŋ, kente Alekesanda gyinaa o nyinmaa adido nyi waa kolosi lese o noose. ³⁴ Mona balan ban ka gyeŋa nyi o yee Gyuda baale e ne, ba senawo nombii dokolon doo be fae yeesa ŋgba debanse ala ne nyi, “Daa Efesotena bane Atemise yee bane dinaa e!”

³⁵ Kente donoo ken tone ŋmarasere non yela balan ban pou tinaa kekolosi yela te o yako wo nyi, “Efesotena, amote kyaa la teele kei doo ken nyi o ba gyeŋa nyi Efeso donoo yena de bane dinaa Atemise deni na o boe ken kee wola o dinoo ken ba lee adido kaa yala ne nyee ya? ³⁶ Nolo be kyaa ken nyi waa tale lee mena nombia ken anmaaren ya. Mena doo e nyin konoo, e na barase yee kolo ya. ³⁷ Balan kewo ban e ba mo wo koŋ ne, te ŋmeele kolo lee de bane deni man ya. Te ba te yako nombiikum mo tia de bane kei ya. ³⁸ Akpaa Demetiriyu na o tebia na nolo dana nombia na, nombia kedi weeya kyaa te kegyiise ban mo kyaa. Baa tale mo doŋa gyu botoo. ³⁹ Mona nyi akpaa e dana nombia wolee ŋaale na, kaboena nyi donoo setena gbagba baa di ŋa ŋgba

mena ken da mmaraa ken na wolo ne. ⁴⁰ Akpaa da te kee nideli ya na, dee nyin nombia lee gyeŋa basabasa kei doo. Te akpaa de nyin nombia mo na, doo gyae dee tale tiranoo lese da wose lee ŋe man ya, nawolo nyi basabasa kei be tan nyee na nawoo ya.” ⁴¹ O kekolosi tan ne, te o yela balan ban pou yaaseewo.

20

Pooɔl kegyu Masedonia na Giriki teese man

¹ Basabasa ken wole ne, Pooɔl baake Kristotena ban pou yilaa te o kolosiwo fa wo do wo kakyen te o kalaa wo, te o lee botoo lan Masedonia. ² O teewo kila botoo yenan pou, na o ne kolosi do balan ban pou kakyen te o leewo botoo koŋ Giriki teele man. ³ O kyaawo botoo gyaalan na batooro. O kee desina o wose waa gyu Siria teele man na te o naawo nyi Gyudatena ne bake o nyeeman. Mena doo o yee wa agyuen nyi waa bese ka mo na Masedonia teele man. ⁴ Balan ban booo sila e gyu ne yena Piruse non o ba lee Beria ne bu Sopata, na Arisitakuse na Sekunduse ban booo lee Tesalonika ne, na Gayose non o ba lee Debi ne, na Timoti na Tikikuse na Tirofimuse ban booo lee Esia teele man ne. ⁵ Mena balan kewo kyaŋa gbɛe te ba ke kyaawo Torase donoo man daa daa. ⁶ Gyudatena bodobodo ken tee be doo ke man ya kedi wee dinaa ken wole ne, da moo degbele dinaa lee Filipi. Weeya anon wole ne te de ka tunja ban booo kyan gbɛe lan ne Torase donoo man te de dii weeya nyetooro botoo.

Pooɔl kegyuusu Yutikuse lee yen man

⁷ Gyudatena kefeefowee ken wole ne de popou kaa gyanee wo dee di weenee ŋan de Gbenjyoo Yesu ba wola daa nyi dee di na dee mo toose e ne. Lee ken tee de naa na Pooɔl waa bese doo, o kolosi Wurubuare nombia ŋan menee kelii tee nsana. ⁸ Na kanease burum doo abansoro deni ken man doo gyanee ne. ⁹ Pooɔl kee kolosi ken ne, na tobaale non be baake e nyi Yutikuse ban ee abansoro deni keban gyakaa atoorote ken nfansere doo o ne deneli. Lee Pooɔl kekolosi kyare doo

dosoronj moo tobaale non, te tira e lee botoo kaa lo tseele man. Be gyuuwo ke gate e na o ta yem. ¹⁰ Kenje Pool tisiwo gyu ke bunj tobaale non doo te o pukaa e te o gyuuusu e lee yenj man. Kenje o yako wo nyi, “E na yeli e woe ke lo non ya, o delena.” ¹¹ Kenje Pool besewo gyu ba dekyae kenj man adido botoo te be ke dii weenee nan de Gbenjyoo Yesu kpa baa di na baa mo toose e ne. O besewo kolosi menee kelii tee kee yee maa na te o lanawo. ¹² Te balan banj moo tobaale non o ba yem te Pool be gyuuusu e ne, gyu o dekanalanj man te be popou woe fee wo.

Pool kekalaa Efeso kegyiise banj

¹³ Kenje da gyoowo degbele dinaa kenj man gyu Arose donoo man, na de kaa mo Pool kpu na da wose. Nawolo nyi o yako daa nyi waa kyanj gbee na o naawo, na de kaa mo e botoo. ¹⁴ O ke konj kaa tunj daa Arose donoo man kenj ne, da moo e kpu na da wose gyu Mitilene donoo kenj man. ¹⁵ Tee kena kenj ne te da moo degbele dinaa kenj bela kelii Kiyose tseelebi kenj lonj be kilisi ke ne yenanj. Weeya alate kenj na te de gbaawo gyu Samose tseelebi kenj lonj be kilisi ke ne man, te ka weeya atoorote na, te da gyoo Miletuse donoo man. ¹⁶ Pool yee wa agyuenj nyi, o be gyae waa senj Efeso donoo man ya, na o be nyinj wolae debanj Esia tseele man ya. Nawolo nyi o ne gyae bilenj nyi akpaa o tale na, waa gyu Gyerusalem donoo man ke tunj Gyudatena wee dinaa kenj bee baake ke nyi Pentekosite ne.

¹⁷ O ke kyaa Miletuse na, te o kpilawo ka mo Efeso Kristotena osom kegyiise banj. ¹⁸ Ba ke konj kaa gyoo ne, o yako wo nyi “Emee gbagba e gyenj nyi, leenanj wee gyanjgate kenj moo konj e gyanj Esia tseele man ne, daa na non kyaawo nideli weeya njenanj pou man. ¹⁹ E gyenj mena kenj moo yokose ma wose te moo mo siasaranj yee tom kenj nideli ngba de Gbenjyoo Wurubuarj tobaale ne. Te e naa mena kenj Gyudatena ba koro senj me doo te boo do manj sibiyyam ne. ²⁰ E gyenj nyi debanj kenj mee kolosi Wurubuarj nombia nanj fa non balan nsana na ya akpanalanse man ne, me ta mo kolo weese non ya.

Ma lese aboo nanj gyae ke kyoo non ne pou wola non. ²¹ Gyudatena na Girikitena pou te me fareewo nyi, baa kyeekee lee be nombiakumee man na baa konj Wurubuarj gyanj na baa lee de Gbenjyoo Yesu di. ²² Te nenee, mee gyae maa yee kpene kenj Wurubuarj felinj non ne gyae doo mee gyu Gyerusalem, mona moo gyenj kpene kenj gyae ke konj me doo botoo ya. ²³ Nombii dokolonj kenj ma gyenj yena nyi, Wurubuarj felinj non ne faree manj donoo kamase man nyi, baa naase manj diyem na baa kyanj manj to deni. ²⁴ Mona moo ne kee ma nyeedonj nyi ke yee kolo ke fa manj ya. Mee gyae maa yee tom kenj de Gbenjyoo Yesu be fa manj nyi maa yee ne ke si ko oto. Tom kenanj yena nyi, maa yako o nombia kpaakpaa nanj fa balan nyi Wurubuarj waa mo o beree boele wo.”

²⁵ Nenee ma gyenj nyi emee banj pou moo kili e doo yako non Wurubuarj gyoori kenj wose man nombia nanj ne, e man njolo be gyae waa tekaa naa manj bela ya. ²⁶ Mena doo gyenj wee kei mee yako non baa nyi, akpaa e man njolo da yoo lee Wurubuarj gbee man na, me noo be doo ya. ²⁷ Nawolo nyi ma te yako non Wurubuarj nyeeman nombia nanj pou. ²⁸ E kee e wose doo nideli, na e ke kee balan banj Wurubuarj felinj non ba mo wo do e nyinjmaa man ne mo doo nideli. E kee Kristotena dikpii kenj doo nideli ngba mena kenj wonembu keelere ne kee o wonembia doo ne. Banj yena banj Wurubuarj be yela o bu ba yem lee ba nyeeya ne. ²⁹ Ma gyenj nyi ma ke lanj wole na, balan kumee baa kaa gyoo e man ngba mena kenj gbougbose na gyoo wonembia man ne, te boo gyae baa tina non yela ya. ³⁰ Te debanj daale gyae kelii ne, baale baa lee emee gbagba e dikpii kenj man na baa beo e tebia Kristotena banj baale sila ba wose. ³¹ Mena doo e doo e wose doo, na e ke toose nyi kulutoonenj atooro sooj te me faree non na siasaranj nelim na ka weese pou.

³² Te nenee mee mo non mee do Wurubuarj nyinjmaa man. Nombia nanj na wola Wurubuarj beree kenj o dana fa deniwalanj ne, ne gyae la ke kyoo non na e

ke tale senj nombia njan ε be lεε di ne man nideli. Wurubuarε waa mo ɔ nyinjmaa gyakaa εmεε na ɔ balan akanj banj ɔ ba lese ne pou dɔɔ. ³³ Me sia te yeε nolo kɔba yayam yaa ɔ kɔba, yaa wa abɔɔ dɔɔ ya. ³⁴ εmεε gbagba ε gyenj nyi ma nyinjmaase kenja te ma moowo yeε tom te me nyinja abɔɔ njan pou gyae ke hia daa na me tebia ne. ³⁵ Ma wola njon kpene kamase man nyi, kaboena nyi walanj kamase waa yeε tom nideli mena, na waa nyinj kolo kyɔ banj bɔɔ dana donj ya ne. Na ε ke tɔɔse de Gbenjgyoo Yesu kawola kenj nyi, “Kolo kefa dana gyonj na wosefεerenj kela kolo kenjinj lee nolo gyanj.”

³⁶ ɔ kekolosi kenja tanj ne, be popou tisiwo bunj ba doona dɔɔ te be fanewɔ. ³⁷ Kenj te be man walanj kamase moo kewii pukaa e te be kalaa e. ³⁸ Kenj ɔ be yako wɔ nyi bɔɔ gyae baa tekaa naa e bela ya ne, kenj yena kpene kenj be takaa wɔ nideli. Ba moo e ka tee, te ɔ gyoo degbele dinaa kenj man lanj.

21

Pɔɔl kamo ɔ nyee banj Gyerusalem

¹ Da ke kalaa dɔnja tanj kenj ne, da moowo lonj kenj dɔɔ teenj te da tonawɔ gyu Kosi donɔɔ man. Tεε naawɔ na te de ka gyoo Rodesi donɔɔ man, te da leewɔ botɔɔ gyu Patara donɔɔ man. ² Botɔɔ te de naa degbele dinaa daale na kee gyu Fonisia tεele man te da gyoo ke man lanj. ³ De sia ke gyɔ Saiporɔse tεelebii kenj lonj be kilisi ke ne, te de tinaa ke yela te de kpasewɔ mo ka ata yenanj gyu ka senj Tae boo nɔɔman Siria tεele kenj dɔɔ. Botɔɔ te ba lese kasolɔse njan doo degbele dinaa kenj man ne see. ⁴ Botɔɔ te de naa Kristotena baale te de kyaawɔ be gyanj weeya nyetooro. Te Wurubuarε felinj njon tεewɔ be dɔɔ yako Pɔɔl nyi, ɔ na fa waa gyu Gyerusalem ya. ⁵ Mɔna debanj kenj kelii nyi dεε koro lee be gyanj ne, te da korowɔ mo de gbεε bela. Kenj te banj na be wεela na be bia pou gyuuwɔ ka tee daa donɔɔ kenj nɔɔman. Te de popou bunawɔ da doona dɔɔ εpo kenj nɔɔman te de fanewɔ. ⁶ De kalaa dɔnja te de ka gyoo degbele dinaa kenj man te

banj mɔɔ besewɔ lanj be dεε. ⁷ Da besewɔ mo de gbεε kenj dɔɔ lee Tae menεε kelii Pitolemase te da doo Kristotena banj be kya botɔɔ ne nɔɔ te de kyaawɔ be gyanj wee dokolonj. ⁸ Tεε kena na te da korowɔ ka gyoo Kaesaria donɔɔ man, te de ka soo Filipino njon ɔ ne tεε kolosi Kristo nombia ne. Njon Filipino mɔ kpue balan nyetooro banj bɔɔ kyaa lese Gyerusalem nyi baa kεε weenεε kekpeleε dɔɔ ne man. ⁹ Na ɔ dana bia alebia banaara banj ba te yala ta ya, na Wurubuarε ne tεε be dɔɔ kolosi.

¹⁰ De ke di weeya akalansεε njaale botɔɔ ne, te Wurubuarε dekpenjkenjgyɔore nolo njon bεε baake e nyi Agabuse ne, lee Gyudia tεele man kɔnj. ¹¹ ɔ kɔnja de gyanj na, te ɔ moo Pɔɔl abɔɔɔ mo baake njon gbagba ɔ nawɔɔ na ɔ nyinjmaase te ɔ yakowɔ nyiaa, “Nne yaa Wurubuarε felinj njon ne yako. Nne te Gyudatena banj be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne, baa bake njon ɔ tee abɔɔɔ kei ne, na baa lese e fa balan banj ba te yeε Gyudatenawɔ ya ne.” ¹² Debanj kenj dɔɔ nyii mena nombia kenja ne, te daa na balan akanj banj be kyaa botɔɔ ne waase Pɔɔl nyi ɔ na gyu Gyerusalem ya. ¹³ Kenj te Pɔɔl tiranɔɔ fa wɔ nyi, “Weera ε ne wii te ε ne yeli dekɔkɔrɔkɔɔ ne kyanj manj mena? Na me desina ma wose bo fa kebake kaagenj Gyerusalem ya, mɔna ma te desina ma wose fa yenj mɔ lee de Gbenjgyoo Yesu yele man.” ¹⁴ Da te tale kyεεkee wa agyuenj ya, mena dɔɔ de tina e yela te de yakowɔ nyi, “Wurubuarε gbagba waa yeε ɔ kegyaebii.”

¹⁵ Da ke kyaa botɔɔ kyomii ne, da moo da wose te de lanja Gyerusalem. ¹⁶ Kristotena banj bɔɔ lee Kaesaria ne man baale sila daa, te ba moo daa gyu Masone njon ɔ ba lee Saiporɔse donɔɔ man ne dεε. Masone kei yeε walanj njon ɔ be wulaa lee Kristo di leenanj kewalanj kenj.

Pɔɔl kagyoo Gyerusalem donɔɔ man

¹⁷ De ka gyoo Gyerusalem donɔɔ man ne, Kristotena banj be kyaa botɔɔ ne lee daa nideli. ¹⁸ Ke tεε naa kenj ne, daa na Pɔɔl gyuuwɔ ka do Gyemisi nɔɔ. De ke gyu kenj na ɔsom kegyiise banj pou kyaa botɔɔ. ¹⁹ Pɔɔl doo wɔ nɔɔ te ɔ yako wɔ

kpene kamase keŋ Wurubuaɛ be tɛɛ ɔ dɔɔ yɛɛ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya man nɛ. ²⁰ Be ke nyii nombia ŋan taŋ nɛ, be popou lese Wurubuaɛ yele. Te be yako e nyi, “Kegyia Pɔɔl, ŋgba n naa mena keŋ Gyudatena burum be lɛɛ Kristo nombia ŋan di, mɔna be sɛɛ be dana Wurubuaɛ mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see nɛ man nideli. ²¹ Be te nyii n nombia nyi, n na wola Gyudatena ban pou be kyaa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ tɛɛle dɔɔ nyi, baa tina Wurubuaɛ mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see nɛ dɔɔ kedi yela. Be na kara ba bia baala wose ya, te be na sila de naanaɔ benen nombia ŋan bela ya. ²² Kei na sena yaa dɛɛ yɛɛ baa, de yɛɛ sena baa nyii nyi n te kɔŋ kebo. ²³ Mena dɔɔ yɛɛ kpene keŋ dɛɛ yako neŋ nɛ. Balan banaara baale kyaa de gyan kebo keŋ bɔɔ kaŋ ntam. ²⁴ Gyu ke kpu na balan banaara kɛwɔ na ɛ ka gberaa ɛ wose, na n ke tɔ kom keŋ baa gyoo nɛ, na baa nyiŋ tale tisi ba nyeeya. N yɛɛ mena na, walaŋ kamase waa naa nyi nombia ŋan pou bɔɔ yako lee n wose man nɛ te yɛɛ ampan ya. Mɔna baa naa nyi nyan gbagba mɔ n ne di Wurubuaɛ mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see nɛ dɔɔ nideli. ²⁵ Balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ dɔɔ, da te ŋmarase tɔne yelee wɔ te de yako wɔ kpene keŋ dɔɔ bake see nɛ nyi be na di bane dɛɛ weenɛ ya. Be na di fatabo ya te be na di wonembu ŋon ba te kara ɔ nyee pɛte ɔ ba yem nɛ ya. Nenɛɛ baa lese ba wose lee kafon nombia man.” ²⁶ Mena dɔɔ tɛɛ kena keŋ na, te Pɔɔl moo balan banaara ban, te be gyuuwɔ kegberaa ba wose. Te ɔ gyuu Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ man ka see wee keŋ ba wose kegberaa keŋ gyae ke taŋ, na wee keŋ be man walaŋ kamase waa fa Wurubuaɛ kedi.

Ba kekyan Pɔɔl

²⁷ Weeya nyetooro ŋan kɛɛ benaa keŋ nɛ, Gyudatena baale ban bɔɔ lee Esia tɛɛle man nɛ naa Pɔɔl Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ man. Te be feefuwɔ do balan dikpii keŋ bɔɔ gyanee botɔɔ nɛ

te be kyanja e, ²⁸ te be fae yeesa nyi, “Iseraetena ɛ kaa kyɔ daa, balee kei yena walaŋ ŋon ɔ dɔŋ yenaŋ kamase ɔ na wola balan pou nombia tia de balan na Wurubuaɛ mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see fa daa nɛ, na Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ. Lee kenaŋ wɔle koran na, ɔ ta mo balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ kɔŋ Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ man mo ayimɛɛ kaa buraa ke.” ²⁹ Keŋ dɔɔ bɔɔ yako mena yena nyi, na be wulaa naa Efeso baale ŋon bɛɛ baake e nyi Tirofimuse nɛ, na Pɔɔl dɔŋɛɛ donɔɔ keŋ man, mena dɔɔ na ban gyeŋ nyi Pɔɔl ta mo e gyu Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ man.

³⁰ Botɔɔ te donɔɔ keŋ pou sinjiwɔ te balan yeuwɔ lee yenaŋ kamase kɔŋ kaa kyan Pɔɔl te be wɔŋee e lee Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ man. Karatete dokolon te be kyanja ka asima ŋan pou tɔ. ³¹ Be kɛɛ gyae baa ko e nɛ, te tiila ke tunja Romantena yoonɔɔtɛna siamante ŋon nyi, Gyerusalem donɔɔ keŋ pou te sinji. ³² Debokenan man te ɔ moo yoonɔɔtɛna kegyiise na yoonɔɔtɛna baale, te be yeuwɔ gyu balan dikpii keŋ gyan. Balan ban kena siamante ŋon na yoonɔɔtɛna ban nɛ, te be tinaa Pɔɔl ketuku yela. ³³ Be siamante ŋon gyuu Pɔɔl gyan te ɔ ke kyanja e te ɔ yakowɔ nyi baa mo agbaraagbaraase ala bake e. Kenɛte ɔ bɔɔse wɔ nyi, “Amɔte yena balee kei, te wɔŋ yaa ɔ yɛɛwɔ?” ³⁴ Balan ban baale ne yako nombii dokolon na baale mɔ ne yako ŋaale kpoo. Botɔɔ kee wosi dɔɔ, yoonɔɔtɛna siamante ŋon ta gyeŋ nombia ŋan nyee na ŋe nawɔɔ ya, mena dɔɔ ɔ yako ɔ tewulɛɛ ban nyi baa mo e gyu ba dekyae man. ³⁵ Be ka mo e kelii botɔɔ keŋ bɛɛ mo gyeŋ gyoo deni keŋ man nɛ, balan ban sia keyɛɛ dɔɔ yoonɔɔtɛna ban gate Pɔɔl seele adido. ³⁶ Na balan ban be silana wɔ nɛ, ne fae yeesa nyii, “ɛ ko e.”

³⁷ Be kɛɛ gyae baa mo Pɔɔl gyoo yoonɔɔtɛna ban dekyae keŋ man nɛ, ɔ yako yoonɔɔtɛna siamante ŋon nyi, “Mɛɛ gyae maa yako neŋ nombii daale.” Te ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, “N ne nyii Giriki dei?” ³⁸ “Na nyan yena Igyipite baale ŋon n be

kyaa koro senj tia kegyiise te n ba mo awudiina kakponse banaara (4,000) sila n wose gyu kefula man ne yee?" ³⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ fa e nyi, "Koa, me yee Gyuda baale e te ba lola manj bo Silisia teelee man. Ma lee Tasuse donɔɔ kenj ke dana yelee ne man. Waaseda, fa manj gbɛɛ na maa kolosi fa balan banj." ⁴⁰ Te yoonɔɔtena siamante non faa e gbɛɛ nyi waa kolosi. Mena dɔɔ Pɔɔl senjawɔ botɔɔ kenj bɛɛ mo gyen gyoo deni kenj man ne, te ɔ gyinaa ɔ nyinjmaa adido nyi baa wu be nɔɔ na baa tei e. Balan banj ke wu be nɔɔse ne, te Pɔɔl kolosiwɔ Hiburu dei man fa wɔ.

22

¹ Kenjete Pɔɔl kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyiaa, "Me tebia na me kyaa, e tei manj." ² Be kenyii ɔ kekolosi na wɔ Hiburu dei man ne, be wuu be nɔɔse te botɔɔ yeeɔɔ diinj. Te Pɔɔl yakowɔ nyi, ³ "Me yee Gyuda baale e te ba lola manj bo Tasuse Silisia teelee dɔɔ mɔna be keele manj bo Gyerusalem donɔɔ man kebo, Na me yee Gamaleli tobaale e. ɔ keele manj nideli de naanaɔ ɔsom amanberɛ gbɛɛ man te me yase me sia mo ma wose lo Wurubuare dɔɔ ngba mena kenj e man walanj kamase ne yee gyen ne. ⁴ Me naase banj be dɔɔ de Gbenjgyoo Yesu nyeedonj gbɛɛ kei dɔɔ ne diyem nideli kenj nyi be baale koranj yekeewɔ, te me kyanja be man ala na baala pou keto deni. ⁵ Sae kegyia na nombiadiira kegyiise baa di adanseɛ nyi kpene kenj mee yako ne yee anokoare. Nawolo nyi me lee tɔna koranj lee be gyanj, njan bɔɔ njmarase fa be tebia Gyudatena banj be kyaa Damasekuse ne, te me gyuuwɔ me kaa kyanj Kristotena banj be kyaa botɔɔ ne, na maa do wɔ akyakaase kɔnj Gyerusalem na baa wɔnj ba denjela.

Pɔɔl kekolosi lee ɔ kekyekee wose man

⁶ Kenjete Pɔɔl yakowɔ nyi, ma keta gyu ka benaa Damasekuse donɔɔ kenj na weese ta senj dɛɛ. Karatetee dokolonj te kenmanjee dinaa daale lee adido kaa njmaale polɛ kilisi manj. ⁷ Kara manj lo teelee man te me nyii nɔɔwoya njaaale ne bɔɔse manj nyi, 'Sɔɔl! Sɔɔl! Weera te n

ne naase man diyem?' ⁸ Te me bɔɔse e nyi, 'Nyanj amɔte njonanj me Gbenjgyoo?' Te ɔ tiranɔɔ nyi 'Manj Yesu Nasarete baale non n ne naase diyem ne.' ⁹ Balan banj daa na wɔ dɔnjɛ ne naa kenmanjee kenj, mɔna be te nyii nɔɔwoya njan be kolosi na manj ne man ya. ¹⁰ Me bɔɔsewɔ nyi, 'Wonj te maa yee me Gbenjgyoo?' Te de Gbenjgyoo yako manj nyi, 'Koro gyu Damasekuse. Botɔɔ te baa yako nenj kpene kamase kenj Wurubuare ne gyae nyi n ke yee.' ¹¹ Kenmanjee dinaa kenj yela me sia yeleeɔɔ, mena dɔɔ balan banj daa na wɔ dɔnj ne, kyanja na manj me nyinjmaa manj gyu ka gyoo Damasekuse donɔɔ man.

¹² Balee njolo non bɛɛ baake e nyi Ananiase ne kɔnjawɔ kaa keɛ manj. ɔ yee walanj non ɔ ne yee Wurubuare, te ɔ ne di Wurubuare mmaraase njan dɔɔ nideli, te Gyudatena banj pou be kyaa Damasekuse ne ne bu e nideli. ¹³ ɔ kɔnjawɔ kaa senj me gyanj te ɔ yakowɔ nyi, 'Me dɔɔ Sɔɔl, gyuuusu n sia na n kena.' Debokenanj man te me sia gyuuusuwɔ te me naa e. ¹⁴ Te Ananiase yako manj nyi, 'De naanaɔ Wurubuare lese na nenj nyi nya gyenj kpene kenj ɔ ne gyae nyi nya yee, na n kena ɔ walanj non ɔ gbɛɛnenj tenɛɛ Wurubuare siaman ne, na n ke nyii ɔ nɔɔwoya. ¹⁵ Nawolo nyi nyanj ne gyae la n ke di ɔ wose man adanseɛ fa balan pou lee kpene kenj n be naa, na kpene kenj n be nyii lee ɔ wose man ne. ¹⁶ Nenɛɛ wonj yaa n ne daa? Koro senj na n ke yela baa sɔ nenj Wurubuare lonj na n ke fane de Gbenjgyoo Yesu yelee man, na Wurubuare ke gberaa nya ayimeɛ lee n wose man.'

Pɔɔl yako Wurubuare nombia balan banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne man

¹⁷ Kenjete Pɔɔl besewɔ gyina ɔ kekolosi dɔɔ nyi, debanj kenj mɔɔ bese gyu Gyerusalem te mɔɔ gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man me kaa fane ne, me naa kolo na me sia njgba doseɛ man ne. ¹⁸ Keman te me naa de Gbenjgyoo Yesu te ɔ yako manj nyi, 'Yee bilenj na n ka lee Gyerusalem debokeiman! Nawolo nyi, balanj kewɔ be gyae baa lee nya adanseɛ kenj n ne dii lee ma wose manj ne di ya.'

19 Kenje me tiranoo nyi, 'Me Gbenjyoo, balan kewo gyen nyi me gyuu Gyudatena osom denee man donoo kamase man, ke kyanee balan ban bee lee nen di ne, te me tuku wo. 20 Te deban ken bee ko Sitifin non o be di n wose man adansae nideli ne, na ma senje botoo mee do wo kakyen, te man koran kee na ba kegbase doo.' 21 Te de Gbenjyoo yako man nyi, 'Ta! Maa kpila nen lelem, balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne gyan.'

22 Balan ban tei e kelii deban ken o be kolosi nombia ken pou tan ne. Botoo te be fae yeese nyi, "E ko e! E ko e! O tekaboena nyi waa kyaa teele kei doo ya."

23 Na bee fae yeese, te ba kpee ba kegbase na bee fiili na adido na be funii anasa gyuu adido. 24 Mena doo yoonootena siamante non faree o tewulee ban nyi, baa mo Pool gyuu yoonootena dekyae ken man na baa kebii e dambiise na baa boose e kpene ken doo balan ne fae yeese o doo mena.

25 Ba ke bake e baa tuku e ne te Pool boose yoonootena kegyia non o senje botoo ne nyi, "Gbese doo nyi ya tuku Roman bu dalolasa non e te di o nombia na e ke bu e foo yee?"

26 Yoonootena kegyia non ke nyii nombia ken ne, o korowo gyuu yoonootena siamante non gyan ke yako e nyi, "Won yaa e ne gyae e ke yee ne? Balee kei yee Roman bu dalolasa e o!" 27 Yoonootena siamante non gyuu Pool gyan ke boose e nyi, "Yako man, n yee Roman bu dalolasa e?" Kenje Pool tiranoo nyi, "Ayi me yee Roman bu dalolasa e." 28 Botoo te yoonootena siamante non yakowo nyi, "Man too kom dinaa pete ma bese Roman baale." Te Pool mo yako e nyi, "Man doo me yee Roman bu dalolasa e." 29 Mena doo ban nafa boo yeli baa boose e nombia ne, tuuwo lee o gyan bilen. Deban ken yoonootena siamante non gbagba be naa nyi Pool yee Roman bu dalolasa e te boo do e akyakaase ne, yakolon gyoo e.

Be kamo Pool gyuu donoo kegyiise siaman

30 Yoonootena siamante non gyaewo waa gyan kpene ken kitii doo Gyudatena ne kara Pool noose ne nideli, mena doo tee kena ne o yela ba lese Pool akyakaase

nan, te o yela Wurubuare saese kegyiise na donoo kegyiise pou gyanewo, te o moo Pool kaa sen be siaman.

23

1 Pool kee kegyiise ban boo gyanee ne sia gbese te o yakowo nyi, "Me tebia Iseraetena, me konoo bee bu man foo gbese kamase man ya, nawolo nyi me kyaawo nideli Wurubuare siaman kaa lii nan gyan." 2 Botoo te Wurubuare sae kegyia Ananiase faewo do ban ba senje benaa na Pool ne nyi, baa gyoo e o noo gbese. 3 Kenje Pool mo yako e nyi, "Wurubuare waa gyoo nyan mo. Kee o ke kyaa botoo ngba deni dekyan ken boo gyilaa ke wole wolom ne. N kyaa botoo n na mo mmaraa di me nombia, mona nyan gbagba mo n ta fom Wurubuare mmaraa, ngba n be fae do wo nyi baa gyoo man ne." 4 Botoo te balan ban ba senje benaa na Pool ne yakowo nyi, "Wurubuare sae kegyia yaa n na tee ne!" 5 Kenje Pool tiranoo nyi, "O me tebia, me ta gyem nyi non yena Wurubuare sae kegyia non ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyi, 'E na kolosi walan non o ne di balan doo ne wose man nombiikum ya.'

6 Te Pool kena nyi balan ban baale yee Sadukiitenawo te baale mo yee Farasiitenawo ne o fae yeese nyi, "Me tebia, me yee Farasii baale e, te me kya mo yee Farasii baale e. Ken doo bee di me nombia yena nyi, me sia yakaa nyi ban boo yem ne baa fon lee yen man." 7 O ke yako mena ne, kale gyoo Sadukiitena na Farasiitena ban man te dikpii ken kpasewo akpen ala. 8 Nawolo nyi Sadukiitena ne yako nyi yen wole kefon be kyaa bela ya, yaa Wurubuare kpilala na felinkumee be kyaa ya, mona Farasiitena ne lee ken pou di nyi ne kyaa. 9 Kale dinaa daale gyoo wo, kenje Gyudatena mmaraa wolala ban be yee Farasiitenawo ne, man baale korowo sen kenken nyi, "Da te naa dukum ken balee kei be yee ya! Mberem Wurubuare felin yaa Wurubuare kpilale nolo kolosila na e." 10 Kale ken noo ke yee don ne, yoonootena siamante non yeewo nyi mberem baa tirii Pool kpetekpetekpete.

Mena dɔɔ ɔ faewɔ do ɔ yoonɔɔtena ban nyi baa lɛo Pɔɔl don man lee balan ban gyan, na baa mo e gyu ba dekyae man.

¹¹ Wee kenan nelim ne, de Gbenjyoo Yesu kɔɔhawɔ kaa sen Pɔɔl gyan yako e nyi, “Nyiɔn konɔɔ! Na yee ya! Mena ken n be di ma wose man adanse Gyerusalem kebo ne, mena mo te kaboena nyi nya di ma wose man adanse Roman donɔɔ man.”

Ba kebake Pɔɔl nyee man apam

¹² Tɛɛ kena nebo ne, Gyudatena baale gyanewɔ mo agyuen. Be kɔɔ n tam nyi be nɔɔ be gyae ke daa weenee yaa lon ya kelii deban ken baa ko Pɔɔl. ¹³ Balan ban bɔɔ mo Pɔɔl wose man agyuen kum kei kela balan sɔɔnola (40). ¹⁴ Te be gyuu Wurubuarɛ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyan ke yako wɔ nyi, “Da te kan n tam nyi, de nɔɔ be gyae ke daa kolo ya, kelii deban ken dɛɛ ko Pɔɔl. ¹⁵ Mena dɔɔ emɛɛ na nombiadiira ban ɛ kpila gyu Romantena yoonɔɔtena siamante non gyan ka sola e na waa mo Pɔɔl kɔɔn ɛ gyan. ɛ gyu ka beo e nyi ɛ ne gyae ɛ ka gyoo Pɔɔl nombia njan man nideli, mɔna nyi ɔ fa gbɛɛ nyi baa mo e kɔɔn na, da te desina da wose nyi dɛɛ koe e gbɛɛnaa man.”

¹⁶ Pɔɔl wa agbelebii nyii nombii kei na, te ɔ korowɔ gyu yoonɔɔtena ban dekyae man ke bɔ Pɔɔl amandɛɛ. ¹⁷ Ken te Pɔɔl baake yoonɔɔtena ban man kegyia nolo te ɔ yako e nyi, “Mo tobaalebii kei gyu yoonɔɔtena siamante non gyan, nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa yako e.” ¹⁸ Te ɔ moo tobaalebii non gyu yoonɔɔtena siamante non gyan te yoonɔɔtena kegyia non yako e nyi, “Pɔɔl non ɔ doo deni man ne kpila la baake man te ɔ yako man nyi maa mo tobaalebii kei kɔɔn n gyan, nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa yako nen.” ¹⁹ Yoonɔɔtena siamante non kyan bu non nyinmaa man te ɔ mo e lee yenan bɔɔse e nyi, “Won te n dana n ke yako man?” ²⁰ Ken te bu non tiranɔɔ nyiaa, “Gyudatena kegyiise te yɛɛ nɔɔdokolon nyi baa sola nen na n ke yela Pɔɔl ke gyu kena wɔ kyoo. Baa beo nen nyi bɛɛ gyae baa gyoo ɔ nombia njan

man nideli. ²¹ Na sɛɛ ya nawolo nyi balan kela sɔɔnola ken ba yoe gbɛɛnaa man bɛɛ daa Pɔɔl. Ba te kan n tam nyi be nɔɔse be gyae ke daa kolo ya kelii deban ken baa ko Pɔɔl. Ban tan desina ba wose tan, nyan yaa be gyeki.” ²² Te yoonɔɔtena siamante non lɔɔ tobaalebii non gbɛɛ te ɔ faree e nyi, “Na yeli nolo ke nyii nyi, n te kaa yako man mena nombia kenja ya.”

Be kalese Pɔɔl gyu Kaesaria donɔɔ man

²³ Mena dɔɔ yoonɔɔtena siamante non baake ɔ yoonɔɔtena kegyiise ban man balan bala te ɔ yako wɔ nyi, “ɛ gyae yoonɔɔtena sɔɔnonon akpen ala (200) na yoonɔɔtena ban bɛɛ kyaa dɛɛkyɔnse ne sɔɔnotooro na kufu (70), na yoonɔɔtena ban bɛɛ mo apiase yokii ne sɔɔnonon akpen ala (200). Baa desina ba wose na baa koro nelim deban kadaalete man gyu Kaesaria. ²⁴ ɛ gyae dɛɛkyɔn fa Pɔɔl na ɛ ka mo e ka do gyoo Felisi non ɔ ne kɛɛ botɔɔ tɛɛle dɔɔ ne nyinmaa man wosefɛɛren man.” ²⁵ Te yoonɔɔtena siamante non nmarase tone fa wɔ nyi.

²⁶ “Man Klaudiuse Lisiase ne nmarasena tone kei mee yele nyan gyoo kpaakpaa Felisi. Mɛɛ do nen nɔɔ. ²⁷ Gyudatena kyanana balee kei nyi baa ko e, te ma moo me yoonɔɔtena te de gyuuwɔ ke lɛɛ e, nawolo nyi me naawɔ nyi ɔ yɛɛ Roman bu dalolasa e. ²⁸ Me gyaewɔ maa gyen kpene ken dɔɔ bɔɔ mo nombiakumɛɛ gyakaa ɔ dɔɔ, mena dɔɔ ma moo e gyu ban gbagba be kegyiise siaman. ²⁹ Botɔɔ te me naawɔ nyi, nombia njan bɔɔ mo gyakaa ɔ dɔɔ ne, yɛɛ ba mmaraase nombia njan, mɔna ma te naa kpene ken ɔ be yɛɛ ken kaboena nyi baa ko e yaa baa kyan e tɔ deni ya. ³⁰ Te ba ke yako man nyi Gyudatena baale te bake ɔ nyee man nyi baa ko e ne, debokenan man te me yɛɛ ma agyuen nyi maa mo e kɔɔn n gyan. Te me yako ban ban na e dana nombia ne nyi baa mo be nombia kɔɔn n gyan na be kaa gyoo ne man. Me nɔɔ te si.”

³¹ Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban yɛɛwɔ ngba mena ken be kegyia non be faree wɔ nyi baa yɛɛ ne. Ba moo Pɔɔl nelim kenan

menεε te be keliiwɔ Antipatirise donɔɔ man. ³² Tεε kena nε, yoonɔɔtena ban be dɔɔ na be nawɔɔ nε, besewɔ gyu be dalee man, te ban bεε kyaa dεεkyɔɔnse nε moo e lan. ³³ Be ka gyoo Kaesaria donɔɔ man nε, ba moo tɔne ken fa gyoo Felisi te ba moo Pɔɔl do ɔ nyinmaa man. ³⁴ Gyoo ɔnon kala tɔne ken te ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, tεεle kei yenan wonɔti man yaa n leewɔ. Gyoo ɔnon ke nyii nyi ɔ lee Silisia tεεle man nε, ³⁵ ɔ yakowɔ nyi, “Deban ken balan ban εmεε na wɔ be nyin nombia de kɔɔ nε, na maa nyii n nɔɔwoya.” Te ɔ yakowɔ nyi baa mo Pɔɔl gyu gyoo Herode dekanalan dinaa ken man na baa gyee e.

24

Be kedi Pɔɔl nombia gyoo Felisi gyan

¹ Weeya anon wɔle nε, Wurubuare sae kegyia Ananiase na donɔɔ kegyiise baale na Lɔya ɔnon bεε baake e Tetulɔse nε gyuu Kaesaria ke tɔlεε be nɔɔwoya fa gyoo Felisi lee Pɔɔl wose man. ² Botɔɔ te be baake Pɔɔl kɔɔ. Kenɔte Tetulɔse tɔlεε ɔ nɔɔwoya lee Pɔɔl wose man nyi, Gyoo kpaakpaa, de te nyin wosefεereɔ kyare n gyoori kedi kei man. Nawolo nyi nyansa ken n ba mo di gyoori nε, te desina abɔɔ burum de tεεle kei dɔɔ. ³ Gyoo kpaakpaa Felisi, yenan kamase na gbεε kamase man na, de sia ta gye abɔɔ nya ayεεɔ fa daa kenɔ dɔɔ, mena dɔɔ dεε do nen nɔɔ nideli. ⁴ Mɔna me bεε gyae maa wɔlεε n deban bela ya, mena dɔɔ mεε sola nen bo, nyin konɔɔ na n ke tei daa kyomii. ⁵ “Da gyeɔ nyi balee kei yεε tεεle yeεere e. ɔ te loo nombia do Gyudatena ban be kyaa tεεle kei dɔɔ pou nε, te ɔ yεε Nasaretena ɔsom siamante mɔ e. ⁶⁻⁷ Nafɔ ɔ gyaewɔ waa mo ayimεε tina Wurubuare ɔsom deni dinaa ken mɔ, te de kyanɔ e. Daa gyaewɔ nyi nafɔ dee di ɔ nombia daa gbagba da mmaraa gbεε, mɔna yoonɔɔtena kegyia Lisia kaa lεo e dɔɔ man lee de nyinmaa man, te ɔ yako daa nyi daa ban daa na Pɔɔl dana nombia nε, dεε mo kɔɔ n gyan. ⁸ Akpaa n bɔɔse e ɔ nɔɔwoya na, nyan gbagba n kena nyi ɔnon pou dɔɔ yako lee ɔ wose man nε, doo na ke gbεε.” ⁹ Te Gyudatena mɔ moo be

nɔɔ do nyi mena nombia ɔnon dɔɔ yako lee ɔ wose man nε, doo na ɔ gbεε.

Pɔɔl kekolosi lese ɔ nɔɔse

¹⁰ Gyoo Felisi ke fa Pɔɔl gbεε nyi waa kolosi nε, Pɔɔl tɔlεε ɔ nɔɔwoya nyi, “Ma gyeɔ nyi n ne di nombia tεεle kei dɔɔ te yεε gyeɔ ya. Mena dɔɔ dana man gyeɔ ɔnba mεε kolosi maa lese me nɔɔse fa nen nε. ¹¹ Nyan gbagba n gyoo ke man na, n kena nyi weeya kufu ala yaa ɔnba mɔɔ gyu Gyerusalem me kaa som nε. ¹² Te balan ban daa na wɔ be nyim nε, te naa daa na ɔlo ke lee anmaareɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ya. Ba te naa man nyi maa loo nombia do balan Gyudatena ɔsom deni man, yaa yenan daale ya. ¹³ Te bɔɔ gyae baa tale gyɔ be konɔɔ na baa sen kolo dɔɔ wola nyi nombia ɔnon bεε mo yakaa me dɔɔ nε yεε ampan ya. ¹⁴ Mɔna ma te sεε nyi, mεε som de naanaɔ Wurubuare lee de Gbεεgyoo Yesu gbεε ken ban ne yako nyi ke yεε ɔsom kum ke nε man. Te mεε lee kpene kamase ken bɔɔ ɔmarase do Wurubuare mmaraase ɔnon ɔ be yeli Mosesi be ɔmarase see nε, na Wurubuare akpenkpengyɔɔra tɔna man nε di. ¹⁵ Me loo yakaa Wurubuare nombii dokolon kei dɔɔ nyi, yen wɔle na, balan kpaakpaa na balan kumεε pou baa fon lee yen man ɔnba mena ken ban mɔ loo yakaa nε. ¹⁶ Mena dɔɔ mεε yεε kakyeɔ weε kamase na maa yεε kpene ken me konɔɔ be gyae ke bu man fɔɔ Wurubuare na balan siaman ya.

¹⁷ Me ka lee Gyerusalem donɔɔ man kulutooneɔ burum wɔle nε, ma besewɔ kɔɔ botɔɔ te ma moo kɔba na abɔɔ kɔna me tebia Gyudatena ban na baa mo fa ayematena, te me faa Wurubuare mɔ kedi. ¹⁸ Deban kei man te be naa man Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man na ma te gberaa ma wose tan, na balan dikpii mɔ be kpue na man ya, te gidigidi mɔ te kɔɔ botɔɔ ya. ¹⁹ Mɔna Gyudatena baale ban bɔɔ lee Esia tεεle dɔɔ nε kɔɔwɔ botɔɔ. Ban te nafɔ kaboena nyi baa kɔɔ n siaman kebo, na nombii ken doo na dεε gyoo ke man. ²⁰ Te n gyae mɔ na, yela ban ba senεε kebo nε ke yako dukum ken

bɔɔ naa lee ma wose man debaŋ keŋ bɔɔ kyaŋ maŋ gyu donɔɔ kegyiise baŋ gyaŋ nɛ. ²¹ Nombii dokolon keŋ mɔɔ gyɔ me konɔɔ yako be siaman yɛna nyi, baŋ bɔɔ yem nɛ baa bese foŋ lee yeŋ man bela. Mena nombii kei dɔɔ te bee di me nombia gyɛŋ nɛ.”

²² Botɔɔ te Felisi ŋon ɔ wulaa ɔ gyɛŋ de Gbengyoo Yesu nyeedon gbɛɛ keŋ wose man nombia nideli nɛ, tuu nombia kedi wee keŋ see wee wɔle. Kɛŋte ɔ yakowɔ nyi, “Wee keŋ yoonɔɔtena kegyia Lisiase ŋon de kɔŋ na, maa di n nombia keŋa.” ²³ Kɛŋte ɔ yako yoonɔɔtena kegyia ŋon bɔɔ mo Pɔɔl do ɔ nyiŋmaa man nɛ nyi waa kɛɛ ɔ dɔɔ nideli, be naa seŋ ɔ dɔɔ beŋ ya. Mɔna waa fa ɔ tebia gbɛɛ baa fa e kpene kamase keŋ ne hia e.

²⁴ Ke di weeya ala ŋaale nɛ, Felisi na ɔ wɛele Durusila ŋon ɔ yɛɛ Gyuda alo e nɛ kɔŋawɔ botɔɔ. Kɛŋte Felisi yela Pɔɔl kɔŋawɔ kaa kolosi fa wɔ, te Pɔɔl kolosiwɔ lee Kristo Yesu keɛɛdi wose man. ²⁵ Pɔɔl ke gyakaa ɔ ne kolosi lee abɔɔ ŋan tenɛɛ na deeli keyɛɛ, na wose dɔɔ kedi na mena keŋ Yesu waa di balan pou nombia wee daale nɛ, gyakolon gyoo Felisi te ɔ yakowɔ nyi, “Tekaboe mena ta pɛ, me nyiŋ ma wose na maa baake neŋ bela.” ²⁶ Na ɔ sia gyakaa nyi Pɔɔl waa fa e kɔba na waa tina e yela mena dɔɔ ɔ kyaa ɔ kyaa na, ɔ te baake Pɔɔl kolosi na e. ²⁷ Kulutoonenŋse ala wɔle nɛ, Pokiuse Fesituse kaa dii gyoori gyoo Felisi nawɔɔ man. Mɔna keŋ Felisi ne gyae waa yɛɛ Gyudatena deeli dɔɔ, ɔ ta lese Pɔɔl lee deni man ya.

25

Gyoo Fesituse kedi Pɔɔl nombia

¹ Fesituse ke kɔŋ tɛɛle keŋ dɔɔ ɔ ne di gyoori nɛ, ka weeya atoro wɔle na ɔ leewɔ Kaesaria gyu Gyerusalem. ² Botɔɔ te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo Pɔɔl nombia ŋan baŋ kpa ɔ be yɛɛ nɛ kaa see ɔ siaman. ³ Ba sola Fesituse nyi waa wii wɔ na waa yela baa lese Pɔɔl kɔŋ Gyerusalem nawolo nyi, na ba te bake ba nyeeman nyi de kɔŋ mena na baa yo gbɛɛnaa man na baa deke e ko. ⁴ Kɛŋte Fesituse tiranɔɔ

nyi, “Pɔɔl waa doo deni man Kaesaria botɔɔ, nawolo nyi maŋ gbagba maa gyu botɔɔ weeya ala keŋa man. ⁵ Akpaa nyi ɔ te yɛɛ nombiikum daale na ɛ yela ɛ kegyiise baale ke sila maŋ gyu Kaesaria na be kaa wola dukum keŋ ɔ be yɛɛ.”

⁶ ɔ ke kyaa be gyaŋ weeya gyanaara yaa kufu nɛ, ɔ korowɔ gyu Kaesaria. Ke tɛɛ kena nɛ, ɔ baake nombia ŋan te ɔ yela ba moo Pɔɔl kɔŋ be siaman. ⁷ Pɔɔl ka betaa bɛɛ lee pɛ, te Gyudatena baŋ bɔɔ lee Gyerusalem nɛ kaa seŋawɔ kilisi e te be fiasɛɛ bɛɛ mo nombiakumɛɛ dinaana yakaa ɔ dɔɔ, mɔna be te nyiŋ nombii keŋ baa seŋ ke dɔɔ wola nyi ŋe yɛɛ ampaŋ ya. ⁸ Pɔɔl kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyi, “Ma te yɛɛ nombiikum kamase tia Gyudatena mmaraase yaa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ya. Ma te yɛɛ nombiikum tia Romantena gyoo dinaa mɔ ya.” ⁹ Fesituse gyaewɔ waa yɛɛ Gyudatena deeli mena dɔɔ, ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, “N ne gyae n ke sila maŋ gyu Gyerusalem na me kaa di n nombia ŋan botɔɔ?” ¹⁰ Kɛŋte Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “Gyoo dinaa Kaesa nombia dedii dekanalan man yaa ma seŋɛɛ nɛ. Mena dɔɔ kebo te kaboena nyi baa di me nombia. Nyaŋ gbagba n gyɛŋ nideli nyi ma te yɛɛ Gyudatena dukum kamase ya. ¹¹ Akpaa ma te yɛɛ dukum keŋ kaboena nyi baa ko man na, baa tale ko maŋ, mɔɔ ne bɛɛ ya. Mɔna akpaa nyi nombia ŋan bɛɛ mo gyakaa me dɔɔ yɛɛ akɛɛɛ ŋa na, ŋolo be gyae waa tale mo maŋ do be nyiŋmaa man nyi baa ko man ya. Akpaa nne te doo na mɛɛ sola neŋ bo, mo maŋ gyu Roman gyoo dinaa ŋon gyaŋ.” ¹² Gyoo Fesituse na ɔ kegyiise baŋ ka lee yenaŋ kolosi na dɔŋa taŋ nɛ ɔ kaa tiranɔɔ nyiaa, “Gyoo dinaa Kaesaria gyaŋ te n ne gyae baa di n nombia, mena dɔɔ ɔ gyaŋ te n ke gyu.”

Fesituse kekolosi na gyoo Agiripa

¹³ Ke di weeya ala nɛ, gyoo Agiripa na ɔ deesi Bɛɛnise kɔŋawɔ Kaesaria kaa do Fesituse nɔɔ. ¹⁴ Be ke di weeya ala ŋaale botɔɔ nɛ, te Fesituse moo Pɔɔl nombia ŋan see gyoo Agiripa siaman e nyiaa, “Tobaale ŋolo kyaa kebo kei ŋon gyoo Felisi be yeli ɔ be dɔɔ deni man,

15 te debanj kenj mɔɔ gyu Gyerusalem ne, Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo nombia gyakaa ɔ dɔɔ te be yako manj nyi maa bu e fɔɔ. 16 Mɔna me yako wɔ nyi, daa Romantena kee yee yena nyi, akpaa balan bala de nyinj nombia te da te gyanee ta wɔ na baa lese be nɔɔse ya na, de bee bu fɔɔ ya. 17 Te daa na wɔ ke kɔɔ kebo ne, ma te kyaa nombia njan dɔɔ kyare ya, mɔna tee kena ne, me baake nombia njan te me yela ba lese balee njon kɔɔ. 18 Te balan banj njon na wɔ be nyim ne korowɔ tolɛe be nɔɔwoya. Nombiakumee njan manj ba gyuej nyi nafɔ baa yako lee ɔ wose man ne, na njan gba te be yakowɔ ya. 19 Mɔna banj na Pɔɔl lee dɔɔ anmaarenj bo lee be Wurubuare ɔsom wose man, na balee njon bee baake e nyi Yesu njon ɔ ba yem te Pɔɔl ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi ɔ delena ne wose man. 20 Na mɔɔ gyen mena kenj maa gyoo nombia kenja dinɔɔ man ya, mena dɔɔ me bɔɔse Pɔɔl nyi waa see gyu Gyerusalem na be kaa di ɔ nombia botɔɔ? 21 Mɔna Pɔɔl solawɔ nyi baa yela waa doo be nyinjmaa man na gyoo dinaa Kaesa kedi ɔ nombia. Mena dɔɔ me yela be gyee e kelii debanj kenj maa kaa mo e gyina gyoo dinaa njon.” 22 Kenje gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Manj gbagba ne gyae nyi maa nyii balee kei nɔɔwoya.” Te Fesituse tiranɔɔ fa e nyi, “Nyanj ke nyii ɔ nɔɔwoya kyoo.”

23 Ke tee kena ne, gyoo Agiripa na Bɛɛnise desinaa ba wose te yoonɔɔtɛna kegyiise na donɔɔ kegyiise sila wɔ kaa gyoo deni kenj man bee gyanee ne. Be kee gyu na nɔɔnenj na suya silana wɔ. Te Fesituse yela ba moo Pɔɔl kɔɔ. 24 Te Fesituse yakowɔ nyi, “Gyoo Agiripa na banj pou e be yilaa kebo, e ne naa balee kei. Gyudatena banj be kyaa Gyerusalem na Kaesaria kebo kaa wiiwɔ fa manj nyi kaboena nyi baa ko e. 25 Manj te naa dukum kenj ɔ be yee kenj kaboena nyi baa koe ya. Mɔna ɔ ka sola nyi Roman gyoo dinaa waa di ɔ nombia ne, mena dɔɔ te me yee ma gyuej nyi maa mo e yelee e.

26 Mɔna mɔɔ tanj kolo kitii maa nmarase yelee gyoo dinaa lee ɔ wose man

ya. Mena dɔɔ te ma moo e kɔɔ e popou siaman tuturu na, nyanj gyoo Agiripa gyanj nyi n gyoo ɔ nombia njan man na, maa nyinj kolo nmarase lee ɔ wose man yelee gyoo dinaa njon. 27 Nawolo nyi me naawɔ ma agyuej man nyi, tekaboena nyi maa mo walanj njon ɔ doo deni man ne yelee gyoo dinaa kenj nyi, mɔɔ tale wola nombiikum kenj ɔ be yee ya.”

26

Pɔɔl kekolosi lese ɔ nɔɔse gyoo Agiripa siaman

1 Gyoo Agiripa yako Pɔɔl nyi, “Nenee gbɛɛ doo, nyanj gbagba tolɛe n nɔɔwoya.” Te Pɔɔl gyinaa ɔ nyinjmaa adido te ɔ kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyi, 2 “Gyoo Agiripa, ma te yee nyeebam ngba gyenj wee kei ma senje n siaman mee lese me nɔɔse lee nombia njan pou Gyudatena ba moo gyakaa me dɔɔ ne. 3 Gbagbaagba na te yee manj gyonj nideli nawolo nyi n gyenj Gyudatena mmaraase na kewɔɔee kenj doo ne man ne pou. Mena dɔɔ mee sola nenj nyi, nya nyinj konɔɔ na n ke tei man. 4 Gyudatena pou gyenj mena kenj mɔɔ kyaa lee me biatɛɛ. Ba gyenj mena kenj mɔɔ kyaa manj gbagba me balan man na Gyerusalem donɔɔ man. 5 Ba gyenj manj te yee gyenj ya, te akpaa nyi baa see yako nombii na ke gbɛɛ na, baa tale di adanse nyi me kyanja dɔ ɔsom mmaraase njan nyinjmaase ala ngba Farasii baale ne. 6 Kenj dɔɔ gyenj ma senje kebo bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa kpene kenj de Gbenjgyoo Wurubuare be yako see nyi waa yee fa de naanaɔ ne dɔɔ. 7 Mena nombii kei dɔɔ te daa Gyudatena akpanalanj kufu ala njan pou sia gyakaa nyi Wurubuare waa yee fa daa. Mena dɔɔ te dɛɛ som Wurubuare na sibiiyam debanj kamase. Gyoo kpaakpaa, me sia gyakaa mena nombii kei dɔɔ nyi Wurubuare waa yee fa daa, kenj dɔɔ te Gyudatena moo nombia gyakaa me dɔɔ. 8 Weera te dana donj fa njon nyi ya lee di nyi Wurubuare waa gyuusuu banj bɔɔ yem ne?

9 Manj gbagba me leewɔ di me konɔɔ man nyi, kaboena nyi maa mo gbɛɛ kamase man na maa wolɛɛ Yesu njon ɔ ba lee

Nasarate ne yele. ¹⁰ Mena mo te me yeewo Gyerusalem donoo man. Saese kegyiise faa man gbɛɛ te me kyaŋa Kristotena burum to deni, te akpaa bɛɛ gyae baa ko wo mo na, mee sen be wole nyi ke gbɛɛ kenan, baa ko wo. ¹¹ Deban kamase na me donɛɛ Gyudatena osom denɛɛ man mee naase Kristotena diyem, na baa nyin tina ba kelɛɛdi ken yela. Me ban ka koro be doo nideli ne, me sila wo gyu tɛɛlese wole doo ke naase wo diyem nideli.

Pɔɔl keyako o kekyɛɛkee wose man nombia

Kpilala 9:1-19; 22:6-16

¹² Lee kei doo te Wurubuare saese kegyiise faa man be nyinmaa man tone ken ne fa man don, te ma moo ma nyee ban Damasekuse gbɛɛ. ¹³ Gyoo kpaakpaa, weesetenɛn me ka koro mee gyu ken ne, karatete dokolon te kenmanee daale ken ne naa kela weese ne, leewo adido kaa nmaale kilisi daa na me tebia ban de donɛɛ ne. ¹⁴ De popou leewo yala tɛɛle man te me nyii noowoya naale yako man Hiburu dei man nyi, 'Sool, Sool, weera te n ne naase man diyem? N ne naase n wose diyem bo nɔba mena ken bɛɛ wonɛɛ wonambu te non mo ne wonɛɛ o wose lee wole naase o wose diyem ne.' ¹⁵ Te me boosewo nyi, 'Nyan amote nonan me Gbenɔgyoo?' Te de Gbenɔgyoo tiranoo nyi, 'Man yena Yesu non n ne naase diyem ne. ¹⁶ Mona koro sen ma lese ma wose baa wola nen, na maa mo nen yeɛ me tobaale na n ke di adansɛɛ lee kpene ken n be naa lee ma wose man na nan maa kaa wola nen ne. ¹⁷ Maa lɛɛ nen lee nyan gbagba n balan, na ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya te mee kpila nen be gyan ne nyinmaa man. ¹⁸ Mee kpila nen baa na n kaa gyusu be sia, na baa tale lee ditinɛɛ man kon kenmanee man, na baa tale lee obonsam nyinmaa man kon Wurubuare gyan. Na baa lɛɛ man di na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wo na baa nyin dekyae kpu na ban Wurubuare ba lese see fa o wose ne.'

Pɔɔl kekolosi lee o tom keyɛɛ wose man

¹⁹ Mena doo gyoo Agiripa, ma te yeɛ denɛɛle don lee kpene ken Wurubuare

ba lese wola man lee adido, te mo naa ke na me sia nɔba dosɛɛ man ne ya. ²⁰ Me tanɔgbɛɛwo yako Wurubuare nombia Damasekuse te me gyuu Gyerusalem na Gyudia tɛɛle doo pou. Kenan wole te me kaa kolosi na fa ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne. Me yako wo nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man na baa kon Wurubuare gyan, na baa yeɛ aboo nan gyae kawola nyi ba te kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man kon Wurubuare gyan ne. ²¹ Kei doo te Gyudatena kyaŋa man Wurubuare osom deni dinaa ken man te bɛɛ gyae gbɛɛ baa ko man ne. ²² Mona Wurubuare ta sen me wole kaa lii gyen, mena doo te me talewo sen kebo kenken mee di nombia ken adansɛɛ fa bia na kegyiise pou nyi, kpene ken mee yako ne na ken Wurubuare akpenkpenɔgyoo na Mosesi be yako see nyi gyae ke kon ne, yeɛ dokolon. ²³ Nombii ken bo yako see yena nyi, nyeelɛɛre non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne, waa naa diyem te non ne gyaela waa tanɔgbɛɛ fon lee yen man, na waa wola o balan Gyudatena na ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne pou nyi, kenmanee ken man baa ta na baa nyin nyeedon ne te kon."

²⁴ Botoo te gyoo Fesituse gyoo Pɔɔl noo doo fae e nyi, "Pɔɔl, n nyee ne wole do? N tone kagyen bein na doo na nen ditɛn ne." ²⁵ Kenɛte Pɔɔl tiranoo nyi, "Gyoo kpaakpaa! Ma nyee bɛɛ wole ya, me sia ala kaen. Nombia nan mee kolosi ne yeɛ nombia kpaakpaa na, te ne doo na ne gbɛɛ mo. ²⁶ Gyoo Agiripa, n gyen nombia ken pou man mena doo maa tale gyoo me konoo kolosi na nen lee me konoo man. Mee lɛɛ di nyi n gyen nombia ken man ken dokolon koran te lam n doo ya, nawolo nyi ba te yeɛ na weese ya. ²⁷ Gyoo Agiripa, n ne lɛɛ Wurubuare akpenkpenɔgyoo ban noowoya di? Ma gyen nyi n ne lɛɛ na di." ²⁸ Kenɛte gyoo Agiripa mo boose Pɔɔl nyi, "N gyen nyi nyan ke tale yela maa bese Kristobaale debokeiman?" ²⁹ Te Pɔɔl tiranoo nyi, "Gyen bo o kyoo bo o, man ne fane bo nyi Wurubuare waa yela emɛɛ na balan akan

ban pou ε be tei man gyen wee kei ne, ε ka bese Kristotena ngba man Pool ne. Mona be na do non akyakaase bo ya!”

³⁰ Kenje gyoo Agiripa na Fesituse non o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne, na Beenise na balan akan ban korowo lee deni ken man. ³¹ Be ka koro ne be kolosiwo na donja nyiaa, “Balee kei te yee dukum ken kaboena nyi baa ko e yaa baa do e deni ya.” ³² Kenje gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Nyi balee kei den te yako nyi dee mo o nombia gyina gyoo dinaa Kaesa ya na, nafa dee tale tina e yela.”

27

Be kamo Pool lan Roman

¹ Kenje be bakewo see nyi dee mo degbele dinaa na dee gyu Romantena gyoo dinaa non gyan Itali teele man. Te ba moo Pool na balan ban bo kyam to deni ne baale do yoonootena kegyia non bese baake e Gyuliose ne nyinmaa man. Gyuliose yee Roman gyoo dinaa non yoonootena kegyia nolo e. ² Te da gyoo degbele dinaa ken koo lee Adaramitium donoo man kee gyu Esia yenan donoose nan ne kya boo nooman ne, te de kuluwo lan. Na Arisitakuse non o ba lee Tesalonika donoo ken ke kyaa Masedonia teele man ne doo de man. ³ Tee kena ken ne, de gyuuwo ka gyoo Sidon donoo man, botoo te Gyuliose naa Pool waranase te o faa e gbese te o gyuu o tebia gyan na baa fa e kpene ken ne hia e. ⁴ De ka koro lee botoo dee gyu ken ne, na felin ne gyoo kon de gyan mena doo da moowo na Saiporose teelebii ken lon be kilisi ke ne yenan, nawolo nyi na felin bese gyoo kon botoo ya. ⁵ Da moowo epo doo ke lan Silisia na Pamfilia teelese yenan te de ka gyoo Mira donoo ken ke kyaa Lisiase teele doo ne. ⁶ Botoo te yoonootena kegyia non naa degbele dinaa daale na ke ta lee Alekesanda kee gyu Itali te o lese daa do ke man. ⁷ Degbele ken moo daa deede te de naa diyem mo nideli weeya burum pete de ka bena donoo ken bese baake ke Kiniduse ne. Felin ken te fa daa gbese dee mo da nyee ban botoo ken nafa dee gyu ne ya, mena doo de gyuuwo ka mo na Kreti

teele ken lon be kilisi ke ne, ata ata kelii Salimone donoo yenan doo, nawolo nyi na felin ken bese gyoo kon botoo yenan ya. ⁸ Da moowo na epo noo noo, te de kaawo mo nideli pete de kaa lii botoo ken bese baake nyi Agbelese dasenae kpaakpaa, ken bena na donoo ken bese baake nyi Lasea ne.

⁹ De wolee deban boo ken doo ampan ampan, te wee ken Gyudatena ne fa Wurubuae kedi na waa mo ba dukum kyee wo ne kaa lanawo. Mena deban kenan na felin ne yeli lon doo keta ne yee yakolon nideli. Mena doo Pool kolosiwo fa wo nyi, ¹⁰ “Me tebia, ma te naa nyi dee naa diyem nideli na dee di gyerebi de gbese kei man. Na degbele dinaa kei na kasolose nan naagen ne gya la ke wolee ya, mona balan mo baa yekee. Mena doo e yela dee kyaa kebo.” ¹¹ Mona yoonootena kegyia non bese Pool noowoya bo, te o moo degbele dinaa ken gbengyoo na saare non wui. ¹² Kenje be kpa agbelese deesenae kenan be dei na kekyaa kyengbelelee deban kenan man ya. Mena doo be man dekpen dinaa gyaewo nyi baa kyan ba wose na be kaa lii donoo ken bese baake ke nyi Fonisi ne, na baa kyaa botoo kyengbelelee deban kenan man. Fonisi yee agbelese deesenae ken ke kyaa Kreti teele man te ke sia tee bo weese deele na weese deeyalae nsana.

Felinikum kegyo epo ken doo

¹³ Felinbii daale kee gyoo lee ata yenan ne, balan ban gyuenwo nyi baa nyin gbese ta ba kegyaebii, mena doo be wonee nyeele ken ne kyan degbele dinaa sen debodokolon dekenken doo ne, kaa do degbele dinaa ken man te be kuluwo ta na Kreti epo noo noo. ¹⁴ Te kyare ya te felin dinaa daale gyoowo lee weese deele man demena doo, lee Kreti teelebii ken lon be kilisi ke ne yenan kon. ¹⁵ Felin ken gyoowo gyanee na degbele dinaa ken mena doo ka te tale gyu ke siaman bela ya. Mena doo de yela felin ken wonee daa gyu botoo ken kee gya. ¹⁶ Te de gyuuwo ka mo na Kauda teelebii ken lon be kilisi ke ne yenan, na felin bese gyoo botoo nideli ya, mona de kaawo pete de talewo lese

degbele bii kenj bɛɛ mo lɛɛ balan nyeeya nɛ lee degbele dinaa kenj man. ¹⁷ Balan ban wɔnɛe degbelebii kenj do degbele dinaa kenj man te ba moo nmeesen bake degbele dinaa kenj na felin be nyin gyɔ ke tekerii ya. Be yeewɔ nyi degbele dinaa kenj kaa ta doo Libia boo noo anasa man ya, mena doo be tinaa degbele dinaa kenj kanyanɛe te be tinaa degbele kenj yela, te felin moo ke ke don dɛɛ dɛɛ. ¹⁸ Felinkum kenj moo daa kyengben kyengben boo kenj doo, mena doo tɛɛ kena nɛ te be fiasɛɛ bɛɛ lese kasolɔse lee degbele dinaa kenj man do lonj man. ¹⁹ Ke tɛɛ kena nɛ, ba lese degbele kenj gbagba aboo njan njaale funjii leki do epo man. ²⁰ Dii weeya burum na de bɛɛ tekaa naa weese yaa kyolobiise ya, na felin kenj mo gyakaa ne gyoo akpanyanɛnɛn man, mena doo de ta teka gyakaa loo nyi dee nyin nyeedonj bela ya.

²¹ Balan ban kyaawɔ weeya burum kenj be bee di weenɛɛ ya, kenjɛ Pɔɔl korowɔ senj be siaman yako wɔ nyi, “Me tebia, nyi yenj nyii kpene kenj moo yako njan nyi ɛ na kulu degbele dinaa kenj lee Kreti ya nɛ, nafɔ denj te naa diyem kei na dee di gyerebi kei mo ya. ²² Nɛnɛɛ mɛɛ sola njan bo nyi ɛ nyin konoo, ɛ man njolo be gyae waa yenj ya mona degbele dinaa kenj kaagenj ne gyae la ke wolɛɛ. ²³ Nawolo nyi dana nelim me Wurubuare njan me yeɛ ɔ wui te mɛɛ som e nɛ, kpila ɔ kpilale konj me gyan, ²⁴ kaa yako man nyi, ‘Pɔɔl na yee ya, kaboena nyi nya gyu ka senj gyoo dinaa Kaesa siaman, na baa di n nombia njan. Lee nyanj doo, Wurubuare waa gyee ban pou be doo degbele dinaa kenj man nɛ.’ ²⁵ Mena doo me tebia, ɛ nyin konoo, nawolo nyi mɛɛ lɛɛ di nyi njan pou Wurubuare be yako nɛ gyae ke konj ngba mena kenj ɔ be yako man nɛ. ²⁶ Mona dɛɛ kaa lee tɛleebii daale kenj lonj be kilisi nɛ doo.”

Degbele dinaa kenj kewɔlɛɛ

²⁷ Weeya kufu anaarate kenj man nelim nɛ, na felinkum kenj sɛɛ kɛɛ wɔnɛe daa Aderia epo doo. Tɛɛ nsana nɛ, ban bɛɛ saa degbele dinaa kenj nɛ naawɔ nyi be ta benaa tɛleebii daale. ²⁸ Te ba moo kpene

kenj bɛɛ mo maa lonj siilin nɛ mo do lonj kenj man te be naawɔ nyi ke siilin man yeɛ nawɔɔ toose sɔnɔnɔn na sao(120). Be ke gyu be siaman kyomii nɛ, ba besewɔ maa lonj kenj te be naawɔ nyi yeɛ nawɔɔ toose sɔnɔnaara na kufu (90). ²⁹ Be yeewɔ nyi degbele dinaa kenj gyae ka too na boe, mena doo ba lese nyeela anaara njan ne kyan agbelese senj debodokolon nɛ do lonj man degbele kenj wɔle. Te be fanewɔ nyi tɛɛ dɛɛ naa bilenj. ³⁰ Ban bɛɛ saa degbele dinaa kenj nɛ yela baa yeu tina daa yela, mena doo ba lese degbelebii kenj ke gyakaa degbele dinaa kenj doo nɛ gyakaa lonj doo. Te ba beowɔ yeɛ ngba bee gyu be kaa funj nyeela njan ne kyan degbele dinaa senj debodokolon nɛ do lonj man degbele kenj siaman. ³¹ Te Pɔɔl yako yoonɔotena kegyia njan na yoonɔotena ban nyi, “Akpa baalan kewɔ te kyaa degbele dinaa kei man ya na, ɛ be gyae ɛ ke nyin nyeedonj ya.” ³² Mena doo yoonɔotena ban tirii nmeesenj njan boo mo kpanj na degbelebii kenj nɛ te lonj wɔnɛe ke lanj.

³³ Tɛɛ kɛɛ nmanɛe maa kenj nɛ, Pɔɔl doo wɔ kakyen nyi baa di weenɛɛ. Te ɔ yako wɔ nyi, “Gyenj weeya kpaakpa kufu anaara yaa ngba ɛ wɔe ne lo njan, te ɛ noo mo te daa ta kolo ya. ³⁴ Mena doo mɛɛ waase njan bo nyi yaa di na ɛ ke nyin nyin nyeedonj, nawolo nyi kolo na kolo be kyaa kenj gyae ke yeɛ ɛ man njolo ya.” ³⁵ ɔ kekolosi noowoya kenj tanj nɛ, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karanj be popou siaman, te ɔ kara ke te ɔ diiwɔ. ³⁶ Botɔɔ te be popou wɔe fɛɛ wɔ te ba moo weenɛɛ do be nooman. ³⁷ Daa ban pou de doo degbele dinaa kenj man nɛ, yeɛ balan sɔnɔnɔn akpenj ala na sɔnɔtooro na kufu looro (276). ³⁸ Be popou kedi baa nɛ, ba lese weenɛɛ njan doo degbele kenj man nɛ funj do epo man, na degbele dinaa kenj ke nyin koro yunj.

³⁹ Tɛɛ kɛɛ naa kenj nɛ, be naawɔ ngba epo kenj yenaj daale te soo gyoo tɛle daale man, na anasa doo botɔɔ mona be ta gyenj tɛle dokolonj kenaj ya. Mena doo be yeɛ ba gyuenj nyi akpa baa tale na, baa besena degbele dinaa kenj gyu

ka sen botoo. ⁴⁰ Te be kerere nmeesen njan boo mo kpan na nyeela njan ne kyan degbele dinaa sen debodokolon ne do lon man, te be booli nmeesen njan boo mo bake na woni ken ne kii degbele dinaa ne. Te be gyinaa degbele dinaa ken kanyan adido degbele ken siaman te felin gyoo, te tuu degbele dinaa ken sia tee dekenken doo gbex. ⁴¹ Mona degbele dinaa ken siagbex gyuuwo ka gyoo anasa man te ke doowo debodokolon, te ka ateta ken njerewo gyoo anasa njan man te ke doowo ken ke bee wosi gba ya. Te felin dinaa ken ne gyoo ne yela epo lon ken gyoo degbele dinaa ken wole gbex agun kpetekpetekpete.

⁴² Yoonootena ban yee ba agyuen nyi baa ko balan ban boo kyam do deni ne pou, na be man nolo be nyin yelax ton yeu ya. ⁴³ Mona yoonootena kegyia non gyaewo waa lxx Pool nyee mena doo o too wo nyi be na yee ngba mena ken boo bake see ne ya. Mena doo o yako balan ban pou nyi ban baa tale yelax na, baa tanjgbe ton gyoo lon man na baa yelax ton gyu dekenken doo. ⁴⁴ Te ban boo kaa ne baa gotaa degbele dinaa ken be yelax ne daase pampasanse njan be kyakaree ne, na baa ton gyu dekenken doo. Nne te de popou yexwo ton gyu dekenken doo ken nolo te doo ya.

28

Maleta dekenken doo

¹ De ka lee epo man kaa sen dekenken doo ne te balan ban be kyaa botoo teelebii kei ken lon be kilisi ke ne doo yako daa nyi, bex baake botoo nyi Maleta. ² Donootetena benan kex de doo nideli. Na oga te fiasex o ne nxx, mena doo ba doo boalan fa daa nyi dee woli nawolo nyi, na waare kyaa. ³ Pool ke kuu daase naale waa do boalan ken man ne, te boalan ogyefelin ken yela dom kenkenjente nolo leewo daase njan man kaa milii o nyinmaa. ⁴ Donootetena ban kena mena ne be yako donja nyi, "Balee kei waa yee awudiini e. Nawolo nyi, nyi o yee nyebam ngba o te doo epo man koran ya ne, o nombiakumex be gyae ke

yela waa nyin nyeedon ya." ⁵ Mona Pool nmanyan dom non do boalan man, ken kolo te yee e ya. ⁶ Balan ban gyuenwo nyi waa bokee, yaa gyae ke kara e lo karatete dokolon na waa yen. Mona ba ke daa gyu siaman te ba kena nyi kolo te yee e ya ne, be kyexke ba agyuen nyi balee kei waa yee bane nolo e.

⁷ Botoo gyoo yele yena Pubiliyuse. Na o teele benaa na botoo ken de kyaa ne. O kex de doo nideli te de kyaawo o dex weeya kpaakpaa atooro. ⁸ Gyoo Pubiliyuse nonan o kya kaa wee kpanalan, na o na kyeree. Kenje Pool gyuuwo ka mo o nyinmaa gyakaa o doo fane fa Wurubuarx fa e, te o kyoo e kawee. ⁹ Ke kon mena ne, kaweesetena akan ban pou be kyaa Maleta teele ken doo ne konawo, te Pool kyoo wo be kawese pou. ¹⁰ Balan benan moo obuo dinaa fa daa, te be fa daa aboo burum, te de ka koro lee botoo dee gyuu ne, be fa daa aboo njan gyae ke hia daa gbexnaa man ne.

Pool ka lee Maleta gyu Roman donoo man

¹¹ De dii gyaalanja batooro teelebii ken doo pete da leewo botoo. Kenje da moo degbele dinaa ken koo lee Alekesanda donoo man kaa sen botoo dugbutu tex ne. Ba te yee banex atawaase gyakaa degbele dinaa ken doo, te da gyoo ke lan. ¹² De gyuuwo ka gyoo Sirakuse donoo man, te de kyaawo botoo weeya atooro. ¹³ Da leewo botoo ka gyoo Regium donoo man. Tex kena ken ne, felin daale lee ata yenan kaa gyoo, mena doo ka weeya alate man te de gyuuwo ka gyoo Puteyoli donoo man. ¹⁴ Botoo te de naa Kristotena baale te ba sola daa nyi dee di weeya gyanaara be gan. Nne te de texwo menex ka gyoo Roman donoo man. ¹⁵ Kristotena ban be kyaa Roman kenyii da nkan ne, be man baale konawo kaa gyanee na daa nan Apiuse donoo man, te baale mo kaa gyanee na daa noola dexsoe denex atooro njan man. Pool kena wo ne, doo e kakyen te o faa Wurubuarx karan. ¹⁶ De ka gyoo Roman donoo man ne, yoonootena kegyia non faa Pool gbex nyi waa gyu ke kyaa

botɔɔ kenj dei fa e nɛ, te ba lese yoonɔɔte njolo nyi waa gyee e.

Pɔɔl kekolosi Roman donɔɔ man

¹⁷ Weeya atooro wɔle nɛ, Pɔɔl baake Gyudatena kegyiise banj be kyaa donɔɔ kenan man nɛ gyanɛe. Ba ke gyanɛe kenj nɛ te ɔ yako wɔ nyi, “Me tebia Iseraetena, ma te yɛɛ kolo kum tia de tebia yaa tia amanberɛse njan de naanaɔ ba wola daa koran ya, mɔna be kyanja manj Gyerusalem donɔɔ man te ba moo manj do Romantena nyinjmaa man. ¹⁸ Ba korowɔ gyoo me nombia man na, be yela baa tina manj yela, nawolo nyi ba te naa nombiikum kenj mɔɔ yɛɛ kenj kaboena nyi baa ko man ya. ¹⁹ Mɔna kenj Gyudatena be bɛɛ dɔɔ, yela ma solawɔ nyi maa mo me nombia kɔnj gyoo dinaa gyanj, mɔna manj dɔɔ ma gyenj nyi daa na me tebia betanj daale ya. ²⁰ Kei dɔɔ te me baake njon na maa nyinj lese nombia njan man wola njon. Walanj njon Iseraetena sia gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa kɔnj nɛ dɔɔ te me doo akyakaase kenja man nɛ.” ²¹ Kenje kegyiise banj tiranɔɔ fa e nyi, “Da te lɛɛ n wose man tone lee Gyudia tɛɛle man ya. Te de walanj njolo mɔ ta lee botɔɔ kɔnj kaa yako daa kolo kum lee n wose man ya. ²² Mɔna dɛɛ gyae dɛɛ gyenj nya agyuenj nawolo nyi da gyenj nyi yenanj kamase na balan ne kolosi tia dikpii kenj man n doo nɛ.”

²³ Te balan banj na Pɔɔl see wee kenj baa gyanɛe. Wee kenanj kelii nɛ, be man balan burum kɔnjawɔ botɔɔ kenj Pɔɔl kyaa nɛ. Lee nebo kelii balinɔɔ nɛ, ɔ kolosi Wurubuarɛ gyoori kenj wose man nombia. ɔ moo Wurubuarɛ mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be njmarase see nɛ, na Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra nɔɔwoya anjarasenj see kolosi de Gbenjgyoo Yesu wose man nombia fa wɔ na baa nyinj lɛɛ e di. ²⁴ Be man baale lɛɛ ɔ nombia njan di mɔna baale dɔɔ ba te lɛɛ njan di ya. ²⁵ Mɔna, pena Pɔɔl nɔɔ ke si na, nombii dokolonj te ɔ yakowɔ te anjmaarenj gyoo wɔ, te be popou korowɔ yaasee. Nombii kenj ɔ be yako wɔ yena nyi, “Nombii kenj Wurubuarɛ felinj be tɛɛ Wurubuarɛ dekpenkpenjgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako fa e naanaɔ nɛ, doo na ke gbɛɛ. ɔ yako wɔ nyi,

²⁶ ‘Gyu ke yako balanj kɛwɔ nyi, ɛ ke tei, na ɛ ke tei, mɔna ɛ be gyae ɛ ke nyii nombia njenanj man ya.

ɛ ke kɛɔ, na ɛ ke kɛɔ, mɔna ɛ be gyae ɛ kena kolo ya.

²⁷ Nawolo nyi balanj kɛwɔ agyuenj ta yem. Ba te tɔ ba denjela te be wuu be sia, na mena ya na nafa be sia gyae kena, na ba denjela ke nyii, na baa nyii nombia njan man, na baa bese kɔnj me gyanj, na maa kyɔ wɔ be kawee.’ ”

²⁸ Te Pɔɔl kolosiwɔ tɔ nɔɔ nyi, “Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae ɛ ka gyenj nyi, Wurubuarɛ te yeli be ta mo nyeedonj nombia njan gyina banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Banj dɔɔ baa tei njan.” ²⁹ Pɔɔl ke yako nombia kenja nɛ, te baagenj baagenj moo anjmaarenj koro yaasee.

³⁰ Kulutoonenj ala sɔɔnj na Pɔɔl kyaa botɔɔ kenj ɔ be hare deni ɔ kyaa nɛ, na ɔ ne lɛɛ banj pou bɛɛ kɔnj ɔ gyanj nɛ nideli.

³¹ ɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuarɛ gyoori kenj na de Gbenjgyoo Yesu wose man nombia njan fa balanj kenj njolo te tɔ e gbɛɛ ya.

Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Romantena nɛ

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon me yɛɛ Yesu Kristo tobaale e nɛ gyaŋ. Wurubuare baake na maŋ nyi me kaa yɛɛ ɔ kpi-lale, te ɔ lese maŋ see nyi maa yako ɔ nombia kpaakpaa ŋan. ² Gyaŋgba gyaŋgba keŋ nɛ, Wurubuare tɛɛwɔ wa akpeŋkpeŋgyɔɔra dɔɔ yako ɔ nombia keŋa see ɔ nombia aŋmaraseŋ see ŋan man. ³ Nombia kpaakpaa keŋa yɛɛ ɔ bu Yesu Kristo ŋon ɔ yɛɛ de Gbeŋgyoo e nɛ nombia ŋa. Lee lolo gbɛɛ man na, Yesu kei lee gyoo Defidi duulun man. ⁴ Wurubuare felin ŋon doŋ keŋ ɔ ba mo gyuuusu Yesu lee yeŋ man nɛ, keŋ lese la wola nideli nyi ɔ yɛɛ Wurubuare bu e keŋ ayimeɛ be doo ɔ man ya.

⁵ Wurubuare tɛe ŋon Kristo ŋonan dɔɔ mo ɔ bɛrɛɛ boele daa nyi de kaa bese ɔ kpilala. Na ke yela tɛɛle kei dɔɔ balan pou ke lee ŋon Wurubuare di, na baa nyii ɔ dei na baa lese ɔ yele. ⁶ Emɛɛ Romantena ban Wurubuare be baake ŋon te e be kaa bese Yesu Kristo balan nɛ, emɛɛ mɔ kpue mena balan kɛwɔ man.

⁷ Lee mena dɔɔ te mɛɛ ŋmarase tɔne kei mee yeleɛ emɛɛ Romantena ban pou Wurubuare ne gyae ŋon te ɔ be baake ŋon nyi e kaa bese ɔ balan nɛ. De kya Wurubuare na de Gbeŋgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛereŋ.

⁸ Pɛ maa kolosi nombii daale nɛ, me doŋ Yesu Kristo dɔɔ mɛɛ fa Wurubuare karan lee e popou dɔɔ. Nawolo nyi balan ne nyii mena keŋ e be lee Wurubuare nombia ŋan di tɛɛle kei dɔɔ pou. ⁹ Wurubuare ŋon mɛɛ mo me konɔɔ pou som e te mɛɛ yako ɔ bu nyeekelɛɛ nombia ŋan nɛ, ŋon yena ma adanseɛ nyi mɛɛ tɔɔse ŋon nideli deban kamase ma kefane man. ¹⁰ Deban kamase keŋ mɛɛ fane na, mɛɛ sola Wurubuare nyi waa toro gbɛɛ fa maŋ lee ŋon gbagba kegyaebii man na maa nyin kɔŋ e gyaŋ.

¹¹ E nombia ne gyɔ maŋ loo, mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi maa kɔŋ e gyaŋ na maa yela e ke nyin Wurubuare felin abɔɔ anefan ŋan, na ŋe ka do ŋon doŋ e keɛɛdi man. ¹² Kei nawolo baa nyi akpaa me kɔŋ e gyaŋ na, daa na ŋon pou keɛɛdi gyae ka do doŋa kakyeŋ.

¹³ Me tebia mɛɛ gyae e ka gyeŋ nyi nafa me gyaewɔ agbaatee agbaatee nyi maa kɔŋ e gyaŋ, na Wurubuare ke ta me dɔɔ yela balan ke lee Yesu di nideli e man, ŋgba mena keŋ e tebia ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ be lee e di debiise akan ŋan man nɛ, mɔna gbɛɛ ta toro fa maŋ deban kenan man ya.

¹⁴ Ke yɛɛ kpene keŋ doo me dɔɔ nyi maa kolosi Wurubuare nombia fa walaŋ kamase. Siakaralatenana ayintena pou, balan ban ba gyeŋ nombia na ban bɔɔ gyeŋ nombia ya nɛ pou. ¹⁵ Lee kei dɔɔ te me sia yɛɛwɔ nyi maa kolosi Kristo nombia ŋan fa emɛɛ ban e kyaa Roman donɔɔ man mɔ nɛ.

¹⁶ Kristo nombia kpaakpaa ŋan kekolosi be dana maŋ desɛŋ ya. Nawolo nyi ŋan yena Wurubuare doŋ keŋ ɔ na mo lee walaŋ kamase ŋon ɔ ne lee ŋa di nɛ nyee. Gyudatena tanɔgbɛɛ la nyii nombia keŋa, pɛte balan akan ban mɔ kaa nyii ŋa. ¹⁷ Kristo nombia kpaakpaa ŋan na wola na mena keŋ Wurubuare ne yɛɛ pɛte balan gbɛeneŋ na teneɛ ɔ siaman. Nombia ŋenan nawolo nyi akpaa walaŋ ŋon ɔ ne lee Yesu di nɛ de tale seŋ ɔ keɛɛdi man lee kewalaŋ kelii ɔto na, ɔtenate gbɛeneŋ gyae ka teneɛ Wurubuare siaman. Be ŋmarase mena nombii kei Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan man nyiaa, “Walaŋ ŋon lee ɔ keɛɛdi dɔɔ te ɔ gbɛeneŋ da teneɛ Wurubuare siaman na, waa nyin nyeedoŋ kekpa.”

Wurubuare ban

¹⁸ Wurubuare ŋon ɔ kyaa adido nɛ ta lese wola nyi ɔ ta gyeŋ ban balan kumɛɛ na balan ban bɔɔ ne nyii ɔ dei ya nɛ dɔɔ. Nawolo nyi be nombiakumɛɛ bee yeli Wurubuare nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ nɛ ka lee debɔɔ ya. ¹⁹ Wurubuare ta gyeŋ ban nawolo nyi gbɛɛ keŋ man balan baa mo gyeŋ e nɛ te yɛɛ nombia

aweesea ya. Non Wurubuarɛ gbagba lese na ɲa wola wɔ. ²⁰ Wurubuarɛ wose man nombia ɲaale kyaa keɲ nyi walaɲ be tale naa ɲa na ɔ sia fonɛɛ ya. Njan yɛna ɔ doɲ kekpaakekpaa na ɔ dinɔɔ keɲ ɔ dana keɲ nawolo nyi ɔ yɛɛ Wurubuarɛ e nɛ. Mɔna n keɛ na leenaɲ tɛɛle keyɛɛ kewalaɲ keɲ na, Wurubuarɛ dinɔɔ kenaaɲ ba weeseɛ ya. Nawolo nyi abɔɔ ɲan pou ɔ be yɛɛ nɛ na lese ɔ dinɔɔ wola nideli keɲ balaaɲ baa tale naa na baa lɛɛ di. Mena dɔɔ walaɲ ɲon ɔ te lɛɛ di ya na, ɔ taɲ nombii daale waa yako mo lɛɛ ɔ wose ya.

²¹ Mena balaaɲ keɔwɔ gyeɲ nyi Wurubuarɛ kyaa mɔna bɔɔ na mo obuo keɲ kaboena e nɛ fa e ya, te bɔɔ na lese ɔ yele mɔ ya. Nyansa nombii kamase be doo ba agyueɲ man ya, te ditɲɲɛɛ wolowolo doo la be konɔɔse man. ²² Bɛɛ yɛɛ ɲgba be sia te kare nɛ, mɔna be yɛɛ ayɲntenawɔ. ²³ Be te tina Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ yela, gyu bɛɛ som banɛɛ ɲan bɔɔ maa yaa bɔɔ yae ɲa ɲgba balaaɲ yaa gyebuse yaa wonombia nɛ.

²⁴ Mena dɔɔ Wurubuarɛ mɔ ta besena ɔ wole tee wɔ, te bɛɛ yɛɛ nombia nkaraɲkaraɲ ɲan ba lee baɲ gbagba be konɔɔse man nɛ. Be dana kewolɛɛ nombia bee fulu ba wose. ²⁵ Be te tina Wurubuarɛ nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ kelɛɛdi yela gyu bɛɛ lɛɛ akereɛ nombia di. Mena dɔɔ bɛɛ som abɔɔ ɲan Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ bo tina Wurubuarɛ ɲon ɔ be yɛɛ ɲa nɛ yela. Non Wurubuarɛ te kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa Amen.

²⁶ Keɲ bɛɛ yɛɛ mena dɔɔ Wurubuarɛ ta besena ɔ wole tee wɔ te ba gyoo desɛɲ nombia keyɛɛ. Be man ala baɲ gba koraaɲ te tina baala gyaɲ kedoo ɲgba mena keɲ Wurubuarɛ ba wolo nɛ yela gyu bee doo na dɔɲa. ²⁷ Mena mɔ te baala mɔ bɛɛ ala gyaɲ kedoo ɲgba mena keɲ Wurubuarɛ ba wolo nɛ yela gyu bɛɛ yeɲ dɔɲa yeɲ, te ba gyoo desɛɲ nombia nkaraɲkaraɲ keyɛɛ na dɔɲa. Mena dɔɔ Wurubuarɛ waa wɔɲ ba deɲela ɲgba mena keɲ kaboena nɛ.

²⁸ Keɲ bɔɔ bɛɛ Wurubuarɛ nombia ɲan kagyeyɲ dɔɔ, ɲon mɔ ta besena ɔ wole

tee wɔ. Mena dɔɔ nombia nkaraɲkaraɲ te bɛɛ gyueɲ te bɛɛ yɛɛ nombia ɲan tekaboena nyi nafaɔ balaaɲ baa yɛɛ ya nɛ. ²⁹ Nombiakumɛɛ te wulu be man. Akpanyaɲnyaɲ na nombiakumɛɛ na sibii na balaaɲ kekɔla na sia keyɛɛ balaaɲ abɔɔ dɔɔ, na balaaɲ kako na kale nombia na akereɛ kedi na nombia ka mo gyakaa balaaɲ dɔɔ te wulu be man. Mena mɔ te bɛɛ yako balaaɲ wose man nombia. ³⁰ Bɛɛ mo nombiakumɛɛ gyakaa dɔɲa dɔɔ, te bɛɛ kɔla Wurubuarɛ. Be dana debɔɲ te bɔɔ ne bu balaaɲ ya, te bɛɛ wola ba wose mɔ. Bɛɛ gyae gbɛɛneɲ wolɛɛ ɲan baa mo yɛɛ nombiakumɛɛ debaaɲ kamase, te bɔɔ ne bu ba lolala mɔ ya. ³¹ Bɔɔ dana nyansa ya te bɔɔ ne di nombia ɲan bɛɛ yako nɛ dɔɔ ya. Bɔɔ ne gyae balaaɲ ya, te bɔɔ ne wii balaaɲ waraaɲase mɔ ya. ³² Keɲ na keɲ ba gyeɲ nyi Wurubuarɛ mmaraa nawolo nyi walaɲ ɲon ɔ doo mena dinɔɔ kei man na ɔtenate be gyae waa nyiɲ nyeedoɲ kekpaaa ya koraaɲ nɛ, be gyakaa bɛɛ yɛɛ mena nombiakumɛɛ keɲa kpu. Kenaaɲ wole koraaɲ nɛ, bɛɛ bese do balaaɲ baɲ bɛɛ yɛɛ mena nombiakumɛɛ keɲa mɔ nɛ kakyeɲ.

2

Wurubuarɛ waa di walaɲ kamase nombia

¹ Nyaɲ walaɲ ɲon n ne bu n dɔɔ fɔɔ nɛ, n be dana daale n ke yako ya nawolo nyi nyaɲ mɔ n ne yɛɛ nombiakumɛɛ ɲan ɔtenate ne yɛɛ nɛ. Mena dɔɔ nyi akpaa n bu ɲolo fɔɔ na, nyaɲ gbagba n wose yaa n buu fɔɔ nɛ. ² Da gyeɲ nyi Wurubuarɛ de di mena balaaɲ keɔwɔ nombia te ɔ bu wɔ fɔɔ na, na ke doo na ke gbɛɛ. ³ Mena dɔɔ akpaa nyaɲ deniwalaɲ n bu ɲolo fɔɔ lee nombiakumɛɛ ɲan nyaɲ gbagba mɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ nɛ, wulaa gyeɲ nyi Wurubuarɛ mɔ waa bu neɲ fɔɔ. N be gyae n ke tale lee Wurubuarɛ nyiɲmaa man ya. ⁴ Wurubuarɛ ta lese ɔ wɔɛ na ɔ konɔɔ keɲ ɔ dana nɛ wola neɲ kekpaaa, mɔna n ta mo ɲa yɛɛ kolo ya. Yaa n ba gyeɲ nyi Wurubuarɛ lese ɔ wɔɛ baa wola neɲ na ke yela n ke kyɛɛkee nya agyueɲ

lee n gbɛɛnɛn kumɛɛ man, na n ke kɔn ɔ gyan yee?

⁵ Mɔna n dana konɔɔyɔn na denɛle doŋ. Mena dɔɔ n denɛle kewɔn keŋ ne wuku kpu, te ke doo kɛɛ daa neŋ kelii wee keŋ Wurubuare waa mo ban di balan nombia nɛ. Mena wee kenan te waa wɔn n denɛle. Wee kenan te balan baa naa mena keŋ Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ nɛ. ⁶ Nawolo nyi Wurubuare waa tɔ walan kamase kom nɔgba mena keŋ ɔtenate be yɛɛ nɛ.

⁷ Baale ta mo be loo gyakaa nyi baa nyin gyoorobiiri na yele na nyeedon keŋ ka dokoso be kyaa ya nɛ. Mena dɔɔ be nyin konɔɔ te bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa weeya pou man. Ban te Wurubuare waa fa nyeedon kekpaakekpa keŋ.

⁸ Mɔna balan ban lee sibii dɔɔ te bɔɔ bɛɛ anokoare keŋ gyu ke sila nombiakumɛɛ nɛ, Wurubuare ban kum na ɔ denɛle kewɔn keŋ gyae ke kɔn be dɔɔ na baa naa diyem nideli. ⁹ Wurubuare waa yela kaale na kayeyɛɛ ke kɔn balan ban pou bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ dɔɔ. Ke gyae ke fiasɛɛ bo lee Gyudatena dɔɔ, pɛna ke kɔn balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ dɔɔ. ¹⁰ Mɔna Wurubuare waa yela balan ban bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ ke nyin gyoorobiiri na yele na wosefɛɛren. Keŋ mɔ gyae ke fiasɛɛ bo lee Gyudatena dɔɔ, pɛna ke kɔn balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ dɔɔ. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ keŋ ɔ bɛɛ kɛɛ walan siaman ya.

¹² Balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, bɔɔ gyeŋ Mosesi mmaraase njan ya. Mena dɔɔ akpaa be yɛɛ nombiakumɛɛ na, na Mosesi mmaraase njan te Wurubuare waa mo di be nombia ya. Mɔna denɛle kewɔn keŋ baa nyin lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ nɛ yena yɛn kekpa keŋ. Te Gyudatena dɔɔ akpaa be yɛɛ nombiakumɛɛ na, Mosesi mmaraase njan te Wurubuare waa mo di be nombia. Nawolo nyi ban dɔɔ ba gyeŋ mmaraase njan. ¹³ Nawolo nyi na balan ban ba gyeŋ Mosesi mmaraase njan nɛ gbɛɛnɛn tenɛɛ la Wurubuare siaman ya. Mɔna

balan ban bee di mmaraase njan dɔɔ nɛ, ban gbɛɛnɛn tenɛɛ la Wurubuare siaman. ¹⁴ Balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, bɔɔ gyeŋ Mosesi mmaraase njan ya. Mɔna akpaa nyi ban gbagba konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi baa yɛɛ kpene keŋ mmaraase njan na wolo nɛ, kenan nawolo baa nyi mmaraase njan doo be konɔɔse man. ¹⁵ Be nombia njan bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo baa nyi ba gyeŋ nombia njan Mosesi mmaraase njan na wolo nyi baa yɛɛ nɛ be konɔɔse man. Mena keŋ be yɛɛ kolo kum yaa kolo kpaakpaate te be konɔɔ man nombia ne yɛɛ wɔ nɛ mɔ ne di adansɛɛ kpu. Nawolo nyi njaale man na ne yɛɛ wɔ nyi mena nombia ayɛɛsa keŋa be dei ya, mena dɔɔ be wɔe bɛɛ fɛɛ wɔ ya. Deban njaale man mɔ na be konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi be nombia ayɛɛsa keŋa doo na ke gbɛɛ. Kenan na be wɔe ne fɛɛ wɔ. ¹⁶ Mena yaa Kristo nombia kpaakpaa njan me dɔnɛɛ mee kolosi nɛ na wolo. Nombia njan na wolo baa nyiaa, wee daale Wurubuare waa ta Yesu Kristo dɔɔ di balan nombia njan bɛɛ yɛɛ weese nɛ na waa bu wɔ fɔɔ.

¹⁷ Nɛnɛɛ nyan kpa n yɛɛ Gyuda baale e te n na mo n wose lo Mosesi mmaraase njan dɔɔ, mena dɔɔ n ne gyina n wose adido nyi n gyeŋ Wurubuare nideli. ¹⁸ Nyan kpa n gyeŋ Wurubuare kegyaebii nawolo nyi Mosesi mmaraase njan na wola na neŋ nombia njan nɛ doo na nɛ gbɛɛ nɛ. ¹⁹ Nyan kpa nyan dɔnɛɛ la siayɛɛsatena siaman, te n kpa nyan yena kanea fa balan ban be doo ditinɛɛ man nɛ. ²⁰ Nyan kpa nyan yena walan njan n na wola ayinɛna na balan ban bɔɔ gyeŋ daale ya nɛ nombia. N ne gyɔ n konɔɔ nyi lee Mosesi mmaraase njan dɔɔ n gyeŋ kpene kamase na nombia njan pou nɛ doo na nɛ gbɛɛ nɛ. ²¹ Nyan njan n kpa n na wola balan nombia nɛ, weera dɔɔ te n be tale wola n wose ya? N ne yako balan nyi be na nɛmɛɛle ya mɔna nyan gbagba ne nɛmɛɛle. ²² N ne yako balan nyi be na lee be wɛɛla yaa be baala wole ya, mɔna nyan gbagba ne yɛɛ mena. Nyan kpa balan na som bɛɛnɛn ya, mɔna nyan dɔn bɛɛnɛn denɛɛ man n ne nɛmɛɛle. ²³ N na wola n wose lee Mosesi mmaraase

ɲan dɔɔ, mɔna n bee di ɲe dɔɔ ya. Lee mena dɔɔ n na do Wurubuare desɛɲ.
²⁴ Wurubuare nombia aɲmarasɛɲ see ɲan ne yako nyiaa, lee ɛmɛɛ Gyudatena nombia ayɛɛsa dɔɔ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ ne kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare.

²⁵ Akpaa n ne di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ nɛ, kenan na n baala wose kekara keɲ dana tɔnɔɔ. Mɔna akpaa n bee di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ ya nɛ, kenan na n baala wose kekara keɲ yɛɛ yakaa. Kenan na yɛɛ yaa ɲgba n te kara n baala wose gba ya nɛ. ²⁶ Nyi akpaa ɲolo te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ nɛ, Wurubuare siaman na yɛɛ yaa ɲgba ɔtenate kara ɔ baala wose baa nɛ. ²⁷ Nyan Gyuda baale, n gyeɲ mmaraase ɲan nawolo nyi be ɲmarase ɲa bo see neɲ te be kara n baala wose mɔ, mɔna n bee di ɲe dɔɔ ya. Mena dɔɔ walaɲ ɲon ɔ te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di mmaraase ɲan dɔɔ nɛ, waa bu neɲ fɔɔ.

²⁸ Nawolo nyi te yɛɛ nyi keɲ ɲolo ne yɛɛ Gyudatena abɔɔ ayɛɛsa dɔɔ te ɔtenate yɛɛ Gyuda baale e ya. Te na baala wose mɔ kekara kaageɲ na wola la nyi ɲolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e ya. ²⁹ Akpaa nyi ɲolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e na, ɔ konɔɔ man na wola la. Te baala wose kekara gbagba mɔ yɛɛ konɔɔ man nombia ɲa. Wurubuare felin ɲon ne kyɛɛkee na ɔtenate konɔɔ. Ka te yɛɛ nyi mmaraase ɲan bɔɔ ɲmarase see nɛ dɔɔ kedi ya. Mena walaɲ ɲonan nɛ, Wurubuare na lese na ɔ yele. Te yɛɛ denibalan ya.

3

¹ Akpaa ɲolo de yako nyi ɔ yɛɛ Gyuda baale e na, gbɛɛ wonɲi man yaa ɔ kela ɲon ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya nɛ? Tɔnɔɔ wonɲi doo la Gyuda baale keyɛɛ man? Yaa wonɲ tɔnɔɔ doo la baala wose kekara man?
² Ke yɛɛ ampan nyi n yɛɛ Gyuda baale e na, ke dana tɔnɔɔ lee gbɛɛ kamase man. Gyanɲbate yena nyi, Wurubuare moo ɔ nombia ɲan bo do Gyudatena nyinmaa man. ³ Ke yɛɛ ampan nyi Gyudatena ban man baale te lee Wurubuare nombia ɲan di ya. Mɔna ba denjele don keɲ bɔɔ yɛɛ

nɛ, gyae ke tale tɔ Wurubuare gbɛɛ nyi ɔ na yɛɛ kpene keɲ ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ nɛ yee? ⁴ Be doo mena korakora ya. Keɲ na keɲ balan yɛɛ akɛɛɛtenawɔ koran nɛ, Wurubuare dɔɔ ɔ nombia doo na ke gbɛɛ ɲgba mena keɲ Wurubuare nombia aɲmarasɛɲ see ɲan ne yako lee Wurubuare wose man nɛ nyiaa,

“Akpaa n ne kolosi na,
 n ne kolosi nombia na anokoare bo te walaɲ kamase ne naa nyi n nombia doo na ke gbɛɛ.

Te n di walaɲ kamase nombia na,
 bɛɛ naa nyi n nombia kedi mɔ dei”

⁵ Deniwalaɲ waa tale bɔɔse nyiaa, nyi de nombiakumɛɛ de yeli balan de naa nyi Wurubuare nombia doo na ke gbɛɛ na, kenan na akpaa de yɛɛ nombiakumɛɛ te ɔ wonɲ da denjele na, dɛɛ tale yako nyi ɔ ta ɲere daa do? ⁶ Ka te yɛɛ mena korakora ya. Akpaa nyi Wurubuare nombia ɲan be doo na ke gbɛɛ ya na, sena te waa yɛɛ na waa di balan pou nombia? ⁷ Nyi akpaa ma dekara keɲ mee dii nɛ da lese Wurubuare nombia ɲan ɲe doo na ke gbɛɛ nɛ wola nideli te da lese ɔ yele na, wonɲ dɔɔ te Wurubuare sɛɛ ɔ ne bu man fɔɔ nyi me yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛre e? ⁸ Mena na wonɲ dɔɔ te dɔɔ ne yako nyi, “ɛ yela de kaa yɛɛ nombiakumɛɛ na Wurubuare nombia kpaakpaa ke nyin lee debɔɔ ya.” Balan baale tan kara me nɔɔ nyi ma te yako mena nombii kei see. Balan ban bɛɛ kara me nɔɔ nɛ, Wurubuare waa wonɲ ba denjele ɲgba mena keɲ kaboena nɛ.

Walaɲ kamase gbɛɛ ba tenɛɛ ya

⁹ Nɛnɛɛ sena yaa dɛɛ gyueɲ baa lee nombia keɲa man? Daa Gyudatena na gyueɲ baa nyi de dei kela balan akan ban yaa? Koa be doo mena ya. Nawolo nyi de wulaa yako ɲon nyi Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou dasɛɲae yɛɛ dokolonɲ. Nombiakumɛɛ te wulu be popou man. ¹⁰ Wurubuare nombia aɲmarasɛɲ see ɲan ne di nombii kei wose man adansɛɛ nyiaa,
 “Nolo na ɲolo be kyaa keɲ ɔ gbɛɛneɲ tenɛɛ Wurubuare siaman ya.

¹¹ Nolo na ɲolo be kyaa keɲ ɔ dana nyansa

na waa nyii Wurubuare nombia njan man ya,
te nolo mo be kyaa ken o ne keo Wurubuare gbenehen ya.

12 Balan pou te won ba wose lee Wurubuare gbenehen man.

Be popou te wolee.

Nolo na nolo be kyaa ken o ne yee nombia kpaakpaa ya”

13 “Bee gyae nombia nkarankaran keyako.

Bee mo be noo beo balan.”

“Be noowoya na koo ngba yeh ne.”

14 “Bee mo noowoya njan nyinjan falaa balan.”

15 “Balan kako be dana wo ban ya.

16 Yenan kamase ken bee gyu na bee wolee aboo botoo,

te bee mo kayeyee mo lo balan doo.

17 Mena balan kewo bee yee kpene ken gyae

ka mo woseferehen kon ya.”

18 “Te Wurubuare keyee be doo be man mo ya.”

19 Da gyen nyi kpene kamase ken Wurubuare mmaraase njan na wolo ne, doo bo fa balan ban be doo mmaraase njan tee ne. Mena doo nolo be kyaa nyi waa nyin gbese tira nombii daale noo yako nyi o te yee ta dukum ken kaboena na nyi Wurubuare waa won o denjele ya. Kei nawolo baa nyi Wurubuare waa di walan kamase nombia wee daale. 20 Nawolo nyi mmaraase njan doo kedi be gyae ke tale yela nolo gbenehen ka tenee Wurubuare siaman ya. Mona mmaraase njan ne yele la te dee gyem nyi de yee nombiakumeeerawo.

Keleedi ne yele la walan gbenehen na tenee

21 Te nenee doo Wurubuare ta wola daa gbese ken dee mo na de nombia ka tenee o siaman, ken te yee nyi mmaraase njan doo kedi ya. Mosesi mmaraase njan na Wurubuare akpenkpenngyooora nombia anmarasen see njan wulaa yako mena gbenehaa kenan nombia. 22 Mena gbenehaa kenan yena Yesu Kristo keleedi. Nawolo nyi walan kamase njan o lee Yesu di na, Wurubuare waa lee otenate doo nyi o gbenehen tenee njan Wurubuare siaman.

Gbese kei man te Wurubuare waa mo na waa lee walan kamase njan waa lee Yesu Kristo di ne nyee. Wurubuare be famene na botoo ken otenate ba lee ya. 23 Nawolo nyi walan kamase te yee dukum, mena doo Wurubuare gyoorobi-iri ken nafa kaboena nyi ke dee doo de man ne, de te nyin ke mena ya.

24 Mona lee Wurubuare bese ken o ba mo boele daa ne doo te balan gbenehen na tenee o siaman. Yesu Kristo doo te o teewo mo mena bese kei boele daa. Non Yesu too na balan pou nombiakumee kom, te o lese wo lee be nombiakumee keyee man te be nyin ba wose. 25 Wurubuare gbagba moona Yesu Kristo fa ngba kedeese ne, nyi o kaa yeh ngba mpataa ne lee de nombiakumee doo na Wurubuare ke ta o yeh kei doo mo de nombiakumee pou kyee daa. Mena doo walan kamase njan waa lee Yesu nombia di ne, Wurubuare waa mo o nombiakumee pou kyee e. Wurubuare yee nombii kei bo na ka wola nyi o nombia doo na ke gbese, te o bee nere nolo mo do ya. Gyangba gyangba ken ne, Wurubuare nyin konoo te o lese o sia lee balan nombiakumee njan bee yee ne doo. 26 Mona nenee doo Wurubuare bee lese o sia lee deniwalan dukum keyee doo ya. Kei na wola la nyi Wurubuare nombia ayesea doo na ke gbese, te walan kamase njan o lee Yesu di na waa yela otenate mo nombia ka tenee njan Wurubuare siaman.

27 Nenee won doo te dee gyoo de konoo? Kolo be kyaa ya. Nawolo nyi na mmaraase njan kesila ne yele la te walan gbenehen na tenee Wurubuare siaman ya, mona lee Yesu Kristo keleedi doo te walan gbenehen na tenee Wurubuare siaman. 28 Mena doo de nombii ken doo da sehee yena nyi, na mmaraase njan doo kedi doo te walan gbenehen na tenee Wurubuare siaman ya. Mona lee Yesu Kristo keleedi doo, te walan gbenehen na tenee Wurubuare siaman.

29 E yela maa boose njan nyiaa, Wurubuare yee Gyudatena baagen Wurubuare e? Koa, o yee balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne mo Wurubuare e. 30 Wurubuare dokolon koon kyaa la.

Mena dɔɔ lee kelɛɛdi keŋ Gyudatena be lɛɛ e di dɔɔ te waa lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman. Mena kelɛɛdi kenan ke mɔ dɔɔ te waa lɛɛ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ do nyi be gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman. ³¹ Mena dɔɔ dee sila kelɛɛdi keŋ gbɛɛ, na dee tina mmaraase ŋan dɔɔ kedi yela yaa? Koa, da kelɛɛdi ne gyae la ke yela na dɛɛ tale di mmaraase ŋan dɔɔ nideli.

4

Aberaham kelɛɛ Wurubuare di

¹ Nɛnɛɛ won yaa daa Gyudatena dana dɛɛ yako lee de naana Aberaham wose man? Won te Aberaham naawɔ lee kelɛɛdi da anakolosen keŋ wose man?

² Akpaa nyi Wurubuare lɛɛ Aberaham bo do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman lee tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ na, kenan na ŋon Aberaham waa tale gyɔ ɔ konɔɔ, mɔna na Wurubuare siaman ya.

³ Sena te Wurubuare nombia anmarasen see ŋan ne yako? Nombia ŋenan ne yako nyiaa, “Aberaham lɛɛ Wurubuare di, mena dɔɔ te Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman.”

⁴ Akpaa walan de yɛɛ tom te n tɔ e kom na, kom keŋ n be tɔ e nɛ te yɛɛ nyi n moo ke bo kyɛɛ e ya. Mɔna ke yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi waa nyin lee tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁵ Nyi akpaa te yɛɛ nyi ŋolo tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ ya, mɔna akpaa ɔ lɛɛ di nyi Wurubuare ne tale yela nombiakumɛyɛɛra ban bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ gbɛɛneŋ ne tale tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman nɛ, kenan na ɔtenate kelɛɛdi gyae ke yela Wurubuare ke lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman. ⁶ Gyoo Defidi wulaa yako nombia kenja Wurubuare nombia anmarasen see man wola nyiaa, akpaa Wurubuare te kɛɛ ŋolo nombia ayɛɛsa ya te ɔ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman na, kenan na walan ŋonan ŋon na nyeebam. Gyoo Defidi nombia ŋenan yena nyiaa,

⁷ “Balan ban Wurubuare ba mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ
te ɔ be gyae waa tɔɔse ŋa bela ya nɛ,
ban na nyeebam.

⁸ Walan ŋon Wurubuare bɛɛ mo ɔ nombiakumɛɛ
do ɔ konɔɔ man ya nɛ,
ŋon na nyeebam.”

⁹ Mena nyeebam keŋ nɛ, na ke yɛɛ fa balan ban bɔɔ kara be baala wose nɛ baagen yaa ban ba te kare ya nɛ mɔ kpue? Koa, ke yɛɛ be popou wui. De wulaa dɛɛ yako nyiaa, lee Aberaham kelɛɛdi dɔɔ te Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman. ¹⁰ Mɔna deban won ti te Wurubuare lɛɛ Aberaham do nyi ɔ nombia tenɛɛ ɔ siaman? Deban kenan na, Aberaham te kara ɔ baala wose yaa ɔ te kara ta ya? Na ɔ ke kara ɔ baala wose wole ya, mɔna Wurubuare lɛɛ e do pete ɔ kara ɔ baala wose. ¹¹ Aberaham baala wose kekara yɛɛ kpene keŋ ne di adansɛɛ nyi lee ɔ kelɛɛdi dɔɔ te deban keŋ ɔ te kara ta ɔ baala wose ya nɛ, Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman. Mena dɔɔ balan ban pou ba te kara ta be baala wose ya te bɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɛ, ɔ te yeli be gbɛɛneŋ ta tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman. Keŋ te yeli Aberaham te kaa bese ban mo be naana. ¹² ŋon Aberaham ŋonan bese yaa ɔ yɛɛ balan ban bɔɔ kara be baala wose nɛ mɔ be naana. Na keŋ bɔɔ kara be baala wose nɛ kaagen dɔɔ te ɔ bese be naana ya, mɔna keŋ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di kpu ŋgba mena keŋ ŋon Aberaham be lɛɛ Wurubuare di pete bɔɔ kara ɔ baala wose nɛ dɔɔ te ɔ bese be naana.

¹³ Wurubuare yakowɔ see nyiaa, Aberaham na ɔ duulun man balan ne gyae la baa di tɛɛle keŋ dɔɔ. Te yɛɛ nyi keŋ Aberaham be di Mosesi mmaraase ŋan dɔɔ, dɔkaa te Wurubuare yako nombia kenja ya, mɔna keŋ Aberaham be lɛɛ Wurubuare di te Wurubuare be lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman nɛ dɔɔ te ɔ yako nombia ŋenan. ¹⁴ Nyi akpaa balan ban bee di mmaraase ŋan dɔɔ nɛ dɔɔ te Wurubuare yako keyako see keŋ nɛ, kenan na Wurubuare kelɛɛdi keŋ yɛɛ yakaa te ɔ keyako see keŋ mɔ be dana tɔnɔɔ ya. ¹⁵ Nawolo nyi mmaraase na moona Wurubuare ban kɔŋ. Te botɔɔ keŋ mɔ mmaraase be kyaa ya na, dukum mɔ keyɛɛ be kyaa ya.

¹⁶ Mena dɔɔ lee kelɛɛdi dɔɔ te balan baa tale nyin Wurubuarɛ abɔɔ ŋan ɔ be yako see nɛ. Na abɔɔ kenja ka bese kpene ken Wurubuarɛ na mo boele balan yakaa. Kei na wolo baa nyi Aberaham duulun man balan pou baa nyin mena abɔɔ ŋenan. Te yɛɛ nyi ban bee di mmaraase ŋan dɔɔ nɛ baagen ne gyae la baa nyin ŋa ya, mɔna ban pou bɔɔ lɛɛ di ŋgba mena ken Aberaham be lɛɛ di nɛ mɔ baa nyin mena abɔɔ ŋenan. Nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na, Aberaham yɛna de popou de naana. ¹⁷ Ŋgba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako nyiaa, “Ma te yeli n ta bese tɛɛle kei dɔɔ balan pou be naana.” Aberaham ŋon ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, ɔ yɛɛ de naana e Wurubuarɛ siaman. Ŋon Wurubuarɛ kei ne gyusu na woya lee yen man, te ŋon ne tale la yela abɔɔ ŋan nafa ŋɔɔ kyaa ya nɛ ne kɔŋ ŋgba ŋe wulaa ŋe kyaa nɛ.

¹⁸ Na kolo na kolo be kyaa ken gyae ke yela Aberaham ka mo ɔ loo gyakaa nyi, Wurubuarɛ waa yɛɛ kpene ken ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ ya. Mɔna Aberaham lɛɛ Wurubuarɛ di te ɔ moo ɔ loo pou gyakaa ɔ dɔɔ. Lee mena dɔɔ ɔ kaa bese tɛɛle kei dɔɔ balan pou be naana, ŋgba mena ken Wurubuarɛ be yako see nyi, “ɔ duulun man balan baa bo ŋgba kyolobiise nɛ.” ¹⁹ Deban ken Wurubuarɛ be yako Aberaham mena nombii kei nɛ, na ɔ te di kulutoonen sɔŋonon (100) mena dɔɔ ɔ te ŋmɛɛ ken nyi ŋolo loo be gyakaa nyi waa tale lola bela ya. Mena mɔ te ɔ wɛɛle Saara mɔ te ŋmɛɛ gbaa lolo. Kenja pou wole nɛ, Aberaham ta lee wole Wurubuarɛ kelɛɛdi man ya. ²⁰ Mena mɔ te ɔ te lɛɛ anmaaren nyi nombia ŋan Wurubuarɛ be yako see nɛ be gyae ke kɔŋ mena ya, mɔna ɔ yɛɛ kakyen sen ɔ kelɛɛdi ken man kenken te ɔ lese Wurubuarɛ yele. ²¹ Nawolo nyi na ɔ gyen lee ɔ konɔɔ man nideli nyi, Wurubuarɛ dana don ken waa tale yɛɛ kpene ken ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ. ²² Lee Aberaham kelɛɛdi kei dɔɔ te “Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛenen tenɛɛ ɔ siaman.”

²³ Ba ke ŋmarase nyi “ɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te ɔ gbɛenen teneewɔ Wurubuarɛ siaman” nɛ, na Aberaham waagen dɔɔ

te be ŋmarase mena nombii kenan ya. ²⁴ Mɔna daa ban mɔ dɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ ŋon ɔ be gyusu de Gbengyoo Yesu Kristo lee yen man nɛ di, na waa yela de gbɛenen ka teneɛ ɔ siaman nɛ mɔ dɔɔ te be ŋmarase mena nombii kenan. ²⁵ Lee de nombiakumɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ lese Yesu Kristo nyi ɔ kaa yen fa daa. Mena mɔ te ɔ gyusu e lee yen man, na ke yela de gbɛenen ka teneɛ ŋon Wurubuarɛ siaman.

5

Daa na Wurubuarɛ nsana ta bese de

¹ Nɛnɛ lee ken dɔɔ lɛɛ de Gbengyoo Yesu di dɔɔ, Wurubuarɛ te lɛɛ daa do nyi de gbɛenen tenɛɛ ɔ siaman. Te lee de Gbengyoo Yesu Kristo ŋonan dɔɔ, gyon te kaa doo daa na Wurubuarɛ nsana.

² Lee de Kristo kelɛɛdi dɔɔ te de nyina Wurubuarɛ berɛɛ ken ɔ ba mo boele daa te de don ke man nɛ. Mena dɔɔ dana daa gyon, nawolo nyi de loo gyakaa nyi dɛɛ kaa di gyoori kpu na e. ³ Na ken kaagen ya. Kenan wole na dana daa gyon bela lee da diyem kena man, nawolo nyi diyem kena ne yele la walan ne tale kyan ɔ wose sen kenken. ⁴ Walan de kyan ɔ wose sen kenken na, ne yeli Wurubuarɛ ne lɛɛ ɔtenate do. Mena mɔ te nyi walan da gyem nyi Wurubuarɛ te lɛɛ e do na, ne yeli ɔ ne nyin kpene ken dɔɔ waa mo ɔ loo gyakaa. ⁵ Mena loo kegyakaa kei mɔ be gyae ka do daa desɛn ya, nawolo nyi Wurubuarɛ te tɛɛ ɔ felin ŋon ɔ ba mo do de man nɛ dɔɔ mo ɔ balan kegyae do de man.

⁶ Nawolo nyi deban ken de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛyɛrawɔ te dɔɔ dana don ken dɛɛ tale mo kyɛɛkee da kekyaabii ya nɛ, Kristo kɔŋawɔ kaa yen fa daa deban ken Wurubuarɛ ba see nɛ man. ⁷ Gyae ke yɛɛ don nideli pete ŋolo ke tale lɛɛ walan ŋon ɔ gbɛenen tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ yen yen. Mɔna nyi akpaa ŋolo ne yɛɛ deeli fa balan na, mberem na ŋolo waa sɛɛ lɛɛ ɔ yen yen. ⁸ Mɔna Wurubuarɛ ta lese wola nyi ɔ ne gyae daa nideli, nawolo nyi deban ken de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛyɛrawɔ nɛ, ɔ yela Kristo kaa yenawɔ fa daa. ⁹ Lee Kristo fatabo

kenj ɔ ba mo feefo de nombiakumɛɛ dɔɔ, te Wurubuarɛ lɛɛ daa do nyi de gbɛɛnɛnɛn tenɛɛ ɔ siaman. Mena mɔ te lee Kristo fatabo kenan dɔɔ, Wurubuarɛ waa lɛɛ da nyee wee kenj waa mo banj di tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombia nɛ. ¹⁰ Nafɔ na de yɛɛ balan banj dɛɛ kɔla Wurubuarɛ, mɔna lee ɔ bu yenj kenj dɔɔ ɔ ta mo daa yɛɛ ɔ gyoona banj ɔ ne gyae. Nyi ɔ bu Yesu yenj kenj te yeli de ta bese ɔ gyoona na, kenan na Yesu nyeedonj kenj ɔ be nyim nɛ be gyae ke yela waa lɛɛ da nyee kekpaɛ yee? ¹¹ Te yɛɛ nyi ɔ lɛɛ da nyee bo kaagenj ya, mɔna lee Yesu Kristo dɔɔ dee di gyonj Wurubuarɛ ɔsom kenj man. Nawolo nyi lee non Yesu Kristo dɔɔ gyonj te kaa doo daa na Wurubuarɛ nsana.

Be ka mo Adam maa na Kristo

¹² Lee walanj dokolonj dɔɔ te nombiakumɛɛ kɔnjawɔ tɛɛle kei dɔɔ. Non yena de naana Adam. Nombiakumɛɛ keyɛɛ mɔ moonɛ yenj kɔnj. Mena dɔɔ te yenj nyinɛ donj balan dɔɔ, nawolo nyi walanj kamase te yɛɛ dukum. ¹³ Pɛte Wurubuarɛ ka mo mmaraase njan fa Mosesi na, nombiakumɛɛ wulaa kyaa tɛɛle kei dɔɔ. Mɔna botɔɔ kenj mmaraa be kyaa ya nɛ, bɔɔ ne kala dukum keyɛɛ do kolo man ya. ¹⁴ Leenanj de naana Adam debanj kaa lii de naana Mosesi debanj man nɛ, yenj ne dii na donj balan pou dɔɔ. Balanj banj ba te yɛɛ denjele donj Wurubuarɛ nombia ayakonj see njan dɔɔ njgba Adam koranj ya nɛ, yenj dii donj be dɔɔ. Adam senjɛɛ fa walanj non waa kɔnj nɛ. Walanj nonanj yena Yesu Kristo.

¹⁵ Ke yɛɛ anokoare ke nyi mena balan bala kɛwɔ yɛɛ kpookpoo. Nawolo nyi kpene kenj be tɛɛ Adam dɔɔ kɔnj, na kpene kenj be tɛɛ Kristo dɔɔ kɔnj nɛ te yɛɛ dokolonj ya. Lee Adam dukum kenj ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ te balan burum nyinɛ yenj. Te lee Yesu Kristo bɛɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ lese ɔ bɛɛɛ wola balan burum, kela balan banj bɔɔ yem lee Adam dukum dɔɔ nɛ.

¹⁶ Wurubuarɛ bɛɛɛ kenj ɔ ba mo boele daa nɛ, na kpene kenj Adam dukum kenj ba mo kɔnj nɛ te yɛɛ dokolonj ya. Adam dukum kenj ɔ be yɛɛ nɛ yele la te balan pou dii fɔɔ Wurubuarɛ siaman. Mɔna balan nombiakumɛɛ burum kenja wole

na, Wurubuarɛ ta mo ɔ bɛɛɛ boele daa te ɔ moo da akumɛɛ kyɛɛ daa te ɔ yela de kaa bese balan banj be gbɛɛnɛnɛnɛn tenɛɛ ɔ siaman. ¹⁷ Lee walanj dokolonj dukum keyɛɛ dɔɔ te yenj dii gyoori balan pou dɔɔ. Mɔna kenj Yesu Kristo be yɛɛ fa daa nɛ, ke tɔnɔɔ kela kpene kenj Adam dukum kenj ba mo kɔnj nɛ. Wurubuarɛ te tɛɛ Yesu Kristo dɔɔ wii de waranjase nideli te ɔ moo ɔ bɛɛɛ boele daa te ɔ yela da bese balan banj de gbɛɛnɛnɛnɛn tenɛɛ ɔ siaman. Walanj kamase non Wurubuarɛ be wii ɔ waranjase, te ɔ ba mo ɔ bɛɛɛ boele e te ɔ be yeli ɔ gbɛɛnɛnɛnɛn ba tenɛɛ ɔ siaman nɛ, waa nyinj nyeedonj kekpaɛ na waa yela non na Yesu Kristo ke di gyoori.

¹⁸ Mena dɔɔ njgba mena kenj lee walanj dokolonj nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ te balan pou be di fɔɔ Wurubuarɛ siaman nɛ, mena ke mɔ te lee walanj dokolonj nombia kpaakpaɛ keyɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ waa lɛɛ balan burum do nyi be gbɛɛnɛnɛnɛn tenɛɛ ɔ siaman na waa fa wɔ nyeedonj. ¹⁹ Mena kenj lee walanj dokolonj denjele donj dɔɔ te balan pou ba bese nombiakumɛɛyɛɛra nɛ, mena ke mɔ te lee walanj dokolonj obuo dɔɔ Wurubuarɛ waa lɛɛ balan burum do nyi be gbɛɛnɛnɛnɛn tenɛɛ ɔ siaman.

²⁰ Mosesi mmaraase njan kɔnjɛ na ke yela balan kena be nombiakumɛɛ njan bɛɛ yɛɛ nɛ nideli. Mɔna debanj kenj nombiakumɛɛ na boo na, Wurubuarɛ bɛɛɛ kenj mɔ na boo kpu. ²¹ Nafɔ na nombiakumɛɛ ne diina donj balan dɔɔ, te ne kpase banj na Wurubuarɛ nsana. Mɔna nenɛɛ dɔɔ Wurubuarɛ ta mo ɔ bɛɛɛ boele daa yela de ta bese balan banj be gbɛɛnɛnɛnɛn tenɛɛ non Wurubuarɛ siaman, na ke yela dɛɛ ta de Gbenjgyoo Yesu dɔɔ nyinj nyeedonj kekpaɛ.

6

Kristo dɔɔ te de nyeedonj dana tɔnɔɔ

¹ Akpaɛ nne te nombia kenja doo na, na sena yaa dɛɛ yako baa? Kaboena nyi dɛɛ dɔɔ da dukum keyɛɛ man na Wurubuarɛ bɛɛɛ kenj ka bo yaa? ² Korakora, be kɔnj mena ya. Nawolo nyi da te wɔnj da wose lee dukum keyɛɛ man. Mena dɔɔ tekaboena nyi dɛɛ bese gyu ke kyaa da

dukum keyee man bela ya. ³ Deban ken boo so daa Wurubuaere lon te daa na Yesu Kristo be yee dokolon ne, na e ba gyen ni da te yee dokolon baa lee o yen ken man yee? ⁴ Ba ke so daa Wurubuaere lon ken ne, na yee yaa ngba daa na Yesu Kristo yena la te be wuu daa na e ne, nawolo ni daa na e te yee dokolon. Mena doo ngba mena ken de kya Wurubuaere ba mo o gyoorobiiri don ken gyusu Yesu Kristo lee woya man fa e nyeedon ne, mena te kaboena ni daa mo dee kyaa dinoo wole man.

⁵ Nawolo ni akpaa daa na Yesu te yee dokolon lee o yen man na, kenan na Wurubuaere waa gyusu daa mo lee yen man ngba mena ken o be gyusu Yesu lee yen man ne. ⁶ Da gyen ni deban ken boo gyoo e mataa opanjan ken doo te o ba yem ne, na non Yesu na de dinoo bene ken yaa be gyoo ko ne. Kei te yeli don ken nombiakumee dana de doo ne noo ta yem, ken de ta tekaa yee nombiakumee gbenawo bela ya. ⁷ Nawolo ni akpaa nolo da yem na, o te tira o wose lee nombiakumee keyee man. ⁸ Ni akpaa daa na Kristo ta yem na, kenan na dee lee di ni daa na e mo dee kyaa nyeedon man. ⁹ Da gyen ni Wurubuaere gyusuna Yesu Kristo lee yen man, te o be gyae waa yen bela ya. Nawolo ni yen ba tekaa dana don o doo bela ya. ¹⁰ Yen ken o ba yem ne, o yena karatete dokolon na waa ko nombiakumee noo. Mena doo nenee ken o kyaa nyeedon man ne, o kyae fa Wurubuaere. ¹¹ Mena ke mo te kaboena ni yaa kee e wose ni emee mo yena na e ka ko nombiakumee noo, te nenee e kyae fa Wurubuaere. Nawolo ni emee na Kristo Yesu te yee dokolon.

¹² Mena doo e na tekaa yela nombiakumee kedi don e wosenaane ken gyae ka yen ne doo, na e ke sila aboo kumee nan emee gbagba ne gyae teele kei doo ne ya. ¹³ E na mo e wosenaane yenan daale fa nombiakumee keyee ya. Mona e mo e wose fa Wurubuaere ngba balan ban boo lese wo lee yen man kon nyeedon man ne. E mo e wose pou fa Wurubuaere na waa mo non yee kpene ken dei te ke doo na ke gbene ne. ¹⁴ Tekaboena ni nombiakumee

dee di don e doo bela ya, nawolo ni e ba tekaa e doo Mosesi mmaraase nan tee ya, mona nenee doo e don bo Wurubuaere beree ken man.

¹⁵ Mena doo nenee ken de don Wurubuaere beree ken man, te doo tekaa doo mmaraase nan tee ya ne, na kaboena ni dee gyakaa nombiakumee keyee doo bela yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁶ E ba gyen ni akpaa n mo n wose fa nolo te n na som e te n ne yee o kegyaebii na, na n ta bese o gbeni yee? Kei na wolo baa ni akpaa n yeli dukum da mo nen yee o gbeni na, yen ne sila la. Mona ni n mo n wose fa Wurubuaere te n ne tei o dei ngba o gbeni ne, waa yela n nombia ka tenee o siaman. ¹⁷ Mona dee do Wurubuaere noo nawolo ni deban daale na, nafa e yee nombiakumee gbenawo. Te nenee doo e ta mo e konoo pou e silana Wurubuaere gbene nan boo wola non ne.

¹⁸ Wurubuaere te yeli e ta lese e wose lee nombiakumee keyee man, te e kaa bese Wurubuaere gbeni na e ke tale yee nombia nan tenee o siaman. ¹⁹ E nombia man kyii dana don kyomii, mena doo te ma moo nombii kei mee maa na deniwalan kekyaabii man ne. Gyangba ken na e moo e wose pou besena gbeni fa nombia nkarankaran na nombiakumee keyee. Mena mo te kaboena ni nenee yaa mo e wose bese Wurubuaere gbeni, na e ke tale yee nombia nan ne doo na ne gbene na e ka bese balan ban ayimee be doo ba wose man ya kelii oto.

²⁰ Deban ken e yee nombiakumee gbenawo ne, na e be famene na aboo nan na tenee Wurubuaere siaman ne keyee ya. ²¹ Deban ken e be yee nombiakumee nan gyen kei ne dana non deson ne, won tonoo te e nyinawo lee ne man? Mena nombia nenan tonoo yena yen. ²² Mona nenee Wurubuaere te yeli e ta lese e wose lee nombiakumee keyee man te e bese o gbeni. Kpene ken e ke nyin lee ke man yena ni, e ke kyaa dinoo kpaakpaate ken ayimee be doo ke man ya ne man na e ke nyin nyeedon kekpa. ²³ Nawolo ni kpene ken n ke nyin lee nombiakumee keyee man yena yen, mona walan non o

lɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo di na, kpene kenj Wurubuare waa fa yena nyeedonj kekpaakekpaa kenj.

7

Mosesi mmaraase ɲan ba tekaa dana doj Kristotena dɔɔ ya

¹ Me tebia, ε popou ε gyenj Mosesi mmaraase ɲan. Te ε gyenj mɔ nideli nyi, akpaa walaɲ kyaa na ɔ sia na te mmaraase ɲan ne di doj ɔ dɔɔ. ² ε yela dɛɛ mo mena nombii kei maa na alo yalale. Akpaa ɔ baale nyiɲa ɔ kyaa kenj ɔ ta yeɲa ta ya nɛ, na alo ɲon doe ɔ baale ɲonanj tɛɛ. Mɔna akpaa ɔ baale ɲonanj da yem na alo ɲon te nyiɲ ɔ wose lee mmaraase ɲan tɛɛ, nawolo nyi yale mmaraa bɛɛ tekaa bake e bela ya. ³ Mena dɔɔ nyi akpaa ɔ baale ɲon ta yeɲa ta ya te alo ɲon de bɛɛ e gyu ke yala baale wole nɛ, na ɔ ta lee ɔ baale wole baa. Te akpaa ɔ baale ɲon da yem te alo ɲon de gyu ke yala baale wole nɛ, kenaj na ɔ te lee ɔ baale wole ya nawolo nyi yale mmaraa kenj bɛɛ tekaa bake e bela ya.

⁴ Me tebia, mena yaa doo fa ɛmɛɛ mɔ nɛ. Debanj kenj ε be lɛɛ Kristo di nɛ, na yɛɛ yaa ɲgba ɛmɛɛ na e yeɲa la nɛ. Kenj ɛmɛɛ na Kristo be yɛɛ dokolonj ɔ yeɲ man dɔɔ, mmaraase ɲan ba tekaa dana doj ε dɔɔ bela ya. Mena dɔɔ ε yɛɛ walaɲ wole ɲon Wurubuare be gyuuu e lee yeɲ man nɛ wui, na ε ke nyiɲ yɛɛ nombia kpaakpaa fa Wurubuare. ⁵ Nawolo nyi debanj kenj de doo de dinɔɔ bene kenj man nɛ, na mmaraase ɲan yela da moo da wose do abɔɔ kumɛɛ ɲan daa gbagba ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ nɛ man nideli. Nafɔ mena abɔɔ kumɛɛ kenja denj moo yeɲ bo kɔna daa, na daa na Wurubuare nsana ke tira kekpaakekpaa.

⁶ Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuare te yeli mmaraase ɲan nafɔ ɲɛɛ bake daa nɛ, ba tekaa dana doj de dɔɔ bela ya. Te kenj daa na Yesu Kristo be yɛɛ dokolonj ɔ yeɲ man dɔɔ, de ta tekaa yɛɛ mmaraase ɲan nafɔ ɲɛɛ bake daa nɛ gbenawɔ bela ya. Mena dɔɔ de te nyiɲ da wose dɛɛ som Wurubuare lee gɔɛɛ wole kenj ɔ felij ɲon ba wola daa nɛ man. Ka te yɛɛ gɔɛɛ bene

kenj Mosesi mmaraase ɲan ba wola daa nɛ ya.

Mmaraase na lese na dukum wola

⁷ Nɛnɛɛ sena yaa dɛɛ yako baa? Dɛɛ yako baa nyi mmaraase ɲan yɛɛ kolo kum ke? Korakora na mena ya. Mmaraase ɲan ye le la te ma gyeɲa dukum. Nafɔ akpaa mmaraase ɲenanj denj te yako nyi, “Na yeli n sia keyɛɛ ɲolo kolo ya nɛ,” nafɔ mɔɔ gyenj nyi sia keyɛɛ ɲolo kolo dɔɔ yɛɛ dukum ke ya. ⁸ Mɔna mena mmaraa kei ye le la te sibii keyɛɛ kum kamase nyiɲa gɔɛɛ kaa gyoo me manj. Nyi mmaraase denj be kyaa ya nɛ, nafɔ dukum be dana ye le ya.

⁹ Debanj kenj nafɔ mɔɔ gyenj mmaraase ɲan ya nɛ, na yɛɛ manj ɲgba dukum kamase be doo me manj ya nɛ. Mɔna nɛnɛɛ kenj mɔɔ kaa gyenj mmaraase ɲenanj nɛ te me naawɔ nyi me yɛɛ dukumyɛɛre e, te ma dukum dɔɔ daa na Wurubuare nsana gyae ke tira kekpa. Kei nawolo baa nyi Wurubuare siaman na, me yɛɛ ɲgba walaɲ ɲon ɔ ba yem nɛ. ¹⁰ Mena dɔɔ me naawɔ nyi mmaraase ɲan nafɔ ɲe gyae ke fa manj nyeedonj nɛ, ɲa moo yeɲ bo kɔna manj. ¹¹ Nawolo nyi lee mmaraase ɲenanj dɔɔ, te dukum nyiɲa gɔɛɛ beo manj yela me nyiɲa yeɲ. ¹² Mmaraase ɲan gbagba dɔɔ, ɲe popou lee Wurubuare gyanj. ɲe doo na ɲe gɔɛɛ te ɲe dei mɔ. Dukum kamase be doo ɲe man ya.

¹³ Na kei nawolo baa nyi mmaraase ɲan ɲe dei nɛ, ye le la te me nyiɲa yeɲ? Korakora, be doo mena ya. Dukum ye le la te me nyiɲa yeɲ. Dukum tɛɛ mmaraase ɲan ɲe dei nɛ dɔɔ te ɲe yela me nyiɲa yeɲ, na ke yela balanj kena mena kenj dukum doo. Mena dɔɔ lee mmaraase ɲan dɔɔ, te dukum lese ka wose wola nyi ko dei korakora ya.

Walaɲ kee yoo na dukum

¹⁴ Da gyenj nyi mmaraase ɲan dei nawolo nyi ɲe tɛɛ Wurubuare felij ɲon dɔɔ kɔɲ, mɔna manj dɔɔ me yɛɛ deniwalaɲ yakaate e, te nombiakumɛɛ te wulu ma nyee. Mena dɔɔ me ta bese gbeni fa dukum. ¹⁵ Manj gbagba bee nyii nombia ɲan mɛɛ yɛɛ nɛ man ya. Nawolo nyi nombia ɲan mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ nɛ mɔɔ

ne yee ɲa ya, te ɲan mɔɔ ne gyae nyi maa yee ya ne ɲan te mee yee. ¹⁶ Te akpaa nyi abɔɔ ɲan mɔɔ ne gyae nyi maa yee ya ne te mee yee na, kenan na mee lee ke do nyi mmaraase ɲan dei. ¹⁷ Kedoo kei ne, te yee man gbagba ne yee na nombia kenan ya. Dukum don ken ne di me dɔɔ ne, ken ne ye le la te mee yee mena nombia ɲenan.

¹⁸ Ma gyeɲ nyi de ban ken me doo me dukum dinɔɔ kei man ne, kolo kpaakpaa kamase be doo me man ya. Nawolo nyi mee gyae nyi maa yee nombia kpaakpaa, mɔna mɔɔ ne tale yee ɲa ya. ¹⁹ Nombia kpaakpaa ɲan mee gyae nyi maa yee ne mɔɔ ne tale maa yee ɲa ya, mɔna nombiakumee ɲan mɔɔ ne gyae nyi maa yee ya ne, ɲan te me gyakaa mee yee. ²⁰ Akpaa nyi nombia ɲan mɔɔ ne gyae nyi maa yee ya ne te me gyakaa mee yee na, kenan na te yee nyi man gbagba ne yee na ɲa ya. Mɔna dukum don ken ne di me dɔɔ ne, ne ye le la te mee yee mena nombia ɲenan.

²¹ Mena dɔɔ ma te naa nyi dukum don ken ne diina me dɔɔ. Nawolo nyi akpaa mee gyae nyi maa yee kolo kpaakpaa na, ka te ka lee kolo kum dɔɔ. ²² Man gbagba me konɔɔ man na, nafɔ mee gyae nideli nyi maa di Wurubuaɛ mmaraase ɲan dɔɔ. ²³ Mɔna mee naa nyi mmaraa wole daale ken kɔɔ ne kyaa na Wurubuaɛ mmaraase ɲan ya ne ne yoo na don me man. Mena mmaraa kum kei te yeli nombiakumee ta gyoo me man di ma nyee pou. ²⁴ Me nombia dana waranase nideli. Amote ne gyae la waa lese man lee mena dinɔɔ kum ken doo me man, te ke dana man kee gyu yeɲ man ne man? ²⁵ Mee fa Wurubuaɛ karan, nawolo nyi ɲon ne gyae la waa ta de Gbengyoo Yesu Kristo dɔɔ na waa lee man lee mena dinɔɔ kei man. Nombia atunan man yaa. Man gbagba me konɔɔ man na mee gyae nyi maa di Wurubuaɛ mmaraase ɲan dɔɔ, mɔna dinɔɔ kum ken doo me man ne dɔɔ me ta bese dukum gbenji.

8

Nyeedon wole

¹ Me tebia, neneɛ dɔɔ balan ban pou ban na Yesu Kristo be yee dokolon ne, Wurubuaɛ be gyae waa bu wo fɔɔ bela ya. ² Nawolo nyi lee Yesu Kristo dɔɔ Wurubuaɛ felin ɲon ta lese daa lee dukum na yeɲ man te ɔ faa daa nyeedon wole.

³ Mosesi mmaraase ɲan te tale lese daa lee dukum man ya, nawolo nyi de dinɔɔ kum ken doo de man ne te yeli dee tale di mmaraase ɲan dɔɔ ya. Mɔna Wurubuaɛ tee wo gbɛɛ wole daale dɔɔ lee da nyee. Gbɛɛ kenan yena nyi ɔ kpila ɲon gbagba ɔ bu kon de gyan ɲgba deniwalan ne, te ɔ wosenaane mo yee ɲgba walan kamase wui ken dukum doo ke man ne. Nombiakumee dɔɔ te Wurubuaɛ kpila ɔ bu ɲon nyi waa kon, te ɲon kaa moona balan pou nombiakumee seele. Ken Wurubuaɛ be yeli ɔ bu ɲon be kaa yem dɔɔ, ɔ ta lese wola nyi dukum be dana don denibalan dɔɔ bela ya. ⁴ Wurubuaɛ yee ke mena na ke yela daa ban dɔɔ tekaa doo dinɔɔ kum ken man ya te dee sila Wurubuaɛ felin ɲon ne, ke nyin tale yee nombia ɲan ɲa tenɛ Wurubuaɛ siaman ɲgba mena ken mmaraase ɲan na wolo ne.

⁵ Nawolo nyi balan ban be see be doo be dinɔɔ kum ken man ne, be loo gyakaa bo abɔɔ kumee ɲan ban gbagba ne gyae nyi baa yee teele kei dɔɔ ne dɔɔ. Mɔna balan ban be silana Wurubuaɛ felin ɲon ne, be loo gyakaa bo kpene ken Wurubuaɛ felin ɲon ne gyae nyi baa yee ne dɔɔ. ⁶ Walan ɲon ɔ mo ɔ loo gyakaa abɔɔ kumee ɲan ɲon gbagba ne gyae ne dɔɔ ne, na mo yeɲ bo kona e. Te walan ɲon ɔ mo ɔ loo gyakaa Wurubuaɛ felin ɲon dɔɔ ne, na mo nyeedon na wosefeɛɛɛɛɛɛ bo kona e. ⁷ Mena dɔɔ akpaa ɲolo da mo ɔ loo gyakaa abɔɔ kumee ɲan ɲon gbagba ne gyae ne dɔɔ ne, na mena walan ɲonan ne kola Wurubuaɛ. Nawolo nyi ɔ bee di Wurubuaɛ mmaraase ɲan dɔɔ ya, te ɔ be gyae waa tale di ne dɔɔ mo ya. ⁸ Balan ban bee yee abɔɔ kumee ɲan ban gbagba ne gyae ne, be nombia be gyae ke tale gyoo Wurubuaɛ sia ya.

⁹ Mɔna emee dɔɔ nyi akpaa Wurubuaɛ felin ɲon doo e man ne, na e ba tekaa

doo ε dinɔɔ bene kenj man ya. Ε silana kpene kenj Wurubuarε felinj non ne gyae nyi yaa yεε nε bo. Akpaa Wurubuarε felinj non be doo nono man ya nε, na ɔtenate te yεε Kristo walanj e ya. ¹⁰ Te akpaa Kristo doo ε man na, kenj na kenj ε ka yεj lee nombiakumεε keyεε doo koranj nε, Wurubuarε felinj non waa yela ε ke nyinj nyeedonj bela. Nawolo nyi lee Kristo doo ε gbεenenj ta tenεε Wurubuarε siaman. ¹¹ Nyi akpaa Wurubuarε non ɔ be gyuuusu Yesu lee yεj man nε felinj doo ε man na, kenanj na waa ta ɔ felinj nonanj doo yela ε wosenaane kei kenj gyae ka yεj nε ke nyinj nyeedonj wole bela.

¹² Mena doo me tebia, kpene kenj doo fa daa yena nyi kaboena nyi dεε yεε kpene kenj Wurubuarε felinj non ne gyae. Ε na tekaa yela dεε yεε kpene kenj de dinɔɔ kum kenj ne gyae nε ya. ¹³ Nawolo nyi akpaa ε yεε kpene kenj ε dinɔɔ kum kenj ne gyae tεεle kei doo na ε ka yεj. Mɔna akpaa ε tεε Wurubuarε felinj non donj doo bεε abɔɔ non εmεε gbagba ne gyae tεεle kei doo na, kenanj na ε ke nyinj nyeedonj kekpaakekpaa.

¹⁴ Balanj banj bee yeli Wurubuarε felinj non na wola wɔ gbεε nε, banj yena Wurubuarε bia gbagba. ¹⁵ Nawolo nyi na felinj non waa yela dεε bese gbenja na dee yee gyakolonj nε te Wurubuarε faa daa ya, mɔna ɔ felinj non waa yela dεε bese Wurubuarε bia gbagba nε te ɔ faa daa. Felinj nonanj donj man doo te dεε tale baake Wurubuarε nyi “De kya Wurubuarε.” ¹⁶ Wurubuarε felinj nonanj gbagba ne diina adanseε fa daa, yela dεε gyem de konɔɔse man nyi de yεε Wurubuarε bia gbagbawɔ. ¹⁷ Nεnεε akpaa de yεε Wurubuarε bia gbagbawɔ na, kenanj na dee kpu na Kristo nyinj abɔɔ non Wurubuarε be desina see fa ɔ balanj nε. Te akpaa daa mɔ de naa diyem ngba mena kenj Kristo be naa diyem nε na, kenanj na Wurubuarε waa yela dee kpu na Kristo di gyoori ɔ gyoorobiiri kenj man.

¹⁸ Akpaa ma to me sia kεε gyoorobiiri kenj ke doo ke daa na daa nε, na kaale kenj dεε kaa debanj kei nε te yεε kolo ke ya. ¹⁹ Tεεle kei na ka abɔɔ non

pou Wurubuarε be yεε nε, sia te yεε nεε daa wee kenj Wurubuarε waa lese ɔ bia gbagba banj wola nε. ²⁰ Nawolo nyi tεεle kei na abɔɔ non pou Wurubuarε be yεε nε ta koro yuj, mena doo nono gyae ke tale yεε kpene kenj Wurubuarε be yεε na nyi nε dεε yεε nε ya. Te yεε abɔɔ nonanj gbagba kegyaebii man yaa nε yεεwɔ mena ya, mɔna Wurubuarε yele la te nε konawɔ mena. ²¹ Mɔna kenja pou wole na, Wurubuarε te fa daa loo kegyakaa nyi waa lεε abɔɔ nonanj pou nyee na nε ke nyinj na wose kenj nono wole leki ya. Na non mɔ ke kpu na Wurubuarε bia ɔ gyoorobiiri kenj man.

²² Da gyenj nyi kaa lii na gyenj wee kei nε, tεεle kei na abɔɔ non pou doo ke man nε na keketeε ngba alo non ɔ na donjε nε. ²³ Na non njaagenj na keketeε la ya. Mɔna daa banj doo nyinj Wurubuarε felinj non ɔ yεε kpene gyanjbate kenj Wurubuarε ba mo fa daa nε, daa mɔ na keketeε de konɔɔse man dεε daa Wurubuarε ke lεε da nyee lee de dinɔɔ kum kei man na waa yela dεε bese ɔ bia. ²⁴ Lee mena loo kegyakaa kei doo te Wurubuarε lεε da nyee. Nyi n loo gyakaa kpene kenj n wulaa n dana ke nε doo na, kenanj na ka te yεε loo kegyakaa ya. Nawolo nyi nono be tale mo ɔ loo gyakaa kpene kenj ɔ wulaa ɔ dana ke nε doo ya. ²⁵ Mɔna akpaa da mo de loo gyakaa kpene kenj doo dana ke ya nε doo na, kenanj na dee nyinj konɔɔ kyaa daa ke.

²⁶ Mena mɔ te Wurubuarε felinj non ne kyɔ daa de kaale man wee na wee lee da kefane man. Nawolo nyi doo gyenj mena kenj dεε fane na ke kaboena Wurubuarε kegyaebii ya. Mɔna non Wurubuarε felinj non ɔ doo de man nε, na senjala de nawɔɔ man mo kakeketeε dinaa kenj ke tanj keyako ya nε kolosi senj de wole. ²⁷ Wurubuarε gyenj kpene kenj doo walanj kamase konɔɔ man, te ɔ gyenj kpene kamase kenj mɔ doo ɔ felinj non agyuenj man. Nawolo nyi ɔ felinj nonanj senjεε la de nawɔɔ man ɔ ne fane fa daa Kristotena lee Wurubuarε kegyaebii man.

Gyoorobiiri kenj dee nyinj wee daale nε

²⁸ Da gyeŋ nyi balan ban bɛɛ gyae Wurubuarɛ nɛ, nyi diyem man o, yaa gyon man o, Wurubuarɛ ne yeli kpene kamase ne gyu nideli fa wɔ. Ban yɛna balan ban non Wurubuarɛ be baake wɔ, te ɔ ba mo wɔ yɛɛ ɔ bia gbagba ngba mena keŋ ɔ be wulaa yako see nɛ. ²⁹ Nawolo nyi balan ban Wurubuarɛ wulaa ɔ gyeŋ nɛ, ɔ wulaa lese wɔ see na waa yela be dinɔɔ ke yɛɛ ngba ɔ bu non wui nɛ. Na ɔ bu non ke yɛɛ Wurubuarɛ bia man pou bu kegyia. ³⁰ Ban Wurubuarɛ be wulaa lese wɔ see nɛ, ban te ɔ baakewɔ. Te ban mɔ ɔ be baake wɔ nɛ, ɔ lɛɛ wɔ do nyi be gbɛenɛŋ tenɛɛ ɔ siaman. Te ban ɔ be lɛɛ wɔ do nyi be gbɛenɛŋ tenɛɛ ɔ siaman nɛ, ban te ɔ yela ba bese gyoorobia.

Kolo be tale tira daa lee Kristo man ya

³¹ Keŋa pou wole na, sena te dɛɛ yako bela? Nyi akpaa Wurubuarɛ senɛɛ de wole na, amote ne gyae la waa tale koro sen tia daa? ³² Nɔlo be kyaa ya. Nawolo nyi akpaa Wurubuarɛ te bɛɛse daa non gbagba ɔ bu ya, mɔna ɔ sɛɛwɔ mo e fa nyi ɔ kaa yeŋ lɛɛ da nyee na, won dɔɔ te ɔ ba mo abɔɔ njan pou ɔ be yako see nyi waa fa daa nɛ mɔ kpu daa ya? ³³ Akpaa mena te doo na, amote ne gyae la waa tale bu balan ban Wurubuarɛ ba lese wɔ besena ɔ balan nɛ fɔɔ, keŋ nyi non lɛɛ na wɔ do nyi be gbɛenɛŋ tenɛɛ ɔ siaman? ³⁴ Amote ne gyae la waa tale bu wɔ fɔɔ? Kristo Yesu gba be gyae waa bu wɔ fɔɔ ya, nawolo nyi non yɛna walaŋ non ɔ ba yem fa daa. Na yeŋ kaagen gba te ɔ yeŋawɔ fa daa ya, mɔna Wurubuarɛ gyuusuu e lee yeŋ man te ɔ kyaa Wurubuarɛ dunolun dɔɔ ɔ na sola e fa daa.

³⁵ Won ne gyae la ke tale tira daa lee kegyae keŋ Kristo ne gyae daa nɛ man? Diyem kena yaa kayeyɛɛ yaa kekɔla yaa diyem kenaase yaa tanam yaa diyem yaa gyakolon nombia yaa yeŋ? Kolo be kyaa keŋ gyae ke tale tira daa na Kristo nsana ya. ³⁶ Wurubuarɛ nombia anmarasen see yakowɔ yenaŋ daale nyiaa,

“Lee nyan dɔɔ wee kamase na bɛɛ gyae daa baa ko.

Bɛɛ yɛɛ daa ngba namense

ban bɛɛ wonɛe wɔ be kaa ko nɛ.”

³⁷ Abɔɔ keŋa pou man na dee yoo lee, lee Yesu Kristo non ɔ ne gyae daa nɛ dɔɔ.

³⁸ Nawolo nyi, ma gyeŋ nideli nyi kolo na kolo be kyaa keŋ ke gyae ke tale tira daa lee kegyae keŋ Kristo ne gyae daa nɛ man ya. Yeŋ yaa nyeedon yaa Wurubuarɛ kpilala yaa felinƙumɛɛ yaa abɔɔ njan ne kyaa deban kei yaa njan ne gyae ke kon wole wole nɛ yaa don wole daale koran be gyae ke tale tira daa lee Kristo kegyae keŋ man ya. ³⁹ Mena mɔ te donse njan pou ne kyaa adido adido, na njan pou ne doo tɛɛle ateta ateta yaa kpene kamase keŋ Wurubuarɛ be yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ nɛ, be gyae ke tale tira daa lee kegyae keŋ Wurubuarɛ be tɛɛ de Gbenɡyoo Yesu Kristo dɔɔ gyae daa nɛ man ya.

9

Balan ban Wurubuarɛ ba lese

¹ Nombii na anokoare yaa mee kolosi fa non nɛ. Ka te yɛɛ dekara ya nawolo nyi me yɛɛ Kristo kpilale e. Wurubuarɛ felin non ɔ doo me man nɛ ne di man adansɛɛ nyi me konɔɔ man nombii kei yɛɛ anokoare. ² Dana man waranase te na wee man nideli, lee me tebia Gyudatena ban daa na wɔ yɛɛ fatabo dokolon te bɔɔ bɛɛ nyi bɔɔ lɛɛ Kristo di ya nɛ dɔɔ.

³ Nyi ke yɛɛ kpene keŋ ke gyae ke de nyi Wurubuarɛ waa falaa man na daa na Kristo nsana ke tira, na me tebia Iseraetena kenyin nyin nyeedon na nafa me gyae. ⁴ Iseraetena yɛna balan ban Wurubuarɛ ba lese wɔ te ɔ ba mo wɔ yɛɛ ɔ bia. Wurubuarɛ lese ɔ gyoorobiiri wola wɔ te ɔ yakowɔ see nyi waa hiraa wɔ.

Ɔ moo ɔ mmaraase njan fa wɔ, te ɔ wola wɔ gbɛɛ kpaakpaate keŋ baa mo som e. Keŋa wole na Wurubuarɛ besewɔ yako see nyi, waa mo abɔɔ kpaakpaa burum njaale mɔ kpu wɔ. ⁵ Iseraetena kewɔ man te Wurubuarɛ balan tuturu ban bɔɔ kyaa kaalan nɛ leewɔ. Kalola man na, Yesu Kristo mɔ lee Iseraetena duulun man te non yɛna kpene kamase nyee. Wurubuarɛ te kaboena nyi baa lese ɔ yele kekpaakekpaa Amen.

⁶ Kei bɛɛ wolo nyi abɔɔ njan Wurubuarɛ be yako see nyi waa yɛɛ fa Iseraetena

nε, ɔ te yεε kina ya. Nawolo nyi na balan ban pou boɔ lee Iserae nε yena Wurubuare balan gbagba ya. ⁷ Mena mo te na balan ban pou boɔ lee Aberaham duulun man nε yena Aberaham bia gbagba Wurubuare siaman ya. Nawolo nyi Wurubuare yako Aberaham nyiaa, "Asiki man te n duulun man balan gbagba ban baa lee." ⁸ Kei nawolo baa nyiaa, na bia ban pou Aberaham ba lolo nε yena Wurubuare bia gbagba ya. Mɔna ban Wurubuare be yako see pete Aberaham ba lola wo nε, ban yena Aberaham duulun man balan gbagba. ⁹ Nawolo nyi nombia njan Wurubuare be yako see fa Aberaham yena nyiaa, "Naale kala deban kei me kaa bese kon na, n weele Saara ta lola bu baale."

¹⁰ Na nombii kei kaagen ya. Mɔna Rebeka lola bia baala bala, te be popou be kya yena de naana Asiki. ¹¹⁻¹² Pete Rebeka ka lola bia kewo na be kaa bee gyen kolo kpaakpaa na kolo kum nε, na Wurubuare wulaa yako ba wose man nombia see nyiaa, "Kegya njon waa kaa som kemaasa njon." Kpene ken doo Wurubuare be yεε mena yena nyi, ɔ ne gyae balan ka gyen nyi te yεε nyi nolo tom ken ɔ ne yεε ne doo te njon Wurubuare na lese ɔtenate mo e yεε ɔ wui ya. Mɔna Wurubuare na lese walan bo lee njon gbagba kegyaebii man. ¹³ Mena ke te be yakowo Wurubuare nombia anmarasen see njan man nyiaa, "Gyekopo te ma lesewo, te me tinaa Esawu yela."

¹⁴ Nεnεε sena yaa dεε yako lee nombia kenja man? Kei nawolo baa nyi Wurubuare nombia be doo na ke gbεε yee? Korakora, be doo mena ya. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare wulaa yako Mosesi leenan gyanɔba gyanɔba ken nyiaa, "Balan ban mεε gyae nyi maa wii be waranase na,
ban te maa wii be waranase.
Te balan ban mεε gyae nyi maa nyin konɔɔ fa wo na,
ban te maa nyin konɔɔ fa."

¹⁶ Mena doo nyi Wurubuare da lese nolo na, te yεε nyi ɔtenate kegyaebii yaa ɔ tom ken ɔ ne yεε nε doo ya, mɔna ken Wurubuare gbagba be wii ɔtenate waranase

doo te ɔ lese e. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare yakowo ɔ nombia anmarasen see njan man lee Igyipite gyoo Faaro wose man nyiaa, "Kpene ken doo te moɔ see nen gyoori yena nyi, mεε gyae nyi maa ta n doo lese me don wola na tεεle kei doo balan pou kenyin nyii ma yele." ¹⁸ Mena doo da te naa nyi akpaa Wurubuare ne gyae nyi waa wii balan waranase na ɔ ne wii be waranase, te akpaa ɔ ne gyae nyi balan ke yεε konɔɔyɔn na ɔ ne yeli bεε yεε konɔɔyɔn.

¹⁹ E man nolo waa tale boose nyiaa, "Nyi akpaa mena te doo na, weera doo te Wurubuare ne bu balan foɔ lee be nombiakumεε keyεε doo? Te amote ne gyae la waa tale kyεεkee Wurubuare kegyaebii?" ²⁰ Mεε boose njon baa nyiaa, deniwalan yena amote ken waa tale njon na Wurubuare ke wɔnεe nombia? Osun gyae ke tale boose walan njon ɔ be ma ke nε nyi, "Weera doo te n maa man nne?" ²¹ Kei be tale kon mena ya, nawolo nyi walan njon ɔ ne ma osunse nε waa tale mo tεεle degban dokolon ma osun kpaakpaate. Mena mo te waa tale mo tεεle degban dokolon kenan ma osun yakaate.

²² Mena ke te Wurubuare mo doo. Nafɔ ɔ ne gyae nyi waa lese ɔ ban wola na balan kena nyi ɔ dana don. Mɔna ɔ ne nyin konɔɔ nideli fa ban ɔ ba gyen ban be doo nε. Nafɔ kaboena nyi waa woleε mena balan benan kekpaakekpa. ²³ Wurubuare nyina konɔɔ fa daa ban ɔ ne gyae nyi waa nyin konɔɔ fa nε, nawolo nyi ɔ ne gyae nyi waa lese ɔ gyoorobiiri dinaa ken wola balan ban ɔ be wulaa lese wo see nyi baa kaa di gyoori kpu na e nε. ²⁴ Mena balan benan yena daa ban ɔ be baake nε. Te na de popou mo yena Gyudatena ya, mɔna baale mo lee yenaase. ²⁵ Wurubuare yako mena nombia kenja ɔ dekpɛnkɛngyɔɔre Hosea tone man nyiaa, "Balan ban nafɔ ba te yεε me balanwo ya nε,
maa baake wo nyi me balan.

Te balan ban nafɔ moɔ ne gyae wo ya nε,
baa kaa yεε me balan ban mεε gyae."

²⁶ Mena mo te,

“Botoo kenj nafa bæe yako wo nyi
ba te yee me balanwo ya ne,
botootena te baa kaa baake nyi
Wurubuaere non o kyaa kekpaakek-
paa ne bia.”

²⁷ Wurubuaere dekpenkpengyooore Yesaya
mo gyoo dekpenkpenj yako lee Iseraetena
wose man nyiaa,

“Doo nyi Iseraetena boe ngba epo
nooman anasa ne,
mona be man balan kyomii baale
te Wurubuaere waa lee ba nyee.

²⁸ Nawolo nyi be gyae ke kyare ya,
de Gbenjyoo Wurubuaere waa di
teele kei doo balan pou nombia
karatete dokolonj.”

²⁹ Wurubuaere dekpenkpengyooore Yesaya
mo yako mena nombii kei kaalan nyiaa,

“Nafa Wurubuaere donje non
denj te kaase de duulunj man balan
kyomii baale see ya ne,
nafa de popou denj munuwoo
ngba mena kenj Sodom na Gomora
donooose
na ne man balan pou be munu ne.”

³⁰ Lee mena doo kpene kenj mee gyae
maa yako yena nyi balan banj ba te yee
Gyudatenawoo ya ne, nafa ba te yase be
sia nyi baa yela be gbeneenj ka tenee
Wurubuaere siaman ya. Mona lee ba
keleedi doo te Wurubuaere lee wo do yela
be gbeneenj teneewoo o siaman. ³¹ Te
Iseraetena doo banj yase be sia be silana
Mosesi mmaraase njan, na nj ke yela
be gbeneenj ka tenee Wurubuaere siaman.
Mona be yee kina kenj be gbeneenj ta tenee
Wurubuaere siaman ya. ³² Weera doo te
be yee wo kina? Nawolo nyi ba te kee ke
nyi Wurubuaere keleedi ne gyae la ke yela
be gbeneenj ka tenee Wurubuaere siaman
ya. Banj gyenj nyi be nombia ayeesa
ne gyae la ke yela be gbeneenj ka tenee
Wurubuaere siaman. Lee kei doo ba te yee
ngba balan banj booo gyoo na boe dinaa
ne. ³³ Wurubuaere nombia anmarasenj see
yako boe kei nombia nyiaa,

“Kee, me ta mo boe dinaa daale see Siyon
donoo man.

Balanj baa gyoo na boe kei kpanje,
na baa gyoo na ke yala.

Mona walanj non o mo o wose lo walanj
non
boe kei senje fa e ne doo na,
desenj be gyae ke di e ya.”

10

¹ Me tebia, kpene kenj mee gyae me
konoo man te mee fane ke doo yena nyi,
Wurubuaere waa lee me tebia Iseraetena
pou nyee. ² Maa tale di ba wose man
adansese nyi bæe yase be sia lee Wu-
rubuaere nombia njan doo nideli. Mona be
sia keyase kenj bæe kyaa na Wurubuaere
gbeneenj ya. ³ Nawolo nyi booo gyenj
gbee kenj Wurubuaere na mo yela balan
gbeneenj na tenee o siaman ya, te banj
gbagba yase be sia be silana gbeneenj njan
banj gyenj nyi ne gyae ke yela be gbeneenj
ka tenee Wurubuaere siaman ne. Lee
mena doo ba te yooose ba wose na baa
sila Wurubuaere gbese kenj ne yeli balan
gbeneenj na tenee o siaman ne ya. ⁴ Kristo
yena mmaraase njan pou nyee, te o kekoo
doo mmaraase njan kesila be dana toooo
bela ya. Lee kei doo walanj kamase njon o
lee e di na, otenate gbeneenj gyae ka tenee
Wurubuaere siaman.

⁵ De naana Mosesi njmarasewoo lee
mena kenj deniwalanj waa sila mmaraase
njan na o gbeneenj ka tenee Wurubuaere
siaman ne nyiaa, “Walanj kamase njon o
ne di mmaraase njan doo na o gbeneenj
ka tenee Wurubuaere siaman ne, akpaa o
kyanj o wose di ne doo nideli kenj o te
yale ne man dokolonj doo ya ne, kenanj
na waa nyinj nyeedooj.” ⁶ Mona walanj
non o lee Yesu di te lee o keleedi doo o
gbeneenj da tenee Wurubuaere siaman ne,
na o na wolo baa nyi ta tekaa yee nyi
njolo ke boooose nyi, “Amote ne gyae la waa
gyenj gyuu adido” na o kaa mo Kristo kooj
ya. ⁷ Yaa njolo mo ke boooose nyi, “Amote
ne gyae la waa tisi gyuu teele ateta” na
o kaa gyuuusu Kristo lee woya man kooj
ya. ⁸ Mona Wurubuaere nombia ne yako
lee balan banj booo lee Yesu di, te lee ba
keleedi doo Wurubuaere be lee wo doo nyi
be gbeneenj tenee njon Wurubuaere siaman
ne wose man nyiaa, “Wurubuaere nombia
njan benaa na njon. Ne doo e noooose man,
te ne doo e konooose man mo.” Nombia

nenan yena keleedi nombia nan dee yako ne.

⁹ Mena doo nyi akpaa n gyusu n noo yako balan man nyi, "Yesu yena de Gbengyoo" te n lee di n konoo man nyi Wurubuarɛ gyusu e lee yen man na, Wurubuarɛ waa lee n nyee. ¹⁰ Nawolo nyi walaŋ konoo man te o ne lee di te Wurubuarɛ ne lee otenate do nyi o gbɛnenɛ tenɛɛ non Wurubuarɛ siaman. Walaŋ noo mo te o na mo yako nyi Yesu yena o Gbengyoo te Wurubuarɛ ne lee otenate nyee. ¹¹ Mena mo te Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nan ne yako nyi, "Walaŋ kamase non o lee Kristo di na, desɛn be gyae ke kyan e korakora ya." ¹² N yɛɛ Gyuda baale e o, n te yɛɛ Gyuda baale e ya o, de popou yɛɛ dokolon Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Kristo nonan yena de popou de Gbengyoo. Walaŋ kamase non o wii baake e na, waa mo wa aboo kpaakpaa nan boele e. ¹³ Nawolo nyi be yakowo Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nan man nyiaa, "Walaŋ kamase non o wii baake de Gbengyoo Wurubuarɛ na waa lee o nyee."

¹⁴ Te sena yaa balan baa tale wii baake de Gbengyoo non boo ne lee e di ya ne yele na waa lee ba nyee? Yaa akpaa be te nyii ta o wose man nombia ya na, sena te baa tale lee e di? Te akpaa nolo mo te kolosi o wose man nombia fa wo ya na, sena te baa yɛɛ na baa nyii na? ¹⁵ Te akpaa Wurubuarɛ te kpila balan nyi baa gyu ke yako o wose man nombia nenan ya na, sena te baa yɛɛ na baa tale gyu ke yako na? Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nan ne yako nyiaa, "Akpaa balan ne kon be kaa kolosi nyeedon nombia nan na, ba keta na mo nombia kpaakpaa bo kon."

¹⁶ Mona na ban pou boo nyii nombia kpaakpaa nan ne lee na na di ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ dekpenkpengyooɛ Yesaya yakowo nyiaa, "De Gbengyoo, amote lee na de nombia nan doo yako ne di?" ¹⁷ Mena doo lee Kristo nyeedon nombia nan keyako man te balan ne nyii na. Mena mo te lee Kristo nombia nenan kenyii man te balan ne lee na di.

¹⁸ "Mona e yela maa boose non nyiaa, mena balan kewo te nyii Kristo nombia

nan baa yee?" Kenyii doo be te nyii, nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nan ne yako nyiaa,

"Nombia nan te kili gyu tɛɛle kei doo pou. Te deniwalaŋ kamase mo te nyii nombia nenan."

¹⁹ E yela maa boose non bela nyiaa, mena doo e ne yako baa nyi Iseraetena ban boo nyii nombia kenja ne, be te nyii ne man yee? Kenyii doo be nyiiwo. Mosesi yena walaŋ gyanbate non o be tira mena nombia kenja noo nyiaa, Wurubuarɛ kpa,

"Maa mo balan ban ba te yɛɛ Gyudate-nawo ya ne do emɛɛ Gyudatena sibiiyam. Maa mo balan ban boo gyen daale lee ma wose man ya ne do non ban."

²⁰ Wurubuarɛ dekpenkpengyooɛ Yesaya mo gyoo o konoo yako nyiaa, Wurubuarɛ kpa,

"Balan ban ba te yase be sia keo man ya ne, ban naa na man. Te balan ban mo boo ne boose me doo ya ne, ban te maa lese ma wose wola."

²¹ Mona Iseraetena ban doo Yesaya yakowo nyi Wurubuarɛ kpa,

"Wee na wee na mee kee gbɛɛ nyi baa kaa lee man di na maa lee ba nyee, mona ba te yɛɛ denjele don koro sen tia man."

11

Wurubuarɛ te bɛɛ Iseraetena kekpaakekpaa ya

¹ Nyi akpaa nne te nombia kenja doo na, e yela maa boose non bela nyiaa, "Wurubuarɛ bɛɛ non gbagba o balan ban baa yaa?" Korakora, o te bɛɛ wo ya. Nawolo nyi man Pool gbagba yɛɛ Iserae baale e. Ma lee Aberaham duulun man, te ma lee Bengyamen dekpanalan man. ² Te yɛɛ nyi Wurubuarɛ bɛɛ o balan ban o wulaa o gyen wo, te o be wulaa lese wo see lee tɛɛle kei kewalaŋ ne bo ya. E toose mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nan be yako lee Wurubuarɛ dekpenkpengyooɛ Elia wose

man. ³ Elia moo Iseraetena nombiakumεε kaa see Wurubuarε siaman te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, Iseraetena ta koe nya akpenkpenjyooora ban pou te be yelee n kedeesa boya nan pou. Man maagen koon kaa la, te beε keo man gba koran baa ko.” ⁴ Kenje Wurubuarε tiranoo fa Elia nyiaa, “Koa, na nyan nyaagen kaa la ya. Nawolo nyi me ta lese balan kakponse nyetooro (7,000) see fa ma wose, kenj be te bunja ta som bane non beε baake nyi Baal ne korakora ya.”

⁵ Mena mo te gyen wee kei ne, Wurubuarε te tεε ɔ bereε kenj doo lese balan akalansεε baale see fa ɔ wose. ⁶ Akpaa Wurubuarε tεε ɔ bereε kenj doo lese balan na, kenan na te yeε nyi ɔ tεε ba tom kenj boo yeε ne doo lese wo ya. Nyi non tee ba tom kenj boo yeε ne doo lese wo ne, kenan na ɔ bereε kenj ta tekaa yeε bereε gbagba ya.

⁷ Nenεε sena yaa dεε yako bela? Kpene kenj Iseraetena be yase be sia keo ne, be te nyin ke ya. Mona balan akalansεε ban Wurubuarε ba lese wo see ne, ban nyina na ke. Balan akan ban doo, ban yeε denjele don bo. ⁸ Wurubuarε nombia anmarasen see yako mena nombii kei nyiaa,

“Wurubuarε te yeli ba nyeeya ta yem,
mena doo boo ne nyii nombia nan
man ya.”

Te kaa lii na gyen wee kei ne,
be dana sia mona boo ne naa ya.
Be dana denjela,
mona boo ne nyii Wurubuarε nombia
nan man ya.”

⁹ Gyoo Defidi mo sola Wurubuarε nyiaa,
“Wurubuarε yela be dedii ka bese ba
deyalae.

Yela baa naa diyem to ba dukum kom.

¹⁰ Yela be sia ke yelee na baa ta kpanje,
na baa kyaa kaale man deban ka-
masε.”

¹¹ E yela maa boose non bela nyiaa, ke yeε ampan nyi Iseraetena ban kpanjewe yala kenj be ta bese tale koro yee? Koa, na mena ya. Mona keledi kenj ba te lee Wurubuarε di ya ne, kenj toro na gbeε fa balan ban ba te yeε Iseraetenawo ya ne, na Wurubuarε ke lee ba nyee na

ke nyin do Iseraetena ban sibiiyam. ¹² Nombiakumεε nan Iseraetena be yeε ne, kenj torona gbeε fa balan ban ba te yeε Iseraetenawo ya ne te Wurubuarε hiraa wo. Iseraetena ban keyala be Wurubuarε osom man ne, ka moo tonoo burum kona balan ban ba te yeε Iseraetenawo ya ne. Mena doo akpaa Iseraetena ban de kaa nyin Wurubuarε nyeekelee na, kenan na tonoo kenj balan ban ba te yeε Iseraetenawo ya ne baa nyin na, ka te yeε nsendee ya.

¹³ Nenεε emεε ban ε te yeε Gyudatenawo ya ne ε tei nombii kei. Me yeε Kristo kpilale e te non kpila na man ε gyan nyi me kaa kolosi ɔ nombia nan fa non. Mena doo mo na mo ma tom kei do nsendee ya.

¹⁴ Nawolo nyi me loo gyakaa nyi me kyoo non na, gyae ka do me tebia Gyudatena ban sibiiyam na ke yela Wurubuarε ke lee ba nyee. ¹⁵ Deban kenj Wurubuarε ba besena ɔ wole tee Iseraetena ne, ke yela balan ban ba te yeε Iseraetenawo ya ne kaa bese Wurubuarε ɔ gyoona. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan na deban kenj Wurubuarε waa kaa lee Iseraetena ban do na, gyae ke yeε balan ban ba te yeε Iseraetenawo ya ne gyon ngba be fonae lee yen man ne. ¹⁶ Akpaa n dana kolo te n lese ke man naale deesi fa Wurubuarε na, kenan na nawolo baa nyi kpene kenan pou yeε Wurubuarε wui. Mena mo te akpaa dan lila yeε Wurubuarε wui na, kenan na nawolo baa nyi dan kenan pou yeε ɔ wui.

¹⁷ Gyudatena yeε ngba oliifi dan kenj Wurubuarε gbagba be duu ne. Te balan ban ba te yeε Gyudatenawo ya ne, ban yeε yaa ngba nale man oliifi dan ne. Mena doo yeε yaa ngba Wurubuarε te kara oliifi dan kenj ɔ be duu ne tombia naale leki, te ɔ ke kara nale man oliifi dan kenj tombia ka towaa na ke ne. Kei nawolo baa nyi emεε ban ε te yeε Gyudatenawo ya ne, emεε mo ε ke nyin don nawolo nyi ε ke nyin lon lee oliifi dan kenj Wurubuarε gbagba be duu ne man. ¹⁸ Mena doo ε na gyoo ε konoo nyi ε kela tombia nan boo kare leki te boo mo non towaa ne ya. Nawolo nyi na dan tombia danaana

ke ka seɲɛɛ ya, mɔna ke lila danaana ke ka seɲɛɛ.

¹⁹ Mberem na ε ke yako nyi, “Be keretii tombia ɲan bo leki na daa ban da te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ke nyiɲ gbɛɛ kaa towaa botɔɔ ne dee nyiɲ nyeedoɲ”
²⁰ Kei yɛɛ ampaɲ. Keɲ ba te lɛɛ di dɔɔ ya te Wurubuare keretii wɔ leki, te keɲ emɛɛ be kaa lɛɛ di dɔɔ te ε kaa seɲawɔ be nawɔɔ man. Mena dɔɔ ε na wola ε wose ya, mɔna ε kɛɛ ε wose dɔɔ nideli. ²¹ Nawolo nyi Iseraetena ban be yɛɛ tombia gbagbawɔ koran nɛ, be yɛɛ dukum na Wurubuare te tina wɔ yela ya, mɔna ɔ wɔɲa ba denjele. Mena dɔɔ akpaa emɛɛ mɔ ε yɛɛ dukum na, ɔ be gyae waa tina ɲon yela ya.

²² N kɛɛ nombii kei na, dɛɛ tale naa nyi Wurubuare dana wɔɛ nideli te ɔ nombia mɔ dana doɲ nideli. ɔ nombia dana doɲ fa ban bɔɔ ne yɛɛ ɔ kegyaebii ya nɛ, mɔna emɛɛ balan ban ε yɛɛ kakyeɲ te ε doɲ ɔ gbɛeneɲ man keɲ ε te tina yela ya na, waa lese ɔ wɔɛ wola ɲon. Na mena ya na waa keretii emɛɛ mɔ leki. ²³ Te akpaa Iseraetena ban bɔɔ tina ba keɛɛdi yela nɛ da bese koɲ kaa lɛɛ Wurubuare di na, kenan na waa besena wɔ kaa see be daseɲae bene keɲ man. Nawolo nyi Wurubuare waa tale mɔ wɔ kaa towaa na oliifi dan keɲ bela. ²⁴ Emɛɛ ban ε te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ, ε yɛɛ ɲgba ɲale man oliifi dan tombia ɲan bɔɔ kare mo kaa towaa na oliifi dan gbagba keɲ nɛ. N kɛɛ na nafa bɔɔ ne kara dan daale tombii kaa towaa na daale ya. Mɔna Iseraetena ban dɔɔ, ban yena oliifi dan gbagba keɲ bɔɔ kara ke tombia leki nɛ. Mena dɔɔ be gyae ke yɛɛ Wurubuare doɲ nyi waa bese mo tombia ɲenan kaa towaa na ke naa keɲ ya.

Wurubuare waa lɛɛ Iseraetena pou nyee

²⁵ Me tebia, nombii daale weesɛ keɲ mɛɛ gyae ε ke nyii ke man. Akpaa ε nyii ke man na, be gyae ke yela ε ke yɛɛ ya agyueɲ nyi ε gyeɲ nombia gbaa ya. Nombii kenan yena nyi Iseraetena dana denjele doɲ, mɔna te yɛɛ nyi baa yɛɛ denjele doɲ kenan kekpaakekpa ya.

Baa yɛɛ denjele doɲ kenan bo kelii deban keɲ Wurubuare waa kaa lɛɛ balan ban ba te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ yaanɔɔle keɲ ɔ ne gyae nɛ nyee pɛ. ²⁶ Dekoɲ mena na Wurubuare waa lɛɛ Iseraetena pou nyee ɲgba mena keɲ Wurubuare nombia anmaraseɲ see ne yako nɛ nyiaa, “Siyon donɔɔ man te nyeeɛere ɲon waa lee koɲ,

na ɔ kaa lese nombia nkanɲkanan pou lee Iseraetena man.

²⁷ Akpaa nyi ma lese nombiakumɛɛ pou lee be dɔɔ tan na, keɲ ne gyae la ka wola nyi nɔɔkebakeseɛ keɲ doo daa na wɔ nsana nɛ te koɲ mena.”

²⁸ Keɲ Iseraetena te lɛɛ nyeedoɲ nombia ɲan di dɔɔ ya, te be kaa bese balan ban bɛɛ kola Wurubuare. Mɔna kei kaa yɛɛ tɔnɔɔ fa emɛɛ ban ε te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ. Te keɲ be yɛɛ balan ban Wurubuare be wulaa lese wɔ see dɔɔ, mena dɔɔ ɔ ne gyae be nombia lee be naanaɔ dɔɔ. ²⁹ Nawolo nyi akpaa Wurubuare da lese ɲolo te ɔ mo kolo boele e na, ɔ bɛɛ kyɛɛkee wa agyueɲ bela ya.

³⁰ Deban daale kaa lanawɔ na emɛɛ ban ε te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ ε yɛɛ denjele doɲ Wurubuare dɔɔ, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ lee Iseraetena denjele doɲ dɔɔ Wurubuare te kaa wii ε waranase. ³¹ Mena ke te nɛnɛɛ ban mɔ dana denjele doɲ, na ke yela Wurubuare ke wii be waranase ɲgba mena keɲ ɔ be wii ε waranase nɛ. ³² Nawolo nyi Wurubuare te yeli balan pou te yɛɛ denjele doɲ, na waa nyiɲ wii be popou waranase.

³³ Wurubuare wɔɛ keɲ ɔ dana nɛ, be dana ke maa ya.

ɔ siakekara na ɔ nombia kagyueɲ dokoso be kyaa ya.

Amote ne gyae la waa tale nyii Wurubuare abɔɔ ɲan ɔ ne yɛɛ, na mena keɲ ɔ ne yɛɛ ɲa nɛ man?

³⁴ Amote gyeɲa na de Gbengyoo Wurubuare nyeeman nombia, te amote ne gyae la waa tale kolosi fa e?

³⁵ Amote faa na Wurubuare kolo see, keɲ kaboena nyi ɲon mɔ waa to ɔtenate kom?

³⁶ Nawolo nyi kpene kamase yee o wui. Lee o don man doo te kpene kamase kyaa, te ne popou mo kyae fa e. Non kaboela nyi dee lese o yele kek-paakekpaa. Amen.

12

Mena ken kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Lee mena doo me tebia, ken Wurubuarɛ be wii de waranase doo mee waase non bo nyiaa, e mo e wose pou fa e ngba kedeesa kolo ne lee e kekyaabii man. Na e ke kyaa fa e ngba balan ban ayimɛɛ be doo ba wose man ya, te be nombia na gyoo o sia ne. Nawolo nyi kei yena som kpaakpaate ken ke kaboena. ² E na tekaa mo e wose do teele kei doo balan aboo ayɛɛsa man bela ya. Mona e yela Wurubuarɛ ke kyɛɛkee e konoo man nombia na e dinoo pou, na e ka bese balan wole e kekyaabii man. Kei gyae ke yela e ka gyen kpene ken Wurubuarɛ ne gyae, te ke dei te kee gyoo o sia ne nideli ne.

³ Lee Wurubuarɛ berɛɛ ken o ba mo boele man te o be fa man tom kei nyi maa yee ne doo, mee sola e man walan kamase nyi o na kee o wose nyi nolo be kyaa o wole ya. Mona e man walan kamase waa yokose o wose na waa gyoo o wose man kee nyi, mena ken o ne kee o wose na berɛɛ ken Wurubuarɛ ba mo boele e lee o keleedi doo ne doo na ke gbɛɛ.

⁴ Nawolo nyi de man walan kamase yee deniwalan na o nyee e te o dana yenaase kpookpoo, mona yenan kamase dana ka tom ken kee yee. ⁵ Mena ke mo te daa Kristotena mo boe, mona lee Kristo keleedi doo de ta bese walan dokolon. De yee kpookpoo, mona Kristo doo da towaa na donja ngba walan dokolon ne.

⁶ Wurubuarɛ aboo anefan njan o ba mo boele daa ne yee kpookpoo, mena doo kaboena nyi dee mo na yee tom ngba mena ken o ba mo na boele daa ne. Nyi nolo wui kpene ken Wurubuarɛ ba mo fa e yena nyi Wurubuarɛ waa ta o doo kolosi na, kaboena nyi waa yee ke ngba mena ken o keleedi doo ne. ⁷ Akpaa nolo

wui yena balan kasom na waa yee kakyen som. Te akpaa nolo mo wui yena Wurubuarɛ nombia njan kawola na, kaboena nyi waa yee kakyen wola. ⁸ Akpaa nolo wui yena balan kakyen kado na, waa do balan kakyen. Te akpaa nolo mo wui yena woe keyee na, kaboena nyi waa lese o tooman yee woe. Akpaa nolo wui yena nyi waa yee siamante o tebia man na, waa lese o konoo man yee ke nideli. Akpaa nolo wui yena balan waranase kewii na, waa yee ke gyon man ken o na toron ya.

E gyae donja

⁹ E gyae donja lee e konooɛe man. E kola aboo njan pou ne yee aboo kumɛɛ na ne, na e ke kyan aboo kpaakpaa njan man kenken. ¹⁰ E yase e sia gyae e tebia Kristotena nideli ngba naalolobia ne, na e ka mo obuo fa donja nideli. E na kee nyi emɛɛ kela na nolo ya. ¹¹ E na yeli kegyae ken doo e man fa Wurubuarɛ nombia njan ne noo ke yokose ya. E yela Wurubuarɛ felin non ka do non don, na e ka som de Gbengyoo Wurubuarɛ nideli. ¹² E yela e lookegyakaa ken e dana ne ke yela e ke di gyon, na e ke nyin konoo lee e kayeyee man, na e ke fane deban kamase. ¹³ E kyɔ e tebia Kristotena ban be yee ayematenawo ne, na e ke lee noola mo nideli.

¹⁴ E sola wosefɛɛren fa balan ban be naase non diyem ne. E sola Wurubuarɛ wosefɛɛren fa wo. E na falaa wo ya. ¹⁵ Kolo de kon nolo doo te o ne di gyon na, e kpu na e di gyon. Mena mo te akpaa kolo de kon nolo doo te o ne di walanja na, e kpu na e na e ke di walanja. ¹⁶ E kyaa na donja nideli. E na gyina e wose adido ya, mona e mo e wose do na balan ban boo doo daale man ya ne. E na kee e wose nyi e dei kela wo ya.

¹⁷ Nyi akpaa nolo de yee non nombiikum na, e na mo dukum to e kom ya. E yee kakyen na e ke yee kpene ken balan pou ne kee ke nyi ke dei ne. ¹⁸ Gbɛɛ kamase man na, e yee kakyen na e ke kyaa na walan kamase wosefɛɛren man. ¹⁹ Me tebia, e na mo nombiakumɛɛ to donja kom ya. E mo kpene kamase fa Wurubuarɛ. Nawolo nyi

Wurubuare nombia anmarasen see nan ne yako nyiaa, “Wurubuare kpa, man e Gbenjyoo ne gyae la maa to balan kom lee be nombiakumee nan bo yee ne doo.”

²⁰ Lee mena doo,

“Akpa tanam na ko walan non o ne kola nen na,

fa e weenee waa di.

Akpa lonboanen na ko e na,

fa e lon waa nyoo.

N yee mena na, desen gyae ke kyan e nideli.”

²¹ Na yeli nombiakumee ke di n doo ya, mona mo nombia kpaakpa keyee di nombiakumee doo.

13

E yokose e wose fa kegyiise

¹ Kaboena nyi walan kamase waa yokose o wose fa teele kei doo kegyiise ban bee di de doo ne, nawolo nyi kegyia nolo be kyaa ken na Wurubuare see na e ya. Kegyiise ban be kyaa ne pou, Wurubuare see na wo. ² Mena doo akpa nolo da koro sen tia kegyiise benan na, o ta sen tia Wurubuare baa. Te walan non waa yee mena na, Wurubuare waa won o denjele. ³ Balan ban bee yee nombia kpaakpa ne, bo ne yee kegyiise ya. Nombiakumeyera ne yee na kegyiise benan. Akpa n bee gyae nyi n ke yee teele kei doo kegyiise ya na, kenan na yee kpene ken dei na baa nyin kelee nen. ⁴ Nawolo nyi kegyia non bo lese e see kolo nooman ne, o yee Wurubuare tobaale e ken o ne yee o tom lee nyan gbagba n deeli doo. Mona akpa n yee kolo kum na yela gyakolon ke kyan nen, nawolo nyi o don ken o dana ne te yee yaka ya. O yee Wurubuare tobaale e non Wurubuare ne tee o doo won nombiakumeyera denjele. ⁵ Mena doo kabona nyi walan kamase waa yokose o wose fa kegyiise ban. Te yee ken nyi o ne yee nyi ken baa won o denjele kaagen doo ya, mona ken o gyen lee o konoo man nyi kabona nyi waa yee mena doo.

⁶ Mena mo doo te kabona nyi yaa to lempoo ne. Nawolo nyi kegyiise ban yee Wurubuare tewuleewo te bee mo ba deban pou yee tom. ⁷ E to walan kamase

kom ken e dana e ne. Akpa ke yee lempoo ke na to ke, te akpa ke yee toto ke na to ke. Akpa ke yee obuo ke na bu wo, te akpa ke yee yele kalese ke na lese ba yele.

⁸ E na yeli kom kamase ke doo emee na nolo nsana ya. Kom ken kabona nyi ke dee doo ya nsana yena balan kegyae ken kabona nyi yaa gyae don ne. Nawolo nyi akpa nolo ne gyae o doo na, o te yee kpene ken mmaraa ken ne gyae ne kelii oto. ⁹ Nne te Mosesi mmaraase nan jaale ne yako nyiaa, “Na lee n weele yaa n baale wole ya, na ko walan ya, na hmele ya, na yeli n sia keyee n doo kolo ya.” Ken na mmaraase akan nan pou nyee yena mmaraa ken ne yako nyiaa, “Gyae n doo ngba nyan gbagba n wose ne.” ¹⁰ Nyi akpa nolo ne gyae o doo ne, o be gyae waa yee e nombiikum ya. Mena doo nyi n gyae n doo na, n dii mmaraase nan pou doo baa kelii oto. Nawolo nyi mmaraase nan pou nyee yena kegyae.

¹¹ Ken pou wole ne, e kee deban ken man de kyaa ne na e kena nyi te lii deban ken dee fon lee da dosoron man. Nawolo nyi nene da nyeekeleeweeya nan ta benaa kela deban ken doo tangbee lee Kristo di ne. ¹² Teka kyomii na nelim te lam, na tee kena mo te lii. Mena doo e yela dee tina ditintee man aboo keyee yela, na dee mo kenmanee kegba ken dee mo yoo na ditintee aboo ne do. ¹³ E yela da kekyaabii man ke yee ngba balan ban be kyaa kenmanee man ne. E na yeli dee wole deban gyu ke kyaa noodedii man di de noo na dee deese ya. E na yeli dee yee kafon nombia na nombia nkanan kanan ya. E na gyae kale ya, te e na yee sibiikum mo ya. ¹⁴ Mona e yela de Gbenjyoo Yesu Kristo kedi e nyee, na ba tekaa yela e ka gyuen nombiakumee nan e dinoo kum ken ne yeli e ne yee ne ya.

14

E na bu don fa ya

¹ E lee walan non o be dana don o Kristo keledi man ya ne do e man. Mona e na yeli e konoo man nombia nan doo walan kamase sen ne, ka mo kewonee kon ya

nsana ya. ² Nɔlo kyaa na lee ɔ Kristo kelɛɛdi dɔɔ ɔ ne lɛɛ di nyi waa tale di kpene kamase. Nɔlo mɔ kelɛɛdi be dana don ya mena dɔɔ non ne di faaren weenɛ kaagen bo. ³ Gbɛɛ be doo nyi walan non ɔ ne di kpene kamase nɛ, waa kɛɛ ɔ wose nyi ɔ dei kela walan non ɔ ne di faaren weenɛ nɛ ya. Mena mɔ te walan non ɔ ne di faaren weenɛ nɛ, na bu walan non ɔ ne di kpene kamase nɛ fɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ ne lɛɛ be popou do. ⁴ Nyan yɛna amɔte ken n ke tale bu nɔlo tobaale yaa wa alebu fɔɔ? Walan nonan ɔ gbɛngyoo waagen ne gyae la waa tale naa nyi ɔ senɛɛ nideli yaa ɔ ba senɛɛ nideli ya. Te waa tale sen nideli nawolo nyi de Gbɛngyoo Wurubuarɛ dana don ken waa tale yela waa sen nideli.

⁵ Nɔlo waa tale yako nyi wee daale kela weeya akan nan, te nɔlo mɔ gyan na weeya nan pou yɛɛ kyɛkyɛ. Nombia ken man na, kaboena nyi walan kamase waa lɛɛ ɔ wui ken dɔɔ ɔ senɛɛ nɛ do nideli. ⁶ Nyi akpaa nɔlo da lese wee daale see nyi ken kela na weeya akan nan na, ɔ ne yɛɛ mena bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Te akpaa nɔlo mɔ ne di kpene kamase na, ɔ ne di ke bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Nawolo nyi ɔ ne fane fa Wurubuarɛ karan lee weenɛ nenan dɔɔ pete ɔ ne dii. Walan non mɔ ɔ ne di faaren kaagen bo nɛ, non mɔ ne di na bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Nawolo nyi non mɔ ne fane fa Wurubuarɛ karan pete ɔ ne dii.

⁷ Da ke kyaa kei, yen man o nyedon man o, nɔlo be kyaa fa ɔ wose ya. ⁸ Nyi akpaa de kyaa na, de kyae fa de Gbɛngyoo Yesu Kristo. Mena mɔ te akpaa da yem na, da yɛnae fa de Gbɛngyoo Yesu Kristo. Mena dɔɔ nyi de kyae na de sia o, da yɛnae o, de yɛɛ de Gbɛngyoo Yesu Kristo wui.

⁹ Kei dɔɔ te Kristo yɛnawɔ te ɔ fonawɔ lee yen man. Na ke yela waa nyin bese balan ban be kyaa na be sia, na ban bɔɔ yekee nɛ pou Gbɛngyoo. ¹⁰ Mena dɔɔ tekaboena nyi nɔlo waa bu ɔ dɔɔ fɔɔ yaa waa kɛɛ ɔ wose nyi ɔ dei kela ɔ dɔɔ ya. Nawolo nyi de popou dɛɛ kaa sen Wurubuarɛ siaman na waa di de nombia. ¹¹ Nawolo

nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ne yako nyiaa,
 “De Gbɛngyoo kpa,
 ‘Man nyina me kyaa nɛ,
 walan kamase waa kaa bun me siaman
 na waa toro yako nyi man yɛna
 Wurubuarɛ.’ ”

¹² Lee mena dɔɔ de man walan kamase waa kaa tolɛɛ ɔ nɔɔwoya fa Wurubuarɛ.

¹³ Mena dɔɔ ɛ yela dee tina don fɔɔ kebu yela. Mɔna kaboena bo nyi dɛɛ kɛɛ nyi dɔɔ yɛɛ kolo na ke yela nɔlo ke yɛɛ dukum ya. ¹⁴ Me ka bese Kristo baale kei dɔɔ nɛ, ma te naa nyi weenɛ kamase be kyaa ken ke yɛɛ kolo kum ke ya. Mɔna akpaa Kristo baale nɔlo de lɛɛ weenɛ naale do nyi ke yɛɛ kolo anekolan ke na, na ɔtenate gyan te ke yɛɛ kolo anekolan.

¹⁵ Nyi akpaa n weenɛ naale kedi de yeli n dɔɔ nɔlo wose te fɛɛ e ya nɛ, kenan na n nombia ayɛɛsa bɛɛ wola balan kegyae ya. Na yeli n weenɛ naale kedi ke yela n dɔɔ nɔlo ke yala ɔ kelɛɛdi man ya. Nawolo nyi non mɔ dɔɔ te Kristo yɛnawɔ. ¹⁶ Mena dɔɔ na yeli kpene ken nyan ne kɛɛ ke nyi ke dei nɛ, ka bese kolo kum balan siaman ya.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori ken nɛ, ka te yɛɛ kedi na kenyoɔ nombia naagen ya. Mɔna ke yɛɛ ken nyi walan waa yɛɛ kpene ken tenɛ Wurubuarɛ siaman, na waa yɛɛ kpene ken gyae ka mo wosefɛɛren kɔn non na ɔ dɔɔ nsana, na dee di gyon ken Wurubuarɛ felin non ne fa daa nɛ. ¹⁸ Walan kamase non ɔ som Kristo lee mena gbɛɛ kei man nɛ, ɔ nombia na gyoo Wurubuarɛ sia. Mena walan nonan mɔ te balan na lese ɔ yele.

¹⁹ Mena dɔɔ deban kamase na ɛ yela dɛɛ mo de loo gyakaa abɔɔ nan gyae ka mo wosefɛɛren kɔn, te nɛɛ do daa don da kelɛɛdi man nɛ dɔɔ. ²⁰ Na yeli weenɛ nan nyan ke di nɛ, ke wɔlɛɛ Wurubuarɛ tom ya. Gbɛɛ doo nyi dɛɛ tale di weenɛ kamase, mɔna akpaa weenɛ nan nyan kedi nɛ ne gyae la ke yela nɔlo ke yala ɔ kelɛɛdi man na, kenan na na di na korakora ya. ²¹ Nawolo nyi akpaa nɔlo de bɛɛ naane ketao, yaa ɔ bɛɛ solon kenyoɔ yaa ɔ bɛɛ kpene kamase ken gyae ke yela

o doo nolo ke yala o kelɛedi man na, ken gba dei la kela. ²² Mena doo kpene kamase ken n ne lee di lee mena nombia ken man na, yela ke doo emee na n Wurubuare nsana. Walaŋ non o konoo man nombia bee bu e foo lee aboo non non gbagba be lee na do ne man ya na, non na nyeebam. ²³ Mona akpaa nolo de di kolo ken o konoo man nombia ta tenee e ya ne, kenan na Wurubuare waa bu e foo. Nawolo nyi otenate te lee Wurubuare di lee kpene kenan keyee man ya. Te kpene kamase ken nolo te lee Wurubuare di lee ka keyee man ya ne, na ke yee dukum ke.

15

Ɛ na gyuen yaagen wui ya

¹ Daa ban da seŋee da kelɛedi man kenken ne, kaboena nyi dee nyin konoo fa ban boo seŋee ba kelɛedi man kenken ya ne, na dee nyin kyɔ wo. Ɛ na yeli dee kee daa daagen wui ya. ² Ɛ yela de man walaŋ kamase ke yee kpene ken dei fa o doo, na ke kyɔ e na non mo ka seŋ kenken o kelɛedi man. ³ Nawolo nyi Kristo gba koran te kee non waagen wui ya. Be nmarasewo Wurubuare nombia anmarasen see man nyi o yako Wurubuare nyiaa, “Tuubia nan balan ba tee nen ne, man te ne kaa wuraawo.” ⁴ Nombia nan pou boo nmarase see Wurubuare nombia anmarasen see nan man ne, be nmarase na bo see na ne ka wola daa nombia. Kei gyae ke yela dee yee kakyen na dee nyin konoo seŋ kenken, lee lookegyakaa ken de dana ne doo.

⁵ Mee sola Wurubuare non o ne yeli balan ne nyin konoo seŋ kenken te o na do wo kakyen ne nyiaa, deban kei ken e silana Kristo Yesu ne, waa yela e ke yee noodokolon. ⁶ Dekon mena na gyae ke yela e popou ka mo konoo dokolon, na noodokolon lese Wurubuare non o yee de Gbengyoo Yesu Kristo o kya e ne yele.

⁷ Lee mena doo e lee donja do ngba mena ken Kristo be lee non do ne, na balan ke nyin lese Wurubuare yele. ⁸ Ampan yaa mee yako non nyiaa, Kristo kaa bese Gyudatena somre na ka wola

nyi Wurubuare ne di o nombia doo. Te o nombia nan o be yako see fa Gyudatena be naanao ban ne, gyae ke kon mena. ⁹ Kei gyae ke yela balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, ka lese Wurubuare yele lee mena ken o be wii be waranase ngba mena ken Wurubuare nombia anmarasen see nan be yako ne nyiaa,

“Lee kei doo maa lese n yele balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne siaman, na maa kpee noonen kelee nen.”

¹⁰ Wurubuare nombia anmarasen see nan besewo yako nyiaa,

“Emee balan ban e te yee Gyudatenawo ya ne,
e kpu na balan ban Wurubuare ba lese ne na e ke nyanee.”

¹¹ Wurubuare nombia anmarasen see nan besewo yako nyiaa,

“Emee ban pou e te yee Gyudatenawo ya ne,
e lese de Gbengyoo Wurubuare yele. Emee teele kei doo balan pou,
e lese Wurubuare yele.”

¹² Wurubuare dekprenkpengyooore Yesaya mo yakowo nyiaa,

“Walaŋ nolo waa kaa lee de naana Gyese duulun man kon.

Non ne gyae la o kaa di gyoori
balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne doo,
te o doo te baa mo be loo gyakaa.”

¹³ Mee sola Wurubuare non o ne fa balan lookegyakaa ne nyi waa yela e ke kyaa gyon na wosefereŋ man lee kelɛedi ken e be lee e di ne doo. Na o felin non ke yela e ka mo e loo gyakaa o doo nideli.

¹⁴ Me tebia Kristotena, man gbagba gyen nideli nyi e yee balan kpaakpaawo, te e gyen nombia mo nideli ken e ke tale wola e tebia. ¹⁵ Mona ma te gyɔ me konoo yako non nombia naale me tone kei man, na e be nyin wolee na ya. Wurubuare beree ken o ba mo boele man ne doo, te me talewo yako non nombia nenan.

¹⁶ Nawolo nyi Wurubuare lese na man nyi maa yee Yesu Kristo kpilale balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne man. Mee yee tom ngba Wurubuare sae ne lee non Wurubuare nyeedon nombia nan keyako

man. Kei gyae ke yela balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, kaa yee ngba kpene ken bɛɛ mo deesi fa Wurubuare te na gyoo o sia ne. Nawolo nyi Wurubuare felin non te desina wo ken kolo kum kamase be doo be man bela ya.

¹⁷ Mena doo me dana gbɛɛ ken maa tale wola ma wose, lee tom ken Kristo don ken ne yeli mee yee fa Wurubuare ne doo. ¹⁸⁻¹⁹ Moo gyae maa yako nombii daale kpu na ken Yesu Kristo be tee me doo yee ne ya. Maa gyoo me konoo bo yako mena ken o be tee me doo yela balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne be kaa lee Wurubuare di ne doo. Me noowoya na me nombia ayeesa na gyakolon nombia na nombia dinaana non Wurubuare felin non be yeli moo tale yee ne, yele la te balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne kaa lee Wurubuare di. Mena doo me teewo kolosi Kristo nombia kpaakpaa non pou lee Gyerusalem donoo man menɛ kelii Iirikum teelee doo.

²⁰ Kpene ken doo me konoo man deban kamase ken mee gyae nyi maa yee yena nyiaa, mee gyae nyi maa ta kolosi Kristo nombia kpaakpaa non botooɛ non be te nyii ta na see ya ne. Moo ne gyae nyi me kaa kolosi na botooɛ non baale be wulaa kolosi na ne ya. ²¹ Mena te Wurubuare nombia anmarasen see non ne yako nyiaa,

“Balan ban ba te yako ta wo Kristo nombia non ya ne baa naa e,
te balan ban be te nyii ta o nombia non ya ne baa nyii ne man.”

²² Kei doo te kaa lii nan gyen me te nyina ta gbɛɛ maa kon e gyan ya ne. ²³ Mona nenɛɛ doo ma te tan ma tom keyɛɛ kebo, te leenan bene bene me wulaa mee gyae gbɛɛ nyi maa kon e gyan, ²⁴ mena doo ma te yee ma agyuen nyi akpaa mee lam mee gyoo Sepeni na maa ta e gyan. Mee kon me kaa talaa me sia e gyan weeya ala, na e ke nyin lo man gbɛɛ.

²⁵ Mona nenɛɛ doo ma senɛɛ Gyerusalem gbɛɛ doo baa. Me dana kolo mee gyoo me kaa kyo Kristotena ban be kyaa botoo ne. ²⁶ Nawolo nyi Kristotena ban be kyaa Masedonia na Akaya teelee man ne, ta mo gyon yilaa aboo na baa mo

yelee Kristotena ayematena ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne. ²⁷ Ban gbagba kegyaebii man te ba moowo yilaa aboo ken, te kaboena nyi baa tan yee mena. Nawolo nyi nyeedon nombia kpaakpaa non boo nyii lee Wurubuare gyan ne, Gyudatena yele la te be nyii na. Mena doo nyi ban mo da mo ba wose man aboo gyoo ke kyo Gyudatena benan na, ke doo na ke gbɛɛ.

²⁸ Akpaa me tan mo aboo non pou boo yilaa ne do wo be nyinmaa man na, maa kaa lan gyoo Sepeni teelee man. Akpaa mee lam mee gyoo botoo na, te maa kon e gyan. ²⁹ Te ma gyen nyi me kee kon e gyan kei ne, gyae ke yela Kristo ke hiraa daa nideli.

³⁰ Me tebia kpaakpaa, me ta mo de Gbengyoo Yesu Kristo na balan kegyae ken Wurubuare felin non be yeli e dana ne mee sola non nyiaa, e yase e sia fane fa Wurubuare kyo man. ³¹ E fane fa Wurubuare fa man nyi waa lese man lee balan ban ba te yee Kristotenawo ya te be kyaa Gyudia teelee man ne nyinmaa man. E fane nyi Wurubuare waa yela Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne, sia kagye tom ken mee gyoo me kaa yee be gyan ne man. ³² Te akpaa Wurubuare de see na maa kon e gyan na gyon, na daa na non pou ke kyaa na dee di gyon na don. ³³ Wurubuare non o yee wosefɛɛren Gbengyoo e ne, waa kyaa na e popou. Amen.

16

Nookado

¹ Mee lese de deesi Kristo alo Foobe maa wola non nyi o yee walan non o ne yee Wurubuare nideli. Foobe kei yee kegyia e Kristotena ban be kyaa Kenkiria donoo man ne man. ² Nyi o kon e gyan na e lee e lee de Gbengyoo Yesu yele man na e ke kyo e lee gbɛɛ kamase man, ngba mena ken kaboena nyi Kristotena baa kyo don ne. Nawolo nyi non gbagba mo te kyo balan burum, te o te kyo man gbagba mo. ³ E do Pisisila na Akuila noo fa man, nawolo nyi be yee me tebiawo te daa na wo pou ne yee na Kristo Yesu tom ken.

4 Ba moo ba wose fa yerj lee me dɔɔ.
Mena dɔɔ mɛɛ do wɔ nɔɔ nideli.
Na manj maagenj na do na wɔ nɔɔ ya,
mɔna Kristotena banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne mɔ na do wɔ nɔɔ.

5 Ɛ do Kristotena banj bɛɛ gyanjɛe ba dekanjalanj man ne nɔɔ fa manj.
Ɛ do me gyoo gyaagyi Epanetuse nɔɔ fa manj. Non yɛna walanj non ɔ be tanjbɛɛ lɛɛ Kristo di Esia tɛɛle man.

6 Ɛ do Mɛɛre non ɔ be naa diyem nideli ɛ dɔɔ ne nɔɔ fa manj.

7 Ɛ do Andoronikuse na Gyuniase nɔɔ fa manj.
Be yɛɛ Gyudatenawɔ njgba manj ne,
te daa na wɔ pou te be kyanjɔwɔ to deni see.
Be yɛɛ balan banj Kristo kpilala banj pou ne bu wɔ nideli,
te be tanjbɛɛ manj lɛɛ Kristo di gba.

8 Ɛ do Ampeliatuse nɔɔ fa manj.
Ɔ yɛɛ me gyoo gyaagyi e lee Kristo dɔɔ.

9 Ɛ do de gyoo Ubanuse non daa na e pou ne yɛɛ tom Kristo man ne,
na de dɔɔ kpaakpaa Setakise nɔɔ fa manj.

10 Ɛ do Apelese nɔɔ fa manj.
Ɔ ta lese wola nideli nyi ɔ senjɛɛ Kristo nombia njan man nideli.
Ɛ do balan banj pou bɔɔ lee Aristobuluse dekanjalanj man ne nɔɔ fa manj.

11 Ɛ do Herodion nɔɔ fa manj.
Non mɔ yɛɛ Gyuda baale e njgba manj ne.
Ɛ do Kristotena banj be kyaa Nasisuse dekanjalanj man ne nɔɔ fa manj.

12 Ɛ do Tirifena na Tirifosa nɔɔ fa manj.
Be yɛɛ ala banj bɔɔ kyanj ba wose yɛɛ de Gbenjgyoo Kristo tom kenj.
Ɛ do me gyoo gyaagyi Pɛɛsi nɔɔ fa manj.
Non mɔ yɛɛ alo non ɔ be yɛɛ tom dinaa fa de Gbenjgyoo.

13 Ɛ do Rufuse na ɔ naa non ɔ ba mo manj yɛɛ ɔ bu ne nɔɔ fa manj.
Rufuse yɛɛ de Gbenjgyoo Kristo tobaale non ɔ yele ba lee nideli.

14 Ɛ do Asinkirituse na Felegon na Hemise na Patorobase na Hemase na Kristotena banj pou be kyaa kpu na wɔ ne nɔɔ fa manj.

15 Ɛ do Filologuse na Gyulia na Neruse na ɔ deesi na Olimpase na Kristotena banj pou be kyaa kpu na wɔ ne nɔɔ fa manj.

16 Ɛ pukaa dɔnja, na ɛ ka do dɔnja nɔɔ na gyonj.
Kristotena akpii akpii njan pou na do non nɔɔ.

17 Me tebia, mɛɛ waase non nyi ɛ kɛɛ nideli na ɛ ka gyene balan banj be kpuɛ na non te bɛɛ wɔlɛɛ ya nsana ne. Mena balan benanj ne yeli baale ne yale ba kelɛɛdi man, te be nombia njan bɛɛ wolo ne mɔ yɛɛ kpoo lee njan mɔɔ wola non ne man. Ɛ lese ɛ wose lee mena balan benanj man.

18 Nawolo nyi mena balan kɛwɔ bɛɛ som de Gbenjgyoo Kristo ya, mɔna bɛɛ gyae banj gbagba deeli bo. Be dɔnjɛɛ bɛɛ mo nɔɔman yelinj na nɔɔwoya gyonj nyinjan mo beo balan banj bɔɔ gyenj daale ya ne.

19 Ɛmɛɛ dɔɔ balan pou te nyii mena kenj ɛ ba mo ɛ wose fa Kristo ne, mena dɔɔ dana manj gyonj nideli. Mɔna mɛɛ gyae ɛ ka gyenj nyansa na ɛ ka gyenj nombia njan njɛ dei, na ɛ ka lese ɛ wose lee dukum keyɛɛ man.

20 Be gyae ke kyare ya Wurubuarɛ non ɔ yɛɛ wosefɛɛrenj pou Gbenjgyoo e ne, waa yela ɛ ke sakatee ɔbɔnsam ɛ nawɔɔ tɛɛ. De Gbenjgyoo Yesu waa mo ɔ berɛɛ boele non.

21 Me dɔɔ Timoti non daa na e ne yɛɛ tom dokolonj ne na do non nɔɔ.

Mena ke mɔ te Lusiuse na Gyason na Sosipata banj be yɛɛ me tebia Gyudatenawɔ ne mɔ na do non nɔɔ.

22 Manj Tetiyuse non mɔɔ njmarase tone kei fa Pɔɔl ne,
mɔ na do non nɔɔ lee de Gbenjgyoo Kristo yele man.

23 Me denite Gayose mɔ na do non nɔɔ.
Ɔ dekanjalanj man te daa Kristotena banj pou de kyaa kɛbo ne ne gyanjɛe.

Erasituse non ɔ ne kɛɛ donɔɔ kei kɔba dɔɔ ne,

na de dɔɔ Kuatuse mɔ na do non nɔɔ.

24 De Gbenjgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ berɛɛ boele ɛ popou na waa senj ɛ wole. Amen.

25 Ɛ yela dɛɛ lese Wurubuarɛ yele. Non ne tale la yela ɛ ne tale senj kenkenj ɛ kelɛɛdi man, lee Yesu Kristo nyeedonj

nombia njan mɔɔ kolosi fa njon ne dɔɔ. Nafɔ anokoare nombii kei yɛɛ nombii aweesen ke, mɔna nenɛɛ dɔɔ Wurubuare te yeli de ta gyen ke. ²⁶ Nenɛɛ dɔɔ nombii kei ta tekaa yɛɛ nombii aweesen ya. Wurubuare te yeli wa akpenkpengyɔɔra te nmarase anokoare nombii kei see. Te Wurubuare njon mɔɔ kyaa kekpaakekpaa ne te yeli ba te kolosi nombii kei fa tɛɛle kei dɔɔ balan pou, na baa lɛɛ e di na baa ta ɔ gbɛnenɛn dɔɔ.

²⁷ Ɛ yela dɛɛ ta de Gbengyoo Yesu Kristo dɔɔ na dɛɛ lese Wurubuare yele kekpaakekpaa. Nawolo nyi njon waagen koon yɛna nyansa pou nyee.

Amen.

Pɔɔl Tɔne gyangbate keŋ ɔ be ŋmarase yele Korintotena ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon Wurubuare be baake lee ɔ kegyaebii man nyi me kaa yee ɔ kpilale ne, na de dɔɔ Sositene gyaŋ. ² Dɛɛ ŋmarase ke dee yeleɛ emɛɛ Kristotena dikpii keŋ ε kyaa Korinto donɔɔ man, na baŋ pou be kyaa yenaŋ kamase te bɛɛ som de Gbenjyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yee daa na wɔ pou Gbenjyoo e ne. Wurubuare te tɛɛ Kristo Yesu dɔɔ baake ŋon te ɔ gberaa ayimɛɛ lee ε wose man te ɔ desina ŋon see fa ɔ wose.

³ De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛɛɛɛ. ⁴ Debaŋ kamase keŋ mɛɛ fane na, mɛɛ fa Wurubuare karaŋ lee mena keŋ ɔ be tɛɛ de Gbenjyoo Kristo Yesu dɔɔ mo ɔ bɛɛɛ boele ŋon ne dɔɔ. ⁵ Lee mena keŋ emɛɛ na Kristo be yee nɔɔdokolon dɔɔ, Wurubuare te hiraa ŋon gbɛɛ kamase man. ɔ te yeli ε ta gyeŋ kekolosi te ε nyiŋa nyansa mɔ kpu. ⁶ Nawolo nyi Kristo nombia ŋan dee kolosi te ε be nyii ne, ta gyoo ε man nideli. ⁷ Mena dɔɔ debaŋ kei keŋ ε kyaa ε ne daa de Gbenjyoo Yesu kabese kɔŋ na sibiyyam ne, Wurubuare felin kolo anefaŋ daale be kyaa keŋ ε te nyiŋa ta ya. ⁸ ŋon gbagba waa yela ε ka sen keŋkeŋ kelii ɔto, keŋ nyi nombiikum kamase be gyae ke doo ε man ya kelii wee keŋ de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ. ⁹ Wurubuare ŋon ɔ bɛɛ lee ɔ nombia wole ya ne baake na ŋon nyi ε kaa yee nɔɔdokolon na ɔ bu Yesu Kristo ŋon ɔ yee de Gbenjyoo e ne.

Kristotena ne kale na dɔŋa

¹⁰ Me tebia Kristotena, me ta mo de Gbenjyoo Yesu Kristo yele mee doo ŋon teree nyiaa, ε popou ε yako nombii sɛɛ dɔŋa na kekpase be kɔŋ ε man ya. ε yee nɔɔdokolon lee ε nyeeman nombia na ε kekolosi pou man. ¹¹ Me tebia, balan baale ta lee Koloe dekpanalan man kaa yako maŋ nyi kale doo ya nsana.

¹² Nombii keŋ doo yena nyi ε be dana nɔɔdokolon ya. Nawolo nyi ε man baale kpa, “Be silana Pɔɔl bo,” te baale mɔ kpa, “Be silana Apolo bo,” te baale mɔ kpa, “Be silana Pita bo.” Mena mɔ te baale mɔ kpa, “Kristo te be silana.” ¹³ Mɛɛ bɔɔse ŋon baa nyiaa, dɛɛ tale kpase Kristo? Pɔɔl te be gyɔɔwɔ sakaa ɔpanɔan dɔɔ fa ŋon? Yaa maŋ Pɔɔl yele maŋ te be sɔɔ ŋon Wurubuare lon? ¹⁴ Mɛɛ do Wurubuare nɔɔ nyi lee Krispuse na Gayose wole na, ma te sɔ ŋolo Wurubuare lon ya. ¹⁵ Lee mena dɔɔ ŋolo be tale yako nyi, be sɔɔ e Wurubuare lon bo lee ma yele man ya. ¹⁶ Mɛɛ tɔɔse mɔ nyi me sɔɔ Setefanase na ɔ dekpanalanmantena Wurubuare lon. Lee kewɔ wole na, mɔɔ ne tɔɔse nyi me sɔɔ ŋolo Wurubuare lon bela ya. ¹⁷ Nawolo nyi Kristo te kpila maŋ nyi me kaa sɔ balan Wurubuare lon ya. Mɔna ɔ kpila maŋ bo nyi me kaa kolosi ɔ nombia kpaakpaa ŋan. Me ta mo denibalan nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenaŋ ya. Nyi men mo denibalan nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenaŋ ne, nafa Kristo yeŋ keŋ ɔ ba yem ɔpanɔan dɔɔ ne wose man nombia be gyae ke yee nɔɔdon ya.

Kristo yena Wurubuare don na ɔ nyansa

¹⁸ Kristo ɔpanɔan dɔɔ yeŋ keŋ nombia yee diyin nombia ŋa fa balan baŋ bɛɛ yoo Wurubuare gbɛɛ man ne, mɔna daa baŋ Wurubuare ne lee da nyee ne dɔɔ ŋe yee Wurubuare don ke fa daa. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see ŋan ne yako nyiaa,

“Maa yela nyansatena baŋ nyansa ke yee yakaa,

na maa yela baŋ be sia be kare ne,
mɔ sia kekara keŋ ke yee yakaa.”

²⁰ Nyi akpaa nne te doo na, kenaŋ na tɛɛle kei dɔɔ nyansatena na tɔne gyeŋara na nombia gyeŋara baŋ dasenae yena alen Wurubuare siaman? Wurubuare ta lese wola nyi tɛɛle kei dɔɔ nyansa yee diyin nombia ŋa ɔ siaman. ²¹ Nawolo nyi Wurubuare nyansa man na, ɔ yee ke nyi balan be gyae baa tale mo baŋ gbagba be nyansa gyeŋ e ya. Mena dɔɔ ke yee Wurubuare kegyaebii nyi waa ta

na nombia kpaakpaa ñan dee kolosi te balan kpa ñe yee diyin nombia ña ne dɔɔ lɛɛ balan ban baa lɛɛ ña di ne nyee.

²² Gyudatena ne gyae gyakolon nombia bo baa naa, te Girikitena mo ne gyae nyansa nombia bo baa nyii. ²³ Mɔna daa ne kolosi Kristo ñon bɔɔ gyɔ e sakaa ɔpanɗan dɔɔ ne wose man nombia bo. Mena nombia ñenan yee ban nombia ña fa Gyudatena, te ñe yee diyin nombia ña fa balan ban ba te yee Gyudatenawɔ ya ne. ²⁴ Te balan ban pou Wurubuare be baake ne dɔɔ, be yee Gyudatenawɔ o, yaa ba te yee Gyudatenawɔ ya ne, Kristo yena Wurubuare don na o nyansa fa wɔ. ²⁵ Nawolo nyi Wurubuare nyansa ken deniwalan bee bu ke ya ne, ken kela na deniwalan nyansa, te o don ken deniwalan bee bu ke ya ne, ken kela na deniwalan don. ²⁶ Me tebia, e toose mena ken e doo pete Wurubuare be baake ñon ne. Nawolo nyi deban kenan na, na e popou yena siakaralatenan balan siaman ya, te na e popou mo yena dinaana balan siaman ya, te na e popou mo yena gyoorobia ya. ²⁷ Mɔna balan ban tɛɛle kei dɔɔ balan ne kɛɛ wɔ nyi be yee ayinɗenawɔ ne, ban te Wurubuare lesewɔ te o moo wɔ do siakaralatenan desɛn. Mena mo te balan ban tɛɛle kei dɔɔ balan ne kɛɛ wɔ nyi bɔɔ dana don ya ne, ban te Wurubuare lesewɔ te o moo wɔ do ban be dana don ne desɛn. ²⁸ Balan ban tɛɛle kei dɔɔ balan ne kɛɛ wɔ nyi ba tekaboena ya, yaa bɔɔ tan tɔnɔɔ ya, te bɔɔ ne kala wɔ mo do kolo man ya ne, ban te Wurubuare lesewɔ. O te yee mena yela balan ban tɛɛle kei dɔɔ balan ne bu wɔ nyi ban yena balan ne, te yee yakaa. ²⁹ O yɛɛwɔ mena na ka wola nyi, ñolo be tale gyina o wose adido Wurubuare siaman ya. ³⁰ Nawolo nyi ñon Wurubuare yele la te daa na Kristo Yesu yee dokolon. Te de nyansa pou lee ñon Kristo gyan. Ñon yele la te de gbɛɛnen teneewɔ Wurubuare siaman, te da bese balan ban o be to da nyeeman kom te o gberaa da ayimɛɛ pou lee da wose man. ³¹ Mena dɔɔ ñgba mena ken Wurubuare nombia anmarasen see ne yako ne nyiaa, “Nyan walan ñon nyan ke gyɔ n konɔɔ lee kolo dɔɔ na, kaboena nyi nya gyɔ n konɔɔ

lee kpene ken Wurubuare be yee fa nen ne dɔɔ.”

2

¹ Me tebia, deban ken moɔ kon e gyan kaa di Wurubuare nombia ñan wose man adansɛɛ fa ñon ne, ma te kon kaa wola nyi ma gyen kekolosi yaa ma gyen nyansa kela e man ñolo ya. ² Deban ken me kyaa e gyan ne, ma te gyae nyi maa gyen kolo kpu na Yesu Kristo na o yen ken o ba yem ɔpanɗan dɔɔ ne ya. ³ Mena dɔɔ ma moo wose keyɔkɔse na gyakolon na wose keseree kyaa e gyan. ⁴ Ma kekolosi na me kawola ta lee deniwalan agyuen na adao gbɛɛnen man ya, mɔna kɛɛ lese don ken doo Wurubuare felin ñon man ne debɔɔ bo. ⁵ Na e be nyin mo e kelɛɛdi yakaa deniwalan nyansa dɔɔ ya, mɔna e ka mo yakaa Wurubuare don ken dɔɔ.

Wurubuare nyansa

⁶ Dɛɛ mo nyansa bo kolosi fa Kristotena ban bɔɔ bee Kristo ɔsom ken man ne. Na tɛɛle kei dɔɔ nyansa na gyoonen ban be don pou ne gyu ko oto ne nyansa yaa de dana dee kolosi ya. ⁷ Wurubuare nyansa ken ka weesɛɛ, te o ba mo ke weese nyi waa mo lese de gyoorobiiri wola pete o be yee kpene kamase ne, ken te dɛɛ mo kolosi. ⁸ Tɛɛle kei dɔɔ gyoonen ban man ñolo na ñolo te nyii nyansa kei man ya. Nyi ben nyii ke man na, nafa ben te gyɔ gyoorobiiri Gbengyoo ñon sakaa ɔpanɗan dɔɔ ya. ⁹ Mɔna ke yee kpene ken bɔɔ ñmarase do Wurubuare nombia anmarasen see ñan man. Be ñmarasewɔ nyiaa,

“Kpene ken sibii te naa ta see ya,
na ken denɛle te nyii ta see ya,
na kpene ken deniwalan agyuen te
yakaa ta ke dɔɔ see ya ne,
ken te Wurubuare desinawɔ see fa
ban bɛɛ gyae e ne.”

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare te tɛɛ o felin ñon dɔɔ lese o nombia aweesen ñan wola daa. Wurubuare felin ñonan ne keola kpene kamase man, te o gyen Wurubuare nombia dinaana ñan mo man. ¹¹ Amote gyen na deniwalan nyeeman nombia kpu na felin ñon doo ɔtenate man

nɛ? Mena mɔ te walaŋ be kyaa keŋ ɔ gyeŋ Wurubuare nyeeman nombia kpu na Wurubuare felin ŋon ya. ¹² Daa dɔɔ, na tɛɛle kei dɔɔ nyansa te Wurubuare faa daa ya, mɔna ɔ felin ŋon te ɔ faa daa na dee nyin nyii Wurubuare nombia dinaana ŋan ɔ ba mo fa daa nɛ man. ¹³ Mena dɔɔ na mena keŋ deniwalaŋ nyansa na wolo nɛ te dɛɛ mo kolosi ya, mɔna nyansa keŋ Wurubuare felin na wolo nɛ, te dɛɛ mo kolosi nombia ŋan fa balan ban Wurubuare felin doo be man nɛ. ¹⁴ Walaŋ ŋon Wurubuare felin be doo ɔ man ya na, ɔ bɛɛ tale lɛɛ nombia ŋan Wurubuare felin ne yako nɛ do ya. Nawolo nyi nombia ŋenan yɛɛ diyin nombia ŋa fa e, te ɔ be gyae waa tale nyii ŋe man ya. Nawolo nyi Wurubuare felin ŋon waagen kooŋ ne tale la yela balan ne nyii Wurubuare nombia ŋan man. ¹⁵ Walaŋ ŋon Wurubuare felin doo ɔ man nɛ, ɔ ne tale gyeŋ abɔɔ pou man, mɔna walaŋ kamase bɛɛ tale gyeŋ ɔtenate nombia man ya. ¹⁶ Wurubuare nombia aŋmarasen see ne yako nyiaa, “Amɔte gyeŋa na de Gbengyoo Wurubuare nyeeman, na waa wola e nombia?” Mɔna daa gyeŋ nombia keŋa pou man, nawolo nyi de dana Kristo agyueŋ.

3

Wurubuare tewulɛɛ

¹ Me tebia, debaŋ keŋ me kyaa ɛ gyan nɛ, ma te tale kolosi fa ŋon ŋgba balan ban Wurubuare felin doo be man nideli nɛ ya, mɔna me kolosiwo fa ŋon bo ŋgba balan ban be sia yakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ nɛ, yaa balan ban be sɛɛ be yɛɛ kyokyoosewo Kristo man nɛ. ² Yɛɛ yaa ŋgba dide lon te ma moowo fa ŋon nɛ. Ŋa te yɛɛ weenɛɛ don nyinjan ya, nawolo nyi na ɛ ta bee ta na weenɛɛ don nyinjan ke di ya. Kaa lii na gyeŋ wee kei koran nɛ, ɛ ta bee ta na ŋe ke di ya. ³ ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ ŋgba balan ban be loo yakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ nɛ. Nawolo nyi daaworo na aŋmaaren na kale nombia doo ɛ man. Kenan na ŋgba ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ ŋgba balan ban be loo yakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ

nɛ baa? ⁴ Akpaa ŋolo de yako nyi, “Me silana Pɔɔl bo” te ŋolo mɔ kpa “Me silana Apolo bo” na, ŋgba ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ baa ŋgba tɛɛle kei dɔɔ balan nɛ?

⁵ Ke gbagba na, amɔte yena Apolo te amɔte yena man Pɔɔl mɔ. De popou yɛɛ de kya Wurubuare tewulɛɛ ban ɛ be tɛɛ de dɔɔ lɛɛ nyeedon nombia ŋan di nɛ wo. Te de man walaŋ kamase dana tom keŋ de Gbengyoo Yesu be fa e nyi waa yɛɛ. ⁶ Wurubuare nombia ŋan dee kolosi nɛ, yɛɛ yaa ŋgba kolo keŋ bɔɔ duu nɛ. Man Pɔɔl duu la, te Apolo mɔ doo ke lon, mɔna Wurubuare yele la te ka beewo. ⁷ Mena dɔɔ na walaŋ ŋon ɔ be duu, yaa ŋon ɔ ba do ke lon nɛ danaana yele ya, mɔna Wurubuare ŋon ɔ be yeli kɔɔ bee nɛ danaana yele. ⁸ Walaŋ ŋon ɔ be duu na ŋon ɔ ba do ke lon nɛ, be popou loo yakaa bo kolo dokolon dɔɔ. Te Wurubuare waa tɔ walaŋ kamase kom lee ɔ tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁹ Nawolo nyi daa na Wurubuare bom la dɛɛ yɛɛ ɔ tom keŋ. ɛ yɛɛ ŋgba Wurubuare wo keŋ ɔ ne fare yaa ɔ deni keŋ ɔ ne maa nɛ.

¹⁰ Lee Wurubuare berɛɛ keŋ ɔ ba mo boele man dɔɔ nɛ, me ta see deni keŋ mokɔɔ ŋgba deni maare kpaakpaate ŋon ɔ gyeŋ ɔ tom nɛ. Kenɛ baale mɔ kanawo bɛɛ maa yakaa ke dɔɔ. Mɔna kaboena nyi walaŋ kamase waa kɛɛ mena keŋ ɔ ne maa yakaa nɛ nideli. ¹¹ Yesu Kristo te Wurubuare moowo see deni kei mokɔɔ. Mena dɔɔ ŋolo be gyae waa tale see mokɔɔ wole kpu na keŋ bɔɔ wulaa see nɛ ya. ¹² Nyi akpaa ŋolo da mo kɔba yayam yaa kɔba wolom yaa boya ŋan ŋe dana koya don yaa daase yaa kaase ma yakaa mokɔɔ kasee gyangbate keŋ dɔɔ nɛ, ¹³ wee dinaa keŋ Kristo waa bese kɔŋ na, baa lese kpene kamase debɔɔ na walaŋ kamase tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ ka lee debɔɔ. Nawolo nyi boalan te baa mo lese kpene kamase debɔɔ. Boalan kenan ne gyaela ka lese tom keŋ walaŋ kamase be yɛɛ nɛ dinɔɔ wola. ¹⁴ Akpaa nyi ŋolo wui abɔɔ ŋan ɔ ba mo ma nɛ te kpaa boalan kenan man ya na, Wurubuare waa tɔ e kom nideli. ¹⁵ Mɔna akpaa ŋolo wui de kpaa na, ɔ te yɛɛ tom leki. Walaŋ ŋonan

gbagba dɔɔ Wurubuare waa lee e, mɔna gyae ke yee bo ngba ɔ kɔlee e bo lee boalan man ne.

¹⁶ E ba gyen nyi emee gbagba yena Wurubuare ɔsom deni dinaa ken, te ɔ felin non doo e man yee? ¹⁷ Mena dɔɔ akpaa nolo de wɔlee Wurubuare ɔsom deni dinaa ken ne, Wurubuare waa wɔlee ɔtenate mɔ. Nawolo nyi Wurubuare desinaa ɔ deni dinaa ken bo see fa ɔ wose, te emee yena ɔ deni dinaa kenan.

¹⁸ E na beo e wose ya. Akpaa nolo doo e man te ɔ ne kee ɔ wose nyi ɔ yee siakaralate e teele kei dɔɔ na, kaboena nyi waa besena ɔ wose yee diyinte na waa nyin bese siakaralate gbagba. ¹⁹ Nawolo nyi teele kei dɔɔ nyansa yee diyin nombia na Wurubuare siaman. Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, "Siakaralatenana adao man te Wurubuare na mo kyan wɔ." ²⁰ Te ba besewɔ nmarase see nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuare gyen nyi siakaralatenana konɔ man nombia be dana tɔnɔ ya."

²¹ Mena dɔɔ nolo na mo ɔ sia gyakaa deniwalan dɔɔ, na waa gyina ɔ wose adido ya, nawolo nyi kpene kamase yee e wui. ²² Pɔɔl o Apolo o Pita o teele kei o nyeedon o yen o deban kei o wee daale o, ne popou yee e wui. ²³ Emee mɔ yee Kristo wui, te Kristo mɔ yee Wurubuare wui.

4

Kristo kpilala

¹ Mena dɔɔ kaboena nyi walan kamase waa lee daa do nyi de yee Kristo kpilalawɔ, te de yee balan ban Wurubuare ba mo ɔ nombia dinaana aweesen njan do de nyinmaa man. ² Walan non ɔ ne kee nolo kolo dɔɔ ne, kpene ken kaboena nyi waa yee yena nyi, waa di anokoare fa ɔ gbenjyoo non. ³ Te man dɔɔ akpaa nyi e man baale yaa balan wɔlee baale de bu man fɔɔ na, bee takaa man ya. Man gbagba koran bee bu ma wose fɔɔ ya. ⁴ Me konɔ man nombia bee bu man fɔɔ ya, mɔna kei bee wolo nyi nombiikum daale be doo me man ya. De Gbenjyoo Yesu yena non ɔ ne di me nombia. ⁵ Mena

dɔɔ e na barase bu nolo fɔɔ pete de Gbenjyoo Yesu kekɔn ken kelii ya. Non ne gyae la ɔ kaa lese kpene kamase ken weesee ne debɔɔ, na waa lese walan konɔ man nombia pou debɔɔ. Deban kenan te Wurubuare waa kelee walan kamase lee ɔ tom wa ayeeɔ dɔɔ.

⁶ Me tebia, emee dɔɔ te mee yako nombia kenan te ma moo ma wose mee maa na Apolo wola non, na ke yela e ka gyen Wurubuare nombia anmarasen see njan man. Nombia nenan yena nyiaa, e na gbaa nombia njan bɔɔ nmarase see ne dɔɔ ke yee kolo wole ya. Nyi akpaa e yee mena na, e be gyae e ke kee nolo nyi ɔ dei kela ɔ dɔɔ ya. ⁷ Amɔte yako na non nyi e kela e tebia? Won te e dana ken nyi na Wurubuare faa na non ya? Te akpaa Wurubuare faa na non na, weera te e ne gyina e wose adido ngba na non faa na non ya ne?

⁸ E gyen nyi e tan ke wulaa nyin kpene kamase ken ne hia non? Te e gyen nyi e tan wulaa nyin e wose? E gyen nyi e tan lee de wole di gyoori ken daa see de yee balan yakaa nyibanwɔ? Nafɔ me gyaewɔ nyi yaa bese gyoonen, na daa mo ke di gyoori kpu na non. ⁹ Nawolo nyi ne yee man ngba Wurubuare ta mo daa Kristo kpilala ban see wole wole, ngba balan ban bɔɔ doo daale man ya, te bɔɔ lese wɔ see nyi baa ko balan man ne. De ta bese kpene ken teele kei dɔɔ balan na Wurubuare kpilala ban be kyaa adido ne pou ne kee. ¹⁰ Lee Kristo dɔɔ daa yee ayintenawɔ, mɔna emee te tee Kristo dɔɔ bese siakaralatenana. Daa be dana don ya, mɔna emee dana don. Balan ne bu non, mɔna daa dɔɔ bɔɔ ne bu daa ya. ¹¹ Mo kaa lii nan gyen kei ne, de don na de tanam na da lonboanen! De doo abɔɔ akyekpee man, te bee tuku daa yen yen te daa gbagba mɔ be dana dekyae ya. ¹² Dee mo daa gbagba nyinmaase yee tom nideli. Akpaa balan de falaa daa na, daa na sola Wurubuare berɛ bo fa wɔ. Akpaa be naase daa diyem na, dee yee kakyen sen kelii ɔto. ¹³ Akpaa be wɔlee da yele na, dee mo nɔwɔya kpaakpaa nyinjan tiranɔ fa wɔ. Kaa lii nan gyen wee kei ne, de ta

bese tæele kei dɔɔ abɔɔ ayimɛɛ nyinjan, na walaŋ kamase dufuŋ.

¹⁴ Mɔɔ ne ŋmarase nombia keŋa na maa mo do ŋon desɛŋ ya, mɔna mɛɛ faree ŋon bo ŋgba me bia kpaakpaa nɛ.

¹⁵ Akpaa de kɔŋ nyi ε dana balan ban baa kɛɛ ε dɔɔ Kristo man ŋgba balan kakponse kufu (10,000) koran na, ε be dana kyaa burum mena ya. Nawolo nyi Kristo man dɔɔ me ta bese ε kya lee deban keŋ mɔɔ yako ŋon nombia kpaakpaa ŋan nɛ. ¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ sola ŋon nideli nyi yaa kasee me dinɔɔ. ¹⁷ Kei dɔɔ te mee kpila me bu Timoti ŋon mɛɛ gyae e, te ɔ ne di anokoare Kristo man nɛ ε gyan. Ŋon ne gyae la ɔ kaa tɔɔse ŋon me gbɛɛɛɛŋ ŋan mɛɛ mo sila Kristo Yesu te mɛɛ mo wola Kristotena akpiise ŋan man yenan kamase nɛ.

¹⁸ E man baale ne yɛɛ konɔɔyuy ŋgba mɔɔ gyae maa tekaa bese kɔŋ ε gyan bo ya nɛ. ¹⁹ Mɔna akpaa de Gbenɔgyoo de sɛɛ na, be gyae ke kyare ya maa bese kɔŋ ε gyan. Balan ban bɛɛ yɛɛ konɔɔyuy nɛ, na be nombia ŋan bee kolosi nɛ ŋaagen te mɛɛ gyae me kaa nyii ya, mɔna mɛɛ gyae me kaa naa don keŋ be dana bɛɛ yɛɛ mena nombia keŋa nɛ. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare gyoorobiiri keŋ nombia ba seŋɛɛ kekolosi yaa nɔɔwoya ŋaagen dɔɔ ya, mɔna ka seŋae Wurubuare don keŋ dɔɔ. ²¹ Wonɔti te ε ne gyae? E ne gyae nyi maa mo dambila kɔŋ ε gyan yaa, maa mo balan kegyae na konɔɔ kefɛɛ bo kɔŋ.

5

Kristotena baale ne yɛɛ kewɔlɛɛ nombia

¹ Balan te yeli me te nyii nyi kafon kum daale dinɔɔ ta gyoo ε man, keŋ ε man baale gba ne doo na be kyaa wɛɛla. Mena dinɔɔ kum kei be doo banɛɛ somra man gba koran ya. ² Mɔna ke dana ŋon gyon te ε ne gyina ε wose adido. Nafɔ kaboena bo nyi nombia ŋenan dɛɛ takaa ŋon na ke yɛɛ ŋon desɛŋ, na ε ka lese walaŋ ŋon ɔ be yɛɛ mena nombia ŋenan dinɔɔ nɛ lee ε dikpii keŋ man. ³ Doo nyi man gbagba be kyaa ε gyan koran ya nɛ, me konɔɔ man na me kyaa ε gyan. Mena dɔɔ me tan

ke wulaa bu walaŋ ŋon ɔ be yɛɛ mena nombia nkaranƙaran ŋenan nɛ fɔɔ lee de Gbenɔgyoo Yesu yele man, ŋgba man gbagba kyaa ε gyan bo nɛ. ⁴ Deban keŋ emɛɛ Kristotena ε gyanɛɛ de Gbenɔgyoo Yesu yele man, te me konɔɔ man na me kyaa ε gyan, te de Gbenɔgyoo Yesu don keŋ doo ε man nɛ, ⁵ ε mo mena walaŋ ŋonan do ɔbɔnsam nyinmaa man, na waa naase ɔ wosenaane diyem, na Wurubuare kenyin lɛɛ ɔ nyee de Gbenɔgyoo wee ɔtomante keŋ man.

⁶ Mena keŋ ε na wola ε wose nɛ be dei ya. E ba gyan nyi bodobodo tee kyomii ne yele la te bodobodo na koro yee? ⁷ Mena dɔɔ ε lese bodobodo tee keŋ seŋɛɛ fa dukum nɛ lee ε wose man, na ε ka bese bodobodo bilin keŋ tee be doo ke man ya nɛ. Dinɔɔ kei kaboela na ŋon. Nawolo nyi be ta mo Kristo ŋon ɔ yɛɛ da nyeekeleɛ nambu e nɛ deesi. ⁸ Mena dɔɔ tekaboena nyi dɛɛ mo bodobodo keŋ tee doo ke man nɛ, di da nyeekeleɛwee dinaa keŋ ya. Tee keŋ ne yeli bodobodo na koro nɛ, seŋɛɛ fa nombiakumɛɛ na akpanyanŋyan keyɛɛ. Mɔna ε yela dɛɛ mo bodobodo keŋ tee be doo ke man ya nɛ, di da nyeekeleɛwee dinaa keŋ. Bodobodo kei mɔ seŋɛɛ fa nombia kpaakpaa na anokoare keŋ.

⁹ Me te wulaa ŋmarase tone yele ŋon nyi, ε na mo ε wose do na balan kafontena ya. ¹⁰ Mɔna na tæele kei dɔɔ balan ban bɛɛ yɛɛ kafon, na ban be dana sibii, na ŋmɛlatena na banɛɛ somra yaa me dana ya. Nyi akpaa mena balan kewo yaa me dana na, kenan na nafɔ kaboena nyi yaa lese ε wose lee tæele kei dɔɔ pou. ¹¹ Mɔna kpene keŋ mɔɔ ŋmarase yele ŋon yena nyi, akpaa ŋolo ne baake ɔ wose nyi Kristo walaŋ, te ɔ sɛɛ ɔ ne yɛɛ kewɔlɛɛ nombia, yaa ɔ dana sibii yaa ɔ na som bane yaa ɔ ne wɔlɛɛ balan yele, yaa ɔ yɛɛ solonɔyɔɔre e, yaa ɔ yɛɛ ŋmɛlate e na, ε wɔŋ ε wose lee mena walaŋ ŋonan man. E na dii bom na mena walaŋ ŋonan koran gba ya.

¹² Me won faa la keŋ nyi maa di balan ban ba te yɛɛ Kristotenawo ya nɛ nombia? Mɔna emɛɛ Kristotena dɔɔ, kaboena nyi yaa di donɔa nombia. ¹³ Ban ba te yɛɛ

Kristotenawo ya ne doo, Wurubuare ne gyae la waa di be nombia. Mona kaboena nyi yaa yee ngba mena kej Wurubuare nombia nan ne yako ne. Nombia nenan yena nyiaa, e lese walanjcum non lee e dikpii kej man.

6

Mena kej kaboena nyi Kristotena baa desina donja nsana

¹ Nyi akpaa emee Kristotena wolewole de nyin nombia na, weera doo te e na mo gyu balan yakaa nyiban gyan, te e bee mo gyu e tebia Kristotena gyan ya? ² E ba gyen nyi emee Wurubuare balan ne gyae la e ke di teele kei doo balan nombia yee? Akpaa nyi emee ne gyae la e ke di teele kei doo balan nombia na, weera doo te e be tale di emee gbagba nsana nombia buruburu kenja ya? ³ E ba gyen nyi daa Kristotena ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia yee? Akpaa nyi daa ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia na, kenan na doo tale di da kekyaabii kei man nombia yee? ⁴ Akpaa nyi mena nombia kenja doo ya nsana na, won doo te e na lese balan ban boo dana dasenae Kristotena siaman ya ne nyi baa di e nombia? ⁵ Nombii kei dana desen! Mena doo e be dana siakaralate nolo e man kej waa tale di e nombia fa non yee? ⁶ Mona emee doo, e ne tale ke samenaa donja fa walan non o te yee Kristo baale e ya ne nyi waa di e nombia.

⁷ E kee samenaa donja kei nawolo baa nyi e te yale e keliedi kej man. Akpaa nolo de yee nombiikum tia nej na, won doo te n bee nyin konoo fa e ya? Yaa akpaa nolo da nere nej do na, won doo te n bee nyin konoo fa e ya? ⁸ Emee gbagba koran ne yee nombiakumee tia e tebia Kristotena, te e na nere donja do.

⁹ Mena doo e ba gyen nyi nombiakumeyera be gyae baa nyin gbeye gyoo Wurubuare gyoori kej man yee? E na yeli baa beo non ya, nawolo nyi balan ban bee yee kafon, na ban bee som banee na ban bee lee be baala yaa be weela wole, na baala ban bee doo na donja, ¹⁰ na nmelatena na ban be dana sibii na solon

nyooora na balan ban bee wolee balan na balan ban bee mo don leo balan aboo ne, be gyae baa nyin gbeye gyoo Wurubuare gyoori kej man ya. ¹¹ Nafon na mena te e man baale mo doo. Mona Wurubuare baake na non, te o faafon non te o desina non see fa o wose. Nenee Wurubuare te lee non do nyi e gbene tenee o siaman lee de Gbenjyoo Yesu Kristo na Wurubuare felin non yele man.

Tekaboena nyi Kristotena baa yee kafon ya

¹² "Me dana gbeye nyi maa tale yee kpene kamase, mona na ne popou deila fa man ya. Me dana gbeye nyi maa tale yee kpene kamase, mona mo gyae maa fa kpene kamase gbeye na ke kedi gyoori me doo ya." ¹³ Weenee doo bo fa dubulu, te dubulu mo doo bo fa weenee. Mona Wurubuare waa kon kaa wolee kenja pou. Ba te yee wosenaane bo fa kafon nombia ya, mona be yee ke bo nyi dee mo som de Gbenjyoo Wurubuare. De Gbenjyoo Wurubuare tee wosenaane kej. ¹⁴ Wurubuare teewo o don kej doo gyusu de Gbenjyoo Yesu lee yen man, mena ke te waa ta o don kenan doo gyusu daa mo lee yen man.

¹⁵ E ba gyen nyi e wosenaane yee Kristo gbagba wosenaane yenan daale ke yee? Kaboena nyi maa mo Kristo wosenaane yenan daale ke tina kafonte? Korakora, be kon mena ya. ¹⁶ E ba gyen nyi walan non o mo o wose tina kafonte na, non na e ta bese wosenaane dokolon yee? Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, "Alo na o baale baa bese walan dokolon."

¹⁷ Mona walan non o mo o wose fa de Gbenjyoo Yesu na, non na e ta bese walan dokolon.

¹⁸ E lese e wose lee kafon nombia man. Nombii kamase be kyaa kej ne yee walan wosenaane ayimee ngba kafon nombia ne ya. Nawolo nyi walan kamase non o ne yee kafon nombia na, o ne yee dukum bo tia non gbagba wosenaane. ¹⁹ Wurubuare felin non o ba mo fa non te o doo e man ne, e ba gyen nyi e wosenaane yena o deni dinaa yee? E be kyaa fa e wose ya.

²⁰ Nawolo nyi Wurubuare lee non bo na koya don, mena dɔɔ ε mo wosenaane lese non Wurubuare ye.

7

Yale wose man nombia

¹ Nenεε lee nombia nan ε be nmarase kaa boose man ne, ken me dana maa yako non yena nyi, nafa dei nyi nolo na yale ya.

² Mɔna lee kafon kum dɔɔ ne, kaboena nyi baale kamase waa nyin ɔ wose dɔɔ alo, na alo kamase mo ke nyin non gbagba ɔ wose dɔɔ baale. ³ Kaboena nyi baale kamase waa yεε kpene ken kaboena nyi waa yεε yale ken tεε ne fa ɔ wεεle, na alo kamase mo ke yεε mena fa ɔ baale. ⁴ Alo yalale be kyaa ɔ wose dɔɔ ya, mɔna ɔ kyaa bo fa ɔ baale. Mena mo te baale yalale kamase be kyaa non gbagba ɔ wose dɔɔ ya, mɔna ɔ kyaa bo fa ɔ wεεle. ⁵ Alo na ɔ baale na bεese don dedoi ya, gyise be bala pou be sεε yεε noodokolon nyi baa kyaa weeya akalansεε naale na baa nyin deban fane. Mɔna kenan wole na kaboena nyi baa bese kon don gyan bilen, na obonsam be nyin gbεε kaa kεese wo, nyi ken bo tale kyan ba wose dɔɔ ya.

⁶ Mεε yako non nombia ken ba ngba kpene ken doo na ke gbεε ne, mɔna ka te yεε mmaraa te mεε fa non ya. ⁷ Nyi balan pou den doo ngba man ne nafa me gyae, mɔna walan kamase dana kpene ken Wurubuare be fa e. Nolo dana kei, te nolo mo wui yεε kpoo.

⁸ Dayarase na liala dɔɔ ne, nyi ben kyaa ngba man ne ken nyi bo yale ya na nafa me gyae. ⁹ Mɔna akpaa nyi bo gyae baa tale kyan ba wose ya na, dei nyi baa yala. Nawolo nyi be yale na dei kela ken baa kyaa na ba wose ke kyan wo.

¹⁰ Ala na baala yalala ban dɔɔ mεε yako non nyi, alo na bεε ɔ baale ya. Na man ne yako na nombii kei ya, mɔna ka lee de Gbengyoo Wurubuare gyan. ¹¹ Akpaa alo de bεε ɔ baale na, kaboena nyi waa kyaa mena. Te akpaa ɔ be gyae waa tale kyaa ya na, kaboena nyi waa bese gyu ɔ baale non gyan na non na e kabese bom. Mena mo te tekaboena nyi baale waa bεε ɔ wεεle ya.

¹² Te balan akan ban mo ne mεε yako wo nyiaa, kei ta lee de Gbengyoo Yesu gyan ya mɔna ka lee me gyan, akpaa Kristo baale nolo yala na alo non ɔ te yεε Kristo alo e ya, te alo non de sεε nyi waa kyaa ɔ gyan na ɔ na bεε e ya. ¹³ Mena mo te akpaa Kristo alo nolo yala na baale non ɔ te yεε Kristo baale e ya, te baale non de sεε nyi non na alo non baa kyaa na, alo non na bεε e ya. ¹⁴ Nawolo nyi lee Kristo alo non dɔɔ ne, Wurubuare te lee baale non do. Mena mo te lee Kristo baale non dɔɔ ne, Wurubuare te lee alo non do. Na mena ya na, nafa ε bia ban baa yεε balan ban ba wose dana ayimεε Wurubuare siaman. Te nenεε dɔɔ Wurubuare te lee wo do.

¹⁵ Mɔna akpaa non ɔ bεε lee Kristo di ya ne de bεε nyi ɔ be kyaa yale ken tεε ya na, yela e waa ta. Kolo be kyaa ken ne to Kristo alo yaa Kristo baale gbεε lee mena nombia ken man ya. Nawolo nyi Wurubuare baake daa bo nyi de kaa kyaa wosefεere man. ¹⁶ Alo yalale, sena te nyan ke tale gyen nyi mberem lee nyan dɔɔ na, n baale non waa kaa lee Kristo di na waa nyin nyeedon kekpa? Yaa baale yalale sena te nyan ke tale gyen nyi mberem lee nyan dɔɔ na, n wεεle waa kaa lee Kristo di na waa nyin nyeedon kekpa?

¹⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi walan kamase waa kyan kpene ken de Gbengyoo Yesu ba mo boele e ne man, na waa kyaa ngba mena ken nafa ɔ kyaa pete Wurubuare be baake e ne. Kei yena mmaraa ken mεε mo fa Kristotena pou yenan kamase ken mee gyu ne. ¹⁸ Nyi akpaa nolo kara ɔ baala wose pete Wurubuare baake e te ɔ kaa lee Kristo di na, kaboena nyi waa kyaa mena. Mena mo te akpaa nolo te kara ɔ baala wose ya te Wurubuare baake te ɔ kaa lee Kristo di na, non mo waa kyaa mena. ¹⁹ Nawolo nyi n kara n baala wose o, n te kare ya o, ken bee hia ya. Kpene ken ne hia yena nyi walan kamase waa di Wurubuare mmaraase nan dɔɔ. ²⁰ Kaboena nyi walan kamase waa kyaa ɔ kekyaabii ken man ɔ kyaa pete Wurubuare be baake e ne. ²¹ Nyi akpaa n yεε gbeni e pete Wurubuare

baake nen na, na yeli ke takaa nen ya. Mɔna akpaa nyi n ke tale nyin gbɛɛ, ken n ka mo lese n wose lee gbenjiri ken man na, yela n sia keyɛɛ. ²² Nawolo nyi walaŋ non ɔ yɛɛ gbenji e pɛte Wurubuare be baake e nɛ, ɔ ta bese gyoo bu Kristo man. Mena mo te walaŋ non ɔ ba lee gbenjiri man pɛte Kristo be baake e na, ɔ ta bese Kristo gbenji. ²³ Wurubuare lɛɛ non bo na koya don, mena doo ɛ na mo ɛ wose bese balan gbenja ya. ²⁴ Me tebia, mena ken walaŋ kamase doo pɛte Wurubuare be baake e nɛ, kaboena nyi waa kyaa mena fa Wurubuare.

²⁵ Dayarase doo, ma te lɛɛ ta mmaraa daale lee de Gbenjyoo Yesu gyan fa wo ya. Mɔna mee kolosi bo fa wo lee man gbagba me nyansa man, ngba walaŋ non de Gbenjyoo Wurubuare be wii me waranase, te ɔ be yeli ɛ ne lɛɛ man di nɛ.

²⁶ Mo lee gyen wee kei tɛɛle nombia kedoo doo nɛ, kpene ken mee gyuen yena nyi walaŋ kamase waa kyaa ɔ kekyaabii.

²⁷ Akpaa n te yale na, na bɛɛ yale ken ya. Te akpaa n te yala ta ya na, na gyae yale gbɛɛ ya. ²⁸ Mɔna akpaa nyi n yale na, ka te yɛɛ dukum ke ya. Te akpaa alebu mo de yale na, ka te yɛɛ dukum ke ya. Mɔna ban bo yale nɛ, baa naa diyem ba kekyaa man. Mena doo te mee gyae maa lese non lee ke man.

²⁹ Me tebia, kpene ken mee gyae maa yako non yena nyiaa, doo gyae dɛɛ kyaa tɛɛle kei doo kyare ya, mena doo lee gyen ne gyu nɛ, emɛɛ ban ɛ be yale na, ɛ kyaa ngba ɛ te yala ta ya nɛ. ³⁰ Balan ban bee di walaŋsa nɛ, baa kyaa ngba balan ban bo ne di walaŋsa ya nɛ. Balan ban bee di gyon nɛ, baa kyaa ngba balan ban bo ne di gyon ya nɛ. Te balan ban bɛɛ lɛɛ aboo nɛ, baa kyaa ngba aboo nan bɛɛ lɛɛ nɛ te yɛɛ be wui ya nɛ. ³¹ Balan ban bo mo be sia gyakaa tɛɛle kei doo aboo keyɛɛ doo nɛ, baa kyaa ngba balan ban ba agyuen be gyakaa tɛɛle kei doo aboo kenja doo ya nɛ. Nawolo nyi tɛɛle kei, na ka aboo pou ne gyu ɔto baa.

³² Mee gyae nyi nafa yaa lee ɛ kayeyɛɛ pou man. Baale non ɔ be dana alo ya na, wa agyuen pou gyakaa bo de Gbenjyoo Yesu Kristo tom keyɛɛ doo, lee mena

ken waa yɛɛ na ɔ nombia ka gyoo de Gbenjyoo sia. ³³ Mɔna baale non ɔ be yale doo, wa agyuen gyakaa bo tɛɛle kei aboo doo, lee mena ken waa yɛɛ na ɔ nombia ka gyoo ɔ wɛɛle sia. ³⁴ Lee mena doo wa agyuen te kpase ala. Mena mo te alo yaa alebu keten non ɔ te yala ta ya na, wa agyuen gyakaa bo de Gbenjyoo Yesu tom keyɛɛ doo. Lee mena ken waa mo ɔ wose pou fa de Gbenjyoo, na ayimɛɛ be doo ɔ man ya. Mɔna alo yalale doo, wa agyuen pou gyakaa bo tɛɛle kei aboo doo, lee mena ken waa yɛɛ na ɔ nombia ka gyoo ɔ baale sia.

³⁵ Emɛɛ gbagba ɛ deeli doo te mee yako nombia kenja, te yɛɛ nyi mee to non kolo gbɛɛ bo ya. Mɔna mee gyae ɛ ke kyaa na ɛ ke yɛɛ kpene ken kaboena, na ɛ ka mo ɛ konoo pou fa de Gbenjyoo Yesu kekpaa.

³⁶ Nyi akpaa baale nolo de keɛ nyi, ɔ be gyae waa tale kyan ɔ wose kyaa daa alebu non non na e be bake see nyi baa yala donja ya, te ɔ keɛ nyi alebu non ne nmɛɛ na, ɛ yela waa kpeo alo non bilen. Kei te yɛɛ nombiikum ya. ³⁷ Mɔna walaŋ non non gbagba de yako ɔ konoo man nyi waa tale kyan ɔ wose ken nolo ta nere e ya, te non gbagba ne tale di ɔ wose doo, te ɔ yɛɛ wa agyuen nyi ɔ be gyae waa yala alebu keten non ya na, non mo te yɛɛ ke nideli.

³⁸ Mena doo walaŋ non ɔ yala alebu keten non na, ɔ te yɛɛ ke nideli. Te non mo ɔ bɛɛ ɔ te yala alebu keten non ya na, non mo ta bese yɛɛ gbaa.

³⁹ Akpaa alo yalale baale kyaa na ɔ sia ken ɔ ta yena ta ya na, yale mmaraa ken ne bake alo non. Mɔna akpaa ɔ baale non da yem na, gbɛɛ doo nyi waa tale yala baale non non gbagba ne gyae. Mɔna waa keɛ nyi baale nonan yɛɛ Kristo walaŋ e.

⁴⁰ Man ma agyuen man na, akpaa ɔ kyaa mena ɔ te yale bela ya na, waa di gyon nideli kela, te ma gyen mo nyi Wurubuare felin non doo man mo man.

8

Bane weenɛɛ

¹ Nenɛɛ mee gyae maa kolosi fa non lee bane weenɛɛ wose man. Ke yɛɛ ampan ke nyi walaŋ kamase gyen nombia, mɔna

mena nombia kagyen kei ne yeli walaŋ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ɔ wose bo, te balan kegyae ne yele la Kristotena ne tale kyɔ dɔŋa na baa sen nideli ba keleɛdi man. ² Akpaa walaŋ na gyuen nyi ɔ gyen nombia ne, ɔtenate ba gyen kolo ya. Nawolo nyi ɔ ba gyen ŋgba mena ken kaboena nyi waa gyen ne ya. ³ Mɔna walaŋ ŋon ɔ ne gyae Wurubuarɛ na, ŋon mɔ te Wurubuarɛ gyen.

⁴ Mena dɔɔ lee bane weenɛɛ kedi wose man ne, da gyen nyi bane te yɛɛ kolo ke tɛɛle kei dɔɔ ya, te da gyen mɔ nyi Wurubuarɛ dokolon kyaa la. ⁵ Doo nyi beɛnen na gbengyoona burum kyaa. Nyi akpaa beɛnen ban balan ne baake wɔ nyi be gbengyoona ne kyaa adido bo o, yaa be kyaa tɛɛle kei dɔɔ bo o ne, ⁶ daa dɔɔ Wurubuarɛ dokolon koon te de dana. Ŋon yena de kya ŋon kpene kamase ba lee ɔ gyaŋ, te ŋon mɔ dɔɔ te de dana nyeedon. Gbengyoo dokolon koon mɔ te de dana, ŋon yena Yesu Kristo. ɔ dɔɔ te Wurubuarɛ tɛɛwɔ yɛɛ kpene kamase, te ŋon mɔ dɔɔ te de dana nyeedon.

⁷ Mɔna na balan pou gyenja na mena nombii kei ya. Nawolo nyi bane nombia ta gyoo be man nideli ken nyi akpaa be di mena weenɛɛ kenja na, ne yɛɛ wɔ nyi be te di bane weenɛɛ. Te ken ba keleɛdi taŋ don dɔɔ ya ne, na ne yɛɛ wɔ nyi be ta mo ayimɛɛ tina ba wose. ⁸ Mɔna weenɛɛ be gyae ke tale mo daa benaa na Wurubuarɛ ya. Akpaa de di ŋa o, yaa de te di ŋa ya ne, ŋe beɛ wɔɛɛ daa na Wurubuarɛ nsana ya.

⁹ Mɔna ɛ keɛ ke nideli nyi gbɛɛ ken ɛ dana nyi ɛ ke tale di mena weenɛɛ ŋenan ne, na bese kateesa fa walaŋ ŋon ɔ keleɛdi taŋ don ne ya. ¹⁰ Akpaa walaŋ ŋon ɔ keleɛdi taŋ don ya ne de naa nyi nyan ŋon n gyen nombia kenja kyaa bane deni man n ne dii na, ŋgba n na wola e gbɛɛ baa nyi waa ta di bane dɛɛ weenɛɛ? ¹¹ Mena dɔɔ n nombia kagyen bein gyae ke yela n dɔɔ ŋon ɔ keleɛdi taŋ don ya, te Kristo ba yem lɛɛ ɔ nyee ne, waa yo Wurubuarɛ gbɛɛ man. ¹² Nyi akpaa n yɛɛ dukum kei dinɔɔ tia n dɔɔ ŋon ɔ keleɛdi taŋ don ya, te n yeli ɔ konɔɔ man nombia de yɔkɔse

lee ɔ keleɛdi man ne, na n te yɛɛ dukum tia Kristo.

¹³ Mena dɔɔ akpaa nyi bane weenɛɛ ŋan maa di, ne gyae la ke yela me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyɛɛ na, kenan na mɔɔ gyae maa di ŋa korakora bela ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyɛɛ ya.

9

Abɔɔ ŋan kaboena na Yesu kpilale

¹ ɛ ne keɛ man ne ma te yɛɛ Kristo kpilale e yee? Me doo ŋolo tɛɛ? Ma te yɛɛ walaŋ ŋon mɔɔ naa de Gbengyoo Yesu Kristo na me sia yee? Na ma tom ken mɔɔ yɛɛ ɛ man ne, yele la te ɛ lɛɛ de Gbengyoo Yesu di yee? ² Akpaa nyi baale beɛ lɛɛ man do nyi me yɛɛ Kristo kpilale e ya na, ɛmɛɛ dɔɔ ɛ te lɛɛ man do. Nawolo nyi mena ken ɛ be lɛɛ Kristo di te ɛ ɛmɛɛ na e be yɛɛ dokolon ne, na lese la wola nyi me yɛɛ Kristo kpilale e.

³ Nombia kenja te mɛɛ mo tiranɔɔ fa ban beɛ yako nyi ma te yɛɛ Kristo kpilale e ya ne. ⁴ Mena dɔɔ tekaboena nyi baa fa daa weenɛɛ na lon yee? ⁵ Mena dɔɔ tekaboena nyi daa mɔ dɛɛ yala ala ban be yɛɛ Kristotenawɔ, na baa ta sila daa ŋgba mena ken bee sila Pita na Kristo kpilala akan ban, na de Gbengyoo Yesu ɔ naabia ban ne yee? ⁶ Yaa daa na Banabase daagen te kaboena nyi dɛɛ yɛɛ tom, na dɛɛ mo keɛ da wose dɔɔ?

⁷ Yoonɔɔte wonɗi ne gyuu na yoo, te ŋon gbagba ne tɔ ɔ wose kom? Yaa wɔɔfarale wonɗi kyaa la ken ɔ ne fara wɔɔ, te ɔ bee dii lee wɔɔ kenan man ya? Wonembia keɛlere wonɗi kyaa la, ken ɔ ne keɛle wonembia te ɔ bee di be naane ya?

⁸ Denibalan agyuen yaa me dana mee kolosi nombia kenja yaa? Koa, Wurubuarɛ mmaraase ŋan mɔ na wolo mena. ⁹ Nawolo nyi be ŋmarasewɔ do mmaraase ŋan Wurubuarɛ ba mo fa Mosesi ne man nyiaa, “Na bake nunkyue ŋon ɔ ne yɛɛ tom wɔɔman ne nɔɔ, na ɔ be nyin di weenɛɛ ŋan ŋaale ya.” Mena dɔɔ ɛ gyen nyi nunkyue waranase yaa Wurubuarɛ ne wii ne? ¹⁰ Na daa te Wurubuarɛ ne yako mena nombia kenja fa yee? Ayi, daa te be ŋmarase ŋa fa.

Nawolo nyi walaŋ ñon ɔ na boolaa wɔɔ na ñon ɔ ne gbee weeneɛ ne, be popou loo gyakaa nyi baa nyiŋ kolo lee wɔɔ keŋ man. ¹¹ Wurubuare nombia ñan dɔɔ kolosi fa ñon ne, ñe yee yaa ñgba abɔɔ ñan dɔɔ duu ε man ne. Mena dɔɔ akpaa emee mo ε fa daa teelee kei dɔɔ abɔɔ na, ta kela ñon? ¹² Akpaa nyi ε ne kyɔ baale lee gbɛɛ kei man na, tekaboena nyi yaa kyɔ daa kela wɔ yee? Mɔna daa ta mo mena gbɛɛ kei dɔɔ ñere ñon ya. De kyaŋa da wose te da seŋawɔ keŋkeŋ nombia keŋa pou man, na dɔɔ nyiŋ tɔ Kristo nombia kpaakpaa ñan gbɛɛ ya. ¹³ Mena dɔɔ ε ba gyeŋ nyi balan ban bee yee tom Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ne, bee nyiŋ be weeneɛ bo lee botɔɔ yee? Te na botɔɔ keŋ bee deesi fa Wurubuare ne, te somra ban mo na nyiŋ be weeneɛ lee yee? ¹⁴ Mena ke te de Gbenjyoo mo yakowɔ nyiaa, balan ban bee kolosi nombia kpaakpaa ñan ne, kaboena nyi baa nyiŋ be weeneɛ lee nombia kpaakpaa ñan kekolosi man.

¹⁵ Mɔna me ta mo mena gbɛɛ keŋ me dana ne, yee kolo ya. Te moɔ ne ñmarase nombia keŋa fa ñon, na ke yela ε ke yee mena abɔɔ keŋa fa man ya. Nyi ma yem gba na dei kela nyi ñolo ke fa man kolo, keŋ gyae ketɔ man gbɛɛ na moɔ nyiŋ gyɔ me konɔɔ wola ma wose lee tom keŋ mee yee ne man ya. ¹⁶ Mɔna gbɛɛ be doo nyi maa wola ma wose lee nombia kpaakpaa keŋa kekolosi dɔɔ ya, nawolo nyi me gyae o, ma te gyae ya o, ke yee kpene keŋ ke tan doo nyi maa kolosi nombia kpaakpaa ñenan. Akpaa ma te yako nombia ñenan ya na, maa laako. ¹⁷ Nyi akpaa man gbagba kegyaebii man te mee kolosi nombia kpaakpaa keŋa na, maa nyiŋ kom ketɔ. Mɔna akpaa te yee man gbagba kegyaebii man ya na, kenan na mee yee tom keŋ de Gbenjyoo Yesu ba mo fa man nyi kaboena nyi maa yee ne bo. ¹⁸ Wonj yena kom keŋ baa tɔ man? Keŋ yena nyi maa yako nombia kpaakpaa ñan fa balan keŋ nyi me na lee kolo ya. Te moɔ gyae maa mo gbɛɛ keŋ me dana nombia kpaakpaa keŋa keyako man ne, mo gyae kolo fa ma wose ya.

¹⁹ Doo nyi me kyae ma wose dɔɔ keŋ ma te yee ñolo gbenji e koran ya ne, me ta mo ma wose besena gbenji fa balan pou, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. ²⁰ Akpaa me gyu Gyudatena gyan na, mee yee ma wose ñgba Gyuda baale ne, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. Te akpaa me gyu balan ban be doo Mosesi mmaraa keŋ tee na, mee yee ma wose ñgba walaŋ ñon ɔ doo mmaraa keŋ tee ne, mɔna moɔ doo ke tee ya. Mee yee mena na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. ²¹ Mena mo te akpaa me gyu balan ban bɔɔ doo Gyudatena mmaraa keŋ tee ya ne gyan na, mee yee ma wose ñgba walaŋ ñon ɔ be doo mmaraa kenan tee ya ne. Mɔna ma te yee walaŋ ñon moɔ doo Wurubuare mmaraa tee ya. Me doo Kristo mmaraa tee. Mee yee mena na maa nyiŋ yela be man balan burum ban bɔɔ doo mmaraa kenan tee ya ne kekɔŋ Kristo gyan. ²² Akpaa me lii balan ban ba kelɛɛdi tan don ya ne gyan na, mee yee ma wose ñgba ban ne, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. Me ta mo ma wose yee kpene kamase fa balan pou, na maa yee mena keŋ maa tale ne, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. ²³ Wurubuare nombia kpaakpaa ñan dɔɔ te mee yee keŋa pou, na man mo kenyan abɔɔ kpaakpaa ñan gyae ka lee ñe man kɔŋ ne.

²⁴ ε ba gyeŋ nyi balan burum ne yeu baa lee yele na, be popou ne yeu mɔna walaŋ dokolon ne lee na yele yee? Mena dɔɔ emee mo ε kyan ε wose na ε ke yeu nideli, na ε ke nyiŋ yele keyeu keŋ man. ²⁵ Walaŋ kamase ñon ɔ ne desina ɔ wose fa keyeu na, ɔ ne di keyeu mmaraase ñan pou dɔɔ. ɔ ne yee keŋa pou bo fa yele keŋ be gyae ke kyare ya ne. Mɔna daa ne yee Kristo tom keŋ de mo nyiŋ yele keŋ gyae ke doo kekpaakekpa ne bo. ²⁶ Mena dɔɔ moɔ ne yeu ñgba walaŋ ñon ɔ ba gyeŋ keŋ dɔɔ te ɔ ne yeu ne ya, te moɔ ne yoo mo ñgba walaŋ ñon ɔ ne funjii wa akɔta do felin man yakaa yakaa ne ya. ²⁷ Mɔna man dɔɔ mee naase ma wose diyem, te mee yee ke ñgba me gbenji

nε. Na wee daale dekonj nyi ma kekolosi Kristo nombia njan fa balan tan wole ne, na boɔ lese manj see yenanj kenj moɔ nyinj yeke ya.

10

ε na kasee Gyudatena dinɔɔ ya

¹ Me tebia, mee gyae ε ke toose kpene kenj be tunj de naanaɔ banj boɔ sila Mosesi nε. Wurubuarε moɔ ɔ debuɔta wuu wɔ, te ɔ yela ba gyoowɔ epo yayam kenj man lee. ² Wurubuarε ka mo ɔ debuɔta kenj wuu wɔ, na ɔ ke yela be ka gyoo epo yayam kenj man lee nε, nawolo baa nyi be soɔ wɔ Wurubuarε lonj baa te ba bese Mosesi silala. ³ Be popou dii weenεε njan ba lee Wurubuarε gyanj kaa yala nε, ⁴ te be popou nyɔɔ lonj kenj Wurubuarε be yeli koɔ lee boe kenj man nε. Mena boe kenanj yena Kristo gbagba, njon na ɔ kpue na wɔ ba keta man nε. ⁵ Mɔna be man balan burum nombia ta gyoo Wurubuarε sia ya, mena doɔ ba yekeewɔ leki depampaa dinaa kenj man.

⁶ Be nombia kenja pou yεε kpene kenj dεε kεε na dεε kasee, na doɔ yεε nombiakumεε njgba banj nε ya. ⁷ ε na som beenenj njgba mena kenj be man baale be yεε nε ya. Wurubuarε nombia anmarasenj see yakowɔ nyiaa, "Balanj banj tisiwɔ kyakee na bee dii na bεε nyɔɔ, te ba korowɔ bεε yεε nombia nkaranjkaranj." ⁸ Mena doɔ ε na yεε kafonj njgba mena kenj boɔ yεε kafonj nombia, te be man balan kakponse saobatooro (23,000) ba yem wee dokolonj nε ya. ⁹ Tekaboena nyi dεε teese Wurubuarε noɔman, njgba mena kenj be man baale be yεε te ɔ be yeli doma be kaa koe wɔ nε ya. ¹⁰ Tekaboena nyi dεε toronj njgba mena kenj be man baale ba toronj, te Wurubuarε be yeli ɔ kpilale njon ɔ na koe balan nε be kaa koe wɔ nε ya.

¹¹ Mena nombia kenja pou konjae be doɔ na balan ka mo kasee kolo. Te be njmarase nja bo see na baa mo faree daa, nawolo nyi de kyaa debanj kenj tεεle kei ne gyu ko ɔto nε man. ¹² Mena doɔ nyanj walan njon ne yεε nenj nyi n senjεε kenjkenj nε, kεε n wose nideli kenj nyi n ba lee yala

ya. ¹³ Kekεεsekεε daale te konja ta ε doɔ, kenj nyi ke dinɔɔ te konja ta njolo doɔ see ya. Mɔna Wurubuarε ne di ɔ nombia doɔ, mena doɔ ɔ be gyae waa yela kekεεsekεε kenj kela njon nε kekɔnj ε doɔ ya. Te akpaa nyi kekεεsekεε de konj ε doɔ na, waa wola njon gbεε kenj ε ka mo senj kenjkenj na ε ke tale di ke doɔ.

¹⁴ Mena doɔ me gyoona kpaakpaa, ε lese ε wose lee beenenj osom man. ¹⁵ Mee kolosi baa fa εmεε nyansatena. εmεε gbagba ε gyoo me nombia njan man na ε ke kεε kpene kenj mee yako nε. ¹⁶ Debanj kenj dee di de Gbenjgyoo weenεε njan ɔ kpa dee di na dεε mo toose e nε, leenɔɔ kenj dεε sola Wurubuarε wosefεerenj gyakaa ke doɔ pεte dεε nyɔɔ lee ke man nε, nawolo baa nyi daa na Kristo te yεε dokolonj lee ɔ fatabo kenj doɔ. Mena mo te bodobodo kenj dεε kpeleε fa donja nε, nawolo baa nyi daa na Kristo te yεε dokolonj lee ɔ wosenaane man. ¹⁷ Bodobodo dokolonj te dεε mo kpala fa donja, mena doɔ daa balan burum banj pou ta bese walanj dokolonj. Nawolo nyi bodobodo dokolonj kenanj te de popou diiwɔ.

¹⁸ ε mo kεε Iseraetena. Balanj banj bee di weenεε njan boɔ mo deesi fa Wurubuarε nε, banj na Wurubuarε na bese na walanj dokolonj. ¹⁹ Mena doɔ sena yaa me nombia kenja na wolo baa? Bane yεε kolo ke, yaa weenεε njan bεε mo deesi fa bane nε yena kolo? ²⁰ Koa, kpene kenj mee wolo yena nyiaa, weenεε njan bane somra na mo deesi fa banεε nε, te yεε nyi Wurubuarε te bεε mo deesi fa ya. Felinjikumεε te bee deesi fa, mena doɔ moɔ ne gyae nyi εmεε na felinjikumεε ke yεε dokolonj ya. ²¹ ε be gyae ε ke tale mo de Gbenjgyoo Kristo leenɔɔ nyɔɔ, na ε ka bese mo felinjikumεε mo leenɔɔ nyɔɔ ya. Te be gyae ke de nyi ε ke di de Gbenjgyoo Kristo nyefale man, na ε ka bese ke di felinjikumεε mo nyefale man ya. ²² Dεε gyae baa nyi de Gbenjgyoo Wurubuarε ka gyanj banj? Yaa dεε kεε da wose baa nyi de dana donj kela e?

²³ "Gbεε doo nyi dεε yεε kpene kamase" mɔna na njε popou danaana tonɔɔ ya. "Gbεε doo nyi dεε yεε kpene kamase"

mɔna na ɲe popou ne gyae la ke yela dɛɛ bee ya. ²⁴ Nɔlo na gyae ɲon gbagba wui deeli ya, mɔna waa gyae ɔ tebia wui deeli bo.

²⁵ Naane kamase keɲ bɛɛ yɔɔ kebu man nɛ ɛ ke tale lɛɛ di, mɔna na bɔɔse naane keɲ dalee na ke yela ɲolo konɔɔ man nombia ke yɔkɔse e ya. ²⁶ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen ɲee ne yako nyiaa “Tɛɛle kei na kpene kamase keɲ doo ke man nɛ pou, yɛɛ de Gbenɲyoo Wurubuare wui.”

²⁷ Akpaa walaɲ ɲon ɔ te yɛɛ Kristo baale e ya de baake ɲon nyi ɛ kaa di, te ke yɛɛ keɲ ɛ ke di na, ɛ gyu ke di mɔna ɛ na bɔɔse weenɛɛ ɲan dalee na ɲolo konɔɔ man nombia ke yɔkɔse e ya. ²⁸ Mɔna akpaa ɲolo de yako ɲon nyi, “Weenɛɛ keɲa yɛɛ bane dɛɛ weenɛɛ ɲa na,” lee walaɲ ɲon ɔ be yako ɲon nɛ, na balaɲ akaɲ baɲ konɔɔ man nombia dɔɔ ɛ na di ɲa ya. ²⁹ Na ɛmɛɛ gbagba konɔɔ man nombia dɔɔ ya, mɔna walaɲ ɲon ɔ be yako ɲon nɛ konɔɔ man nombia dɔɔ. Nawolo nyi ɲolo konɔɔ man nombia be gyae ke tale tɔ maɲ gbɛɛ, nyi me na yɛɛ kpene keɲ me dana gbɛɛ nyi maa yɛɛ nɛ ya. ³⁰ Mɔna akpaa me fane fa Wurubuare karaɲ te me di weenɛɛ keɲa na, won ɔɔ te ɲolo waa bu maɲ fɔɔ lee weenɛɛ keɲa kedi dɔɔ?

³¹ Mena dɔɔ kpene kamase keɲ ɛ ne dii yaa ɛ ne nyɔɔ, yaa kpene kamase keɲ ɛ ne yɛɛ na, ɛ yɛɛ ɲe popou mo lese Wurubuare yele. ³² ɛ na yeli ɛ nombia ayɛɛsa ke tɔ Gyuda baale, yaa Giriki baale yaa Kristo walaɲ kamase gbɛɛ ya. ³³ Mena mɔ te mɛɛ yɛɛ kakyeɲ maa yɛɛ kpene kamase, na ka gyoo walaɲ kamase sia lee gbɛɛ kamase man. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae maɲ gbagba me deeli ya, mɔna balaɲ pou deeli te mɛɛ gyae, na de Gbenɲyoo Yesu Kristo ke nyin lɛɛ ba nyee.

11

Mena keɲ kaboena nyi ala baa yɛɛ Wurubuare ɔsom man

¹ ɛ kasee me dinɔɔ ɲgba mena keɲ maɲ mɔ ne kasee Kristo dinɔɔ nɛ. ² Mɛɛ keɛɛ ɲon ɲgba mena keɲ ɛ ne tɔɔse maɲ ɛ nombia pou man, te ɛ dana me nombia ɲan mɔɔ wola ɲon man nideli nɛ. ³ Mɔna

mɛɛ gyae ɛ ka gyeɲ nyi baale kamase nyee yɛna Kristo, te alo mɔ nyee yɛna ɔ baale te Kristo mɔ nyee yɛna Wurubuare. ⁴ Mena dɔɔ baale kamase ɲon ɔ ne fane yaa ɔ ne kolosi Wurubuare nombia balaɲ man, te ɔ mo kolo wu ɔ nyee na ɔ ta do ɔ nyee desɛɲ. ⁵ Mena mɔ te alo kamase ɲon ɔ ne fane yaa ɔ ne kolosi Wurubuare nombia balaɲ man, te ɔ ta mo kolo wu ɔ nyee ya na ɔ ta do ɔ nyee desɛɲ. Na yɛɛ yaa ɲgba ɔ gbɛɛ ɔ nyee baa nɛ. ⁶ Nyi akpaa alo bɛɛ gyae nyi waa mo kolo wu ɔ nyee ya na, kenan na kaboena nyi waa tisi ɔ nyee. Te akpaa desɛɲ dana alo ɲon nyi waa tisi ɔ nyee yaa ɔ be tale gbɛɛ ɔ nyee ya nɛ, kenan na kaboena nyi waa mo kolo wu ɔ nyee. ⁷ Tekaboena nyi baale waa mo kolo wu ɔ nyee ya, nawolo nyi Wurubuare yɛɛ baale bo ɲon gbagba dinɔɔ man na waa mo lese ɲon Wurubuare gyoorobiiri wola. Mɔna alo dɔɔ ɔ na lese baale gyoorobiiri bo wola. ⁸ Nawolo nyi na baale te Wurubuare lesewɔ lee alo man ya, mɔna alo te ɔ lesewɔ lee baale man. ⁹ Na alo dɔɔ te Wurubuare yɛɛ baale ya, mɔna baale dɔɔ te Wurubuare yɛɛ alo. ¹⁰ Nombia keɲa na Wurubuare kpilala baɲ mɔ dɔɔ nɛ, kaboena nyi alo waa mo kolo wu ɔ nyee na ka wola nyi ɔ doe ɔ baale tɛɛ.

¹¹ De Gbenɲyoo Yesu siaman na alo be kyaa ɔ wose dɔɔ ya, te baale mɔ be kyaa ɔ wose dɔɔ ya. Be popou kyaa bo fa dɔɲa. ¹² Nawolo nyi ɲgba mena keɲ alo ba lee baale man nɛ, mena mɔ te alo na lolana baale. Te kpene kamase mɔ na lee bo Wurubuare gyaɲ. ¹³ ɛmɛɛ gbagba ɛ gyoo nombia keɲa man kɛɛ. Dei nyi alo waa fane fa Wurubuare keɲ nyi ɔ na mo kolo wu ɔ nyee yee? ¹⁴ Daa gbagba de nombia ayɛɛsa bɛɛ wola daa nyi akpaa baale de tina ɔ nyeenyɔɔse yela te da gyoo kusuu na, ke yɛɛ desɛɲ ke yee? ¹⁵ Mɔna akpaa alo dana nyeenyɔɔse burum na, ne yeli ɔ ne yɛɛ kyeo. Nawolo nyi Wurubuare faa e nyeenyɔɔse dɔɔlon bo nyi ɲe dee wu ɔ nyee. ¹⁶ Akpaa ɲolo ne gyae waa lɛɛ nombia keɲa anmaaren na, daa na Kristotena akaɲ baɲ pou nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi dɛɛ lɛɛ nombia keɲa anmaaren ya.

De Gbenjyoo weenεε njan ɔ kpa dee di na dεε mo tɔɔse e ne

¹⁷ Nεnεε lee nombia njan mεε gyae maa kolosi fa njon debokeiman nε dɔɔ, mɔɔ ne kεlεε njon ya. Nawolo nyi ε gyanjεε ε ka som na, bεε mo kolo kpaakpaa kɔn ya. Na bese wɔlεε abɔɔ bo kpu. ¹⁸ Nombii gyanjbate yεna nyi, mee nyii nyi εmεε Kristotena dikpii kenj de gyanjεε na ε ne kpase kpookpoo, te mεε lεε nombia kenja njaale di. ¹⁹ Nawolo nyi kaboena nyi kekpase kpookpoo kei dεε kɔn ε man, na ke nyinj lese banj be gbεenenj tenεε Wurubuare siaman nε wola. ²⁰ ε kyaa gyanjεε ε ke di na, te yεε de Gbenjyoo weenεε te ε ne dii ya. ²¹ Nawolo nyi ε gyanjεε ε ke di nε, walanj kamase ne di ɔ wui weenεε bo kenj ε bεε kyaa daa dɔnja ya. Tanam na ko baale, te baale mɔ ne dii baa dεεse. ²² ε ne yako baa nyi εmεε gbagba be dana akpanalanjε njan man ε ke di na ε ke nyɔɔ yee? Yaa ε ne gyae ε ke fulu Kristotena dikpii kenj, na ε ka do balan banj bɔɔ dana kolo ya nε desεnj? Wɔnj nombia yaa ε ne gyae maa yako njon baa? ε ne gyae nyi maa kεlεε njon? Koa, kenja man dɔɔ mɔɔ gyae maa kεlεε njon ya.

²³ Nawolo nyi kpene kenj mɔɔ kasee lee de Gbenjyoo Yesu gyanj nε, kenj yaa manj mɔ moowɔ mεε wola njon nε. Nelim kenj baa lese de Gbenjyoo Yesu fa nε ɔ moo bodobodo, ²⁴ te ɔ kefane fa Wurubuare karanj tanj nε ɔ kerεε ke te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yεna ma wosenaane kenj Wurubuare ba mo fa njon nε. ε kyaa yεε kei na ε ka mo tɔɔse manj.” ²⁵ Mena mɔ te be ke di weenεε njan tanj nε, ɔ moo leenɔɔ na solonj kenj te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yεna me fatabo kenj Wurubuare ba mo yεε nɔɔkebakesee wɔle. ε kyaa yεε kei debanj kamase kenj ε ke nyɔɔ ke nε, na ε ka mo tɔɔse manj.” ²⁶ Kei nawolo nyi debanj kamase kenj ε ke di bodobodo kei na ε ke nyɔɔ lee leenɔɔ kei man na, ε ne di de Gbenjyoo yεnj kenj adansεε baa kelii wee kenj waa bese kɔn.

²⁷ Mena dɔɔ walanj kamase njon ɔ ta mo gbεε kpaakpaa di bodobodo kei, na waa nyɔɔ lee de Gbenjyoo leenɔɔ kei man ya nε, na ɔtenate te yεε dukum baa. Nawolo

nyi ɔ te bu de Gbenjyoo wosenaane na ɔ fatabo kenj ya. ²⁸ Mena dɔɔ kaboena nyi walanj kamase waa gyoo ɔ wose man nideli, pena waa di bodobodo kei na waa nyɔɔ lee de Gbenjyoo leenɔɔ kei man. ²⁹ Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ dii te ɔ nyɔɔ, te ɔ te lεε do nyi de Gbenjyoo Yesu wosenaane na ɔ fatabo kenanj ya nε, na ɔtenate falaa ɔ wose baa. ³⁰ Lee mena dɔɔ te ε man balan burum baale wose yɔkɔsewɔ, te baale mɔ gyoo kaweesε te baale mɔ yekeewɔ nε. ³¹ Mɔna nyi akpaa da gyoo da wose man nideli pete de di de Gbenjyoo weenεε njan na, Wurubuare be gyae waa bu daa fɔɔ ya. ³² Akpaa de Gbenjyoo de bu daa fɔɔ na ɔ ne wɔnj da denjele bo, na bɔɔ nyinj wɔlεε daa kpu na tεele kei dɔɔ balan akanj banj ya.

³³ Mena dɔɔ me tebia, akpaa ε kɔn kaa gyanjεε ε ke di na ε kyaa daa dɔnja. ³⁴ Mɔna akpaa nyi tanam na ko njolo na waa di lee ɔ dεε pena waa kɔn, na ε kɔn kaa gyanjεε na bɔɔ nyinj bu njolo fɔɔ ya. Nyi akpaa me kɔn na, maa kaa wola njon nombia akanj njan man kpu.

12

Wurubuare felinj abɔɔ anefanj

¹ Me tebia, mɔɔ ne gyae ε ke kyaa kenj nyi ε ba gyanj kolo lee Wurubuare felinj abɔɔ anefanj njan wose man ya. ² ε gyanj nyi debanj kenj ε doo wiase man kenj ε te lεε ta Wurubuare di ya nε, ε yela ba beo njon gyu bεenenj gyanj. Bεenenj kewɔ mɔ bεε fa nyeedonj ya. ³ Mena dɔɔ mεε gyae ε ka gyanj nyi walanj njon Wurubuare felinj doo ɔ man nε, ɔ be gyae waa tale yako mmusuo nombia gyakaa Yesu dɔɔ ya. Te njolo mɔ be kyaa waa tale yako nyi Yesu yεna ɔ Gbenjyoo, kenj nyi Wurubuare felinj be doo ɔtenate man ya.

⁴ Wurubuare felinj njon abɔɔ anefanj kyaa kpookpoo, mɔna njε popou lee Wurubuare felinj dokolonj njonanj gyanj. ⁵ Wurubuare ɔsom tomse kpookpoo kyaa, mɔna de Gbenjyoo dokolonj njonanj yaa dεε yεε fa. ⁶ Tomse kpookpoo mɔ kyaa, mɔna Wurubuare dokolonj njonanj ne faa na ɔ balan donj te bεε mo yεε njε popou.

⁷ Wurubuarɛ felin̄ n̄on ne faa na Kristo walaŋ kamase don̄ daale din̄o, na waa mo yɛɛ tom Kristotena dikpii keŋ man na ke de fa be popou. ⁸ Wurubuarɛ felin̄ n̄onan̄ ne fa n̄olo nyansa keŋ waa mo kolosi nombia, te ɔ ne fa n̄olo m̄o nombia kagyen̄. ⁹ Mena Wurubuarɛ felin̄ dokolon̄ n̄onan̄ ne ye le la n̄olo Wurubuarɛ kelɛedi ne yɛɛ don̄, te ɔ ne fa n̄olo m̄o don̄ keŋ waa mo kyɔ kawese. ¹⁰ Wurubuarɛ felin̄ n̄onan̄ ne faa na n̄olo don̄ keŋ waa mo yɛɛ yakolon̄ nombia, te ɔ ne fa n̄olo m̄o don̄ keŋ waa mo kolosi Wurubuarɛ nombia. N̄on ne ye le la n̄olo ne tale gyen̄ nyi nombii daale lee Wurubuarɛ gyan̄ yaa ke ta lee Wurubuarɛ gyan̄ ya. N̄on ne faa na n̄olo deise kpookpoo kekolosi, te n̄on ke ne faa na n̄olo m̄o deise kpookpoo man kalese. ¹¹ Mena abɔɔ ken̄a pou yɛɛ Wurubuarɛ felin̄ dokolon̄ n̄onan̄ tom ke, te ɔ ne fa walaŋ kamase lee n̄on felin̄ n̄onan̄ gbagba kegyaebii man.

¹² Deniwalaŋ wose yɛɛ dokolon̄, m̄ona ke dana yenaase kpookpoo burum. Doo nyi ke dana yenaase kpookpoo burum koran̄ nɛ, n̄e popou ne bom la yɛɛ deniwalaŋ wosenaane dokolon̄. Mena ke te Kristo m̄o doo. ¹³ Daa Kristotena pou na Gyudatena na Girikitena na gben̄a na ban̄ be kyaa ba wose dɔɔ nɛ pou, Wurubuarɛ felin̄ dokolon̄ n̄onan̄ te ba moowɔ sɔ de popou Wurubuarɛ lon̄. N̄on moon̄a daa bom te de popou bese Kristo wosenaane dokolon̄ keŋ. Ken̄te de nyin̄a felin̄ dokolon̄ n̄onan̄, te ɔ ne yɛɛ tom de popou man.

¹⁴ Na yenan̄ dokolon̄ ne yɛɛ na deniwalaŋ wose keŋ pou ya, m̄ona yenaase kpookpoo n̄an pou bom la yɛɛ wosenaane dokolon̄. ¹⁵ Akpaa nae de yako nyi, “Ma te yɛɛ nyin̄maa ya mena dɔɔ m̄o kpuɛ wosenaane keŋ man ya na,” kei gyae ke tale lese nae keŋ lee wosenaane kenan̄ man? ¹⁶ Te akpaa den̄ele de yako nyi, “Na man̄ yena sibii ya mena dɔɔ m̄o kpuɛ wosenaane keŋ man ya na,” keŋ nawolo baa nyi kɔɔ kpuɛ wosenaane keŋ man yee? Kei gyae ke tale lese den̄ele kenan̄ lee wosenaane man? ¹⁷ Nyi akpaa wosenaane keŋ pou den̄ yɛɛ sibii ke

na, sena te wosenaane keŋ gyae ke yɛɛ na ke nyii kolo? Te akpaa wosenaane keŋ pou den̄ yɛɛ den̄ele ke na, sena te wosenaane keŋ gyae ke yɛɛ na ke wɔŋ nyii? ¹⁸ M̄o n̄ keɛ na, Wurubuarɛ moo wosenaane kpookpoo n̄an pou bo bom yɛɛ wosenaane dokolon̄, lee n̄on gbagba kegyaebii man. ¹⁹ Nyi wosenaane yenaase kpookpoo n̄an pou den̄ yɛɛ wosenaane yenan̄ dokolon̄ na, nafa ke gyae ke yɛɛ yakolon̄. ²⁰ M̄ona n̄gba mena keŋ ke doo nɛ, wosenaane yenaase n̄an pou boe m̄ona wosenaane keŋ pou yɛɛ dokolon̄.

²¹ Sibii be gyae ke tale yako nyin̄maa nyi, “N be dana tɔnɔɔ fa man̄ ya,” te nyee m̄o be gyae ke tale yako nae nyi, “N be dana tɔnɔɔ fa man̄ ya.” ²² M̄ona wosenaane yenaase n̄an dɛɛ keɛ nyi n̄e tan̄ don̄ ya nɛ, nyi n̄oɔ doo wosenaane man ya nɛ nafa wosenaane be gyae ke tale yɛɛ kolo ya. ²³ Te wosenaane yenan̄ keŋ de bee bu ke ya nɛ, keŋ gba te dɛɛ ko da wose na ke. Wosenaane yenan̄ keŋ daa ne keɛ nyi ke bee hia nideli ya nɛ, keŋ gba te dɛɛ keɛ ke dɔɔ nideli. ²⁴ Da wosenaane yenaase n̄an dɛɛ keɛ nyi n̄e dana kyeo nɛ, be doo nyi dɛɛ keɛ n̄e dɔɔ mena ya. M̄ona Wurubuarɛ ta mo wosenaane yenaase n̄an pou towaa, te ɔ moo obuo fa n̄an nafa n̄oɔ tan̄ obuo ya nɛ. ²⁵ ɔ yɛɛ ke mena na kekpassɛ be nyin̄ doo wosenaane yenaase kpookpoo n̄an man ya, m̄ona wosenaane yenan̄ kamase dɛɛ keɛ ke dɔɔ dɔɔ nideli. ²⁶ Akpaa de kɔŋ nyi wosenaane yenan̄ daale ne naa diyem na, akan̄ n̄an pou m̄o ne naa diyem kpu na ke. M̄ona akpaa de kɔŋ nyi wosenaane yenan̄ daale de nyin̄ ye le na, ne yɛɛ yenaase akan̄ n̄an m̄o pou gyon̄.

²⁷ Nɛnɛɛ ɛ popou bom la yɛɛ Kristo wosenaane keŋ, te ɛ man walaŋ kamase yɛɛ ɔ yenan̄ daale ke. ²⁸ Kristotena dikpii keŋ man nɛ, Wurubuarɛ ta see dibiasɛ n̄aale. Gyan̄gba nyiban̄ yena Kristo kpilala ban̄. Ban̄ be gyakaa balate yena Wurubuarɛ akpen̄kpen̄gyɔɔra, te ban̄ be gyakaa batoorote yena ban̄ bɛɛ wola Wurubuarɛ nombia n̄an nɛ. Baale m̄o yena ban̄ bɛɛ yɛɛ yakolon̄ nombia, te baale m̄o yena ban̄ bɛɛ kyɔ kawese, te

baale mo yena ban bee kyɔ be tebia. Baale mo yena siamantena ban bee kee nyi nombia nan pou bee yee ne ne gyu nideli. Te akan ban yena ban bee kolosi deise kpookpoo ne. ²⁹ N kee na, na be popou yena Kristo kpilala ya. Na be popou yena Wurubuare akpenkpengyɔɔra ya. Na be popou yena wolala ya. Na be popou ne yee na gyakolonombia ya. ³⁰ Na be popou ne kyɔɔna kaweesee ya. Na be popou ne kolosina deise kpookpoo ya. Na be popou mo na lesena deise kpookpoo man ya. ³¹ Mɔna ε yela ε sia keyase Wurubuare abɔɔ anefan dinaana nan na kela kenja ne dɔɔ. Nenee maa wola nonombia kpaakpaa nan na kela kenja ne pou.

13

Kegyae

¹ Nyi akpaa mee tale kolosi deise wolae kpookpoo yaa Wurubuare kpilala dei, te balan kegyae be doo me man ya na, kenan na ma kekolosi pou yee ngba dowuro yaa akpaakpaase nan nee yee yeesa yakaa bo ne. ² Akpaa me yee Wurubuare dekpenkpengyɔɔre e, te maa tale naa Wurubuare nombia aweesen nan na maa yako, te ma gyen nombia pou te me dana keleeedi kpaakpaate ken maa tale mo kulii bulase, te balan kegyae be doo me man ya na me yee yakaa. ³ Mena mo te akpaa ma mo abɔɔ nan pou me dana ne fa ayematena, te ma mo ma wosenaane fa nyi baa too, te balan kegyae be doo me man ya na nan pou mo yee ne yee yakaa.

⁴ Nyi n ne gyae walan na n ne nyin konɔɔ fa e, te n ne wii ɔ waranase mo. ɔ kolo bee bere n sia ya te n bee wola n wose ya, te n bee kee n wose nyi n kela e ya. ⁵ Nyi akpaa n ne gyae walan na, n bee yee e abɔɔ nan tekaboena ne ya, te n bee gyae nyi nyan nyaagen wui ke de na non wui ke wolae ya. N bee gyen ban bilenbilen na e ya, te n bee mo ɔ nombia do n tooman ya. ⁶ Nyi n ne gyae walan ne ɔ yee nombiikum na bee yee nen gyon ya, mɔna akpaa ɔ yee nombii kpaakpaa na ne yee nen gyon. ⁷ Nyi akpaa balan kegyae doo n man ne, deban kamase na

n ne tale sen kenken abɔɔ pou man, te ne yeli n keleeedi na sem nideli. N ne nyin konɔɔ abɔɔ pou man, te ne yeli n ne tale sen kenken abɔɔ nan n loo gyakaa ne dɔɔ ne man, te n ne yee kakyen sen kenken abɔɔ pou man.

⁸ Nombia nan Wurubuare akpenkpengyɔɔra ne kolosi see, na deise kpookpoo kekolosi na nombia kagyen pou gyae ke gyu ɔto. Mɔna balan kegyae dɔɔ kɔɔ tan ɔto ya. ⁹ De nombia kagyen na don ken Wurubuare ba mo fa daa te dee tale kolosi ɔ nombia ne yee yaale yaale. ¹⁰ Mɔna akpaa nyi kpene ken ke yee debili ne de kɔn na, nan ne yee yaale yaale ne gyae ke naalaa. ¹¹ Deban ken me yee bu e na mee kolosi bo ngba biikyaabii ne, te mee gyuen mo ngba biikyaabii ne, te me yee ma kpene kamase mo bo ngba biikyaabii ne. Mɔna me ka bee kei ne, me te tina biatse nombia nan pou yela. ¹² Wurubuare nombia nan dee naa debokeiman ne, dɔɔ ne naa na nideli ya. Ne yee fulaa de siaman ngba mena ken n ne kee kolo diiku bene man te n bee naa ke nideli ya. Mɔna deban daale gyae kelii ken dee naa de Gbengyoo Wurubuare na de sia fonee, na waa yela dee gyen ɔ nombia nan man nideli. Deban kei mo ne me nombia kagyen yee kyomii ne, mɔna deban daale gyae kelii na, maa gyen nombia nideli ngba mena ken Wurubuare gyen man nideli ne.

¹³ Abɔɔ kenja pou man ne nombia atoro kyaa la ken non tan ɔto ya. Nan yena keleeedi na lookegyakaa na kegyae. Mɔna ne popou man na, kegyae yena na nyee.

14

Pɔɔl kabese kolosi lee Wurubuare felin abɔɔ anefan nan wose man

¹ ε yee kakyen na ε ke gyae donja, na ε ke yase ε sia gyae Wurubuare felin abɔɔ anefan nan gbese. Tuturu na, ε yase ε sia gyae ken Wurubuare waa ta ε dɔɔ kolosi ne gbese. ² Nawolo nyi walan non ɔ ne kolosi deise wolae kpookpoo ne, ɔ bee kolosi fa denibalan ya mɔna ɔ ne kolosi bo fa Wurubuare. N kee na non bee nyii ɔ nombia nan man ya,

nawolo nyi Wurubuare felin non ne tae la o doo kolosi nombia aweesen nenan. ³ Mōna walaŋ non Wurubuare ne tae o doo kolosi ne, o nombia nan na do balan don na kakyen te ne yeli beae tale kyan ba wose. ⁴ Walaŋ non o ne kolosi deise wolee kpookpoo ne, non waagen te nombia nan o ne kolosi ne dana tonoo fa. Mōna non Wurubuare ne tae o doo kolosi ne, o nombia nan o ne kolosi ne dana tonoo fa Kristotena dikpii ken pou.

⁵ Nafō ma kegyae yena nyi e popou yaa kolosi deise wolee kpookpoo, mōna ken mee gyae kela yena nyi, Wurubuare ke ta e doo kolosi. Nawolo nyi walaŋ non Wurubuare ne tae o doo kolosi na, o kela walaŋ non o ne kolosi deise kpookpoo. Gyise nolo kyaa botoo ken o ne tale lese deise wolee kpookpoo nan man, na kekyo Kristotena dikpii ken pou, na baa bee bo osom ken man.

⁶ Me tebia, nyi akpaa me kon e gyan te me kolosi deise wolee kpookpoo na, won tonoo yaa e ke nyin lee ne man? Mōna akpaa me kaa yako non nombia nan Wurubuare ba lese wola man, yaa nombia kagyen wose man nombia, yaa nombia nan Wurubuare ba mo fa man nyi me kaa yako non, yaa me kaa wola non nombia na, na kenja be dana tonoo fa non yee? ⁷ Mena mo te aboo nan nyeedon be doo ne man ya ngba keferese na kabere ne, akpaa be ta wola na nideli ya na amote ne gyae la waa nyii ne man? ⁸ Te akpaa yoonote non ta wola o kabere nideli ya na, sena te nolo waa nyii ke man na waa koro desina o wose fa yoo? ⁹ Mena te doo fa emee mo. Akpaa nolo de kolosi dei wole kpoo daale, te nolo te nyii ke man ya na sena te nolo waa yee na waa tale nyii nombia nan o ne yako ne man? Dekon mena na, o ne kolosi bo do felin man yakaa. ¹⁰ Deise kpookpoo burum kyaa taele kei doo, mōna dei daale be kyaa ken nolo bee nyii ke man ya. ¹¹ Akpaa nyi mo ne nyii dei ken nolo ne kolosi ya na me yee nōole e o siaman, te mena mo te non mo yee nōole e me siaman. ¹² Mena te doo fa emee mo. Deban ken e sia be yee e ne keo Wurubuare felin aboo anefan

nan ne, e yee kakyen keo ken gyae ke yela Kristotena dikpii ken ka bee bo osom ken man ne.

¹³ Mena doo akpaa nyi nolo ne kolosi dei wole kpoo daale na, kaboena nyi waa fane na waa nyin tale lese ke man.

¹⁴ Nawolo nyi akpaa me fane dei kpoo man na, felin non o doo me man ne ne fane la, mōna ma agyuen be doo botoo ya. ¹⁵ Mena doo sena yaa maa yee? Maa mo felin non o doo me man ne fane, na maa mo ma agyuen mo fane. Maa mo felin non o doo me man ne kpee nōonen, na maa mo ma agyuen mo kpee nōonen. ¹⁶ Nyi e gyanee e ne fane te n mo dei daale kpoo n na lese Wurubuare yele, te walaŋ yakaa nolo kyaa e man ken o bee nyii n dei ken man ya na, sena te waa tale see ne nyi, “Deekon Mena,” ken nyi o te nyii kpene ken n be yako ne man ya? ¹⁷ Mberem na n fanewo nideli lese Wurubuare yele, mōna ke tan tonoo fa n balate non ya.

¹⁸ Mee fa Wurubuare karan ngba mee tale kolosi deise kpookpoo kela e man walaŋ kamase ne. ¹⁹ Mōna akpaa me kpu Kristotena dikpii ken man na, mee gyae nyi maa kolosi nyansa nombia kyomii bo mo wola balan nombia, kela ken nyi maa kolosi nombia burum deise kpookpoo man ken bo gyae baa nyii ne man ya.

²⁰ Me tebia, e na gyuen ngba bia ne ya. Lee dukum keyee man na, e yee e wose ngba kyokyoosebia ban bo gyen dukum ya ne. Mōna lee e kee gyuen man na, e gyuen ngba balan ban bo bee Wurubuare nombia man ne. ²¹ Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, Wurubuare kpa,

“Maa ta balan ban bee kolosi deise kpookpoo ne

doo kolosi fa me balan.

Maa ta nōola doo kolosi fa me balan.

Mōna kenja wole koran na,

bo gyae baa nyii me dei ya.”

²² Deise kpookpoo kekolosi te yee kpene ken Kristotena na mo gyen Wurubuare don ya, mōna ban ba te lee ta Kristo di ya ne, be mo ke gyene Wurubuare don. Wurubuare nombia keyako see yee kpene ken ke dana tonoo fa ban bo lee Kristo di

ne. Te ban̄ ba te læ ta Kristo di ya ne dɔɔ, ka be dana tɔnɔɔ fa wɔ ya.

²³ Mena dɔɔ akpaa Kristotena dikpii ken̄ de gyan̄ee te walañ kamase ne kolosi deise wɔlɛ kpoockpoo, te akpaa balan̄ wɔlɛ yaa ban̄ ba te yɛ Kristotenawɔ ya ne de kɔñ botɔɔ na, bɔɔ gyae baa yako nyi ba nyeeya ne wɔlɛ baa yee? ²⁴ Mɔna nyi akpaa Wurubuare de tɛ ε popou dɔɔ ɔ ne kolosi, te walañ yakaate yaa ñon ɔ te yɛ Kristo walañ e ya ne de kaa gyoo ε man na, nombia ñan ɔ ne nyii ne gyae ka lese ɔ dukum keyɛ debɔɔ, na ke yela waa gyen̄ nyi ɔ yɛ dukumyɛere e. ²⁵ Nombia ñenan̄ gyae ka lese ɔ konɔɔ man nombia ñan pou weesɛ ne debɔɔ, na waa bun̄ som Wurubuare na waa yako nyiaa, “Ampan̄ Wurubuare kpue ε man.”

Kristotena kegyan̄ee mmaraase

²⁶ Me tebia, nombia ñan mee yako ne mee wolo baa nyi akpaa ε kɔñ kaa gyan̄ee ne, mberem na ñolo dana nɔɔnen̄ ken̄ waa kpee na ñolo mɔ dana kolo waa wola, yaa ñolo mɔ dana nombii ken̄ Wurubuare ba lese wola e. Mberem na ñolo mɔ ne gyae waa mo deise wɔlɛ kpoockpoo kolosi, yaa ñolo mɔ kyaa ken̄ waa lese dei wɔle kei man ne, kaboena nyi yaa yɛ ken̄a pou na ε ka mo do Kristotena ban̄ kakyen̄.

²⁷ Akpaa ε man baale baa kolosi deise wɔlɛ kpoockpoo na, baa yɛ balan̄ bala te ba boo paa na baa yɛ balan̄ batooro. Mɔna kaboena nyi baa kolosi dokolon̄ dokolon̄, na ñolo mɔ ka lese ñe man.

²⁸ Nyi akpaa ñolo be kyaa ken̄ waa lese nombia ñan man ya ne, kenan̄ na ñon ɔ ne kolosi ña ne waa kyan̄ ɔ nɔɔ wu Kristotena dikpii ken̄ man, na waa kolosi fa Wurubuare na ñon gbagba.

²⁹ ε yela Wurubuare akpen̄kpen̄gyɔɔra bala yaa batooro kekolosi, na balan̄ akan̄ ban̄ ka gyoo be nombia ñan bee kolosi ne man nideli. ³⁰ Te akpaa ñolo kyaa te Wurubuare da lese nombia ñaale wola e ne, ε yela walañ ñon ɔ be tan̄gbɛ ɔ ne kolosi ne ke tina kekolosi yela. ³¹ Nawolo nyi ε yɛ mena na Wurubuare waa tale ta ε dɔɔ dokolon̄ dokolon̄ kolosi, na ke yela ε popou ke kasee kolo lee ke man na ka do

ñon kakyen̄. ³² Walañ kamase ñon Wurubuare ne tɛ ɔ dɔɔ kolosi ne, kaboena nyi waa tale kyan̄ ɔ wose lee ɔ kekolosi ken̄ man. ³³ Nawolo nyi Wurubuare te yɛ walañ ñon ɔ ne yɛ abɔɔ basabasa ya, mɔna ɔ yɛ Wurubuare ñon ɔ ne yɛ wa abɔɔ na ñe gbɛɛ.

³⁴ Ngba mena ken̄ doo Kristotena akpiise ñan pou man ne, kaboena nyi ala baa wu be nɔɔ. Be gyan̄ee ɔsom man na gbɛɛ be doo nyi baa kolosi ya, mɔna kaboena nyi baa yɔkɔse ba wose ngba mena ken̄ Mosesi mmaraa ken̄ na wolo ne. ³⁵ Nyi akpaa bɛ gyae baa nyii nombii daale man nideli na, kaboena nyi baa bɔɔse be baala deni man. Nawolo nyi ke yɛ desɛñ ke nyi alo ke yɛ nɔɔdon̄ Kristotena deegyan̄ee man.

³⁶ Mena dɔɔ ε na wolo baa nyi ε gyan̄ te Wurubuare nombia ñan leewɔ kɔñ, yaa emɛε yaagen̄ nyii na ña?

³⁷ Akpaa ñolo ne baake ɔ wose nyi ɔ yɛ Wurubuare deken̄kpen̄gyɔɔre e, yaa ɔ ne kɛ ɔ wose nyi ɔ dana Wurubuare felin̄ abɔɔ anefan̄ ñan na, kaboena waa gyen̄ nyi me nombia ñan mee kolosi ne pou lee Wurubuare gyan̄. ³⁸ Te akpaa nyi ñolo te læ me nombia ken̄a di ya ne, emɛε mɔ ε na mo e yɛ kolo ya.

³⁹ Mena dɔɔ me tebia, ε yase ε sia na Wurubuare ke ta ε dɔɔ kolosi, mɔ ε na tɔ ban̄ bee kolosi deise wɔlɛ kpoockpoo ne gbɛɛ ya. ⁴⁰ Mɔna kaboena nyi yaa yɛ nombia pou na ñe gbɛɛ, ngba mena ken̄ kaboena ne.

15

Kristo kefon̄ lee yen̄ man

¹ Me tebia, nenɛε mee gyae maa tɔɔse ñon nyeedon̄ nombia ñan mɔɔ yako ñon te ε be læ di te ε sen̄ε ñe man ken̄ken̄ ne.

² Akpaa ε kyan̄ nombia ñan mɔɔ yako ñon ne man ken̄ken̄ na, Wurubuare waa ta ñe dɔɔ læ ε nyee. Mɔna akpaa ε te kyan̄ ña ken̄ken̄ ya na ε keled̄i ken̄ yɛ yakaa.

³ Nawolo nyi kpene ken̄ de Gben̄gyoo Yesu ba wola man̄ te ke dana tɔnɔɔ kela kpene kamase ne, ken̄ yaa ma moowo mee wola ñon ne. Nombia ñenan̄ yena nyi,

De nombiakumεε doo te Kristo kaa yenawo,
ngba mena ken Wurubuarε nombia anmarasen see nan ne yako ne.

⁴ Be wuu e te weeya atoorote ken na Wurubuarε gyusu e lee yen man, ngba mena ken Wurubuarε nombia anmarasen see nan ne yako ne.

⁵ O lese o wose wola Pita.

Kenan wole na te o lese o wose wola o kpilala kufu bala ban mo.

⁶ Kenan wole ne o besewo lese o wose wola o kaseela ban be yaanoole kela balan sononon akpen anon (500) ne deban dokolon man.

Be man balan burum see be kyaa na be sia te baale mo ta yekee. ⁷ Ken te o lese o wose wola Gyemisi, te o besewo lese o wose wola kpilala ban pou. ⁸ Wole wole ne, o kaa lese o wose wola man Pool non nafa nolo te yakaa loo nyi maa kaa bese Kristo walan ya ne.

⁹ Man yena Kristo kpilala ban pou man kemaasa, te ma tekaboena gba nyi nafa baa baake man nyi Kristo kpilala ya. Nawolo nyi me naase Kristotena ban diyem nideli. ¹⁰ Mona lee Wurubuarε berεε doo te gyen me kaa bese walan ne. O berεε ken o ba mo boele man ne te yee yakaa ya, nawolo nyi me yee tom kela Kristo kpilala akan ban pou. Mona na man gbagba don te ma moowo yee ya, Wurubuarε berεε ken o ba mo boele man ne yee la. ¹¹ Mena doo Kristo nombia kenja lee me gyan o na lee be gyan bo o, nan te de popou ne kolosi te nan mo te e lewo di.

Kefon lee yen man

¹² Mona akpaa dee kolosi nyeekelee nombia nan nyi Kristo yenawo te Wurubuarε gyusu e lee yen man na, won doo te emεε baale ne yako nyi kefon lee yen man be kyaa ya? ¹³ Nyi akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, kenan na nawolo baa nyi Wurubuarε te gyusu Kristo lee yen man ya. ¹⁴ Te akpaa Wurubuarε te gyusu Kristo lee yen man ya na, kenan na Wurubuarε nombia nan dee kolosi na e keledi ken mo yee yakaa.

¹⁵ Nyi akpaa be doo mena ya na kenan na daa Kristo kpilala ban te di dekara yakaa Wurubuarε doo, nawolo nyi dee yako nyi Wurubuarε gyusu Kristo lee yen man. Nyi akpaa woya be gyae baa fon lee yen man ya na, kenan na Wurubuarε te gyusu Kristo lee yen man ya. ¹⁶ Mo akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, kenan na Wurubuarε te gyusu Kristo lee yen man ya. ¹⁷ Te akpaa nyi Wurubuarε te gyusu Kristo lee yen man ya ne, kenan na e keledi ken yee yakaa te e see e doo e nombiakumεε man. ¹⁸ Kenan na Kristotena ban mo doo yekee ne ta yekee leki. ¹⁹ Akpaa nyi teele kei doo kaagen kekyaa doo te de loo yakaa Kristo doo na, kenan na de nombia dana waranase kela walan kamase.

²⁰ Mona anokoare ken doo ke man yena nyiaa, Wurubuarε gyusu Kristo lee yen man. Non Kristo yena woya ban pou Wurubuarε waa kaa gyusu wo ne be gyanbate. ²¹ Nawolo nyi mena ken yen be tee walan dokolon doo kon teele kei doo ne, mena mo te kefon lee yen man mo tee wo walan dokolon doo kon teele kei doo. ²² Ngba mena ken balan pou ba lee Adam man te o nombiakumεε doo bee yekee ne, mena mo te balan ban pou be yee Kristo wui ne baa nyin nyeedon kekpaa lee Kristo yen ken man.

²³ Mona walan kamase dana o deban ken Wurubuarε waa gyusu e lee yen man. Kristo tangbee la fon lee yen man, te wee ken waa bese kon na balan ban be yee o wui ne mo baa fon lee yen man. ²⁴ Kei wole na kpene kamase gyae ke kon ko oto. Deban kenan te Kristo waa di donse pou na gyoonej na ne gyoorobiiri pou doo, na waa mo gyoori ken do o kya Wurubuarε nyinmaa man.

²⁵ Nawolo nyi kaboena nyi Kristo waa di gyoori, kelii deban ken Wurubuarε waa mo o kolala pou do o nawoo tee. ²⁶ Te kolare otomante non Wurubuarε waa wole e ne yena yen. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuarε nombia anmarasen see ne yako lee Kristo wose man nyiaa, "Wurubuarε ta mo kpene kamase do Kristo tee." Mona ken Wurubuarε be yako nyi o ta mo kpene

kamase do o tee ne, ken bee wolo nyi non Wurubuarɛ gbagba mo doo o tee ya. Nawolo nyi non Wurubuarɛ moona kpene kamase do Kristo tee. ²⁸ Deban ken Wurubuarɛ da mo aboo kena pou do o bu non tee tan ne, o bu non mo waa mo o wose do o kya Wurubuarɛ non o ba mo kpene kamase do o tee ne tee. Na balan pou kena nyi Wurubuarɛ yena kpene kamase nyee.

²⁹ Te akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, won doo yaa balan ban bee lee ba woya noo sen nyi baa so wo Wurubuarɛ lon ne loo gyakaa? Yaa akpaa nyi booo gyae baa gyusu balan lee yen man korakora ya na, weera te baale ne lee ba lonona ban booo yekee ne noo sen nyi baa so wo Wurubuarɛ lon fa wo? ³⁰ Te daa gbagba mo de? Nyi akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, won doo te wee kamase dee mo da wose fa yen? ³¹ Me tebia, mee yako non nyi yen nombia ne tun man wee kamase. Lee mena ken daa na non na Kristo yee dokolon doo, mee tale mo non kyoo poaa. Mena doo te mee kolosi nombii kei. ³² Nyi teelee kei doo nombia doo te daa na balan ban be yee ngba wonembia ban bee kyan balan ne yoo yoo dinaa kei Efeso donoo man na, won tonoo yaa maa nyin lee ke man? Akpaa nyi kefon lee yen man be kyaa ya na, e yela dee yee ngba mena ken dudu daale ne yako ne nyiaa,

“E yela dee di na dee nyoo,
nawolo nyi kyoo kaagen na de ta yem.”

³³ E na yeli nolo ka beo non ya, “Nawolo nyi doore kum ne wolee dinoo kpaakpaate.” ³⁴ E bese gyoo e wose man nideli na e ke tina nombiakumee keyee yela. Nawolo nyi dana desey ngba e man baale see e ba gyen Wurubuarɛ nombia korakora ya ne.

Kefon lee yen man na ka wosenaane wole

³⁵ Mberem na nolo waa boose nyiaa, “Sena te woya baa tale fon lee yen man bela, te wosenaane wonti yaa baa nyin?”

³⁶ Diyin nombia keboose yaa kei. Nawolo nyi kpene kamase ken n duu teelee man

ne, kee daale pete kolo wole ne tuu lee ke man. ³⁷ Akpaa n duu kolo bii ne, ken n ba mo duu na ken nyan ke ko ne te yee kyeekeyee ya. ³⁸ Mona Wurubuarɛ ne faa na ke ke dinoo, ngba mena ken non gbagba ne gyae ne. Kpene kamase ken n duu na, Wurubuarɛ ne yeli kee bee nyin ke dinoo.

³⁹ Wosenaane pou te yee dokolon ya. Denibalan wui kpoo te wonembia wui kpoo te gyebuse wui kpoo te kpebia mo wui kpoo. ⁴⁰ Mena mo te aboo nan pou Wurubuarɛ be yee ne, nan ne kyaa adido ne na kyeo kpoo te nan ne kyaa teelee kei doo mo ne kyeo kpoo. ⁴¹ Weese kee nalakee kpoo te gyaalan mo wui kenalakee kpoo te kyolobiise mo kee nalakee kpoo. Kyolobii kamase mo dana mena ken o ne nalakee.

⁴² Mena ke te gyae ke yee deban ken balan baa fon lee yen man ne. Akpaa be wuu walan na waa dala, mona Wurubuarɛ de gyusu e na waa fa e wosenaane wole ken be gyae ke dala ya. ⁴³ Nyi akpaa be wuu ke na koo dana tonoo bela ya, mona akpaa be gyusu ke lee yen man na ke dana obuoo. Nyi be wuu ke na koo dana don ya, mona akpaa be gyusu ke na ke dana don. ⁴⁴ Deniwalan wosenaane ken bee mo wuu ne, ke yee teelee kei doo wosenaane ke. Mona akpaa Wurubuarɛ de gyusu ke na ke ta bese Wurubuarɛ man wosenaane. Teelee kei doo wosenaane kyaa, mena doo kaboena nyi Wurubuarɛ man wosenaane mo dee kyaa.

⁴⁵ Wurubuarɛ nombia anmarasen see yakowo nyiaa, “Wurubuarɛ moo o felin do Adam gyan gbate non man te o nyin nyeedon. Mona Yesu Kristo non bee baake e nyi Adam balate non ne, non yena Wurubuarɛ felin non o ne fa nyeedon kekpa.” ⁴⁶ Na non o yee Wurubuarɛ felin e ne tangbee la kon ya, mona non o yee deniwalan e ne tangbee la kon. Kenan wole na pete non o yee Wurubuarɛ felin e ne konawo. ⁴⁷ Adam gyan gbate non lee teelee kei doo nawolo nyi teelee te Wurubuarɛ moowo yee e, mona Adam balate non doo non lee Wurubuarɛ man adido. ⁴⁸ Mena ken Adam non o ba lee

tɛele kei dɔɔ doo nɛ, mena mɔ te tɛele kei dɔɔ balan doo. Te mena ken Adam non ɔ ba lee Wurubuarɛ man doo nɛ, mena mɔ te Wurubuarɛ man balan doo. ⁴⁹ Mena ken walan non bɔɔ mo tɛele ma e dinɔɔ doo de man nɛ, mena mɔ te walan non ɔ ba lee adido nɛ dinɔɔ gyae ke doo de man.

⁵⁰ Me tebia, mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ nyi kpene ken ke yɛɛ wosenaane na fatabo ke nɛ, be gyae ke tale gyoo Wurubuarɛ gyoori ken man ya. Mena mɔ te wosenaane kei ken gyae ke dala nɛ, be gyae ke kyaa kekpaakekpa ya.

⁵¹ ɛ see denɛle na ɛ ke tei nombia aweesen kenja. Nombia nenan yɛna nyiaa, na de popou ne gyae la dɛɛ yeŋ ya. Mɔna deban ken ba wola kabere ɔtomante ken na, Wurubuarɛ waa kyɛɛkee de popou karatete dokolon ngba mena ken ɔga ne nmaale nɛ. ⁵² Ba wola kabere ɔtomante ken na Wurubuarɛ waa kyɛɛkee de popou, te ban bɔɔ yekee nɛ baa fon lee yeŋ man ken bɔɔ gyae baa yeŋ bela ya. ⁵³ Nawolo nyi Wurubuarɛ waa besena wosenaane ken keɛ dale nɛ yɛɛ wosenaane ken ke bɛɛ dale ya. Na waa besena wosenaane ken keɛ yem nɛ yɛɛ wosenaane ken ke bɛɛ yem ya. ⁵⁴ Akpaa wosenaane ken keɛ dale nɛ da bese wosenaane ken ke bɛɛ dale ya, te wosenaane ken keɛ yem nɛ da bese wosenaane ken ke bɛɛ yem ya nɛ, kenan na Wurubuarɛ nombia nan bɔɔ nmarase see nɛ te kɔŋ mena. Nombia nenan yɛna nyiaa, “Da te yoo di yeŋ dɔɔ. Yeŋ be tan don de dɔɔ bela ya.”

⁵⁵ “Yeŋ, n don ken n dana n ne di balan dɔɔ nɛ doo alɛŋ?”

Yeŋ, n don ken n dana n na mo do balan kayeyɛ nɛ doo alɛŋ?”

⁵⁶ Yeŋ don ken ɔ dana ɔ na do balan kayeyɛ nɛ yɛna dukum, te mmaraa mɔ ne yelee la dukum ne nyin don. ⁵⁷ Mɔna dɛɛ do Wurubuarɛ nɔɔ, nawolo nyi non yelee la te de tɛɛwɔ de Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ di kpene kamase dɔɔ. ⁵⁸ Mena dɔɔ me tebia kpaakpaa ɛ sen kenken, ɛ na yeli kolo ke wosi non ya. Te deban kamase na, ɛ mo ɛ wose pou do de Gbenjyoo Yesu tom ken man. Nawolo

nyi ɛ gyeŋ nyi tom ken ɛ ne yɛɛ lee de Gbenjyoo Yesu don dɔɔ nɛ be gyae ke yɛɛ yakaa ya.

16

Kristotena toto kado fa be tebia

¹ Nɛnɛ toto ken ɛ ka do na baa mo kyo Wurubuarɛ balan ban be kyaa Gyudia tɛele man nɛ, ɛ yɛɛ ngba mena ken mɔɔ wola Kristotena akpiise nan kya Galatia tɛele man nɛ. ² Kosida kamase ken ɛ gyanee nɛ, koba ken walan kamase be yɛɛ tom Kosida kenan man te ɔ be nyim nɛ, waa lese ke man ɔ don ketalebii see yenan. Na kɔbase nan pou kegyanee pena maa kɔŋ. ³ Na akpaa me kaa gyoo ɛ gyan na, ɛ ka mo ya abɔɔ nan do balan ban emɛɛ gbagba ba lese wɔ nɛ nyinmaa man, na maa nmarase me nyinmaa man tone kpu na ya abɔɔ nan fa wɔ, na baa mo gyina Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ. ⁴ Te akpaa de kɔŋ nyi man gbagba maa gyu na, maa kpu na wɔ na de popou ke gyu.

⁵ Nyi akpaa ma lee Masedonia tɛele man na maa kɔŋ ɛ gyan, nawolo nyi ma te yɛɛ ma agyuen nyi maa mo na Masedonia tɛele man pɛ maa kɔŋ ɛ gyan. ⁶ Me kɔŋ na, mberem maa di weeya ala njaale ɛ gyan, yaa maa kyaa kelii waare tɛɛ na ɛ ke nyin kyo man me gbɛenen nan maa gyu nɛ man. ⁷ Me gbɛɛ kei man dɔɔ, mɔɔ ne gyae nyi maa kpase kɔŋ kaa do non nɔɔ yakaa na maa bese ya, mɔna akpaa Wurubuarɛ de sɛɛ na, maa kaa di weeya akalansɛɛ njaale ɛ gyan. ⁸ Mɔna maa kyaa Efeso donɔɔ man kebo kelii Pentekosite wee ken. ⁹ Doo nyi balan burum ta koro sen tia man, mɔna ma te naa nyi Wurubuarɛ ta toro gbɛɛ dinaa daale fa man, nyi maa yɛɛ tom ken ke gyae ke yɛɛ tonɔɔ nɛ kebo.

¹⁰ Akpaa Timoti de kɔŋ ɛ gyan na ɛ lɛɛ e nideli na ɔ wɔe ke fɛɛ e, nawolo nyi non mɔ ne yɛɛ de Gbenjyoo Yesu tom bo ngba man nɛ. ¹¹ ɛ man nolo na nolo na bɛɛ nyi ɔ be lɛɛ e ya, mɔna ɛ lo e gbɛɛ wosefɛeren man na waa nyin bese kɔŋ me gyan. Mɛɛ keɛ ɔ gbɛɛ nyi de tebia Kristotena baale baa kpu na e na baa kɔŋ.

¹² De gyoo Apolo dɔɔ ma doo e kakyer nideli nyi waa kpu na de tebia Kristotena akan ban na baa kɔn ε gyan, mona ɔ te sɛɛ nyi waa kɔn ε gyan debokeiman ya. Akpaa Wurubuare de fa e gbɛɛ na, waa kɔn ε gyan.

¹³ E na wolee ε wose ya. E kyan ε keleɛdi ken man kenken. E sen ηgba baala nɛ, na ε ke yɛɛ don. ¹⁴ E yɛɛ kpene kamase dɔnɔa kegyae man.

¹⁵⁻¹⁶ Setefanase dɔɔ emɛε gbagba gyen nyi ηon na ɔ dekpanalanmantena yɛna balan ban bɔɔ tanɔgbɛɛ lɛε Kristo di Akaya tɛɛle man. Be ta mo ba wose fa ɔsom ken, te bɛε kyɔ Kristotena ban nideli. Me tebia, mɛε waase ηon bo nyi ε yɔkɔse ε wose fa mena balan kewɔ dinɔɔ, na ban mo bɛε yɛɛ mena tom kei nɛ. ¹⁷ Setefanase na Fɔtunatuse na Akayakuse ke kɔn me gyan nɛ yɛɛ man gyon nideli. Nawolo nyi ban kɔnɔala kaa sen ε nawɔɔ man. ¹⁸ Nawolo nyi ba te yeli ma nyee man nombia te yɛɛ man dokolon, ηgba mena ken emɛε mo wui be yɛɛ ηon dokolon nɛ. Kaboena nyi dɛε lese mena balan kewɔ dinɔɔ yele.

Nɔɔkado ɔtomante

¹⁹ Kristotena akpiise ηan kyaa Esia tɛɛle man nɛ na do ηon nɔɔ. Akuila na Pirisila na Kristotena dikpii ken ne gyanɛe be dɛε nɛ, na do ηon nɔɔ nideli lee de Gbenɔgyoo Yesu yele man. ²⁰ De tebia Kristotena ban pou be kyaa kebo nɛ na do ηon nɔɔ. E do dɔnɔa nɔɔ gyon man.

²¹ Man Pɔɔl gbagba moona me nyinmaa ηmarase nɔɔkado tɔne kei.

²² Akpaa nyi ηolo bɛε gyae de Gbenɔgyoo Yesu nombia ya na, Wurubuare waa falaa e. Maranata (ka asɛɛ yɛna nyi, de Gbenɔgyoo Yesu kɔn).

²³ De Gbenɔgyoo Yesu waa mo ɔ bɛɛε boele ηon, na waa sen ε wole.

²⁴ Mɛε gyae ε popou, te mɛε do ηon nɔɔ de Gbenɔgyoo Yesu Kristo yele man. Amen.

nyi Wurubuarɛ bu Yesu Kristo ɲon daa na Silase na Timoti be kolosi ɔ nombia fa ɲon nɛ, ɔ te yɛɛ nɔɔse ala ala walaɲ e ya, keɲ waa “Sɛɛ” na waa bese “Bɛɛ” ya. Mɔna ɲon dɔɔ, ɔ sɛɛ na ɔ te sɛɛ. ²⁰ Lee Kristo dɔɔ te Wurubuarɛ nombia ɲan ɔ be yako see nɛ pou kɔɲawɔ mena. Lee ɲon mɔ dɔɔ te de fane taɲ na, dɛɛ yako nyi “Amɛn” (Dɛɛ kɔɲ mena) mo lese Wurubuarɛ yele. ²¹ Wurubuarɛ gbagba ne yɛɛ la te daa na ɲon pou na sem keɲkeɲ Kristo kelɛɛdi keɲ man. ɲon lesena daa te ɔ kpila daa nyi dee gyu ke yɛɛ ɔ kegyaebii. ²² ɲon moona ɔ nyiɲmaa gyakaa de dɔɔ, te ɔ moo ɔ felij ɲon do de kɔɔɔse man mo kyaɲ nae, na ke di adansɛɛ nyi de yɛɛ ɔ wui, te dee nyiɲ abɔɔ ɲan pou ɔ be desina see fa daa nɛ.

²³ Wurubuarɛ yɛna ma adansɛɛ nyi ma te gyae nyi maa do ɲon kaale ya, mena dɔɔ te me kyɛɛkeɛ ma agyuenɲ nyi mɔɔ bese kɔɲ ɛmɛɛ Korintotena gyaɲ ya. ²⁴ Dɔɔ ne gyae dɛɛ ɲere ɲon nyi yaa lɛɛ Kristo nombia ɲan dɛɛ yako ɲon nɛ di ya. Nawolo nyi ɛ wulaa ɛ seɲɛɛ ɛ kelɛɛdi keɲ man keɲkeɲ. Mɔna keɲ dɛɛ gyae nyi ke yɛɛ ɲon gyonɲ dɔɔ te daa na ɲon ne yɛɛ tom bom nɛ.

2

¹ Mena dɔɔ ma te yɛɛ ma agyuenɲ nyi, mɔɔ gyae maa bese kɔɲ ɛ gyaɲ na maa yela nombia ke takaa ɲon ya. ² Nawolo nyi akpaa me kɔɲ te me yeli nombia de takaa ɲon na, amɔte ne gyae la waa yela me sia kagye. Na ɛmɛɛ banɲ mɔɔ yeli nombia be takaa ɲon nɛ yee? ³ Keɲ dɔɔ te mɔɔ ɲmarase ɲon tɔne kenanɲ yɛna nyiaa, mɔɔ ne gyae nyi me kɔɲ na kolo ke takaa ɛmɛɛ banɲ ɛ ke yela me sia kagye nɛ ya. Nawolo nyi mɛɛ lɛɛ ɛ popou di nideli nyi akpaa me sia da gye na, ɛmɛɛ mɔ sia gyae ka gye. ⁴ Debanɲ keɲ mɛɛ ɲmarase tɔne kei nɛ, na me tɔɔ ne kyonɲii manɲ. Nombia atakaasa na siasaranɲ te ma moowɔ ɲmarase ɲon tɔne kenanɲ. Na me ɲmarase ɲon tɔne kenanɲ bo na ɛ wose ka yɛɲ ɲon ya, mɔna mɛɛ gyae nyi ɛ ka gyeɲ mena keɲ mɛɛ gyae ɲon nɛ nideli.

Nombiakumɛɛ kamo kyɛɛ

⁵ Walaɲ ɲon ɔ be yɛɛ nombiikum te ɔ be yeli nombia be takaa ɲon nɛ, na man maagenɲ te ɔ yɛɛ ke tia ya, mɔna gbɛɛ daale man na ɛ popou yaa ɔ yɛɛ ke tia. Kei te yɛɛ nyi mɛɛ wɔɲee nombia ɲan man bo ya. ⁶ Mena keɲ ɛ man balanɲ burum be wɔɲ ɔ deɲele nɛ, keɲ kaagenɲ tekaboe. ⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e na ɛ kekolosi do e, na mena ya na gyae ke yela waa mutii yɛɲ. ⁸ Mena dɔɔ mɛɛ waase ɲon nyiaa, ɛ lese ɛ kegyae keɲ wola e nideli. ⁹ Kpene keɲ dɔɔ te mɔɔ ɲmarase ɲon tɔne keɲ yɛna nyiaa, mɛɛ gyae maa kɛɛ nyi ɛ ka seɲ keɲkeɲ kekeɛsekeɛ man, te ɛ ne nyii me dei debanɲ kamase? ¹⁰ Nyi akpaa ɛ mo ɲolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e na, manɲ mɔ maa mo kyɛɛ e. Mɔna nyi akpaa nombii daale doo keɲ kaboena nyi maa mo kyɛɛ e koranɲ gba na, lee ɛmɛɛ dɔɔ te maa mo kyɛɛ e lee Kristo yele man. ¹¹ Kei gyae ke yela na ɔbɔnsam be nyiɲ tale di de dɔɔ ya. Nawolo nyi da gyeɲ wa adaose ɲan pou.

¹² Debanɲ keɲ mɔɔ gyu ka gyoo Torase donɔɔ man me kaa kolosi de Gbenɲgyoo Yesu Kristo nombia kpaakpaa ɲan nɛ, me naawɔ nyi de Gbenɲgyoo ta toro gbɛɛ fa manɲ nyi maa kolosi ɔ nombia ɲan botɔɔ. ¹³ Mɔna me wɔɛ te fɛɛ manɲ ya, nawolo nyi ma te naa me dɔɔ Tituse botɔɔ ya. Mena dɔɔ me kalaa Torasetena banɲ te me lanɲ Masedonia tɛɛle man. ¹⁴ Mɔna mɛɛ do Wurubuarɛ nɔɔ nawolo nyi Kristo te di ɔ kolala pou dɔɔ. Mena mɔ te lee Kristo dɔɔ, daa mɔ ne di de kolala banɲ dɔɔ debanɲ kamase. Kristo te tɛɛ de dɔɔ yela ɔ nombia ɲan man kagyeɲ te yaasee gyu yɛnanɲ kamase ɲgba kolo ofonɲte nɛ. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na, daa Kristotena yɛɛ ɲgba kolo ofonɲte nɛ balanɲ banɲ Wurubuarɛ ne lɛɛ ba nyee na balanɲ banɲ baa yɛɲ leki nɛ siaman. ¹⁶ Balanɲ banɲ baa yɛɲ leki nɛ gyaɲ na, ofonɲ kei yɛɛ ɲgba kolo wɔɲte keɲ gyae kako wɔ nɛ. Mɔna balanɲ banɲ Wurubuarɛ ne lɛɛ ba nyee nɛ dɔɔ, ofonɲ kei yɛɛ ɲgba kpene keɲ ne fa wɔ nyeedonɲ nɛ. Te amɔte kaboela na Kristo tom kei keyɛɛ? ¹⁷ Daa be doo ɲgba balanɲ banɲ bɛɛ mo Wurubuarɛ nombia ɲan di kebu nɛ ya. Mɔna daa dɔɔ

Wurubuare siaman na, de yee balan ban non Wurubuare ba lese te o be kpila daa, te dee tee Kristo doo mo de konoo pou yako o nombia nan anokoare man ne.

3

¹ Nombia da ayakon kenja ne, nawolo nyi da bese yaa dee kelee da wose baa yaa? Yaa kaboena nyi dee tela tone ken gyae ka lese daa wola ne kona non? Yaa dee lee tone ken gyae ka lese daa wola ne lee e gyan, ngba mena ken baale ne yee ne? ² Tekaboena nyi dee yee mena ya, nawolo nyi emee gbagba yena tone ken na lese de dinoo wola, ken Kristo be nmarase do de konoose man ne. Mena doo emee yena tone ken walan kamase waa kala na waa naa de dinoo. ³ Mena doo emee na wola la nyi, emee yena Kristo tone ken be tee de doo kon ne. Kei te yee tone ken boo mo nyinmaa yakaa nmarase ya. Mona Wurubuare felin te ba moowo nmarase ke. Ka te yee ngba mena ken gyanbatena ne nmarase gyakaa boya pansapansa doo ne ya, mona be nmarase na bo do deniwalan konoo man.

⁴ Dee yako mena nombia kenja pou nawolo nyi, dee lee Wurubuare di lee Kristo yele man. ⁵ Daa gbagba de don man na, nafa da tekaboena tom kei keyee ya. Nawolo nyi daa gbagba bee tale yee kolo de baam doo ya. De don pou lee Wurubuare gyan. ⁶ Non faa na daa don te de kaa bese Wurubuare nokebakese wole ken somra. Nokebakese wole kei don ta lee mmaraase nan boo nmarase see ne man ya, mona don kenan lee Wurubuare felin non gyan. Nawolo nyi mmaraase nan boo nmarase see ne ne kona yen. Mona Wurubuare felin non doo, non ne fa nyeedon bo.

⁷ Mosesi mmaraase nan doo, be nmarase na bo gyakaa boya patalapatala doo. Te deban ken Wurubuare ba mo mmaraase nan fa non Mosesi ne, ne konae Wurubuare gyoorobiiri man te ke yela Mosesi siagbee nalakeewo ken Iseraetena te tale kee o siagbee ya. Mona mena kenalakee kenan doo, na ke noo na yem. Mena doo akpaa nyi Mosesi mmaraase nan na mo yen kon

ne, konae na Wurubuare gyoorobiiri ken na, ⁸ kenan na Wurubuare felin non o ne fa nyeedon ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kei yee? ⁹ Nyi akpaa osom ken ne bu balan foo ne dana gyoorobiiri mena na, kenan na o som ken ne yele balan gbeneen na tenee Wurubuare siaman ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kenan yee? ¹⁰ Gyoorobiiri ken ke kyaa deban kei ne doo, te yeli gyoorobiiri ken nafa ke kyaa gyanba ken ne te naalaa. ¹¹ Akpaa nyi ken ka te kyaa kekpa ya ne konawo na gyoorobiiri na, kenan na ken gyae ke kyaa kekpaakekpa ne wui gyoorobiiri gyae ka bo kela ke.

¹² Ken de dana mena loo kegyakaa kei doo, te dee tale gyoo de konoo kolosi. ¹³ Daa be doo ngba Mosesi non o ba mo kolo wu o siagbee, na Iseraetena be nyin naa o siagbee deban ken kenalakee ken noo na yem ne ya. ¹⁴ Ke yee anokoare ke nyi, na ba agyuense ta toro ta na baa nyii Wurubuare nombia nan man ya. Te kaa lii na gyen kei ne, akpaa bee kala Wurubuare nombia nan doo nokebakesee bene ken man ne, boo ne nyii ne man ya. Na yee yaa ngba kolo see wue ba agyuense doo ne. Nawolo nyi de Gbengyoo Kristo keledi kaagen ne gyae la ke tale gyusu walan agyuen, na o kala Wurubuare nombia nan na, waa tale nyii ne man. ¹⁵ Kaa lii na gyen kei koran ne, akpaa Iseraetena de kala Mosesi mmaraase nan na, boo ne nyii ne man ya. Yee yaa ngba kolo see wue ba agyuense doo ne. ¹⁶ Mona akpaa nyi nolo da mo o wose fa de Gbengyoo Kristo na, waa gyusu kpene ken wue walan nonan agyuen doo ne, na waa nyii o nombia nan man. ¹⁷ Nawolo nyi de Gbengyoo Kristo na Wurubuare felin non yee dokolon. Te botoo ken de Gbengyoo felin non kyaa na, walan ne nyin o wose lee mmaraase nan tee. ¹⁸ Te daa ban kolo be wue de siagbee ya ne, dee lese de Gbengyoo gyoorobiiri ken wola. Wurubuare felin non ne kyeeke de dinoo na ke yee ngba Kristo dinoo ne, te deban kamase mo na dee nyin o gyoorobiiri ken kpu. Mena nombia kenja lee de Gbengyoo Kristo

gyaŋ. Nɔn mo yena Wurubuaɛ felin ɔn.

4

Wurubuaɛ doŋ doo Kristotena man

¹ Lee mena keŋ Wurubuaɛ be wii de waraŋase, te ɔ ba mo tom kei do daa de nyinmaa man doo nɛ, doo ne yee ya.

² Mena doo te da lese da wose lee desɛn nombia man, te doo ne yɛɛ kolo mo weese ya. Doo na mo adao gbɛɛnenɛ man mo kolo kyakale na Wurubuaɛ nombia ɔn ya. Mɔna dɛɛ lese Wurubuaɛ nombia ɔn nɛ yɛɛ anokoare nɛ man nideli, na walaŋ kamase kagyɛn nyi kpene keŋ dɛɛ yɛɛ nɛ, te yɛɛ dekara Wurubuaɛ siaman ya. ³ Te akpaa Kristo nombia kpaakpaa ɔn yɛɛ nombia aweesenɛ ɔ na, kenanɛ na nɛ yɛɛ nombia aweesenɛ ɔ bo fa balan ban baa yo nɛ baagenɛ. ⁴ Mena balan kɛwɔ bɛɛ lɛɛ nombia kpaakpaa ɔn di ya, nawolo nyi ɔbɔnsam ɔn ɔ yɛɛ tɛɛle kei doo gyoo e nɛ, ta mo wɔ do ditɛntɛ man. Mena doo boɔ ne naa keŋmanjɛe keŋ doo nombia kpaakpaa ɔn na lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ ya. Te boɔ ne naa, na baa gyeŋ nyi Kristo yena Wurubuaɛ dinɔɔ gbagba ɔn ya. ⁵ Nombia ɔn dee kolosi fa ɔn nɛ, te yɛɛ daa gbagba da wose man nombia yaa dee kolosi fa ɔn ya. Mɔna Yesu Kristo nombia kpaakpaa ɔn yaa dee kolosi fa ɔn, nyi ɔn yena de Gbenɔgyoo te ɔn mo doo te dɛɛ som ɔn. ⁶ Nawolo nyi Wurubuaɛ ɔn ɔ be yako nyi, “Keŋmanjɛe dɛɛ lee ditɛntɛ man ɔmanjɛe nɛ,” ɔn ke yela la te keŋmanjɛe ɔmanjɛewɔ de konɔɔse man, na ke yela dɛɛ gyeŋ Wurubuaɛ gyoorobiiri keŋ doo Kristo man nɛ.

⁷ Mɔna daa ban Wurubuaɛ gyooro abɔɔ keŋa doo de man nɛ, de yɛɛ ɔnba kpene keŋ boɔ mo tɛɛle ma ke nɛ. Na ka wola nyi doŋ dinaa keŋ doo de man nɛ, lee Wurubuaɛ gyaŋ. Ke ta lee daa gbagba gyaŋ ya. ⁸ Dɛɛ naa diyem lee gbɛɛ kamase man, mɔna da senjɛe keŋkeŋ. Debanɛ ɔnaale man na da agyuen bee doo debodokolonɛ ya, mɔna da wose bee gbirisi daa ya. ⁹ Bɛɛ naase daa diyem, mɔna Wurubuaɛ bɛɛ lese ɔ sia yela daa ya. Bɛɛ gyo daa lo yɛn yɛn, mɔna doo

na yem ya. ¹⁰ Wee na wee na dɛɛ naa diyem yɛn yɛn da wose man, ɔnba mena keŋ Yesu mo be naa nɛ. Na kawola nyi nyeedonɛ keŋ Yesu dana nɛ, keŋ ke te daa mo dana. ¹¹ Daa ban de kyaa na de sia nɛ, wee na wee na lee Yesu doo bɛɛ lese daa fa yɛn. Na ke yela walaŋ kamase kena nyi, Yesu nyeedonɛ keŋ doo daa ban da wosenaane kei gyaɛ ka yɛn nɛ mo man. ¹² Lee mena doo daa ne gyaŋee na yɛn nombia wee kamase, na ɛmɛɛ kɛnyinɛ nyin nyeedonɛ kekpaɛ.

¹³ Wurubuaɛ nombia anmarasenɛ see yenaŋ daale ne yako nyiaa, “Me lɛɛ Wurubuaɛ nombia di doo, te me kolosi ɔ nombia.” Keleɛdi dokolonɛ kenanɛ te daa mo lɛɛwɔ di, mena doo te dee kolosi ɔ nombia nɛ. ¹⁴ Da gyeŋ nyi Wurubuaɛ ɔn ɔ be gyuuusu de Gbenɔgyoo Yesu lee yɛn man nɛ, waa ta Yesu doo gyuuusu daa na waa mo ɔn kpu na daa kaa senɛ ɔn Wurubuaɛ siaman. ¹⁵ ɛ deeli doo te nombia keŋa pou konawɔ mena, na ɔnba mena keŋ Wurubuaɛ ba mo ɔ bɛɛɛ boele balan burum te ɔ ne lɛɛ ba nyee nɛ, ke yela baa fane fa Wurubuaɛ karanɛ nideli na baa lese ɔ yele.

¹⁶ Lee mena doo da wose bɛɛ yɔkɔse daa ya. Nawolo nyi keŋ na da wosenaane kɛɛ yɔkɔse kei koranɛ nɛ, de dinɔɔ wɔle keŋ doo kee nyin doŋ wee kamase. ¹⁷ Diyem keŋ dɛɛ naa debanɛ kei nɛ, ka be gyaɛ ke kyare ya na ka te lam. Ke gyaɛ ke yela dee nyin gyoorobiiri keŋ gyaɛ ke kyaa kekpaakekpaɛ, keŋ ka dokoso be kyaa ya te ka kela diyem keŋ dɛɛ naa nɛ. ¹⁸ Mena doo, doo na mo de loo gyakaa abɔɔ ɔn dɛɛ naa na de sia fonɛɛ nɛ doo ya, mɔna dɛɛ mo de loo bo gyakaa abɔɔ ɔn doo ne naa na de sia ya nɛ doo. Nawolo nyi abɔɔ ɔn dɛɛ mo de sia naa ɔ na nɛ, nɛ bɛɛ kyare ya na ɔ na te lam. Mɔna abɔɔ ɔn doo na mo de sia naa ɔ na nɛ, nɛ gyaɛ ke doo kekpaakekpaɛ.

5

Da dekyae wɔle Wurubuaɛ gyaŋ

¹ Da gyeŋ nyi tɛɛle kei doo de kyaa nɛ, doo gyaɛ dɛɛ kyare ya na de ta yem. Mɔna akpaa da yem na, Wurubuaɛ waa

fa daa wosenaane wole adido, kenj ka te yee tæele kei dɔɔ wosenaane ke ya. Wurubuare gbagba yee na ke, te ke gyae ke kyaa kekpaakekpaa. ² Debanj kei na dæe kekete da wose man, nawolo nyi dæe gyae nideli nyi Wurubuare waa faa daa mena wosenaane wole kei. ³ Nyi akpaa Wurubuare da mo ke do daa na, dɔɔ gyae dæe ta ditenteli ya. ⁴ Debanj kenj de sɛɛ de doo wosenaane kei man nɛ, dæe yeyee ngba kasolo daale na nɛre na daa nɛ. Na dæe yako baa nyi yenj yaa dæe gyae debokeiman ya. Mɔna nafɔ da kegyaebii yena nyi Wurubuare waa mo wosenaane wole kenj kyaa adido nɛ do daa. Na wosenaane wole kenj kaa kyaa wosenaane bene kenj na yem nɛ nawɔɔ man. ⁵ Wurubuare gbagba desina na daa fa mena kekyekee kenan, te ɔ moo ɔ felinj non do de man. Non te ɔ moowɔ see ateta, mo kyanj abɔɔ njan pou waa kaa yee fa daa nɛ nae.

⁶ Mena dɔɔ debanj kamase na da wose bɛɛ yɔkɔse daa ya. Da gyenj nyi debanj kenj de sɛɛ de kyaa wosenaane kei man kɛbo nɛ, de ta gyoo ta botɔɔ kenj de Gbenjgyoo Yesu kyaa nɛ ya. ⁷ Da ke kyaa tæele kei dɔɔ nɛ, nombia njan dɔɔ lɛɛ di nɛ njan te de silana. Na abɔɔ njan dæe naa na de sia nɛ, te de silana ya. ⁸ Lee mena dɔɔ de dana lookegyakaa nideli. Nafɔ da kegyaebii yena nyi, dæe lee wosenaane kei man na de kaa kyaa de Gbenjgyoo Yesu gyanj. ⁹ Mena dɔɔ nyi de kyaa tæele kei dɔɔ bo o, yaa da yenjae o, kpene kenj dɔɔ dæe yase de sia yena nyi, dæe yee kpene kenj gyae ka gyoo de Gbenjgyoo Yesu sia. ¹⁰ Nawolo nyi kaboena nyi walanj kamase waa kɔn kaa senj Kristo siaman na waa di ɔ nombia, na waa tɔ walanj kamase kom ngba mena kenj ɔtenate be yee ɔ tom tæele kei dɔɔ nɛ. Dukum dana ka kom ketɔ, te debam mɔ dana ka kom ketɔ.

Yesu dɔɔ te daa na Wurubuare dana dɔɔre

¹¹ Da gyenj Wurubuare keyee kedoobii man dɔɔ, te dæe do balanj kakyenj Wurubuare ɔsom man. Wurubuare gyenj de dinɔɔ, te dæe lɛɛdi nyi emɛɛ mɔ ɛ gyenj de dinɔɔ lee ɛ konɔɔse man. ¹² Te yee nyi da bese yaa dæe kɛlɛɛ da wose bo fa njan ya.

Mɔna dæe tɔɔse non nombia njan gyae ke yela ɛ ke tale gyina ɛ wose adido lee daa dɔɔ nɛ bo. Dekɔn mena na, ɛ ke tale nyinj nombii yako balanj banj bee gyina ba wose adido lee abɔɔ njan bɛɛ mo be sia naa njan nɛ dɔɔ, kela njan nje doo deniwalanj konɔɔ man nɛ. ¹³ Akpaa nombia kenja dɔɔ te ɛ yako nyi da nyeeya ne wɔlɛɛ na, nje wɔlɛɛ fa Wurubuare. Te akpaa da nyeeya doo mɔ na, kenan na emɛɛ dɔɔ te da nyeeya doo. ¹⁴ Kristo kegyae kenj te di da nyee, nawolo nyi da gyenj nyi non lɛɛ na balanj pou yenj yenj. Mena dɔɔ yee yaa ngba balanj pou yenja la nɛ. ¹⁵ Kristo yenja la fa balanj pou, na ke yela banj be kyaa na be sia nɛ be nyinj kyaa fa ba wose ya. Mɔna baa kyaa fa Yesu Kristo non ɔ ba yem fa wɔ, te Wurubuare be gyusu e nɛ.

¹⁶ Mena dɔɔ lee nɛnɛɛ ne gyu na, dɔɔ ne kɛɛ balanj ngba mena kenj tæele kei dɔɔ balanj ne kɛɛ wɔ nɛ ya. Gyangba kenj na, nafɔ de kɛɛ Kristo mɔ mena. Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ, dɔɔ na tekaa kɛɛ e mena bela ya. ¹⁷ Lee mena dɔɔ akpaa nyi nolo de lɛɛ Kristo di na, ɔ ta bese walanj wole. ɔ dinɔɔ bene kenj te lam, te nɛnɛɛ ɔ te nyinj dinɔɔ wole. ¹⁸ Nombia kenja pou lee Wurubuare gyanj. Non tɛɛ la Yesu Kristo dɔɔ desina daa na non Wurubuare nsana, te ɔ faa daa tom nyi dæe yako ɔ nombia kenja, na dæe mo desina non na balanj nsana. ¹⁹ Nombii kenj dæe yako non yena nyiaa, Wurubuare tɛɛ la Kristo dɔɔ desina non na balanj pou nsana, te ɔ moo be nombiakumɛɛ pou kyee wɔ. Te ɔ moo non na balanj nsana kedesina tom kei do daa de nyinjmaa man. ²⁰ Mena dɔɔ daa yena Kristo kpilala banj da senjɛɛ ɔ nawɔɔ man, kenj Wurubuare ne tɛɛ de dɔɔ kolosi sola non. Da senjɛɛ Kristo nawɔɔ man dæe sola non nyi, ɛ yela emɛɛ na Wurubuare nsana keyee gyonj. ²¹ Kristo te yee nombiikum kamase ya. Mɔna Wurubuare yela ɔ kaa moo de nombiakumɛɛ pou seele. Te ɔ yenjawɔ ngba nombiakumɛɛyɛere nɛ, na ke yela de nombia ka tenee Wurubuare siaman lee non Kristo dɔɔ.

6

¹ De yee balanj banj daa na Wurubuare ne yee na tom. Lee mena dɔɔ dæe

waase ñon bo nyiaa, ε na yeli Wurubuare berεε kenj ɔ ba mo boele ñon ne ke yεε yakaa ya. ² Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see yakowɔ yenanj daale nyiaa,

“Wurubuare kpa debanj kenj kaboena nyi maa wii ñon ne,
me nyii ε ke fane.

Debanj kenj mo kaboena nyi maa lee ε nyee ne, me lee ñon.”

Te manj Pɔɔl ne yako ñon baa ε ke nyii nyiaa, nenεε yena debanj kenj kaboena nyi Wurubuare waa wii ñon. Gyenj wee kei yena nyeekeleεwee kenj.

Diyem kenj Pɔɔl be naa

³ De bεε gyae nyi ñolo ke wɔleε da yele lee tom kenj dεε yεε ne man ya. Mena dɔɔ dεε yεε kakyenj nyi dɔɔ yεε kolo, na ñolo kenyinj gbεε mo ayimεε wuu daa ya. ⁴ Lee mena dɔɔ de nombia ayεesa pou man na, dεε lese wola ñon nyi de yεε Wurubuare tewulεεwɔ. Nawolo nyi de nyinja konɔɔ senj kenkenj de kayeyεε, na debanj kenj da wose be kyanj daa ne, na de kaale burum man. ⁵ Be tuku daa nideli wɔnjee daa balan man, te be kyanja daa tɔ deni. De kyanja da wose yεε tom nideli kenj nyi dɔɔ ne nyinj dosoronj gba dee doo ya, te de tεεwɔ mo na tanam. ⁶ Dεε lese wola nyi de yεε Wurubuare tewulεεwɔ, mo lee da kekyaabii kenj ayimεε be doo ke man ya ne man. Da gyenj Wurubuare nombia ñan, te dee nyinj konɔɔ te dεε yεε deeli. Wurubuare felinj ñon doo de man, te dεε gyae balanj anokoare man. ⁷ Nombii na anokoare te dee kolosi, te dεε yεε kpene kamase mo bo lee Wurubuare donj man. De nombia ñan tenεε Wurubuare siaman ne, te de dana demena na dunolunj ñgba yoo abɔɔ ne. Ñan te dεε mo yoo lee da wose.

⁸ Baale na lese da yele, te baale mo na do daa desenj. Baale na tee daa, mɔna baale mo ne keleε daa. Baale ne keε daa nyi de yεε akereetenawɔ, mɔna de nombia doo na ke gbεε. ⁹ Baale gyanj na, da te yεε balanwɔ ya, mɔna da yele ta lee nideli. Kayeyεε dɔɔ akpaa n naa daa na n kpa dεε yem baa, mɔna de dana nyeedonj. Bεε naase daa diyem nideli, mɔna de bεε

yem ya. ¹⁰ De donj waranjase man, mɔna Kristo dɔɔ dee di gyonj debanj kamase. De donj na diyem, mɔna dee yeli balan burum ne nyinj abɔɔ kpaakpaa lee Wurubuare gyanj. De donj ñgba balan banj bɔɔ dana kolo ya ne, mɔna Kristo dɔɔ kolo na kolo bee hia daa ya.

¹¹ Me tebia Korintotena, da te kolosi nombii na anokoare kenj fa ñon, kenj de ta mo kolo weese ñon ya. Te dεε gyae ñon nideli lee de konɔɔ man. ¹² De bεε wɔnj da wose lee ε man ya, mɔna emεε ne wɔnj ε wose lee de man. ¹³ Mee kolosi baa fa ñon ñgba mena kenj maa kolosi fa me bia ne. Mena dɔɔ ε na wɔnj ε wose lee de man na daa mo ke wɔnj da wose lee ε man ya.

Emεε na balan banj ba te yεε Kristotewawɔ ya ne, na yεε nɔɔdokolonj ya

¹⁴ Emεε na balan banj ba te yεε Kristotewawɔ ya ne na yεε nɔɔdokolonj ya. Emεε gbagba ε keε nyi, walanj ñon ɔ nombia tenεε Wurubuare siaman na walanjkum baa tale yεε nɔɔdokolonj? Yaa ditinjεε na kenmanjee gyae ke tale kyaa bom? ¹⁵ Lonjoro wonji doola Kristo na ɔbonsam nsana? Yaa Kristo walanj na walanj ñon ɔ te yεε Kristo walanj e ya ne baa tale yεε nɔɔdokolonj. ¹⁶ Lonjoro wonji doola Wurubuare ɔsom deni na bane nsana? Daa yena Wurubuare ñon ɔ kyaa kekpaakekpaa ne ɔsom deni kenj. Wurubuare gbagba yakowɔ ɔ nombia anmarasenj see ñan man nyiaa,

“Maa kyaa be man, na maa kpu na wɔ,
na maa yεε be Wurubuare,
na banj mo ke yεε me balanj.

¹⁷ ε lese ε wose lee be man, na ε ke tira ε wose na wɔ.
ε na tina kpene kenj ka wose dana ayimεε ne ya.

ε yεε mena na, maa lee ñon do.

¹⁸ Maa yεε ε kya,

na emεε mo ke yεε me bia.

Nne yaa de Gbenjyoo Wurubuare donje ñon ne yako.”

7

¹ Me gyoona kpaakpaa, Wurubuare te wulaa yako see nyi waa yεε mena abɔɔ kenja pou fa daa. Mena dɔɔ ε yela dεε lese ayimεε kamase ñan ne wɔleε da

wosenaane na da woo ne leki. E yela Wurubuarɛ keyee ke doo de man, na dee desina da wose nideli see fa e, na dɛɛ mo obuo fa e lee da kekyaabii man.

Pɔɔl sia kagye

² E booli ε wose na daa, na ε ka mo ε konɔɔ pou fa daa. Da te yɛɛ ɲolo nombiikum daale ya. Da te wɔlɛɛ ɲolo nyee ya, te de ta ɲere ɲolo mɔ do ya. ³ Mɔɔ ne yako mena nombia kenja na maa mo bu ɲon fɔɔ ya. Me wulaa yako ɲon kaa lan nyiaa, dɛɛ gyae ε nombia nideli lee de konɔɔ man. Mena dɔɔ nyi nyeedon man o, yɛɛ man o, daa na ɲon yaa. ⁴ Mɛɛ lɛɛ ɲon di nideli te lee ɛmɛɛ dɔɔ mee gyina ma wose adido tɛɛle kei dɔɔ. Ken na da diyem ken dɛɛ naa kei koran ne, mena dinɔɔ kei na do man kakyen nideli te gyon ken doo me man mɔ ne be tan ɔto ya.

⁵ Deban ken dɔɔ kɔɲ Masedonia tɛɛle man ne, de te nyin da wose gba koran dɛɛ kyaa fɛɛfo ya. Balan naase daa diyem lee gbɛɛ kamase man. Baale korowɔ sen tia daa, yela gyakolon gyoo daa. ⁶ Mɔna Wurubuarɛ ɲon ɔ ne yako do balan ban dekokɔrɔkɔɔ be kyan wɔ ne, ɲon tɛɛ la Tituse ɲon ɔ ba lee ε gyan ne dɔɔ kɔɲ kaa yako do daa mɔ. ⁷ Na Tituse kekɔɲ kaagen ken doo na daa kakyen ya, mɔna kakyen ken ε ba do e ne mɔ kpuɛ. Nawolo nyi ɔ yako daa mena ken me nombia ne gyɔ ɲon loo, na mena ken ε ne wii man, na mena ken ε be desina ε wose nyi ε ke yoo sen me wɔle ne. Mena dɔɔ te yeli me sia ta gye nideli.

⁸ Me nyiiwɔ nyi tɔne ken mɔɔ ɲmarase yelee ɲon ne te fɛɛ ε wɔɛ ya. Mɔna te takaa man ɲgba mɔɔ ɲmarase ke ne ya. Me naawɔ nyi tɔne kenan man nombia takaa ɲon berɛ, mena dɔɔ takaa man mɔ. Mɔna ma gyen nyi ka be gyae ke takaa ɲon kekpaakekpaa ya. ⁹ Lee mena dɔɔ nenɛɛ dana man gyon. Te yɛɛ nyi ken tɔne ken man nombia be takaa ɲon dɔɔ ya, mɔna ken ka be yelee ε be kyɛɛkee lee ε gbɛɛnen kumɛɛ man dɔɔ. Nawolo nyi ka ke takaa ɲon ken yɛɛ Wurubuarɛ kegyaabii man ke. Mena dɔɔ da gyen nyi da te yɛɛ ɲon kolo kum ya. ¹⁰ Kolo de

takaa ɲolo lee Wurubuarɛ kegyaabii man na, ne yelee ɔ ne kyɛɛkee lee ɔ gbɛɛnen kumɛɛ man na ɔ kaa nyin nyeekeleɛ. Ke bɛɛ takaa ɔtenate wɔle wɔle bela ya. Mɔna nyi kolo de takaa ɲolo ken ka te yɛɛ Wurubuarɛ kegyaabii man ke ya na, kɛɛ mo ɔtenate gyu yɛɛ man. ¹¹ Ketakaa ken be yɛɛ Wurubuarɛ kegyaabii man dɔɔ, ε kɛɛ nombia kpaakpaa ɲan ba lee ke man kɔɲ. Te yeli ε te yase ε sia ε kaa lese wola walan kamase nyi, ε ba gyen kolo lee nombiikum ken man ya. E gyen ban nideli lee nombii kenan dɔɔ, te gyakolon mɔ gyoo ɲon. Te yeli ε ne gyae me nombia, te ε loo gyakaa nyi ε kena man. Te yeli ε te yase ε sia ε ke desina nombia ɲenan man, na ε ke wɔɲ dukumyɛɛre ɲon denɛle. Lee gbɛɛ kamase man na, ε ta lese wola nyi ε ba gyen kolo lee nombiikum kei man ya.

¹² Mena tɔne ken mɔɔ ɲmarase yelee ɲon ne, na walan ɲon ɔ be yɛɛ dukum, yaa ɲon bɔɔ yɛɛ dukum tia e ne baagen dɔɔ te me ɲmarase ke ya. Mɔna me ɲmarase ke bo na Wurubuarɛ ke yela ε ka gyen lee ɛmɛɛ gbagba ε konɔɔ man nyi, de nombia yɛɛ ε nombia ɲa Wurubuarɛ siaman. ¹³ Mena abɔɔ kenja pou na do daa kakyen.

Kei wɔle na, deban ken dɔɔ naa nyi Tituse sia ta gye lee mena ken ε popou be kyɔ e, te wa agyuen be yɛɛ e dokolon ne, yɛɛ daa mɔ gyon nideli. ¹⁴ Me kelɛɛ ɲon fa Tituse, te ε te yeli desɛɲ ke kyan man ya. Mena ken kpene kamase ken dɔɔ yako ɲon yɛɛ ampan ne, mena mɔ te da ke kelɛɛ ɲon fa Tituse ken te kaa yɛɛ ampan. ¹⁵ Akpaa ɔ kɛɛ mena ken ε be bu e, na mena ken ε ba mo obuo lɛɛ e ne, ne yeli ɔ ne gyae ɲon nideli kpu. ¹⁶ Dana man gyon nideli, nawolo nyi ma gyen nyi maa tale mo ma wose lɔ ε dɔɔ nideli.

8

Wɔɛ keyɛɛ

¹ De tebia, dɛɛ gyae ε ka gyen Wurubuarɛ berɛɛ ken ɔ ba mo boele Kristotena ban be kyaa Masedonia tɛɛle dɔɔ ne. ² Be naa diyem nideli. Mɔna gyon dinaa ken doo be man dɔɔ ne, ken na ba

diyem koran na bee yee woe nideli lee balan aboo kefa man. ³ Mee di adanse lee ba wose man nyiaa, be faawo lee ban gbagba be konoo man ba ketalebii man ken nolo ta nere wo ya. Maa tale yako nyi, be faawo kela be don oto gba. ⁴ Ken na ba diyem koran na, ba sola daa nideli nyi dee fa wo gbee na baa kyo Kristotena ban be kyaa Gyudia teele man ne. ⁵ Be yee kpene ken da te gyakaa loo gba nyi baa yee ya ne. Be tangbese wo mo ba wose fa de Gbenjyoo Yesu, kenan wole na te ba moo ba wose fa daa mo Wurubuare kegyaebii man. ⁶ Mena doo da sola Tituse nyi, mena ken o be tan fi koba kelee asee o na mo kyo ayematena ne, waa yee kakyen na waa kyo non na e ke yee ke kelii oto. ⁷ Ma gyen nyi e ne tale yee kpene kamase nideli, lee e keledi na e kekolosi na e nombia kagyen, na e kakyen kado, na e balan kegyae pou man. Mena doo e yee kakyen na e ke yee e koba kefa tom ken mo nideli.

⁸ Te yee nyi mee nere non bo ya. Mona mee gyae maa mo Masedoniatena kakyen ken bee yee lee balan aboo kefa man ne, mo maa na non na maa naa mena ken emee mo e balan kegyae doo. ⁹ E gyen mena ken de Gbenjyoo Yesu Kristo beree ken doo. E gyen nyi o yee gyoorobu e, mona lee emee doo te o kaa bese diyemte, na o diyem ken ke yela emee ka bese gyoorobia.

¹⁰ Nombia nan me dana maa kolosi fa non lee nombia kena man yena nyiaa, kaboena nyi yaa toole kpene ken e be ban nae e ne yee lee dewii ken ne. Dewii na emee kyan na gbee ken e ne gyae nyi e ke fa aboo, te emee mo tangbee la fa aboo nenan. ¹¹ Mena doo tom ken e be fiasse e ne yee ne, e gyen yee ke kelii oto. Kegyae ken e ne gyae nyi e ke fa ne, e mo mena kegyae kenan fa kelii oto lee e ketalebii man. ¹² Nyi akpaa nolo ne gyae nyi waa fa kolo lee o konoo man na, kpene ken o dana te o na lese fa lee o konoo man ne, ken na gyoo na Wurubuare sia. Na kpene ken o be dana waa fa ne ya. ¹³ Na da kegyaebii yena nyi baale wose dee fee wo, na emee wose kekyan non ya. Mona kpene ken dee gyae yena nyi, e popou

wose dee fee non kyeekyee. ¹⁴ Deban kei doo emee dana, mena doo kaboena nyi yaa kyo ban ba wose be kyan wo ne. Na wee daale emee mo wose de kyan non na, ban mo ke nyin kyo non. Dekon mena na, e popou wose gyae ke fee non kyeekyee. ¹⁵ Wurubuare nombia anmarasen see yakowo lee weenee nan Wurubuare be fa Iseraetena lee adido ne wose man nyiaa, "Walan non o be yilaa na burum na, o nonooole te o nyinawo. Te non mo o be yilaa kyomii ne, non mo nyina o nonooole bo."

Pool kekpila Tituse Korinto donoo man

¹⁶ Mee fa Wurubuare karan ngba mena ken o be yeli Tituse ne gyae e nombia, ngba mena ken man mo ne gyae e nombia ne. ¹⁷ Na ken doo waase Tituse doo te o sese wo nyi waa kon e gyan ya. Mona e nombia wulaa gyoo e loo, te o wulaa yee wa agyen nyi waa kon e gyan. ¹⁸ Dee kpila de gyoo Kristobaale nolo nyi waa kpu na Tituse na baa kon e gyan. De gyoo nonan kee tee kolosi Kristo nombia kpaakpaa nan doo, te yeli o te nyin yele Kristotena pou man. ¹⁹ Agyakan yena nyi, Kristotena ban pou lese na e nyi waa kpu na daa na dee ta lee kobase nan dee lee ne. Mena tom kei de don ee dee yee ne, na lese Wurubuare yele te kee lese de kakyen ken daa mo na doo na dee mo kyo non ne wola. ²⁰ Dee kee da wose doo nideli ken nyi, nolo be nyin nombiikum daale kolosi lee da wose man, lee mena ken dee mo tela mena kobase nan e ne faa ne ya. ²¹ Nawolo nyi da kegyaebii yena nyi, dee yee kpene kamase ke gbee doo. Na dee yee ke bo nyi ka gyoo Wurubuare waagen sia ya, mona ka gyoo denibalan mo sia.

²² Dee kpila de gyoo Kristobaale nolo non daa na e ne yee tom ne, nyi waa kpu na wo na baa kon e gyan. De ta gyoo o man naa nyi, gbee kamase man na o dana kakyen. O sia te yee nyi waa kon e gyan na o kaa kyo non, nawolo nyi o te lee non di nideli. ²³ Tewulee kewo man na, Tituse yena walan non daa na e ne yee tom dokolon som non. Tewulee akan ban doo, Kristotena ban lese na wo nyi be kaa sen be nawoo man, na baa lese Kristo

yele. ²⁴ Mena dɔɔ ɛ lese ɛ balan kegyae kenj wola wɔ, na ke yela baa gyenj kpene kenj dɔɔ dee gyina da wose adido lee ɛ dɔɔ nɛ, na Kristotena banj man balan pou ke nyinj naa.

9

¹ Lee toto kenj ɛ na doo nyi baa mo kyɔ ɛ tebia Kristotena nɛ dɔɔ, nafa tekaboena nyi maa nmarase non kolo lee ka wose man bela ya. ² Nawolo nyi ma gyenj mena kenj ɛ ne yɛɛ kakyenj nyi ɛ ke kyɔ ɛ tebia lee ɛ konɔɔ man. Mena dɔɔ ne yeli mɛɛ kelɛɛ non fa Masedoniatena. Mɛɛ yako wɔ nyi leenanj dewii te emɛɛ banj ɛ kyaa Akaya tɛɛle man nɛ, desina ɛ wose fa mena toto kei kado. Kakyenj kenj ɛ dana ɛ na do mena toto kei nɛ ta do balan burum mɔ kakyenj. ³ Mee kpila tewulɛɛ kɛwɔ ɛ gyanj na de kɛɛ kelɛɛ non kenj nɛ be yɛɛ yakaa ya. Nawolo nyi debanj kamase na, mɛɛ kelɛɛ non fa Kristotena banj be kyaa Masedonia nɛ nyi emɛɛ dɔɔ ɛ tanj desina ɛ wose see. ⁴ Akpaa nyi ɛ te desina ɛ wose ya te Masedoniatena baale de sila manj kɔnj na, baa kaa naa nyi me kɛɛ kelɛɛ non kenj nɛ yɛɛ yakaa. Dekɔnj mena nɛ na daa daagenj ne gyae la dee di desenj ya, mɔna emɛɛ mɔ ɛ sia gyae ka yenj. ⁵ Mena dɔɔ me kɛɛ ke nyi, kaboena nyi maa kpila tewulɛɛ kɛwɔ na baa kyanj gbɛɛ kɔnj ɛ gyanj na ɛ ke nyinj yilaa abɔɔ njan ɛ be yako see nyi ɛ ke fa nɛ see. Kenanj na akpaa me kɔnj na be gyae ke yɛɛ nyi mɛɛ njere non bo ya, mɔna emɛɛ gbagba faa la lee ɛ konɔɔ man.

⁶ ɛ tɔɔse nyiaa, nyi akpaa njolo te sɛɛ njmatee abɔɔ bia ka bo ya na, mena mɔ te ɔ be gyae waa kara ka bo ya. Mɔna akpaa njolo de njmatee abɔɔ bia burum na, mena mɔ te waa kara burum. ⁷ Mena kenj walanj kamase be yako see nyi waa fa lee ɔ konɔɔ man nɛ, waa fa mena. Te yɛɛ nyi bɛɛ njere e bo ya. Nawolo nyi walanj non ɔ ne booli ɔ sia fa kolo lee ɔ konɔɔ man na, non te Wurubuare ne gyae. ⁸ Wurubuare waa tale mo ɔ bɛɛɛ kenj boele non, na waa yela ɛ ke nyinj kpene kamase kenj ɛ ne gyae debanj kamase. Waa yela ɛ ke nyinj gbaa, na ɛ ka mo njaaɛ yɛɛ deeli. ⁹ Wurubuare

nombia anmarasenj see yakowɔ yenanj daale nyiaa,

“Wurubuare te gyuusuu ɔ nyinjmaa ɔ ne fa ayematena abɔɔ.

ɔ bɛɛɛ kenj ɔ dana nɛ be gyae ke tanj ya.”

¹⁰ Wurubuare ne faa na woofarale abɔɔ duulunj, te non ke ne faa na daa weenɛɛ. Mena dɔɔ waa fa non abɔɔ njan ɛ ne gyae nɛ pou na waa yela njɛ ke wuku. Na ɛ kenyinj yɛɛ wɔɛ nideli fa ayematena.

¹¹ Wurubuare waa yela ɛ ke nyinj ɛ wose nideli kpene kamase man, na ɛ ke tale yɛɛ wɔɛ debanj kamase. Te mena kenj ɛ ne tɛɛ de dɔɔ fa balan abɔɔ nɛ, gyae ke yela balan ke fa Wurubuare karanj.

¹² Nawolo nyi mena wɔɛ ya aneyɛɛnj kei nɛ, te yeli Kristotena burum te nyinj kpene kenj bɛɛ gyae, te bɛɛ lese Wurubuare yele nideli. ¹³ ɛ ta lese ɛ dinɔɔ wola lee ɛ deeli keyɛɛ kenj man. ɛ deeli keyɛɛ kenj gyae kawola nyi na Kristo nombia kpaakpaa njan njaaɛnj te ɛ lɛɛwɔ di ya, mɔna balan baa naa nyi ɛ ne di Wurubuare nombia njan dɔɔ. Lee mena dɔɔ balan baa lese Wurubuare yele. ¹⁴ Baa fane fa non nideli lee be konɔɔ man. Nawolo nyi bɛɛ naa Wurubuare bɛɛɛ dinaa kenj doo ɛ man nɛ. ¹⁵ ɛ yela dɛɛ do Wurubuare nɔɔ, nawolo nyi ɔ bɛɛɛ kenj ɔ ba mo boele denibalanj nɛ ka dokoso be kyaa ya.

10

Pɔɔl kawola nyi ɔ yɛɛ Kristo kpilale e ampanj

¹ Manj Pɔɔl gbagba ne waase na non nombii kei dɔɔ. ɛ man baale ne yako nyi akpaa me kyaa ɛ gyanj na mɔɔ dana nɔɔdonj ya. Mɔna akpaa ma lee ɛ gyanj na, me nɔɔdonj kela kpene kamase. Mɛɛ mo de Gbengyoo Kristo konɔɔ kenyinj na ɔ wose keyɔkɔse mɛɛ sola non nyiaa, ² akpaa me kɔnj ɛ gyanj na ɛ na yeli maa mo sibiiyam kolosi na non, njgba mena kenj maa kolosi na banj bɛɛ yako nyi dɛɛ yɛɛ da abɔɔ bo njgba tɛɛle kei dɔɔ balan nɛ ya.

³ Doo nyi de yɛɛ denibalanjwɔ, mɔna na tɛɛle kei dɔɔ balan adao gbɛɛnenj te dɛɛ mo yoo ya. ⁴ De yoo abɔɔ njan dɛɛ mo yoo nɛ, te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ yoo abɔɔ ya. Mɔna njɛ yɛɛ yoo abɔɔ njan njɛ donj ba lee

Wurubuare gyan. Mena yoo aboo nenan, ne tale yokose obonsam kpene kamase ken kyaa taele kei doo ne. ⁵ Dee mo de yoo aboo kenja di anmaaren kamase doo, te dee bese mo ja di kpene kamase ken na koro sen tia Wurubuare nombia nan ne doo. Dee mo ja di agyuense kamase doo, na ne ke nyii Kristo dei. ⁶ Da te desina da wose nyiaa, akpaa e mo e konoo pou fa Kristo na daa mo dee won walan kamase non waa yee denjele donj tia Kristo ne denjele.

⁷ Emee doo e ne kee aboo bo adido adido. Akpaa nolo de gyo o konoo nyi o yee Kristo walan e na, kaboena nyi mena walan nonan waa toose nyi daa mo de yee Kristo balanwo ngba non ne. ⁸ Nyi akpaa ma mo donj kenj de Gbenjyoo Wurubuare be fa man ne gyina ma wose adido na, be gyae ke yee manj desen ya. Nawolo nyi o moo o donj kenan bo fa daa, na ke yela e keledi kenj ka bee. Mona te yee nyi ka ke wolee non bo ya. ⁹ Moo ne gyae ke yee non ngba, mee mo me tona kenmarase nan bo nmaase non ne ya. ¹⁰ Nawolo nyi balan baale ne yako nyiaa, me tona nan mee nmarase ne dana donj, te ne man nombia mo dana yun. Mona akpaa manj gbagba kyaa e gyan na, me noo bee yee donj ya te ma kekolosi mo yee yakaa. ¹¹ Kaboena nyi mena balan benan baa gyen nyiaa, mena kenj de kyaa lem te dee nmarase tona yele non ne, akpaa de kyaa e gyan koran na mena ke te dee yee.

¹² Kebabgaba na, doo gyae dee tanj mo da wose maa na balan ban bee kelee ba wose ne ya. E kee be diyin nombia. Bee mo ba wose maa na donja, te bee mo ba wose keese na donja. ¹³ Daa doo, doo gyae dee gyina da wose adido gbaa mena kenj kaboena ne ya. Kpene kenj doo dee gyina da wose yena tom kenj Wurubuare ba mo fa daa nyi dee yee, te doo yee ke kaa lii emee mo gyan ne. ¹⁴ Akpaa denj te konj e gyan ya te dee gyina da wose adido na, nafa da wose kegyina kenj gyae ka bese gbaa mena kenj kaboena ne. Mona daa yena balan ban doo tangbee mo Kristo nombia kpaakpaa nan kona non. ¹⁵ Ka te yee kenj nyi dee mo tom kenj baale be

yee ne, gyina da wose adido gbaa mena kenj kaboena ne ya. Mona de loo gyakaa bo nyi e ka bee e keledi man, na tomse nan dee yee e man ne ke gyu siaman nideli. ¹⁶ Na dee nyin tale gbaa non gyu yenaase wolee mo ke yako Kristo nombia kpaakpaa nan. Nawolo nyi doo ne gyae dee mo tom kenj nolo be yee ne lee yele ya. ¹⁷ Mona kaboena nyi dee yee ngba mena kenj Wurubuare nombia nmarasenj see nan ne yako ne. Be nmarasewo nyiaa, "Akpaa nolo ne gyina o wose adido na, kaboena nyi waa gyina o wose adido lee kpene kenj de Gbenjyoo Wurubuare be yee fa e ne doo." ¹⁸ Nawolo nyi na walan non o ne kelee o wose ne te Wurubuare ne lee e do ya, mona walan non Wurubuare ne kelee e ne, te o ne lee e do.

11

Pool na akerre Kristo kpilala ban

¹ Mee waase non nyiaa, akpaa nyi me nombia nan mee kolosi fa non ne yee diyin nombia ja koran na, e nyin konoo fa manj ngba mena kenj e ne tanj nyin konoo fa man ne. ² Mee gyae non lee me konoo man, ngba mena kenj Wurubuare ne gyae non ne. Nawolo nyi e yee ngba alebu keten non ayimee be doo o man ya, te moo yako see nyi Kristo waagenj te maa mo e fa waa yala ne. ³ Mona me woe ne lo man nyi, nolo waa beo non na e ka lese ya agyuenj lee Kristo osom kenj doo, ngba mena kenj dom non ba mo adao gbeneen man beo Efa gyanjba gyanjba kenj ne. ⁴ Nawolo nyi akpaa nolo de konj kaa kolosi Yesu wole nolo wose man nombia fa non, lee Yesu non daa be kolosi o wose man nombia fa non ne wole na, e ne nyin konoo lee otenate nombia do. Te e bee gataa na felin wolee mo keledi kpu na Wurubuare felin non e be wulaa nyin, na kawola wolee na nyeedonj nombia nan e be wulaa nyii ne ya. ⁵ Moo ne lee di mo nyi mena balan ban be kpa ban yena Kristo kpilala gbagba ne, be man nolo kela man ya. ⁶ Nyi akpaa moo gyen kekolosi ya ne, kenj bee wolo nyi moo gyen nombia bo ya. De ta lese mena nombia kenja pou man wola non lee gbese kamase man.

⁷ Mena keŋ mɔɔ yɔkɔse ma wose kolosi Wurubuare nombia ŋan fa ŋon lese ŋon yeŋe, te ma te lɛɛ ŋon kolo ya nɛ, me yɛɛ dukum baa? ⁸ Debaŋ keŋ mɛɛ yɛɛ tom ɛ gyaŋ nɛ, ɛ tebia Kristotena baŋ be kyaa yenaase nɛ faa na maŋ abɔɔ te me talewɔ som ŋon. Mena dɔɔ maa tale yako nyi, ma moo kaale bo lo be dɔɔ na maa tale som ŋon. ⁹ Nawolo nyi debaŋ keŋ me kyaa ɛ gyaŋ nɛ, ma wose kyaŋa maŋ na, me ta mo kaale kenan lo ɛ dɔɔ ya. Mɔna de tebia Kristotena baŋ bɔɔ lee Masedonia nɛ, kaa faa maŋ abɔɔ ŋan pou mɛɛ gyae nɛ. Mena dɔɔ me kyaŋa ma wose, te me gyakaa mɛɛ kyaŋa ma wose nyi, mɔɔ bese kasolo ɛ dɔɔ lee gbɛɛ kamase maŋ ya. ¹⁰ Nombii na anokoare yaa mɛɛ yako ŋon lee Kristo man nyiaa, ŋolo be kyaa Akaya tɛɛle kei dɔɔ na waa tale tɔ maŋ gbɛɛ nyi me na gyina ma wose adido lee nombii kei dɔɔ ya. ¹¹ Woŋ dɔɔ te mɛɛ yako mena nombia keŋa? Nawolo baa nyi mɔɔ ne gyae ŋon yee? Wurubuare gyeŋ nyi mɛɛ gyae ŋon.

¹² Mena keŋ mɔɔ wulaa bɛɛ nyi mɔɔ lɛɛ kolo lee ɛ gyaŋ ya nɛ, mena yaa me sɛɛ ma seŋɛɛ. Maa yɛɛ mena na maa nyiŋ mo tɔ baŋ bee gyina ba wose adido nɛ gbɛɛ. Na bɔɔ nyiŋ gbɛɛ wola ba wose nyi daa na wɔ ne yɛɛ na tom dokolon ya. ¹³ Nawolo nyi mena balan benaŋ te yɛɛ Kristo kpilalawɔ ya. Bɛɛ beo balan nyi bɛɛ yɛɛ tom bo fa Wurubuare. Mena balan benaŋ na mo be dinɔɔ gbagba weese, na bɛɛ yɛɛ ba wose ŋgba be yɛɛ Kristo kpilalawɔ nɛ. ¹⁴ Be yɛɛ mena na be dana gyakolon ya, nawolo nyi ɔbɔnsam gbagba koran moo ɔ dinɔɔ gbagba weese, te ɔ moo ɔ wose yɛɛ ŋgba Wurubuare kpilale kpaakpaate ŋolo nɛ. ¹⁵ Mena dɔɔ nyi akpaa ɔbɔnsam ŋonan tewulɛɛ mɔ da mo be dinɔɔ weese, te be yɛɛ ba wose ŋgba kpilala baŋ be gbɛɛneŋ tenɛɛ Wurubuare siaman na, be dana gyakolon ya. Be dinɔɔ keŋ be dana nɛ, keŋ te Wurubuare waa keɛ na waa mo tɔ wɔ kom wee ɔtomante keŋ man.

Pɔɔl wose kawola lee diyem keŋ ɔ be naa dɔɔ

¹⁶ Mɛɛ yako ŋon baa bela nyiaa, ŋolo na yɛɛ wa agyueŋ nyi me yɛɛ diyinŋte e ya. Mɔna akpaa ɛ yɛɛ ya agyueŋ mena

na, kenan na ɛ lɛɛ maŋ ŋgba diyinŋte nɛ, na maa nyiŋ tale wola ma wose kyomii. ¹⁷ Nombii na anokoare na, mena wose kawola kei te yɛɛ de Gbengyoo kegyaebii maŋ yaa mee kolosi ya. Mɔna mee kolosi baa ŋgba diyinŋte nɛ. ¹⁸ Mena keŋ balan burum na wola ba wose ŋgba mena keŋ tɛɛle kei dɔɔ balan ne yɛɛ nɛ dɔɔ, maŋ mɔ maa wola ma wose mena. ¹⁹ ɛ kpa ɛ yɛɛ siakaralabiawɔ, mɔna ɛ ne nyiŋ konɔɔ kyaa tei ayinŋtena. ²⁰ Nyi akpaa ŋolo da besena ŋon yɛɛ ɔ kegbetibii, yaa ɔ na ŋere ŋon do, yaa ɔ ne kɔ ɛ nyeeya maŋ di, yaa ɔ ne di gyoori ɛ dɔɔ, yaa ɔ bɛɛ kala ŋon do balan maŋ koran ya na, ɛ ne nyiŋ konɔɔ lɛɛ ɔtenate do.

²¹ ɛ wui dei ŋgba de ta gyem na dɛɛ gyɔ de konɔɔ mo mena nombia keŋa yɛɛ ŋon ya nɛ. Mɔna kpene kamase keŋ maŋ ŋolo de gyɔ ɔ konɔɔ ɔ na wola ɔ wose na, maŋ mɔ maa tale gyɔ me konɔɔ wola ma wose kpene kenan dɔɔ mena. Mee kolosi baa ŋgba diyinŋte nɛ. ²² Nyi akpaa mena balan benaŋ kpa be yɛɛ Hiburutenaawɔ na, maŋ mɔ me yɛɛ Hiburu baale e. Nyi akpaa be kpa be yɛɛ Iseraetenawɔ na, maŋ mɔ me yɛɛ Iserae baale e. Nyi akpaa be kpa ba lee Aberaham duulun man na, maŋ mɔ ma lee Aberaham duulun man. ²³ Nyi akpaa be kpa be yɛɛ Kristo tewulɛɛwɔ na, maŋ yɛɛ Kristo tobaale kpaakpaate e kela wɔ. Nawolo nyi me yɛɛ tom na don kela wɔ, te me naa diyem nideli mɔ kela wɔ. Be kyaŋa maŋ tɔ deni agbaatee agbaatee, te ba ŋmeree maŋ dambiise nideli, te be naase maŋ diyem yeŋ yeŋ wee na wee. ɛ ke yako nyi mee kolosi baa ŋgba walaŋ ŋon ɔ nyee be doo ya nɛ, mɔna nombii na anokoare yaa mɛɛ yako. ²⁴ Gyudatena ŋmeree maŋ dambiise saonakufukadaale (39) betabonoŋ. ²⁵ Ba moo nyeela dambiise tuku maŋ betabotooro. Wee daale na, be funjii maŋ boya yeŋ yeŋ. Me kyaawɔ agbele dinaana maŋ betabotooro keŋ ŋɛɛ bun maŋ, te ɛpo yela kedi maŋ. Te me kyaawɔ lon dɔɔ wee dibiliŋ nelim na ka weese. ²⁶ Me tɛɛ gbɛɛneŋ burum, te me naa diyem yeŋ yeŋ lee booneŋ katon, na balan baŋ bɛɛ ŋere balan leo ba abɔɔ dekpɔŋkpasare maŋ nɛ nyiŋmaa man.

Me dɛɛ Gyudatena, na ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, naase man̄ diyem yɛn̄ yɛn̄. Me naa diyem yɛn̄ yɛn̄ donɔɔ dinaana man, na n̄alese man na ɛpo dɔɔ, te me naa diyem balan̄ ban̄ bee dii akɛrɛɛ nyi be yɛɛ Kristotenawɔ nɛ nyin̄maa man. ²⁷ Me yɛɛ tom nideli ken̄ te yɛɛ nsendee ya, te me naa diyem mɔ nideli. Me tɛɛwɔ weeya burum ken̄ mɔɔ ne nyin̄ dosoron̄ gba maa doo ya, te me tɛɛwɔ na tanam na lon̄boanɛn̄. Me tɛɛwɔ weeya n̄aale man ken̄ mɔɔ ne nyin̄ kolo na kolo gba tina me nɔɔ korakora ya. Me tɛɛwɔ na waare ken̄ me te nyin̄ kolo kpaakpaate wuu ma wose ya. ²⁸ Nombia ken̄a pou wɔle na, Kristotena akpiise n̄an pou nombia ne takaa na man̄ wee kamase. ²⁹ Nawolo nyi, nyi n̄olo keɛɛdi de yɔkɔse na, man̄ mɔ wose te yɔkɔse man̄. Nyi n̄olo mɔ de yɛɛ dukum na, me tɔɔ loobia te kyon̄ii man̄ fa ɔtenate.

³⁰ Nyi akpaa kaboena nyi maa wola ma wose na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ n̄an na lese ma keyɔkɔse wola nɛ bo dɔɔ. ³¹ Wurubuarɛ n̄on ɔ yɛɛ de Gben̄gyoo Yesu Wurubuarɛ na ɔ kya e, te ɔ kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa nɛ, ɔ gyen̄ nyi na dekara yaa mee dii ya. ³² Deban̄ ken̄ me kyaa Damasekuse donɔɔ man nɛ, walan̄ n̄on ɔ sen̄ɛɛ gyoo Aretase nawɔɔ man ɔ ne kɛɛ tɛɛle daale dɔɔ nɛ lese balan̄ nyiaa, baa deke Damasekuse donɔɔ ken̄ anaanɔɔse n̄an pou na baa nyin̄ kyan̄ man̄. ³³ Mɔna ba moo man̄ do dokyon̄olon̄ man, te be tisinaa man̄ ta na nfansere te me nyin̄a gbɛɛ yeu lee tɛɛle dɔɔ kɛɛre n̄on nyin̄maa man.

12

Wurubuarɛ kalese nombia n̄ale man wola Pɔɔl

¹ Kaboena nyi maa wola ma wose, mɔna ma gyen̄ nyi ma wose kawola kei be dana tɔnɔɔ ya. ɛ yela maa yako n̄on nombia n̄an de Gben̄gyoo Yesu Kristo ba lese wola man̄, na n̄an mɔɔ naa n̄a na me sia fonɛɛ n̄gba dosɛɛ man nɛ. ² Ma gyen̄ Kristo-baale n̄olo ken̄ kulutoonɛn̄ kufu anaara yaa n̄gba Wurubuarɛ be gate e gyu adido adido nɛ. Nyi ɔ naa ke na ɔ sia fonɛɛ bo o, yaa ke yɛɛ dosɛɛ man ke bo na, man̄

ba gyen̄ ya. Wurubuarɛ waagen̄ gyen̄a la. ³ Ma gyen̄ nyi Wurubuarɛ moona mena walan̄ n̄on̄an̄ gyu adido adido botɔɔ ken̄ bɛɛ baake nyi Paradiso nɛ. Nyi mena nombia ken̄a yɛɛ sia fonɛɛ nombia bo o, n̄e yɛɛ dosɛɛ nombia bo o na, man̄ ba gyen̄ ya. Wurubuarɛ waagen̄ gyen̄a la. ⁴ Nombia n̄an walan̄ n̄on̄an̄ be nyii botɔɔ nɛ n̄e tan̄ keyako ya, te walan̄ mɔ be tale mo ɔ nɔɔ yako n̄a gba ya. ⁵ Mena dɔɔ maa wola ma wose bo mena walan̄ kei dinɔɔ dɔɔ. Mɔna mɔɔ gyae maa wola ma wose lee man̄ gbagba dɔɔ ya. Nyi akpaa maa wola ma wose koran̄ na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ n̄an na wola ma wose keyɔkɔse nɛ dɔɔ bo. ⁶ Nyi akpaa ma wola ma wose na te yɛɛ diyin̄ nombia n̄a ya, nawolo nyi nombia n̄an mɔɔ yako n̄on nɛ yɛɛ ampan̄. Mɔna mɔɔ gyae maa wola ma wose ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi n̄olo ka mo man̄ maa kela mena ken̄ kaboena nɛ, lee abɔɔ n̄an mee yɛɛ yaa nombia n̄an mee kolosi fa n̄on nɛ dɔɔ ya.

⁷ Gyakolon̄ nombia dinaana n̄an Wurubuarɛ ba lese wola man̄ nɛ, nafa n̄e gyae ke tale yela ma nyee ka koro man̄ na maa wola ma wose. Mɔna Wurubuarɛ bɛɛ gyae nyi maa wola ma wose ya, mena dɔɔ te ɔ yela woseyooren̄ daale kaa gyoo man̄. Woseyooren̄ kei yɛɛ n̄gba ɔbonsam kpila na ɔ tobaale n̄olo nyi waa kɔn̄ kaa naase man̄ diyem nɛ, na be yele ma nyee ka koro man̄ gbaa na maa wola ma wose ya. ⁸ Me waase de Gben̄gyoo Yesu betabotooro nyi, waa lese mena woseyooren̄ kenan̄ lee ma wose man. ⁹ Mɔna de Gben̄gyoo Yesu bɛɛ te ɔ yako man̄ nyiaa, “Yela me bɛrɛɛ ken̄ mɔɔ mo boele nen̄ nɛ ke kaboena nen̄. Nawolo nyi n wose keyɔkɔse man te nyan̄ kena me don̄.” Mena dɔɔ dana man̄ gyon̄ nyi mee wola ma wose bo lee ma wose keyɔkɔse man, na Kristo don̄ ken̄ ken̄yin̄ doo me man. ¹⁰ Mena dɔɔ lee Kristo dɔɔ nɛ, wose keyɔkɔse man bo o tuubia man bo o, diyem kena man yaa diyem kenaase man yaa kaale man bo koran̄ na, ma wose ne fɛɛ man̄. Nawolo nyi ma wose keyɔkɔse man te mee naa Kristo don̄.

Pɔɔl kayeyɛɛ lee Korintotena dɔɔ

11 Me ta bese diyin̄te, m̄ona em̄e ye la te ma bese diyin̄te. Em̄e te kaboena nyi nafa yaa kel̄e mañ. Nawolo nyi ma te ye kolo e ma wose d̄o koran̄ ya na, m̄o d̄o balan̄ ban̄ b̄e baake ba wose nyi be ye Kristo kpilalaw̄o ne t̄e lee gb̄e kamase man ya. 12 Ab̄o ñan pou kaboena nyi walan̄ waa ye na kawola nyi o ye Kristo kpilale e ne, Wurubuar̄e t̄ew̄o me d̄o ye ña e man. Ñan yena gyakolon̄ nombia na w̄ole kalese wola. Te e naa mena ken̄ m̄o nyin̄ kon̄o sen̄ ken̄ken̄, ye mena ab̄o ken̄a pou. 13 Na k̄oba te ma te l̄e lee e gyan̄ ya na, nafa won̄ te me yeew̄o fa Kristotena akan̄ ban̄ te ma te ye fa ñon ya? Yaa ken̄ ma te l̄e k̄oba lee e gyan̄ d̄o ya, te e ne kolosi mena nombia ken̄a? Akpaa mena te d̄o na, e wui dei.

14 Ma te desina ma wose nyi maa bese kaa ta e d̄o betabotoorote. M̄o ne gyae nyi me kaa mo ma wose lo e d̄o ya, nawolo nyi na ya ab̄o ñan e dana ne te m̄e gyae ya, m̄ona em̄e gbagba te m̄e gyae. Kegbagba na, na bia ne gyae na ab̄o see ba lolala ya, m̄ona lolala ne gyae na ab̄o see be bia. 15 Mena d̄o dana man̄ gyon̄ nyi maa mo kpene kamase ken̄ me dana ne, kpu na me dibilin̄ w̄ole e d̄o. Nyi akpaa m̄e gyae e nombia nideli na, em̄e be gyae man̄ mena yee? 16 Ma gyen̄ nyi e ke s̄e nyiaa, ayi me ta mo kasolo kaa ñere ñon ya. M̄ona e man baale ne yako nyiaa me dana nyansa, mena d̄o te ma moo adao gb̄enen̄ nyin̄ ñon. 17 Ma moo balan̄ ban̄ m̄o kpili e gyan̄ ne d̄o di e nyeeya man? 18 Me waase Tituse nyi waa k̄on̄ e gyan̄ te me kpila Kristobaale ñolo mo kpu na e. Tituse kaa l̄e e nyeeman kolo bo di yaa? Na agyuen̄ dokolon̄ te daa na e dana yee? Yaa na gb̄e dokolon̄ d̄o te daa na e d̄on̄ yee?

19 Em̄e gyen̄ nyi da sen̄e baa dee tira de nombia ken̄a n̄o na dee di den̄e? Koa te ye mena ya. Wurubuar̄e ne naa daa nyi Kristo kegyaebii man yaa dee kolosi ne. Me tebia kpaakpaa, lee e deeli d̄o te de kolosi nombia ken̄a pou mena ne. 20 Me w̄e ne lo man̄ nyi akpaa me k̄on̄ e gyan̄ na, m̄o gyae maa naa ñon nyi e kyaa ñgba mena ken̄ m̄e gyae ne ya, te

em̄e mo be gyae e kena me din̄o ñgba mena ken̄ e ne gyae nyi e kena ke ne ya. Me w̄e ne lo man̄ nyi mberem na kale nombia, na sibii na ban̄ na yoo nombia na balan̄ kew̄ole, na wose kawola na nombia nkan̄kan̄ keye gyae ke d̄o e man. 21 Me w̄e ne lo man̄ nyi akpaa me k̄on̄ bela na, Wurubuar̄e waa yok̄ose man̄ e siaman na me t̄o ke kyon̄ii man̄ lee e man baale nombiakum̄e ñan b̄e ye, te b̄o ne gyae baa kȳeke lee ñe man ya ne d̄o. Me w̄e ne lo man̄ nyi be s̄e b̄e ye kafon̄ na nombia nkan̄kan̄, te b̄o ne gyae baa kȳeke lee be nombiakum̄e ñenan̄ man k̄on̄ Wurubuar̄e gyan̄ ya.

13

1 Kei yena betabotoorote ñgba m̄e k̄on̄ e gyan̄ ne. M̄e gyae e ke t̄ose nombii ken̄ d̄o Wurubuar̄e nombia an̄marasen̄ see yenan̄ daale ne nyiaa, “Pena e ke bu ñolo f̄o na, kaboena nyi yaa nyii lee balan̄ bala, yaa balan̄ batooro n̄oman nyi nombii ken̄ ye ampan̄.” 2 Ma kek̄on̄ e gyan̄ bolate ken̄ ne, me wulaa faree balan̄ ban̄ pou b̄o ye nombiakum̄e kaalan̄ ne, na balan̄ akan̄ ban̄ pou. Deban̄ kei ken̄ m̄o kyaa e gyan̄ ya ne, mena yaa me yakaa m̄e faree ñon nyiaa, akpaa ma bese k̄on̄ na, m̄o gyae maa mo ban̄ be s̄e b̄e ye nombiakum̄e ne wose kȳe w̄o ya. 3 Em̄e kpa e ne gyae e kena nyi Kristo ne t̄e la me d̄o kolosi ne, e kena ke. E kena nyi Kristo ba w̄e ken̄ o be gyae waa won̄ e den̄e ya. O dana don̄ e d̄o. 4 Ke ye ampan̄ nyi be gȳo e mataa opan̄an̄ d̄o, ñgba walan̄ ñon o be tan̄ don̄ ya ne. M̄ona debokeiman̄ d̄o, o te fom lee yen̄ man te o kyaa Wurubuar̄e don̄ man. Mena mo te daa mo be tan̄ don̄ ya. M̄ona ken̄ de d̄o Kristo man̄ d̄o, Wurubuar̄e don̄ d̄o de man te de dana de som ñon.

5 E gyoo e wose man̄ nideli na e ke kee nyi e ne l̄e Yesu di nideli? Yaa e ba gyen̄ nyi em̄e na Yesu Kristo ye dokolon̄ yee? Akpaa e ba gyen̄ mena ya na, kenan̄ na e te yale e kel̄edi man. 6 M̄e l̄e di nyi e ka gyen̄ nyi, daa d̄o da te yala ta da kel̄edi man ya. 7 De fane fa Wurubuar̄e nyiaa, o na yeli e ke ye kolo kum ya. Te

yɛɛ keŋ nyi balan ke keɛɛ daa nyi da te yɛɛ daale dɔɔ ya, mɔna akpaa dekoŋ nyi da te yale da keɛɛdi man koran na, dɛɛ gyae bo nyi ε ke yɛɛ nombia ŋan tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ. ⁸ Nawolo nyi dɔɔ gyae dɛɛ tale lee nombii na anokoare keŋ wɔle ya. Ke man te da seŋɛɛ deban kamase. ⁹ Nyi akpaa daa de yɔkɔse te emɛɛ seŋɛɛ keŋkeŋ ε keɛɛdi man na, dana daa gyon. Nawolo nyi dɛɛ fane bo nyi yaa tale seŋ keŋkeŋ ε keɛɛdi man Wurubuarɛ kegyaebii man. ¹⁰ Mena dɔɔ te de kyaa lem na lem te mɛɛ ŋmarase tone kei mee yeleɛ ŋon nɛ. Kenan na akpaa me koŋ ε gyan na, mɔɔ gyae maa mo don keŋ de Gbeŋgyoo Yesu be fa man nɛ kolosi na ŋon akpanyanŋyan man ya. Nawolo nyi de Gbeŋgyoo Wurubuarɛ faa man don kei bo, nyi maa mo kyɔ ŋon na ε ka bee ε keɛɛdi man. ɔ te fa man ke bo nyi maa mo wɔleɛ ŋon ya.

¹¹ Me tebia, me nɔɔwoya ɔto yɛna nyiaa, ε kyaa nideli. E yase ε sia na ε ke kyaa nideli kelii ɔto, na ε ke tei nombia ŋan mɔɔ yako ŋon nɛ. E yɛɛ nɔɔdokolon na ε ke kyaa wosefɛɛɛɛɛɛ man. Na Wurubuarɛ ŋon ɔ ne gyae balan te ɔ yɛɛ wosefɛɛɛɛɛɛ Gbeŋgyoo e nɛ ke kyaa na ŋon. ¹² E mo Kristo balan kegyae keŋ do don na nɔɔ lee ε konɔɔ man. ¹³ Wurubuarɛ balan ban pou be kyaa kebo nɛ na do ŋon nɔɔ. ¹⁴ De Gbeŋgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bereɛ boele ŋon, na Wurubuarɛ kegyae keŋ ke doo ε man, na Wurubuarɛ felin ŋon ke yela ε ke yɛɛ nɔɔdokolon.

Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yelee Galatiatena ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e keŋ na deniwalaŋ ŋolo lese na maŋ ya, te na deniwalaŋ ŋolo mɔ kpila na maŋ ya. Mɔna Yesu Kristo gbagba, na de kya Wurubuare ŋon ɔ be gyuuusu Yesu lee yeŋ man ne lese na maŋ te ɔ kpila maŋ. ² Mɛɛ ŋmarase ke mee yelee emɛɛ Kristotena akpii akpii ŋan pou ε kyaa Galatia tɛele man ne. Daa na me tebia Kristotena baŋ pou be kyaa me gyaŋ kebo ne na do ŋon nɔɔ.

³ De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be bereɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛɛɛɛɛ. ⁴ De nombiakumɛɛ dɔɔ te Yesu Kristo moo ɔ wose fa yeŋ, na waa lese daa lee gyɛŋ duuluŋ kei nombiakumɛɛ man. Wurubuare ŋon ɔ yɛɛ de kya e ne, kegyaebii man te nombia keŋa pou kɔŋawɔ mena. ⁵ Ŋon Wurubuare te kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yelee kekpaakekpaa. Amen.

Nombii wɔle daale be kyaa Kristo nombia kpaakpaa ŋan wɔle ya

⁶ Emɛɛ Galatiatena, ε nombia dana maŋ gyakolonj gbaa. Emɛɛ baŋ Wurubuare be tɛɛ Kristo bereɛ dɔɔ baake ŋon ne, ε keɛ mena keŋ ε be barase lee ɔ nombia ŋan wɔle. Nɛnɛɛ ε te gyu ε silana kawola wɔle keŋ balan ne dii akereɛ de man nyi ŋe yeɛ Kristo nombia ŋa ne. ⁷ N keɛ gbagba na, mena kawola kenan ta lee Kristo gyaŋ korakora ya. Mɔna balan baale ne wɔleɛ na ya agyueŋ. Beɛ gyae bo nyi baa tulii Kristo nombia kpaakpaa ŋan. ⁸ Mɔna akpaa nyi daa gbagba, yaa Wurubuare kpilale ŋolo koran da lee adido kɔŋ kaa kolosi nombia wɔleɛ ŋaale kpoo fa ŋon lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be wulaa kolosi fa ŋon ne wɔle na, ɔtenate dɛɛ laako. Nawolo nyi Wurubuare waa wɔleɛ e kekpaakekpaa. ⁹ De te wulaa yako ŋon mena nombia keŋa. Mɔna ma bese yaa mɛɛ yako ŋon bela nyiaa, akpaa ŋolo

de kɔŋ kaa yako ŋon nombia wɔleɛ ŋaale bela lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be yako ŋon ne wɔle na, Wurubuare waa wɔleɛ ɔtenate kekpaakekpaa.

¹⁰ Me keɛ yako ŋon nombia keŋa na, nawolo baa nyi mɛɛ gyae nyi denibalan ke keɛɛ maŋ yaa? Koa, na mena ya. Yaa mɛɛ gyae baa nyi maa yeɛ denibalan kegyaebii? Nyi akpaa me seɛ mɛɛ gyae bo nyi denibalan ke keɛɛ maŋ na, kenan na nafa ma te yeɛ Kristo tobaale e ya.

Mena keŋ Pɔɔl ba bese Kristo kpilale

¹¹ Me tebia mɛɛ gyae ε ka gyɛŋ nyiaa, Kristo nombia kpaakpaa ŋan mɔɔ kolosi fa ŋon ne te yeɛ nombia ŋan denibalan be kyaa bake see ya. ¹² Na deniwalaŋ ŋolo moonna mena nombia keŋa do maŋ me nyinmaa man ya, te na deniwalaŋ ŋolo mɔ wola na maŋ mena nombia keŋa ya. Mɔna Yesu Kristo lese na mena nombia keŋa wola maŋ.

¹³ Emɛɛ gbagba ε gyɛŋ me dinɔɔ deban keŋ me doo Gyudatena ɔsom keŋ man ne. Me dii ba mmaraase ŋan dɔɔ nideli, te me naase Kristotena baŋ Wurubuare ba lese wɔ ne diyem akpanyanŋan man, te me gyae gbɛɛ nyi nafa maa wɔleɛ nombia ŋan be silana ne. ¹⁴ Me yase me sia kasee Gyudatena ɔsom mmaraase ŋan nideli gyu siaman, kela me tebia Gyudatena baŋ daa na wɔ yeɛ akoso ne pou. Ma moo ma nyee pou do de naanaɔ benen nombia ŋan keyɛɛ man.

¹⁵ Mɔna Wurubuare tɛɛwɔ ɔ bereɛ keŋ dɔɔ wii me waranase, te ɔ baake maŋ nyi me kaa yeɛ ɔ tom. ɔ wulaa lese maŋ see nyi me kaa bese ɔ tobaale pete ba lola maŋ. ¹⁶ Lee ŋon Wurubuare gbagba kegyae man dɔɔ te ɔ baake maŋ te ɔ lese ɔ bu Yesu wola maŋ. Na maa nyin kolosi ɔ bu Yesu nombia kpaakpaa ŋan fa balan baŋ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya ne. Wurubuare ke baake maŋ keŋ ne, me te gyu ŋolo gyaŋ nyi waa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya. ¹⁷ Mena ke mɔ te me te gyu Gyerusalem donɔɔ man nyi me kaa naa Kristo kpilala gyanjba nyiban baŋ nyi baa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya. Mɔna ma korowɔ karatete

dokolon gyu Arebia tæele man, pæte ma besewo kon Damasekuse donoo man.

¹⁸ Kulutoonenjse atooro wole ne, me gyuu Pita gyan Gyerusalem donoo man, te me kyaawo o gyan weeya kufu anon.

¹⁹ Me ke gyu botoo ne, ma te naa Kristo kpilala ban man nolo ya gyise de Gbengyoo Yesu o naabu Gyemisi waagen.

²⁰ Wurubuare gbagba gyan nyi nombia nan mee nmarase ne yee ampan.

²¹ Kenan wole na te me gyuu Siria na Silisia tæelese doo. ²² Mena deban kenan na, Kristotena akpii akpii nan pou be kyaa Gyudia tæele doo ne ba gyan man gbagba ya. ²³ Kpene ken bee nyii yena nyiaa, "Balee non gyanba o ne naase daa diyem ne, nenee non donje la o ne kolosi Kristo kelædi ken naf o be gyae gbæe nyi waa wole ke ne wose man nombia ne." ²⁴ Mena doo ba lese Wurubuare yele lee mena ken o be kyækee man ne doo.

2

Kristo kpilala ban kelæ Poo do ba wose man

¹ Kulutoonenj kufu anaara wole ne, ma besewo gyu Gyerusalem donoo man. Me ke gyu kei na, daa na Banabase na Tituse gyuu la. ² Wurubuare lese la wola man nyi maa gyu Gyerusalem donoo man botoo mena doo te me gyuuwo. De ke gyu botoo na, dæe kyaa gyanee na Kristotena kegyiise ban baagen bo. De gyanee na, mee lese Kristo nombia kpaakpaa nan me don mee kolosi fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne man wola wo, na daa na wo ke yee noodokolon. Nawolo nyi ma te gyae nyi tom ken moo yee kaalan, na ken me gyakaa mee yee ne ke yee yakaa ya. ³ Me doo Tituse non o silana man ne, na o yee Giriki baale e. Mona nolo na nolo ta nere e nyi waa kara o baala wose pena baa læ e do nyi o yee Kristo tobaale e ya. ⁴ Balan baale beo la mo ba wose nyi be yee Kristotenawo te be kaa kpoo de man. Ban gyae la nyi naf baa kara e o baala wose. Mena balan benan wælee la kaa gyoo de man, te bæe gyae nyi baa wole da wosekenyin ken doo nyim lee de Gbengyoo Kristo man ne. Bæe gyae nyi dæe bese gyu ke doo Gyudatena mmaraase

nan tæe na dee di ne doo, na baa mo daa besena ba mmaraase nan gbenja. ⁵ Mona da te fa wo gbæe korakora ya. Nawolo nyi dæe gyae nyi e ke kyan Kristo anokoare nombia nan doo wola non ne man nideli.

⁶ Balan ban balan ne kee wo nyi ban yena siamantena yaa kegyiise Kristo osom ken man ne koran ta mo kolo kpu na Kristo nombia nan moo kolosi fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ne ya. Mena balan benan kegyiri kedi ken te yee kolo ke me gyan ya. Nawolo nyi Wurubuare bæe kee nolo siaman pena waa yee o kolo ngba mena ken balan ne yee ne ya. ⁷ Mona mena balan kewo naawo nyi Wurubuare lese na man nyi maa kolosi o nombia kpaakpaa nan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, ngba mena ken o ba lese Pita nyi waa kolosi nombia kpaakpaa nenan fa Gyudatena ne. ⁸ Nawolo nyi Wurubuare non o be baake Pita te o be fa e don nyi waa kolosi o nombia kpaakpaa nan fa Gyudatena ne, non ke baake na man te o faa man mo don nyi maa kolosi o nombia kpaakpaa nenan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. ⁹ Gyemisi na Pita na Gyon ban balan ne kee wo nyi be yee kegyisewo Kristo osom ken man kena nyi Wurubuare ta mo o bæe ken boele daa ne, be gbaa daa do daa noo na ke yela walan kamase kena nyi daa na wo pou yee dokolon tom ken dæe yee ne man. Mena doo daa na wo yakowo sæe don nyiaa, daa na Banabase dee kolosi Kristo nombia kpaakpaa nan fa balan ban ba te Gyudatenawo ya ne, na ban mo kekolosi na fa Gyudatena. ¹⁰ Nombii dokolon ken boo yako daa nyi dæe kyan ke kenken yena nyi, de na wolee ayematena doo ya. Na mena nombii kei tan doo la me konoo man.

Poo kakoro sen tia Pita

¹¹ Pita ke kon de gyan Antioke donoo man ne, ma korowo sen tia e de tebia Kristotena ban siaman. Nawolo nyi kpene ken o be yee ne be dei ya. ¹² O ke kon botoo kewalan ken ne, o sia gyeewo na o ne dii bom na balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. Mona Gyemisi ke kpila balan baale lee Gyerusalem donoo

man kɔŋ na, te Pita tira ɔ wose lee ɔ tebia ban man ken ɔ bɛɛ tekaa di bom na wɔ bela ya. Nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatena ban ba seŋɛ nyi kaboena nyi baa kara Kristotena ban ba te yee Gyudatenawɔ ya baala wose nɛ. ¹³ Kpene ken Pita be yee nɛ, yela Gyudatena ban be yee Kristotenawɔ Antioke donɔɔ man nɛ mɔ tira ba wose ken be silana Pita nombiakumɛɛ ŋan ɔ be yee nɛ. Ba ke yee kenan dɔɔ yela Banabase gba mɔ sila be nombiakumɛɛ ŋan bɔɔ yee nɛ.

¹⁴ Ma kena nyi be nombia ayɛɛsa bɛɛ kyaa na Kristo nombia kpaakpaa ŋan ya nɛ, ma korowɔ seŋ tia Pita balan ban pou siaman nyiaa, “Pita, n yee Gyuda baale e, mɔna n nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi n yee Gyuda baale e ya. Won dɔɔ te nɛnɛ n na ŋere balan ban ba te yee Gyudatenawɔ ya nɛ nyi baa di Gyudatena mmaraase dɔɔ?”

¹⁵ Lolo man na daa na neŋ pou yee Gyudatenawɔ. Da te yee balan ban ba te yee Gyudatenawɔ, te balan ne baake wɔ nyi be yee nombiakumɛɛyɛɛrawɔ nɛ ya. ¹⁶ Daa Gyudatena ban de yee Kristotenawɔ nɛ dɔɔ, da gyen nyi Wurubuare bɛɛ lɛɛ walan do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman nyi ken ɔ ne di mmaraase ŋan dɔɔ nɛ dɔɔ ya, mɔna walan ŋon ɔ ne lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di na te Wurubuare ne lɛɛ e do. Mena dɔɔ daa mɔ te lɛɛ Yesu di na Wurubuare ke nyin lɛɛ daa do nyi de gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman. Na te yee nyi da mmaraase ŋan dɔɔ kedi dɔɔ te Wurubuare lɛɛ daa do ya. Nawolo nyi da gyen nyi Wurubuare be gyae waa lɛɛ ŋolo do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman, nyi ken ɔ be di mmaraase ŋan dɔɔ nɛ dɔɔ ya.

¹⁷ Akpaa dɛɛ gyae nyi Wurubuare ke lɛɛ daa do nyi de gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman na, kenan na kaboena nyi dɛɛ lɛɛ Kristo di. Kenan na daa mɔ dɛɛ naa nyi daa Gyudatena mɔ yee nombiakumɛɛyɛɛrawɔ ŋgba balan ban ba te yee Gyudatenawɔ ya nɛ. Akpaa mena te doo na, kenan na nawolo baa nyi Kristo na wola na balan nyi baa yee nombiakumɛɛ baa yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁸ Nyi akpaa ma bese lee me wɔle gyu ke di mmaraase ŋan mɔɔ wulaa bɛɛ ŋa nɛ dɔɔ na, kenan

na nawolo baa nyi me yee dukumyɛɛre e. ¹⁹ Gyangba ken na nafa me doo Mosesi mmaraa ken tɛɛ, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Yesu ta lese man lee ke tɛɛ na maa nyin kyaa fa Wurubuare. ²⁰ Ba ke gyɔ Kristo mataa ɔpanɔan ken dɔɔ te ɔ ba yem nɛ, na yee yaa ŋgba daa na e yeŋa la nɛ. Mena dɔɔ mɔɔ tekaa kyaa ŋgba gyangba ma kekyaabii ken nɛ ya, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Kristo kyaa la me man. Lee mena dɔɔ kpene kamase ken maa yee ma kekyaa tɛɛle kei dɔɔ na, maa mo ma wose lo Yesu Kristo dɔɔ bo. Nawolo nyi ɔ ne gyae man, te lee man dɔɔ te ɔ moo ɔ wose fa yeŋ. ²¹ Mɔɔ ne bɛɛ Wurubuare bɛɛɛ ken ɔ ba mo boele man nɛ ya. Nawolo nyi nafa akpaa Wurubuare ne lɛɛ balan bo do nyi be gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman mo lee mmaraase ŋan dɔɔ kedi dɔɔ na, kenan na Kristo yeŋ ken ɔ ba yem nɛ be dana tɔnɔɔ ya.

3

Keleedi yaa mmaraase dɔɔ kesila

¹ Emɛɛ Kristotena ban ε kyaa Galatia donɔɔ man nɛ, weera te ε ne yee abɔɔ ŋgba ayinɔtena nɛ? Amɔ tulii na ε nyeeya te ε bɛɛ naa anokoare ken ya nɛ? Na ε popou siaman te me kolosi Yesu Kristo wose man nombia fa ŋon nideli nyi, emɛɛ dɔɔ te be gyɔɔ e ɔpanɔan dɔɔ te ɔ yeŋawɔ yee? ² E tira nombii kei nɔɔ fa man. Mmaraase ŋan kedi yele la te ε nyinɔa Wurubuare felin ŋon yaa, nyeekeleɛ nombia ŋan dɔɔ kolosi fa ŋon te ε be lɛɛ ŋa di nɛ dɔɔ? ³ Sena yaa ε gyimwɔ mena? E fiasɛɛ nideli ε ne sila Wurubuare felin ŋon gbɛɛneŋ. Nɛnɛɛ weera dɔɔ te ε ne gyae ε ka mo denibalan gbɛɛneŋ tɔɔle ke? ⁴ Kenan na nawolo baa nyi ε diyem ken ε be naa lee ε Wurubuare ɔsom man nɛ yee yakaa baa? Koa, mɔɔ ne lɛɛ di nyi ke yee yakaa ya. ⁵ Mosesi mmaraase ŋan ε be di ŋe dɔɔ nɛ dɔɔ te Wurubuare moo ɔ felin ŋon do ε man te ɔ yee gyakolon nombia ε man? Yaa ken ε be nyii nyeekeleɛ nombia ŋan te ε be lɛɛ ŋa di nɛ dɔɔ?

⁶ E tɔɔse baleɛ ŋon bɛɛ baake nyi Aberaham nɛ wose man nombia. Wurubuare nombia anmarasen see ne yako

yenanj daale lee Aberaham wose man nyiaa, “Aberaham lɛɛ Wurubuare bo di, mena dɔɔ te Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnenj tenɛɛ njon Wurubuare siaman.”

⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa gyenj nyiaa, balan ban bɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɔɔba mena kenj Aberaham be lɛɛ Wurubuare di nɛ, ban yena Aberaham duulunj man balan gbagba. ⁸ Wurubuare nombia anmarasenj see njan wulaa yakowɔ see lee gyanɔɔba gyanɔɔba kenj pɛte nombia njanan kɔɔnawɔ mena nyiaa, akpaa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ de lɛɛ njon Wurubuare di na, njon mɔ waa lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛnenj tenɛɛ ɔ siaman. Wurubuare wulaa yakowɔ see fa Aberaham nyiaa, “Lee nyanj dɔɔ te maa hiraa tɛɛle kei dɔɔ balan pou.” ⁹ Lee mena dɔɔ balan ban pou baa lɛɛ Wurubuare di nɔɔba mena kenj Aberaham be lɛɛ e di nɛ, Wurubuare waa hiraa wɔ nɔɔba mena kenj ɔ be hiraa Aberaham nɛ.

¹⁰ Walaɔ kamase njon ɔ yako nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ na ɔ gbɛɛnenj ke nyinj teneɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa falaa ɔtenate. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see njan ne yako nyiaa, “Walaɔ kamase njon ɔ te di kpene kamase kenj bɔɔ nmarase do Mosesi mmaraa tɔne kenj man nɛ dɔɔ kelii ɔto ya na, Wurubuare waa falaa e” ¹¹ Nombii na anokoare yena nyiaa, Wurubuare bɛɛ lɛɛ nɔlo do nyi ɔ gbɛɛnenj tenɛɛ njon Wurubuare siaman nyi kenj ɔtenate ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nɛ dɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, “Walaɔ kamase njon lee ɔ kelɛɛdi dɔɔ te ɔ gbɛɛnenj da teneɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa lɛɛ ɔtenate nyee.”

¹² Nyi akpaa nɔlo da mo ɔ wose lɔ Mosesi mmaraase njan dɔɔ te ɔ yase ɔ sia ɔ ne di nɛ dɔɔ na, kenan na bɛɛ tekaa hia nyi ɔtenate dɛɛ lɛɛ Wurubuare di pena waa nyinj nyeekeleɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, “Walaɔ njon ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nideli na, waa nyinj nyeedonj kekpa bo lee mmaraase njan kedi dɔɔ” ¹³ Mosesi mmaraase njan te yeli Wurubuare te falaa daa, nawolo nyi de

bɛɛ tale di nɛ dɔɔ kelii ɔto ya. Mɔna Kristo ta lese daa lee mmaraa kenan kefaala tɛɛ. Njon moona kefaala kenan gyakaa ɔ wose dɔɔ debanj kenj ɔ be lɛɛ da yenj yenj ɔpanɔɔn dɔɔ nɛ. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see njan ne yako yenanj daale nyiaa, “Ba te falaa walaɔ kamase njon waa yenj ɔpanɔɔn dɔɔ nɛ” ¹⁴ Kristo yena la tɔ de nombiakumɛɛ pou kom na Wurubuare ke ta ɔ dɔɔ hiraa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, nɔɔba mena kenj ɔ be hiraa Aberaham nɛ. Na lee da ke lɛɛ Yesu di dɔɔ Wurubuare ke fa daa ɔ felinj njon ɔ be yako see nyi waa fa daa nɛ.

Mosesi mmaraase njan na Wurubuare nombia njan ɔ be yako see fa Aberaham nɛ

¹⁵ Me tebia, ɛ yela maa mo nombia njan ɛ wulaa ɛ gyenj nɛ mo lese nombia kenja man wola njon. Nyi balan bala de yako nombii see na, nɔlo be kyaa kenj waa tale wɔleɛ ke yaa waa kyɛɛkeɛ ke ya. Mena yaa Wurubuare nombia ayakonj see kenja mɔ doo. ¹⁶ De naana Aberaham na ɔ duulunj man walaɔ te Wurubuare yako mena nombia kenja see fa. Wurubuare nombia anmarasenj see njan te yako nyi, “Aberaham na ɔ duulunj man balan” na kawola nyi ba boe ya. Mɔna ɔ yako e nyi, “Aberaham na ɔ duulunj man walaɔ” na kawola nyi walaɔ dokolonj koonj nombia te Wurubuare ne yako. Walaɔ njonan yena Yesu Kristo. ¹⁷ Nombii kenj mɛɛ yako nɛ ka asɛɛ yena nyiaa, Wurubuare wulaa yakowɔ see fa Aberaham kulutoonenj ɔɔnɔnɔnse akpenj anaara na sao na kufu (430) wɔle pɛte ɔ kaa moo mmaraase njan fa Mosesi. Mena dɔɔ mmaraase njan ɔ ba mo fa Mosesi nɛ be gyae ke tale wɔleɛ keyako see kenj ɔ be yako see fa Aberaham nɛ ya. ¹⁸ Mena dɔɔ Wurubuare be gyae waa mo ɔ nhira kenj fa njon nyi kenj ɛ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nɛ dɔɔ ya, mɔna lee kenj ɔ be wulaa kanj nɔam yako see nyi waa mo fa njon dɔɔ. Mena ke mɔ te Wurubuare moo ɔ nhira kenj fa Aberaham yakaa, nawolo nyi ɔ wulaa yakowɔ see nyi waa mo ke fa e. ¹⁹ Nyi akpaa mena na, wonj dɔɔ te Wurubuare faa mmaraase njan? Kpene kenj dɔɔ ɔ

ba mo ɲa kpu na keyako see ken fa wɔ yena nyiaa, ɔ ne gyae nyi balan ka gyeŋ kpene ken yeε dukum ke. Wurubuaε faa mmaraase ɲan bo na ɲa ke doo kelii debaŋ ken Aberaham duuluŋ man walaŋ ɲon Wurubuaε be yako see nyi waa koŋ ne ke koŋ. Wurubuaε tεe ɔ kpilala doo mo ɔ mmaraase ɲan fa Mosesi, te ɲon mo moowo fa balan baŋ. Nawolo nyi ɲon doo la Wurubuaε na balan baŋ nsana. ²⁰ Walaŋ ɲon ɔ doo balan bala nsana ne, ɔ ba seŋεε fa dikpii dokolon ya. Mɔna Wurubuaε ɲon dana doŋ nyi waa yeε kpene kamase ɔ baam doo. Mena doo ɔ bee hia nyi ɲolo waa doo ɲon na balan nsana ya.

²¹ Na kei nawolo baa nyi Wurubuaε mmaraase ɲan, na keyako see ken ɔ be yako see ne beε kyaa na doŋa baa ya yaa? Korakora, be doo mena ya. Akpaa nyi mmaraase ɲaale kyaa ken gyae ke tale fa walaŋ nyeedoŋ na, kenan na nafa walaŋ de di ɲe doo na, ɔtenate gbεenen gyae ka teneε Wurubuaε siaman. ²² Mɔna Wurubuaε nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa, dukum te di tεεle kei balan pou doo mena doo boo ne tale baa di mmaraase ɲan doo ya. Lee mena doo Wurubuaε yakowo see nyiaa, balan baŋ pou baa lεε Yesu Kristo di na, baa nyiŋ nyeedoŋ kekpaε ken ɔ be yako see nyi waa fa balan ne.

Doo tekaa yeε mmaraa ken gbeŋawɔ bela ya

²³ Pete Yesu Kristo ke koŋ na, Mosesi mmaraase ɲan te to daa do ɲgba mena ken beε to walaŋ do deni man ne. Kenan wole na te Wurubuaε kaa lesewo wola daa nyiaa, nyi walaŋ de lεε Yesu Kristo di na waa tale nyiŋ ɔ wose lee mmaraase ɲan tεε. ²⁴ Kei nawolo baa nyi, na Mosesi mmaraase ɲan ne diina de doo pete Kristo koŋawɔ. Kristo ke koŋ wole na, lee ɲon Kristo kelεedi man te walaŋ gbεenen na teneε Wurubuaε siaman. ²⁵ Nenεε ken doo lεε Kristo di doo, mmaraase ɲan ba tekaa dana doŋ de doo bela ya.

²⁶ Lee mena ken ε be lεε Yesu Kristo di doo, te ε popou bese Wurubuaε bia gbagba ne. ²⁷ Nawolo nyi εmεε baŋ pou

boo so ɲon Wurubuaε loŋ Kristo man ne, te yeli εmεε na Kristo ta bese walaŋ dokolon. Lee mena doo Kristo dinoo ken te kaa doo ε man. ²⁸ Lee mena doo n yeε Gyuda baale o, n te yeε Gyuda baale ya o, n yeε gbenji o yaa n yeε gyooro bu e, n yeε alo e yaa n yeε baale o ne, ken be famene bela ya. Nawolo nyi ε popou te yeε dokolon Kristo man. ²⁹ Nyi akpaa ε yeε Kristo balanwo na, kenan na ε yeε Aberaham duuluŋ man balanwo. Mena ke mo te Wurubuaε waa hiraa ɲon, ɲgba mena ken ɔ be yako see nyi waa hiraa Aberaham ne.

4

¹ ε yela maa mo me nombii ma aneyakoŋ kei maa na nombia kenja wola ɲon kpene ken mεε gyae maa yako ne. Nyi aboo diiri seε ɔ yeε biikyaa e ne, na yeε yaa ɲgba ɔ yeε gbenji e ne. Be famene nyi aboo ɲan pou yeε ɔ wui ya. ² Nawolo nyi debaŋ ken ɔ seε ɔ yeε biikyaa e ne, ɔ doe kegyiise baale nyiŋmaa man. Baŋ ne gyae la baa keε ɲon na aboo ɲan pou doo, kelii debaŋ ken ɔ kya ba see nyi baa mo aboo ɲan do e ɔ nyiŋmaa man ne. ³ Nafɔ mena ke te daa mo doo. Nawolo nyi debaŋ ken da te lεε ta Yesu nombia ɲan di ya ne, na tεεle kei doo nombia ne diina de doo lee da kekyaabii man ɲgba gbeŋa ne. ⁴ Mɔna debaŋ ken Wurubuaε ba see ne kelii na, ɔ kpila ɲon gbagba bu koŋ tεεle kei doo te ɔ yela alo lola e. Mena debaŋ kenan na, balan doo bo Gyudatena mmaraase ɲan tεε. ⁵ Wurubuaε kpila ɔ bu kei bo nyi waa koŋ kaa to de nombiakumεε pou kom, na waa lese daa lee mmaraa ken doŋ tεε, na dee nyiŋ bese Wurubuaε bia gbagba.

⁶ Nenεε ken doo bese Wurubuaε bia doo ne, ɔ te yeli ɔ bu ɲon felin ɲon te kaa kyaa de konoose man. Felin ɲonan ne yele la te dεε tale baake Wurubuaε nyi “De kya” ne. ⁷ Lee mena doo ε te yeε gbeŋawɔ bela ya, mɔna nenεε doo ε ta bese Wurubuaε bia. Te lee mena ken ε ba bese Wurubuaε bia doo, ε ke nyiŋ aboo ɲan pou waa mo fa ɔ bia ne.

Pɔɔl kayeyɛ Galatiatena dɔɔ

⁸ Gyangba kenj ε ta gyeŋa ta Wurubuare ya nɛ, na ε na som bɛnenɛŋ ŋan nafa tekaboena nyi yaa som ŋa ya nɛ te ε bese ŋe gbenja. Bane mɔ te yɛɛ Wurubuare e kenj kaboena nyi yaa som e ya. ⁹ Mɔna nenɛɛ kenj ε be kaa gyeŋ Wurubuare, yaa maa yako nyi nenɛɛ kenj ŋon Wurubuare ba gyeŋ ŋon nɛ, wonj dɔɔ te ε ne gyae ε ka bese ke sila tɛɛle kei dɔɔ waraŋase abɔɔ ŋan ŋɔɔ taŋ donj ya nɛ? ε ne gyae baa nyi ε ka bese ke doo mena abɔɔ ŋenanj tɛɛ ŋgba gbenja nɛ bela? ¹⁰ Me te nyii nyi ε ne di Gyudatena ɔsom weeya na gyaalanja na debaŋse na kulu-tooneŋ kpaakpaa ŋaale ŋgba mena kenj ba mmaraase na wolo nɛ. ε ne yɛɛ kenja pou nɛ, na ɛmɛɛ gyeŋ nyi Wurubuare kegyaebii yaa ε ne yɛɛ nɛ. ¹¹ ε nombia ayɛɛsa dana manj gyakolonj. Ne yɛɛ manj nyi diyem kenj mɔɔ naa yɛɛ tom ε gyanj ne pou te yɛɛ yakaa.

¹² Me tebia, mɛɛ waase ŋon bo nyi ε kasee manj. Nawolo nyi kenj na ma keyɛɛ Gyuda baale koranj nɛ, ma moo ma wose ŋgba ε man ŋolo nɛ kenj nyi mɔɔ na tekaa di Gyudatena mmaraase ŋan dɔɔ ya. ε te yɛɛ ta kolo kum mɔ tia manj ya. ¹³ ε tɔɔse nyi ma kekonj ε gyanj gyanjgate kenj nɛ, kawee ye le la te me nyiŋa gbɛɛ kolosi Kristo nombia kpaakpaa ŋan fa ŋon. ¹⁴ Doo nyi na me kawee kenanj yɛɛ kateesa ke fa ŋon, mɔna ε te ŋmanyanj manj ya te ε te bɛɛ manj mɔ ya. ε lee manj ŋgba Wurubuare kpilale ŋolo lee la adido kɔŋ nɛ, yaa ŋgba manj yena Yesu Kristo ŋon gbagba nɛ. ¹⁵ Mena debanj kenanj na me naawɔ nyi gyonj daale doo ε man kenj nyi nafa yenj nyiŋa gbɛɛ koranj na, yenj kulii ɛmɛɛ gbagba ε siabia do manj. Nenɛɛ mena gyonj kenanj lanja alenj? ¹⁶ Kenj mɔɔ yako ŋon anokoare kenj dɔɔ na, me ta bese ε kolare?

¹⁷ Balanj banj bɛɛ beo yɛɛ ba wose nyi be yɛɛ Kristotenawɔ nɛ, bɛɛ gyae bo nyi baa beo ŋon na ε kaa di Gyudatena mmaraase ŋan dɔɔ, mɔna ŋa be gyae ke yɛɛ tɔnɔɔ kamase fa ŋon ya. Bɛɛ gyae bo nyi baa tira daa na ŋon nsana, na ε ke nyiŋ mo ε loo pou yakaa be dɔɔ. ¹⁸ Akpaa ε

yase ε sia te ε ne yɛɛ kolo kpaakpaate na ke dei. Mɔna kaboena nyi yaa yɛɛ ke debanj kamase. Te yɛɛ nyi me kyaa ε gyanj kaagenj te ε ke yɛɛ ke ya. ¹⁹ Me bia kpaakpaa, mena kenj alo na donjɛ te ɔ ne naa diyem nɛ, mena yaa mɛɛ naa diyem lee ɛmɛɛ dɔɔ. Te maa naa mena diyem kei kelii debanj kenj ε ke nyiŋ Kristo dinɔɔ kenj. ²⁰ Ma kegyaebii yena nyi nafa na me kyaa ε gyanj, na maa kyɛɛke ma kekolosi na ke kyaa na ε kegyaebii. Nawolo nyi ε nombia ayɛɛsa dana manj gyakolonj.

Nɔɔse ala ŋan Wurubuare be bake see nɛ

²¹ ε yela maa bɔɔse ŋon nombii kei. ɛmɛɛ banj ε ne gyae nyi ε ke doo Mosesi mmaraase ŋan tɛɛ nɛ, gbagbaagba na ε gyeŋ kpene kenj mmaraase ŋan ne yako? ²² Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, Aberaham lola bia baala bala. Be man ŋolo ɔ naa yɛɛ gbenji e, te ŋolo mɔ ɔ naa yɛɛ gyoorobu e. ²³ Aberaham bu ŋon gbenji ŋon ba lolo fa e nɛ, ba lola e bo ŋgba mena kenj alo kamase ne taŋ lolo nɛ. Mɔna ŋon gyooro bu ŋon ba lolo fa e nɛ dɔɔ, Wurubuare wulaa yakowɔ see nyi baa lola e pete be kaa lola e.

²⁴ Mena nombia kenja yɛɛ dudu ke kenj na lese nombia ŋaale wola. Ala bala kɛwɔ senjɛ fa nɔɔkebakesee ala ŋan Wurubuare be bake see fa ɔ balanj nɛ. Nɔɔkebakesee kenj ba lee Sinai bula dɔɔ nɛ, kenj senjɛ la fa alo ŋon bɛɛ baake e nyi Haga nɛ. ɔ bia yena balanj banj Mosesi mmaraase ŋan ba besena wɔ yɛɛ gbenja nɛ. ²⁵ Haga senjɛ fa Sinai bula kenj ke kyaa Arabia tɛɛle man nɛ. ɔ yɛɛ ŋgba gyeŋ wee kei Gyerusalem nɛ. Mosesi mmaraase ŋan ta besena ke man balanj banj pou yɛɛ gbenja.

²⁶ Mɔna Gyerusalem kenj ke kyaa adido nɛ, kenj yɛɛ ŋgba gyooro bu ŋon bɛɛ baake e nyi Saara nɛ. Ke man bia be doo mmaraase kamase tɛɛ ŋgba gbenja nɛ ya. Saara ŋonanj yena daa banj dɔɔ doo Gyudatena mmaraase tɛɛ ya nɛ de naa. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, "Nyanj ɔlamanbo ŋon n ta lola ta see ya nɛ,

yela ke yεε neŋ gyon.
 Nyan ŋon n ta doŋee ta see ya ne,
 yela ke yεε neŋ gyon na n ke lo
 akelelee.
 Doo nyi n baale ta lese o sia lee n doo,
 mona maa yela waa bese koŋ n gyan
 na n bia ke wuku kela ŋon o kyaa yale
 tεε ne.”

²⁸ Me tebia Kristotena, ε yεε ŋgba Asiki
 ne. Nawolo nyi mena keŋ Wurubuaε be
 wulaa yako o nombia see pεte boo kaa
 lola e ne, mena yaa o yakowo see te daa
 mo kaa bese o bia ne. ²⁹ Debaŋ kenan
 man na, bu ŋon boo lola e ŋgba mena
 keŋ bεε lola walaŋ kamase ne, naase bu
 ŋon boo tεε Wurubuaε felin ŋon doŋ
 man lola e ne diyem. Mena ke yaa sεε
 doo kaa lii gyen wee kei ne. ³⁰ Mona
 sena te Wurubuaε nombia anmarasen
 see ŋan ne yako? Nombia ŋan yakowo
 nyiaa, “Gegi gbeni ŋon na o bu, nawolo
 nyi tekaboena nyi gbeni bu ŋon waa di
 o kya aboo kpu na gyooro bu ŋon ya.”
³¹ Mena doo me tebia, da te yεε gbeni ŋon
 biawo ya. De yεε gyooro bu ŋon biawo.

5

Kristo te yeli de te nyin da wose

¹ Kristo te lεε da nyeeya yela de te
 nyin da wose bese gyoorobia. Mena doo
 kaboena nyi yaa seŋ ε keleedi keŋ man
 kenken. ε na fa ŋolo gbεε na waa besena
 ŋon yεε o gbenja bela ya.

² ε tei me noowoya nideli. Maŋ Poo
 ne yako na ŋon nombia keŋa ne nyiaa,
 akpaa ε fa gbεε nyi baa kara ŋon ε baala
 wose ŋgba mena keŋ Mosesi mmaraase
 ŋan nawolo ne, na nawolo baa nyi kpene
 keŋ Kristo be yεε ne be taŋ tonoo fa
 ŋon korakora ya. ³ Mεε yako ŋon ε ke
 nyii nideli bela nyiaa, akpaa ε man ŋolo
 de fa gbεε nyi baa kara e o baala wose
 ne, kenan na kaboena nyi otenate dee di
 Mosesi mmaraase ŋan pou doo. ⁴ Akpaa
 ε man ŋolo de yεε kakyen nyi o ne di
 Mosesi mmaraase ŋan doo na Wurubuaε
 ke nyin lεε e do ne, kenan na nawolo baa
 nyi otenate te tira o wose lee Kristo man.
 Mena ke mo yaa otenate te tira o wose
 lee Wurubuaε berεε keŋ o na mo boele

balan ne man. ⁵ Daa doo, Wurubuaε
 felin ŋon doŋ man doo de loo gyakaa
 nyi Wurubuaε waa lεε daa do nyi de
 gbεeneŋ tenee o siaman, nawolo nyi dεε
 lεε Kristo di. ⁶ Yesu Kristo keleedi be
 famene nyi ŋolo kara o baala wose yaa
 o te kare ya. Mona kpene keŋ ne hia yena
 nyi dεε lεε Yesu Kristo di, na dεε gyae
 Wurubuaε na de tebia.

⁷ Kewalaŋ keŋ na, nafa ε ne yεε nombia
 kpaakpaa lee ε keleedi keŋ man. Nεneε
 amote beo na ŋon te ε tinaa anokoare keŋ
 kesila yela? ⁸ Ma gyen nyi mena kabeo kei
 ta lee Wurubuaε gyan ya. Nawolo nyi
 ŋon baake na ŋon nyi ε kaa bese o bia.
⁹ Mena keŋ bεε mo bodobodo tee kyomii
 do bodobodo bilin man te ne yeli kεε koro
 ne, mena ke mo te nombiikum bii gyae ke
 tale beo balan burum. ¹⁰ Mona mεε lεε
 de Gbengyoo Yesu di nyiaa, ε be gyae ε
 ka lee me wole ke lεε nombii wole daale
 di bela ya. Walaŋ kamase ŋon waa yela ε
 ka lee me wole ke lεε nombii wole daale
 di na, otenate yεε won e o, o te yεε won e
 ya o ne, Wurubuaε waa won o denele.

¹¹ Me tebia, nyi akpaa me gyakaa mee
 kolosi nyi yaa kara ε baala wose pεte
 Wurubuaε ke lεε ŋon do ŋgba mena
 keŋ Gyudatena mmaraase ŋan nawolo na,
 won doo te bεε naase maŋ diyem? Nyi
 meŋ ne kolosi baa nyi, kaboena nyi walaŋ
 waa kara o baala wose pena Wurubuaε
 ke lεε e do ne, nafa Gyudatena be gyae
 baa naase maŋ diyem nyi mee kolosi
 Kristo yen keŋ o ba yem opanɗan doo
 ne nombia ya. ¹² Balan ban be dana
 baala wose kekara nombia bεε naase ŋon
 diyem ne, nafa maŋ kegyaebii yena nyi
 baa gyen gyu ka lese ba wose saaye gba.

¹³ Me tebia, emεε doo Wurubuaε baake
 ŋon bo nyi ε kaa bese gyooro bia. Mona
 ε na yeli ε gyoorobiiri keŋ ke fa ŋon gbεε
 na ε ke yela ε lookum ke di ε doo ya. ε
 mo balan kegyae gyae doŋa na ε ke kyo
 doŋa. ¹⁴ Mosesi mmaraase ŋan pou seŋεε
 bo nombii dokolon doo. Keŋ yena nyiaa,
 “Gyae n doo ŋgba nyan gbagba n wose
 ne.” ¹⁵ Mona nyi akpaa ε sεε ε ne yoo na
 doŋa ŋgba wonembia kumεε na, kenan
 na ε kεε ε wose nideli. Na mena ya na, ε
 ka koe doŋa munu.

Efesotena Pɔɔl tɔne kenj ɔ be ɲmarase yeleefesotena ne

¹ Tɔne kei lee manj Pɔɔl ɲon Wurubuare be gyae nyi maa bese Yesu Kristo kpilale ne gyan. Mee ɲmarase ke mee yeleefesotena banj e kyaa Efeso donɔɔ man, te Wurubuare ba mo ɔ nyinmaa gyakaa e dɔɔ te e ne di anokoare e gbeneɲ man fa Yesu Kristo ne.

² Wurubuare ɲon ɔ yee de kya e, na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele ɲon, na baa fa ɲon wosefereɲ.

Wurubuare tee Kristo dɔɔ hiraa balan

³ E yela dee lese de kya Wurubuare ɲon ɔ yee de Gbenjyoo Yesu Kristo Wurubuare na ɔ kya e ne yele. Nawolo nyi kenj daa na de Gbenjyoo Yesu Kristo yee dokolonj dɔɔ, ɔ ta mo abɔɔ ɲan pou kyaa adido ne boele daa. ⁴ Yesu Kristo dɔɔ te ɔ lese daa pete ɔ yee teelee kei na abɔɔ pou, nyi dee yee balan banj de yee ɲon gbagba wui ɔ siaman kenj ayimee be doo de man ya, lee mena kenj daa na Kristo yee dokolonj dɔɔ. ⁵ Lee kegyae kenj ɔ ne gyae daa dɔɔ ɔ tangbɛɛwɔ yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ mo daa yee ɔ bia lee ɲon gbagba kegyaebii man. ⁶ ɔ lese daa mena na dee nyin lese ɔ gyoro beree yele kenj ɔ ba moo fa daa, nawolo nyi de yee Wurubuare bu ɲon ɔ ne gyae daa ne wui. ⁷⁻⁸ Kenj Kristo ba yem kyeekee ɔ fatabo leki dɔɔ, Wurubuare lee da nyee te ɔ moo de dukum kyee daa. Kei ne yele la dee naa nyi Wurubuare beree kenj ɔ ba mo boele daa ne boe nideli. Wurubuare gbagba nyansa na ɔ nombia kagyen man te ɔ moowɔ yee mena. ⁹ Te kpene kenj ɔ be wulaa yako see nyi waa yee ne, ɔ teeɛwɔ Kristo dɔɔ lese ɔ nombia ɲan weese ne wola daa ɲgba mena kenj ɔ ne gyae ne. ¹⁰ Kpene kenj Wurubuare be yako see nyi waa yee ne yena nyi, debanj kenj de lii ne waa yilaa kpene kamase kenj kyaa adido na kenj kyaa teelee kei dɔɔ ne pou do Kristo tee.

¹¹ Te kenj de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuare ta mo daa yee ɔ balan mo, ɲgba mena kenj ɲon ɔ be yee abɔɔ pou be yako ɔ nyeeman see nyi waa yee daa ne. ¹² Wurubuare yee kenj pou na daa banj dɔɔ tangbɛɛ lee Kristo ne, ka lese ɔ gyoorobiiri kenj yele. ¹³ Mena te doo fa emee mo. E ke nyii Wurubuare nombia ɲan ɲe doo ɲe gbɛɛ dɔɔ te ɲee fa nyeedonj ne, e leeɛwɔ di. Lee mena dɔɔ Wurubuare moo ɲon yee ɔ wui, te ɔ moo ɔ felin ɲon ɔ be yako see nyi waa mo do e man tɔ nɔɔ ne see ɲon. Kei nawola la nyi ɔ ta mo ɔ nyinmaa gyakaa e dɔɔ nyi e yee ɔ wui. ¹⁴ Wurubuare felin kei yena kpene kenj doo e man, ɲgba kpene kenj ɔ ba mo see ateta ne. Kei nawolo nyi dee nyin abɔɔ ɲan pou Wurubuare be yako see nyi waa mo fa ɔ balan ne. Kei ne yele la dee gyem nyi Wurubuare waa lese balan banj pou be yee ɔ wui ne lee be gbeneɲ kumee man. Mena dɔɔ e yela dee lese Wurubuare gyoorobiiri kenj yele.

Pɔɔl kefane

¹⁵ Lee mena dɔɔ me ke nyii mena kenj e be lee Wurubuare di, na mena kenj e ne gyae balan banj pou bɔɔ lee Kristo nombia ɲan di ne, ¹⁶ me bee tina Wurubuare nɔɔ ka do yela ya. Mee tɔɔse e yela debanj kamase kenj mee fane fa Wurubuare ne. ¹⁷ Mee fane mo nyi Wurubuare ɲon ɔ yee de Gbenjyoo Yesu Kristo na gyoorobia pou be kya e ne, waa mo ɔ felin ɲon do e man na waa yela e sia kekara, na ɔ felin ɲon ka lese Wurubuare ɲon wola ɲon na e ka gyen e nideli. ¹⁸ Mee solo nyi waa gyusu e konɔɔse, na e ke nyin gyen kpene kenj dɔɔ ɔ ba lese ɲon na kpene kenj dɔɔ e loo gyakaa ne, na e ke nyin gyen abɔɔ ɲan Wurubuare be yako see nyi waa mo fa banj bɔɔ mo ba wose fa Kristo ne. Ne yee abɔɔ ɲan ɲa koya dana donj nideli. ¹⁹⁻²⁰ Dee fane nyi yaa gyen ɔ donj dinaa kenj ka dokoso be kyaa ya ne. ɔ ta mo mena donj kei fa daa banj dee lee e di ne. Mena donj kei te ɔ moowɔ gyusu Kristo lee yen man, te ɔ moo e kyaaase ɔ dunolonj dɔɔ Wurubuare man. ²¹ Wurubuare te yeli Kristo te di donj kela yela pou na gyoorise pou na beeneɲ pou na yola pou

na woya pou na ηmeesen pou na kpene kamase ken ne di don deniwalan doo ne. ²² Wurubuaere ta mo kpene kamase do Kristo tee, te o moo e yee kpene kamase nyee fa Kristo balan ban pou. ²³ Kristo balan kewo yena Kristotena dikpii ken. Te wose kei man te Wurubuaere non o be yee kpene kamase, te o kyaa yenan kamase te o ne yeli aboo kamase na sem nideli gbeye kamase man ne kyaa.

2

Wurubuaere te fa daa nyeedon Kristo man

¹ Gyanɔba ken na nombiakumee keyee te tira emee na Wurubuaere nsana, ² gyanɔba kenan na, e silana teele kei doo nombiakumee. E silana obonsam non o yee dukum pou nyee e ne. Te non mo ne diina ban pou boo ne tee Wurubuaere gbeneen doo ya ne doo. ³ Nafɔ nne te daa na wo mo pou kyaawo, na dee yee kpene ken dee gyae. Dee sila de dinoo benee non te dee yee kpene ken da wose na de konoo man nombia na wola daa nyi dee yee ne. Nafɔ nne yaa Wurubuaere ban ken ne fa denjele kewon ne doo de doo, ηgba balan akan ban ne.

⁴ Mona Wurubuaere wii de waranase te lee o kegyae dinaa ken o ne gyae de nombia ne doo, ⁵ o tee wo Kristo doo fa daa ban nafɔ deban kenan man doo yem de dukum man ne nyeedon. Mena doo e tooose nyi Wurubuaere beree ken o ba mo boele daa doo te e nyina nyeedon. ⁶ Te mena ken Wurubuaere be gyuuusu Kristo lee yen man ne, mena mo yaa o gyuuusu daa mo lee mena yen kei man, te o moo daa kekyaa Yesu Kristo gyan adido na daa na e kaa di gyoori. ⁷ O yee nne kei na deban kamase ken ken pou gyae kekɔn na, kenyin lese o beree na o woe ken doo Kristo man te ka kela kpene kamase ne wola. ⁸ Nawolo nyi, beree ken o ba mo boele daa, na da kelɛedi ken doo lɛedi doo te o fa daa nyeedon. Ken pou ta lee daa gbagba gyan ya, ke yee kpene ken Wurubuaere ba mo fa daa. ⁹ Ta lee tomse non doo yee doo ya, mena doo nolo na wola o wose ηe doo ya. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuaere yee na daa mena ken gyen

de doo ne. Ken daa na Kristo be yee dokolon doo, te o lese daa nyi dee yee tomse kpaakpaa non o be wulaa desina see nyi dee yee ne.

De popou yee dokolon Kristo man

¹¹ Mena doo e tooose mena ken nafɔ lolo man na, e te yee Gyudatenawo ya ne. Emee te Gyudatena ne baake nyi, ban ba te kara be baala wose ya ne. Be wui baala wose ken boo kare ne, nyinmaa te ba moowo kara. ¹² E tooose nyi deban kenan na, emee na Kristo betan lonoro ya. Na e yee yenaasetenawo, e te yee ban Wurubuaere ba lese ne ya. Na e yee ηoola ban e be kpuɛ kebakesee ken Wurubuaere na o balan be bake see ne man ya. Na e sia be gyakaa kolo mo doo ya, te e ba gyen Wurubuaere teele kei doo ya. ¹³ Te neneɛ ken e doo Kristo man doo, emee ban nafɔ e kyaa lemlem, te e ba benaa na Kristo ya ne, lee o yen ken o ba yem ne doo, o te tuu non benaa na o wose.

¹⁴ Non gbagba yena da wosefɛeren. O te yee Gyudatena na ban ba te yee Gyudatenawo ya ne walan dokolon. Lee o yen doo, o tekerii dekyan ken nafɔ ke yee kekola dekyan te ne kpase mena balan akpen ala kewo nsana ne. ¹⁵ Nawolo nyi, o wose te o moowo lese Gyudatena mmaraase, na gbeneen, na nombia burum non. Kpene ken doo o be yee kei yena nyi, na waa nyin mo mena balan akpen ala kewo yee dokolon kon non gbagba man. Nne te o yela o wosefɛeren konawo be man. ¹⁶ O tee wo opanɔan ken doo pataa akpiise ala kewo, kyan wo mo do Wurubuaere man, yee wo walan dokolon. Nawolo nyi, o ta mo opanɔan ken doo lese kpene ken ne yelee bee kola don ne. ¹⁷ O konawo kaa yako wosefɛeren nombia non fa emee Gyudatena ban e benaa na Wurubuaere, na ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. ¹⁸ Non doo te Gyudatena na ban ba te yee Gyudatenawo ya ne pou nyina gbeye Wurubuaere felin dokolon man, mo gyuu kya non gyan.

¹⁹ Mena doo neneɛ nafɔ emee ban e ba benaa na e ya ne, e ta tekaa yee ηoola na balan yenaasetenawo bela ya. E yee ban Wurubuaere be hiraa wo ne

be dɔɔna na be tebia na Wurubuarɛ dekpɔnalanmantenawɔ. ²⁰ Emɛɛ mɔ, be ta mo nɔn nɔgba deni nɛ, Wurubuarɛ akpenkpenɔgyɔɔra na Yesu kpilala ban yɛna dekyan kenj mokɔɔ kasee. Emɛɛ te bɛɛ mo ma gyakaa ke dɔɔ. Yesu Kristo gbagba yɛna boe kenj kɛɛ fa deni kenj pou donj nɛ. ²¹ Nɔn dɔɔ te deni kenj boe kamase na sem nideli, te kɛɛ bee bese Wurubuarɛ kedeesa deni kenj bɔɔ maa see fa Wurubuarɛ ɔsom, te ayimɛɛ be doo ke man ya nɛ. ²² Emɛɛ na Yesu te yɛɛ dokolonj dɔɔ, te yela emɛɛ na akanj banj pou bese dekyae kenj Wurubuarɛ ne tɛɛ ɔ felinj nɔn dɔɔ kyaa.

3

Pɔɔl tom keyɛɛ banj ba te yɛɛ Gyudate-nawɔ ya nɛ man

¹ Mena dɔɔ mɛɛ fane fa Wurubuarɛ. Manj Pɔɔl nɔn bɔɔ kyanj manj tɔ deni lee mena kenj mɛɛ yako Yesu Kristo nombia njan mɛɛ fa emɛɛ banj ɛ te yɛɛ Gyudate-nawɔ ya nɛ dɔɔ. ² Ma gyenj nyi ɛ te nyii nyi emɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ moo ɔ bɛɛɛ kenj boele manj, na maa nyinj tale yako Yesu Kristo nombia njan fa nɔn lee ɛ deeli dɔɔ. ³ Wurubuarɛ ta lese nombia njan weeseɛ nɛ wola manj, nɔgba mena kenj mɔɔ tanɔgbɛɛ nmarase fa nɔn nɛ. ⁴ Akpaa ɛ kala ke na, ɛ kena mena kenj mɔɔ nyii Kristo nombia njan nafa nja weeseɛ nɛ man. ⁵ Gyanɔgba kenj na, ɔ ta lese mena nombia aweesenj kenja wola deniwalanj ya, mɔna Wurubuarɛ te tɛɛ ɔ felinj nɔn dɔɔ lese nja wola Yesu Kristo kpilala na Wurubuarɛ akpenkpenɔgyɔɔra banj ayimɛɛ be doo be man ya nɛ. ⁶ Mena nombia aweesenj kenja yɛna nyi; lee Wurubuarɛ nombia njan dɔɔ balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ta bese Wurubuarɛ wui nɔgba Gyudatena nɛ. Be popou ta bese walanj dokolonj na banj baa di abɔɔ njan Wurubuarɛ be yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ fa wɔ nɛ.

⁷ Kenj dɔɔ te ɔ moo ɔ bɛɛɛ boele manj, te ɔ moo manj yɛɛ Yesu Kristo nombia njan kegbetibii, lee nɔn gbagba ɔ donj kenj dɔɔ. ⁸ N kɛɛ na, manj yɛna Wurubuarɛ balan banj manj pou kemaasa, mɔna manj mɔ te ɔ moo ɔ bɛɛɛ kenj boele, nyi maa

yako Kristo wose man nombia njan nɛɛ lee koya te nja betanj ɔto ya nɛ fa banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ⁹ Na maa yela balan pou kena Wurubuarɛ nɔn ɔ be yɛɛ kpene kamase nɛ, gbɛɛ kenj ɔ ba weese lee kewalanj kenj nɛ. ¹⁰ Te ɔ kegyae yɛna nyi, debanj kei man nɛ waa ta Kristotena dikpii kenj dɔɔ yela felinj man gyoonenj na donjse njan pou nɛ kyaa adido nɛ ka gyenj Wurubuarɛ sia kekara kenj betanj ɔto ya nɛ kpene kamase man. ¹¹ Wurubuarɛ yɛɛ kei, lee kebake kenj ɔ be bake see ɔ nyeeman, te betanj ɔto ya nɛ dɔɔ. ɔ tɛɛ de Gbenɔgyoo Yesu Kristo dɔɔ te ɔ yɛɛ kei. ¹² Kenj dɔɔ lɛɛ e di te daa na e be yɛɛ dokolonj dɔɔ, te dɛɛ tale gyo de konɔɔ gyu nɔn Wurubuarɛ gyanj kenj dɔɔ ne yee ya. ¹³ Mena dɔɔ mɛɛ waase nɔn nyi, ɛ na yela ɛ wose ke tekerii nɔn lee diyem kenj mɛɛ naa fa nɔn nɛ dɔɔ ya. Kenja pou yɛɛ fa ɛ deeli dɔɔ.

Pɔɔl kefane fa Efesotena

¹⁴ Kei dɔɔ te mee bunj ma doona dɔɔ de kya Wurubuarɛ siaman. ¹⁵ Lee nɔn dɔɔ te lonjoro kamase kenj kyaa adido na tɛɛle kei dɔɔ nɛ ne nyinj ka yele. ¹⁶ Mɛɛ sola Wurubuarɛ nyi, waa mo ɔ gyooro wose deeli kenj na waa ta ɔ felinj nɔn dɔɔ, na waa fa nɔn donj, na waa do nɔn kakyenj. ¹⁷ Waa yela Kristo kekyaa ɛ konɔɔ man ɛ kelɛɛdi dɔɔ, na kegyae kenj ɛ ne gyae Wurubuarɛ na balan nɛ kefa nɔn donj na ɛ ka senj kenjkenj. ¹⁸ Na emɛɛ na Kristotena akanj banj pou kenyinj gyenj nyi Wurubuarɛ kegyae kenj ɔ ne gyae daa nɛ boe nideli te ka betanj ɔto ya. ¹⁹ Na ɛ ka gyenj nyi kegyae kenj Wurubuarɛ ne gyae daa nɛ boe, kenj dɔɔ dɔɔ gyae dɛɛ tale naa ke man tanj ya. Na Wurubuarɛ ka mo ɔ dinɔɔ pou do ɛ man.

²⁰⁻²¹ ɛ yela dɛɛ ta Yesu Kristo na Kristotena dikpii kenj dɔɔ lese de Wurubuarɛ gyoorobiiri kenj yele debanj kamase. Nawolo nyi nɔn ne tale la yɛɛ abɔɔ burum kela mena kenj dɛɛ bɔɔse yaa dɛɛ gyuenj lee ɔ donj kenj ne yɛɛ tom de man nɛ dɔɔ. Daa balan banj pou dɔɔ lɛɛ e di te daa na e yɛɛ dokolonj nɛ, ɛ yela dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpa. Amen.

4

Nɔɔdokolon keyee Kristo man

¹ Mena dɔɔ nɛnɛɛ man Pɔɔl nɔn me doo deni man ken mɛɛ yako Kristo nombia nɔn dɔɔ nɛ, mɛɛ waase nɔn nyi ɛ yela ɛ dinɔɔse ke kaboena kebaake kpaakpaa ken Wurubuare be baake nɔn nɛ. ² ɛ yɔkɔse ɛ wose. ɛ woo na ɛ kenyin konɔɔ. ɛ gyae dɔɔna nombia na ɛ kewii fa dɔɔna. ɛ na mo nɔlo mɔ nombia do ɛ tɔɔ man ya. ³ ɛ kyan ɛ wose na nɔɔdokolon ken Wurubuare felin ne tɛɛ wosefɛɛren dɔɔ fa daa nɛ kekyan nɔn bom. ⁴ De popou yɛɛ dokolon. Wurubuare felin dokolon kyaa la mena dɔɔ te Wurubuare baake daa te de sia gyakaa kolo dokolon koon dɔɔ. ⁵ De Gbenjyoo yɛɛ dokolon te Wurubuare lonkesɔ mɔ dokolon koon kyaa, la te gbɛɛ dokolon mɔ dɔɔ te dɛɛ tɛɛ lɛɛ Wurubuare di. ⁶ De popou dana Wurubuare dokolon na kya dokolon. Nɔn yɛna de popou de Gbenjyoo nɔn ɔ kela kpene kamase, te ɔ doo de popou man te ɔ ne yɛɛ tom de popou man nɛ.

⁷ Yesu gbagba kegyaebii te ɔ moo ɔ berɛɛ boele daa dokolon dokolon, walan kamase na ɔ wui. ⁸ Mena dɔɔ te be nmarasewɔ Wurubuare nombia nɔn man nyiaa,

“Deban ken ɔ ne gyu adido nɛ

ɔ moo ban ɔ be yoo dii be dɔɔ nɛ kpu na ɔ wose lan,

te ɔ moo abɔɔ fa balan.”

⁹ Te akpaa be yako nyi ɔ gyenawɔ gyu adido na nawolo nyi sena? Kei nawolo baa nyi, ɔ tanjbeewɔ tisi gyoo tɛɛle kei ateta pɛ. ¹⁰ Te nɔn ɔ ba gyoo tɛɛle man nɛ, nɔn ke yɛna walan nɔn mɔ ɔ ba koro gbaa nɔma pou na waa nyin kyaa yɛnan kamase. ¹¹ Abɔɔ nɔn ɔ ba mo boele ɔ balan yɛna nyi, baale baa bese Kristo kpilala, na baale ka bese Wurubuare akpenkpenjyɔɔra, na baale mɔ ka bese ban bɛɛ tɛɛ kolosi nombia kpaakpaa nɔn nɛ, te baale mɔ baa yɛɛ ɔsɔfɔɔse na wolala. ¹² ɔ moo tomse kenja boele ɔ balan, na waa desina wɔ fa wɔ ɔsom ken, na kenyin yela Kristotena dikpii ken ka bee nideli, ¹³ kelii deban ken de popou dɛɛ bee yɛɛ dokolon, na dɛɛ lɛɛ Wurubuare

bu nɔn di nideli na dɛɛ lee Kristo de dinɔɔ man, da keɛɛdi na de kagyen ken da gyen ɛ nideli nɛ man.

¹⁴ Na dɔɔ tekaa bese bia wɔlɛɛ ken balan ka mo kawola kumɛɛ kamase na ba adao gbɛɛnen kaa beo daa, na kegyɔ daa gyu sia na wɔle nɔgba mena ken felin ne gyɔ degbele lon dɔɔ nɛ ya. ¹⁵ Mena dɔɔ ɛ di anokoare fa dɔɔna lee ɛ konɔɔse man, na ɛ kegyae dɔɔna nombia, na ɛ ka mo gbɛɛ kamase man bee Kristo nɔn ɔ yɛɛ dikpii ken nyee nɛ man. ¹⁶ Yesu Kristo man te wose man yɛnaase kpookpoo nɔn pou ne gyanee nkyakaase man kyan dɔɔna nideli. Te akpaa yɛnaase kpookpoo kamase kenja ne gyae dɔɔna, te nɛɛ yɛɛ tomse nɔn ne kaboena nɔ na, ne yeli Kristotena dikpii ken na bee nideli.

Nyeedon wɔle ken doo Kristo man nɛ

¹⁷ Mena dɔɔ mɛɛ faree nɔn de Gbenjyoo nɔn yele man nyi, ɛ na kyaa bela nɔgba balan akan ban bɔɔ gyen Kristo ya, te be gbɛɛnen betan tɔnɔɔ nɛ ya. ¹⁸ Ba nyeeya man dana ditinɛɛ, te bɔɔ tan nyeedon ken Wurubuare be fa daa nɛ ya, nawolo nyi ba te tɔ be konɔɔse bɛɛ Wurubuare nombia nɔn kenyii. ¹⁹ Te ken bɔɔ tan desɛn bela dɔɔ ya nɛ, be ta mo ba wose bɛɛ yɛɛ nombia akarankaran nɔn tekaboena ya nɛ, te nɔlo bɛɛ tɔ wɔ gbɛɛ ya. ²⁰ Mɔ ɛmɛɛ dɔɔ, ɛ te kasee kei lee Kristo wose man ya. ²¹ Ampan te ɛ nyii Kristo wose man nombia nɔn. Te ken ɛ yɛɛ ɔ silalawɔ dɔɔ, be ta wola nɔn anokoare ken doo Yesu man nɛ. ²² Mena dɔɔ ɛ tina ɛ dinɔɔ benɛɛ nɔn na beo nɔn, te ne wɔlɛɛ nɔn nɛ yela. ²³ ɛ yela ɛ nyeeya na ɛ konɔɔse man nombia ke yɛɛ wɔlɛɛ. ²⁴ ɛ yela Wurubuare dinɔɔ ken tenɛɛ, te ka betan ayimɛɛ ya nɛ ke yɛɛ dinɔɔ wɔlɛɛ ɛ man.

²⁵ Mena dɔɔ ɛ tina akɛɛɛ kedi yela, na ɛ kedi anokoare fa dɔɔna. Nawolo nyi de man walan kamase yɛɛ Kristotena dikpii ken yɛnan daale ke. ²⁶⁻²⁷ Te akpaa ɛ gyen ban na, ɛ na yeli ɛ ban ken ka mo nɔn gyu dukum man ya. ɛ na yeli weese ka gyoo na ban ken sɛɛ doo ɛ man ya. Na mena ya na ɛ ke fa ɔbɔnsam nae dasɛnjɛ na waa kɛɛse nɔn kɛɛ. ²⁸ Walan nɔn nafa

o yee nmeelate e na, waa tina nmeelen yela, na waa mo o nyinjmaase yee tom gbɛɛ kpaakpaa dɔɔ, na waa nyinj kolo na waa fa ayematena mɔ.

²⁹ E na yeli nɔwoya njan tekaboena ya ne ka lee e nɔɔse man ya, mɔna e yela e kekolosi ka do balan kakyen na baa bee. ³⁰ E na yee kpene ken gyae ka wee Wurubuarɛ felinj non ya, nawolo nyi non te Wurubuarɛ moowɔ see non nso, ken nawolo nyi e yee o wui. Kei nawola la nyi, wee daale waa kɔn kaa lese non na e kenyinj e wose. ³¹ E tina nombia akarankaran kenja pou, ngba tɔoman njan na akpanyanjan na ban na nyeeman boalan na balan kewɔlɛɛ na kale na balan katee na kelabereketao na dinɔɔ kumɛɛ njan pou keyee yela. ³² Mɔna e yee wɔe, na e ke wii fa dɔnɔ. E mo walan kamase dukum kyee e, ngba mena ken Wurubuarɛ be tɛ Kristo dɔɔ mo e nombiakumɛɛ kyee non nɛ.

5

E kyaa kenmanjee man

¹ Emɛɛ ban e yee Wurubuarɛ bia ban o ne gyae e nombia nɛ, e yee kakyen na e kekasee e. ² E kyaa na dɔnɔ gyon man, ngba mena ken Kristo be gyae daa, te o ba mo o wose yee ngba kedeesa nam, te ba gyoo Wurubuarɛ sia nɛ.

³ Te kafon na dinɔɔse kumɛɛ njan tekaboena ya, yaa sibii dɔɔ, e na yeli baa baake na yela e man ya. Nawolo nyi njan tekaboena Kristotena ya. ⁴ Mena yaa desɛn nombia, na diyinj ayɛɛsa, na nsendeekum tekaboena non ya, mɔna e fa Wurubuarɛ karan deban kamase. ⁵ Mɛɛ gyae e ka gyen nyi, kafontena yaa ban bɛɛ yee ayimɛɛ nombia na ban be dana sibii nɛ betan dekyae Kristo na Wurubuarɛ gyoori ken man ya. Nawolo nyi n dana sibii na, abɔɔ na bese bɛnenɛ bo fa nenɛ.

⁶ E na yeli nolo ka mo akɛɛɛ nɔwoya njan betan tɔnɔɔ ya nɛ beo non ya, nawolo nyi nombia kenja dɔɔ te Wurubuarɛ ban ne kɔn balan ban ba deɛnɛla dana dɔnɛ dɔɔ. ⁷ Mena dɔɔ e na mo e wose do na balan kewɔ dinɔɔ ya.

⁸ Nafɔ gyanɔba ken na emɛɛ mɔ kyaa ditintɛɛ man, te nenɛɛ ken e ba bese Kristotena dɔɔ e kyaa kenmanjee ken man. Lee mena dɔɔ e ta ngba balan ban be kyaa kenmanjee ken man nɛ. ⁹ Kenmanjee kei tɔnɔɔ yena nyi, balan ne yee abɔɔ kpaakpaa na abɔɔ njan tenɛɛ te bee di anokoare mɔ. ¹⁰ E yee kakyen na e ke yee kpene kamase ken gyae ke yee de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ gyon. ¹¹ E na mo e wose do na balan ban bɛɛ yee ditintɛɛ man abɔɔ njan betan tɔnɔɔ ne ya. Mɔna e lese mena ditintɛɛ man abɔɔ kumɛɛ nenan debɔɔ. ¹² Yee desɛn ke gba nyi emɛɛ mɔ yaa yɔɔ nombiakumɛɛ njan balan ne yee ditintɛɛ man nɛ afa. ¹³ Te kpene kamase ken kenmanjee ken da lee ke dɔɔ na, kɛɛ lese ke dinɔɔ gbagba wola. ¹⁴ Nawolo nyi kenmanjee ken ne yee la balan ne naa kpene kamase ken nafɔ weesɛɛ nɛ dinɔɔ. Mena dɔɔ te be Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see ne yako nyiaa,

“Nyan non n be doo nɛ fon lee n dosoron man,

Fon lee n yen man.

Na Kristo kenmanjee ken ke kɔn n man.”

¹⁵ E kɛɛ e keta man nideli. E na tɛɛ ngba ayintena ya, mɔna e ta ngba siakaralatenɛ nɛ. ¹⁶ Te deban kamase ken e nyim na, e mo yee kolo kpaakpaa. E na yeli deban ke lan non ya, nawolo nyi nenɛɛ nombiakumɛɛ keyee ta boo. ¹⁷ Mena dɔɔ e na gyim ya, e yee kakyen na e ka gyen kpene ken Wurubuarɛ ne gyae e ke yee nɛ.

¹⁸ E na dɛɛse ya, nawolo nyi solon kedɛɛse ne wɔlɛɛ walan bo. Mɔna e yela Wurubuarɛ felinj non ke doo e man nideli. ¹⁹ E mo nombia njan doo Wurubuarɛ nɔɔnenɛse man nɛ do dɔnɔ kakyen. E mo nɔɔnenɛ kekpee na suya kegyɔ ken ba lee e konɔɔse man nɛ lese de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ yele. ²⁰ Deban kamase na e ta de Gbenɔgyoo Yesu Kristo dɔɔ fa de kya Wurubuarɛ karan lee kpene kamase man.

Ala na baala

²¹ Ken Wurubuarɛ keyee doo e man dɔɔ, e yɔkɔse e wose fa dɔnɔ deban kamase.

²² Ala, e yɔkɔse e wose fa e baala kpene

kamase man, ngba mena ken ε ne yɔkɔse ε wose fa de Gbenjyoo nε. ²³ Nawolo nyi baale non ne diina don ɔ wεele non doo, ngba mena ken Kristo ne di don Kristotena dikpii ken doo nε. Te Kristo kei gbagba lεε na balan ban be doo Kristotena dikpii ken yεε ɔ wose ke nε nyee. ²⁴ Mena doo alo kamase waa yɔkɔse ɔ wose fa ɔ baale kpene kamase man, ngba mena ken Kristotena dikpii ken ne yɔkɔse ka wose fa Kristo nε.

²⁵ Baala, ε gyae ε wεela nombia ngba mena ken Kristo ne gyae Kristotena dikpii ken nombia, te ɔ ba yem fa ke nε. ²⁶ Kristo yenawɔ fa Kristotena dikpii ken, te ɔ moo ɔ nombia nan yεε ngba lon nε, faafo balan ban be doo Kristotena dikpii ken man lese ba ayimεε te ɔ moo wɔ see fa Wurubuare. ²⁷ ɔ yεε kei na waa nyin mo Kristotena dikpii kei kɔn non gbagba ɔ siaman kaa yεε ɔ wui, ken gyan tare yaa ayimεε, yaa nombiikum kamase be doo ka wose man ya. ²⁸ Mena ke mo te kaboena nyi baala baa gyae be wεela nombia, ngba mena ken bεε gyae ban gbagba ba wose nε. Baale non ɔ ne gyae ɔ wεele nombia nε, ne gyae non gbagba ɔ wose baa. ²⁹⁻³⁰ Nolo be kyaa ken ɔ ne kola non gbagba ɔ wose ya, mona ɔ ne desina ke te ɔ ne kεε ke doo mo. Nne mo yaa Kristo mo ne desina, te ɔ ne kεε Kristotena dikpii ken doo, nawolo nyi de yεε ɔ wose man balanwɔ. ³¹ Ken doo te Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, "Lee mena doo baale waa lee ɔ kya na ɔ naa gyan, na waa gyu ke kpu na ɔ wεele na non na e ka bese walan dokolon." ³² Mena nombii kei yεε nombii ken ke dana yun te nolo mo be tale nyii ka aseε ya. Te man doo ma gyen nyi Kristo na balan ban boo lεε e di nε wose man nombia yaa bεε yako. ³³ Mena doo kaboena nyi baale kamase mo waa gyae ɔ wεele ngba non gbagba ɔ wose nε, na alo kamase mo ke yɔkɔse ɔ wose fa ɔ baale.

6

Bia na ba lolala

¹ Bia, ken ε yεε Kristotenawɔ doo kaboena nyi yaa tei ε kya na ε naa

dei. Nawolo nyi ε ne yεε kei na, ε ne yεε kpene ken dei. ² Tei n kya na n naa dei, nawolo nyi kei yena Wurubuare mmaraa gyanbate ken Wurubuare be yako nyi n di ke doo na, nyan kenyin ke tonoo. ³ Tonoo kenan yena nyi akpaa n di mmaraa kei doo na, kpene kamase gyae ke de fa nen na n kenyin kyaa tεele kei doo kyare. ⁴ Kyao, ε na do ε bia ban lee kpene ken ε ne yεε wɔ nε doo ya. Mona kaboena nyi yaa kεε be doo na ε ka wola wɔ Wurubuare nombia na baa di ne doo.

Gbenja na be gbenjyooona

⁵ Mee kolosi mεε fa emεε gbenja mo nyi, ε tei ε gbenjyooona ban ε kyaa be gyan nε dei lee ε konɔse man, ngba mena ken ε ne tei Kristo nε. ⁶ E na yako nyi, deban ken be kyaa ε gyan te bεε kεε non doo te ε ke yεε tom ka gyoo be sia na baa kεεε non ya. ⁷ E na yεε ε tomse ngba denibalan yaa ε ne yεε fa nε ya, mona ε yεε na gyon ngba ε Gbenjyoo Yesu yaa ε ne yεε fa nε. ⁸ Nyi n yεε gbeni o, n yεε gyoo bu e o, ampan yaa mεε yako non nyi, Wurubuare waa to walan kamase kom, lee ɔ tom kpaakpaa ken ɔ ne yεε nε doo.

⁹ Emεε gbenjyooona ban mo, ε tela ε gbenja ngba mena ken kaboena nε, ε naa nmaase wɔ ya. E toose nyi, emεε na ε gbenja ban pou yεε ε Gbenjyoo non ɔ kyaa adido nε wui. Non ne diina nombia ken ɔ bεε kεε nolo siaman ya.

E do Wurubuare yoo aboo

¹⁰ Pe me noowoya kesi na, me noowoya akan yena nyi, ε sen de Gbenjyoo wɔole dinaa ken man kenken. ¹¹ E mo Wurubuare yoo aboo nan pou do ngba yoo kegbase nε, na ε ke tale di obonsam non adao gbεenenε kumεε nan pou doo. ¹² Nawolo nyi de yoo ken dee yoo nε, te yεε denibalan yaa dεε yoo na ya. Mona dee yoo bo na felinkumεε nan nee di don noma man nε, na felinkumεε nan nee di don balan doo, te bεε som na tεele kei doo nε. Felinkumεε kenja naale yena ngba woya, na bεenenε, na yola na nmeesenε, na gyabunise na gaose na donse nan pou ne yεε felinkumεε na, te ne kyaa ditinεε man adido na tεele kei doo ken de bεε

mo de sia fonεε naa ηa ya nε. ¹³ Mena dɔɔ ε do Wurubuare yoo abɔɔ ηan pou, na ε kenyin tale sen kenken ηmanyar ɔbɔnsam ηon nombiakumεε keyεε deban kei man. Te akpaa ε yoo ken de tan na, baa naa nyi ε sεε ε senεε ε da senae ken man.

¹⁴ Ken dɔɔ ε desina ε wose na ε ka sen kenken. Ε yela anokoare ken ε ne dii fa Wurubuare nε ke yεε ηgba abɔɔɔ nε, na ε ka mo kpan ε tenase man, na ε gbεenen katenee mɔ ke yεε ηgba nyeele pampasan ken yoonɔɔtena na mo gyee be konɔɔ nε. ¹⁵ Te kegyae ken ε ne gyae nyi ε ke yako Wurubuare nombia ηan ne fa balan wosefεeren nε, ke yεε ηgba nkyokotase ηan ε na doo nε. ¹⁶ Ken pou wɔle nε, ε yela ε kelεedi ke yεε ηgba nyeele pampasan ken nε. Kei te ε ke tale mo lεε ɔbɔnsam ηon apiase ηan ηe nɔɔse dana boalan nε. ¹⁷ Ε yela nyeekeleε ken Kristo be lεε ηon nε, ke yεε ηgba nyeele kotɔɔ ken yoonɔɔtena na mo wuu lεε ba nyeeya nε. Na ε ke yela Wurubuare nombia ηan, ke yεε ηgba yoosila ken Wurubuare felin ne fa ηon nyi yaa mo tela gyu yoo nε. ¹⁸ Ε mo kefane yεε abɔɔ ken pou. Ε sola Wurubuare na waa fa ηon don. Ε fane deban kamase, ηgba mena ken Wurubuare felin ηon na wola ηon nε. Lee nne dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ nideli, ε na yeli ε wose keyɔkɔse ηon ya. Na ε ke fane deban kamase fa Wurubuare balan pou.

¹⁹ Ε fane fa man mɔ, nyi me na yee ya. Te me gyu mεε yako Wurubuare nombia ηan na, Wurubuare gbagba ka mo ɔ nɔɔwoya ηan do me nɔɔman, na maa tale lese nombia aweesen ηan doo Wurubuare nombia man nε wola. ²⁰ Lee mena ken ma senεε fa nombia ken dɔɔ, te be kyan man do deni man. Ε fane fa man, na maa gyɔ me konɔɔ yako nombia ηan ηgba mena ken kaboena nyi maa yako nε.

Nɔɔkado ɔtomante

²¹ Mee kpila Tikikuse, de gyoo ηon dεε gyae ɔ nombia te ɔ ne yεε de Gbenjyoo Kristo tom ken ke gbεε dɔɔ nε ε gyan. ɔ ken na waa yako ηon ma wose man

nombia pou, na ε ka gyen ma kekyaabii man. ²² Lee mena dɔɔ te mee kpila e ε gyan, na waa yako ηon da kekyaabii man, na waa do ηon kakyen mɔ.

²³ De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa fa εmεε de tebia ban ε silana Kristo nε wosefεeren. Na baa yela ε ke gyae don na ε ke lεε Kristo di nideli.

²⁴ Wurubuare waa mo ɔ berεε boele ban pou bεε gyae de Gbenjyoo Yesu Kristo kegyae ken betan ɔto ya nε.

Filipitena Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Filipitena ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl na Timoti baŋ de yee Yesu Kristo tewulɛɛwɔ ne gyaŋ. Dɛɛ ŋmarase ke dee yeleɛ emɛɛ Wurubuare balan baŋ pou emɛɛ na Yesu Kristo be yee dokolon, te ɛ kyaa Filipi donɔɔ man ne na Kristotena kegyiise na baŋ pou bɛɛ kyɔ wɔ ne.

² De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele ŋon na baa fa ŋon wosefɛɛren.

Pɔɔl kefane fa Kristotena baŋ be kyaa Filipi donɔɔ man ne

³ Debaŋ kamase keŋ me tɔɔse ŋon na, mɛɛ fane fa me Wurubuare karan lee ɛ dɔɔ. ⁴ Mena mɔ te debaŋ kamase keŋ mɛɛ fane fa ŋon na mɛɛ mo gyon fane. ⁵ Nawolo nyi lee debaŋ keŋ ɛ be lɛɛ Wurubuare nombia ŋan di ne, te ɛ gyakaa ɛ ne kyɔ maŋ lee nombia ŋenan kekolosi man kaa lii nan gyen. ⁶ Te mɛɛ lɛɛ di nideli nyi Wurubuare ŋon ɔ be fi tom kpaakpaa kei aseɛ ɛ man ne, waa yee ke tɔɔle kelii wee keŋ Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne.

⁷ Mɛɛ gyae ŋon nideli lee me konɔɔ man. Mena dɔɔ ma gyen nyi ke dei nyi maa gyuen ɛ wose man ŋgba mena keŋ mɛɛ gyuen ne. Nawolo nyi debaŋ keŋ bɔɔ kyan maŋ tɔ deni, na debaŋ keŋ mee yoo lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ, na debaŋ keŋ mɛɛ lese Kristo nombia kpaakpaa ŋenan man wola balan nyi ŋe yee ampan ne, ɛ popou kyɔɔ maŋ lee tom keŋ Wurubuare ba mo boele maŋ ne keyɛɛ man. ⁸ Wurubuare gbagba gyen nyi ɛ nombia doo me loo man, te mɛɛ gyae ŋon nideli ŋgba mena keŋ Yesu Kristo ne gyae daa ne.

⁹ Lee mena dɔɔ mɛɛ fane fa ŋon nyiaa, ɛ balan kegyae keŋ dɛɛ bee kpu nideli na ɛ ke nyii Wurubuare nombia ŋan man, na ɛ ka gyen kpene keŋ kaboena nyi yaa yee

lee ɛ kekyaabii man. ¹⁰ Kei gyae ke yela ɛ ke tale gyen kpene keŋ dei ne nideli, na ɛ ke kyaa keŋ nombiikum kamase yaa ayimɛɛ kamase be doo ɛ wose man ya, kelii wee keŋ Kristo waa bese kɔŋ. ¹¹ Mɛɛ fane mɔ nyi Yesu Kristo waa desina ŋon na ɛ ke tale yee abɔɔ ŋan ŋa tenɛɛ Wurubuare siaman ne, na ke yela balan ka mo obuo fa Wurubuare na baa lese ɔ yele.

Ba kekyan Pɔɔl tɔ deni te yeli Wurubuare nombia ŋan te yaasee

¹² Me tebia, mɛɛ gyae ɛ ka gyen nyi nombia ŋan be tun maŋ ne gba te yeli Wurubuare nombia ŋan te yaasee. ¹³ Lee mena dɔɔ yoonɔɔtena baŋ bɛɛ deke gyoo dɛɛ, na balan akan baŋ pou te nyii nyi keŋ mɛɛ som Kristo dɔɔ te be kyan maŋ tɔ deni ne. ¹⁴ Ba ke kyan maŋ tɔ deni keŋ ta do me tebia Kristotena burum kakyen ba keleɛdi man. Ka te yeli bɛɛ gyɔ be konɔɔ kolosi nyeekelɛɛ nombia ŋan keŋ bɔɔ ne yee kolo bela ya.

¹⁵ Ma gyen nyi sibii na daaworo dɔɔ te balan baale dɔŋɛɛ bee kolosi Kristo nombia ŋan. Mɔna baale mɔ na, baŋ ne kolosi nombia ŋan bo lee be konɔɔ kpaakpaa man. ¹⁶ Mena balan wɔle nyiban kewɔ dɔɔ, keŋ bɛɛ gyae maŋ dɔɔ te bee kolosi nyeekelɛɛ nombia ŋan. Nawolo nyi ba gyen nyi Wurubuare lese na maŋ, na maa nyin lese wola balan nyi ɔ nyeedon nombia ŋan yee ampan.

¹⁷ Balan gyanjba nyiban baŋ dɔɔ, baŋ gbagba deeli dɔɔ te bee kolosi Kristo nombia ŋan. Bɔɔ na lese be konɔɔ man kolosi nyeekelɛɛ nombia ŋan ya, te ba gyen nyi be yee mena na baa tale yela diyem keŋ mɛɛ naa ne, ka bo kpu debaŋ keŋ me doo deni man ne. ¹⁸ Mɔna maŋ dɔɔ kei bee hia maŋ ya. Kpene keŋ ne hia maŋ yena nyi bee kolosi Kristo nombia ŋan. Nyi ba moo konɔɔ kpaakpaa bo kolosi ŋa o, be ta mo konɔɔ kpaakpaa kolosi ŋa ya o ne, gbɛɛ kamase man na bee kolosi Kristo nombia ŋan. Kei dɔɔ te dana maŋ gyon ne, te gyae ke yee maŋ gyon menɛɛ kelii ɔto.

¹⁹ Nawolo nyi ma gyen nyi ɛ ne fane fa maŋ, te Yesu Kristo felin ŋon mɔ ne

kyo man. Mena dɔɔ ma gyen nyi kenja pou gyae ke yela maa kaa nyin ma wose. ²⁰ Mɛɛ gyae me konɔɔ man nideli te me loo mɔ gyakaa nyiaa, Wurubuarɛ be gyae waa yela desɛn ke kyan man lee gbɛɛ kamase man ya. Waa yela maa gyɔ me konɔɔ kolosi ngba mena ken mɛɛ tan yɛɛ nɛ, na nyi me kyaa na me sia bo o, yaa ma yenjɛ o nɛ, na maa nyin lese Kristo yele lee ma kekyaabii man. ²¹ Man dɔɔ, akpaa me kyaa na me kyaa bo fa Kristo. Te akpaa ma yem mɔ na, ke yɛɛ tɔnɔɔ ke fa man. ²² Akpaa me sɛɛ me kyaa nyeedon man na, ke yɛɛ gbɛɛ daale ke fa man na maa nyin yɛɛ tom kpaakpaa fa Wurubuarɛ. Mena dɔɔ mɔɔ gyen ken maa lese ya. Nyi maa lese nyeedon bo o, yaa maa lese yen bo o, mɔɔ gyen ya. ²³ Ma te dɔɔ abɔɔ ala kenja nsana. Nafɔ ma kegyae yena nyi maa yen lee tɛɛle kei dɔɔ na me kaa kyaa Kristo gyan adido, nawolo nyi ken dei kela ma kekyaa tɛɛle kei dɔɔ. ²⁴ Mɔna lee emɛɛ dɔɔ, dei nyi maa kyaa tɛɛle kei dɔɔ na maa nyin kyo non. ²⁵ Mɛɛ lɛɛ di nideli nyi daa na non pou dɛɛ kyaa, na maa nyin kyo non na ɛ ka bee ɛ kelɛɛdi man na ɛ ke nyin di gyon lee ɛ Wurubuarɛ kelɛɛdi man. ²⁶ Kei gyae ke yela nyi akpaa ma bese kaa kyaa na non na, lee man dɔɔ gyon ken ɛ ne dii lee Yesu Kristo dɔɔ nɛ, gyae ka bese gbaa.

²⁷ Nɛnɛɛ kpene ken be kaa ɛ ke yɛɛ yena nyiaa, ɛ yela ɛ kekyaabii ke kyaa na mena ken nyeekeleɛ nombia njan nawolo nɛ. Akpaa ɛ yɛɛ mena nɛ, kenan na nyi me kyaa ɛ gyan yaa mɔɔ kyaa ɛ gyan koran ya na, maa nyii nyi ɛ dana Wurubuarɛ nombia njan kenken, te ɛ senɛɛ na ɛ tebia nɔɔdokolon na ɛ nombia ayɛɛsa pou man, te ɛ ta mo nɔɔdokolon ɛ ne kyo balan na baa lɛɛ Kristo nombia kpaakpaa njan di. ²⁸ Te maa nyii mɔ nyi ɛ bee yee balan ban bɛɛ koro sen tia non nɛ lee gbɛɛ kamase man ya. ɛ yɛɛ mena na gyae ka lese wola wɔ nyi Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ wɔ, mɔna emɛɛ dɔɔ Wurubuarɛ waa lɛɛ ɛ nyee. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuarɛ te fa non gbɛɛ nyi yaa lɛɛ Kristo di kaagen bo ya, mɔna ɔ faa non gbɛɛ nyi lee non Kristo dɔɔ yaa naa diyem mɔ. ³⁰ ɛ naa diyem

ken mɔɔ naa deban ken me kyaa ɛ gyan nɛ, te ɛ ne nyii mena ken me gyakaa mɛɛ naa diyem nɛ. Mena diyem kenan njaale yaa emɛɛ mɔ ne naa nɛ.

2

ɛ yɔkɔse ɛ wose ngba Yesu nɛ

¹ Lee nɔɔdokolon ken emɛɛ na Kristo be yɛɛ ɛ kekyaabii man dɔɔ ɔ na do non don, te ɔ balan kegyae ken mɔ na do non kakyen. Mena mɔ te lee nɔɔdokolon ken doo emɛɛ na Wurubuarɛ felin non man dɔɔ, ne yeli emɛɛ na ɛ tebia ne yɛɛ nɔɔdokolon te ɛ ne yɛɛ deeli fa dɔnɔ te ɛ ne wii dɔnɔ waranase. ² Mena dɔɔ ɛ yela ya agyuen ke yɛɛ dokolon, na ɛ ke gyae dɔnɔ kyɛkyɛɛ. ɛ yela emɛɛ na ɛ tebia pou ke yɛɛ nɔɔdokolon na ɛ ka sen nombii dokolon dɔɔ. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, ɛ ke yela gyon ken doo me man nɛ ka bo kpu. ³ ɛ na yɛɛ sibiikum ya, te ɛ na wola ɛ wose lee gbɛɛ kamase man ya. Mɔna ɛ yɔkɔse ɛ wose fa dɔnɔ, na ɛ ke bu ɛ tebia nyi ba kela non. ⁴ ɛ na yeli ɛ sia keyɛɛ emɛɛ yaagen wui abɔɔ dɔɔ ya, mɔna ɛ gyae ɛ tebia mɔ deeli.

⁵ ɛ yela ɛ dinɔɔ ke kyaa na Yesu Kristo wui.

⁶ ɛ tɔɔse nyiaa,

Yesu na Wurubuarɛ yɛɛ dokolon lee gbɛɛ kamase man.

Mɔna ɔ te kɛɛ ɔ wose nyi non na Wurubuarɛ yɛɛ kyɛkyɛɛ ya.

⁷ ɔ te kɛɛ ɔ wose nyi ɔ yɛɛ nolo e ya.

Mɔna ɔ moo ɔ wose yɛɛ ngba gbeni nɛ, te ɔ yela ba lola e ngba deniwalan nɛ.

⁸ Be ka lola e ngba deniwalan nɛ, ɔ yɔkɔse ɔ wose te ɔ nyii Wurubuarɛ dei kelii ɔ yen man.

Yen ken ɔ ba yem gba nɛ,

yɛɛ ken bɔɔ gyɔ e mataa ɔpanɔn dɔɔ ngba dukumyɛɛre nɛ.

⁹ Mena dɔɔ Wurubuarɛ gyina e adido adido te ɔ faa e gyoooro dekyae, te ɔ fa e yele ken kela yele kamase.

¹⁰ Lee mena yele kenan dɔɔ,

balan na kpene kamase ken kyaa adido

na njan pou nɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ,

na njan pou nɛ doo tɛɛle kei ateta

nɛ gyae ke bun som Yesu.

¹¹ Mena ke te walaŋ kamase waa gyuuu
 ɔ ɔ yako nyi
 Yesu Kristo yena de Gbenjyoo.
 Kei gyae ke yela balan ka lese de kya
 Wurubuare ye.

¹² Mena dɔɔ me tebia kpaakpaa, debaŋ
 keŋ me kyaa ε gyaŋ na ε ne di nyeekelee
 nombia ŋan dɔɔ. Mena mɔ yaa mee gyae
 nyi nenee keŋ mɔɔ kyaa ε gyaŋ ya ne,
 ε kyaŋ ε wose na ε ke di ŋe dɔɔ kela
 gyaŋgba keŋ. ε mo Wurubuare keyee
 deke ε wose, na ε ke sila nyeekelee nom-
 bia ŋan nideli. ¹³ Nawolo nyi Wurubuare
 ne yee na tom ε man, mena dɔɔ te ɔ ne
 yeli ε ne gyae nyi ε ke yee ɔ kegyaebii te
 ŋon mɔ na doo na ŋon kakyen te ε ne tale
 yee ɔ kegyaebii.

¹⁴ Kpene kamase keŋ ε ne yee na ε
 na toron ya, te ε na mo gyoo dɔŋa mɔ
 ya. ¹⁵ ε yee mena na ayimee kamase
 be gyae ke doo ε wose man ya, te ŋolo
 mɔ be gyae waa nyin nombiikum daale
 yako lee ε wose man ya. Na ε ke nyin
 bese Wurubuare bia baŋ beε yee nombia
 kpaakpaa balan kumee man. ε yela ε
 nombia kpaakpaa keyee ka lee debɔɔ
 be man, ŋgba mena keŋ kyolobiise ne
 ŋalakee ditintee man ne. ¹⁶ ε kyaŋ
 nyeedon nombia ŋan man nideli. Akpaa
 ε yee mena na, lee emee dɔɔ maa tale
 gyɔ me konɔɔ wee keŋ Kristo waa kɔŋ ne,
 na ka wola nyi me kaale na ma tom keŋ
 mɔɔ yee ne pou te yee yakaa ya. ¹⁷ N te
 kee ya na baa ko maŋ. Nyi de kɔŋ mena
 na maa yee ŋgba wonembu ŋon ε ba mo
 deesi fa Wurubuare lee mena keŋ ε be
 lee e di dɔɔ ne. Dekon mena na gyae ke
 yee maŋ gyon, na ke yela de popou ke
 nyaŋee. ¹⁸ Mena ke te kaboena nyi deε
 yee emee mɔ gyon, na daa na ŋon pou ke
 kyaa gyon man.

Pɔɔl kekpila Timoti na Epaferadituse

¹⁹ Me loo gyakaa de Gbenjyoo Yesu dɔɔ
 nyi ɔ fa maŋ gbese na, be gyae ke kyare ya
 maa kpila Timoti ε gyaŋ. Na ke yela maa
 nyii ε kekyaabii man, na emee mɔ ke nyii
 ma kekyaabii man na ka do maŋ kakyen.
²⁰ Ma be dana ŋolo keŋ ɔ na gyuen ε deeli
 dɔɔ kpɔ na ŋon Timoti ya. ²¹ Nawolo nyi
 balan akan baŋ pou dɔɔ, be sia gyakaa

baŋ gbagba abɔɔ dɔɔ bo. Bɔɔ na gyuen
 Yesu Kristo nombia ŋan dɔɔ ya. ²² Mɔna
 ε gyen nyi Timoti ta lese wola nyi, ɔ yee
 walaŋ ŋon n ke tale mo n wose lo ɔ dɔɔ.
 Nawolo nyi debaŋ keŋ mee kolosi Kristo
 nombia kpaakpaa ŋan ne, ɔ seŋawɔ me
 gyaŋ ŋgba mena keŋ bu na sem ɔ kya
 gyaŋ ne. ²³ Mena dɔɔ akpaa ma betaa
 naa mena keŋ ma kekyaabii man doo na,
 maa kpila e ε gyaŋ. ²⁴ Mena mɔ te me loo
 yakaa nyi de Gbenjyoo Yesu de see na,
 be gyae ke kyare ya na maŋ gbagba maa
 kɔŋ ε gyaŋ.

²⁵ Mɔna me naawɔ nyi kaboena nyi maa
 kpila me dɔɔ Kristo baale Epaferadituse
 ŋon daa na e ne yee tom dokolon, te ε be
 kpila e nyi waa kɔŋ kaa kyɔ maŋ ne nyi
 waa bese kɔŋ ε gyaŋ. Daa na e ne yee
 na tom dokolon, te dee yoo na nyeedon
 nombia ŋan keyako ŋgba yoonɔɔtena ne.
²⁶ ɔ ne gyae lee ɔ konɔɔ man nyi waa
 naa ε popou. Nawolo nyi ε ke nyii nyi
 ɔ na wee ne ke takaa e nideli. ²⁷ Kawee
 gbagba na ɔ weewɔ keŋ koran ɔ yela waa
 yen, mɔna Wurubuare wii ɔ waraŋase.
 Na ŋon waagen waraŋase te Wurubuare
 wiiwɔ ya, mɔna ɔ wii maŋ gbagba mɔ
 waraŋase. Na mena ya na nafɔ men
 yeyeeɔ nideli. ²⁸ Mena dɔɔ mee gyae nyi
 waa kɔŋ ε gyaŋ bilen, na ε naa e na ke
 yee ŋon gyon na maŋ mɔ wɔe ke fee maŋ.
²⁹ Nyi akpaa ɔ kɔŋ na ε lee e gyon man,
 nawolo nyi de popou yee de Gbenjyoo
 Kristo balanwɔ. ε mo obuo fa mena balan
 kewɔ dinɔɔ. ³⁰ Nawolo nyi Kristo tom keŋ
 dɔɔ te ɔ yela waa yen ne. ŋon moon
 ɔ wose fa yen kaa seŋ ε nawɔɔ man kyɔ
 maŋ tom keŋ keyee man.

3

Yesu keleeɔdi ne ye la te Wurubuare ne lee walaŋ do

¹ Me tebia, nombii keŋ be kaa maa yako
 ŋon yena nyi ε yela ke yee ŋon gyon lee
 kpene keŋ de Gbenjyoo Yesu ne yee fa
 ŋon ne dɔɔ. Maŋ dɔɔ beε takaa maŋ
 nyi me ta bese mee ŋmarase ŋon nombia
 ŋan mɔɔ wulaa ŋmarase ŋon kaalan ne
 ya. Nawolo nyi ma gyen nyi nombia
 ŋenan gyae ke kyɔ ŋon, na ε ke tale

senj kenken ε kelɛɛdi man. ² Ε κɛɛ ε wose man nideli na balan ban be dana nombiakumɛɛ te bɛɛ gyaɛ baa wɔlɛɛ ε kelɛɛdi, te bɛɛ nɛrɛ balan nyi baa kara be baala wose nɛ. ³ Daa yɛna balan ban bɔɔ kara de baala wose gbagba. Nawolo nyi daa ne tɛɛ bo Wurubuarɛ felin nɔn dɔɔ som Wurubuarɛ. Lee Yesu Kristo mɔ dɔɔ dɛɛ gyo de konɔɔ. Mena dɔɔ bɛɛ tekaa hia nyi dɛɛ mo de sia gyakaa baala wose kekara kenj bɛɛ mo nyinmaa kara ne nombia dɔɔ ya. ⁴ Nafɔ man yɛna walan nɔn kaboena nyi maa wola ma wose lee mena abɔɔ kenja dinɔɔ man.

Akpaa nyi nɔlo dana kpene kenj dɔɔ te waa tale mo ɔ wose lɔ mena abɔɔ kenja dinɔɔ dɔɔ na, nafɔ nɔlo be kyaa me wɔle ya. ⁵ Kpene kenj dɔɔ te mɛɛ yako mena yɛna nyiaa, be ka lola man weeya gyanaarate na te be kara man me baala wose. Me yɛɛ Iserae bu gbagba e nɔn mɔɔ lee Gyekɔpo bu Bengyamɛn dekanalan man. Me naanaɔ yɛɛ Hiburutenawɔ mena dɔɔ man gbagba mɔ me yɛɛ Hiburutena fatabo man walan e. Nyi akpaa de κɛɛ Gyudatena mmaraase nɔn dɔɔ kedi na maa tale yako nyi me yɛɛ Farasii baale e, nawolo nyi me dii ba mmaraase nɔn pou dɔɔ nideli. ⁶ Ma doo kakyen Gyudatena ɔsom kenj man nideli, te me naase Kristo silala ban diyem nideli. Akpaa nyi nafɔ kaboena bo nyi walan waa di mmaraase nɔn dɔɔ pena Wurubuarɛ ke lɛɛ e do na, nafɔ man dɔɔ nombiikum daale be doo ma wose man ya.

⁷ Abɔɔ nɔn pou nafɔ nɛ dana tɔnɔɔ fa man nɛ, nɛnɛɛ lee Kristo dɔɔ nɔɔ tan tɔnɔɔ fa man bela ya. ⁸ Na abɔɔ nɛnan njaagen ya. Mɔna abɔɔ nɔn pou nafɔ gyanɔgba mɛɛ mo ma wose lɔ nɛ dɔɔ nɛ, nɛnɛɛ mo lee me Gbenɔyo Yesu Kristo kagyen kenj kela abɔɔ nɛnan pou dɔɔ, me te funj nɛ popou leki. Lee nɔn Kristo dɔɔ kpene kamase te bɔ man, te mɛɛ κɛɛ nɔ nɔgba dufun dɔɔ abɔɔ nɛ, na maa nyin bese Kristo wui kekpa. ⁹ Na daa na e ke yɛɛ dokolon kekpa na me nombia ke nyin teneɛ Wurubuarɛ siaman. Kei te yɛɛ nyi lee tom kenj man gbagba be yɛɛ nɛ dɔɔ yaa kenj mɔɔ di Wurubuarɛ mmaraase nɔn dɔɔ nɛ dɔɔ ya. Mɔna

kenj mɔɔ lɛɛ Kristo di dɔɔ te me nombia teneewɔ Wurubuarɛ siaman ya. ¹⁰ Mɛɛ gyaɛ nyi maa gyen Kristo nideli, na maa naa donj kenj Wurubuarɛ ba mo gyusu e lee yenj man nɛ. Na maa kpu na e naa diyem kenj ɔ be naa nɛ, na ke yɛɛ nɔgba daa na e yenja la nɛ. ¹¹ Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi de kɔn mena na, wee daale Wurubuarɛ waa gyusu man lee yenj man.

Mo n sia gyakaa kpene kenj doo n siaman nɛ dɔɔ

¹² Na mɛɛ yako baa nyi me tanj ke nyin mena abɔɔ kenja pou, yaa me gbɛɛnɛn teneɛ Wurubuarɛ siaman kekpa ya. Mɔna mɛɛ yɛɛ kakyen bo nyi maa nyin kpene kenj dɔɔ Yesu Kristo be baake man nyi me kaa bese ɔ wui nɛ. ¹³ Me tebia, na mɛɛ yako baa nyi me tanj ke nyin kpene kenj mee yoo nyi maa nyin nɛ ya. Mɔna nombii dokolon kenj mɛɛ yɛɛ yɛna nyiaa, mee wolee abɔɔ nɔn pou be kaa lam nɛ. Mɔɔ na tekaa tɔɔse nɔn bela ya. Mɔna kpene kenj doo me siaman nɛ, ke dɔɔ te me loo gyakaa. ¹⁴ Akpaa balan na peree keyeu man na, bɛɛ yɛɛ kakyen yeu kelii botɔɔ kenj kaboena nyi baa lii nɛ pena baa nyin kpene kenj dɔɔ bɛɛ peree nɛ. Mena ke mɔ yaa me gyakaa mɛɛ yɛɛ kakyen me kaa lii ɔto, na Wurubuarɛ ke nyin fa man kpene kenj ɔ be yako see nyi waa mo to man kom nɛ. Kom kenj Wurubuarɛ waa to man yɛna nyi, kenj mɔɔ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di dɔɔ waa yela maa nyin gbɛɛ gyu ɔ gyoobiiri kenj man.

¹⁵ Daa ban pou dɔɔ beɛ Wurubuarɛ ɔsom kenj man nɛ, mena dinɔɔ kei te kaboena nyi de popou dee nyin. Mɔna akpaa ε man baale dana agyuen kpoo daale na, Wurubuarɛ waa kyɔ nɔn na ε ke nyii me nombia kenja man nideli. ¹⁶ Kpene kenj ne hia yɛna nyi, ε yela dɛɛ kyaa nɔgba mena kenj Wurubuarɛ be wulaa yako nyi dɛɛ kyaa nɛ.

¹⁷ Me tebia, ε popou ε kaseɛ ma kekyaabii nɔn mena kenj baale ne yɛɛ nɛ. Ε see ε sia tɛɛle man, na ε ke kaseɛ balan ban ba kekyaabii yɛɛ nɔn mena kenj dɔɔ wola nɔn nɛ. ¹⁸ Me te wulaa yako nɔn nombii kei. Te nɛnɛɛ mɛɛ mo

siasaran mɛɛ yako ɲon bela nyiaa, balan baale ta besena ba wose Kristo kolala. Be nombia ɲan bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo nyi ban gyan na, Kristo yen ken ɔ ba yem nɛ be dana tɔnɔɔ ya. ¹⁹ Wurubuare waa wɔlɛɛ mena balan benan kekpaakekpa. Nawolo nyi be ta mo abɔɔ ɲan ban gbagba ne gyae nɛ besena be Wurubuare. Kpene ken yɛɛ desɛn nombia ɲa nɛ, ɲan man te ban ne gyɔ be konɔɔ. Tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae kaagen te ban na gyuen. ²⁰ Mɔna daa dɔɔ de dɛɛ yena Wurubuare man adido. Botɔɔ te de loo gyakaa nideli nyi da nyeelɛɛre ɲon waa lee kɔɲ. ɲon yena de Gbenɲyoo Yesu Kristo. ²¹ Deban ken waa kɔɲ nɛ, ɲon ne gyae la waa mo don ken ɔ dana ɔ ne gyee kpene kamase nɛ kyɛɛkee da wosenaane kei ken gyae ka yen nɛ, na waa besena ke na ka ke yɛɛ ɲgba ɲon gbagba ɔ wui gyoorobiiri wosenaane ken nɛ.

4

Pɔɔl kekolosi fa Filipitena

¹ Lee mena dɔɔ me tebia gyaagyi ban mɛɛ gyae ɛ nombia te ɛ nombia ne gyɔ man loo, ɛ sen kenken na ɛ ke di de Gbenɲyoo Yesu nombia ɲan dɔɔ. ɛmɛ dɔɔ te maa di gyon na maa nyin yele.

² Ewodia na Sintike, mɛɛ waase ɲon bo nyi ɛ yɛɛ nɔɔdokolon nawolo nyi ɛ popou yɛɛ de Gbenɲyoo balanwɔ. ³ Nɛnɛɛ nyan me dɔɔ kpaakpaa ɲon mɛɛ mo ma wose lo n dɔɔ, mɛɛ gyae nyi n ke desina ala bala kɛwɔ nsana. Nawolo nyi deban ken mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɲan nɛ, ba senawɔ na man demena na dunolon pou. Mena ala kɛwɔ na Kelemente na me dɔɔna akan ban pou kyɔɔ man nideli ma tom ken keyɛɛ man. Ba te ɲmarase mena balan kɛwɔ pou yela do nyeedon kekpa tone ken man.

⁴ Deban kamase na, ɛ yela ke yɛɛ ɲon gyon lee kpene ken de Gbenɲyoo Yesu be yɛɛ fa ɲon nɛ dɔɔ. Mɛɛ yako ɲon baa bela nyiaa, ɛ yela ke yɛɛ ɲon gyon. ⁵ ɛ yela balan pou kena ɛ wose keyɔkɔse na ɛ dinɔɔ kpaakpaate ken. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya, de Gbenɲyoo Yesu waa bese kɔɲ. ⁶ ɛ na barase na kolo ke yɛɛ

ya. Mɔna kpene kamase man na, ɛ fane fa Wurubuare na ɛ ke fa e karan lee nombii kamase man, na ɛ ka mo ɛ nombia ɲan pou doo ɛ konɔɔ man nɛ see ɔ siaman. ⁷ Akpaa ɛ yɛɛ mena na, ken ɛ ne lɛɛ Yesu Kristo di dɔɔ Wurubuare wosefɛɛren ken walan bɛɛ tale nyii ke man ya nɛ, gyae ke yela ɛ wɔe ke fɛɛ ɲon na ɛ konɔɔ man nombia mɔ ke kyaa ɲon kyɛkyɛɛ.

⁸ Me tebia, kpene ken be kaa maa yako ɲon yena nyiaa, ɛ mo ya agyuen gyakaa nombia ɲan ɲe yɛɛ anokoare, na kpene ken ke dana obuɔ, na nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ, na kpene ken dukum be doo ke man ya, na kpene ken na wola balan kegyae, na kpene ken ke dana yele kpaakpaa nɛ dɔɔ. Akpaa nyi kolo kyaa ken ke dei ken balan ne keɛɛ ke na, kaboena nyi yaa gyuen mena abɔɔ ɲenan dɔɔ bo. ⁹ Abɔɔ ɲan mɔɔ wola ɲon te ɛ be lɛɛ ɲa do, na ɲan ɛ be naa me man na ɲan ɛ be nyii mɔɔ kolosi nɛ, ɲan te kaboena nyi yaa yɛɛ. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, Wurubuare ɲon ɔ yɛɛ wosefɛɛren Gbenɲyoo e nɛ waa kyaa na ɲon.

Pɔɔl kado Filipitena nɔɔ lee kekyɔ ken bɔɔ kyɔ e nɛ dɔɔ

¹⁰ Dana man gyon te mɛɛ lese de Gbenɲyoo Yesu yele, nawolo nyi nɛnɛɛ ɛ ta bese lese wola nyi me nombia ne hia ɲon. Ma gyen nyi me nombia wulaa ne hia ɲon, mɔna gbɛɛ te ɛ te nyim na ɛ ka lese wola ya. ¹¹ Na ma wose kyanja na man dɔɔ te mɛɛ yako nombia kenja ya. Nawolo nyi man dɔɔ, me te wulaa kasee mena ken maa kyaa gyon man lee gbɛɛ kamase man. ¹² Ma gyen diyem man kekyaa, te ma gyen wosekenyin man mɔ kekyaa. Kpene kamase man na, ma gyen ma wose katela. Me dii baa bo o, yaa tanam na koo na man bo o, me dana o mɔɔ dana ya o, ma gyen ma wose katela. ¹³ Nawolo nyi Kristo don ken doo me man dɔɔ, maa tale yɛɛ kpene kamase.

¹⁴ Mɔna ɛ yɛɛ ke nideli ɲgba ma wose be kyan man te ɛ be kyɔ man nɛ. ¹⁵ ɛmɛ Filipitena gbagba ɛ gyen nyiaa, deban ken mɔɔ fiasee mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɲan fa ɲon te mɔɔ lee Masedonia tɛɛle man nɛ, lee ɛmɛ wole na

Kristotena ban ɲolo na ɲolo te kyɔ man na kolo ya. ¹⁶ Nawolo nyi deban ken gba me kyaa Tesalonika donɔɔ man te ma wose be kyan man ne, ε yele man abɔɔ agbaatee agbaatee. ¹⁷ Na me sia ne yee bo nyi yaa yele man abɔɔ ya. Mɔna kpene ken dɔɔ te mee lee ya abɔɔ yena nyi, mee gyae nyi Wurubuarɛ ke hiraa ɲon lee ε deeli ken ε ne yee ne man. ¹⁸ Mee gyae ε ka gyen nyiaa, abɔɔ ɲan pou ε ba mo yele man ne kaa tunɲa man te ɲan mo yena abɔɔ ɲan ne hia man. Abɔɔ ɲan ε ba mo yele Epaferadituse ba mo kɔna man ne, te yeli me ta bese nyin gbaa. Ya abɔɔ ɲenan yee ɲgba abɔɔ ofon nyinɲan ɲan ε ba mo kaa deesi fa Wurubuarɛ ne. Ne yee kedeesa abɔɔ ɲan ɲe kaboena, mena dɔɔ ɲa gyoo Wurubuarɛ sia. ¹⁹ Me Wurubuarɛ ɲon mee som e ne, waa fa ɲon abɔɔ ɲan pou kaboena nyi yaa nyin ɲgba mena ken ɔ gyoorobiiri man abɔɔ boe ne. Nawolo nyi ε te kaa bese Yesu Kristo balan.

²⁰ ε yela dɛɛ lese de kya Wurubuarɛ yele kekpaakekpaa. Amen.

²¹ ε do Wurubuarɛ balan ban pou be kyaa botɔɔ ne nɔɔ. Me tebia Kristotena ban be kyaa me gyan kebo bɛε kyɔ man ne na do ɲon nɔɔ. ²² Wurubuarɛ balan ban pou be kyaa kebo ne na do ɲon nɔɔ. Tuturu na, ban be kyaa gyoo dinaa Kaesa dekanalan man ne na do ɲon nɔɔ.

²³ De Gbengyoo Yesu Kristo waa mo ɔ berɛ boele ɲon na waa sen ε wɔle.

Kolosetena Pɔɔl tɔne kenɔ ɔ be ɲmarase yele Kolosetena nɛ

¹ Tɔne kei lee maɲ Pɔɔl ɲon Wurubuare ba lese maɲ lee ɔ kegyaebii man nyi maa yɛɛ Yesu Kristo kpilale nɛ, na de dɔɔ Kristobaale Timoti gyaɲ. ² Dɛɛ ɲmarase ke dee yeleɛ ɛmɛɛ de tebia Wurubuare balan ban ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di, te ɛ silana anokoare kenɔ te ɛ kyaa Kolose donɔɔ man nɛ. De kya Wurubuare waa mo ɔ bɛrɛɛ boele ɲon na waa fa ɲon wosefɛɛrɛɲ.

Nɔɔkado na kefane

³ Deban kamase kenɔ dɛɛ fane na dɛɛ fa Wurubuare de Gbenɲyoo Yesu Kristo ɔ kya ɲon karan lee ɛmɛɛ dɔɔ. ⁴ Nawolo nyi de te nyii mena kenɔ ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di, na mena kenɔ ɛ ne gyae Wurubuare balan ban pou nɛ. ⁵ ɛ ne yɛɛ kenɔ pou nawolo nyi, ɛ sia gyakaa abɔɔ kpaakpaa ɲan Wurubuare be desina see ɲon adido nɛ dɔɔ. Wurubuare nombia ɲan ɛ be tanɲbɛɛ nyii nɛ, yele la te ɛ gyeɲawɔ nyi abɔɔ kpaakpaa ɲaale doo adido fa ɲon. Wurubuare nombia kenɔ yɛna anokoare nombia ɲan. ⁶ Nombia kpaakpaa ɲan bɔɔ yako ɲon nɛ te lɛɛ tɛɛle kei pou dɔɔ. Te ɲa te yeli balan burum ne kyɛɛkee lee be gbɛɛnɛɲ kumɛɛ man kɔɲ Wurubuare gyaɲ, ɲgba mena kenɔ ɲa be kyɛɛkee ɲon lee wee gyanɲbate kenɔ ɛ be nyii nombia ɲenan, te ɛ be nyii Wurubuare bɛrɛɛ kenɔ man nideli nɛ. ⁷ De dɔɔ gyaagyɛ Epafirase ɲon ɔ yɛɛ Yesu Kristo tobaale e te ɔ ne yɛɛ ɔ tom na anokoare, te daa na e pou ne yɛɛ tom dokolon nɛ yako na ɲon bɛrɛɛ nombia kenɔ. ɲon kaa seɲala de nawɔɔ man te ɔ kyɔɔ ɲon. ⁸ ɲon mɔ kaa yako na daa mena kenɔ Wurubuare felɲ ɲon be yeli ɛ ne gyae Wurubuare balan nideli nɛ.

⁹ Mena dɔɔ lee wee kenɔ dɔɔ nyii ɛ wose man nombia nɛ, dɛɛ fane fa ɲon wee kamase nyi Wurubuare waa fa ɲon

nyansa na waa yela ɛ ka gyeɲ ɔ kegyaebii na ɛ ke nyii ɔ nombia ɲan pou man nideli. ¹⁰ Kei ne gyae la ke yela ɛ ke tale kyaa ɲgba mena kenɔ de Gbenɲyoo Wurubuare ne gyae nɛ, na ɛ ke yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ɲan kaboena nɛ gbɛɛ kamase man, na ɛ ka gyeɲ ɔ nombia ɲan mɔ kpu. ¹¹ Dɛɛ fane nyi Wurubuare waa mo ɔ gyoorobiiri donɔ kenɔ ka dokoso be kyaa ya nɛ do ɛ man, na waa yela ɛ kenɲɲ konɔɔ seɲ kenkenɔ kpene kamase kenɔ gyae ke kɔɲ ɛ dɔɔ nɛ man. ¹² Dɛɛ fane nyi gyonɔ dee doo ɛ man na ɛ ke fa Wurubuare karan deban kamase, nawolo nyi ɲon yele la te ɛ kaboewɔ nyi yaa nyɲ abɔɔ kpaakpaa ɲan ɔ be desina see ɔ gyoorobiiri kenɔ man fa ɔ balan nɛ. ¹³ Nawolo nyi ɲon Wurubuare lese na daa lee ɔbonsam ditɲntɛɛ kenɔ man, te ɔ moo daa kɔɲ ɔ bu Yesu ɲon ɔ ne gyae ɔ nombia nɛ gyoorobiiri man. ¹⁴ ɔ bu Yesu Kristo kei te ɔ moowɔ tɔ de nombiakumɛɛ pou kom. ɲon Yesu yele la te de nyɲa da wose te Wurubuare moo de nombiakumɛɛ pou kyɛɛ daa.

Kristo kela kpene kamase

¹⁵ Wurubuare bu Yesu Kristo ɲon ɔ kyaa pɛte Wurubuare be yɛɛ kpene kamase nɛ, ɲon yɛna Wurubuare ɲon walan bɛɛ mo ɔ sibii naa e ya nɛ dinɔɔ. ɲon kela na abɔɔ ɲan pou Wurubuare be yɛɛ nɛ. ¹⁶ ɲon Yesu dɔɔ te Wurubuare tɛɛwɔ yɛɛ abɔɔ pou. Abɔɔ ɲan ɲe kyaa adido na ɲan ɲe kyaa tɛɛle man, ɲan dɛɛ mo de sia fonɛɛ naa ɲa na ɲan de bɛɛ naa ɲa ya nɛ, mo kpu na kpene kamase kenɔ ne di donɔ yɛnan kamase ɲgba gbenɲyooona na gyooneɲ pou. ɲon Yesu dɔɔ te Wurubuare tɛɛwɔ yɛɛ abɔɔ pou, te ɲe popou mɔ kyae fa e. ¹⁷ ɲon Yesu Kristo kei wulaa ɔ kyaa pɛte Wurubuare yɛɛ kpene kamase, te ɔ donɔ man dɔɔ te kpene kamase mɔ kyaa. ¹⁸ ɲon yɛna ɔ balan Kristotena dikpii kenɔ pou nyee, te ɔ na wola wɔ gbɛɛ ɲgba mena kenɔ deniwalan nyee na wola na ɔ wose pou gbɛɛ nɛ. ɲon ke yɛna be nyeedonɔ pou nyee, na walan ɲon Wurubuare be tanɲbɛɛ gyusu lee yeɲ man, na ke yela waa bese abɔɔ pou man siamante. ¹⁹ Ke yɛɛ ɲon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi, ɔ dinɔɔ pou de

kaa doo ɔ bu ɲon man. ²⁰ Yesu yenj kenj ɔ ba yem ɔpanɗan doo na ɔ fatabo kenj be kyεεkee leki nε, kenj kaa desina na kpene kamase na Wurubuare nsana. Kenj moonna wosefεerej kɔɲ adido na ateta aboo pou na ɲon Wurubuare nsana.

²¹ Gyangba kenj na nafɔ εmεε na Wurubuare nsana be dana gyonj ya, te ε nombiakumεε doo ε kola e lee ε konɔɔse man. ²² Mɔna nenεε doo Wurubuare te tεε Kristo ɲon ɔ be kaa bese deniwalan te ɔ ba yem ɔpanɗan doo nε doo desina εmεε na ɲon Wurubuare nsana. Wurubuare yεε kei na ε ke tale kaa senj ɔ siaman kenj dukum kamase be doo ε man na ke yela waa bu ɲon fɔɔ ya. ²³ Mɔna kaboena nyi yaa senj ε keleedi kenj man kenjkenj, kenj nyi ε ba lese ε loo lee aboo ɲan Wurubuare be yako see ɔ nombia kpaakpaa ɲan man nyi waa yεε fa ɲon nε doo ya. Wurubuare nombia ɲan ε be wulaa nyii nε, ɲan ke te be dɔɲεε bee kolosi fa balan yenanj kamase. Wurubuare yele la te manj Pɔɔl mɔ kaa bese nombia ɲenanj tomyεere te me dɔɲ mee kolosi ɲa fa balan nε.

Tom kenj Pɔɔl be yεε fa Kristotena

²⁴ Dana manj gyonj ɲgba εmεε doo mεε naa diyem debanj kei nε. Kei nawolo nyi mena kenj Yesu be naa diyem ɔ balan doo nε, mena diyem kenanj ke yaa ma senjεε ɔ nawoo man mεε naa ɲgba mena kenj kaboena nyi Kristo walan waa naa diyem Kristotena dikpii kenj doo nε. ²⁵ Wurubuare gbagba lese na manj nyi maa bese Kristotena pou tobaale. Tom kenj ɔ ba mo do me nyinjmaa man yena nyi maa lese ɲon Wurubuare nombia ɲan man pou wola ɲon. ²⁶ Gyangba kenj na Wurubuare moo nombia kenja weese benɛntena banj, mɔna nenεε doo ɔ ta lese ɲa deboo wola ɔ balan Kristotena banj. ²⁷ Ke yεε ɲon Wurubuare gbagba kegyae-bii ke nyi waa lese ɔ nombia aweesenj ɲan ɲe yεε nombia dinaana ɲa, te ɲe dana tɔnɔɔ nε wola ɔ balan pou. Nombia ɲenanj yena nyi, kenj Kristo doo ε konɔɔse man doo ε loo gyakaa nyi wee daale ε ka bese gyoorobia.

²⁸ Mena doo te dee kolosi Yesu Kristo kei wose man nombia fa walan kamase nε. Dεε mo de nyansa kenj pou de dana nε wola walan kamase Yesu Kristo nombia ɲan te dεε mo faree wɔ, na ke yela baa lee nombia ɲan di na baa senj ɲe man kenjkenj, na wee daale baa tale senj Wurubuare siaman kenj dukum kamase be doo be man ya. ²⁹ Kei doo te me yase me sia mεε mo Kristo donj kenj ɔ ba mo do me man nε mo yεε ɔ tom kenj nε.

2

¹ Mεε gyae ε ka gyen mena kenj mεε ko ma wose Kristotena banj be kyaa Laodisia donɔɔ man, na banj pou ba te naa ta manj see ya nε doo. ² Kpene kenj doo te mεε yεε mena yena nyi, mεε gyae nyi maa do ɲon kakyenj na ε ka senj ε keleedi man nideli na ε ke gyae dɔɲa na ε ke yεε nɔɔdokolonj. Kei gyae ke yela ε ke nyinj nyii Wurubuare nombia ɲan nafɔ ɲa weeseε nε man nideli, na ε ke nyinj aboo kpaakpaa ɲan pou na lee Wurubuare nombia ɲenanj man nε. Yesu Kristo gbagba yena nombii aweesenj kei, te mεε gyae ε ka gyen e nideli ³ Wurubuare ta mo ɔ nyansa na ɔ nombia man kagyenj pou weese Yesu Kristo man, na dee nyinj ta ɲon Yesu doo gyenj Wurubuare nombia kpaakpaa ɲan ɲe dana tɔnɔɔ nε man nideli. ⁴ Mee wulaa yako ɲon nombia kenja pou baa, na ɲolo be nyinj mo nɔɔman yelinj mo nombia wɔleε ɲaale kaa beo ɲon ya. ⁵ Doo nyi manj gbagba be kyaa ε gyanj botɔɔ koranj ya nε, me konɔɔ man na ma gyenj nyi me kpue na ɲon. Mena doo me ke nyii nyi ε ne yεε kpene kamase ke gbεε doo, na mena kenj ε be lee Kristo di te ε senjεε nombia ɲan man kenjkenj nε yεε manj gyonj nideli.

⁶ Mena doo mena kenj ε be lee Yesu Kristo di nyi ɲon yena ε gbengyoo nε, ε betaa kyaa na e mena. ⁷ E mo ε wose teeli na e na ε ke kasee ɔ nombia kpu, na ε ka senj ε keleedi kenj man kenjkenj ɲgba mena kenj boɔ wulaa wola ɲon nε, na ε ka do Wurubuare nɔɔ nideli debanj kamase.

⁸ E keε ε wose doo nideli na ɲolo be nyinj mo tεele kei doo nyansa nombia ɲan ɲɔɔ tanj tɔnɔɔ ya nε kaa beo ɲon

ya. Mena nombia njanan yee denibalan benej nombia na tseele kei dɔɔ nombia ayeesa na. Mena nombia njanan bee wola kolo lee Kristo wose man ya.

⁹ E na yeli baa beo non ya, nawolo nyi deban ken Yesu Kristo be kon tseele kei dɔɔ koran na, Wurubuarɛ dinɔɔ na ɔ don pou doo bo ɔ man. ¹⁰ Neneɛ ken emee na Kristo be kaa yee dokolon dɔɔ, e te nyin ɔ dinɔɔ ken pou. E tɔɔse nyi Kristo yena kpene kamase ken ne di don ne nyee.

¹¹ Lee mena ken emee na Kristo be yee dokolon dɔɔ, yee yaa ngba ɔ kara e baala wose baa te e kaa bese ɔ balan ne. Mena baala wose kekara kei, te yee denibalan wui ken bee mo nyinmaase kara ne ya. Mɔna baala wose kekara kei yee kpene ken ɔ ba mo lese non lee e nombiakumee man. ¹² Ba ke so non Wurubuarɛ lon ken ne, yee yaa ngba be wuu non baa na Kristo te ba besewɔ gyusu emee na e ne. Nawolo nyi e te lee Wurubuarɛ non ɔ ba mo ɔ don dinaa gyusu Kristo lee yen man ne di.

¹³ Gyangba ken na nafɔ e yee ngba balan ban bɔɔ yem ne Wurubuarɛ siaman, lee e nombiakumee na mena ken e be bee nyi e be di Wurubuarɛ mmaraase nan dɔɔ ya ne dɔɔ. Mɔna neneɛ e ke lee Yesu Kristo di dɔɔ ne, Wurubuarɛ ta mo e nombiakumee kyee non te ɔ faa non nyeedon wole, ngba mena ken ɔ be gyusu Yesu Kristo lee yen man te ɔ be fa e nyeedon ne. ¹⁴ E yela dee mo kpene ken Wurubuarɛ be yee fa daa ne maa na nombii kei. Yee yaa ngba Wurubuarɛ te nmarase de nombiakumee nan pou dɔɔ yee ne see, te ɔ buu daa fɔɔ nyi waa won da denele nawolo nyi de bee di ɔ mmaraase nan dɔɔ ya ne. Mɔna ɔ ta fefo mena abɔɔ nan ɔ be nmarase see ne pou lee tone ken man. Mena dɔɔ Kristo ka yen ɔpanɗan ken dɔɔ ne, yee yaa ngba Wurubuarɛ moo tone kenan baa mataa ɔpanɗan kenan dɔɔ gyɔ ke wolee ne.

¹⁵ Wurubuarɛ te tee Yesu Kristo yen ken dɔɔ yɔkɔse felinkumee, na kpene kamase ken ne di don ne. ɔ yee ken pou do wo desɛn na walan kamase ke nyin naa nyi, Yesu Kristo te di don felinkumee nan pou dɔɔ.

¹⁶ Mena dɔɔ e na yeli nolo ke bu non fɔɔ lee mmaraase nan neɛ to e kedi na e kenyɔɔ gbɛɛ, yaa e weeya dinaana kedi yaa gyaalan wole weeya kedi yaa e kefeefoweeya kedi mmaraase dɔɔ ya.

¹⁷ Nawolo nyi mena nombia ken pou doe, na kawola nyi abɔɔ kpaakpaa naale don wole ne kon. Te nombia ken pou senɛɛ bo fa Kristo. ¹⁸ Mena dɔɔ e na fa walan kamase gbɛɛ na waa beo non, na waa lese non lee e gbɛɛ man kon non wui gbɛɛ kum man nyi e kaa sila e ya. Mena walan nonan na wola la nyi yaa som Wurubuarɛ kpilala ban be kyaa adido ne. ɔ na beo yɔkɔse ɔ wose nideli ɔsom man, te ɔ ne yako nyi Wurubuarɛ ta lese nombia naale wola e. Mena dɔɔ ɔ ne kee ɔ wose nyi ɔ yee walan dibilin nolo e, mɔna ɔ konɔɔ man nombia nan non gyakaa Wurubuarɛ nombia dɔɔ ya ne, na beo na e te ɔ na wola ɔ wose mena ne. Ke gbagba mo na ɔ be dana kpene ken dɔɔ kaboena nyi waa sen na waa wola ɔ wose ya. ¹⁹ Mena walan nonan te tira ɔ wose lee Kristo non ɔ yee ɔ balan pou nyee e ne man. Kristo man kedoo ne yele la te ban be silana e ne ne nyin don te bee bee ba keleedi man ngba mena ken Wurubuarɛ ne gyae ne. Kristo yee ngba deniwalan nyee ne te ɔ balan mo yee ngba ɔ wose ne. Mena ken deniwalan wose man abɔɔ ne kyan wosenaane ken towaa te kee bee ne, mena ke te Kristo mo ne fa Kristotena pou don te bee bee yee nɔɔdokolon ngba mena ken Wurubuarɛ ne gyae ne.

²⁰ Kristo ka yen ɔpanɗan ken dɔɔ ne yee yaa ngba emee na e yenala ne, mena dɔɔ tseele kei dɔɔ abɔɔ ba tekaa tan don e dɔɔ bela ya. Lee mena dɔɔ tekaboena nyi yaa sila tseele kei dɔɔ abɔɔ anakolan ngba mena ken balan ban ba te yee Kristotenawɔ ya ne ne yee ne ya. ²¹ Ba abɔɔ anakolan njanan naale yena nyi, “E na mo e nyinmaa kyan kpene kei ya. E na daa kpene kei kee ya. E na tina kpene kei ya.” ²² Mena abɔɔ anakolan ken pou gyae kaa kyom, nawolo nyi ne yee nan denibalan gbagba be bake see te bee wola balan nyi baa di ne dɔɔ. ²³ Balan burum na gyuen nyi mena abɔɔ anakolan ken kesila yee nyansa nombia na, mɔna

nyansa kamase be doo ñe man ya. Balan ban bee sila mena aboo anakolan kenja ne, ne naa na sia naase ba wose diyem yee aboo ñaale na kawola nyi bee som Wurubuarẽ nideli. Bẽe beo yokose ba wose te bẽe naase ba wose diyem, mona mena aboo anakolan kenja doo kedi ne, bee yeli baa tale di ba wose doo nyi boo yee dukum bela ya.

3

Ɛ kyaa fa Wurubuarẽ

¹ Wurubuarẽ ke gyusu Kristo lee yen man ne, yee yaa ngba emee na e yaa o gyusuwo lee yen man ne, nawolo nyi emee na Kristo te yee dokolon. Mena doo deban kamase na e mo e loo gyakaa aboo ñan kyaa adido ne doo. Wurubuarẽ te gyina Kristo adido te o moo e ka see ñon Wurubuarẽ dunolon doo adido botoo nyi waa di gyoori kpu na e. ² Mena doo e mo ya agyuen pou gyakaa aboo ñan kyaa adido ne doo. Ɛ na mo ya agyuen gyakaa teele kei doo aboo doo ya. ³ Nawolo nyi yee yaa ngba e ta yem te e nyeedon weese Kristo man Wurubuarẽ gyan ne. ⁴ Akpaa Kristo ñon o yee e nyeedon gbagba e ne de bẽe lee adido kon na, emee mo e ke kpu na e o gyoorobiiri dinaa ken man.

⁵ Mena doo e won e wose lee teele kei doo nombiakumee pou keyee man. Ɛ tina nombiakumee ngba kafon na ayimee ka mo wuu wose na lookum na agyuen kum yela. Ɛ na yee kedikum ya nawolo nyi walan ñon o ne yee kedikum na, ñon na bane somra yee kyeekyee. ⁶ Ɛ tina nombiakumee kenja pou keyee yela, nawolo nyi Wurubuarẽ waa won balan ban pou bẽe yee mena nombiakumee ñenan ne denjele. ⁷ Ɛ toose nyi gyanba e kekyaabii man pete e be kaa lee Kristo di na, emee mo yee nombiakumee kenja pou. ⁸ Mõna nenee doo kaboena nyi yaa won e wose lee mena nombiakumee kenja pou man. Ɛ tina ban kagyen, na ban kum na balan katee na balan yela kewolee na nombia nkarankaran kekolosi yela. ⁹ Ɛ na dii akere fa donja ya, nawolo nyi e te tina e dinoo bene na ka aboo kumee ñan

pou yela. ¹⁰ Nenee ken e be lee Kristo di ne, te yee ngba e ta bese balan wolee ne. Wurubuarẽ yele la te e nyina dinoo wolee kei, na e ke nyin kyeeke yee nombia kpaakpaa ngba ñon ne. O na wola ñon nyi ya agyuen na ya aboo ayeesa pou dee yee ngba ñon ne, na e ke nyin gyen e nideli. ¹¹ Nenee Wurubuarẽ te yee ñon balan wolee Kristo man. Mena doo be famene nyi ñolo yee Giriki baale e yaa Gyuda baale e ya. Be famene nyi ñolo kara o baala wose yaa o te kare ya. Be famene nyi ñolo yee siakaralate e yaa o yee diyinte e ya. Be famene nyi ñolo yee donootu bu e yaa o yee ñoolu e ya. Be famene nyi ñolo yee gbenji e yaa o yee gyoorobu e ya. Mõna kpene ken ne hia yena nyi Kristo yena de popou nyee, te ñon doo la balan ban pou bẽe lee e di ne konoose man.

¹² Wurubuarẽ ne gyae ñon nideli mena doo te o lese ñon nyi yaa yee o balan ban nombiakum kamase be doo be man ya. Mena doo e yela e nombia ayeesa pou ke kaboena ñon Wurubuarẽ kegyaabii. Ɛ wii donja waranase, na e ke yee deeli na e ke yokose e wose, na e ke nyin konoo fa donja, na e ke yela e sia kedoo teele man. ¹³ Ɛ na mo donja nombia do e toose man ya. Akpaa ñolo de yee o doo nombiakum na, waa mo kyee e. Kaboena nyi yaa mo nombiakumee kyee donja, ngba mena ken de Gbenjyoo Kristo mo ba mo e nombiakumee kyee ñon ne. ¹⁴ Nombia kenja pou wole na, e mo balan kegyae too. Nawolo nyi balan kegyae ne yele la te balan ne tale yilaa kyaa debodolon te bẽe yee noodolon.

¹⁵ Kristo baake ñon bo nyi yaa kyaa wosefereen man na donja, mena doo e yee kpene kamase ken e ke tale ne, na e ke kyaa na donja wosefereen man. Nawolo nyi e popou yee walan dokolon. Wurubuarẽ lese na ñon nyi yaa yee o balan, mena doo te o ne gyae nyi emee na e tebia pou yaa kyaa na donja, na deban kamase na e ne fane fa ñon Wurubuarẽ karan. ¹⁶ Ɛ yela Kristo nombia ñan ke doo e man nideli. Ɛ mo nyansa wola donja nombia ñenan na e ke faree wo

nyi be na yee nombiakumee ya. E kpee Wurubuaare osom noonej kpoockpoo do Wurubuaare noo gyonj man lee e konoose man. ¹⁷ Te kpene kamase kenj e ne yee yaa kenj e keyako na, e yee ne popou lee de Gbenjyoo Yesu yele man. Na e ke ta o doo do de kya Wurubuaare noo.

Kristotena dekpajalanj man kekyaabii

¹⁸ Emee ala yalala, e yokose e wose fa e baala ngba mena kenj kaboena nyi Kristo walanj waa yee ne.

¹⁹ Emee baala yalala mo, e gyae e weela nombia. E na njmanyaj wo ya.

²⁰ Emee bia mo, e nyii e lolala dei kpene kamase man. Nawolo nyi mena te de Gbenjyoo Yesu ne gyae nyi yaa yee.

²¹ Emee lolala, e na yee e bia akpanyajnyaj ya. E yee mena na, ba wose gyae ke yokose wo.

²² Emee banj e yee gbenjawo ne, e mo obuo fa e gbenjyooona teele kei doo gbese kamase man. E na bu wo be siaman kaagenj kenj e ne gyae nyi baa kelee njon doo ya, mona e bu wo lee e konoo man nawolo nyi e ne yee Wurubuaare doo.

²³ Kpene kamase kenj e ne yee na, e yee ke lee e konoo man ngba e ne yee ke fa de Gbenjyoo Wurubuaare ne. E na kee nyi deniwalanj te e ne yee e ke fa ya. ²⁴ E yee e tom nideli nawolo nyi e gyenj nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo waa to njon kom nideli. Waa to njon kom kenj o be yako see nyi waa fa o balan ne. E toose nyi Kristo yena walanj njon e ne yee tom fa.

²⁵ Walanj kamase njon o yee nombiikum na, Wurubuaare waa wonj otenate denjele ngba mena kenj kaboena nombiikum kenj o be yee ne. Wurubuaare ne di o nombia na, o bee kee walanj siaman ya.

4

¹ Emee banj e dana gbenja ne, e tela wo nideli na e ke fa wo kpene kamase kenj kaboena nyi yaa fa wo ne. E toose nyi emee mo dana gbenjyoo njolo njon o kyaa adido, te o ne naa kpene kamase kenj e ne yee ne.

² E yase e sia fane debanj kamase. Akpaa e ne fane na, e mo ya agyuenj pou gyakaa Wurubuaare doo na e ke fa e karanj.

³ E fane fa daa mo nyi Wurubuaare waa toro gbese fa daa, na dee nyinj kolosi o nombia njan nafa njaa weese ne fa balan. Wurubuaare nombia kenja keyako doo te be kyana manj to deni ne. ⁴ E fane nyi maa tale lese nombia njan man wola balan nideli ngba mena kenj kaboena nyi maa yee ne. ⁵ Akpaa emee na balan banj ba te yee Kristotenawo ya ne kyaa na, e kyaa na wo nyansa man. E kee nideli nyi akpaa e nyinj gbese kyomii kenj e ka mo kolosi Wurubuaare nombia fa wo na, e na yeli ka ke lanj njon ya. ⁶ E ne kolosi fa wo na, e yela e noowoya keyee gyonj na ka do wo kakyenj na baa nyinj tei njon. Akpaa e yee mena te njolo de boose njon kolo lee e Kristo keledi kenj man na, e ka gyenj mena kenj e ke tiranoo fa e.

⁷ De doo gyaagyikuse njon o ne yee o tom anokoare man te o kpuje na manj te dee yee Kristo tom kei ne de konj na, waa kaa yako njon ma kekyaabii man nombia pou. ⁸ Mena doo te mee kpila e e gyanj na o kaa yako njon da kekyaabii man nombia na waa do njon kakyenj. ⁹ Njon na de doo Onesimuse njon dee gyae o nombia nideli, te o ne di anokoare fa Kristo te o yee e man njolo e ne ne konjala. Banj ne gyae la be kaa yako njon de kebo nombia na da kekyaabii man pou.

¹⁰ Arisitakuse njon booo kyanj daa na e to deni ne na do njon noo. Mena mo te Banabase o naabu Maake mo na do njon noo. Me tanj wulaa yako njon Maake kei wose man nombia, mena doo akpaa o konj e gyanj botoo na e lee e nideli. ¹¹ Gyosua njon bese bese baake e Gyustuse ne mo na do njon noo. Mena balanj batooro kewo baagenj yena Gyudatena banj be kpuje na manj te dee kolosi Wurubuaare gyoorobiiri kenj nombia. Ba te yeli me woe te fee manj nideli. ¹² E dee baale Epafirase njon o na som Yesu Kristo nideli ne na do njon noo. Debanj kamase na o ne yase o sia fane fa Wurubuaare nyi waa yela e ka senj kenkenj e keledi man, na e ka bee nideli Wurubuaare nombia njan kagyenj man na e ke yee Wurubuaare kegyaabii. ¹³ Maa tale gyoo me konoo yako nyi o na yenj e yenj. Mena ke te o na yenj Kristotena banj be

kyaa Laodisia na Hirapolise donɔɔse man mɔ nɛ yɛn. ¹⁴ De dɔɔ gyaagyi Luka ɲon ɔ yɛɛ dɔketa e nɛ, na Demase mɔ na do ɲon nɔɔ. ¹⁵ Ɛ do de tebia Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man nɛ, na de deesi Nɪmfa na ban bɛɛ gyanɛɛ ɔ dekpanalan man nɛ nɔɔ fa man.

¹⁶ Akpaa be kala tone kei fa ɲon na, ɛ mo ke yeleɛ Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man nɛ, na ban mɔ ke kala ke, na ɛmɛɛ mɔ ke lɛɛ ken mɔɔ ɲmarase yeleɛ wɔ nɛ kala.

¹⁷ Ɛ yako Akipuse nyi waa yɛɛ kakyeɲ na waa kɛɛ nyi ɔ te tɔɔle tom ken de Gbenɲyoo Yesu Kristo ba mo do ɔ nyinmaa man nɛ pou.

¹⁸ Man Pɔɔl gbagba moona me nyinmaa ɲmarase nɔɔkado ɔtomante kei nɛ. Ɛ tɔɔse nyi me doo deni man, na ɛ ke fane fa man. Wurubuare waa mo ɔ bɛɛɛ boele ɛ popou.

1 Tesalonikatena Pɔɔl tɔne gyangbate kenj ɔ be nmarase yele Tesalonikatena nɛ

¹ Tɔne kei lee manj Pɔɔl na Silase na Timoti gyanj. Dɛɛ nmarase ke dee yele emɛɛ Kristotena banj ε kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ε ba mo ε wose fa de kya Wurubuarɛ na de Gbenjgyoo Yesu nɛ. De kya Wurubuarɛ waa mo ɔ berɛɛ boele njon na waa fa njon wosefɛɛrenj.

² Debanj kamase kenj dɛɛ fane na, dɛɛ fa Wurubuarɛ karanj lee ε dɔɔ. ³ Debanj kamase kenj dɛɛ fane na, de gyakaa dɛɛ tɔɔse mena kenj ε na mo ε kelɛɛdi yɛɛ tom. Dɛɛ tɔɔse ε kakyenj kenj ε na doo lee ε balanj kegyae, na mena kenj ε ne kyanj ε wose senj kenkenj lee ε kelɛɛdi kenj ne yeli ε na mo ε loo gyakaa de Gbenjgyoo Yesu Kristo dɔɔ nɛ.

⁴ De tebia, da gyenj nyi Wurubuarɛ ne gyae njon te ɔ lese njon nyi yaa bese ɔ balanj. ⁵ Nawolo nyi debanj kenj dɔɔ kɔnj kaa yako njon Wurubuarɛ nombia njan nɛ, na kekolosi kaagenj te de kɔnjawɔ kaa kolosi fa njon ya. Mɔna de yela ε naa Wurubuarɛ felinj njon donj kenj. Te de yela ε gyenjawɔ nyi daa gbagba te lɛɛ di nyi nombia njan dee kolosi nɛ yɛɛ ampanj. ε gyenj abɔɔ njan pou dɔɔ yɛɛ debanj kenj de kyaa ε gyanj nɛ, nawolo nyi emɛɛ gbagba ε deeli dɔɔ te de yɛɛ mena abɔɔ njenanj pou. ⁶ ε kasee daa na de Gbenjgyoo Yesu nombia njan dɔɔ yɛɛ nɛ. Mena dɔɔ ε kayeyɛɛ man koranj na, ε moo gyonj kenj ba lee Wurubuarɛ felinj njon gyanj nɛ lɛɛ nyeedonj nombia njan. ⁷ Lee mena dɔɔ te yeli Kristotena banj pou be kyaa Masedonia na Akaya tɛɛle man nɛ, ne kɛɛ ya abɔɔ ayɛɛsa mo kasee njon. ⁸ Nawolo nyi lee emɛɛ dɔɔ, de Gbenjgyoo nyeekeleɛ nombia njan te yaasee bo gyu Masedonia na Akaya tɛɛle man kaagenj ya, mɔna njan te yaasee gyu yenanj kamase. Mena dɔɔ kolo be doo kenj dɛɛ yako lee ke man bela ya. ⁹ Nawolo nyi mena balanj benanj pou ne kolosi lee mena kenj ε be lɛɛ daa gyonj

man debanj kenj dɔɔ kɔnj ε gyanj nɛ. Bee kolosi lee mena kenj ε be tina banɛɛ kasom yela, kɔnj ε na som Wurubuarɛ dokolonj koonj njon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ. ¹⁰ Bee kolosi mo nyi ε ne daa ɔ bu Yesu njon ɔ be gyuusuu e lee yenj man nɛ ka bese lee adido kɔnj. Njon Yesu ne gyae la waa lese daa wee kenj Wurubuarɛ waa mo banj di balanj nombia nɛ.

2

Tom kenj Pɔɔl be yɛɛ Tesalonika donɔɔ man

¹ Me tebia, emɛɛ gbagba ε gyenj nyi da kekɔnj kenj dɔɔ kɔnj ε gyanj nɛ te yɛɛ yakaa ya. ² ε gyenj mena kenj bɔɔ naase daa diyem, te bɔɔ fulu daa Filipi donɔɔ man pete dɔɔ kɔnj kaa lii ε gyanj. Mɔna kenj na balanj ka koro senj tia daa koranj nɛ, Wurubuarɛ doo daa kakyenj te de gyɔɔ de konɔɔ kolosi ɔ nombia kpaakpaa njan fa njon. ³ Nawolo nyi de nombia njan dɛɛ yako nɛ, te yɛɛ dekara yaa adao nombia ya. Te na dɛɛ gyae bo nyi dɛɛ kɔ ε nyeeɛya man di dɔɔ te dɛɛ yako njon mena nombia njenanj ya. ⁴ Mɔna Wurubuarɛ lɛɛ na daa do, te ɔ mo nyeedonj nombia kenja kekolosi do daa de nyinjmaa man. Na denibalanj kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ ya, mɔna Wurubuarɛ njon ɔ gyenj de konɔɔse man nɛ kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ. ⁵ ε gyenj nideli nyi de ta mo nɔɔwoya njan njɛ dana gyonj, yaa kabeo nombia kɔnj ε gyanj na dɛɛ mo nyinj kolo lee ε gyanj ya. Wurubuarɛ gbagba yɛna da adansɛɛte lee mena nombia kenja man. ⁶ Da te yɛɛ de nombia na emɛɛ yaa njolo ke kelɛɛ daa ya. Lee mena kenj de yɛɛ Kristo kpilalawɔ dɔɔ nɛ, nafa gbɛɛ doo nyi dɛɛ mo da wose lo ε dɔɔ.

⁷ Mɔna de yɔkɔse da wose kyaa na njon, njgba mena kenj talabo ne kɛɛ ɔ bia dɔɔ nɛ. ⁸ Mena kenj dɛɛ gyae ε nombia nideli dɔɔ, na Wurubuarɛ nombia njan njaganj te da moowɔ kɔna njon ya. Mɔna da moo daa gbagba da wose kpu fa njon gyonj man, nawolo nyi ε ta bese balanj banj ε nombia doo de konɔɔ man nideli. ⁹ Me tebia, ma gyenj nyi ε ne tɔɔse mena kenj dɔɔ yɛɛ tom na kaale nɛ. Debanj kenj dee kolosi Wurubuarɛ nyeedonj nombia njan fa njon

ne, de yee tom nelim na ka weese, na dɔɔ nyin mo de kasolo lo nolo dɔɔ ya.

¹⁰ Emee Kristotena na Wurubuare ne diina adanse fa daa nyi, deban ken de kyaa e gyan na da wose be dana ayimee ya. De gbenehen tenee te da wose mo be dana nombiikum daale ya. ¹¹ E gyen nyi da tela non ngba mena ken kya na tela o bia ne. ¹² Da wola non kpene ken dei, te da doo non kakyen te de kolosiwo fa non na e kekyaabii ke nyin kaboena Wurubuare non o be baake non kon o gyoori na o gyoorobiiri ken man ne.

¹³ Dee do Wurubuare noo deban kamase, nawolo nyi deban ken e be nyii Wurubuare nomba nan lee de gyan ne, e te lee nomba nenan ngba denibalan nomba ne ya. Mona e lee na di nyi ne yee Wurubuare nomba na ampan. Mena nomba kena ne yee na tom emee ban e be lee di ne man. ¹⁴ De tebia, da te naa nyi emee mo e yee ngba Wurubuare balan ban be yee Kristo Yesu wui, te be kyaa Gyudia teele man ne. Nawolo nyi e naa diyem e tebia nyinmaa man, ngba mena ken ban mo be naa diyem be tebia Gyudatena nyinmaa man ne. ¹⁵ Ban Gyudatena benan koon de Gbengyoo Yesu, na Wurubuare akpenkpengyoo, te be naase daa mo diyem gegi daa lee be donoose man. Be nomba bee gyoo Wurubuare sia ya, te boo ne gyae balan mo nomba ya. ¹⁶ Nawolo nyi be ta koro sen to daa gbese, na dɔɔ nyin kolosi nyeedon nomba nan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, na Wurubuare ke nyin lee ba nyee ya. Kei te yeli be nombiakumee ta boo kpu, mena dɔɔ Wurubuare ta gyan ban nyi waa won ba denle.

¹⁷ De tebia, ba ke yela daa na non nsana ketira te dii ta weeya ya. Ken na de kyaa lem na lem de bee naa don koran ya ne, e nomba doo de konoo man nideli. Mena dɔɔ dee gyae gbese nideli nyi dee bese kon kaa kee non. ¹⁸ Nafɔ de gyae gbese nyi dee kon e gyan. Tuturu na, man Pɔol gbagba yee kakyen agbaatee agbaatee nyi maa kon e gyan, mona obonsam te yeli dee nyin gbese ya. ¹⁹ De gyaewo nyi dee bese kon kaa naa non, nawolo nyi da gyan

nyi e senese e keledi man nideli. Mena dɔɔ de loo gyakaa e dɔɔ nideli nyi, wee ken de Gbengyoo Yesu waa bese kon ne, emee ne gyae la e ke yela waa kelee daa na dee nyin yele na de sia kagye o siaman. ²⁰ Kegbagba na, emee ne gyae la e ke yela dee nyin yele na dee di gyan.

3

¹ Nene da kena nyi nomba ta kela daa ken dɔɔ gyae dee tale kaa naa non dɔɔ ya ne, de yee da agyuen nyi dee bese kyaa Atense donoo man. ² Mena dɔɔ dee kpila de dɔɔ Timoti non o yee Wurubuare tobaale e, te o kpu na daa Kristo nomba kpaakpaa nan kekolosi man ne e gyan. Dee kpila e nyi o kaa do non kakyen na e ka sen kenken e keledi man, ³ na nyi akpaa kayeyee kei dinoo de kon e dɔɔ na, e man nolo be nyin bese o wole ya. Nawolo nyi emee gbagba e gyan nideli nyiaa, mena kayeyee kei yee kpene ken Wurubuare be yako see nyi gyae ke kon de dɔɔ. ⁴ Deban ken de kyaa e gyan ne, de wulaa yako non agbaatee agbaatee nyiaa, baa naase daa diyem ngba mena ken be kon te e ne naa ne. ⁵ E kayeyee ken e na yeyee ne ne takaa man nideli, te ma te gyae gbese ken maa mo kon botoo kina. Mena dɔɔ te mee kpila Timoti e gyan. Me kpila e bo nyi waa kon kaa kee nyi e senese e keledi ken man kenken. Nawolo nyi me woe ne lo man nyi, nne obonsam te kaa keese non kee yela e te tina e keledi ken yela. Nyi de kon mena na, na da tom ken pou te yee yakaa.

⁶ Mona Timoti ka lee e gyan kon yaa, te o te kon kaa yako daa nomba kpaakpaa nyi e senese kenken e keledi man te e ne gyae balan mo. O te kaa yako daa nyi deban kamase na e ne toose daa, te e sia te yee nyi e kena daa ngba mena ken daa mo ne gyae nyi dee naa non ne. ⁷ De tebia, mena dɔɔ ken na de kayeyee na be kee naase daa diyem pou man na, e keledi ken na do daa kakyen. ⁸ Nawolo nyi lee mena ken e senese kenken de Gbengyoo Yesu nomba nan e be lee di ne man dɔɔ, de woe te fee daa nideli. ⁹ Nookado wonti kaboela ken dee tale mo do Wurubuare,

lee kpene kenj ɔ be yɛɛ fa ɲon nɛ dɔɔ? Dɛɛ fa e karanj lee gyonj kenj dɔɔ nyim ɔ siaman lee ɛmɛɛ dɔɔ nɛ dɔɔ. ¹⁰ Nelim na ka weese na dɛɛ fane fa Wurubuare nyiaa, waa yela dɛɛ bese naa ɲon na de sia, na dɛɛ kyɔ ɲon na ɛ ka senj ɛ kelɛɛdi kenj man kenkenj kelii ɔto.

¹¹ Dɛɛ fane nyi de kya Wurubuare gbagba na de Gbenjyoo Yesu, baa toro gbɛɛ fa daa na dɛɛ kɔnj ɛ gyanj. ¹² Dɛɛ fane nyi de Gbenjyoo Yesu waa yela ɛ balanj kegyae kenj ke doo ɛ man nideli, na ɛ ke nyinj gyae dɔnja na balanj pou, ɲgba mena kenj daa mɔ ne gyae ɲon nɛ. ¹³ De Gbenjyoo Yesu waa desina ɛ konɔɔse man, na wee kenj ɲon na balanj banj pou Wurubuare be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ baa kɔnj na, ɛ ke yɛɛ balanj banj ayimɛɛ na nombiikum kamase be doo ɛ man ya de kya Wurubuare ɲonanj siaman.

4

Nombia ɲan na gyoo Wurubuare sia

¹ De tebia, nombia ɲan be kaa mɛɛ gyae maa yako ɲon yɛna nyi, da wola ɲon mena kenj yaa kyaa na ɛ kekyaabii na ɛ nombia ayɛɛsa pou kenjinj gyoo Wurubuare sia, ɲgba mena kenj ɛ be tanj wulaa ɛ ne yɛɛ nɛ. Dɛɛ waase ɲon lee de Gbenjyoo Yesu yele man nyi, ɛ kyanj ke kenkenj na ɛ ke yɛɛ kela mena gba. ² Nawolo nyi ɛ gyenj nombia ɲan dɔɔ tɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo donj dɔɔ wola ɲon nɛ.

³ Wurubuare kegyaebii yɛna nyi ɛ na mo ayimɛɛ wuu ɛ wose ya, na ɛ ka lese ɛ wose lee kafonj nombia man. ⁴ ɛ man walanj kamase waa gyenj mena kenj waa tela ɔ wose nideli lee gbɛɛ kamase man, ɲgba mena kenj na gyoo Wurubuare sia te ke dana obuo mɔ nɛ. ⁵ ɛ na yɛɛ kewɔlɛɛ nombia ɲgba mena kenj balanj banj bɔɔ gyenj Wurubuare ya ne yɛɛ nɛ ya. ⁶ Mena ke mɔ te ɲolo na yɛɛ ɔ dɔɔ nombiikum yaa ɔ na ɲere e do ya. Walanj kamase ɲon ɔ ne yɛɛ mena nombiakumɛɛ kenja pou na, de Gbenjyoo Wurubuare waa wɔnj ɔtenate denjele ɲgba mena kenj dɔɔ wulaa yako ɲon te dɔɔ faree ɲon nɛ.

⁷ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa

kɔnj ɔ gyanj nyi de kaa yɛɛ ayimɛɛ nombia ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi de kaa yɛɛ balanj banj ayimɛɛ be doo ba wose man ya.

⁸ Mena dɔɔ walanj kamase ɲon ɔ bɛɛ mena kawola kei na, na deniwalanj nombia te ɔ bɛɛwɔ ya mɔna Wurubuare ɲon ɔ ba mo ɔ felinj do ɛ man nɛ nombia yaa ɔ bɛɛwɔ.

⁹ Nɛnɛɛ lee ɛmɛɛ na ɛ tebia dɔnja kegyae wose man nombia dɔɔ, tekaboena nyi dɛɛ bese ɲmarase ke man kolo yele ɲon bela ya, nawolo nyi Wurubuare te wulaa wola ɲon nyi yaa gyae dɔnja. ¹⁰ Ke yɛɛ ampanj nyi ɛ wulaa ɛ ne gyae ɛ tebia Kristotena banj be kyaa Masedonia tɛɛle kenj pou dɔɔ nɛ. Mɔna de tebia, dɛɛ waase ɲon bo nyi yaa yɛɛ kela mena.

¹¹ ɛ yɛɛ kakyenj na ɛ ke kyaa wosefɛɛrenj man, na ɛ man walanj kamase ke nyii na ɔ wui. ɛmɛɛ gbagba ɛ kyanj ɛ wose yɛɛ tom, ɲgba mena kenj dɔɔ wulaa wola ɲon nɛ. ¹² ɛ yɛɛ mena na, ɛ be gyae ɛ ka mo ɛ wose lɔ ɲolo dɔɔ ya. Kei gyae ke yela balanj banj bɔɔ kpue na ɲon ya nɛ ke bu ɲon.

De Gbenjyoo Yesu kabese kɔnj

¹³ De tebia, lee balanj banj bɔɔ yekee nɛ wose man nombia dɔɔ, dɔɔ ne gyae ɛ ke kyaa ditinjɛɛ man na ɛ ka yeyɛɛ ɲgba balanj banj be loo be gyakaa kolo dɔɔ nɛ ya. ¹⁴ Dɛɛ lɛɛ di nyi Yesu yenawɔ te Wurubuare gyuusuu e lee yenj man. Mena ke mɔ te dɛɛ lɛɛ di nyi wee kenj Yesu waa bese kɔnj na, Wurubuare waa gyuusuu banj pou bɔɔ lɛɛ e di pɛte bɔɔ yem nɛ lee yenj man na baa kpu na e. ¹⁵ De Gbenjyoo Yesu nombia ɲan ɔ ba wolo te dɛɛ yako ɲon nɛ yɛna nyi wee kenj waa bese kɔnj nɛ, daa banj dɔɔ kaa te de sɛɛ de kyaa nyeedonj man nɛ, dɔɔ gyae dɛɛ tanjgbɛɛ banj bɔɔ yekee nɛ fonj gyuu ke gyanjɛɛ na e ya. ¹⁶ Nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu gbagba waa mo yeese dinaa kolosi lee adido kɔnj, te Wurubuare kpilale kegyia ɲon mɔ waa mo yeese kolosi, na baa wola Wurubuare kabere kenj. Dekɔnj mena na, balanj banj bɔɔ lɛɛ e di pɛte bɔɔ yem nɛ, banj ne gyae la baa tanjgbɛɛ fonj lee yenj man. ¹⁷ Kenanj wole na, daa banj de sɛɛ de kyaa nyeedonj man debanj kenan nɛ, baa mo daa na wɔ pou gyuu adido ɲoma

man, na de kaa gyan̄ee na de Gben̄gyoo Yesu na daa na e ke kyaa kekpaakekpaa. ¹⁸ Mena d̄oo ε mo mena nombia ken̄a do d̄on̄a kakyeñ.

5

ε desina ε wose daa Yesu kabese k̄on̄

¹ De tebia, b̄ee tekaa hia nyi ñolo waa bese ñmarase kolo lee debañ yaa wee ken̄ mena nombia ken̄a gyae kek̄on̄ n̄e wose man nombia fa ñon̄ bela ya. ² Nawolo nyi em̄ee gbagba ε gyeñ nyi wee ken̄ de Gben̄gyoo Yesu waa bese k̄on̄ n̄e, gyae ke ȳee bo ñgba mena ken̄ ñm̄elate ne k̄on̄ nelim n̄e. ³ Debañ ken̄ balan̄ baa yako nyi, “De kyaa wosef̄eereñ man, te de w̄e mo b̄ee lo daa ya n̄e,” mena debañ ken̄a te kayeȳee dinaa gyae kaa futaa w̄o, ñgba mena ken̄ kadoñee ne futaa fulute n̄e. Dek̄on̄ mena na, be man ñolo na ñolo be gyae waa tale lese ɔ wose lee mena kayeȳee ken̄a man ya.

⁴ M̄ona de tebia, em̄ee ba tekaa doo dit̄iñt̄ee man, na wee ken̄a kaa futaa ñon̄ ñgba ñm̄elate n̄e ya. ⁵ Nawolo nyi ε popou ȳee ken̄man̄ee man balan̄w̄o, te ε doo ken̄man̄ee ken̄a man. D̄oo tekaa ȳee dit̄iñt̄ee man balan̄ ban̄ be d̄on̄ dit̄iñt̄ee man n̄e ya. ⁶ Mena d̄oo ε na yeli dee doo wolee da wose, ñgba mena ken̄ baale ne ȳee ne ya. M̄ona ε yela dee doo da wose d̄oo na d̄ee deke nideli. ⁷ Nawolo nyi ban̄ bee doo n̄e ne doo bo nelim, te ban̄ m̄o b̄ee d̄eese n̄e ne d̄eese bo balin̄oo. ⁸ M̄ona ken̄ daa doo ken̄man̄ee man d̄oo, ε yela d̄ee k̄ee da wose d̄oo nideli na d̄ee mo da kel̄edi na de balan̄ kegyae mo ȳee nyeele pampasan̄ mo gyee da wose ñgba yoon̄ootena n̄e, na d̄ee mo da nyeekelee ken̄ d̄oo de loo gyakaa n̄e wuu da nyeeya d̄oo ñgba nyeele kot̄ot̄oo n̄e. ⁹ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa nyi waa naase daa diyem ya, m̄ona ɔ baake daa bo nyi d̄ee ta de Gben̄gyoo Yesu Kristo d̄oo nyiñ nyeekelee. ¹⁰ Ñon̄ de Gben̄gyoo Yesu yeñ̄a la fa daa, mena d̄oo nyi de kyae na de sia yaa da yeñ̄ae koran̄ na, daa na e pou d̄ee kyaa. ¹¹ Mena d̄oo ε kolosi fa d̄on̄a na ε ka do d̄on̄a kakyeñ, ñgba mena ken̄ ε ne tan̄ ȳee n̄e.

¹² De tebia, n̄ene d̄ee waase ñon̄ bo nyiaa, balan̄ ban̄ de Gben̄gyoo ba lese w̄o nyi baa ȳee ε siamantena, te b̄ee ȳee ba tom na kakyeñ kolosi fa ñon̄ n̄e, ε bu w̄o nideli. ¹³ ε gyae w̄o na ε ke bu w̄o nideli lee ba tom ken̄ b̄ee ȳee n̄e d̄oo, na ε ke kyaa wosef̄eereñ man na d̄on̄a. ¹⁴ De tebia, dee kolosi fa ñon̄ nyiaa, ε kolosi fa keb̄on̄aletena ban̄. ε kolosi do ban̄ yakolon̄ dana w̄o n̄e. ε kȳo ban̄ b̄oo dana don̄ ya n̄e, na ε ke nyiñ kon̄oo fa walan̄ kamase. ¹⁵ ε k̄ee nyi ñolo na ñolo na mo dukum t̄o dukum kom ya, m̄ona ε ȳee deeli fa d̄on̄a na balan̄ pou debañ kamase.

¹⁶ ε kyaa gyon̄ man debañ kamase. ¹⁷ ε fane debañ kamase. ¹⁸ ε do Wurubuare n̄oo ab̄oo pou man debañ kamase. Mena nombia ken̄a te Wurubuare ne gyae nyi yaa ȳee, nawolo nyi em̄ee na de Gben̄gyoo Yesu Kristo ȳee dokolon̄.

¹⁹ ε na ko Wurubuare fel̄iñ ñon̄ ɔ ba mo do ε man n̄e n̄oo ya. ²⁰ ε na lee Wurubuare nombia ñan̄ ɔ be t̄ee wa akpen̄kpen̄gyooora d̄oo kolosi n̄e añmaareñ ya. ²¹ M̄ona ε gyoo nombia pou man k̄ee, na ε ke kyan̄ ñan̄ dei n̄e man nideli. ²² ε w̄on̄ ε wose lee nombiikum kamase man.

²³ D̄ee sola Wurubuare ñon̄ ɔ ȳee wosef̄eereñ Wurubuare e n̄e, nyi waa gberaa ε wose ayim̄ee pou leki na waa yela ε gb̄eeneñ ka tenee ken̄ nombiikum daale na doo ε man ya, mo kelii wee ken̄ de Gben̄gyoo Yesu Kristo waa bese k̄on̄ n̄e. ²⁴ Wurubuare ñon̄ ɔ be baake ñon̄ n̄e, waa yela kek̄on̄ mena nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia d̄oo.

²⁵ De tebia, ε fane fa daa m̄o. ²⁶ ε do de tebia Kristotena ban̄ pou n̄oo nideli. ²⁷ M̄ee waase ñon̄ de Gben̄gyoo yele man nyiaa, ε kala tone kei fa ε tebia Kristotena ban̄ pou. ²⁸ De Gben̄gyoo Yesu Kristo waa mo ɔ b̄ereε boele ε popou na waa sen̄ ε wole.

2 Tesalonikatena Pɔɔl Tɔne alate kenɔ ɔ be ɲmarase yele Tesalonikatena nɛ

¹ Tɔne kei lee manɔ Pɔɔl na Silase na Timoti gyanɔ. Dɛɛ ɲmarase ke dee yeleɛ emɛɛ Kristotena banɔ ɛ kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ɛ yɛɛ de kya Wurubuare na de Gbenɲgyoo Yesu Kristo balanwɔ nɛ.

² De kya Wurubuare na de Gbenɲgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ɲon na baa fa ɲon wosefɛrɛnɔ.

³ De tebia, kaboena nyi wee na wee na dɛɛ do Wurubuare nɔɔ lee emɛɛ dɔɔ ɲgba mena kenɔ kaboena nɛ. Nawolo nyi ɛ kelɛɛdi kenɔ na bee kpu, te walanɔ kamase mɔ balanɔ kegyae kenɔ ɔ dana fa ɔ dɔɔ nɛ na bee kpu. ⁴ Lee mena dɔɔ dɛɛ tale gyo de konɔɔ kolosi ɛ wose man nombia Wurubuare balanɔ man yenanɔ kamase. Nawolo nyi ɛ kayeyɛɛ na ɛ diyem kena pou man koranɔ na, ɛ ne yɛɛ kakyenɔ senɔ ɛ kelɛɛdi man.

⁵ Kenɔ pou na lese la wola nyiaa, Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ bo. Kei gyae ke yela ɛ ke kaboena Wurubuare gyoori kenɔ dɔɔ ɛ ne naa diyem nɛ man kagyoo. ⁶ Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, mena dɔɔ waa tɔ balanɔ banɔ bɛɛ naase ɲon diyem nɛ kom, ⁷ na waa yela daa banɔ de yɛɛ ɔ balanwɔ te dɛɛ naa diyem nɛ ke fɛɛfo wee kenɔ de Gbenɲgyoo Yesu na ɔ kpilala banɔ be dana donɔ te boalanɔ gyae ke kilisiwɔ lee adido kɔnɔ nɛ. ⁸ Wurubuare waa wɔnɔ balanɔ banɔ bɔɔ gyenɔ e ya, te be ta mo de Gbenɲgyoo Yesu nyeedonɔ nombia ɲan yɛɛ kolo ya nɛ denjele. ⁹ Waa wɔnɔ mena balanɔ benanɔ denjele, na baa naa diyem kekpaakekpaa. Kenɔ kpuɛ bela yena nyi, waa lese wɔ lee de Gbenɲgyoo Yesu na ɔ gyoori dinaa kenɔ man. ¹⁰ Debanɔ kenanɔ man kenɔ waa bese kɔnɔ nɛ, ɔ balanɔ banɔ Wurubuare be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ baa lese ɔ yele adido, na banɔ pou bɔɔ lɛɛ e di nɛ ke kelɛɛ e. Emɛɛ mɔ ɛ ke kpu na

wɔ, nawolo nyi ɛ lɛɛ nombia ɲan dɔɔ yako ɲon nɛ di.

¹¹ Lee mena nombia kenɔ dɔɔ te dɛɛ fane fa ɲon debanɔ kamase nɛ. Dɛɛ sola Wurubuare nyi waa yela ɛ ke kaboena ɔ kebaake kenɔ ɔ be baake ɲon nɛ, na waa fa ɲon donɔ na ɛ ka mo tɔɔle nombia kpaakpaa ɲan pou ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ nɛ. Na ɛ ke tale yɛɛ tom kenɔ ɛ ne yɛɛ nɛ kelii ɔto lee mena kenɔ ɛ ne lɛɛ e di nɛ dɔɔ.

¹² De kɔnɔ mena na, de Gbenɲgyoo Yesu yele gyae ka koro adido. Balanɔ baa naa ɔ gyoori kenɔ, te Yesu dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ yele gyae ka lee. Lee de kya Wurubuare, na de Gbenɲgyoo Yesu Kristo bɛrɛɛ kenɔ bɔɔ mo boele ɲon dɔɔ, baa yela kekɔnɔ mena.

2

¹ Me tebia, lee de Gbenɲgyoo Yesu Kristo kabese kɔnɔ na mena kenɔ waa yilaa de popou mena wee kenanɔ nɛ man nombia yaa mɛɛ gyae maa lese wola ɲon nideli nɛ. ² Balanɔ baale donɔ bɛɛ yako nyiaa, de Gbenɲgyoo Yesu tanɔ ke kɔnɔ. Mena dɔɔ dɛɛ sola ɲon bo nyi, ɛ na yele mena nombia kenɔ ke yela ɛ wɔɛ kelɔ ɲon ya. Nnɛ balanɔ baale te di dekara nyi daa kpa Wurubuare felinɔ ɲon yako na daa nombia kenɔ te daa mɔ kaa yako ɲon yaa daa gbagba yako na ɲon nombia kenɔ yaa daa gbagba ɲmarase na tɔne yeleɛ ɲon nyi Yesu tanɔ ke kɔnɔ. ³ ɛ na yeli ɲolo ka beo ɲon lee gbɛɛ kamase man ya. Nawolo nyi pena wee dinaa kenanɔ kekɔnɔ na, balanɔ baa koro senɔ tia Wurubuare. Mena ke te baa lese walanɔ ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya nɛ debɔɔ pena wee kenanɔ kelii. ɲon yena walanɔkum ɲon boalanɔ man te waa doo kekpaakekpaa nɛ. ⁴ Waa gyina ɔ wose adido, na waa koro senɔ tia Wurubuare na kpene kamase kenɔ balanɔ na som nɛ. Waa kaa kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ man, na waa yako nyi ɲon yena Wurubuare.

⁵ ɛ bɛɛ tɔɔse nyi debanɔ kenɔ me kyaa ɛ gyanɔ na, mɛɛ kyaa yako ɲon mena nombia kenɔ yee? ⁶ Mɔna nɛnɛɛ ɛ gyenɔ kpene kenɔ be kyanɔ e dɔɔse dɔɔ te ɔ te kɔnɔ ta ya. Debanɔ kenɔ Wurubuare ba see e nyi waa kɔnɔ nɛ de lii na, waa kɔnɔ. ⁷ Balanɔ tanɔ ke fiasɛɛ bɛɛ lee Wurubuare wole yɛɛ

nombiakumεε weese. Mɔna pɛna nombii kenj mɔɔ yako ɲon nyi gyae kekɔɲ ne ke kɔɲ na, kaboena nyi Wurubuare waa lese walaɲ ɲon ɔ ne tɔ ke gbεε ne. ⁸ Kenan wole na te baa lese walaɲ ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya ne debɔɔ. De Gbenjyoo Yesu nɔɔman weeseε te waa mo feefu e ko, na waa mo ɔ gyoorobiiri kenjalakee kenj woleε e kekpaakekpaa. ⁹ Walaɲ ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya na, waa mo ɔbɔnsam donj bo kɔɲ. Waa kaa beo yεε gyakolonj nombia na nombia dinaana burum. ¹⁰ Waa mo nombiakumεε kamase beo banj pou baa yenj leki ne. Baa yenj leki kekpaawawolo nyi ba te bεε nyi bɔɔ lεε nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbεε, ɲan gyae ke yela Wurubuare ke lεε ba nyee ne do ya. ¹¹ Lee mena dɔɔ Wurubuare te yeli akereε nombia te kaa gyoo be man, te akereε nombia ɲaagenj te bεε lεε di. ¹² Mena dɔɔ Wurubuare waa bu balanj banj pou ba te lεε anokoare nombia ɲan di ya, te bεε gyae akereε nombia bo ne fɔɔ.

¹³ Mɔna εmεε de tebia banj de Gbenjyoo Yesu ne gyae ɲon ne dɔɔ, kaboena nyi debanj kamase na dεε fane fa Wurubuare karanj lee ε dɔɔ. Nawolo nyi Wurubuare wulaa lese ɲon see leenanj kewalanj kenj nyi waa lεε ε nyee. Wurubuare tεεwɔ ɔ felinj ɲon donj man te ɔ desina ɲon see, nawolo nyi ε lεε nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbεε ne di. ¹⁴ ɲon Wurubuare tεε la nyeedonj nombia ɲan dεε yako ne dɔɔ baake ɲon kɔɲ nyeedonj kei man, na ε ke nyinj gbεε gyoo de Gbenjyoo Yesu Kristo gyoori kenj man. ¹⁵ De tebia, lee mena dɔɔ ε senj kenkenj na ε ke kyanj de nombia ɲan dεε wola ɲon ne, na ɲan dee kolosi fa ɲon ne, na ɲan dɔɔ ɲmarase yelee ɲon ne man nideli.

¹⁶ De kya Wurubuare ne gyae daa, te ɔ tεεwɔ ɔ bereε kenj dɔɔ do daa kakyerj kekpaakekpaa, te ɔ faa daa loo kegyakaa kpaakpaate. Dεε solo nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo gbagba na de kya Wurubuare, ¹⁷ baa do ɲon kakyerj na baa fa ɲon donj na ε ke tale yεε abɔɔ kpaakpaawolo lee ε kekolosi na ya abɔɔ ayεεsa pou man.

3

¹ De tebia, nombia ɲan be kaa mεε gyae maa yako ɲon yεna nyi ε fane fa daa, na de Gbenjyoo Yesu nombia ɲan ke nyinj gbεε yaaseε bilenbilenj na balanj ke lεε ɲa di obuo man ɲgba mena kenj ε be lεε ɲa di obuo man ne. ² ε bese fane nyi Wurubuare waa lese daa lee nombiakumεε na balanj kumεε nyinjmaa man, nawolo nyi na balanj pou lεε na Wurubuare di ya. ³ Wurubuare yεε walaɲ ɲon ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ, mena dɔɔ waa do ɲon donj na waa kεε ε dɔɔ kenj nyi ε ba gyoo walaɲkum ɲon nyinjmaa man ya. ⁴ Dεε lεε di lee de Gbenjyoo Yesu yele man nyi ε ne yεε nombia ɲan dɔɔ wola ɲon ne. Te dεε lεε di mɔ nyi ε ke yεε mena kelii ɔto. ⁵ Dεε sola de Gbenjyoo nyi waa desina ε konɔɔse na ε ka gyenj kegyae kenj Wurubuare ne gyae ɲon ne, na ε ke nyinj konɔɔ senj kayeyεε man ɲgba mena kenj Kristo mɔ be nyinj konɔɔ senj ne.

⁶ De tebia, dεε fareε ɲon lee Yesu Kristo yele man nyiaa, Kristobaale kamase ɲon ɔ yεε kebɔɲalete e te ɔ nombia ayεεsa mɔ bεε kyaa na nombia ɲan dɔɔ wola ɲon ya ne, ε wɔɲ ε wose lee mena walaɲ ɲonanj man. ⁷ εmεε gbagba ε gyenj mena kenj kaboena nyi yaa kaseε daa, nawolo nyi debanj kenj de kyaa ε gyanj ne da te yεε kebɔɲale ya. ⁸ Mena mɔ te de te di ɲolo weenεε yakaa kenj nyi da te tɔ e kom ya. Mɔna de yase de sia kyanj da wose yεε tom nideli nelim na ka weese, na dɔɔ nyinj bese kasolo ε man ɲolo dɔɔ ya. ⁹ Ka te yεε nyi gbεε be doo kenj nyi dεε lεε kolo lee ε gyanj bo dɔɔ te de yεε tom mena ya, mɔna de yεε mena na kabese kolo kekaseε fa ɲon na ε ke nyinj kaseε daa. ¹⁰ Debanj kenj de kyaa ε gyanj koranj na de faa ɲon mmaraa nyiaa, “Nyi akpaa ɲolo bεε gyae nyi waa yεε tom ya ne, tekaboena nyi waa di ya.”

¹¹ De te nyii nyi ε man balanj baale dɔɲεε kenj bɔɔ ne yεε tom daale ya. Be dɔɲ bo bεε do be nɔɔse balanj nombia man. ¹² Mena dɔɔ dεε fareε mena balanj benanj te dεε do wɔ kakyerj de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man nyiaa, baa tisi kyaa ba mokɔɔ dɔɔ na baa yεε tom na baa nyinj

kolo do be nɔɔman. ¹³ De tebia, emɛɛ dɔɔ ɛ na yela nombia kpaakpaa keyɛɛ ke takaa ɲon ya. ¹⁴ Akpaa ɲolo te di de nombia ɲan doo tɔne kei man dɔɔ ya nɛ, ɛ mo ɛ sia gyakaa ɔ dɔɔ na ɛ ke wɔɲ ɛ wose lee ɔ man, na desɛɲ kenyiɲ kyanɲ e. ¹⁵ Mɔna ɛ na kɛɛ e nyi ɔ yɛɛ ɛ kolare e ya, ɛ faree e ɲgba ɛ dɔɔ Kristobaale nɛ.

¹⁶ Nɛnɛɛ dɛɛ fane nyi Yesu Kristo ɲon ɔ yɛɛ wosefɛɛɛɛɛɛɛɛɛ Gbɛɲgyoo e nɛ, waa fa ɲon wosefɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ abɔɔ pou man de-baɲ kamase na waa kpu na ɛ popou. ¹⁷ Maɲ Pɔɔl gbagba moonna me nyiɲmaa ɲmarase nɔɔkado tɔne kei mee yelee ɲon nɛ. Mena kenɲmarase kei te mɛɛ ɲmarase me tɔna pou man lese wola nyi maɲ ɲmarase la. ¹⁸ De Gbɛɲgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛɛɛ boele ɛ popou na waa seɲ ɛ wɔle.

1 Timoti Pɔɔl tɔne gyangbate ken ɔ be nmarase yele Timoti ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Da nyeeɛere Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo ŋon dɔɔ de loo gyakaa ne, lese na maŋ nyi maa yee Kristo kpilale.

² Mee nmarase tɔne kei mee yele nyanj Timoti ŋon lee Yesu Kristo keɛɛdi man dɔɔ te n ba bese me bu gbagba ne. Mee fane nyi de kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele neŋ, na baa wii n waraŋase na baa fa neŋ wosefereŋ.

Pɔɔl ke faree Timoti lee akereɛ wolala wose man

³ Ngba mena kenj mee gyu Masedonia teeɛle man te mɔɔ do neŋ kakyeŋ nyi nya kyaa Efeso donɔɔ man ne, mena yaa mee gyae nyi n ke kyaa botɔɔ. Na n ke tɔ balan banj be kyaa Efeso botɔɔ bee wola akereɛ kawola Kristo ɔsom kenj man ne nyi baa tina ŋa yela bilen. ⁴ Yako wɔ nyi be na wolɛɛ debaŋ na benenj benenj ŋɔla kegyɔ, na be naanaɔ kalola kegyakaare nombia kawola ya. Nawolo nyi kenja pou na mo aŋmaarenj bo kɔŋ, te ŋe bee yeli balan ke yee Wurubuare kegyaebii ya. N lee Wurubuare di na te nyanj ke tale yee ɔ kegyaebii. ⁵ Kenj dɔɔ te mee yako neŋ mena nombia kenja yena nyiaa, mee gyae nyi kegyae kenj ba lee konɔɔ kpaakpaa man ne, na konɔɔ man nombia kpaakpaa na Kristo keɛɛdi kpaakpaate kenj ke doo Kristo walaŋ kamase man. ⁶ Balan baale ta yoo gbɛɛ lee abɔɔ kpaakpaa kenja man te ba gyoo afa kumɛɛ keyɔɔ. ⁷ Bee gyae nyi baa bese Wurubuare mmaraa wolala, mɔna kpene kenj banj gbagba ne kolosi na nombia ŋan dɔɔ ba seŋɛɛ kenkenj bee kolosi ne bɔɔ gyeŋ ŋe man ya.

⁸ Da gyeŋ nyi mmaraa dei. Akpaa ŋolo de di ke dɔɔ nideli na ke dei fa e. ⁹ Da gyeŋ mɔ nyi ba te yee mmaraa bo fa balan kpaakpaa ya. Mɔna be yee ke bo

fa banj bɔɔ ne di mmaraase ŋan dɔɔ ya, na banj bɔɔ ne yɔkɔse ba wose ya, na banj bɔɔ gyeŋ Wurubuare ya na nombiakumɛɛyɛera na banj ayimeɛ doo ba wose man na banj bɔɔ ne sila Wurubuare gbɛeneŋ ya, na banj bee koe be kyao yaa be naɔ ne na banj mɔ bee koe balan ne, ¹⁰ na kafontena na baala banj bee doo na dɔŋa, na banj bee mo balan gyae kɔba, na akereɛtena na banj bee beo kaŋ ntamse, na kpene kamase kenj bee kyaa na kawola kpaakpaate kenj ya ne. ¹¹ Mena kawola kpaakpaa kei kyaawɔ na nyeedoŋ nombia kpaakpaa ŋan Wurubuare ba mo do me nyinmaa man nyi maa kolosi fa balan ne. Kawola kpaakpaa kei lee Wurubuare donje ŋon balan na lese ɔ yele ne gyaŋ.

Wurubuare beree kenj ɔ ba mo boele Pɔɔl ne

¹² Mee fa de Gbenjyoo Yesu Kristo ŋon ɔ be fa maŋ doŋ kei nyi maa yee ɔ tom ne karaŋ. Mee fa e karaŋ ngba ɔ be keɛ maŋ nyi me yee walaŋ kpaakpaa e, te ɔ ba lese maŋ nyi me kaboena nyi maa yee ɔ tom kenj ɔ ba mo do maŋ me nyinmaa man ne. ¹³ Gyangba kenj na me kolosi mmusuo nombia tia Yesu, te me naase ɔ kaseela banj diyem te me kɔla wɔ mɔ. Mɔna kenja pou wɔle na Wurubuare wii me waraŋase, nawolo nyi na mɔɔ gyeŋ kenj mee yee ne ya te ma te lee Kristo mɔ di ya. ¹⁴ De Gbenjyoo Yesu Kristo moo ɔ beree kenj boele maŋ nideli, te ɔ yela me lee e di te ɔ moo ɔ kegyae kenj do me man.

¹⁵ Kei yena anokoare nombii kenj kaboena nyi walaŋ kamase waa lee di. Nombii kenan yena nyi, Kristo Yesu koŋae teeɛle kei dɔɔ ɔ kaa lee nombiakumɛɛyɛera nyee. Maŋ Pɔɔl gba yena nombiakumɛɛyɛera pou nyee. ¹⁶ Mɔna lee mena nombii kei dɔɔ te Wurubuare wii me waraŋase, na Yesu Kristo ke nyin ta maŋ nombiakumɛɛyɛera pou nyee kei dɔɔ lese ɔ konɔɔ kenj ɔ dana ne wola. Na ka ke yee kekasee nombii fa balan banj pou baa kaa lee e di na baa nyin nyeedoŋ kekpaakpaa kenj ne. ¹⁷ E yela deɛ keɛɛ e nyi, “Nyanj nyaagenj yena Wurubuare na gyoo ŋon n kyaa kekpaakekpaakpaa. Nyanj yena Wurubuare ŋon n bee yem ya, te ŋolo

mɔ bɛɛ naa neŋ na ɔ sia fonɛɛ ya. Nyaŋ nyaagen yɛna Wurubuare ŋon n kaboena nyi baa mo obuo na gyoorobiiri fa neŋ kekpaakekpaa. Amen.”

¹⁸ Me bu Timoti, nombia ŋan mɔɔ mo do n nyinmaa man, na ŋan Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra be wulaa yako see lee n wose man nɛ, mena nombia ŋenan pou yɛɛ dokolonj. Mena dɔɔ mo nombia ŋenanj tela ŋgba yoo abɔɔ nɛ, na n ka mo yoo na akɛɛɛ nombia wolala banj. ¹⁹ Na tina n kelɛɛdi na n konɔɔ man nombia kpaakpaa ŋan yela ya. Baale te bɛɛ nombia kpaakpaa kenja te be yela ba Kristo kelɛɛdi kenj mɔ wolɛɛwɔ. ²⁰ Balanj benanj baale yɛna Hameneyose na Alekesanda. Me ta mo wɔ fa ɔbɔnsam nyi waa wɔŋ ba deŋela na bɔɔ tekaa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare bela ya.

2

Wurubuare ɔsom

¹ Mena dɔɔ kpene kenj mɛɛ gyae ε ke tangbɛɛ yɛɛ yɛna nyi, mɛɛ waase ŋon nyi yaa fane fa walanj kamase na ε ka sola Wurubuare wosefɛɛrenj fa wɔ. ε sola Wurubuare bɛɛɛ fa wɔ, na ε ke fa e karanj lee kpene kamase kenj ɔ ne yɛɛ fa wɔ nɛ dɔɔ. ² Mena mɔ te kaboena nyi yaa fane fa gyoonenj na balanj banj pou bee di donj de dɔɔ nɛ, na de wɔɛ ke fɛɛ daa na dee nyinj kyaa wosefɛɛrenj man na dee nyinj som Wurubuare gbɛɛ kpaakpaate man lee da kekyaabii man. ³ Mena nombia kenja deila, te ŋɛɛ gyoo da nyeelɛɛre Wurubuare ŋon sia. ⁴ Nawolo nyi Wurubuare ne gyae nyi waa lɛɛ walanj kamase nyee na baa gyeŋ wa anokoare kenj. ⁵ Wurubuare dokolonj koonj kyaa la, te walanj dokolonj koonj mɔ doo la Wurubuare na balanj nsana. Ŋon yɛna Yesu Kristo. ⁶ Yesu kei moona ɔ wose fa yeŋ tɔ balanj pou nyeeman kom lee ba dukum kenj bɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ. Mena nombii kei te Wurubuare yɛɛwɔ debanj kenj ɔ ba see nɛ man, na kedi adansɛɛ fa balanj pou nyi ɔ ne gyae nyi baa nyinj nyeekelɛɛ. ⁷ Lee kei dɔɔ te Wurubuare lese manj nyi maa bese ɔ kpilale, na maa yako ɔ nombia kpaakpaa ŋan fa balanj banj ba te yɛɛ

Gyudatenawɔ ya nɛ. Nombia ŋan mɛɛ yako nɛ te yɛɛ dekara ya.

⁸ Mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi baala baa gyina ba nyinjmaase ŋan ayimɛɛ be doo ŋe man ya nɛ adido, na baa fane debanj kamase. Be na mo banj na anjmaarenj do ba kefane man ya. ⁹ Mena mɔ te mɛɛ gyae nyi ala baa do abɔɔ ŋan kaboena nɛ, na baa desina ŋa nideli. Be na do ba nyeenyɔɔse adaose beinj ŋgba balanj yakaa nyibanj nɛ ya. Te be na mo kɔba abɔɔ na abɔɔ ŋan ŋa koya dana donj nɛ mia ba wose ŋgba mena kenj tekaboena nɛ ya. ¹⁰ Mɔna baa yɛɛ nombia kpaakpaa ŋan kaboena na balanj banj bɛɛ som Wurubuare nɛ.

¹¹ Kaboena nyi ala baa yɔkɔse ba wose na baa kyaa yididi na baa kasee Wurubuare nombia. ¹² Mɔɔ ne fa ala gbɛɛ nyi baa wola yaa baa di donj baala dɔɔ ya. Kaboena nyi baa wuu be nɔɔ. ¹³ Nawolo nyi Adam te Wurubuare tangbɛɛwɔ yɛɛ, pete ɔ yɛɛ Efa. ¹⁴ Na Adam te ɔbɔnsam beowɔ ya. Mɔna alo ŋon te ɔbɔnsam beowɔ te ɔ leewɔ Wurubuare wɔle yɛɛ dukum. ¹⁵ Mɔna akpaa alo de kyaa ɔ kelɛɛdi man nideli na balanj kegyae te ayimɛɛ be doo ɔ konɔɔ man ya na, Wurubuare waa lɛɛ e ɔ kalola man.

3

Kristotena kegyiise kalese

¹ Ke yɛɛ ampanj nyi “Akpaa ŋolo ne gyae waa yɛɛ Kristotena kegyia na, tom kpaakpaate yaa ɔ ne gyae nɛ.” ² Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yɛɛ walanj ŋon ɔ wose man be dana nombiikum kenj balanj baa naa kolosi ya. Kaboena nyi ɔ wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokolonj. Waa yɛɛ walanj ŋon ɔ sia doo tɛɛle man te ɔ ne tale di ɔ wose dɔɔ. Waa yɛɛ walanj ŋon ɔ wose man dana obuo te ɔ ne tale lɛɛ ŋɔɔla. Waa yɛɛ walanj ŋon ɔ ne tale wola nombia mɔ. ³ ɔ na yɛɛ solonjnyɔɔre e ya te ɔ na yɛɛ walanj ŋon ɔ wose ne gyae nombia mɔ ya, mɔna waa yɛɛ walanj ŋon ɔ wɔɛ. ɔ na yɛɛ kale gyaere e ya, te ɔ na yɛɛ walanj ŋon ɔ sia ne yɛɛ kɔba beinj ya. ⁴ Waa yɛɛ walanj ŋon ɔ ne tale kɛɛ ɔ dekpanalanj dɔɔ nideli, te ɔ bia mɔ ne nyii ɔ dei nideli te

bee bu e lee gbɛɛ kamase man. ⁵ Nawolo nyi akpaa n̄olo bɛɛ tale kɛɛ ɔ dekpɔnalan dɔɔ nideli ya na, sena te waa tale kɛɛ Kristotena dikpii kenj dɔɔ nideli? ⁶ Walaŋ n̄onan̄ na yɛɛ walaŋ wole ɔsom kenj man ya. Na mena ya na waa gyina ɔ wose adido na waa yala, na Wurubuare ke bu e fɔɔ n̄gba mena kenj ɔbonsam be yɛɛ te Wurubuare be bu e fɔɔ nɛ. ⁷ Kaboena nyi balan banj bɔɔ doo Kristo man koran̄ ya nɛ, baa baake Kristotena kegyia n̄onan̄ yele kpaakpaa, na ɔ be nyin̄ yala ɔbonsam kɔta man na desɛŋ kedi e ya.

⁸ Mena mɔ te kaboena nyi kegyiise banj bɛɛ kyɔ siamantena banj ɔsom kenj man nɛ, baa yɛɛ balan banj ba wose man dana obuɔ te balan mɔ ne lɛɛ wɔ di nideli. Tekaboena nyi baa yɛɛ solon̄nyɔɔrawɔ ya, te be sia mɔ na yɛɛ kɔba dɔɔ bein̄ ya. ⁹ Baa mo konɔɔ kpaakpaa kyan̄ anokoare kenj Wurubuare ba lese wola wɔ lee ba kelɛɛdi kenj man nɛ nideli. ¹⁰ Kaboena nyi Kristotena baa gyoo kegyiise banj man nideli, na baa kɛɛ nyi nombiikum kamase be doo be man ya pɛna baa mo wɔ see kegyiise.

¹¹ Mena mɔ te kaboena nyi be wɛɛla baa yɛɛ ala banj ba wose man dana obuɔ, te bɔɔ ne gyae balan wose man nombia kekolosi ya. Kaboena nyi baa yɔkɔse ba wose lee gbɛɛ kamase man, na balan ke nyin̄ tale mo ba wose lɔ be dɔɔ.

¹² Kaboena nyi kegyia wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokolon̄, te waa yɛɛ walaŋ n̄on ɔ ne tale kɛɛ ɔ bia na ɔ dekpɔnalan dɔɔ nideli. ¹³ Kegyiise banj bɛɛ yɛɛ tom nideli nɛ, baa nyin̄ dasɛn̄ae kpaakpaa na baa nyin̄ don̄ mo di adansɛɛ lee ba kelɛɛdi kenj doo Yesu Kristo man nɛ man.

¹⁴ Me loo gyakaa nyi be gyae ke kyare ya maa kɔŋ n̄ gyan̄. Te mɛɛ n̄marase nen̄ tone kei baa na, ¹⁵ nyi me dɔɔ wole koran̄ nɛ, tone kei gyae ke yela n̄ ka gyen̄ mena kenj kaboena nyi balan baa kyaa Wurubuare dekpɔnalan man. Dekpɔnalan kenan̄ man balan yena Kristotena dikpii kenj be yɛɛ Wurubuare n̄on ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ balanwɔ nɛ. Anokoare kenj Wurubuare ba lese wola nɛ, Kristotena dikpii kei yena ka mokɔɔ na ka tuula.

¹⁶ Nyeekelɛɛ nombia n̄an ta tekaa yɛɛ

nombia aweesen̄ dɔ ɔsom kenj man ya nɛ, yɛɛ nombia n̄an n̄e dana yun̄. Nombia kenja te dɛɛ mo n̄ɔɔdokolon̄ yako nyiaa, “Wurubuare ta lese ɔ wose wola n̄gba deniwalaŋ nɛ.

Wurubuare felin̄ n̄on ta lese e wola nyi ɔ gbɛɛnen̄ tenɛɛ Wurubuare siaman. Wurubuare kpilala banj naa e, te Kristotena yako ɔ wose man nombia tɛɛle kei pou dɔɔ.

Balan lɛɛ e di tɛɛle kei pou dɔɔ, te Wurubuare moo e gyu adido gyoorobiiri man.”

4

Akerɛɛ nombia wolala

¹ Wurubuare felin̄ n̄on yakowɔ nideli nyiaa, tɛɛle kei da benaa kɔ ɔto na balan baale baa tina Wurubuare kelɛɛdi yela, na baa tei felin̄kumɛɛ na ɔbonsam dekarate n̄on nombia. ² Mena kawola kenja lee balan banj be dɔŋɛɛ bɛɛ beo ba wose te bee dii akereɛ lan̄ nɛ gyan̄. Ba nyeeya ta yem n̄gba nyeela te ba moowɔ do boalan̄ man nyakee n̄a nɛ. ³ Bɛɛ tɔ balan gbɛɛ nyi be na yale ya, te bɛɛ yako wɔ bela nyi be na di weenɛɛ n̄aale ya. Mɔna Wurubuare yɛɛ weenɛɛ bo nyi balan banj bɛɛ lɛɛ e di te ba gyen̄ anokoare kenj nɛ, baa fane fa e karan̄ na baa di. ⁴ Nawolo nyi kpene kamase kenj Wurubuare be yɛɛ na ke dei, te akpaa nyi de fane fa e karan̄ na tekaboena nyi dɛɛ bɛɛ n̄a ya. ⁵ Nawolo nyi Wurubuare nombia n̄an na kefane kenj te desina n̄a.

⁶ Akpaa n̄ mo mena nombia kenja wola Kristotena na, n̄ ke yɛɛ Yesu Kristo tobaale kpaakpaate n̄on bɔɔ mo kelɛɛdi na kawola kpaakpaate kenj n̄ silana nɛ kɛɛle e nɛ. ⁷ Lese n̄ wose lee n̄ɔla nombia na kawola n̄an n̄ɔɔ tan̄ tɔnɔɔ ya nɛ man, na n̄ ke sila Wurubuare ɔsom kpaakpaate kenj gbɛɛ nideli na ka ke male nen̄. ⁸ Nawolo nyi wose kewɔŋee dana tɔnɔɔ kyomii bo fa deniwalaŋ. Mɔna Wurubuare ɔsom dana tɔnɔɔ nombia pou man, nawolo nyi kɛɛ fa nyeedon̄ gyen̄ te kɛɛ fa nyeedon̄ kekpaakekpaa deban̄ kenj gyae ke kɔŋ nɛ man.

⁹ Nombia kenja yɛɛ ampan̄, te kaboena nyi dɛɛ lɛɛ n̄a di nideli. ¹⁰ Kei dɔɔ

te dɛɛ kyan da wose yɛɛ tom nideli debaŋ kamase, nawolo nyi de loo gyakaa Wurubuare non ɔ kyaa kekpaakekpa na dɔɔ. Non yɛna balan pou nyeeɛere, tuturu na balan baŋ pou bɛɛ lɛɛ e di nɛ.

¹¹ Wola wɔ mena nombia keŋa, na n ke kɛɛ nyi walaŋ kamase te kasee ŋa nideli. ¹² Na yeli ŋolo na ŋolo ke kɛɛ neŋ nyi n yɛɛ bu e ya, mɔna yela n kekolosi na n dinɔɔ na n balan kegyae na n kelɛɛdi na n kekyaa keŋ ayimɛɛ be doo n wose man ya nɛ, ka bese kolo kekasee fa balan baŋ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɛ. ¹³ Pɛte maa kɔŋ na, mɛɛ gyae nyi n ke yɛɛ kakyen mo n debaŋ na n doŋ kala Wurubuare nombia ŋan balan man, na n ke yako wɔ nyeekeɛ nombia ŋan, na n kawola wɔ ŋe man nideli. ¹⁴ Mo Wurubuare kolo anefaŋ keŋ Wurubuare akpenkpenɣyɔra be yako ke nombia, debaŋ keŋ kegyiise ba mo ba nyinmaase gyakaa n dɔɔ te n be nyim nɛ yɛɛ tom nideli.

¹⁵ Yɛɛ kakyen di mena nombia keŋa pou dɔɔ debaŋ kamase na n ka mo n wose fa ŋa, na balan kenyin naa n siaman kegyu na n nombia ŋan n ne yɛɛ nɛ. ¹⁶ Kɛɛ n dinɔɔ na n kawola man nideli. Yɛɛ kakyen di ŋe dɔɔ debaŋ kamase. Akpaa n yɛɛ mena na, n ke lɛɛ emɛɛ na baŋ bee tei neŋ nɛ pou nyee.

5

Mena keŋ kaboena nyi Kristotena baa kyaa na dɔŋa

¹ Akpaa n ne kolosi na baala kegyiise nɛ, na fae wɔ ŋgba nya akoso nɛ ya mɔna kolosi na wɔ ŋgba n kyaa nɛ. Kolosi na tewulɛɛ mɔ ŋgba n kegyiise yaa n naabia nɛ. ² Kolosi na ala kegyiise ŋgba n naɔ nɛ, na n ke kolosi na alebia ŋgba n desina nɛ, keŋ n ba gyuen ba wose man agyuen kum kamase ya.

³ Kaboena nyi nya lese n konɔɔ man tela liala baŋ bɔɔ taŋ baŋ baa kɛɛ be dɔɔ ya nɛ, na n ka mo obuɔ mɔ fa wɔ. ⁴ Mɔna akpaa lialo ŋolo dana bia yaa naanasebia nɛ, kaboena nyi bia yaa naanasebia baŋ baa tela e nideli na ka lese be Wurubuare ɔsom nombia ŋan bɔɔ kasee nɛ wola. Be yɛɛ mena nɛ, na bɛɛ tɔ be kyaa na

be naanaɔ kom baa nawolo nyi mena te Wurubuare ne gyae. ⁵ Lialo non ɔ kyaa ɔ wose dɔɔ keŋ ɔ be dana walaŋ non ɔ ne kɛɛ ɔ dɔɔ ya nɛ, ɔ na mo ɔ loo pou gyakaa Wurubuare dɔɔ bo. Mena dɔɔ nelim na ka weese pou na ɔ gyakaa ɔ ne fane fa Wurubuare nyi waa kɛɛ ɔ dɔɔ. ⁶ Mɔna lialo non ɔ ne gyae tɛɛle kei dɔɔ gyon kedi nɛ dɔɔ ɔ dɔŋ bo yakaa keŋ ɔ be dana nyeedon ya. ⁷ Kolosi nombia keŋa fa Kristotena baŋ, na ŋolo be nyin nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ⁸ Nyi akpaa ŋolo bɛɛ tale kɛɛ ɔ lonɔna dɔɔ ya, tuturu na non gbagba ɔ denimantena dɔɔ ya nɛ, na nawolo baa nyi ɔ te tina ɔ Wurubuare kelɛɛdi keŋ yela. Mena walaŋ nonan nombiakumɛɛ keyɛɛ gba kela walaŋ non ɔ bɛɛ lɛɛ Kristo di nɛ ya.

⁹ Lialo non ɔ te dii ta kela kulutoonen sɔŋotooro (60) ya na, be na kala e kpu liala dikpii keŋ man ya. Kaboena nyi waa yɛɛ alo non ɔ be kyaa baale dokolon gyan, keŋ ɔ ta lee ɔ baale nonan wɔle ya. ¹⁰ Waa yɛɛ walaŋ non balan na lese ɔ yele lee ɔ nombia kpaakpaa keyɛɛ man, na mena keŋ ɔ be tale kɛɛle ɔ bia nideli te ɔ ne lɛɛ ŋɔɔla te ɔ ne kɛɛ be dɔɔ nideli mɔ nɛ. Waa yɛɛ walaŋ non ɔ ne lɛɛ Wurubuare balan te ɔ ne kɛɛ be dɔɔ nideli, te ɔ ne yɛɛ deeli fa baŋ ba wose be kyan wɔ mɔ nɛ. Waa yɛɛ walaŋ non ɔ ne nyin debaŋ yɛɛ nombia kpaakpaa lee gbɛɛ kamase man.

¹¹ Liala baŋ ba te ŋmɛɛ ta ya nɛ, na kala wɔ kpu mena liala dikpii kei man ya. Nawolo nyi yale de gyɔ wɔ loo kela ba kelɛɛdi keŋ na, baa lee Yesu Kristo wɔle na be kaa yala bela. ¹² Nyi akpaa be yɛɛ mena na, Wurubuare waa bu wɔ fɔɔ nawolo nyi ba te yala ntam keŋ bɔɔ tangbɛɛ kan fa Kristo nɛ dɔɔ. ¹³ Kenan wɔle na, bɛɛ wɔlɛɛ ba debaŋ yakaa na be dɔŋ na akpanalan akpanalan. Kei wɔle na, bɛɛ kolosi balan wose man nombia na be dana ba wose bɛɛ yɛɛ abɔɔ ŋan tekaboena nyi baa yɛɛ ya nɛ, te bɛɛ kolosi nombia ŋan tekaboena nyi baa kolosi ya nɛ. ¹⁴ Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi liala baŋ be yɛɛ alebiawɔ nɛ, baa yala na baa lola bia na baa kɛɛ ba akpanalanse dɔɔ

nideli. Be yee mena na, de kolala ban be gyae baa nyin nombiikum kamase kolosi lee da wose man ya. ¹⁵ Nawolo nyi liala baale tan lee Wurubuare wole gyu be silana obonsam.

¹⁶ Nyi akpaa Kristo alo nolo dana liala o dekpajalan man ne, kaboena nyi waa kee be doo ken o na mo wo lo Kristotena ban doo ya. Na Kristotena ban ke nyin kee liala ban boo tan ban baa kee be doo ya ne doo.

¹⁷ Kristotena kegyiise ban be yee siamantenawo te bee yee ba tom nideli ne, kaboena nyi baa bu wo nideli. Tuturu na kegyiise ban bee kyan ba wose kolosi Wurubuare nombia nan te bee wola balan ne man nideli ne. ¹⁸ Nawolo nyi Wurubuare nombia nan ne yako daa nyiaa, "Wonembu non o ne tuku amola ne, boo ne bake o noo ya. Mena mo te walan non o ne yee tom na, kaboena nyi baa to e kom." ¹⁹ Nyi akpaa nolo da mo nombiikum daale gyakaa kegyia nolo doo ne, e na lee ke do ya. Gyise e be nyin adanseetena bala yaa batooro pena e ke lee ke do. ²⁰ Balan ban bee yee nombiakumee ne, e lese si wo balan nsana na gyakolon ke nyin gyoo balan akan ban mo.

²¹ Mee faree nen nideli lee Wurubuare na Yesu Kristo na o kpilala ban o ba lese wo ne siaman nyiaa, kee nyi n te di mmaraase kenja doo ken nyi n be gyae nolo kela nolo ya.

²² Na barase na n nyinmaa ka mo gyakaa balan doo bilenbilen nyi n na lese wo nyi baa yee Wurubuare tom ya, te na mo n wose do balan nombiakumee nan bee yee ne man ya. Tela n wose nideli ken nyi n be yee nombiikum ya.

²³ Lee n too kawee na n kee wee bilenbilen ken doo ne, na tekaa nyoo lon kaagen ya mona nyoo solon kyomii kyomii.

²⁴ Balan baale wui nombiakumee na lee deboo bilen pena baa di be nombia. Mona baale wui nombiakumee doo na weese bo, wole wole pete na lee deboo. ²⁵ Mena mo te nombia kpaakpaa keyee bee weese ya. Nan na weese koran ne, ne gyae kaa lee deboo.

6

Nombia kpaakpaa wolala na nombiakumee wolala

¹ Emee ban e doo balan tee ne, e mo obuo fa e gbengyoona lee gbese kamase man. E yee mena na nolo be nyin kolosi nombiikum lee Wurubuare na de kawola ken wose man ya. ² Nyi akpaa nolo o gbengyoo yee Kristo baale e ne, o na kee nyi ken be popou yee Kristotenawo doo o be bu e nideli ya. Ken gba te kaboena nyi waa mo obuo fa e nideli nawolo nyi ban bee di ba tom tonoo ne, be yee Kristotenawo te bee gyae be nombia mo. Mena nombia kenja te kaboena nyi nya wola wo na n ka do wo kakyen na baa di ne doo.

³ Walan kamase non o na wola nombia kpoo nan noo ne kyaa na de Gbengyoo Yesu Kristo kawola ken na Wurubuare osom nombia ya ne, ⁴ na mena walan nonan yee walan non o ne gyina o wose adido te o ba gyen daale mo ya. Anmaaren kum na kale nombia nan noo tan tonoo ya ne doo la o kawola ken man. Kenja na moona nombiakumee ngba balan kekola na anmaaren kelee na daaworo na omanso na balan katee na nyeeman ditente na donja kekola ne kon. ⁵ Mena balan kewo nyeeya ta yekee, mena doo te deban kamase na be dana nombia bee wonnee na donja. Anokoare be doo be man ya. Ban gyen nyi Wurubuare osom yee gbese ken baa mo nyin koba.

⁶ Nyi akpaa kyomii ken n dana te n yela ke da gyoo n sia na, Wurubuare osom dana tonoo nideli fa nen. ⁷ Nawolo nyi de ta mo kolo kon teele kei doo ya, mena mo te doo gyae dee mo kolo lee teele kei doo gyu ya. ⁸ Mona nyi akpaa de dana weene na aboo nan dee do na, kaboena nyi ne dee gyoo de sia. ⁹ Balan ban bee gyae koba bein ne ne yale kekeesekee na obonsam kota man, te ne yeli bee yee aboo nkarankaran na be ta yoo lee Wurubuare gbeneen man na ba te wolee kekpaakekpa. ¹⁰ Nyi walan de yase o sia do koba kegyae doo bein man na, na mo e gyu dukum man. Baale te sila koba kegyae bein kei te be tinaa ba keleedi ken

yela, te ba moo ba wose do kayeyεε dinaa man.

Pɔɔl kekolosi fa Timoti

¹¹ Mɔna nyanj Wurubuarε walanj dɔɔ yeu lee mena nombia kenja pou man, na n ke sila nombia njan ja tenεε Wurubuarε siaman nε na Wurubuarε ɔsom kpaakpaate, na nombia njan n be lεε di nε na balanj kegyae na n ke yεε kakyen senj kenkenj, na n ke bu n wose debanj kamase.

¹² Yoo kenj n ne yoo nyi kenj n be lεε Kristo di dɔɔ nε, senj kenkenj na n ke yoo ke nideli na n ke nyinj nyeedonj kekpaak kenj. Kei dɔɔ te Wurubuarε lɔɔ yele baake nenj, debanj kenj n be gyuuusu n nɔɔ kolosi n kelεedi kenj nombia balanj burum siaman nε. ¹³ Ma senjεε Wurubuarε njon ɔ ne fa kpene kamase nyeedonj nε, na Yesu Kristo njon ɔ be di Wurubuarε nombia njan adansεε kegyia Pɔntiɔse Pilato gyanj nyi ne yεε anokoare nε siaman mεε yako nenj nyiaa, ¹⁴ kεε na n kedi mmaraase kenja dɔɔ. Na kyεεkee ja ya, na n ke kεε nyi njolo mɔ be nyinj nombiikum daale yako lee n wose ya, kelii wee kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese kɔnj. ¹⁵ Wurubuarε waagenj kaboela nyi dεε lese ɔ yele. Nawolo nyi njon waagenj yena donj pou nyee, na gyoonenj pou Gyoo na gbenjyooona pou Gbenjyoo. Njon ne gyae la waa yela Yesu Kristo kabese kɔnj wee kenj njon gbagba ba see nε man. ¹⁶ Njon waagenj kyaa la kekpaakekpaa te ɔ bεε yem ya, te ɔ kyaa kenmanjεe kenj walanj bεε tale benaa ke ya nε man. Njon te walanj te naa ta e see ya, te njolo mɔ be gyae waa tale naa e ya. Njon danaana donj kenj be tanj ɔto ya, te ɔ kaboena nyi baa lese ɔ yele debanj kamase. Amen.

¹⁷ Faree balanj banj be dana ba wose tεεle kei dɔɔ nε nyi be na gyina ba wose adido ya te be na mo be loo gyakaa abɔɔ njan be dana nε dɔɔ ya, nawolo nyi njɔɔ gyae ke kyaa kekpaakekpaa ya. Mɔna kaboena nyi baa mo be loo pou gyakaa Wurubuarε njon ɔ ne fa daa abɔɔ pou te ne yεε daa gyonj nε dɔɔ. ¹⁸ Faree wɔ nyi baa yεε deeli, na baa yela be deeli keyεε kenj ka bo. Baa yεε wɔe na baa nyinj tale mo ba abɔɔ njan be dana nε njaaale fa

balanj. ¹⁹ Nyi akpaa be yεε kenja na, bεε yεε bo see ba wose wee daale. Kei man te baa tale mo nyinj nyeedonj kekpaak kenj.

²⁰ Timoti, kεε kpene kenj bɔɔ mo do n nyinjmaa man nε dɔɔ nideli. Lese n wose lee afa kumεε keyɔɔ na anjmaarenj yakaa yakaa njan balanj ne baake nyi nyansa nombia nε man. ²¹ Nawolo nyi balanj baale kpa be dana mena nyansa kei, mena dɔɔ te yeli be ta yoo lee ba kelεedi man. Wurubuarε waa mo ɔ bεεε boele njon. Amen.

2 Timoti

Pɔɔl tɔne alate kenɔ ɔ be ɲmarase yele Timoti nɛ

1-2 Tɔne kei lee maɲ Pɔɔl gyaɲ. Mɛɛ ɲmarase ke mee yele nyan me bu gyaagyi Timoti. Wurubuare kegyaebii man te ɔ lese maɲ nyi maa yɛɛ Yesu Kristo kpilale. ɔ kpila maɲ nyi maa gyu ke yako nyeekeleɛ nombia ɲan ɔ be yako see nyi dee nyin lee daa na Yesu Kristo dokolon keyɛɛ man dɔɔ nɛ fa balan. De kya Wurubuare na de Gbenɲyoo Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele neɲ, na baa wii n waraɲase na baa fa neɲ wosefɛɛreɲ.

Pɔɔl kado Timoti kakyen

3 Debaɲ kamase kenɛ mɛɛ fane na, mɛɛ tɔɔse neɲ te mɛɛ fa Wurubuare mɔ karaɲ. Mɛɛ som e lee me konɔɔ kpaakpaa man ɲgba mena kenɛ me naanaɔ be yɛɛ nɛ. 4 Mɛɛ tɔɔse debaɲ kenɛ mɔɔ tina neɲ yela te n be wii nɛ. Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi maa naa neɲ na me wɔe ke fɛɛ maɲ. 5 Mɛɛ tɔɔse mena kenɛ n ba mo n konɔɔ pou lɛɛ Yesu Kristo di ɲgba mena kenɛ n naana alo Loise na n naa Yunisi be lɛɛ di nɛ. Ma gyeɲ mɔ nyi nyan mɔ n sɛɛ n dana mena kelɛɛdi kenan. 6 Mena dɔɔ mɛɛ tɔɔse neɲ nyiaa, kpene kenɛ Wurubuare ba mo fa neɲ debaɲ kenɛ mɔɔ mo me nyinmaa gyakaa n dɔɔ nɛ, kɛɛ na n ke kyan ke nideli kenɛ kɔɔ lee n nyinmaa man ya. 7 Nawolo nyi Wurubuare te fa daa felin ɲon gyae ka do daa gyakolon ya. Mɔna felin ɲon gyae ka do daa donɛ te kee yeli, dɛɛ gyae balan te kee yeli dɛɛ tale di da wose dɔɔ nɛ te ɔ faa daa.

8 Na yeli desɛɲ ke kyan neɲ lee de Gbenɲyoo nyeekeleɛ nombia ɲan keyako man ya. Mena mɔ te na yeli desɛɲ ke kyan neɲ nyi ba te kyan maɲ do deni man ya. Mɔna lee Wurubuare donɛ kenɛ dɔɔ, nyan mɔ yɛɛ kakyen na n kena diyem nyeekeleɛ nombia ɲan keyako man ɲgba maɲ nɛ. 9 ɲon Wurubuare lɛɛ na da nyee, te ɔ baake daa nyi de kaa bese ɔ bia. Na de nombia ɲan dɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ te ɔ

baake daa ya, mɔna lee mena kenɛ ɲon gbagba be wulaa yako see dɔɔ te ɔ boele daa. Wurubuare tɛɛwɔ ɔ bu Yesu Kristo dɔɔ mo ɔ berɛɛ kei boele daa pɛte ɔ yɛɛ kpene kamase 10 Mɔna nɛnɛɛ ɔ ta lese ɔ berɛɛ kenɛ wola lee da nyeeleɛre Yesu Kristo kekɔɲ man. ɲon diina yeɲ dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ nyeekeleɛ nombia kpaakpaa ɲan dɔɔ wola daa gbɛɛ kenɛ dɛɛ mo nyin nyeedonɛ kekpaakpaa kenɛ.

11 Wurubuare lese na maɲ nyi maa yɛɛ ɔ kpilale na maa ta kolosi na maa wola ɔ nombia ɲan. 12 Lee kei dɔɔ te mɛɛ naa diyem ma anenaɲ kei. Mɔna desɛɲ be dana maɲ ya, nawolo nyi ma gyeɲ walaɲ ɲon mɔɔ lɛɛ e di. Te mɛɛ lɛɛ di nideli mɔ nyi waa tale kɛɛ kpene kenɛ mɔɔ mo do e ɔ nyinmaa maɲ nɛ dɔɔ nideli kelii wee kenɛ waa bese kɔɲ nɛ. 13 Tela nombia kpaakpaa ɲan n be nyii lee me gyaɲ nɛ nideli, na n ka mo ɲa yɛɛ gbɛɛ kenɛ nyan ke sila. Tela kelɛɛdi na balan kegyae kenɛ dɔɔ nyim lee Kristo Yesu dɔɔ nɛ nideli. 14 Tela kpene kenɛ Wurubuare felin ɲon ɔ doo de man ba do n nyinmaa man nɛ nideli.

15 N gyeɲ nyi Kristotena ban bɔɔ lee Esia tɛɛle man nɛ pou te bɛɛ maɲ. Be man baale yɛna Figeluse na Hemogenese.

16 Mɔna Onesiforuse dɔɔ Wurubuare waa wii ɲon na ɔ dekpɲalanmantena pou waraɲase, nawolo nyi ɔ ne yeli ma wose ne fɛɛ maɲ te bɛɛ yɛɛ e desɛɲ gba nyi ba te kyan maɲ tɔ deni ya. 17 Kenan wɔle koran na ɔ ka gyoo Roman donɔɔ man na ɔ yɛɛ kakyen keo maɲ kaboena ɔ naa maɲ. 18 De Gbenɲyoo Wurubuare waa yela de Gbenɲyoo Yesu ke wii ɔ waraɲase ɔ wee dinaa kenɛ waa bese kɔɲ nɛ man. N gyeɲ mena kenɛ ɔ be kyɔ maɲ lee gbɛɛneɲ burum man debaɲ kenɛ me kyaa Efeso donɔɔ man nɛ.

2

Di anokoare fa Yesu Kristo

1 Mena dɔɔ me bu Timoti, sola Wurubuare na waa ta Yesu Kristo berɛɛ kenɛ dɔɔ yela n ka seɲ kenken. 2 Nombia ɲan mɔɔ wola neɲ balan burum siaman nɛ, mo ɲa do balan ban n ne lɛɛ wɔ di nɛ

nyinmaa man, na ban mo ke tale mo wola balan wolee.

³ N nyina n yee Yesu Kristo yoonote kpaakpaate e ne, yee kakyeŋ na n kena diyem ngba daa ne. ⁴ Yoonote nolo be kyaa keŋ nyi akpaa o kyaa o tom man na, o na bese mo o noo ka do balan yakaa nyiban nombia man ya. Mɔna o ne yee kpene keŋ gyae ka gyoo o kegyia non sia bo. ⁵ Mena mo te akpaa nolo ne yeu te o te di keyeu keŋ mmaraase nan doo ya na, o be gyae waa nyin yele keyeu keŋ man ya. ⁶ Wɔofarale non o yee o tom nideli na, non te kaboena nyi waa tangbɛɛ di o woo keŋ man weeneɛ. ⁷ Gyueŋ nombia nan mee yako neŋ ne man, nawolo nyi de Gbenjyoo waa yela n ke nyii nombia nenan pou man nideli.

⁸ Na wolee Yesu Kristo non o ba lee gyoo Defidi lonoro man, te Wurubuaɛ be gyuuu e lee yeŋ man ne nombia ya. Kei yena Wurubuaɛ nombii kpaakpaa keŋ me doŋ mee kolosi ne. ⁹ Keŋ mo doo te mee naa diyem, te be kyaŋa man ketɔ deni te ba doo man agbaraagbaraase ngba nombiakumɛyɛɛɛ ne. Mɔna Wurubuaɛ nombia nan doo, nolo be tale do na agbaraagbaraase ya. ¹⁰ Kei doo te mee yee kakyeŋ seŋ keŋkeŋ me diyem kena man lee balan ban Wurubuaɛ be wulaa lese wo see ne doo. Na Wurubuaɛ keta Yesu Kristo doo lee ba nyee na ban mo kenyin o gyoorobiiri keŋ ke kyaa kekpaakekpaa ne. ¹¹ Nombia nan boo yako see ne yee ampan. Be yakowo nyi, “Akpaa daa na Kristo ta yem na,

daa na e deɛ kyaa bela.

¹² Akpaa de yee kakyeŋ seŋ keŋkeŋ da diyem kena man na, dee kpu na e di gyoori.

Te akpaa de beɛ e na, non mo waa beɛ daa.

¹³ Akpaa daa beɛ lee di ya na, non doo waa di o nombia doo nawolo nyi o beɛ yako nombii bese lee ke wole ya.”

Tomɛyɛɛ kpaakpaate non Wurubuaɛ be lee e do

¹⁴ Deban kamase na toose Kristotena ban nombia keŋa na n ke faree wo

Wurubuaɛ siaman nyiaa, baa tina nombia kewoŋee yela nawolo nyi non tan tonoo ya. Mɔna neɛ woleɛ balan ban bee tei wo ne bo. ¹⁵ Yee kakyeŋ na n ke nyin yele Wurubuaɛ siaman, ngba tomyɛɛɛ kpaakpaate non o bee di desɛŋ o tom keyɛɛ man ya ne. Kaboena nyi nya tale wola nyeedon nombia nan ne yee anokoare nombia na ne man nideli. ¹⁶ Lese n wose lee nombia nan na te yee Wurubuaɛ kegyaebii ya ne afa keyoo man. Nawolo nyi neɛ desina bo woleɛ walan na Wurubuaɛ nsana. ¹⁷ Ba afa nan beɛ yoo ne, ne yaasee bo ngba kawee kum ne. Balan ban man baale yena Hameneyose na Filetuse. ¹⁸ Mena balan kewo ta yoo lee anokoare gbɛɛ keŋ man. Beɛ wola balan nyi deban keŋ balan baa fon lee yeŋ man ne tan ke koŋ lan, mena doo ba te yeli baale ta lee wole ba kelɛɛdi man woleɛ. ¹⁹ Mɔna Wurubuaɛ anokoare keŋ seŋɛ keŋkeŋ keŋ nyi kolo be tale wosi ke ya. Nombia keŋa te ba moowo to ke noo. Nombia nenan yena nyiaa, “Wurubuaɛ gyen balan ban be yee o wui.” “Walan kamase non o be lee de Gbenjyoo Yesu di na, kaboena nyi waa lese o wose lee nombiakumɛ keyɛɛ man.”

²⁰ Dekpanalan dinaa kamase man na, be dana kuruwaase kpookpoo. Kɔba yayam na kɔba wolom wui doo, te nan boo mo teɛle na daase yee na mo ne doo. Beɛ mo naale do weeneɛ deban kamase, te beɛ mo naale bo see daa wee dinaa. ²¹ Mena mo te nyan walan non n lese n wose lee nombiakumɛ keyɛɛ man na, Wurubuaɛ waa mo neŋ yee kolo kpaakpaa. Nawolo nyi nyan walan nonan wose tan ayimɛɛ ya. N wose dana tonoo fa n Gbenjyoo te n te desina n wose fa tom kpaakpaa kamase keyɛɛ.

²² Mena doo lese n wose lee lookum keŋ ne yele alebia na tewuleɛ ne woleɛ ne man. Emɛɛ na ban beɛ mo konoo kpaakpaate som Wurubuaɛ ne e mo e loo gyakaa nombia nan tenɛɛ ne doo, na e ka seŋ nombia nan e be lee di ne doo nideli na e ke gyae doŋa na e ke yee noodokolon. ²³ Lese n wose lee anmaareŋ nan non tan tonoo ya ne man, nawolo nyi n gyen

nyi ηεε mo kale bo kɔŋ. ²⁴ Tekaboena nyi de Gbenjyoo tobaale waa mo ɔ wose do kale nombia man korakora ya. Mɔna kaboena bo nyi waa yεε deeli fa walaŋ kamase, na waa yεε walaŋ ŋon ɔ gyen Wurubuare nombia kawola, te ɔ ne nyin konoo fa walaŋ kamase. ²⁵ Kaboena nyi waa nyin konoo na waa kolosi fa balan ban bεε lεε e aŋmaarenε ne. Na waa gyakaa loo nyi mberem Wurubuare waa yela baa kyεεkeε be konooεe, na baa gyen anokoare kenj. ²⁶ Kei gyae ke yela be sia ke ηmanee wɔ, na baa yeu lee ɔbɔnsam ŋon ɔ be di be doo te ɔ ne yeli bεε yεε ɔ kegyaebii ne kɔta man.

3

Kayeyεε kenj gyae ke kɔŋ deban ɔtomante kenj man ne

¹ Me bu Timoti, tɔɔse nyi tεεle kei da benaa kɔ ɔto ne kayeyεε gyae kekɔŋ. ² Nawolo nyi balan baa gyae ban baagenj wui bo na kɔba kegyae, na baa gyina ba wose adido na baa wola ba wose na baa tee balan yakaa yakaa. Baa yεε denjele doŋ ba lolala doo te baa yεε boniayεtena te boo gyae baa gyen Wurubuare ya. ³ Balan kegyae be gyae ke doo be man ya, te boo gyae baa mo nombia kyεε ya. Baa tao balan kelabere te boo gyae baa tale di ba wose doo ya. Baa yεε akpanyanŋyanj te boo gyae baa gyae kolo kpaakpaa mo ya. ⁴ Baa lese doŋa fa na baa barase yεε aboo. Baa gyina ba wose adido bein na baa gyae tεεle kei doo gyonj kedi kela Wurubuare. ⁵ Baa gyae Wurubuare ɔsom kenj nombia na be sia, mɔna be konooεe man na boo ne lεε Wurubuare doŋ kenj di ya. Mena doo lese n wose lee mena balan benan man.

⁶ Mena balan benan baale doŋεε la na akpanalan akpanalan bεε beo ala ban boo ne tale kyanj ba wose ya te nombiakumεε be wulu wɔ, te lookum doo bee sila gbεε kum kamase ne. ⁷ Deban kamase na mena balan kεwɔ ne kasee nombia, mɔna boo gyae baa gyen anokoare kenj ya. ⁸ Mena kenj Gyanese na Gyamberese ba senj tia Mosesi ne, mena ke yaa balan kεwɔ mo na sem tia anokoare nombia ŋan. Be yεε balan ban ba nyeeya man nombia be

wɔlεε te boo dana dasenjae kelεedi kenj man ya. ⁹ Mɔna boo gyae baa lii lem ya te be diyin nombia ŋan gyae ka lee deboo, na walaŋ kamase kena ηgba mena kenj be yεε Gyanese na Gyamberese ne.

¹⁰ Mɔna nyanj doo n gyen me kawola na me dinoo na nombia ŋan doo ma senjeε ne, na ma kelεedi na me konoo kenyin na me balan kegyae na me kakyen kenj me dana, ¹¹ na mena kenj boo naase man diyem, na diyem kenj moo naa Antioke na Ikonium na Listra donooεe man, na mena kenj moo yεε kakyen senj kenkenj diyem kenj boo naase man ne man. Mɔna de Gbenjyoo lese man lee nombia kenja pou man. ¹² Ampaŋ yaa mεε yako nenj n ke nyii nyiaa, walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa yεε Wurubuare kegyaebii lee de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man ne, balan baa naase e diyem. ¹³ Te balan kumεε na ban bεε beo balan ne, baa bese yεε nombiakumεε kpu. Baa beo balan na balan mo ka beo wɔ.

¹⁴ Mɔna nyanj doo kyanj kpene kenj n be kasee te n be lεedi ne man nideli, nawolo nyi n gyen balan ban gyanj n be kasee mena nombia ŋenanj lee. ¹⁵ Nawolo nyi leenanj n biatεε te n wulaa kasee Wurubuare nombia aŋmarasenj see ŋan gyae ke yela n ka gyen nyansa na n ke nyin nyeedoŋ lee Yesu Kristo kelεedi man ne. ¹⁶ Wurubuare nombia aŋmarasenj see ŋan pou lee Wurubuare gyanj, te ηe dei fa nombia kawola na nombia kalese si walaŋ, na nombia kedesina na mena kenj n ka wola walaŋ kolo lee Wurubuare kegyaebii man. ¹⁷ Kei gyae ke yela Wurubuare walaŋ ŋon ke desina ɔ wose nideli, na waa tale yεε tom kpaakpaate kamase kenj Wurubuare ne gyae nyi waa yεε ne.

4

Kolosi Wurubuare nombia deban kamase

¹ Timoti, tɔɔse nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ ɔ gyoorobiiri man na ɔ kaa di balan ban be kyaa na be sia, na ban boo yekee ne pou nombia. Mena doo mεε faree nenj nideli lee Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo siaman nyiaa,

² kolosi Wurubuare nombia njan fa balan. Yee kakyen kolosi na deban kamase. Kolosi fa wo na n ka wola wo gbæe ken kaboena nyi baa mo, na n ka lese nombiakumee njan balan ne yee ne si wo, na n ka do wo kakyen na n ke nyin konoo fa wo lee n kawola ken man. ³ Nawolo nyi deban daale gyae kekõn ken balan baa bæe nyi boõ tei nombia kpaakpaa njan ya. Te lee mena ken ba denjela man na toree wo doõ ne, baa ta yilaa akereẽ wolala na be kaa kolosi nombia njan ban gbagba ne gyae nyi baa nyii ne fa wo. ⁴ Baa bæe anokoare ken kenyii, na baa tei njõla nombia. ⁵ Mõna nyan Timoti doõ, yela n sia ke doo tæele man na n ke yee kakyen sen kenken diyem kamase man. Yee tom ken Wurubuare nombia kolosire ne yee ne, na n ke yee Wurubuare osom tom ken nideli kelii oto.

⁶ Nawolo nyi man Põol doõ, ma deban te lii nyi baa kyækeke me fatabo leki njba mena ken bee deesi te bæe toosi solon woli ne. Ma deban te lii nyi maa lee tæele kei doõ. ⁷ Ma te yoo yoo kpaakpaa ken tan, te ma te yeu keyeu ken mo kelii oto. Ma te kyan ma kelæedi ken man mo kelii oto. ⁸ Mena doõ de Gbenjyoo Yesu Kristo njon o ne di nombia na nj gbæe ne, te desina gyooro kototoo ken nawolo nyi me gbæenej tenæe ne see na waa mo to man kom. Na maagenj te waa yee mena fa ya, mõna ban pou bee gyeki o kabese kõn ne mo kpuæ.

⁹ Timoti, yee kakyen na n kekõn me gyan bilen, ¹⁰ nawolo nyi ken tæele kei doõ aboo kegyae loo doo Demase man doõ ne, o te tina man yela lanj Tesalonika donoo man. Kiresense te lam Galatia donoo man, te Tituse mo te lam Dalemata donoo man. ¹¹ Luka waagenj kyaa la me gyan. N ne kõn na mo Maake kpu na n wose kõn, nawolo nyi o ne kyõ man ma Wurubuare tom keyee man. ¹² Me te kpila Tikikuse nyi waa gyu Efeso donoo man. ¹³ Akpaa n ne kõn na, mo ma kegba wurikyim ken moõ tina yela Kapuse gyan Torase donoo man ne na me tona njan kõna man. Tuturu na mo tona njan boõ mo wonembu tone yee na ne kõna man.

¹⁴ Alekesanda njon o yee luure e ne, te yee man nombiikum daale. De Gbenjyoo waa to e kom lee nombiikum ken o be yee man ne doõ. ¹⁵ Mena doõ kee n wose man nideli na e, nawolo nyi o bæe gyae de nombia kpaakpaa njan dæe yako ne korakora ya.

¹⁶ Me nombia kedi gyanjgate ken man ne walan na walan ta sem me wole ya, be popou bæe man bo. Mæe sola Wurubuare nyi o na mo mena nombia kenja to wo kom ya. ¹⁷ Mõna de Gbenjyoo Yesu senawo me wole, te o doo man kakyen te me kolosi o nyeedon nombia njan fa ban pou ba te yee Gyudatenawo ya ne, te be nyiiwo te Wurubuare lese man lee yen man. ¹⁸ Mena doõ de Gbenjyoo waa lese man lee dukum kamase man, na waa mo man gyu o gyoori ken man adido wosefæerej man. Njon te kaboena nyi baa lese o yele kekpaakekpa. Amen.

¹⁹ Mæe do Pirisila na Akuila na Onesiforse na o dekanalanmantena pou noõ. ²⁰ Erasituse kyaa Korinto donoo man, te me te tina Tirofimuse njon o na wee ne yela Miletuse donoo man.

²¹ Yee kakyen na n kekõn pena waare deban ken kelii. Ubuluse na Pudense na Linuse na Klõodia na de tebia Kristotena ban pou na do nen noõ.

²² De Gbenjyoo Yesu Kristo waa kpu na nen, na Wurubuare ka mo o bæee ken boele njon.

Tituse Pɔɔl tɔne kenɔ ɔ be ɲmarase yelee Tituse nɛ

¹ Tɔne kei lee maɲ Wurubuare tobaale Pɔɔl ɲon me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e nɛ gyaɲ. Wurubuare lesena maɲ nyi me kaa kyɔ balanɲ banɲ ɲon Wurubuare gbagba ba lese wɔ see fa ɔ wose nɛ, na baa senɲ ba keleɛdi man kenkenɲ na maa wola wɔ Wurubuare nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ, na baa gyeɲ ɲa kpu nideli. Nombia kenɲa kagyenɲ ne gyae la ke tale yela balanɲ ke yɛɛ Wurubuare kegyaebii. ² Kei gyae ke yela baa nyinɲ nyeedonɲ kekpaɲ kenɲ doo de loo gyakaa nɛ. Wurubuare ɲon ɔ bee di de kara ya nɛ, wulaa yakowɔ see leenaɲ kewalanɲ kenɲ nyi dee nyinɲ mena nyeedonɲ kekpaɲ kei pɛte ɔ yɛɛ kpene kamase. ³ Mena doo debanɲ kpaakpaate kenɲ ɲon Wurubuare gbagba ba see kelii nɛ, ɔ lese mena nombia kenɲa debɔɔ. Da nyeeleɛre Wurubuare ɲon ɔ ne fa balanɲ pou nyeedonɲ nɛ, ɲon yako na mena nombia kenɲa fa maɲ Pɔɔl nyi me kaa yako fa balanɲ pou. ⁴ Mɛɛ ɲmarase tɔne kei mee yelee nyanɲ Tituse ɲon mɔɔ mo neɲ ɲgba me bu gbagba nɛ. Nawolo nyi Kristo te daa na neɲ pou lɛɛwɔ di. De kya Wurubuare na da nyeeleɛre Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele neɲ na baa fa neɲ wosefɛɛreɲ.

Tituse keyɛɛ tom Kreti tɛɛle man

⁵ Kpene kenɲ doo te mɔɔ tina neɲ yela Kreti tɛɛle man yena nyi, mɛɛ gyae na n kenyinɲ desina abɔɔ ɲan be kaa na kedesina nɛ nideli, na n ka lese kegyiise fa donɔɔ kamase ɲgba mena kenɲ mɔɔ wola neɲ nɛ. ⁶ Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yɛɛ walanɲ ɲon ɔ wose man be dana nombiikum kamase ya. ɔ wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokolonɲ. Kaboena nyi ɔ bia mɔ baa yɛɛ balanɲ banɲ bɛɛ lɛɛ Yesu di te bee bu balanɲ, te ba wose man be dana nombiikum daale kenɲ balanɲ baa naa kolosi ya. ⁷ Lee mena kenɲ kegyia senɲɛ la Wurubuare tom kenɲ siaman doo nɛ, tekaboena nyi baa nyinɲ

nombiikum kamase lee ɔ wose man ya. ɔ na yɛɛ walanɲ ɲon ɔ na wola ɔ wose yaa ɔ na gyeɲ banɲ bilenɲbilenɲ ya. ɔ na yɛɛ solonɲnyɔɔre yaa walanɲ ɲon ɔ ne gyae kale yaa walanɲ ɲon ɔ sia ne yɛɛ kɔba doo beinɲ ya. ⁸ Mɔna kabona nyi waa yɛɛ walanɲ ɲon ɔ ne lɛɛ ɲɔɔla, te ɔ ne gyae nombia kpaakpaɲ keyɛɛ. Kabona nyi waa yɛɛ walanɲ ɲon ɔ gyeɲ ɔ wose katela, te ɔ nombia ayɛɛsa mɔ doo na ke gbɛɛ. Kabona nyi waa yɛɛ walanɲ ɲon ayimeɛ be doo ɔ man ya te ɔ ne tale di ɔ wose doo. ⁹ Kabona nyi waa kyanɲ Wurubuare nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ ɲgba mena kenɲ bɔɔ wolo nɛ man nideli. Kabona nyi waa kyanɲ ɲa nideli na waa nyinɲ tale mo nyeedonɲ nombia ɲan wola balanɲ na ke gbɛɛ, na waa lese nombiakumɛɛ wolala banɲ nombiakumɛɛ si wɔ.

¹⁰ Nawolo nyi balanɲ burum ta koro senɲ tia Wurubuare nombia ɲan, te be dana be nombia ɲan ɲɔɔ tanɲ tɔnɔɔ ya nɛ bɛɛ beo balanɲ. Tutura na Kristotena banɲ be yɛɛ Gyudatenawɔ te be sɛɛ be dana baala wose kekara mmaraa kenɲ man nɛ, ne yɛɛ na mena nombia kenɲa. ¹¹ Kabona nyi yaa tɔ wɔ mena nombia ɲenaɲ kawola, nawolo nyi be sɛɛ be dana nombia ɲan tekabona nyi baa wola ya nɛ man. Kei te yeli akpaɲalanɲ akpaɲalanɲ man balanɲ burum ta yoo gbɛɛ lee kawola kpaakpaate kenɲ man. Ke yɛɛ desɛɲ nombii ke, nawolo nyi kɔba kegyae doo te bɛɛ yɛɛ kenɲa pou nɛ. ¹² Banɲ Kretitena benanɲ gbagba be kegyia ɲolo yako ba wose man nombia nyiaa, “Kretitena yɛɛ akɛrɛɛtenawɔ. Be dana akpanyanɲnyanɲ ɲgba wonembu kum nɛ, te be yɛɛ kebɔɲaletena na dirawɔ.” ¹³ Mena nombii kenɲ ɔ be yako nɛ yɛɛ ampanɲ, mena doo faree Kristotena banɲ be kyaa Kreti tɛɛle doo nɛ nideli nyi baa kyanɲ ba Kristo keleɛdi kenɲ man nideli. ¹⁴ Na baa tina Gyudatena benenɲ nombia ɲan ɲa te yɛɛ ampanɲ ya, na balanɲ banɲ bɔɔ ne lɛɛ anokoare kenɲ di ya nɛ mmaraase doo kedi yela.

¹⁵ Balanɲ banɲ ayimeɛ be doo be man ya nɛ, kpene kamase dei fa wɔ. Mɔna balanɲ banɲ ayimeɛ doo be man te bɔɔ ne

lɛɛ Kristo nombia ɲan di ya nɛ dɔɔ, kolo be kyaa keɲ ke dei fa wɔ ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛ te di ba agyueɲ na be konɔɔ man nombia pou dɔɔ, te nombiakumɛɛ keyɛɛ mɔ be dana wɔ desɛɲ ya. ¹⁶ Bɛɛ gyɔ be konɔɔ yako nyi ba gyɛɲ Wurubuare, mɔna be nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi ba gyɛɲ Wurubuare ya. Be yɛɛ balan kumɛɛwɔ Wurubuare siaman te bɔɔ ne bu e ya. Ba tekaboena nombii kpaakpaa mɔ keyɛɛ ya.

2

Nombia ɲan kaboena nyi nya wola Kristotena

¹ Nyan dɔɔ wola wɔ anokoare nombia ɲan ne kyaa na Wurubuare nombia ɲan nɛ. ² Wola baala kegyiise ban nyi baa yela be sia kedoo tɛɛle man. Baa yɛɛ balan ban obuo doo ba wose man, na baa gyɛɲ ba wose katela. Wola wɔ na baa lɛɛ anokoare nombia ɲan di, na baa gyae balan lee be konɔɔse man na baa nyiɲ konɔɔ seɲ ba kelɛɛdi keɲ man nideli.

³ Mena mɔ te wola ala kegyiise ban nyi baa kyaa ɲgba balan ban bee yee Wurubuare nɛ. Be na yɛɛ balan ban bee kolosi balan wose man nombia ya, te be na yɛɛ solonɲyɔɔra ya. Mɔna kaboena bo nyi baa wola nombia kpaakpaa. ⁴ Nyi akpaa be yɛɛ mena na, baa tale wola alebia mɔ na baa gyae be baala na be bia nombia, ⁵ na baa gyɛɲ ba wose katela keɲ bɔɔ wɔlɛɛ ba wose ya. Na baa yɛɛ ala yalala kpaakpaa nyiban ban bɛɛ yɛɛ deeli, te bɛɛ yɔkɔse ba wose fa be baala. Dekɔɲ mena na, ɲolo be gyae waa nyiɲ nombiikum daale kolosi lee Wurubuare nombia ɲan wose man ya.

⁶ Mena ke te do tewulɛɛ mɔ kakyeɲ na baa tale di ba wose dɔɔ. ⁷ Kaboena nyi nya yɛɛ nombia kpaakpaa abɔɔ pou man na balan kena na baa kasee neɲ. N nombia kawola man na yela balan kena nya anokoare na n sibiyyam. ⁸ Kolosi nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ, na balan ban bɛɛ koro seɲ tia neɲ nɛ be nyiɲ nombiikum daale yako lee n wose man ya. Na desɛɲ ke nyiɲ kyan wɔ nawolo

nyi bɔɔ gyae baa nyiɲ nombiikum daale kolosi lee da wose man ya.

⁹ Wola tewulɛɛ na alebia nyi baa yɔkɔse ba wose fa be gbɛɲgyoona lee kpene kamase man, na baa yɛɛ kpene keɲ gyae ka gyoo be gbɛɲgyoona ban sia. Be na kolosi na be gbɛɲgyoona ban kyɛɛkyɛɛ ya. ¹⁰ Be na ɲmɛɛle be gbɛɲgyoona ban kolo ya. Mɔna baa yɛɛ kpene keɲ gyae ke yela be gbɛɲgyoona ban ke lɛɛ wɔ di nideli. Na be nombia ayɛɛsa pou ke yela da nyeelɛɛre Wurubuare nombia ɲan bɛɛ wolo nɛ kegyɔ balan loo.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuare ta lese ɔ bɛɛɛ keɲ gyae ke yela balan ke nyiɲ nyeedɔɲ nɛ wola balan pou. ¹² Wurubuare bɛɛɛ kenan na wola daa mena keɲ dee tina tɛɛle kei dɔɔ nombia, na gbɛɛneɲ ɲan ɲa te yɛɛ Wurubuare gbɛɛneɲ ya nɛ kesila yela. Na dɛɛ tale di da wose dɔɔ na de gbɛɛneɲ mɔ ka teneɛ Wurubuare siaman, na dɛɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ Wurubuare kegyaebii man. ¹³ ɛ yela dɛɛ yɛɛ mena deban keɲ de kyaa dɛɛ daa Wurubuare na da nyeelɛɛre Yesu Kristo kabese kɔɲ ɔ gyoorobiiri man keɲ dɔɔ de loo gyakaa nɛ. ¹⁴ Yesu moona ɔ wose fa nyi baa ko na waa mo tɔ da nyeeman kom lɛɛ daa lee de nombiakumɛɛ pou man. Na dɛɛ bese balan ban de yɛɛ ɲon waagen wui, na waa desina daa na dɛɛ tale yɛɛ abɔɔ kpaakpaa.

¹⁵ Mo n don pou wola wɔ mena abɔɔ keɲa. Do ban bɛɛ yɔkɔse nɛ kakyeɲ, na n ka lese ban mɔ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ nombiakumɛɛ si wɔ. Na yela be man ɲolo ke kɛɛ neɲ nyi n yɛɛ bu e ya.

3

Mena keɲ kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Tɔɔse Kristotena ban nyi baa yɔkɔse ba wose fa gyoonɛɲ na tɛɛle kei dɔɔ kegyiise, na baa di kegyiise ban mmaraase dɔɔ, na baa doo ba wose dɔɔ na abɔɔ kpaakpaa nyiɲan keyɛɛ deban kamase. ² Kolosi fa wɔ nyi be na mo nombiikum gyakaa ɲolo dɔɔ ya mɔna baa yela ban na balan nsana ke yɛɛ gyon. Be na ɲmanyɲan

balan̄ ya te deban̄ kamase mo na kaboena nyi baa yokose ba wose fa walan̄ kamase.

³ Nawolo nyi nafa gyan̄gba ken̄ na daa mo yee ayintenawo te de yee denjele don̄ te da yoo gbee. Da aboo n̄an d̄e gyae, na t̄ele kei doo aboo kegyae dii da nyeeya. Da kekyaabii man na, de dana agyuen̄ kumee na sibii. Balan̄ kola daa te daa mo kola wo. ⁴ Mona deban̄ ken̄ da nyeel̄ere Wurubuar̄e ba lese o deeli na o balan̄ kegyae ken̄ deboo ne, ⁵ o lee da nyee. Kei te yee nyi daa gbagba tom kpaakpaa ken̄ doo yee ne doo te o lee da nyee ya, mona o wii de waran̄ase bo te o t̄ewo Wurubuar̄e felin̄ n̄on doo saase de nombiakumee pou leki, te o yela de dinoo kyeekeewo ngba ba bese yaa lola daa wole ne. ⁶ Wurubuar̄e t̄ewo da nyeel̄ere Yesu Kristo doo yela o felin̄ n̄on ka kyaawo de man nideli. ⁷ Wurubuar̄e yee wo mena na ke yela waa lee daa do, na dee nyin̄ nyeedon̄ kekpaakekpaakpaa ken̄ de loo gyakaa ke doo ne, lee o beree ken̄ doo. ⁸ Mena nombia ken̄a yee ampan̄ te mee gyae nyi n ke yase n sia wola ne man nideli. Kei gyae ke yela ban̄ boo lee Wurubuar̄e di ne ke kyan̄ ba wose yee aboo kpaakpaa. Nawolo nyi mena nombia ken̄a yee nombia kpaakpaa na, te ne dana tonoo fa walan̄ kamase.

⁹ E tina diyin̄ na an̄maaren̄ nombia yela. E tina e lolo kegyakaare doo an̄maaren̄ kelee yela. E lese e wose lee kale na an̄maaren̄ lee Gyudatena mmaraase n̄an wose man. Nawolo nyi mena nombia ken̄a pou yee yakaa te n̄oo tan̄ tonoo daale ya. ¹⁰ Walan̄ n̄on o doo e man te o na koro sen̄ tia Wurubuar̄e nombia n̄an te o na mo an̄maaren̄ do balan̄ man na, kolosi na e dokolon̄ yaa bola. Akpaa o te nyii nen̄ ya na, lese n wose lee o man. ¹¹ Gyen̄ nyi mena walan̄ kei dinoo yee nombiakumee yee e te o beree gyae anokoare ya. Non gbagba nombia ayeesa ne buu na e foo.

Nookado otomante

¹² Maa kpila Atemase yaa Tikikuse n gyan̄. O kon̄ na yee kakyen̄ na n kaa gyan̄ee na man̄ Nikopolise donoo man. Nawolo nyi ma te yee ma agyuen̄ nyi maa

kyaa botoo waare tee. ¹³ Yee kakyen̄ na n ke kyo Senase n̄on o yee mmaraa wolale e ne na Apolo be gbee keta man, na n ke kee nyi baa nyin̄ kpene kamase ken̄ beree gyae. ¹⁴ Kaboena nyi daa Kristotena d̄e mo da deban̄ yee kolo kpaakpaa, na d̄e tale nyin̄ kolo kyo balan̄ na baa lee ba diyem man. Tekaboena nyi d̄e kyaa kehuhoori man ya.

¹⁵ Balan̄ ban̄ pou be kyaa me gyan̄ kebo ne na do nen̄ n̄oo. Yako de gyoona ban̄ boo lee Kristo di te beree gyae daa ne nyi d̄e do wo n̄oo. Wurubuar̄e waa mo o beree boele e pou.

na Demase na Luka ban daa na wo ne yee
tom dokolon ne mo na do neɲ noo.

²⁵ De Gbenɲyoo Yesu Kristo waa mo o
berɛɛ boele e popou na waa seɲ e wole.

Tone ken bɔɔ nmarase yelee Hiburutena ne

*Wurubuare keta ɔ bu dɔɔ kolosi fa
balan*

¹ Gyanɔba gyanɔba ken na, Wurubuare tɛwɔ wa akpenkpenɔɔra dɔɔ kolosi agbaatee agbaatee fa de naanaɔ lee gbɛɛneɲ kpookpoo man. ² Mɔna deban̄ kei man ken̄ tɛle kei ne gyu kɔ ɔto ne, ɔ tɛ ɔ bu Yesu dɔɔ kolosi fa daa. ɔ bu nɔnan̄ dɔɔ te ɔ tɛwɔ yɛ tɛle kei pou. Nɔn te Wurubuare lewɔ see nyi tɛle kei dɔɔ abɔɔ pou dee dɔɔ ɔ tɛ. ³ ɔ bu nɔnan̄ dɔɔ te nɔn Wurubuare tɛwɔ lese ɔ gyoorobiiri wola, te ɔ bu nɔnan̄ mɔ lesena Wurubuare dinɔɔ gbagba ken̄ wola. ɔ bu kei nɔwoya n̄an̄ n̄e dana don̄ ne, te ɔ moowɔ ɔ dana tɛle kei pou. ɔ ka yen̄ lɛ denibalan̄ lee ba dukum man wole na, te ɔ gyuuwɔ ke kyaa adido ɔ kya Wurubuare dekpatakperɛ nɔn dunolun̄ dɔɔ. ⁴ Lee mena dɔɔ Wurubuare bu kei kela Wurubuare kpilala pou, te yelee ken̄ mɔ Wurubuare be fa e ne kela Wurubuare kpilala ban̄ wui. ⁵ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen̄ see man ne, Wurubuare te yako ta ɔ kpilala ban̄ man n̄olo see nyi,
“N yɛɛ me bu e,
te gyɛn̄ man̄ yɛna n̄ kya ya.”

Mena mɔ te ɔ te yako ta be man n̄olo see nyi,
“Me ta bese n̄ kya,
te nyan̄ mɔ n̄ ta bese me bu ya.”

⁶ Mɔna deban̄ ken̄ Wurubuare ne gyae waa kpila ɔ bu kegyia nyi waa kɔn̄ tɛle kei dɔɔ ne ɔ yakowɔ nyiaa,
“Kaboena nyi Wurubuare kpilala pou baa som e.”

⁷ Te nne te Wurubuare kolosiwɔ lee ɔ kpilala ban̄ wose man. ɔ yakowɔ nyiaa,
“Maa yela me kpilala ke yɛɛ n̄gba felin̄ ne,
na maa yela me tewulɛ ke yɛɛ n̄gba boalan̄ ne.”

⁸ Mɔna Wurubuare yakowɔ lee ɔ bu nɔn wose man nyiaa,

“Wurubuare, n ke di gyoori kekpaakek-paa,
te nyan̄ ke di ke ke gbɛɛ dɔɔ.

⁹ N ne gyae nombia n̄an̄ n̄e doo na n̄e gbɛɛ,
te n ne kɔla nombiakumɛɛ.

Mena dɔɔ man̄ n̄ Wurubuare nɔn ta lese nen̄ yelee kela n̄ tebia pou,
te me yela n̄ dii gyon̄ mɔ kela wɔ.”

¹⁰ Wurubuare besewɔ yako nyiaa,

“De Gbenɔɔ,
lee kewalan̄ ken̄ na nyan̄ see na tɛle kei mokɔɔ,
te nyan̄ yɛna abɔɔ n̄an̄ pou n̄e kyaa adido ne.

¹¹ Adido na ateta pou gyae kaa n̄aalaa, mɔna nyan̄ dɔɔ nyan̄ ke kyaa kekpaakek-paa.

N̄e popou gyae kaa lɔoree n̄gba kanyan̄ ne.

¹² Nyan̄ ke bɔ adido na ateta n̄gba kanyan̄ ne
na n̄ ke kyɛkeɛ n̄a.

Mɔna nyan̄ dɔɔ n̄ kedoobii te n̄ doo,
te nyan̄ ke kyaa kekpaakek-paa.”

¹³ Nombii ken̄ Wurubuare ba bese yako ɔ bu nɔn yena nyi,

“Kɔn̄ kaa kyaa me dunolun̄ dɔɔ,
kelii deban̄ ken̄ maa yoo di n̄ kɔlala pou dɔɔ.”

Kpilala ban̄ man won̄ti te Wurubuare yako e mena nombii kei see?

¹⁴ N keɛ na kpilala ban̄ dɔɔ, be yɛɛ Wurubuare tewulɛwɔ te be don̄ bo felin̄ man. Wurubuare ne kpilii wɔ bo nyi be kaa kyɔ balan̄ ban̄ nɔn Wurubuare waa lɛɛ ba nyee wee daale ne.

2

Nyeekelɛɛ dinaa

¹ Lee mena dɔɔ kaboena nyi dɛɛ kyan̄ nombia n̄an̄ dɔɔ nyii ne man nideli na dɔɔ nyin̄ yo gbɛɛ ya. ² Nawolo nyi nombia n̄an̄ Wurubuare be tɛɛ ɔ kpilala dɔɔ kolosi ne doo na n̄e gbɛɛ. Mena dɔɔ deban̄ kamase ken̄ balan̄ be yɛɛ den̄ele don̄ te be te di ɔ nombia n̄an̄ dɔɔ ya na, ɔ won̄a ba den̄ele n̄gba mena ken̄ kaboena ne.

³ Akpaa nne te doo na, kenan̄ na nyi de bɛɛ nyeekelɛɛ dinaa kei nombia n̄an̄ Wurubuare be fa daa deban̄ kei na, sena

te dɛɛ yɛɛ na dɛɛ tale lee denjele kewɔŋ kenj waa wɔŋ daa nɛ man? De Gbenjgyoo Yesu gbagba tanjɔbɛɛ la yako nyeekeleɛ nombia kenja fa balan. Kenan wɔle na balan ban bɔɔ tanjɔbɛɛ nyii ŋa nɛ, mɔ dii nombia kenja adansɛɛ fa daa nyi ŋe yɛɛ ampan. ⁴ Wurubuarɛ gbagba mɔ lesewɔ wola nyi nombia ŋan bɔɔ kolosi nɛ doo na ŋe gbɛɛ. Nawolo nyi ɔ faa wɔ donj te be yɛɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana, te ɔ moo ɔ felij ŋon abɔɔ ŋan ɔ na mo boele balan nɛ boele wɔ ɔ kegyaebii man.

Walanj ŋon dee sila na dee nyinj nyeekeleɛ

⁵ Tɛɛle wɔle kenj gyae ke kɔŋ wee daale te dee kolosi ka wose man nombia nɛ, Wurubuarɛ te yako nyi waa mo ke do ɔ kpilala ban nyinjmaa man bo ya. ⁶ Gyoo Defidi yakowɔ Wurubuarɛ nombia anmarasenj see ŋan man yenanj daale nyiaa,

“Deniwalanj yena amɔte te n na gyuenj ɔ doo,
yaa tɔnɔɔ wonji doo la deniwalanj bu man
te n nɛ kɛɛ ɔ doo mena?”

⁷ N ke yɛɛ deniwalanj na,
n yɔkɔse e te n yela n kpilala banj kela
e debanj kyomii daale,
kenanj wɔle te n kaa faa e gyoorobiiri
na obuo,

⁸ te n moo kpene kamase do ɔ tɛɛ.”

Kei na wolo baa nyi Wurubuarɛ moo kpene kamase do ɔ tɛɛ kenj ɔ te kaase kolo ya. Mɔna debanj kei man nɛ, de bɛɛ naa nyi abɔɔ ŋan pou doo ɔ tɛɛ ya. ⁹ Mɔna da te naa nyi Yesu ŋon Wurubuarɛ be yɔkɔse e kyomii kela ɔ kpilala banj debanj kyomii nɛ, nɛnɛɛ doo Wurubuarɛ ta mo gyoorobiiri na obuo fa e nawolo nyi ɔ naa diyem te ɔ yɛŋawɔ. Wurubuarɛ bɛɛɛ kenj ɔ na mo boele balan nɛ doo, te Yesu lɛɛ walanj kamase yɛŋ yɛŋ. ¹⁰ Wurubuarɛ yɛɛna kpene kamase te ɔ moo ɔ donj ɔ dana ŋa na ŋe gbɛɛ. Mena doo ke yɛɛ kpene kenj doo na ke gbɛɛ nyi waa yela ɔ bia burum ke kɔŋ ɔ gyanj na banj mɔ kaa di gyoori kpu na e. Lee mena doo te ɔ yela Yesu Kristo nyeeleɛre ŋon baa ta ɔ doo nyinj nyeekeleɛ nɛ, nyinja dasenjae kenj kaboena nɛ ŋon Wurubuarɛ siaman

te ɔ naa diyem yɛŋ. Kei nawolo baa nyi Yesu doo te baa ta, na baa nyinj nyeekeleɛ.

¹¹ Yesu ne gberaa na ayimɛɛ lee walanj wose man na ɔ gbɛɛnɛŋ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman. Walanj ŋon ɔ ne gberaa ayimɛɛ lee balan wose man, na balan banj bɔɔ gberaa ayimɛɛ lee ba wose man nɛ, be popou be kya yɛɛ dokolonj. Mena doo desɛŋ be dana e nyi waa baake wɔ nyi ɔ lonjtona ya. ¹² Yesu yako Wurubuarɛ nyiaa,

“Maa lese n nombia ŋan n be yɛɛ nɛ wola ma lonjtona.

Botɔɔ kenj balan de gyanjɛɛ nyi baa som nɛŋ na,

maa kɛɛɛ nɛŋ be siaman.”

¹³ ɔ besewɔ yako nyiaa,

“Maa mo me loo pou gyakaa n doo.”

Te ɔ besewɔ yako bela nyiaa,

“Kɛɛ, daa na balan banj n ba mo wɔ do me nyinjmaa man nɛ yaa”

¹⁴ Balanj banj Yesu be baake wɔ nyi ɔ lonjtona nɛ be yɛɛ denibalanjwɔ kenj be dana wosenaane na fatabo. Mena doo te Yesu mɔ kaa bese deniwalanj ŋgba banj nɛ, na waa ta ɔ yɛŋ kenj doo di ɔbɔnsam ŋon ɔ dana donj yɛŋ doo nɛ doo. ¹⁵ ɔ yɛɛ mena na waa nyinj lɛɛ balan banj bee yee yɛŋ, te debanj kamase na ba agyuenj pou gyakaa bo yɛŋ doo nɛ nyee. ¹⁶ Kei nawolo baa nyi na Wurubuarɛ kpilala te Yesu kɔŋawɔ ɔ kaa kyɔ ya, mɔna ɔ kɔŋae ɔ kaa kyɔ Aberaham duuluj man balan.

¹⁷ Lee kei doo te ɔ bese deniwalanj ŋgba ɔ lonjtona nɛ gbɛɛ kamase man, na waa nyinj bese Wurubuarɛ sae kegyia ŋon ɔ ne wii balan waranjase, te ɔ ne di anokoare Wurubuarɛ ɔsom kenj man. Na waa nyinj yɛŋ pataa denibalanj na Wurubuarɛ nsana. ¹⁸ ɔbɔnsam kɛɛse ŋon gbagba kɛɛ te ɔ naa diyem nideli, mena doo waa tale kyɔ balan banj pou ɔbɔnsam nɛ kɛɛse wɔ kɛɛ nɛ.

3

Yesu kela na Mosesi

¹ Lee mena doo emɛɛ me tebia Kristotena banj mɔ e be lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, e mo ya agyuenj pou gyakaa Yesu doo. ŋon yena Wurubuarɛ kpilale na Wurubuarɛ sae kegyia ŋon doo lɛɛ e di nɛ. ² ɔ

moo ɔ konɔɔ pou fa Wurubuare ɲon ɔ ba lese e ne, ɲgba mena ken Mosesi mo ba mo ɔ konɔɔ pou fa Wurubuare ɲon ɔ ba lese e nyi ɔ kaa kee ɔ balan doo ne. ³ Da gyen nyi walan de ban deni na, ɲon ne nyina na yele kela deni ken ɔ be bam ne. Mena mo te Yesu dana yele kela Mosesi. ⁴ Walan ne ban na deni, mona Wurubuare yena walan na kpene kamae. ⁵ Mosesi moo ɔ konɔɔ pou yee tom Wurubuare balan man ɲgba Wurubuare tobaale ne, te ɔ tangbeewo kolosi nombia ɲan Wurubuare waa kaa kolosi wee daale ne. ⁶ Mona Kristo doo ɲon yee Wurubuare bu e, te ɔ lese ɔ konɔɔ pou kee Wurubuare balan doo. Mena doo akpaa de nyin konɔɔ te da mo de sia gyakaa aboo ɲan ɔ be yako see nyi waa fa daa ne doo na, ken ne gyae la ke yela dee tale bese ɔ balan.

Ɛ na yee denjele don ya

⁷ Lee mena doo Wurubuare felin ɲon yakowo nyiaa,

“Gyen kei akpaa nyan ɲon n nyii Wurubuare nombia ɲan na,

⁸ na yee denjele don ɲgba mena ken ɛ naanao be yee te boo koro sen tia Wurubuare depampaa dinaa ken man, te boo teese ɔ nooman ne ya.

⁹ Ɛ naanao naa kpene ken Wurubuare be yee

kulutoonen sɔɲola ɲan man, mo kenan wole na ba teese ɔ nooman keese e kee.

¹⁰ Mena doo Wurubuare gyeɲa ban ɔ balan benan doo te ɔ yakowo nyiaa, ‘Deban kamase na bee yo gbɛ nawolo nyi boo ne sila me noowoya ya.’

¹¹ Kenje ma gyeɲa ban kan ntam nyiaa, ‘Boo gyae baa nyin gbɛ gyoo botoo ken moo desina see wo nyi be kaa kyaa na baa feefo ne korakora ya.’ ”

¹² Mena doo me tebia, ɛ kee nideli nyi ɛ man ɲolo be nyin agyuen kum na waa lee anmaaren na waa lee Wurubuare ɲon ɔ kyaa kekpaakekpaa ne wole ya.

¹³ Mena doo ɛ nyinaa ɛ kyaa na ɛ sia ne, ɛ kolosi do donja kakyen wee na wee.

Na nombiakumee ba beo ɛ man ɲolo na waa yee denjele don ya. ¹⁴ Akpaa de kyan da keledi ken doo tangbeɛ lee Kristo di ne man kenken kelii da yen wee na, na daa na Kristo yee dokolon baa. ¹⁵ Wurubuare nombia anmarasen see ɲan yakowo nyiaa,

“Gyen akpaa nyan ɲon n nyii Wurubuare nombia ɲan na, na yee denjele don ɲgba mena ken ɛ naanao be yee denjele don tia Wurubuare ne ya.”

¹⁶ Balan bomɔ nyiina Wurubuare nombia ɲan te ba korowo sen tia e? Na ban yena balan ban Mosesi be tee be siaman mo wo lee Igyipite teele man ne yee?

¹⁷ Balan bomɔ te Wurubuare gyeɲa ban do kulutoonen sɔɲola ɲan man? Na ban yena balan ban boo yee nombiakumee, te ɔ be yeli boo yekee depampaa dinaa ken man ne yee? ¹⁸ Balan bomɔ te Wurubuare gyeɲa ban kan ntam do nyi boo gyae baa gyoo botoo ken ɔ be desina see wo nyi be kaa feefo ne ya? Na ban yena balan ban boo yee denjele don te ba te lee e di ne yee? ¹⁹ Mena doo da te naa nyi ken ba te lee Wurubuare di doo ya, te ba te tale ka gyoo botoo ken ɔ be desina see wo nyi be kaa kyaa feefo ne ya.

4

¹ Wurubuare keyako see ken ɔ be yako nyi ɔ te desina defefoe daale see fa ɔ balan ne, ke see ka senɛ mena. Mena doo ɛ yela dee kee nideli ken de man ɲolo be yee kolo kum daale, na ka ke to e gbɛ ken ɔ be nyin gyoo botoo ya. ² Nawolo nyi nombia kpaakpaa ɲan boo kolosi fa de naanao ne, ɲan ke te be kolosiwo fa daa mo. Mona nombia ɲan boo nyii ne te yee tonoo fa wo ya, nawolo nyi ba te lee ɲa di ya. ³ Mena doo daa ban doo lee ɔ nombia ɲan di ne, daa daagen ne gyae la dee nyin gbɛ gyoo botoo ken ɔ be desina see ɔ balan nyi be kaa kyaa feefo ne. Nawolo nyi Wurubuare yakowo nyiaa,

“Me ta mo ban kan ntam nyi, ‘Boo gyae baa gyoo botoo ken moo desina see me balan nyi be kaa

kyaa fεεfo nε korakora ya.' ”
 Mɔna da gyen nyi Wurubuarε wulaa bake
 ɔ nombia see leenanɔ deban ken ɔ be yεε
 kpene kamase tan nε. ⁴ Wurubuarε nom-
 bia anmarasen see njan yakowɔ yenan
 daale lee wee nyetoorote ken man nyiaa,
 “Weeya looro te Wurubuarε moowɔ yεε
 kpene kamase,
 te ɔ fεεfowɔ wee nyetoorote ken man.”

⁵ Wurubuarε besewɔ yako lee kefεεfo kei
 wose man bela nyiaa,
 “Bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ ken mɔɔ desina
 see me balan nyi be kaa kyaa fεεfo nε
 ya.”

⁶ Balan ban bɔɔ tanɔgbεε nyii Wurubuarε
 kefεεfo kei wose man nombia nε, lee ba
 denjele don dɔɔ Wurubuarε te fa wɔ gbεε
 na baa gyoo botɔɔ ken ɔ be desina see wɔ
 nyi be kaa kyaa fεεfo nε ya. Kei nawolo
 baa nyi balan wɔlεε baale te Wurubuarε
 waa fa gbεε na baa gyoo botɔɔ ke kyaa
 fεεfo. ⁷ Mena dɔɔ Wurubuarε ta bese
 see wee daale ken ɔ ne baake ke nyi
 “Gyen,” na ke yela balan ke nyin gbεε
 gyoo ɔ defεεfoe ken man. Kulutoonenj
 burum njaale wole nε, ɔ tεεwɔ gyoo Defidi
 dɔɔ bese kolosi lee wee kenan wose man,
 nɔgba mena ken bɔɔ wulaa kolosi ka wose
 man nombia tɔne kei man nε nyiaa,
 “Gyen akpaa nyan nɔn n nyii Wurubuarε
 nombia njan na,
 na yεε denjele don ya.”

⁸ Deban ken de naana Gyosua be tεε
 Iseraetena siaman nε, ɔ te tale yela baa
 nyin mena kefεεfo kei ya. Nyi nɔn
 talewɔ yela baa nyin mena kefεεfo kei
 nε, nafɔ Wurubuarε be gyae waa kolosi
 kefεεfowee wole daale wose man nombia
 bela ya. ⁹ Kei nawolo baa nyi wee daale
 kyaa ken Wurubuarε balan baa fεεfo
 nɔgba mena ken Wurubuarε be fεεfo wee
 nyetoorote ken man nε. ¹⁰ Walaɔ kamase
 nɔn Wurubuarε waa yela waa gyoo ɔ
 defεεfoe ken man nε, nyi ɔtenate de yεε
 ɔ tom tan na waa fεεfo nɔgba mena ken
 Wurubuarε mɔ be yεε ɔ tom tan te ɔ
 be fεεfo nε. ¹¹ Gyangba gyangba balan
 ban yεε denjele don, mena dɔɔ be te nyin
 gbεε gyoo Wurubuarε defεεfoe ken man
 ya. Lee mena dɔɔ ε na yeli daa mɔ
 ke yεε denjele don na dεε yo gbεε ya.

Mɔna ε yela dεε yεε kakyen na dεε yεε
 Wurubuarε kegyaebii, na dee nyin gbεε
 gyoo ɔ defεεfoe ken man.

¹² Wurubuarε nombii ken nɔɔ dana
 boalan te kεε fa nyeedon kekpa. Ke yεε
 nɔgba sila sia na wolete nε, te ke dana
 beelenj kela sila sia na wolete kamase. Kεε
 tale kara gyoo deniwalaɔ yenan kamase,
 lese deniwalaɔ dinɔɔ na ɔ nyeeman na ɔ
 konɔɔ man nombia pou debɔɔ. ¹³ Abɔɔ
 njan pou Wurubuarε be yεε nε, nε man
 dokolon be kyaa ken ka weesεε ɔ sia-
 man ya. Kpene kamase doo ɔ siaman
 pentenpereinj. Nɔn Wurubuarε siaman
 te de popou dεε kaa sen tɔlεε de nɔɔwoya
 wee daale.

Yesu yena de Wurubuarε sae kegyia

¹⁴ Mena dɔɔ ε yela dεε kyan da kelεedi
 ken de dana nε man kenkenj. Nawolo
 nyi de dana Wurubuarε sae kegyia kpaak-
 paate nolo. Nɔn yena Yesu, Wurubuarε
 bu nɔn ɔ be lam Wurubuarε gyan adido
 nε. ¹⁵ Wurubuarε sae kegyia nɔn de dana
 nε, ɔ yεε walaɔ nɔn ɔ ne wii daa te ɔ ne
 yeli dεε tale yεε abɔɔ njan kaboena nyi
 dεε yεε te dɔɔ ne tale yεε ya nε. Nawolo
 nyi ɔbɔnsam kεese e kεε lee gbεε kamase
 man nɔgba daa nε, mɔna nɔn dɔɔ ɔ te yεε
 dukum ya. ¹⁶ Mena dɔɔ ε na yeli dee yee
 Wurubuarε gyan kegyu ya. Nawolo nyi
 da gyen nyi waa wii de waranase na waa
 mo ɔ bεrεε boele daa, na waa kyɔ daa
 deban kamase ken da wose de kyan daa
 na.

5

¹ Walaɔ kamase nɔn ba lese e nyi waa
 yεε Wurubuarε sae kegyia na, bεε lese e
 bo lee nɔn gbagba ɔ balan man na waa
 sen be nawɔɔ man lee be Wurubuarε
 ɔsom man. Na waa lεε ba kedeesa
 abɔɔ mo gyu ke deesi fa Wurubuarε, na
 Wurubuarε ke nyin mo be nombiakumεε
 kyεε wɔ. ² Nɔn gbagba mɔ yεε deniwalaɔ
 e te ɔ ne tale yεε kpene ken be dei ya,
 mena dɔɔ ɔ ne nyin konɔɔ fa balan ban
 bɔɔ gyen ya te bεε yεε abɔɔ njan be
 dei ya te ne wɔnεe wɔ lee Wurubuarε
 gbεenenj man nε. ³ Mena dɔɔ te kaboena
 nyi waa tanɔgbεε deesi fa Wurubuarε lee
 nɔn gbagba wui nombiakumεε dɔɔ, pena

waa tale deesi fa ɔ balan ban mɔ wui nombiakumɛɛ njan bɔɔ yɛɛ nɛ. ⁴ Akpaa Wurubuarɛ te baake nɔlo nyi ɔ kaa yɛɛ ɔ sae kegyia nɔba mena ken ɔ be baake Aaron ya nɛ, walaɲ nonaɲ gbagba be tale see ɔ wose Wurubuarɛ sae kegyia ya. ⁵ Mena te Kristo mɔ ta see ɔ wose Wurubuarɛ sae kegyia ya. Mɔna Wurubuarɛ lese na e te ɔ yako e nyiaa,

“N yɛɛ me bu e,
gyeɲ me ta bese n kya.”

⁶ Wurubuarɛ besewɔ yako ɔ nombia anmarasen see man yenaɲ daale bela nyiaa,

“N yɛɛ Wurubuarɛ sae e kekpaakekpaa,
nɔba mena ken Mɛkesɛdɛke be di
Wurubuarɛ saere kekpaakekpaa nɛ.”

⁷ Yesu ke kyaa tɛɛle dɔɔ nɛ, ɔ moo yeesa wii lese siasaraɲ fane fa Wurubuarɛ. Nawolo nyi nɔn waagen kooɲ ne gyae la waa tale lese e lee yeɲ man. Lee mena ken ɔ be yɔkɔse ɔ wose mo obuo fa Wurubuarɛ dɔɔ, Wurubuarɛ nyii ɔ kefane ken. ⁸ Ken na ken Yesu yɛɛ Wurubuarɛ bu e koraɲ na, ɔ naa diyem nideli. Lee ɔ diyem kena kenan man nɛ, ɔ kasee mena ken waa nyii ɔ kya dei. ⁹ Yesu ke tei Wurubuarɛ yɛɛ kpene kamase ken ɔ be yako e nyi waa yɛɛ taɲ nɛ, ken yeɛ la te ɔ kaa bese nyeeɛere na waa yela ban pou bee nyii ɔ dei nɛ ke nyiɲ nyeekeɛ kekpaakekpaa. ¹⁰ Mena dɔɔ Wurubuarɛ lese e nyi waa yɛɛ ɔ sae kegyia, nɔba mena ken Mɛkesɛdɛke be yɛɛ ɔ sae kegyia nɛ.

ɛ na bese ɛ wɔle ya

¹¹ Nafɔ de dana nombia burum dɛɛ yako lee Mɛkesɛdɛke na Yesu saere kedi kei wose man, mɔna nombia njan man kalese dana ban nawolo nyi ɛ nombia man kenyii dana doɲ. ¹² Deban kei nɛ nafɔ kaboena nyi ɛmɛɛ mɔ yaa bese Wurubuarɛ nombia njan wolala. Mɔna ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ nɔba bia ban be kaboena bo nyi nɔlo waa bese wola wɔ Yesu Kristo ɔsom nombia njan kewalaɲ nɛ. ɛ yɛɛ yaa nɔba bia ban be sɛɛ bɛɛ nɔmase dide nɛ. ɛ ta bee ta na weenɛɛ doɲ nyiɲan kedi ya. ¹³ Nawolo nyi walaɲ kamase nɔn ɔ sɛɛ ɔ ne nɔmase dide nɛ, na ɔ yɛɛ bu e.

ɔ ta gyeɲa ta kpene ken yɛɛ dukum yaa debam ya. ¹⁴ Mɔna kegyiise ne tale la di weenɛɛ doɲ nyiɲan. Nawolo nyi lee mena ken nombia be yala wɔ te bɔɔ gyoo nɛ man nideli te bɔɔ naa dɔɔ, ba gyeɲ kpene ken yɛɛ dukum na kpene ken yɛɛ debam.

6

¹ Lee mena dɔɔ ɛ yela dee tina Kristo ɔsom nombia njan dɔɔ kasee kewalaɲ nɛ yela mena, na dɛɛ kasee abɔɔ njan nɛ doo de siaman te nɛ gyae ke yela da Kristo kelɛɛdi ke yɛɛ doɲ nɛ. Ta tekaa kaboena nyi dɛɛ bese kasee nombia kewalaɲ njan dɔɔ kasee kaalaɲ, nɔba kekyɛɛkee lee dinoɔ njan be dana tɔnɔɔ ya te nɛɛ mo daa gyu yeɲ man, na Wurubuarɛ kelɛɛdi nɛ ya. ² ɛ na yeli dɛɛ tekaa kasee kolo lee Wurubuarɛ lonkesɔ, na nyiɲmaa kamo gyakaa balan dɔɔ, na woya kefoɲ lee yeɲ man, na Wurubuarɛ nombia kedi debaɲ ɔtomante ken man bela ya. ³ Te nyi akpaa Wurubuarɛ de sɛɛ na dee tina mena abɔɔ kenja pou keyɛɛ yela, na dɛɛ bee gyu de siaman.

⁴⁻⁵ Nyi Wurubuarɛ da toro walaɲ agyueɲ te ɔtenate da gyeɲ Wurubuarɛ nombia, te Wurubuarɛ da mo ɔ bɛɛɛ boele e te ɔ mo ɔ felin nɔn do ɔ man te ɔ nyii Wurubuarɛ nombia te ɔ naa nyi nɛ dei te ɔ gyeɲ doɲ ken Wurubuarɛ waa kaa lese wola debaɲ ɔtomante ken man nɛ, lee kenja pou wole te ɔtenate da besena ɔ wole tee Wurubuarɛ na, kolo be kyaa ken deniwalan waa yɛɛ na kabesena ɔtenate koɲ Wurubuarɛ gyaɲ ya. ⁶ Mena dɔɔ nyi akpaa ba lee mena nombia kenja wole nɛ, gyae ke yɛɛ doɲ fa wɔ nyi baa tina be nombiakumɛɛ njan bɛɛ yɛɛ nɛ yela na baa koɲ Wurubuarɛ gyaɲ bela. Be nombia ayɛɛsa nɛnan nawolo baa nyi, na yɛɛ yaa nɔba ba bese yaa bɛɛ gyɔ Wurubuarɛ bu nɔn baa sakaa ɔpanɲan dɔɔ fulu e balan man nɛ.

⁷ Tɛɛle ken ɔga ne nɛɛ woli ke te ne yeli wɔɔfarale ne nyiɲ weenɛɛ kpaakpaa lee ke man nɛ, Wurubuarɛ ne hiraa na ke. ⁸ Mɔna akpaa sɔɔse na nɔlɛse ne tuu la ke dɔɔ na, na mena tɛɛle kenan be dana tɔnɔɔ ya. Te n te keɛ ya na Wurubuarɛ

waa tale falaa ke, na waa yela boalan ke kpa ke.

⁹ Me gyoona kpaakpaa, ken na de kee yako kei koran ne, da gyen nyi emee doo nombia kpaakpaa naale doo e man, ken nee kyaa na nyeekelee nombia nan.

¹⁰ Wurubuare yee walan non o ne di o nombia ke gbese doo. Mena doo o be gyae waa wolee e tom ken e be yee, na e balan kegyae ken e na lese wola e ne ya. Nawolo nyi lee non doo e te kyoo e tebia Kristotena, te e gyakaa e ne kyoo wo. ¹¹ Da kegyaebii yena nyi, e man walan kamase waa kyan nombia kpaakpaa kenja man nideli kelii oto. Kei gyae ke yela e ka gyen nideli nyi e ke nyin kpene ken doo e loo gyakaa ne.

¹² Doo ne gyae nyi e man nolo waa yee kebonale Wurubuare osom ken man ya. Mona dee gyae bo nyi yaa kasee balan ban boo lee Wurubuare di te boo nyin konoo yee kakyen sen ba keledi ken man kelii oto, te Wurubuare be fa wo kpene ken o be yako see nyi waa fa wo ne.

Wurubuare nombii ayakon see te kon mena

¹³ Deban ken Wurubuare be yako o nombii see fa de naana Aberaham ne, o moo non Wurubuare gbagba yele bo kan ntam. Nawolo nyi na nolo be kyaa ken o kela non Wurubuare ken waa mo walan nonan yele kan ntam ya. ¹⁴ Wurubuare yako de naana Aberaham nyiaa, "Ampan yaa mee yako nen nyi maa hiraa nen, na maa yela n duulun man balan ka bo nideli." ¹⁵ Mena doo de naana Aberaham mo nyina konoo kyaa daa kpene ken Wurubuare be yako see nyi waa fa e ne, te o nyinmaa kana ke.

¹⁶ Nyi akpaa nolo ne gyae waa kan ntam na, o na mo walan non o kela e ne yele bo kan ntam. Ntam kekan kenan na wola la nyi, nombia nan otenate be yako ne yee ampan ken anmaaren kelee be doo ke man ya. ¹⁷ Ken Wurubuare ne gyae nyi balan ban baa nyin kpene ken o be yako see nyi waa fa wo ne, ka gyen nideli nyi o be gyae waa kyeeke wa agyuen ya doo ne, mena doo te o kana ntam kpu na nombii ken o be yako see ne. ¹⁸ Nombii ken Wurubuare be yako see na ntam ken

o be kam ne, o be gyae waa kyeeke nombia ala kenja man daale ya nawolo nyi o bee di dekara ya. Mena doo nombii kei na do daa ban doo yeu kaa gyoo e ne kakyen da keledi man, na dee tale kyan kpene ken doo o be yeli de loo gyakaa ne man nideli. ¹⁹ Da nyeedon pou senje mena lookegyakaa kei doo. Ken yele la te de nyina gbese gyoo Wurubuare osom deni dinaa toomante ken man, botoo ken boo mo kyan kpase ke ken nafa gyanba na walan yakaate bee nyin gbese gyoo botoo ya ne. ²⁰ Yesu te kaa bese Wurubuare saese pou kegyia kekpaakekpa, ngba mena ken Mekesedeke be di Wurubuare sae kegyia kekpaakekpa ne. Te o te kyan daa gbese ka gyoo Wurubuare osom deni dinaa toomante ken man, na daa mo ke sila e.

7

Wurubuare sae Mekesedeke wose man nombia

¹ Na Mekesedeke kei yee donoo ken bee baake ke nyi Saalem ne gyoo e, te o besewo o yee Wurubuare dekpatakpere non sae e. Deban ken de naana Aberaham be gyoo ke yoo gyoonen baale di be doo bese o ne kon ne, o kaa gyanewo na gyoo Mekesedeke kei. Botoo te Mekesedeke hiraa non de naana Aberaham. ² Kenje de naana Aberaham kpase aboo nan pou o be nyim lee yoo ken man ne akpen kufu, te o moo deken daale fa Mekesedeke nonan. Mekesedeke yele kei ase yena nyi "Gyoo non o gbene tenee Wurubuare siaman," te Saalem gyoo mo nawolo nyi "Wosefere gyoo." ³ Nolo ba gyen Mekesedeke kei o kya yaa o naa yaa o duulun man dalee ya. Ba te yako kolo mo lee o kalola yaa o yen wose man ya. O yee Wurubuare sae e kekpaakekpa ngba Wurubuare bu non ne.

⁴ Emee gbagba e kee na, e kena nyi o yee walan dinaa e te o dana yele mo. De naana Aberaham non o dana yele Wurubuare siaman koran ne kpase aboo nan o be nyim lee yoo man ne akpen kufu, te o moo ne man deken fa Mekesedeke nonan. ⁵ Mosesi mmaraase nan nawolo nyiaa, kaboena nyi Gyudatena ban be yee

de naana Aberaham ɔ naanasewɔ nɛ, baa kpala ba abɔɔ ɲan be dana nɛ akpen kufu na baa mo ɲe man dekpen dokolon fa Lewitena ban be yɛɛ saesewɔ nɛ. Da gyeɲ nyi Lewitena kɛwɔ mɔ yɛɛ de naana Aberaham ɔ naanasewɔ, mɔna Wurubuarɛ faa Gyudatena mena mmaraase ɲenan nyi baa tɔ mena abɔɔ ɲenan fa ban gbagba be tebia Lewitena ban. ⁶ Mɛkesɛdɛke kei ta lee Lewi duulun man gba ya, mɔna ɔ talewɔ lɛɛ abɔɔ kekpaase kufu man dekpen dokolon kei lee de naana Aberaham ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa yɛɛ kolo fa e nɛ gyan te ɔ hiraa e. ⁷ Walaɲ kamase taɲ gyeɲ nyi kegyia ne hiraa na kemaasa keɲ aɲmaareɲ be doo ke man ya. ⁸ Lewitena ban bɛɛ lɛɛ abɔɔ kekpaala kufu man dekpen kei nɛ be yɛɛ balan ban bɛɛ yem, mɔna Mɛkesɛdɛke ɲon de naana Aberaham be tɔ abɔɔ keɲa fa nɛ dɔɔ, ɔ ta yem ya ɲgba mena keɲ Wurubuarɛ nombia be yako nɛ. ⁹ Dɛɛ tale yako nyi Lewi mɔ tɛɛwɔ de naana Aberaham dɔɔ tɔ abɔɔ kufu man dekpen kei fa Mɛkesɛdɛke. ¹⁰ Nawolo nyi deban keɲ de naana Aberaham be gyanɛe na Mɛkesɛdɛke nɛ, na be ta lola ta Lewi ya. Deban kenan na ɔ sɛɛ ɔ doo ɔ naana Aberaham teɲa man.

¹¹ Deban keɲ Wurubuarɛ be tɛɛ de naana Mosesi dɔɔ mo mmaraase ɲan fa Gyudatena nɛ, ɔ lese balan lee Lewitena man nyi baa di saere. Nyi Lewitena saere tom keɲ bɔɔ yɛɛ nɛ deɲ talewɔ yela balan gbɛɛneɲ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman na, nafa bɛɛ tekaa hia nyi Wurubuarɛ waa bese lese sae ɲolo ke kɔɲ ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ ya. Te nɛnɛɛ dɔɔ, Wurubuarɛ te kpila ɲolo nyi ɔ kaa di saere ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ. Mɔna ɔ ta lee Aaron ɲon ɔ yɛɛ Lewi baale e nɛ duulun man ya. ¹² Nyi walaɲ ɲon ɔ te yɛɛ Lewi baale e ya nɛ de kaa di Wurubuarɛ saere na, na kaboena nyi baa kyɛɛkee mmaraa keɲ, nawolo nyi Lewitena baagen te kaboena nyi baa di Wurubuarɛ saere. ¹³ Mena nombia keɲa dɛɛ yako nɛ, na Yesu Kristo wose man nombia yaa dɛɛ yako nɛ. Nawolo nyi ɔ ta lee Lewi dekpanalan man ya te ɔ kaa

dii Wurubuarɛ saere. ɔ lee dekpanalan kpoo daale man, te ɲolo mɔ te dii ta Wurubuarɛ saere lee mena dekpanalan kenan man see ya. ¹⁴ De popou gyeɲ nyi de Gbengyoo Yesu lee Gyuda dekpanalan man, te de naana Mosesi mɔ te yako kolo lee Gyuda dekpanalan mantena benan saere kedi wose man ya.

Yesu yɛɛ Wurubuarɛ sae e ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ

¹⁵ Nɛnɛɛ dɔɔ nombii kei man kenyii be dana ban bela ya. Nawolo nyi walaɲ wole kpoo kɔɲala kaa di Wurubuarɛ saere ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ. ¹⁶ ɔ saere keɲ ɔ be kaa dii nɛ, te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ mmaraase yaa dekpanalan keɲ man ɔ ba lee nɛ dɔɔ te ɔ dii ke ya. Mɔna ɔ dii saere kenan bo lee ɔ don keɲ ɔ dana, keɲ yeɲ be tale di ɔ dɔɔ ya nɛ dɔɔ. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ see yakowɔ nyi, Wurubuarɛ yako Kristo nyiaa,

“N yɛɛ Wurubuarɛ sae e kekpaakekpaa, ɲgba mena keɲ Mɛkesɛdɛke mɔ be di Wurubuarɛ saere kekpaakekpaa nɛ.”

¹⁸ Mena dɔɔ lee gbɛɛ daale man na, dɛɛ tale yako nyi Wurubuarɛ ta mo Mosesi mmaraase benɛɛ ɲan see yenan. Nawolo nyi ɲɔɔ dana tɔnɔɔ ya, te ɲɔɔ dana nɔɔdon mɔ ya. ¹⁹ Mosesi mmaraase ɲan te tale yela de gbɛɛneɲ ka teneɛ ɲgba mena keɲ Wurubuarɛ ne gyae nɛ ya. Mena dɔɔ Wurubuarɛ te fa daa lookegyakaa kpaakpaate keɲ ka kela bene keɲ. Lee mena dɔɔ nɛnɛɛ dɛɛ tale tuu benaa Wurubuarɛ.

²⁰ Wurubuarɛ kaɲa ntam pete ɔ see Yesu saere kekpaakekpaa, mɔna saese akan ban dɔɔ ɔ bɛɛ kan ntam pete bɛɛ see wɔ saere ya. ²¹ Wurubuarɛ nombia aɲmaraseɲ ne yako nyi, pɛ Wurubuarɛ ka see Yesu saere na ɔ kaɲa ntam nyiaa, “Maɲ Wurubuarɛ te kan ntam te mɔɔ gyae maa kyɛɛkee ma agyuen ya.

‘Nyan ke di me saere kekpaakekpaa.’ ”

²² Wurubuarɛ ntam keɲ ɔ be kam nɛ, keɲ yele la te Yesu kaa bese walaɲ ɲon ɔ seɲɛɛ ntam kenan wole, na ka wola nyi nɔɔkebakesee wole kei dei kela bene

kenj. ²³ Gyangba kenj na Wurubuare saese banj boe, nawolo nyi yenj bee yeli baa yee be saere tom kenj kelii oto ya. ²⁴ Mɔna Yesu dɔɔ ɔ saere kedi kenj be gyae ka lee ɔ gyanj gyu nolo gyanj ya, nawolo nyi non kyaa kekpaakekpaa. ²⁵ Lee mena dɔɔ waa tale lee balan banj pou bee tee ɔ dɔɔ kɔn Wurubuare gyanj ne nyee, nawolo nyi ɔ kyaa kekpaakekpaa te ɔ ne fane fa Wurubuare lee be dɔɔ.

²⁶ Yesu Kristo yena Wurubuare sae kegyia non ɔ ne tale yee kpene kenj dee gyae ne fa daa. Nawolo nyi ɔ gbene tenee Wurubuare siaman, te nombiikum kamase na ayimee kamase mo be doo ɔ man ya. Wurubuare lese e lee nombiakumeyera man te ɔ gyinaa e adido kela walan kamase. ²⁷ Yesu be doo ngba Wurubuare saese kegyiise banj boɔ kyaa kaalan ne ya. Banj na wee na wee na kaboena nyi baa deesi gberaa ba wose ayimee, pena be kaa deesi gberaa be balan mo wui ayimee na Wurubuare ka mo be nombiakumee kyee wo. Mɔna Yesu dɔɔ tekaboena nyi waa yee mena ya, ɔ kedeesa kenj yee dokolonj kooj. Debanj kenj ɔ ba yem ɔpanjanj dɔɔ ne, te ɔ moo ɔ wose fa ngba kedeesa kolo ne lee balan nombiakumee dɔɔ, na Wurubuare ka mo be nombiakumee kyee wo. ²⁸ Balanj banj boɔ tee Mosesi mmaraase njan dɔɔ lese wo nyi baa yee Wurubuare saese kegyiise ne, ba te yee balan banj be gbene tenee Wurubuare siaman kelii oto ya. Mɔna mmaraase njan wole na Wurubuare kanj ntam kpu na nombii kenj ɔ be yako see ne, te ɔ lese ɔ bu Yesu Kristo non dukum kamase be doo ɔ man ya ne nyi waa bese ɔ sae kegyia kekpaakekpaa.

8

Yesu Kristo yena de Wurubuare sae kegyia

¹ Nombia njan dee yako ne pou nyee yena nyiaa, de dana Wurubuare sae kegyia non ɔ kyaa Wurubuare dekpatapere non gyoorogbeli kenj dunolun dɔɔ. ² ɔ ne yee ɔ saere tom kenj Wurubuare osom deni dinaa toomante kenj man adido botoo. Kei yena Wurubuare

osom deni gbagba kenj. Na denibalan banj na mena deni kenanj ya, mɔna Wurubuare gbagba banj na ke.

³ Akpaa ba see sae kegyia kamase teelee kei dɔɔ na, ɔ tom yena nyi waa mo kedeesa aboo na wonembia banj balan ne faa ne deesi fa Wurubuare. Mena dɔɔ te kaboena nyi sae kegyia Yesu mo, waa nyinj kpene kenj waa mo gyu ke deesi fa Wurubuare. ⁴ Nyi Yesu denj kyaa teelee kei dɔɔ ne, nafɔ non te nyinj gbese di saere kei ya. Nawolo nyi na be te wulaa lese balan banj baa di saere ne see, ngba mena kenj Mosesi mmaraase njan ba wola wo ne. ⁵ Tom kenj bee yee Wurubuare osom deni dinaa kenj man adido ne, kenj yaa saese banj ne kasee yee Wurubuare osom deni dinaa kenj man teelee kei dɔɔ ne. Mena mo ke te debanj kenj Mosesi ne gyae waa banj Wurubuare osom deni kenj boɔ mo kanyanj yee ne, Wurubuare faree e nyiaa, “Kee na n ke yee kpene kamase nideli, na ke kyaa na kenj moo lese wola nenj bula kenj dɔɔ ne pɛpɛpɛ.” ⁶ Yesu saere tom kenj ɔ be kaa yee teelee kei dɔɔ ne dei kela saese benee banj boɔ kyaa kaalan ne wui. Mena mo te nookebakesee wole kenj dɔɔ ɔ ba moo, na ke yela balan gbene ka tenee Wurubuare siaman ne dei kela nookebakesee bene kenj. Nawolo nyi aboo njan ɔ be yako nyi waa ta nookebakesee wole kei dɔɔ yee ne, dei kela aboo njan ɔ be yako nyi waa ta nookebakesee bene kenj dɔɔ yee ne.

⁷ Nyi nookebakesee gyanjbate kenj wose man denj be dana nombii ya ne, nafɔ nookebakesee wole ba tekaa hia bela ya. ⁸ Mɔna Wurubuare naawo nyi nookebakesee bene kenj te yeli ɔ balan gbene ka tenee ɔ siaman ngba mena kenj ɔ ne gyae ne ya. Mena dɔɔ te ɔ yako ba wose man nombia nyiaa,

“Debanj daale ne kɔn,
kenj maa bake noo wole see fa me
balanj Iseraetena
na Gyuda duulunj man balan.

⁹ Kei be gyae ke yee ngba nookebakesee kenj daa na be naanao be bake see,
debanj kenj moo mo me donj lese wo lee

Igyipite tæele man ne ya.

Nawolo nyi kenj be te di me nõokebakesee kenanj dõõ kelii õto dõõ ya ne, te ma lese me sia yela wõ.

¹⁰ Nõokebakesee wõle kenj maa bake na me balan Iseraetena yena nyiaa, 'Maa mo me nombia ñan do ba agyuenjse man, na maa ñmarase ña do be konõõse man.

Manj ne gyae la maa yee be Wurubuarẽ, na banj mõ ke yee me balan.'

¹¹ Nõolo be gyae waa tekaa wola õ dõõ nombia bela, yaa nõolo mõ ke yako õ lonjto nyi

'Maa wola nenj Wurubuarẽ gbæenenj ya!' Nawolo nyi be popou baa gyenj manj lee ba kemaasa dõõ kelii be kegyia dõõ.

¹² Maa mo be nombiakumee pou kyee wõ, kenj mõõ gyae maa tekaa tõõse abõõ ñan bõõ yee tia manj ne bela ya."

¹³ Wurubuarẽ ke baake nõokebakesee kei nyi nõokebakesee wõle ne, na õ na wolo baa nyi gyanjbate kenj te yee bene. Te kpene kamase kenj ka de yee bene na, kõõ doo kolo man bela ya. Nawolo nyi be te nyinj kolo wõle see ke nawõõ man.

9

Gyudatena õsom

¹ Nõokebakesee gyanjbate kenj man ne Wurubuarẽ wola wõ gbæe kenj man baa mo som e, na botõõ kenj baa som e tæele kei dõõ. ² Be banj õsom deni dinaa te ba moo kanyanj dinaa daale kpase ke man ala. Siamante kenj man te ba moo kanea na tebulu kenj dõõ bæe mo bodobodo gyakaa fa Wurubuarẽ kedi ne see. Botõõ te bæe baake nyi Wurubuarẽ õsom deni dinaa siamante. ³ Wõlete kenj mõ te bæe baake nyi Wurubuarẽ õsom deni dinaa tõõmante. ⁴ Abõõ ñan doo botõõ yena kedeesa boe kenj bõõ mo kõba yayam yee ke te bæe too oliifi ke dõõ ne, na adakaa kenj bõõ mo kõba yayam mataa mataa ke pou kilisi ne. Adakaa kenanj senjæe la fa nõokebakesee wõle kenj. Abõõ ñan doo adakaa kenanj man yena, kõba yayam nyefale kenj weenæe ñan bæe baake ña nyi maana doo ke man ne, na Aaron gbutu kenj ba potee

ne na boya patalapatala ala ñan bõõ ñmarase mmaraase ñan Wurubuarẽ ba mo fa Mosesi ne gyakaa ñe dõõ ne. ⁵ Ba te yee Wurubuarẽ kpilala bala banj bõõ feleæ be benkelæe ne gyakaa adakaa kenj dõõ. Kei na wola la nyi Wurubuarẽ kyaa botõõ kenanj. Bæe baake Wurubuarẽ kpilala benanj nyi Kerubimse. Kerubimse banj nsana nsana te Wurubuarẽ ne wii balan waranjase mo be nombiakumee kyee wõ. Kei yena kpene kenj maa tale yako ñon debanj kei, nawolo nyi mõõ gyae maa tale lese nombia kenja man pou wola ñon debokeiman ya.

⁶ Nyi akpaa ba see abõõ kenja pou deni kenj man tanj ne, Wurubuarẽ saese banj na gyoo deni siamante kenj man ke yee be saere tom wee kamase. ⁷ Mõna Wurubuarẽ sae kegyia ñon waagenj te kaboena nyi waa gyoo Wurubuarẽ õsom deni dinaa tõõmante kenj man. Kulu-too dokolonj man na, dokolonj koonj te õ na gyoo ke man. Pæte waa gyoo ke man mõ na, kaboena nyi waa nyinj wonembu fatabo kenj waa mo gyoraa õ wose na õ balan banj pou lee be nombiakumee ñan be ta gyem ya te bõõ yee ne dõõ. ⁸ Wurubuarẽ felinj ñon dõõ nombia kenja dõõ õ na wola daa lee abõõ kenja man nideli nyiaa, debanj kenj Wurubuarẽ kanyanj õsom deni dinaa kei nyinj ka senjæe ne, na gbæe ta toro ta fa balan yakaa nyibanj nyi baa gyoo Wurubuarẽ õsom deni dinaa tõõmante kenj man ya. ⁹ Kei yee nombia ñan doo fa daa tæele kei dõõ balan, na dæe kasee kolo lee ke man. Nombia kenja na wola daa baa nyi, wonembia na abõõ ñan balan ba mo deesi pataa Wurubuarẽ ne, te tale gberaa ba ayimæe na baa gyenj be konõõse man nyi Wurubuarẽ ta mo be nombiakumee kyee wõ ya. ¹⁰ Nawolo nyi bõ õsom pou yee wosenaane man õsom ke. Te ba kpene kamase gyakae kedi na kenjõõ na wose kafafo mmaraase dõõ, ñgba mena kenj ba mmaraase na wolo ne. Kenja doowõ menæe kelii debanj kenj Wurubuarẽ be kaa wola wõ gbæe wõle kenj baa mo som e lee nõokebakesee wõle kenj man ne.

¹¹ Neneæ dõõ Kristo yena de Wurubuarẽ

sae kegyia, te ɔ ta mo abɔɔ kpaakpaa kɔŋ ɔsom wɔle keŋ nenɛɛ de dana ne man. Mena abɔɔ keŋa kela abɔɔ ŋan nafa ŋe doo ɔsom bene keŋ man nɛ. Te Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man ɔ ne yɛɛ ɔ tom nɛ, kela bene keŋ lee gbɛɛ kamase man. Ka te yɛɛ ɔsom deni keŋ denibalan ba mo be nyinmaase ma ke ya. Mena dɔɔ ka te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ɔsom deni ke ya. ¹² Deban keŋ ɔ ba gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante keŋ man nɛ, na asoose na nunkyuese bia fatabo te ɔ moowɔ gyoo botɔɔ ya. Mɔna ŋon gbagba fatabo te ɔ moowɔ gyoo botɔɔ ke deesi karatetee dokolon mo tɔ nombiakumɛɛ kom kekpaakekpaa. Lee mena dɔɔ, te yeli Wurubuarɛ ta mo de nombiakumɛɛ pou kyɛɛ daa kekpaakekpaa. ¹³ Gyangba gyangba keŋ na, nyi akpaa ŋolo da mo ayimɛɛ tina ɔ wose nɛ, bɛɛ mo asoo na nunkyue baale fatabo, na nunkyue bu ŋon bɔɔ too e nɛ tɔŋ ŋmatee ɔtenate mo gberaa wa ayimɛɛ ŋan lee ɔ wose man. ¹⁴ Nyi akpaa nunkyuese na asoose fatabo ne tale gberaa ayimɛɛ lee balan wose man nɛ, kenan na Kristo fatabo gyae ke tale yɛɛ kela mena na ke kyɛɛkeɛ de dinɔɔ. Nawolo nyi na ayimɛɛ kamase be doo ɔ man ya, te ɔ tɛɛ Wurubuarɛ felin ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ don dɔɔ mo ɔ wose deesi fa Wurubuarɛ lee de nombiakumɛɛ dɔɔ. ɔ fatabo keŋ ne faafo na de nombiakumɛɛ lee de konɔɔse man, na dɛɛ tale som Wurubuarɛ ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaa ne nideli.

¹⁵ Lee kei dɔɔ Kristo te kaa bese walan ŋon ɔ doo daa na Wurubuarɛ nsana lee nɔɔkebakeseɛ wɔle keŋ man, na ke yela balan ban Wurubuarɛ be baake wɔ nɛ ke nyin kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa fa wɔ kekpaakekpaa nɛ. Te lee Kristo yen kei dɔɔ, nombiakumɛɛ ŋan balan be yɛɛ deban keŋ be doo nɔɔkebakeseɛ gyangbate keŋ man nɛ, Wurubuarɛ ta mo ŋe popou kyɛɛ wɔ.

¹⁶ Nyi akpaa ŋolo de yɛɛ ɔ yen wɔle abɔɔ kekpara tone see nɛ, kaboena nyi ɔtenate waa yen pena ŋolo ke di wa abɔɔ. Nawolo nyi walan ta yɛŋa ta ya na, bɔɔ ne di wa abɔɔ ya. ¹⁷ Nyi ŋolo da yem na, pete

ɔ yen wɔle abɔɔ kekpara tone keŋ ne yɛɛ tom. Nyi akpaa walan ŋon ɔ be yɛɛ ke nɛ ta yɛŋa ta ya na, tone kenan bɛɛ yɛɛ tom ya. ¹⁸ Lee kei dɔɔ te Wurubuarɛ moo fatabo tɔ nɔɔkebakeseɛ gyangbate keŋ nɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ te deban keŋ Mosesi be yako balan ban pou Wurubuarɛ mmaraase ŋan tan nɛ, ɔ moo nunkyuese bia na asoose fatabo mo kyakale na lon. Kenan wɔle te ɔ moo wona ŋaale ŋgba kekun nɛ te ɔ kpɛra dan daale tombii, te ɔ moo ŋa bom sɔɔ lon na fatabo keŋ man te ɔ moowɔ ŋmatee mmaraa tone keŋ na balan ban pou mo gyoraa wɔ. ²⁰ Kenɛte Mosesi yako balan ban nyiaa, kei yɛna fatabo keŋ Wurubuarɛ ba mo tɔ nombia ŋan emɛɛ na e be bake see nyi yaa di ŋe dɔɔ nɛ nɔɔ. ²¹ Mena mɔ te Mosesi moo fatabo keŋ ŋmatee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ, na ɔsom abɔɔ ŋan pou. ²² Ke yɛɛ ampan nyi Mosesi mmaraase ŋan nawolo nyi, fatabo te bɛɛ mo gberaa kpene kamase lese ka ayimɛɛ. Mena dɔɔ nyi akpaa fatabo ta lee ya na, kenan na dukum ka mo kyɛɛ mɔ be kyaa ya.

²³ Mena dɔɔ kaboena nyi baa mo wonembia deesi, na baa mo gberaa abɔɔ ŋan ŋe kyaa tɛɛle kei dɔɔ te ŋa seŋɛɛ fa adido wui ŋan nɛ. Mɔna adido wui ŋan gbagba dɔɔ, kaboena nyi baa mo kpene keŋ kɛɛ gyoo sibii kela wonembia fatabo nɛ deesi bo mo gyoraa ŋa. ²⁴ Nawolo nyi na ɔsom deni dinaa keŋ bɔɔ kaseɛ adido wui keŋ yɛɛ nɛ tɔɔman te Kristo gyoowɔ ya, mɔna ɔ gyoɛ adido gbagba botɔɔ keŋ Wurubuarɛ kyaa nɛ. Te nenɛɛ ɔ seŋɛɛ de nawɔɔ man Wurubuarɛ siaman ɔ na sola e fa daa. ²⁵ Kulutoo kamase na, Gyudatena saese kegyia ŋon na mo wonembu fatabo gyuu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante keŋ man ke deesi. Mɔna Kristo dɔɔ ŋon ta mo ɔ wose gyuu botɔɔ ke deesi fa Wurubuarɛ kulutoo na kulutoo ya. ²⁶ Nyi Kristo den yɛɛwɔ mena nɛ, nafa ŋon naa diyem agbaatee agbaatee mo leenan deban keŋ Wurubuarɛ be yɛɛ tɛɛle kei kewalan nɛ. Mɔna tɛɛle kei kee gyuu kɔ ɔto nɛ, ɔ lese ɔ wose wola te ɔ moo ɔ wose deesi karatetee dokolon na waa mo lese de nombiakumɛɛ. ²⁷ Doo fa deniwalan kamase nyi yen dokolon te

waa yen tɛele kei dɔɔ. Lee kenan wole na Wurubuarɛ waa di ɔ nombia. ²⁸ Mena yen dokolon kenan ke te Kristo mo yenawɔ mo ɔ wose fa, na waa nyin lese balan burum lee ba dukum man. Yesu waa bese kɔn tɛele kei dɔɔ bela. ɔ kɛɛ kɔn kei dɔɔ, na ɔ ne kɔn bo ɔ kaa lese balan lee be nombiakumɛɛ man ya. Mɔna ɔ ne kɔn bo ɔ kaa lɛɛ balan ban bɔɔ yɛɛ kakyen be kyaa be daa na e nɛ nyee.

10

¹ Mosesi mmaraase njan senɛɛ bo fa abɔɔ kpaakpaa njan dɔn wole kaa kɔn nɛ, na te yɛɛ abɔɔ kpaakpaa nenan gbagba ya. Lee kei dɔɔ kedeese njan balan ne deesi kulutoo kamase nɔgba mena ken mmaraase njan ba wola wɔ nɛ, be gyae ke tale yela walan gbɛɛnen ka tenee Wurubuarɛ siaman ya. ² Nyi ba kedeese nenan den talewɔ yela be gbɛɛnen den teneewɔ Wurubuarɛ siaman nɛ, nafa ben wulaa tinaa kedeese nenan yela. Nyi nɛ den talewɔ lɛɛ wɔ nɛ, nafa bɔɔ tekaa wolɛɛ nyi Wurubuarɛ waa kaa wɔn ba denjele lee be nombiakumɛɛ nenan dɔɔ ya. ³ Mɔna anokoare ken doo nombii kei man yɛna nyiaa, kulutoo kamase na mena kedeese njan bee deesi agbaatee agbaatee nɛ, na bese bo yela bɛɛ tɔɔse be nombiakumɛɛ njan bɔɔ yɛɛ kaalan nɛ. ⁴ Nawolo nyi nunkyuese na asoose fatabo, be gyae ke tale faafo dukum lee deniwalan wose man ya.

⁵⁻⁶ Lee mena dɔɔ deban ken Kristo ne gyae waa kɔn tɛele kei dɔɔ nɛ, ɔ yako ɔ kya Wurubuarɛ nyiaa,

“Na kedeese na abɔɔ njan bɛɛ mo sola nen nɛ na gyoo na n sia ya.

Wonembia katoo kedeese,
na dukum kasola kedeese koran bɛɛ
gyoo n sia ya.

Mɔna n te desina ma wosenaane na maa mo ke deesi fa nen.

⁷ Mena dɔɔ,

‘Me Gbenɔgyoo man yaa.

Me kɔnɛ me kaa yɛɛ n kegyaebii,
nɔgba mena ken bɔɔ nmarase ma
wose man
nombia do n nombia anmarasen see
njan man nɛ.’ ”

⁸ Kristo tan wulaa yako kaalan nyiaa, “Wurubuarɛ bɛɛ gyae kedeese na abɔɔ njan bɛɛ mo sola e na wonembia katoo kedeese na dukum kasola kedeese ya, te nɛ bɛɛ gyoo ɔ sia mo ya.” Mɔna kenja pou yɛɛ kpene ken Mosesi mmaraase njan na wolo nyi baa yɛɛ. ⁹ Botɔɔ te Kristo besewɔ yako nyiaa, “Me Gbenɔgyoo man yaa. Me kɔnɛ me kaa yɛɛ n kegyaebii.” Kei nawolo baa nyi Wurubuarɛ te bɛɛ kedeese gyanɔbate ken, te ɔ moo Kristo wui ken ɔ ba mo ɔ wose deesi nɛ kaa see ke nawɔɔ man. ¹⁰ Wurubuarɛ kegyaebii ken Kristo be kɔn kaa yɛɛ mo ɔ wose deesi karatete dokolon kekpaakekpa nɛ, ken lese na da ayimɛɛ desina daa see fa Wurubuarɛ.

¹¹ Wee na wee na, Gyudatena saese ban gyakaa bee deesi kedeese dokolon kenan agbaatee agbaatee. Mɔna nɛ bɛɛ tale lese dukum lee deniwalan wose man ya. ¹² Mo Kristo dɔɔ nɔn moo ɔ wose deesi fa Wurubuarɛ karatete dokolon kekpaakekpa, na waa mo lese de nombiakumɛɛ. Kenan wole na te ɔ ke kyaaawɔ Wurubuarɛ dunolon dɔɔ adido. ¹³ Lee mena deban kenan pou nɛ, ɔ sɛɛ ɔ kyaa botɔɔ ɔ ne daa wee ken Wurubuarɛ waa mo ɔ kolala pou do e ɔ nawɔɔ tɛɛ nɛ.

¹⁴ Kristo kedeese ken ɔ ba mo ɔ wose deesi fa Wurubuarɛ dɔɔ nɛ, te yeli balan ban pou ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ, ta bese balan ban ayimɛɛ be doo be man ya nɛ kekpaakekpa.

¹⁵ Wurubuarɛ felin nɔn gbagba mo ne di adansɛɛ lee mena nombia kenja wose man, nɔgba mena ken bɔɔ nmarase Wurubuarɛ nombia anmarasen see man nɛ nyiaa.

¹⁶ Wurubuarɛ kpa,

“Nookebakesee ken man ɛ Gbenɔgyoo Wurubuarɛ
na me balan be bake see yɛna nyiaa,
Deban daale de lii na,
maa mo ma mmaraase njan do be
konɔɔse na ba nyee ya man.”

¹⁷ Kenɛte ɔ besewɔ yako nyiaa,

“Mɔɔ gyae maa tɔɔse be nombiakumɛɛ
na be nombia nkarankaran njan bɔɔ
yɛɛ nɛ bela ya.”

¹⁸ Te nyi akpaa Wurubuarɛ ta mo de nombiakumɛ kyɛɛ daa na, ta tekaa kaboena nyi dɛɛ bese deesi fa e lee de nombiakumɛ dɔɔ bela ya.

Ɛ yela dee tuu benaa Wurubuarɛ

¹⁹ Me tebia, lee Yesu yenj kenj dɔɔ de te nyinj gbɛɛ kenj dɛɛ tale gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante kenj man yakaa. ²⁰ Nɛnɛɛ dɛɛ tale gbaa kanyanj kenj bɔɔ mo kpase deni dinaa kenj man nɛ. Nawolo nyi Yesu ta mo ɔ wose deesi mo toro gbɛɛ wɔle kenj na mo daa gyu nyeedonj wɔle kenj man nɛ fa daa. ²¹ Nɛnɛɛ de te nyinj Wurubuarɛ sae kegyia dekpatakperɛ non daa Wurubuarɛ balan pou doo ɔ nyinjmaa man. ²² Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ mo konɔɔ kpaakpaa tuu benaa Wurubuarɛ, na dɛɛ kyanj kelɛɛdi kenj dɔɔ lɛɛdi nɛ man kenkenj. Ɛ yela dɛɛ yɛɛ balan banj bɔɔ gberaa be nombiakumɛ lee ba wose man kenj bɔɔ tekaa wɔlɛɛ na ɲa bela ya, na dɛɛ yɛɛ balan banj bɔɔ mo Wurubuarɛ lonj faafo da ayimɛɛ pou leki nɛ. ²³ Ɛ yela dɛɛ kyanj nombia ɲan dɔɔ lɛɛdi te de loo gyakaa ɲe dɔɔ nɛ man kenkenj kenj dɔɔ lee de wɔle ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ de yako nombii see na, ɔ bɛɛ lee ke wɔle ya. Mena dɔɔ abɔɔ ɲan ɔ be yako see nyi waa yɛɛ fa daa nɛ, waa yɛɛ ɲa fa daa. ²⁴ Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ gyuenj mena kenj dɛɛ do dɔɲa kakyenj, na dɛɛ gyae dɔɲa na dɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa fa dɔɲa. ²⁵ Ɛ na yeli dee tina kegyanɛɛ som ɲgba Kristotena nɛ yela, ɲgba mena kenj baale ba mo ke yɛɛ be dinɔɔ nɛ ya. Mɔna ɛ yela dɛɛ kyaa gyanɛɛ na dɛɛ do dɔɲa kakyenj nideli, tuturu na nɛnɛɛ kenj dɔɔ naa nyi de Gbenjgyoo Yesu wee dinaa kenj ɔ be yako see nyi waa bese kɔɲ na benaa nɛ.

²⁶ Akpaa nyi ɲolo gyenj nyeedonj nombia gbagba ɲan te ɔ bese naa na sia yɛɛ nombiakumɛ nɛ, kenanj na kedɛɛɛ daale be kyaa kenj ɔtenate waa deesi fa Wurubuarɛ, na Wurubuarɛ ka mo ɔ nombiakumɛ kyɛɛ e bela ya. ²⁷ Mɔna ɔtenate waa kyaa bo na wɔe kelɔ ɔ ne daa nombia kedi wee, na boalanj degyapaa kenj gyae kaa kpa balan banj pou bɔɔ koro senj tia Wurubuarɛ nɛ. ²⁸ Gyanjgba gyanjgba kenj

nɛ, akpaa ɲolo te di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ ya te balan bala yaa batooro de di adansɛɛ tia e nɛ, bɛɛ ko ɔtenate kenj bɔɔ ne wii ɔ waranjase ya. ²⁹ Akpaa mena te doo nɛ, kenanj na denjele kenj baa wɔɲ walanj ɲon ɔ ta mo Wurubuarɛ bu ɲon nombia ɲan yɛɛ kolo ya nɛ, ka dokoso be kyaa ya. Baa wɔɲ ɔtenate denjele nideli, nawolo nyi ɔ nombia ayɛɛsa nawolo baa nyiaa Yesu fatabo kenj ɔ ba mo tɔ nɔɔkebakeseɛ wɔle kenj nɔɔ, te ɔ ba mo gberaa da ayimɛɛ lee da wose man nɛ be dana tɔnɔɔ fa e ya, te ɔ ta mo Wurubuarɛ felinj ɲon ɔ na mo ɔ bɛɛɛ boele balan mɔ nɛ yɛɛ kolo ya. ³⁰ Nawolo nyi da gyenj nyi Wurubuarɛ yakowɔ nyiaa, “Manj ne gyae la maa tɔ me balan kom lee be nombiakumɛ dɔɔ.” Wurubuarɛ nombia anjmarasenj see na bese yako nyiaa, “De Gbenjgyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa di ɔ balan nombia.” ³¹ Ke gyae ke yɛɛ gyakolonj, nyi ɲolo ke yala Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ nyinjmaa man.

³² Ɛ tɔɔse debanj kenj ɛ be tanjgbɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ nombia ɲan di kewalanj nɛ. Nombia dinaana yala ɲon, mɔna ɛ kyanj ɛ wose senj kenkenj di ɲe dɔɔ. ³³ Weeya ɲaale man na bɛɛ tee ɲon, fulu ɲon balan man. Ʋaale man mɔ na, ɛ na sem ɛ tebia banj bɛɛ naase wɔ diyem nɛ wɔle, naa diyem ɲgba banj mɔ nɛ. ³⁴ Ɛ wii ɛ tebia banj bɔɔ kyanj wɔ tɔ deni nɛ waranjase. Be lɛo ya abɔɔ koranj na ɛ ta ko ɛ wose ya, mɔna ke yɛɛ ɲon gyonj bo, nawolo nyi ɛ gyenj nyi ɛ dana abɔɔ kpaakpaa ɲan ɲa kela tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ, te ɲe doo fa ɲon kekpaakekpaa nɛ.

³⁵ Mena dɔɔ ɛ na yeli ɛ wose ke yɔkɔse ɲon Wurubuarɛ ɔsom kenj man ya. Ɛ kyanj nombia ɲan ɛ be lɛɛdi nɛ man kenkenj, nawolo nyi wee daale Wurubuarɛ waa tɔ ɲon kom. ³⁶ Kaboena nyi yaa yɛɛ kakyenj senj kenkenj na ɛ ke nyinj tale yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii. Ɛ yɛɛ mena na ɛ ke nyinj kpene kenj ɔ be yako see nyi waa fa ɲon nɛ. ³⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anjmarasenj see ɲan ne yako nyiaa,

“Be gyae ke kyare ya,

walan̄ ñon kaboena nyi waa kɔŋ nɛ
waa kɔŋ.

Ɔ be gyae waa dɔɔ wɔle na kekɔŋ ya.

³⁸ Me balan̄ ban̄ be gbɛnen̄ tenɛɛ me
siaman nɛ,
lee ba kelɛɛdi dɔɔ te baa nyin̄ nyee-
don̄ kyaa.

Mɔna akpaa be man ñolo ta sen̄ ɔ kelɛɛdi
man ken̄ken̄ ya

te ɔ lee ɔ wɔle na,

ɔ nombia be gyae ka gyoo me sia ya.”

³⁹ Daa te yɛɛ balan̄ ban̄ bɔɔ lee Wu-
rubuare wɔle, te ban̄ na e nsana be tiri
kekpaakekpaa nɛ ya. Mɔna daa yɛna
balan̄ ban̄ dɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di, te ɔ be
lɛɛ da nyee nɛ.

11

Wurubuarɛ kelɛɛdi

¹ Won̄ yɛna Wurubuarɛ kelɛɛdi? Ken̄
yɛna nyi deniwalan̄ ka gyen̄ ɔ konɔɔ man
nideli nyi, abɔɔ ñan ɔ loo gyakaa ñe dɔɔ
nɛ waa nyin̄ ña. Doo nyi ɔ bɛɛ naa
mena abɔɔ ñenan̄ na ɔ sia ya, mɔna ɔ
gyen̄ ɔ konɔɔ man nideli nyi mena abɔɔ
ñenan̄ kyaa, te wee daale waa kaa nyin̄
ña. ² Mena ke te benɛntena ban̄ mɔ
lɛɛ Wurubuarɛ di, te lee ba kelɛɛdi dɔɔ
Wurubuarɛ kelɛɛ wɔ.

³ Lee mena ken̄ dɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di
dɔɔ te da gyen̄ nyi nɔɔwoya ñaagen̄ te ɔ
kolosiwɔ, te abɔɔ ñan pou ñe kyaa adido
na ateta nɛ kɔŋawɔ. Kei nawolo baa nyi
abɔɔ ñan pou deniwalan̄ bɛɛ naa ña ɔ sia
ya nɛ, ñan te Wurubuarɛ moowɔ yɛɛ abɔɔ
ñan dɛɛ naa na de sia nɛ.

⁴ Abele kelɛɛ ken̄ ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ
di dɔɔ, abɔɔ ñan ɔ ba mo deesi fa Wu-
rubuarɛ nɛ gyoo Wurubuarɛ sia kela ɔ
kegyia Kani wui. Mena dɔɔ Wurubuarɛ
mɔ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛnen̄ tenɛɛ ñon
Wurubuarɛ siaman. Abele wulaa yɛŋawɔ
mɔna ɔ kelɛɛdi nombia ñan ɔ be yɛɛ nɛ,
ñe sɛɛ ñe doo fa daa.

⁵ Enɔke mɔ kelɛɛ ken̄ ɔ be lɛɛ Wu-
rubuarɛ di dɔɔ te Wurubuarɛ gate e gyu
adido na ɔ sia fonɛɛ. Ñolo te naa e
ya nawolo nyi Wurubuarɛ moo e gyu
adido. Pɛ Wurubuarɛ ka mo Enɔke gyu
adido nɛ, Wurubuarɛ dii adansɛɛ lee ɔ
wose man nyi ɔ nombia na gyoo ñon

Wurubuarɛ sia. ⁶ Nyi akpaa ñolo bɛɛ lɛɛ
Wurubuarɛ di ya nɛ, ɔtenate nombia be
gyae ka gyoo Wurubuarɛ sia korakora ya.
Walan̄ kamase ñon ɔ ne gyae nyi waa kɔŋ
Wurubuarɛ gyan̄ nɛ, kaboena nyi ɔtenate
dɛɛ lɛɛ di nyi Wurubuarɛ kyaa, te waa mo
abɔɔ kpaakpaa tɔ balan̄ ban̄ pou bɛɛ yase
be sia keo ɔ gbɛnen̄ man nideli nɛ kom.

⁷ Nowa mɔ kelɛɛ ken̄ ɔ be lɛɛ Wu-
rubuarɛ di dɔɔ, deban̄ ken̄ Wurubuarɛ be
faree e lee kayeyɛɛ dinaa ken̄ gyae ke kɔŋ
tɛɛle dɔɔ nɛ, doo nyi na ɔ ba gyen̄ kayeyɛɛ
kenan̄ dinɔɔ ya, mɔna ɔ lɛɛ Wurubuarɛ
di te ɔ yae adakaa dinaa. Ken̄te ñon
na ɔ dekpanalan̄mantena pou gyoowɔ ke
man, te be nyin̄a nyeedon̄ deban̄ ken̄ lon̄
be waale tɛɛle pou nɛ. Ɔ kelɛɛdi kei te yeli
ɔ te bu balan̄ akan̄ ban̄ pou fɔɔ nyi be
yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ, ken̄ kaboena
nyi Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ wɔ. Lee Nowa
kelɛɛdi kei dɔɔ te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi
ɔ gbɛnen̄ tenɛɛ ɔ siaman.

⁸ Aberaham mɔ kelɛɛ ken̄ ɔ be lɛɛ Wu-
rubuarɛ di dɔɔ, deban̄ ken̄ Wurubuarɛ
be baake e yako e nyi waa koro lee ɔ
tɛɛle man, na waa gyu tɛɛle wɔle daale
ken̄ ɔ be yako see nyi wee daale ke gyae
kaa bese ñon na ɔ duulun̄ man balan̄
pou wui dɔɔ nɛ ɔ nyii Wurubuarɛ dei.
Deban̄ kenan̄ na Aberaham ba gyen̄ tɛɛle
ken̄ Wurubuarɛ ne yako nɛ wose man
kolo ya, mɔna ɔ korowɔ tina ɔ donɔɔ yela
gyu botɔɔ. ⁹ Lee Aberaham kelɛɛdi dɔɔ ɔ
gyuuwɔ kekyaa tɛɛle ken̄ Wurubuarɛ be
yako see nyi ke gyae kaa bese ɔ wui nɛ
dɔɔ ñgba ñɔle nɛ. Ɔ ke kyaawɔ kanyan̄
denɛɛ man ñgba mena ken̄ ɔ bu Asiki
na ɔ naanabii Gyekɔpo mɔ ba ke kyaa
nɛ. Wurubuarɛ yakowɔ see fa Asiki na
Gyekɔpo mɔ nyi wee daale mena tɛɛle
kenan̄ gyae kaa bese be wui, ñgba mena
ken̄ ɔ be yako see fa Aberaham nɛ. ¹⁰ Na
Aberaham dɔɔ, ñon sia gyakaa bo donɔɔ
ken̄ Wurubuarɛ gbagba ba mo adao lese
ke, te ka sen̄ɛɛ nideli te ke dana don̄ te ke
kyaa kekpaakekpaa nɛ dɔɔ.

¹¹ Doo nyi na Aberaham te ñmɛɛ gbaa
lolo te ɔ wɛɛle Saara mɔ yɛɛ ɔlamanbo e,
mɔna lee kelɛɛ ken̄ ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ
di dɔɔ Wurubuarɛ yela ɔ lola bu. Nawolo

nyi debanj kenj Wurubuare be yako see nyi waa fa wo bu ne, o leewo di nyi Wurubuare waa di o nombia njan o be yako see ne doo. ¹² Lee mena doo Aberaham non o be nme gbaa lolo te o loo be gyakaa nyi nafa waa tale lola bela ya ne, o kaa lola bu te o duulun man balan kaa wukuwo ngba kyolobiise njan ne kyaa adido, yaa epo nooman anasa ne.

¹³ Mena balan kewo pou te nyin kpene kenj Wurubuare be yako see nyi waa fa wo ne ya, mona be gyakaa bee lee Wurubuare di pete ba yekeewo. Nawolo nyi lee ba keledi doo yee yaa ngba be wulaa naa aboo njan na lem kenj wee daale baa kaa nyin na ne. Mena doo be nyanewo do Wurubuare noo, te be leewo do nyi be yee noolawo teelee kei doo. ¹⁴ Balan ban boo gyuusuu be noo yako mena nombia kenja ne, na bee wolo baa nyi bee keo ban gbagba be teelee na baa kyaa ke doo. ¹⁵ Kei nawolo baa nyi na be loo be gyakaa teelee kenj boo koro tina ke yela ne doo ya. Nawolo nyi, nyi be loo denj gyakaa ke doo ne, nafa be dana gbese nyi baa bese gyu botoo. ¹⁶ Mona ba moo be loo bo gyakaa teelee kenj ke dei kela kenj boo koro yela ke ne doo. Mena teelee kenja yena Wurubuare gyan adido. Mena doo be dana Wurubuare desen nyi mena balan benan baa baake e nyi be Wurubuare ya. Nawolo nyi o te desina teelee kpaakpaa daale see wo.

¹⁷⁻¹⁸ Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, Wurubuare yako Aberaham nyi, "N bu Asiki doo te maa ta na maa yela n duulun man balan ke wuku." Mona Wurubuare keese Aberaham keledi kee te o yako e nyi waa mo o bu Asiki nonan deesi fa e. Te lee kelee kenj Aberaham be lee Wurubuare di doo, o desina o wose nyi waa mo o bu Asiki deesi fa Wurubuare. ¹⁹ Aberaham seewo nyi waa mo o bu Asiki deesi fa Wurubuare, nawolo nyi wa agyuen man na o gyen nyi o bu non da yem koran na, Wurubuare waa tale gyuusuu e lee yen man. N kee gba na, na yee yaa ngba o moo e baa deesi fa Wurubuare ampan, te Wurubuare gyuusuu e lee yen man ne.

²⁰ Asiki mo kelee kenj o be lee Wurubuare di doo, te o talewo yako o bia Gyekopo na Esawu aboo njan Wurubuare waa yee fa wo wee daale ne.

²¹ Gyekopo mo kelee kenj o be lee Wurubuare di doo debanj kenj o yen ba benaa ne, o senawo teeli na o gbutu te o doo Wurubuare noo, te o sola e nyi waa hiraa o naanasebia Gyosefo bia baala bala ban.

²² Gyosefo mo kelee kenj o be lee Wurubuare di doo pe waa yen ne, o yako o balan Iseraetena nyi wee daale baa kaa lee Igyipite teelee man. Kenje o wola wo mena kenj baa yee o noo.

²³ Mosesi o kya na o naa mo kelee kenj boo lee Wurubuare di doo be ka lola be bu Mosesi ne, be talewo weese e deni man gyaalanja batooro, kenj ba te yee Igyipite gyoo mmaraa kenj o ba see nyi baa koe bia baala ban boo lola wo kewalan ne ya. Nawolo nyi be naawo nyi bu non te yee walan yakaate e ya.

²⁴ Mosesi mo kelee kenj o be lee Wurubuare di doo debanj kenj o ba bee ne, o beewo nyi be na tekaa baake e nyi Igyipite gyoo bu alebu non bu bela ya. ²⁵ Nawolo nyi o kegyaebii yena nyi waa kaa kpu na o tebia Wurubuare balan ban na baa naa diyem, kela kenj waa kyaa gyoo Faaro dee di gyon weeya akalansese njaale, na waa wolee na dukum man kedoo. ²⁶ O naawo nyi akpaa nyeeleere non waa kaa kon ne doo te ba do e desen na, dana tonoo fa e kela aboo kpaakpaa njan pou waa nyin Igyipite teelee man ne. Nawolo nyi kpene kenj doo o loo gyakaa ne, yena aboo kpaakpaa njan Wurubuare waa kaa fa e wee daale ne. ²⁷ Lee Mosesi kelee kenj o be lee Wurubuare di doo, o korowo lee Igyipite teelee man kenj o te yee ban kenj gyoo non waa gyen o doo ne ya. Doo nyi nombia njan be tunj e gbena man ne dana don, mona o ta bese o wole ya. Nawolo nyi yee e ngba o naa Wurubuare non walan bee naa e na o sia ya ne nyi o kpu na e. ²⁸ Mosesi kelee kenj o be lee Wurubuare di doo te o banja ba nyeekeleewe kedi kenj dan, te o yela ba koo wonembu te ba moo o fatabo nmatee ba anaanoose doo. Kenj doo bee yee mena yena nyi, akpaa Wurubuare kpilale non

de kɔŋ nyi ɔ kaa koe bia baala gyaŋgba nyiban ban Igyipite tɛele man nɛ, na waa gbaa Iseraetena wui denɛɛ ŋan tina be bia baala ban yela.

²⁹ Iseraetena keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, te be talewɔ ta ɛpo yayam ken man toŋ ŋgba be dɔŋ bo tɛele dɔɔ nɛ. Mɔna deban ken Igyipitetena mɔ ba gyoo nyi baa toŋ na, te bɔɔ ken wuuwɔ mo wɔ pou lan.

³⁰ Iseraetena keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te be talewɔ ta kilisi Gyeriko donɔɔ weeya nyetooro, te dekyan ken bɔɔ maa kilisi donɔɔ ken nɛ pou tekeriiwɔ yala.

³¹ Futooli alo ŋolo kyaawɔ Gyeriko donɔɔ kenan man ken bɛɛ baake e nyi Rahabo. Rahabo kei keɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, deban ken Mosesi be kpila tewulɛɛ nyi baa gyu ke kɛɛ Gyeriko donɔɔ ken kedooɔɔ nɛ, ɔ lɛɛ tewulɛɛ benan ŋɔɔlale. Mena dɔɔ deban ken bɔɔ kaa koe balan ban pou bɔɔ yɛɛ denjele don tia Wurubuarɛ donɔɔ kenan man nɛ, be ta ko ŋon Rahabo ya lee ɔ keɛɛdi dɔɔ.

³² Nafɔ me dana nombia burum maa bese tolɛɛ fa ŋon. Mɔna deban be doo fa man na maa yako ŋon kolo lee benɛntena ŋgba Gidiyɔn na Baraki na Samsen na Gyɛfeta na Defidi na Samuele na Wurubuarɛ akpenkpenɔɔra ban bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ wose man bela ya.

³³ Lee ba keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, be man baale talewɔ yoo di gyoonen dɔɔ te baale mɔ dii gyoori ke gbɛɛ dɔɔ, te baale mɔ nyiŋa abɔɔ ŋan Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ. Baale mɔ dii laamantese dɔɔ ken ba te tale kyan wɔ tao ya. ³⁴ Ban mɔ bɔɔ mo wɔ do boalan degyapaa man nɛ leewɔ ke man ken ba te nyakee ya, te baale mɔ leewɔ be kolala nyinmaa man ken ba te tale ko wɔ ya. Ban mɔ nafɔ bɔɔ dana don ya nɛ nyiŋa don nideli yoo, te be dii be kolala pou dɔɔ ken ba te tale sen be siaman ya. ³⁵ Lee ala baale mɔ keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, Wurubuarɛ gyuusuu be balan ban bɔɔ yekee nɛ lee yen man fa wɔ.

Be naase be man baale diyem yen yen, mɔna be te tina ba keɛɛdi yela lee Wurubuarɛ wole ya. Nawolo nyi

bɛɛ gyae nyi wee daale Wurubuarɛ ke gyuusuu wɔ lee yen man, na waa fa wɔ dekyae kpaakpaa ken ka kela tɛele kei dɔɔ wui. ³⁶ Lee baale mɔ keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ be naase wɔ diyem fulu wɔ do wɔ desɛŋ, te ba doo be man baale mɔ agbaraagbaraase mo wɔ keto deni. ³⁷ Be funii be man baale boya koe, te be bɛɛse be man baale yaalen ala te ba moo silase koe baale. Namense na asoose tɔna te be man baale moowɔ wu ba wose, te be tɛɛwɔ na diyem te balan kola wɔ naase wɔ diyem. ³⁸ Tekaboena nyi nafɔ mena balan kɛwɔ baa kyaa tɛele kei dɔɔ kpɔ na nombiakumɛɛyɛɛra ya. Lee ba keɛɛdi dɔɔ be naa diyem, te be tɛɛwɔ yeyɛ depampaa dinaa man na bulase dɔɔ ŋgba balan ban yoo be gegi wɔ lee ban gbagba be tɛele man nɛ, te be tɛɛwɔ dokii boya bɔɔnen na tɛele bɔɔnen man. ³⁹ Wurubuarɛ keɛɛ mena balan kɛwɔ pou nideli lee ba keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ e di dɔɔ. Mɔna be man ŋolo na ŋolo te nyin kpene ken ɔ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ ya. ⁴⁰ Nawolo nyi Wurubuarɛ te desina kolo kpaakpaa ken ke dei kela gyaŋgbate ken nɛ see daa. Te ɔ kegyaebii yɛna nyi daa na wɔ pou de dinɔɔ dɛɛ yɛɛ dinɔɔ ken dukum kamase be doo ke man ya.

12

ɛ yela dee sila Yesu Kristo

¹ Mena balan burum kɛwɔ ban bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, ne di adansɛɛ fa daa nyi Wurubuarɛ ne di ɔ nombia dɔɔ. Mena dɔɔ ɛ yela dee tina kpene kamase ken ne tɔ daa gbɛɛ lee de Wurubuarɛ ɔsom man, na nombiakumɛɛ ŋan ne bake daa te ne yeli dɛɛ yale da keɛɛdi man bilenbilen nɛ yela, na dɛɛ yase de sia na dɛɛ kyan dɔ ɔsom ken man nideli kelii ɔto ŋgba mena ken de Gbenɔɔ ba wola daa nɛ.

² Lee mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ mo de sia yakaa Yesu waagen dɔɔ. Ŋon ne yele la te dɛɛ tale sen kenken da keɛɛdi man, nawolo nyi da keɛɛdi pou gyakae ɔ dɔɔ lee ka kewalan kelii ɔto. Lee gyon ken ɔ loo yakaa ke dɔɔ nɛ dɔɔ, ɔ te yeli ɔpanɔan dɔɔ yen ken ke yɛɛ e desɛŋ ya. Mɔna ɔ nyiŋa konɔɔ sen kenken yela be

gyoo e opanɗan dɔɔ. Te nɛnɛɛ ɔ kyaa ɔ kya Wurubuarɛ dunolun dɔɔ ɔ gyoori ken man. ³ E tɔɔse mena ken Yesu be naa diyem nombiakumɛyɛɛra ban bɔɔ koro sen tia e nyinmaa man nɛ. Lee ken pou wɔle na ɔ nyinɗa konɔɔ sen kenken. Lee mena dɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ na yeli ɛ wose keyɔkɔse non ya, mɔna ɛ yela kei ka do non kakyen na ɛ ka sen kenken mena, na ɛ be nyin lee ɔ wɔle ya. ⁴ Nawolo nyi ɛ gyen nyi deban ken ɛ ne fiti nyi ɛ ka lese ɛ wose lee dukum man nɛ, ɛ man nolo te fiti ta kelii deban ken kaboena nyi baa ko e lee ɔ kelɛedi dɔɔ ya. ⁵ Yaa ɛ te wolee Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ne yako mo do ɛ man walan kamase kakyen lee ken ɛ yɛɛ ɔ biawɔ dɔɔ nɛ? Wurubuarɛ yakowɔ nyiaa,

“Me bu, nyi akpaa man n Gbenɗgyoo ne desina nen nɛ,

see denɛle na n ke tei man nideli.

Akpaa ma lese nombia si nen nɛ,

na yeli n wose ke yɔkɔse nen na n ka lee me wɔle ya

⁶ Nawolo nyi walan kamase non mɛɛ gyae ɔ nombia na te mɛɛ desina e.

Mena mɔ te walan kamase non me lee e do

nyi ɔ yɛɛ me bu e na,

non te mɛɛ wɔn ɔ denɛle.”

⁷ Diyem ken ɛ ne naa nɛ, ɛ nyin konɔɔ na ɛ ka mo ke nyi Wurubuarɛ ne wɔn ɛ denɛle baa. Nawolo nyi ɔ ta mo non yɛɛ ɔ bia. Te biikyaa wonɗi kyaa la ken ɔ kya bɛɛ wɔn ɔ denɛle ya? ⁸ Nyi akpaa Wurubuarɛ te wɔn ɛ denɛle ngba mena ken ɔ ne wɔn ɔ bia pou denɛle ya nɛ, na nawolo baa nyi ɛ te yɛɛ ɔ bia gbagbawɔ ya. ⁹ De popou dana kyaa tɛɛle kei dɔɔ, ken nyi akpaa de yɛɛ kolo na bɛɛ wɔn da denɛle te dee bu wɔ. Nyi akpaa mena te doo nɛ, kenan na kaboena nyi dɛɛ yɔkɔse da wose fa de kya Wurubuarɛ non ɔ kyaa adido nɛ, na dee nyin nyeedon kek-paakekpaa. ¹⁰ De kyaa ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, bɛɛ wɔn da denɛle bo ban gbagba kegyaebii man weeya akalansɛɛ njaale. Mɔna Wurubuarɛ dɔɔ, non ne wɔn da denɛle bo lee daa gbagba de deeli dɔɔ na dee nyin nyin ɔ dinɔɔ kpaakpaa

ken dukum be doo ke man ya nɛ. ¹¹ Nyi akpaa be wɔn nolo denɛle nɛ bɛɛ yɛɛ e gyon ya. Ne takaa e nawolo nyi gbɛɛ ken man baa mo e ta nɛ dana don. Mɔna wɔle wɔle nɛ ban pou bee nyin konɔɔ di denɛle kewɔn ken dɔɔ nɛ, be gbɛɛnen na tenee Wurubuarɛ siaman te ba wose mɔ ne fɛɛ wɔ ba kekyaabii man.

ɛ kɛɛ nideli na dukum ba gyoo ɛ man ya

¹² Mena dɔɔ ɛ na yeli ɛ wose ke yɔkɔse non ya! ɛ do ɛ wose kakyen na ɛ ka sen nideli ɛ kelɛedi man. ¹³ Anokoare gbɛɛ ken ɛ silana nɛ, ɛ kyan ɛ wose na ɛ ke sila ke nideli kelii ɔto, na ɛ ke tale kyɔ ɛ tebia ban ba kelɛedi be dana don ya nɛ, na baa tale sen kenken ba kelɛedi man kelii ɔto.

¹⁴ ɛ yase ɛ sia na ɛ ke kyaa na walan kamase wosefɛeren man, na ɛ ke yase ɛ sia mo ɛ wose pou fa Wurubuarɛ ken ayimɛɛ kamase be doo ɛ wose man ya. Nawolo nyi akpaa ayimɛɛ doo nolo man nɛ, ɔtenate be gyae waa naa de Gbenɗgyoo na ɔ sia wee daale ya. ¹⁵ ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli ken nyi ɛ man nolo be yɛɛ kolo na Wurubuarɛ bɛɛɛ ken ke bo e ya, te ɛ kɛɛ nideli mɔ nyi walanɗum nolo na doo ɛ man na waa mo nombiikum kaa gyoo ɛ man na ke yela balan burum ka yo gbɛɛ ya. ¹⁶ ɛ kɛɛ ɛ wose nideli ken nyi ɛ man nolo be yɛɛ kafon nombia, yaa waa yɛɛ walan non ɔ bee yee Wurubuarɛ ya ngba Esawu non weenɛɛ nyefale dokolon dɔɔ, ɔ ba mo ɔ kegyiiri yɔɔ fa ɔ naabu nɛ ya. ¹⁷ Kenan wɔle nɛ ɛmɛɛ gbagba gyen nyi nafa ɔ gyaewɔ nyi ɔ kya ke hiraa e ngba ɔ bu kegyia nɛ mɔna ɔ te nyim ya. ɔ moo siasaran gyae gbɛɛ ken nafa waa mo kyɛɛkee ɔ kya agyuen na waa hiraa e, mɔna te dee ɔ kya ke kyɛɛkee wa agyuen ya.

¹⁸ Wurubuarɛ gyan yaa ɛ konawɔ. Mɔna ɛ te kon ɔ gyan bula ken ɛ ke tale tina ke ngba mena ken Iseraetena be kon ɔ gyan Sinai bula ken tena man nɛ ya. Deban ken bɔɔ kon ɔ gyan bula ken tena man nɛ, be naawɔ nyi boalanɗii daale ne kpaa te botɔɔ biriwɔ tuum te felin dinaa mɔ gyɔɔwɔ. ¹⁹ Be nyii kabere kewii botɔɔ na woya njaale mɔ.

Balan ban kenyii woya nan ne, gyakolon gyoo wo te ba solawo nyi woya nan na tekaa kolosi fa wo ya, nawolo nyi nombia nan boo nyii ne ne yee nombia dinaana na. ²⁰ Nombia nenan yena nyi, “Nyi wonembu yaa kpene kamase de tina bula ken na, baa funji e boya ko.” ²¹ Kpene ken be kon botoo ne dana gyakolon nideli. Lee mena doo te Mosesi gbagba yakowo nyiaa, “Gyakolon dana man, te ma wose pou mo ta yen man.”

²² Mona emee ban e be lee Yesu di ne doo, e te kon kaa lii bula ken bee baake nyi Siyon ne tee. E te kon kaa lii Wurubuaré non o kyaa kekpaakekpa ne dee. Botoo yena Gyerusalem donoo ken ke kyaa Wurubuaré gyan adido ne. Botoo te Wurubuaré kpilala ban nolo na nolo be tale kala wo ya ne gyanee wo bee nyaee. ²³ E te kon Wurubuaré bia gyanbatena ban boo nmarase ba yela adido te boo gyanee bee nyaee ne gyan. E te kon Wurubuaré non waa di balan pou nombia ne gyan. E te kon gyanba balan ban Wurubuaré be desinawo see fa o wose ne gyan. ²⁴ Nene doo Yesu gyan yaa e konawo. Non yena walan non Wurubuaré be tee o doo, te o be bake nokebakese wole ken fa denibalan ne. Non yenal fa walan kamase, te o fatabo ken ba lee o man leki ne ne gyae la ka mo aboo kpaakpa kona daa kela Abele wui fatabo ken.

²⁵ Mena doo e see denjele nideli na e ke tei walan non o ne kolosi fa non ne. Nawolo nyi gyanba balan ban boo bee be te nyii Wurubuaré nombia nan Mosesi be yako fa wo teele kei doo ya ne, Wurubuaré wona ba denjele. Nyi akpa mena te doo ne, kenan na nyi de bee de te nyii walan non o ne kolosi lee adido dei ya ne kenan na Wurubuaré waa won da denjele nideli kela wo. ²⁶ Mena deban kenan man ne, Wurubuaré woya yela teele wosiwo. Mona nene o te yako see bela nyiaa, “Maa bese yela teele ke wosi bela. Na teele kaagen te maa yela ka ke wosi ya, mona maa yela adido mo ke wosi kpu.” ²⁷ Ken Wurubuaré be yako nyi “Waa bese yela teele ke wosi ne, ke dana ka ase.”

Kei nawolo baa nyi, aboo nan pou o be yee te baa tale wosi na ne, waa lese na pou leki na ke ka aboo nan boo tale wosi na ya ne.

²⁸ Mena doo e yela dee do Wurubuaré noo, nawolo nyi dee kaa di gyoori o gyoorobiiri ken ke bee wosi ya te ke kyaa kekpaakekpa ne man. E yela dee do e noo na dee som e gbee kpaakpa ken o ne gyae ne man, na dee mo keyee na obuo fa e nideli. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuaré denjele kewon yee ngba boalan ken ne kpaakpa wole aboo ne.

13

Mena ken dee yee na de nombia ka gyoo Wurubuaré sia

¹ E na tina donan kegyae yela korakora ya. E gyae donan deban kamase ngba na lolobia ne. ² E na bee noola kelee ya. Nawolo nyi gyanba baale lee noola, ken be ta gyem gba nyi be yee Wurubuaré kpilalawo ya. ³ E toose e tebia ban boo kyan wo to deni ne. E yela be nombia ke hia non ngba emee na wo yaa be kyanawo to deni ne. Te ban mo bee naase wo diyem ne, e yela ban mo nombia ke hia non ngba emee na wo ne naa na diyem kenan ne.

⁴ E bu yale nyi ke yee kolo kpaakpa ke e siaman, na e ke di yale mmaraase doo nideli ken nolo ba lee o doo wole ya. Tekaboena nyi baala na ala yalala baa lee donan wole yaletee ya. Nawolo nyi Wurubuaré waa won ban pou bee yee kafon nombia, na ban pou bee lee donan wole yale tee ne denjele. ⁵ E na yela e sia keyee koba kegyae doo bein ya. E yela kpene ken e dana ne ka gyoo e sia. Nawolo nyi Wurubuaré gbagba yakowo nyiaa,

“Moo gyae maa tina non yela ya,
te moo gyae maa lese me sia mo yela non ya.”

⁶ Lee mena doo dee tale gyoo de konoo yako nyiaa,

“De Gbengyoo Wurubuaré yena walan non o ne kyoo man,
mena doo moo ne yee gyakolon ya.
Won te deniwalan waa tale yee man?”

⁷ Ɛ tɔɔse ɛ siamantena ban gyanɔgba bɔɔ yako ɲon Wurubuare nombia ɲan nɛ. Ɛ kɛɛ dinɔɔ kpaakpaa ken man bɔɔ kyaa mo ka yen nɛ na ɛ ke kasee wɔ, na ɛ ke kyan ɛ Kristo kelɛɛdi ken man kenken. ⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo bɛɛ kyɛɛkee ya, ɔ kedooɔbii te ɔ doo. Mena ken ɔ doo gyanɔgba nɛ, mena te ɔ doo gyen te mena mɔ te waa doo kekpaakekpaa.

⁹ Ɛ na yeli balan ka mo kawola nkarankaran ɲaale kaa beo ɲon, na ke wɔɲ ɲon lee gbɛɛ kpaakpaate ken man ya. Nawolo nyi Wurubuare bɛɛɛ ken ɔ ba mo boele daa nɛ yena kpene ken na do da kelɛɛdi don, na weenɛɛ kekɔla mmaraase dɔɔ kedi ya. Mena weenɛɛ kekɔla mmaraase kenja bɛɛ tale kyɔ balan ban bee di ɲe dɔɔ nɛ gbɛɛ kamase man ya. ¹⁰ Gyudatena saese ban bɔɔ som Wurubuare kanyan deni dinaa ken man nɛ, be man ɲolo be dana gbɛɛ waa kpu na daa na dɛɛ mo da kedeesa abɔɔ ɲan dɛɛ mo lese Wurubuare yele nɛ, fa e dɔ ɔsom deni man ya.

¹¹ Kulutoo kamase nɛ Gyudatena sae kegyia ɲon na mo wonembu fatabo gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken tɔɔmante ken man gyu ke deesi sola balan nombiakumɛɛ ɲan bɔɔ yɛɛ nɛ. Mɔna wonembu ɲon dibilin dɔɔ, bɛɛ mo e lee donɔɔ ken man gyu ka too e. ¹² Mena ke mɔ te ba moo Yesu lee Gyerusalem donɔɔ ken man, te ɔ kenaa diyem yen te ɔ moo ɲon gbagba fatabo gberaa nombiakumɛɛ pou lee balan wose man na baa yɛɛ balan ban be gbɛɛnenɛ tenɛ Wurubuare siaman. ¹³ Yesu dii desɛɲ nideli donɔɔ ken nɔɔman. Mena dɔɔ ɛ yela daa mɔ ke wɔɲ da wose lee donɔɔ ken man gyu botɔɔ, na daa mɔ kaa di desɛɲ ken ɔ be dii nɛ. ¹⁴ Nawolo nyi dɔɔ dana donɔɔ ken dɛɛ kyaa ke man kekpaakekpaa tɛɛle kei dɔɔ ya. Mɔna de sia gyakaa bo donɔɔ ken wee daale dɛɛ kaa kyaa ke man kekpaakekpaa nɛ dɔɔ.

¹⁵ Lee mena dɔɔ daa ban dɔɔ tale gyusu de nɔɔ yako nyi Wurubuare yena de Gbenɔgyoo nɛ, da kedeesa ken dɛɛ tale mo fa Wurubuare yena nyi dɛɛ ta Yesu dɔɔ na dɛɛ do Wurubuare nɔɔ deban

kamase. ¹⁶ Ɛ yɛɛ kakyen na ɛ ke yɛɛ deeli fa dɔɲa deban kamase, na ɛ ke kyɔ dɔɲa mɔ. Nawolo nyi mena abɔɔ kenja keyɛɛ yena kedeesa ken na gyoo Wurubuare sia.

¹⁷ Kaboena nyi yaa mo obuo fa ɛ siamantena ban, na ɛ ke nyii be dei. Nawolo nyi ban ne kɛɛ na ɛ dɔɔ, te wee daale Wurubuare waa bɔɔse ɛ wose man nombia lee be gyan. Akpaa ɛ mo obuo fa wɔ na, baa yɛɛ ba tom ken gyon man. Te akpaa ɛ ta mo obuo fa wɔ ya na, bɔɔ gyae baa yɛɛ ba tom ken gyon man ya. Dekɔɲ mena na ɛmɛɛ mɔ be gyae ɛ ke nyin tɔɲɔɔ daale lee ke man ya.

¹⁸ Ɛ fane fa daa deban kamase. Da gyen nideli nyi de konɔɔ man nombia bee bu daa fɔɔ ya. Te da kegyaebii mɔ yena nyi dɛɛ yɛɛ kpene kamase ke gbɛɛ dɔɔ. ¹⁹ Mɛɛ waase ɲon nideli nyiaa, ɛ fane fa Wurubuare na maa nyin gbɛɛ kɔɲ ɛ gyan bilen.

²⁰ Wurubuare gyusu na de Gbenɔgyoo Yesu lee yen man. Yesu yɛɛ ɲgba namensekelere ɲon ɔ ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ nideli nɛ. Nawolo nyi ɲon gbagba moona ɔ wose deesi fa Wurubuare lee ɔ balan dɔɔ. Ɔ fatabo te Wurubuare moowɔ tɔ nɔɔkebakesee wɔle ken ɔ be bake na ɔ balan te ke kyaa kekpaakekpaa nɛ nɔɔ. ²¹ Mɛɛ fane nyi Wurubuare ɲon ɔ ne fa wosefɛɛrenɛ nɛ waa fa ɲon abɔɔ kpaakpaa kamase, ɲan ɲe gyae ke kyɔ ɲon na ɛ ke tale yɛɛ ɔ kegyaebii. Mɛɛ fane nyi Wurubuare waa ta Yesu Kristo dɔɔ na waa kyɔ ɲon, na ɛ ke tale yɛɛ kpene ken na gyoo ɔ sia. Ʋon Yesu te kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa. Amen.

²² Me tebia mɛɛ waase ɲon bo nyiaa, ɛ nyin konɔɔ na ɛ ke tei me nombia kyomii ɲan mɔɔ ɲmarase me dana mɛɛ do ɲon kakyen nɛ. ²³ Mɛɛ gyae ɛ ke nyii nyiaa, be ta lese de dɔɔ Timoti ɲon bɔɔ kyan e tɔ deni nɛ lee deni man. Akpaa ɔ kɔɲ me gyan bilen te mɛɛ kɔɲ ɛ gyan nɛ, maa mo e kpu na ma wose na dɛɛ kɔɲ ɛ gyan. ²⁴ Mɛɛ do ɛ siamantena ban na Wurubuare balan ban pou nɔɔ. De tebia ban pou bɔɔ lee Itali tɛɛle dɔɔ nɛ mɔ na do ɲon nɔɔ.

²⁵ Wurubuare waa mo ɔ bɛɛɛ boele ɛ popou, na ɛ ke kyaa wosefɛɛrenɛ man. Amen.

Tone ken Gyemisi be nmarase ne

¹ Tone kei lee man Gyemisi non me yee Wurubuarɛ na de Gbenyoo Yesu Kristo tobaale e ne gyan. Mee nmarase kei mee yele Kristotena ban pou boɔ yaasee gyoo teele yenan kamase ne. Mee do e popou noɔ.

Mena ken nyan ke kyan n wose kayeyee man

² Me tebia nyi akpaa nombia na kayeyee kamase de yala non na, e yela ke yee non gyon nideli. ³ E toose nyi akpaa mena kekeeseke ke na de kon e doo te e tale sen e keledi man na, kei gyae ke yela e ke tale nyin konoo sen lee Wurubuarɛ di lee gbɛ kamase man. ⁴ Mɔna kaboena nyi yaa yee kakyen kyan e wose sen mena kelii oto. E yee mena na e ke nyin dinoo kpaakpaate ken kaboena nyi yaa nyin te ko gyae ke kyeeke ya ne. ⁵ Nyi akpaa e man nolo ne gyae nyansa ken gyae ke yela waa tale yee Wurubuarɛ kegyaebii na waa sola Wurubuarɛ na waa fa e. Wurubuarɛ dana wɔe te o beree boe mena doo walan kamase non o sola e kolo na, o be gyae waa beese e ya nawolo nyi o beee kee walan siaman ya. ⁶ Akpaa walan nonan na sola Wurubuarɛ na, waa lee di nyi o nyinmaa gyae ke kan kpene ken o ne boose ne. O na lee anmaaren ya nawolo nyi walan non o ne lee anmaaren na, o yee ngba epo lon ken felin ne gyoo gyu bese gyoo kon ne. ⁷ Walan non o ne lee anmaaren ne, o na yee wa agyuen nyi waa nyin kolo lee Wurubuarɛ gyan ya. ⁸ Nawolo nyi walan nonan agyuen be doo debodokolon ya, te o beee tale mo wa agyuen yakaa kolo dokolon mo doo ya.

⁹ Kristo walan non balan beee kala e do daale man ya ne, waa yela ke yee e gyon nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na o yee walan e. ¹⁰ Mɔna walan non mo o dana o wose na nyi Wurubuarɛ de yoko e na waa yela ke yee e gyon. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya na o ta yem ngba mena ken niale kyenkyenkoo beee kyare ya na

ne te kpiisi yala ne. ¹¹ Weese na gyem te ke noo ne yee don na, ne yeli niale na boto na ka kyenkyenkoo pou te kpiisi. Dekon mena na ka kyeo pou ne nialaa. Mena ke te gyae ke kon walan non o dana o wose ne doo. Nawolo nyi deban ken o sia be yee o don o kebu gbɛnen man ne, na yen te ka mo e.

¹² Walan non o ne naa diyem o kekyaabii man, te o ne tale kyan o wose sen lee Wurubuarɛ di na non na nyeebam. Nawolo nyi akpaa mena walan nonan de tale sen kekeeseke ke nan man kelii oto na, waa nyin nyeedon kekpa ken Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa balan ban beee gyae e ne.

¹³ Nyi akpaa kekeeseke daale de kon nolo doo na o na yako nyi, Wurubuarɛ ne keese na e waa kee ya. Nawolo nyi nolo be tale keese Wurubuarɛ kee nyi waa yee dukum ya, mena mo te Wurubuarɛ beee keese nolo kee nyi waa yee dukum ya.

¹⁴ Mɔna nyi akpaa kekeeseke daale de kon nolo doo na, na mena walan nonan gbagba lookum beo na e wonee e ka do dukum man. ¹⁵ Akpaa lookum kenan da boo na ne yeli o ne yee dukum, te dukum mo da boo na kee mo yen kon.

¹⁶ Me tebia kpaakpaa, e na beo e wose ya. ¹⁷ Kolo kpaakpaa kamase na kpene kamase ken ke dei ne, na lee bo Wurubuarɛ gyan. Non yena aboo nan pou ne kyaa adido te nee fa kenmanee ne. Mena aboo kenan da lee na kenmanee te kon, te ne da gyoo na ditente mo te kon. Mɔna Wurubuarɛ non be doo mena ya nawolo nyi o beee kyeeke ya. ¹⁸ Ke yee non gbagba kegyaebii man te o teewo wa anokoare nombii ken doo fa daa nyeedon wole. O yee mena na daa ka bese wa aboo nan pou o be yee ne man gyanbatena.

E nyii nombia nan na, e di ne doo

¹⁹ Me tebia, e yela e man walan kamase ke yee osaa na nombia kenyii. Mɔna e na barase na nombia kekolosi ya, te e na gyen ban mo bilenbilen ya. ²⁰ Nawolo nyi walan da gyen ban na o beee tale yee kpene ken tenɛ Wurubuarɛ siaman ya. ²¹ Mena doo e won e wose lee ayimee nombia kamase man, na e ke tina nombiakumee

keyee yela. E yokose e wose na e ke lee Wurubuaere nombia njan o ba mo do e konoose man ne do. Nombia njan njan ne gyaela ke tale lee e nyee.

²² E yee ngba mena ken Wurubuaere nombia njan ne yako ne. E na nyii na yakaa ya. Nyi akpaa e ne nyii na yakaa bo na, kenan na e na beo e wose bo. ²³ Akpaa walan nolo de nyii nombia njan te o te yee ngba mena ken nombia njan na wolo ya ne, na walan nonan yee ngba walan non o ne kee o wose diiku man ne. ²⁴ O kee o wose na o ne naa mena ken o dinoo doo. Mona akpaa o tuu lee botoo na o te wolee mena ken o dinoo doo. ²⁵ Mona walan non o na gyoo Wurubuaere nombia kpaakpaa njan ne lee balan nyee ne man nideli, te o ne kyan o wose kasee na deban kamase na non na nyeebam aboo njan pou o ne yee ne man. Nawolo nyi Wurubuaere waa hiraa e. Na o ne nyii nombia njan bo yakaa na o te wolee na ya, mona o na mo na yee tom.

²⁶ Nyi akpaa nolo ne kee o wose nyi o yee Wurubuaere somre kpaakpaate e te o ta do o laakem dekon ya na, kenan na otenate nonan Wurubuaere osom ken yee yakaa, te o na beo o wose mo bo. ²⁷ Wurubuaere osom ken ke dei te kee gyoo de kya Wurubuaere sia yena nyi, balan baa kee yoyolobia na liala doo ba diyem kena man, na baa won ba wose lee teele kei doo nombia nkanankeye man.

2

¹ Me tebia, e yee balan ban e be lee de Gbengyoo Yesu Kristo non o yee gyoorobiiri gbengyoo e ne di. Mena doo e na kee walan siaman pena e ke yee kolo ya. ² E yela dee mo ke nyi e te gyanee na balan bala baale te kon kaa lee botoo. Nolo doona kegbase kpaakpaa nyinjan na koba kolabii o nyinmaa man, na nolo mo yee diyemte e te o doo kegbase ayimee ayimee atiriisa naale kon botoo. ³ Te akpaa e mo obuo nideli fa walan non o doona aboo kpaakpaa nyinjan te e yako e nyiaa, "Nyan kaa kyaa gbeli kpaakpaate kei doo kebo," te e yako diyemte non mo nyi "Nyan sen botoo yaa tisi kyaa teele man kebo." ⁴ Akpaa e yee mena na ngba

e ne kee balan siaman baa pete e ne yee kolo, yaa ngba e na mo ya agyuen kumee baa di balan nombia?

⁵ Me tebia e tei man nideli. Balan ban balan ne kee wo nyi be yee ayematenawo teele kei doo ne, ban te Wurubuaere lesewo nyi baa lee Yesu Kristo di. Mena balan benan te Wurubuaere lesewo nyi ban ne gyae la baa nyin gbeye gyoo o gyoori ken o be wulaa yako see nyi waa mo fa balan ban bee gyae e ne. Wurubuaere siaman na mena balan kewo yena balan ban be dana ba wose. ⁶ Mona emee doo e bee mo ayematena yee kolo ya. Na balan ban be dana ba wose ne ne naase na non diyem yee? Na ban ke ne wonnee na non gyu nombia dedii man yee? ⁷ Na mena balan benan ke ne kolosina nombia nkanankeye tia e Gbengyoo Yesu Kristo gyoorobiiri yele ken yee?

⁸ Wurubuaere nombia anmarasen see yakowo yenan daale nyiaa, "Gyae n doo ngba nyan gbagba n wose ne." Nyi akpaa e kee te e di mena mmaraa kei doo nideli na, kenan na e ne yee nombia kpaakpaa baa. ⁹ Mona nyi akpaa e kee balan siaman pete e yee kolo na e te yee dukum, ken nawolo nyi e te yala Wurubuaere mmaraa ken doo. ¹⁰ Nawolo nyi walan kamase non o di Wurubuaere mmaraase njan pou doo te o yala ne man dokolon doo na, Wurubuaere siaman na nawolo baa nyi o te yala mmaraase njan pou doo. ¹¹ Wurubuaere non o be yako nyi "Na lee n weele yaa n baale wole ya" ne, non ke yakola nyi "Na ko walan ya" Mena doo nyi akpaa n ta lee n weele yaa n baale wole ya te n ko walan na, kenan na n yala mmaraa ken doo baa.

¹² E toose nyi wee daale Wurubuaere waa di e nombia mo lee mena ken e ba mo di o mmaraase njan na lese balan lee dukum man ne doo. Mena doo e kee e kekolosi na e nombia ayeesa man nideli. ¹³ Akpaa nolo te wii o doo waranase ya na, Wurubuaere mo waa di walan nonan nombia ken o be gyae waa wii o waranase ya. Nawolo nyi walan non o ne wii o doo waranase na o bee yee Wurubuaere nombia kedi ya.

Keleedi na tom kpaakpaa keye

¹⁴ Me tebia, nyi akpaa ḡolo de yako nyi ɔ te lɛɛ Wurubuaɛ nombia di, mɔna ɔ bɛɛ yɛɛ Wurubuaɛ kegyaebii ya na, won tɔnɔɔ yaa ɔ keleedi kenan dana? Mena keleedi kenan gyae ke tale lɛɛ ɔ nyee? ¹⁵ Ɛ yela dɛɛ mo ke nyi Kristo walan ḡolo kyaa ken ɔ be dana kegbase yaa weenɛɛ ḡan waa di ya, ¹⁶ te akpaa walan ḡonan de kaa sola neḡ kolo te n yako e nyi, “Wurubuaɛ waa seḡ n wɔle na n ke kyaa nideli,” te n te fa walan ḡonan kpene ken ne hia e ya na won tɔnɔɔ doo la ke man? ¹⁷ Mena ke yaa keleedi mɔ doo. Nyi akpaa ḡolo ta mo ɔ keleedi yɛɛ tom Wurubuaɛ kegyaebii man ya na, na ɔ keleedi kenan be dana tɔnɔɔ ya.

¹⁸ Walan ḡolo waa tale yako nyiaa, “Baale na ban ne lɛɛ Wurubuaɛ di bo te baale mɔ na ban ne yɛɛ nombia kpaakpaa bo.” Sena yaa nyan ke tale yako nyi n te lɛɛ Wurubuaɛ di lee deban ken n bɛɛ yɛɛ kolo kpaakpaa na ke kyaa na Wurubuaɛ kegyaebii ya? Man doo me nombia kpaakpaa ḡan mɛɛ yɛɛ te ḡe kyaa na Wurubuaɛ kegyaebii nɛ, ḡan te mɛɛ mo wola nyi ma te lɛɛ Wurubuaɛ di. ¹⁹ N ne lɛɛdi nyi Wurubuaɛ dokolon kyaa la. Akpaa n ne lɛɛdi mena na dei, mɔna tɔɔse nyi felin̄kumɛɛ mɔ ne lɛɛdi nyi Wurubuaɛ dokolon kyaa la, te ne yeli bee ḡeḡii.

²⁰ Nyan diyin̄te! N ne gyae baa lese wola neḡ nyi akpaa ḡolo bɛɛ mo ɔ keleedi yɛɛ kolo kpaakpaa ya na, ɔ keleedi kenan be dana tɔnɔɔ yee? ²¹ Ɛ tɔɔse de naana Aberaham, won kɔḡala te Wurubuaɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneḡ tenɛɛ ḡon Wurubuaɛ siaman? ḡgba ken ɔ be sɛɛ mo ɔ bu Asiki gyuu nyi waa mo ke deesi fa ḡon Wurubuaɛ doo? ²² ḡgba n naawɔ nyi ɔ keleedi na ɔ nombia ayɛɛsa pou kyawɔ kyɛɛkyɛɛ? Ɔ nombia ayɛɛsa yele la te ɔ keleedi ken seḡawɔ nideli. ²³ Ɔ nombia ayɛɛsa ḡenan yele la Wurubuaɛ nombia ḡan bɔɔ ḡmarase see yenan daale ne kɔḡawɔ ampan nyiaa, “Aberaham lɛɛ Wurubuaɛ di, mena doo Wurubuaɛ lɛɛ e do nyi ɔ nombia tenɛɛ ɔ siaman.” Mena doo te balan baake Aberaham nyi Wurubuaɛ ɔ gyoo. ²⁴ ḡgba ɛ naawɔ?

Wurubuaɛ ne tɛɛ bo walan nombia kpaakpaa ḡan ɔ ne yɛɛ ne doo te ɔ ne lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneḡ tenɛɛ, na ɔtenate keleedi kaagen doo ya.

²⁵ Mena ke te futooli alo ḡon bɛɛ baake e nyi Rahabo nɛ, ɔ nombia ayɛɛsa yele la te Wurubuaɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneḡ tenɛɛ ḡon Wurubuaɛ siaman. Nawolo nyi Rahabo lɛɛ balan ban Iseraetena be kyaa kpila nyi baa gyuu ka deke kɛɛ Gyeriko donɔɔ ken dinɔɔ nɛ ḡoolale, te ɔ wola wɔ gbɛɛ wɔle daale te be yeuwɔ lee Gyeriko donɔɔ kenan man ken be te nyin̄ wɔ kyan ya. ²⁶ Mena ken akpaa weesɛɛ be doo walan man ya na ɔ yɛɛ walan deyeḡe e nɛ, mena ke te akpaa ḡolo dana keleedi te ɔ bɛɛ mo ke yɛɛ tom ya na, na ɔ keleedi kenan mɔ ta yem.

3*Do n laakem deḡon*

¹ Me tebia, ɛ na yeli ɛ man balan burum sia keyɛɛ nyi ɛ ka bese Wurubuaɛ nombia wolala ya. Nawolo nyi ɛ gyen nyi deban ken Wurubuaɛ waa di de nombia na, daa wolala ban wui nombia kedi gyae ke yɛɛ don̄ kela balan akan ban. ² De popou ne yale gbɛɛneḡ burum man agbaatee agbaatee. Nyi akpaa ḡolo kyaa ken ɔ te yɛɛ ta nombiikum daale lee ɔ kekolosi man see ya na, kenan na walan ḡonan nombia doo na ke gbɛɛ te dukum be doo ɔ man ya. Kenan na nawolo baa nyi walan ḡonan ne tale tela ɔ wose nideli.

³ Ɛ yela dɛɛ mo nombii ken dɛɛ wolo nɛ mo maa na dɛɛkyɔḡ. Nyi akpaa ḡolo ne gyae nyi dɛɛkyɔḡ ke nyii ɔ dei na, ɔ na mo ḡmelen̄ do e ɔ nɔɔman. Kei ne yeli ɔ ne tale wɔḡee e gyuu botɔɔ ken ɔ ne gyae. ⁴ Yaa ɛ yela dɛɛ bese mo ke maa na degbele dinaa ken ke gyakaa lon̄ doo nɛ. Ken na mena ken ka keereɛ te felin̄ dinaa ne tɛɛse na ke koran̄ nɛ, kolobii peperee daale te saare ḡon na mo kikii ke gyuu botɔɔ ken ɔ ne gyae. ⁵ Mena ke te deniwalan̄ laakem mɔ doo. Ke yɛɛ kolobii peperee ke deniwalan̄ wose man, mɔna ke dana nɔɔdon̄. Ɛ kɛɛ mena ken boalan̄bii peperee ne tale yela laa dinaa

dinaa ne kpaapou. ⁶ Deniwalaŋ laakem mo yee ngba boalaŋ ne. Ke yee deniwalaŋ wosenaane yenaŋ daale ke mona teelee kei doo nombiakumee pou doe ke man. Ke gyae ke tale yela deniwalaŋ kekyaabii man pou kewolee. Ke gyae ke tale yela deniwalaŋ wose ke yoi e ngba o doe boalaŋ man ne. Mena boalaŋ kei lee obonsam gyaŋ.

⁷ Balaŋ ne tale yokose wonembia burum ngba gyebuse, na wonembia baŋ bee tuu be toose doo, na loŋ man wonembia pou ne. Bee yeli be dinoo ne kyeekee na baa tale kyaa denibalaŋ man. ⁸ Mona laakem doo nolo bee tale yokose ke ya. Ko dana kekyaŋ ya te ke yee ngba tee kum ne.

⁹ De noo te dee mo lese de Gbengyoo na de kya Wurubuaare yele. Mona keŋ ke te dee mo falaa de tebia denibalaŋ baŋ Wurubuaare be yee wo ngba non gbagba dinoo ne. ¹⁰ Mena noodokolon keŋ ke man te akelegyi na kefaala pou na lee. Me tebia, tekaboena nyi deekon mena ya. ¹¹ Loŋ kpaakpaate na loŋ kum be gyae ke tale lee ditiribuŋ dokolon man ya. ¹² Me tebia, mango dan be gyae ke tale se paya bia ya, te dukutu dan mo be gyae ke tale se mango bia ya. Mena mo te ditiribuŋ dokolon be gyae ke tale fa loŋ kpaakpaa na loŋ kum ya.

Nyansa keŋ ba lee Wurubuaare gyaŋ

¹³ Amote danaana nyansa e man te o gyen nombia? Kaboena nyi mena walaŋ nonaŋ waa lese o dinoo kpaakpaate wola. Akpaa otenate de yokose o wose lee o nombia kpaakpaa keyee man na, gyae kawola nyi o dana nyansa ampaŋ. ¹⁴ Mona nyi akpaa e dana sibiikum te e bee gyae nyi nolo ke dee kpu na non ya na, kenan na tekaboena nyi ya wola e wose nyi e dana nyansa ya. Nyi n dana mena dinoo kei te n see n na wola n wose na, na nawolo baa nyi n te bee anokoare keŋ. ¹⁵ Mena nyansa kenan ta lee Wurubuaare gyaŋ ya. Ke yee teelee kei doo nyansa ke te ka lee deniwalaŋ agyuen kum man. Mena nyansa kenan yee obonsam nyansa ke. ¹⁶ Nawolo nyi akpaa balaŋ sia ne yee be tebia aboo doo te bee gyae mo bo nyi

baagen wui ke de na, kenan na anmaaren na nombiakumee kamase gyae ke doo be man deban kamase.

¹⁷ Mona nyansa keŋ ba lee Wurubuaare gyaŋ ne doo, ayimee be doo ke man ya. Mena nyansa kenan ne fa wosefeeren te kee yeli walaŋ ne yokose o wose te o ne yee woe fa balaŋ. Kee yeli nolo ne wii o doo waranase deban kamase, te o ne yee nombia kpaakpaa mo. Mena nyansa kenan bee yeli nolo ke kee walaŋ siaman ya, te ne yeli o ne di anokoare mo. ¹⁸ Balaŋ baŋ bee gyae wosefeeren gbee ne, deban kamase na bee kyoo be tebia na baa ta wosefeeren man. Be yee mena na bee naa nyi deeli na lee kpene keŋ bee yee ne man. Na yee yaa ngba be duu kolobii daale baa balaŋ benan konoose man ne. Kenan wole na bee naa nyi kpene keŋ booo duu ne, kolo kpaakpaa ta lee balaŋ baŋ dinoo man kon ngba deeli keyee ne.

4

E mo e kpene kamase fa Wurubuaare

¹ Won na moona yoo na kalese nombia kon ya nsana? Na lookum keŋ doo e man te ke dana non kee wonnee gyu kon ne, na moona yoo na kalese nombia kon ya nsana yee? ² E sia ne yee keŋ e ne gyae aboo mona e bee nyin na ya. Mena doo e na koe balaŋ te e sia ne yee balaŋ aboo doo mona e bee nyin kpene keŋ e ne gyae ya. E ne kale te e ne yoo na donja mona e bee nyin aboo nan e ne gyae ya, nawolo nyi e bee sola Wurubuaare ya. ³ Akpaa e sola Wurubuaare koran na e bee nyin na ya, nawolo nyi e bee mo agyuen kpaakpaa sola ya. E na sola e aboo nan bo na emee gbagba ka mo di e kegyaebii man. Mena doo te e bee nyin na ya ne.

⁴ E yee yaa ngba ala baŋ booo lee be baala wole ne, nawolo nyi e bee di anokoare fa Wurubuaare ya. E ba gyen nyi akpaa nolo de yeli teelee kei doo aboo kegyae de di o nyee na, nawolo baa nyi o ne kola Wurubuaare yee? Mena doo nyi akpaa nolo de yeli teelee kei doo aboo de di o nyee na, na o ta bese Wurubuaare kolare. ⁵ E te wolee nyi Wurubuaare nombia anmarasen see nan yakowo yenaŋ

daale nyi, “Wurubuare felin non o ba mo do de man ne o ne yoo daaworo?” Yaa e gyen nyi o yako mena nombia nenan bo yakaa? ⁶ Wurubuare ta mo o beree boele daa nideli. Mena doo te o nombia anmarasen see nan besewo yako yenan daale bela nyiaa,

“Wurubuare ne bee balan ban bee wola ba wose ne,
mɔna o na mo o beree boele ban bee yokose ba wose ne.”

⁷ Mena doo e yokose e wose fa Wurubuare. E sen tia obonsam, na waa yeu lee e gyan. ⁸ E tuu benaa Wurubuare, na non mo ke tuu benaa non. Emee nombiakumeyera, e lese e nyinmaase lee e nombiakumee man. Emee ban ya agyuense ne yee non ala ala ne, e lese nombiakumee lee e konose man na e ke nyin konose kpaakpaa. ⁹ E nyii weelen nideli lee e nombiakumee doo, na dokpokpo ke kyan non na e ke wii. E yela e bonese ka bese kewii, na e gyon kedi ken ka bese nan. ¹⁰ E yokose e wose fa de Gbengyoo Wurubuare, na waa gyina non siaman.

E na wolee donja ya

¹¹ Me tebia, e na tee wolee donja ya. Nyi akpaa nolo de kolosi nombiikum gyakaa o doo nolo doo yaa o bu o e foo na, kenan na nawolo baa nyi o ne kolosi nombiakumee tia Wurubuare mmaraa te o ne bu ke foo mo baa. Na o bee tekaa di mmaraa kenan doo baa ya, te o ne kee o wose nyi o dei kela mmaraa ken. ¹² Wurubuare waagen yena walan non o ne fa mmaraa te o ne di balan nombia. Non waagen ne gyaela waa tale lee balan nyee, te non ne gyaela waa tale wolee ba woya mo kekpaakekpa. Te nene nyan yena amote non nyan ne di n doo nombia bu e foo?

E na gyo e konoo kyoo doo ya

¹³ Emee ban e koro na e ne gyo e konoo yako nyi “Gyen yaa kyoo dee koro gyu donoo kei yaa donoo daale man, na de kaa kyaa botoo kulutoo na dee di kebu gyae koba” ne, e tei me man nideli. ¹⁴ E ne yako mena, mɔna e ba gyen kpene ken gyae ke kon e doo kyoo gba ya. E gyen e nyeedon

kedoobii? E yee ngba debunta ne, koo ne kyare ya na ka te naalaa. ¹⁵ Kpene ken kaboena nyi yaa yako yena nyiaa, “Akpaa Wurubuare de see te de kyaa nyeedon man na, dee yee kpene kei yaa kedoo kei.” ¹⁶ Mɔna e ne gyina e wose adido te e na wola e wose. Mena wose kawola kenan yee dukum ke. ¹⁷ Mena doo nyi walan kamase non o gyen nombii kpaakpaa ken kaboena nyi waa yee, te o te yee ke ya na o te yee dukum.

5

Gyemisi kekolosi fa kobatena

¹ Nene e tei man emee ban e dana e wose ne. E wii na e ke di walanja nideli, nawolo nyi kayeyee dinaa daale gyae ke kon e doo. ² E koba nan e dana ne pou te wolee, te paapaase mo te wolee ya aboo nan pou e dana ne. ³ E koba yayam na e koba wolom aboo nan e ba mo weese ne pou te doo kandorse. Kei ne gyae la kawola nyi ampan e te yee dukum Wurubuare siaman. Mena ken kandorse nan be wolee aboo nan ne, mena ke te e wosenaane mo gyae ke wolee ngba mena ken boalan ne wolee aboo ne. Nene ken teele kei ne gyu ko oto ken Wurubuare waa di walan kamase nombia na, kente e ne yilaa aboo see fa e wose? ⁴ Balan yee tom e woose man fa non mɔna e bee e te to wo kom ya. E nyii mena ken bee mutii. Balan ban boo kyoo non te e be keree e woose man weene ne, be kewii te lii de Gbengyoo Wurubuare don pou nyee non gyan. ⁵ Deban ken e kyaa teele kei doo ne, e wose te fee non te emee gbagba kegyaebii mo te e ne yee. E te di weene kpaakpaa nyinan doo nun e ne daa Wurubuare nombia kedi wee ken, ngba wonembu ne dii doo nun daa wee ken baa ko e ne. ⁶ E buu balan ban be nombia tenne Wurubuare siaman ne foo te e koe wo. Mɔna ba te yee nombiikum kamase ya te be ta koro sen tia non lee gbete kamase man gba nyi e na yee e kegyaebii ya.

E nyin konoo

⁷ Mena doo me tebia, e nyin konoo kelii wee ken de Gbengyoo Yesu waa bese kon

nε. Ε κεε mena kenj wɔɔfarale ne nyinj konɔɔ gyeki kelii debanj kenj waa nyinj abɔɔ kpaakpaa lee ɔ wɔɔman nε. Ɔ ne nyinj konɔɔ gyeki ɔga gyangbate na ɔga ɔtomante ke ηεε do ɔ weenεε, te ɔ ne nyinj konɔɔ gyeki kelii debanj kenj ɔ weenεε ηan na bee. ⁸ Lee mena dɔɔ εmεε mɔ ε nyinj konɔɔ na ε ka senj kenkenj, nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu ka bese kɔnj kenj ta benaa. ⁹ Me tebia, ε na toronj na dɔnja ya, na mena ya na Wurubuare waa di ε nombia na waa bu ηon fɔɔ. Ε κεε, walanj ηon waa di de nombia nε, ɔ kekɔnj ta benaa.

¹⁰ Me tebia, ε tɔɔse Wurubuare akpenkpenjyɔɔra banj bɔɔ naa diyem, lee mena kenj bɔɔ kolosi de Gbenjyoo Wurubuare nombia ηan dɔɔ nε. Na ε ke kasee mena kenj bɔɔ nyinj konɔɔ senj kenkenj be kayeyεε man. ¹¹ Balanj banj bɔɔ nyinj konɔɔ senj kenkenj naa diyem kelii ɔto nε, banj na nyeebam. Ε yela dεε mo nombia kenja maa na balee ηon bεε baake e nyi Gyobo nε. Ε nyii mena kenj ɔ be nyinj konɔɔ senj kenkenj debanj kenj ɔ doo kayeyεε man nε. Ngba ε naa mena kenj de Gbenjyoo Wurubuare be tɔ e kom kpaakpaate te ɔ be yeli be yεε e gyonj ɔ kaale kenj ɔto na? Kei nawolo baa nyi de Gbenjyoo Wurubuare dana wɔe te ɔ ne wii balanj waranjase.

¹² Me tebia, nombii kenj mεε gyae ε ka gyenj nideli yena nyiaa, ε na kanj ntam ya. Ε na kanj adido yaa tεεle yaa kolo daale ntam ya. Nyi nombii kaboena nyi ya sεε nyi “Ayi” na, ε sεε nyi Ayi, te akpaa ke kaboena nyi ya bεε nyi “Koa” na, ε bεε nyi Koa. Ε yεε mena na wee kenj Wurubuare waa di balanj nombia na ɔ be gyae waa bu ηon fɔɔ ya.

Ε fane na ε lεε di

¹³ Akpaa ε man ηolo ne naa diyem na waa fane fa Wurubuare. Akpaa ε man ηolo wose de fεε e na waa kpεε nɔɔnej lese Wurubuare yele. ¹⁴ Akpaa ε man ηolo na wee na waa baake Kristotena kegyiise na be kaa fane fa e, na baa tiu e nunj de Gbenjyoo Yesu yele man. ¹⁵ Nyi akpaa ba mo keλεεdi fane na, kawεete ηon waa nyinj kawee kekyɔ. De Gbenjyoo Yesu waa kyɔ e kawee na ɔ wose ke yεε e

donj. Nyi akpaa ɔ yεε nombiikum daale bo koranj na, waa mo ke kyεε e. ¹⁶ Mena dɔɔ ε lese ε nombiakumεε ηan ε ne yεε tia dɔnja ne yako dɔnja, na ε ke fane fa dɔnja na Wurubuare ke nyinj kyɔ ηon ε kawεese. Walanj ηon ɔ gbεenenj tenεε Wurubuare siaman nε, ɔ kefane dana nɔɔdonj te κεε yεε tom mɔ nideli.

¹⁷ Ε yela dεε mo nombii kei maa na Wurubuare dekpεnkpenjyɔɔre ηon bεε baake e nyi Elaegya nε. Ɔ yεε deniwalanj e ηgba daa nε. Ɔ fanewɔ nideli lee ɔ konɔɔ man nyi ɔga na ηεε ya, te ampanj ɔga senjawɔ tεεle kenanj dɔɔ kulutoonenj atooro na yale. ¹⁸ Kenjte ɔ besewɔ fane bela te ɔga ηon torowɔ, te tεεle kenanj besewɔ dee weenεε bela.

¹⁹ Me tebia, gyae ke tale kɔnj nyi ε man ηolo waa yo gbεε lee Wurubuare gbεε kenj ka tenεε nε man, na ηolo ka besena e kɔnj gbεε kenanj man. ²⁰ Ε tɔɔse nyiaa, nyi akpaa ηolo da besena walanjkum lee ɔ gbεε kum man na, na mena walanj ηonanj te lεε walanjkum ηon nyee lee yenj kekpaakekpaa kenj man. Kei gyae ke yela Wurubuare ka mo nombiakumεε burum ηan ɔtenate be yεε nε kyεε e.

Tone gyangbate kenj Pita be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Pita non me yee Yesu Kristo kpilale e ne gyan. Mee nmarase kei mee yelee emee banj Wurubuaere ba lese yee o balan, te e be yaasee gyu ka bese njoola Pontuse na Galatia na Kapadosia na Esia na Bitinia teesele man ne. ² De kya Wurubuaere wulaa bakewo see leenanj gyangba gyangba kenj nyi waa lese non yee o balan. Non tee la o felinj non doo lese non, te o desina non see njgba non gbagba o balan ne, na e ka som Yesu Kristo. Na Yesu Kristo ka mo o fatabo faafo e nombiakumee pou leki, na e ka bese balan banj ayimee be doo e wose man ya Wurubuaere siaman. De Gbenjgyoo Wurubuaere waa mo o beree kenj boele non nideli na waa fa non wosefereen.

Loo kegyakaa kpaakpaate

³ E yela dee lese de Gbenjgyoo Yesu Kristo o kya Wurubuaere non ye. Non wii na de waranjase nideli, mena doo te o teewo Yesu Kristo kefonj lee yenj man kenj doo fa daa nyeedonj wole. Mena nyeedonj wole kei doo te de dana loo kegyakaa kekpa nyi waa gyusu daa lee yenj man wee daale. ⁴ Mena doo de loo gyakaa nyi dee nyinj aboo kpaakpa nyan Wurubuaere be desina see o balan adido ne. Mena aboo kenja yee aboo njan njoo gyae na ke wolee ya, te njoo gyae na ke po mo ya. Ne gyae ke doo na kedoo bii kekpaakekpa. ⁵ Lee e keliedi doo Wurubuaere ta mo o donj o ne gyee non na kolo be nyinj yee non ya, kelii debanj kenj teele kei gyae ke gyu ko oto. Wurubuaere wulaa bakewo see nyi, waa lese mena kenj waa lee balan nyee ne wola mena debanj kenanj man.

⁶ Mena doo kaboena nyi yaa yela mena nombia kenja ke yee non gyonj. Mona debanj kei doo n te yee ya na e kena diyem debanj kyomii, nawolo nyi baa keese non kee lee gbeneenj burum man. Mona e toose nyi mena kekeesekee kei be gyae ke kyare ya na ka te koj oto. ⁷ Kekeesekee kenja ne koj bo e doo na ka lese e keliedi

dinoo kenj ka kela koba yayam gba ne wola. Koba yayam gba koranj pe baa naa ke dinoo gbagba na, bee do ke bo boalan man. Kenanj wole koranj na kee tale wolee. Te n kee na Kristotena keliedi ne hia kela koba yayam. Nyi e keliedi yee anokoare te e senj ke man kenkenj na, wee kenj de Gbenjgyoo Yesu Kristo waa lese o wose wola balan pou ne, Wurubuaere waa do non noo fa non karanj na waa yela e ka bese gyoorobia.

⁸ E te naa ta de Gbenjgyoo Yesu na e sia ya, mona e ne gyae e. Kenj na kenj e bee naa e na e sia debanj kei koranj ya ne, e ne lee e di te gyonj kenj ke tanj keyako ya ne doo e man. ⁹ Nawolo nyi nyeekelee kenj doo e be kaa lee Wurubuaere di ne e ne nyinj ke.

¹⁰ Wurubuaere akpenjkenjgyooora banj boo yako Wurubuaere beree kenj waa mo boele non wose man nombia see ne, yase be sia bukitii tona, keo ne man nideli na baa gyenj nyeekelee kei wose man nombia nideli. ¹¹ Kristo felinj non o doo Wurubuaere akpenjkenjgyooora banj man ne, yako na wo mena kenj Kristo waa naa diyem pena o kaa nyinj gyoorobiiri na obuo. Mena doo be yee kakyenj gyoo nombia njan man na baa gyenj debanj kenj mena nombia kenja gyae ke koj, na gbee kenj man ne gyae ka mo koj. ¹² Wurubuaere lesewo wola wo nyi nombia njan bee yako ne te yee fa banj gbagba ya, mona ne yee fa balan banj baa koj be wole ne. Mena balan benanj yena emee banj e ne nyii nombia kenja ne. Nombia njenanj yena nyeedonj nombia njan balan ne tee Wurubuaere felinj non o be kpili lee adido ne donj doo kolosi fa non ne. Wurubuaere kpilala banj be kyaa adido ne gbagba koranj gyaewo nideli nyi baa gyenj mena nombia kenja man.

E kyaa kenj ayimee na doo e wose man ya

¹³ Lee mena doo e yela ya agyuenjse ke doo non kyee kyee, na e ke desina e wose na e ke tale yee Wurubuaere kegyaebii. E tela e wose nideli na e ka mo e loo pou gyakaa Wurubuaere beree kenj waa mo boele non wee kenj de Gbenjgyoo Yesu

Kristo waa bese kōŋ bela nē dōo. ¹⁴ Ken ε yēē Wurubuarē bia gbagbawō te ε ne nyii ɔ dei nē dōo, ε na bese ε wōle gyu ke yēē abōo ŋan ε be yēē gyangba ken ε ba gyeŋ Wurubuarē nē ya. ¹⁵ Ε tōose nyi Wurubuarē ŋon ɔ be baake ŋon kōŋ ɔ gyan nē, ɔ yēē walaŋ ŋon ayimēε be doo ɔ man ya. Mena dōo kpene kamase ken ε ke yēē na, ε kēε nyi ayimēε na doo ke man ya. ¹⁶ Wurubuarē nombia aŋmaraseŋ see ŋan yakowō yenaŋ daale nyiaa, “Wurubuarē kpa ε na yeli ayimēε ke doo ε wose man korakora ya, nawolo nyi ayimēε be doo me man ya.”

¹⁷ Ε ne fane na ε ne baake Wurubuarē nyi de kya. Ŋon Wurubuarē ne diina walaŋ kamase nombia ŋgba mena ken ɔtenate nombia ayēesa doo nē. ɔ bēε kēε ŋolo siaman pēte ɔ ne di ɔ nombia ya. Mena dōo debaŋ ken ε kyaa tēεle kei dōo ŋgba ŋōla nē, ε mo obuο fa ŋon Wurubuarē. ¹⁸ Nawolo nyi ε gyeŋ kpene ken Wurubuarē ba mo tō kom lēε ŋon, te ε be nyiŋ ε wose lee nombiakumēε ŋan ε be kasee lee ε naanao gyan nē man. Na kōba yayam yaa kōba wolom ŋan ne wōlēε nē te ɔ moowō lēε ŋon ya. ¹⁹ Mōna Yesu Kristo fatabo ken ke dana koya doŋ nē te Wurubuarē moowō tō ε nyeeman kom. Yesu Kristo kei yēε ŋgba nambu ŋon ayimēε kamase be doo ɔ wose man ya te bōo mo deesi nē. ²⁰ Pēte Wurubuarē ke yēε tēεle kei nē, na ɔ taŋ ke wulaa lese Yesu Kristo see nyi waa kaa yeŋ lēε daa wee daale. Mōna emēε dōo te ɔ lese e wola debaŋ ken tēεle kei ne gyu kō ɔto nē. ²¹ Lee ŋon Kristo dōo te ε lēε Wurubuarē ŋon ɔ be gyuusuu e lee yeŋ man te ɔ ba lese e yele nē di. Mena dōo te ε kelēedi na ε loo pou gyakae Wurubuarē dōo nē.

²² Ma gyeŋ nyi ε ne di nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbēε nē dōo te ε ne gyae ε tebia Kristotena mō nideli, mena dōo ayimēε kamase be doo ε man ya. Nenēε dōo, ε kēε na ε ke gyae dōŋa nideli lee ε konōose man. ²³ Nawolo nyi Wurubuarē ta lola ŋon wōle. Mōna na deniwalan ŋon ɔ be gyae waa kyaa kekpaakekpaā ya nē dōo te ɔ tēεwō lola ŋon wōle ya. ɔ tēε ŋon Wurubuarē nombia ŋan ŋe bēε taŋ ya, te ŋe bēε kyēεkee korakora ya nē

dōo lola ŋon wōle. ²⁴ Wurubuarē nombia aŋmaraseŋ see ŋan yakowō yenaŋ daale nyiaa,

“Walaŋ kamase yēε ŋgba ŋale nē,
te ɔ gyoorobiiri mō pou yēε ŋgba ka
kyenkyenkōose nē.

Ŋale ken na yem na ka kyenkyenkōose
ŋan mō te kpiisi yala.

²⁵ Mōna de Gbengyoo Wurubuarē nombia
ŋan dōo

ŋan kyaa kekpaakekpaā.”

Nombia ŋenaŋ yena nyeedoŋ nombia ŋan
bōo kolosi fa ŋon nē.

2

¹ Nenēε be ta lola ŋon wōle. Mena dōo ε lese nombiakumēε kamase lee ε kekyaabii man. Ε na dii akereε bela ya. Ε na yēε nōose ala ala ya. Ε na yeli ε sia keyēε balan abōo ya. Ε na wōlēε balan yela lee gbēε kamase man ya. ² Mōna debaŋ kamase na ε yela Wurubuarē nombia ŋan ŋaagenj ke gyō ŋon loo, ŋgba mena ken dide loŋ ne gyō biikyaa loo nē. Akpaā ε yēε mena na gyae ke yela ε ka bee ε kelēedi ken man nideli, na ε ke nyiŋ nyeedoŋ kekpaā ken. ³ Ε yela ε loo ke gyakaa mena nombia kenja dōo debaŋ kamase, nawolo nyi emēε gbagba te naa nyi de Gbengyoo Yesu Kristo dana wōe nideli.

⁴ Mena dōo ε tuu benaa de Gbengyoo Yesu Kristo, nawolo nyi ŋon yena nyeedoŋ pou nyee. ɔ yēε ŋgba boe ken deni maara ne kēε ke nyi kōo taŋ tōnōo ya nē. Mōna Wurubuarē ŋon ɔ ba lese e nē siaman na, ɔ dana tōnōo nideli. ⁵ Emēε mō te nyiŋ nyeedoŋ. Ε yēε yaa ŋgba boya ŋan Wurubuarē ba mo ɔ ne ma ɔ deni dinaa ken nē, te ε bese ɔ saese na ε ke ta Yesu Kristo dōo fa e kedi ken na gyoo ɔ sia. ⁶ Nawolo nyi Wurubuarē nombia aŋmaraseŋ see ŋan yakowō yenaŋ daale nyiaa,

“Wurubuarē kpa ε kēε,
me ta mo boe kpaakpaate daale
mēε see deni mokōo Gyerusalem
donōo man.

Maŋ lese na e,

mena dōo walaŋ kamase ŋon

o læ e di na desɛŋ be gyae ke kyan e ya.”

⁷ Emɛɛ ban ɛ ne læ e di nɛ dɔɔ ɔ dana tɔnɔɔ fa ŋon, mɔna balan ban bɔɔ bɛɛ e nɛ dɔɔ ba te yeli Wurubuarɛ nombia ŋan ɔ be ŋmarase see nɛ te kaa yɛɛ ampan. Nombia ŋenan yena nyi,

“Boe keŋ deni maara be bɛɛ ke nɛ,
keŋ bese la kaa yɛɛ boe keŋ
kɔɔ kyan deni keŋ seŋ keŋkeŋ.”

⁸ Wurubuarɛ nombia anmarasen see ŋan besewɔ yako yenan daale bela nyiaa,

“Boe kei dɔɔ te balan baa gyɔ nae kpanɛ.
Mena boe kenan dɔɔ ke te balan baa sarakee yala.”

Kpene keŋ dɔɔ te baa sarakee ke dɔɔ yala yena nyi ba te bɛɛ Wurubuarɛ nombia ŋan. Wurubuarɛ wulaa yakowɔ lee gyanɔba gyanɔba keŋ nyi be fareba kenan.

⁹ Mɔna emɛɛ dɔɔ, emɛɛ yena balan ban Wurubuarɛ ba lese nɛ. Emɛɛ yena ɔ saese na ɔ gyoorobia. Emɛɛ yena balan ban Wurubuarɛ ba lese te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose. Emɛɛ yena Wurubuarɛ balan gbagba ban. Ŋon lesena ŋon na ɛ ke nyin kolosi ɔ nombia dinaana ŋan ŋɔɔ tan keyako ya nɛ fa balan. Ŋon lesena ŋon lee ditɛŋtɛ man kɔŋ ɔ keŋmanɛɛ dinaa keŋ man. ¹⁰ Gyanɔba keŋ na nafɔ ɛ te yɛɛ Wurubuarɛ balanwɔ ya, mɔna nenɛɛ dɔɔ ɛ te kaa bese ɔ balan gbagba. Gyanɔba keŋ na Wurubuarɛ te wii ɛ waranase ya, mɔna nenɛɛ dɔɔ ɔ te kaa wii ɛ waranase.

¹¹ Me tebia kpaakpaa, ɛ tɔɔse nyi ɛ yɛɛ ŋɔɔlawɔ te ɛ be gyae ɛ ke kyaa tɛɛle kei dɔɔ kekpaakekpa ya. Mena dɔɔ mɛɛ waase ŋon bo nyiaa, ɛ lese ɛ wose lee ɛ wosenaane lookum keŋ ne wɔŋee ŋon wee na wee nɛ man. Nawolo nyi mena abɔɔ ŋenan be gyae ke yela ɛ ke tale yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii ya. ¹² Keŋ ɛ kyaa bom na balan ban ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ dɔɔ, ɛ yela ɛ kekyaabii ke yɛɛ loo. Nyi akpaa be yako gba nyi “Kristotena kewɔ yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ” na, ɛ yela baa naa abɔɔ kpaakpaa ŋan ɛ ne yɛɛ nɛ na deban keŋ Wurubuarɛ waa bese kɔŋ kaa di balan nombia na, baa nyin lese ɔ yele.

Ɛ yɔkɔse ɛ wose fa ɛ siamantena

¹³ Ɛ yɛɛ balan ban ɛ silana de Gbenɔgyoo Yesu Kristo, mena dɔɔ ɛ yɔkɔse ɛ wose fa balan ban pou bee di don tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Ɛ mo obuo fa gyoo dinaa ŋon ɔ ne di don walan kamase dɔɔ nɛ. ¹⁴ Mena mɔ te ɛ mo obuo fa balan ban gyoo dinaa ŋon ba lese wɔ nyi baa wɔŋ nombiakumɛɛyɛɛera denɛle, na baa keɛɛ balan ban bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuarɛ kegyaebii yena nyi yaa yɛɛ nombia kpaakpaa lee ɛ kekyaabii man. Akpaa ɛ yɛɛ mena na balan ban bɔɔ gyeŋ kolo ya te bɛɛ wɔɛɛ ɛ yele nɛ, be gyae baa nyin nombiikum daale kolosi lee ɛ wose man ya. ¹⁶ Ɛ kyaa ŋgba balan ban be kyaa ba wose dɔɔ nɛ. Mɔna ɛ na yeli ɛ wose dɔɔ kekyaa kenan ke fa ŋon gbɛɛ na ɛ ke yɛɛ nombiakumɛɛ ya. Ɛ kyaa ŋgba balan ban bɛɛ som Wurubuarɛ nɛ. ¹⁷ Ɛ mo obuo fa walan kamase, na ɛ ke gyae ɛ tebia Kristotena ban mɔ. Ɛ yela Wurubuarɛ keyee ke doo ɛ man deban kamase, na ɛ ka mo obuo fa ɛ gyoo dinaa ŋon.

¹⁸ Emɛɛ ban ɛ kyaa balan gyan nɛ, ɛ yɔkɔse ɛ wose fa ɛ gbenɔgyoona na ɛ ka mo obuo fa wɔ nideli. Na ɛ gbenɔgyoona ban be dei te ba wɔɛ nɛ baagen te ɛ ke yɔkɔse ɛ wose fa ya, mɔna kaboena nyi yaa yɔkɔse ɛ wose fa ɛ gbenɔgyoona ban be dana akpanyanɔnyan mɔ nɛ. ¹⁹ Nyi akpaa walan ŋon ɔ loo gyakaa nyi waa yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii de naa diyem keŋ nafɔ tekaboena nyi waa naa ya te ɔ tale seŋ ke man keŋkeŋ kelii ɔto na, Wurubuarɛ waa hiraa e. ²⁰ Akpaa nyi ɛ man ŋolo de yɛɛ kolo kum te bee tuku e te ɔ nyin konɔɔ seŋ læ ɔ ketuku kenan pou na, wɔŋ dɔɔ te kaboena nyi baa keɛɛ e? Mɔna akpaa n nombia kpaakpaa keyɛɛ dɔɔ te n ne naa diyem te n nyin konɔɔ seŋ ke man keŋkeŋ kelii ɔto na, kenan na Wurubuarɛ waa hiraa neŋ. ²¹ Mena nombia keŋa dɔɔ te Wurubuarɛ baake ŋon nyi ɛ kaa bese ɔ balan, nawolo nyi Kristo gbagba mɔ naa diyem ɛ dɔɔ. Ɔ yɛɛ mena see ŋon na ɛ ke nyin kasee e na ɛ ke sila ɔ nawɔɔ.

²² “Ŋon Kristo te yɛɛ dukum daale ya,

te ηolo mo te nyii dekara nombii daale mo lee o nooman korakora ya.”

²³ Deban ken booo tee e ne, o ta tee ηolo to kom ya. O naa diyem mona o te falaa ηolo ya. O moo o sia bo gyakaa Wurubuare ηon o ne di nombia na ke gbεε ne doo.

²⁴ Non Yesu Kristo gbagba lee na de nombiakumεε pou seele deban ken booo gyo e mataa opanjan doo ne. Na ke yela dee nyin da wose lee de nombiakumεε pou man, na dεε kyaa Wurubuare kegyaebii man. Kristo gyamεε ηan o be nyim ne doo te de nyinja kawee kekyo. ²⁵ Gyanjba ken na nafa e yεε ηgba namense ban booo yoo ne. Mona nenεε doo e ta bese kon e silana e Gbenjyoo ηon o ne keε e doo ηgba namensekelere ne, na kolo kum kamase be yεε ηon ya.

3

Ala na be baala

¹ Emεε ban e yεε ala yalalawo ne, kaboena nyi yaa yokose e wose fa e baala. Akpaa e yεε mena na, e dinoo gyae ke yela e baala ban booo ne lee Wurubuare nombia ηan di ya ne, ke kyεεke ba agyuen na be kaa lee Kristo di ken ta tekaa yεε nyi e ka mo e noo yako wo nombii daale ya. ² Nawolo nyi e baala ban baa naa e dinoo kpaakpaa ken e dana, na mena ken e ne bu Wurubuare nideli ne. ³ Na aboo ηan e ka mo desina e wose ηgba nyee ya ke desina, na koba yayam aboo kado na aboo kpaakpaa nyinjan kado ne gyae la ke yela e ke yεε kyeo ya. ⁴ Mona e yela e dinoo gbagba ken ka lese e kyeo wola. Ken yena konoo kennyin na wose keyokose. Kei yena kyeo ken ke beε woleε ya te keε gyoo Wurubuare sia mo. ⁵ Nawolo nyi mena te gyanjba ala ban booo mo be loo pou gyakaa Wurubuare doo ne, moo be dinoo lese ba kyeo wola. Be yokose ba wose fa be baala. ⁶ Mena te alo ηon beε baake e nyi Saara ne mo yεεwo. O nyii o baale Aberaham dei te o baake e nyi o gbenjyoo. Mena doo akpaa e yεε nombia kpaakpaa deban kamase te e te yee kolo ya na, emεε mo ta bese o bia.

⁷ Emεε baala yalala mo, mena mo te akpaa emεε na e weela kyaa na kaboena nyi yaa wii be waranase na e ke nyin konoo fa wo, nawolo nyi ban be dana don ηgba emεε ya. E mo obuo fa wo nawolo nyi Wurubuare na mo o bereε ken boele wo ηgba mena ken o na mo boele ηon ne. Akpaa e yεε mena na, kolo be gyae ke to e kefane gbεε ya.

Nombia kpaakpaa keyεε na ka diyem kena

⁸ Me nombii otomante yena nyiaa, e popou e yεε noodokolon. E wii donja waranase na e ke gyae e tebia Kristotena ban mo, nawolo nyi e yεε balan dokolon. E wii donja waranase, na e ke yokose e wose fa donja. ⁹ Akpaa ηolo de yεε nen nombiikum na, na mo dukum to e kom ya. Akpaa ηolo da tee nen na, nyan na tee e to kom ya. Mona nyan sola Wurubuare wosefεeren fa e. Nawolo nyi kei doo te Wurubuare baake ηon, na waa nyin hiraa ηon. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see ηan yakowo yenan daale nyiaa,

“Akpaa ηolo ne gyae nyi o kekyaabii man ke de fa e na waa kyaa gyu siaman na, kenan na kaboena nyi waa tina nombiakumεε keyεε na akεεε nombia kekolosi yela.

¹¹ Kaboena nyi otenate dεε won o wose lee nombiakumεε keyεε man na waa yεε nombia kpaakpaa. Kaboena nyi waa yase o sia gyae wosefεeren gbεε na waa sila ke.

¹² Nawolo nyi Wurubuare sia gyakaa balan ban beε yεε nombia kpaakpaa ne doo, te deban kamase mo na o ne nyii ba kefane.

Mona balan ban beε yεε nombiakumεε ne doo, Wurubuare na lese o sia yela wo.”

¹³ Nyi akpaa e ne yεε kakyen lee e konoo man nyi e ke yεε nombia kpaakpaa na, amote kyaa la ken waa tale yεε ηon kolo kum? ¹⁴ Mona akpaa e naa diyem lee nombia kpaakpaa keyεε doo na, emεε

na nyeebam. E na yee denibalan ya, te e na yeli e woe ke lo non mo ya. ¹⁵ E bu Yesu Kristo nideli lee e konoose man, nawolo nyi o yee de Gbenjyoo e. E doo e wose doo ken nyi nolo de boose non nombii daale lee kpene ken doo te e loo gyakaa Yesu Kristo doo na, e ke nyin tale tiranoo fa otenate. Mona e mo wose keyokose na obuo tiranoo fa otenate. ¹⁶ E mo wose keyokose na obuo tira mena nombia nenan noo, na ke yela e konoo man nombia ke doo non kyeekyee. Akpaa e yee mena na desey gyae ke kyan balan ban bee kolosi nombiakumee lee e dinoo kpaakpaa ken e dana lee Kristo man ne. ¹⁷ Nyi akpaa ke yee Wurubuar e kegyaebii ke nyi yaa naa diyem lee nombia kpaakpaa keyee doo na, ke dei kela ken e kena diyem lee nombiakumee keyee doo. ¹⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo gbagba non dukum kamase be doo o man ya ne, yen dokolon te o yenawo fa daa nombiakumee yera ken o be gyae waa yen bela ya, na waa nyin mo daa benaa na Wurubuar e. Ba koo e, mona Wurubuar e tsewo o felin non doo gyuusu e lee yen man. ¹⁹ Kenan wole na, Wurubuar e felin non yela o gyuuwo ke gyo anokoare nombia nan dekenkpen fa woya ban boo kyan wo to deni ne. ²⁰ Mena woya kewo yena balan ban leenan gyangba gyangba de naana Nowa deban ken, boo bee ba te lee Wurubuar e nombia nan di ya deban ken Nowa ne yae adakaa dinaa ken ne. Wurubuar e nyina konoo fa wo nyi baa kyeekee lee be nombiakumee man mona be bee. Balan kyomii baale ban be yaanole yee balan gyanaara ne gyoo la adakaa dinaa ken man, te Wurubuar e lee wo lee lon ken man. ²¹ Mena lon kei yee yaa ngba Wurubuar e lonkeso ken ne yeli dee nyin nyeedon ne. Wurubuar e lonkeso kei te yee lon ken gyae ke faaf o da ayim ee lee da wose man ya. Mona lonkeso kei nawolo nyi dee sola Wurubuar e bo nyi waa faaf o da ayim ee pou leki na waa fa daa dinoo kpaakpaate. Kei nawolo nyi lee Yesu Kristo kefon lee yen man doo, te walan ne tale mo konoo man nombia kpaakpaa

nyinan kon Wurubuar e gyan. ²² Nene e non Yesu Kristo te lam adido te o kyaa Wurubuar e dunolon doo. Botoo te o ne di gyoori Wurubuar e kpilala, na kpene kamase ken ne di don adido botoo ne doo.

4

E kyaa fa Wurubuar e

¹ Kristo naa diyem tsele kei doo. Mena doo emee mo e yela mena dinoo kenan ke doo e man. Nawolo nyi akpaa nolo de naa diyem mena na, dukum bee tale di don o doo bela ya. ² Mena doo otenate bee tekaa yela tsele kei doo aboo kumee kegyae ke di o doo bela ya. Mona o sia gyakaa bo nyi waa yee Wurubuar e kegyaebii deban kamase. ³ Gyangba ken na e wole e deban yee aboo nan balan ban boo gyen Wurubuar e ya ne yee ne. E yee aboo nkarankaran nan emee gbagba ne gyae ne bo. E yee lookum nyoo solon deese te e yee desey nombia kpu na banee osom nan Wurubuar e ne kole ne. Tekaboe mena, e tina mena aboo kena keyee yela. ⁴ Nene e te doo balan ban ba te yee Kristotenawo ya ne noo, ngba emee na wo bee tekaa yee mena aboo nkarankaran kena bom bela ya ne. Mena doo bee tee non. ⁵ Mona kaboena nyi mena balan benan baa gyen nyiaa, baa kaa sen Wurubuar e siaman na baa tira be nombia nan boo yee ne pou noo. Wurubuar e te desina o wose nyi waa di balan ban be kyaa na be sia, na ban boo yekee pou ne nombia. ⁶ Kei doo te Kristo gyuuwo kekolosi Wurubuar e nombia nan fa balan ban boo yekee ne. Yen ken boo yem ne yee kpene ken Wurubuar e ba mo bu wo foo, ngba mena ken waa bu walan kamase foo ne. Mona Kristo kolosi o nombia nan fa wo, na ba woya ke nyin tale kaa kyaa Wurubuar e gyan kekpaakekpaa.

⁷ Deban ken tsele kei gyae ke gyu ko oto ne ta benaa. Mena doo e yela ya agyuen ke doo non kyeekyee, na e ke kyan e wose na e ke nyin tale fane fa Wurubuar e. ⁸ Kpene ken kela kena pou yena nyi e gyae donan nideli lee e konoose man. Nawolo nyi akpaa e ne gyae donan na, e ke tale mo nombiakumee kyee donan. ⁹ E yee

ηοολale fa dɔŋa nideli keŋ ε na toroŋ ya. ¹⁰ Wurubuare faa ε man walaŋ kamase wa aboo anefaŋ ŋan kpookpoo. Mena dɔɔ ε man walaŋ kamase waa kee keŋ ɔ be nyim ne dɔɔ nideli, na waa mo ke kyɔ ɔ tebia. ¹¹ Akpaa ηolo wui yena Wurubuare nombia ŋan kekolosi na, kaboena nyi waa kolosi Wurubuare nombia bo. Akpaa ηolo wui yena balan kasom na, waa mo doŋ keŋ Wurubuare be fa e ne mo som nideli. Akpaa ε yee mena na gyae ke yela balan ke ta Yesu Kristo dɔɔ lese Wurubuare yele nombia pou man. Ŋon Yesu kaboela na gyoorobiiri na doŋ pou kekpaakekpa. Amen.

Diyem keŋ doo Kristo kesila man

¹² Me tebia kpaakpaa, ε na yeli kayeyee keŋ ε na yeyee ne ke yee ŋon gyakolon ηgba kolo wole daale ne yee na ŋon ne ya. Nawolo nyi mena kayeyee kei ne keese ŋon bo kee nyi ε seŋee keŋkeŋ ε keleedi man. ¹³ Mɔna ε yela ke yee ŋon gyon nyi ε ne naa diyem keŋ Kristo mo be naa ne. Nawolo nyi kei ne gyae la ke yela ke yee ŋon gyon nideli debaŋ keŋ waa kaa lese ɔ gyoorobiiri keŋ debɔɔ ne. ¹⁴ Akpaa balan na tee ŋon lee keŋ ε silana Yesu Kristo dɔɔ na, emee na nyeebam. Nawolo nyi kei nawola la nyi Wurubuare felin ŋon ɔ dana gyoorobiiri ne doo ε man. ¹⁵ ε na yeli baa naase ε man ηolo diyem nyi ɔ yee awudiini e yaa ηmeelate yaa nombiakumeyeyere, yaa ηgba walaŋ ŋon ɔ na mo ɔ noo do balan nombia man ne ya. ¹⁶ Akpaa nyi n yee Kristo baale e dɔɔ te bee naase neŋ diyem na, na yeli ke yee neŋ desoŋ ya. Mɔna fa Wurubuare karaŋ nyi Kristo yele keŋ gyakaa nyaŋ mo dɔɔ.

¹⁷ Debaŋ te lii keŋ Wurubuare waa di balan nombia. ɔ nombia kedi kenan gyae ke fiasεε bo lee Kristotena dɔɔ. Te akpaa waa fiasεε bo lee daa Kristotena dɔɔ na, kenan na woŋ ne gyae la ke koŋ balan ban boo ne lee Wurubuare nombia ŋan di ya ne dɔɔ? ¹⁸ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan yakowo yenaŋ daale nyiaa,

“Akpaa nyi dana doŋ nyi baa lee balan ban

be gbεenenε tenεε Wurubuare siaman ne nyee na, kenan na woŋ ne gyae la ke koŋ balan ban

boo gyenε Wurubuare ya ne, na nombiakumeyeyera dɔɔ?”

¹⁹ Mena dɔɔ balan ban bee naa diyem lee Wurubuare kegyaebii man ne, kaboena nyi baa mo ba wose do Wurubuare ŋon ɔ ne yee kpene kamase ne nyinmaa man, na baa kyaŋ be nombia kpaakpaa keyee keŋ man nideli. Nawolo nyi kpene keŋ Wurubuare de yako nyi waa yee na, keŋ te ɔ ne yee.

5

Pita kekolosi fa kegyiise na tewuleε

¹ Me dana nombii keŋ mee gyae maa mo see emee Kristotena kegyiise ban siaman. Maŋ mo me yee Kristotena kegyia e ηgba emee ne. Me naa mena keŋ Kristo be naa diyem ne na me sia, te maŋ mo maa nyin dekyae kpu na e ɔ gyoorobiiri keŋ man debaŋ keŋ waa bese koŋ ne. ² Mee waase ŋon bo nyiaa, ε kee balan ban Wurubuare ba mo wo do ε nyinmaa man ne dɔɔ nideli, ηgba mena keŋ namensekelere ne kee ɔ namense dɔɔ ne. ε na yeli ke yee ηgba bee ηere ŋon bo ya, mɔna ε yela ka lee emee gbagba ε konoo man ηgba mena keŋ Wurubuare ne gyae nyi yaa yee ne. ε na yee ηgba ε ne yee ke bo mo gyae koba ne ya, mɔna ε yee ke ηgba keŋ ε ne gyae nyi ε ka som Wurubuare nideli dɔɔ. ³ ε na ηere balan ban Wurubuare ba mo wo do ε nyinmaa man nyi yaa kee be dɔɔ ne ya, mɔna ε yela ε nombia ŋan ε ne yee ne ke gyɔ wo loo na baa kasee ηa. ⁴ Akpaa ε yee mena na wee keŋ Yesu Kristo ŋon ɔ yee namensekelere kegyia e ne de kaa bee lee na, kpene keŋ waa mo to ŋon kom ne be gyae ke woleε korakora ya.

⁵ Emee alebia na tewuleε mo, mena ke te kaboena nyi yaa yokoε ε wose fa kegyiise ban. ε popou ε yokoε ε wose fa dɔŋa, nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan yakowo yenaŋ daale nyiaa,

“Wurubuare na seŋ tia balan ban bee gyina ba wose adido ne,

mɔna ɔ na mo ɔ bɛrɛɛ boele ban
bɛɛ yɔkɔsɛ ba wosɛ nɛ.”

⁶ Mena dɔɔ ɛ yɔkɔsɛ ɛ wosɛ na ɛ ka mo ɛ wosɛ do Wurubuare ɲon ɔ yɛɛ don pou Gbɛngyoo e nɛ tɛɛ, na waa gyina ɲon adido ɔ deban kpaakpaate ken man. ⁷ Ɛ mo ɛ nombia ɲan ne takaa ɲon nɛ pou see Wurubuare siaman, nawolo nyi ɔ na gyuen ɛ wosɛ man.

⁸ Ɛ yela ya agyuen ke doo ɲon kyɛɛkyɛɛ na ɛ ke doo ɛ wosɛ dɔɔ. Nawolo nyi ɛ kolare ɔbɔnsam ɲon dɔɲɛɛ ɔ ne kili ɲgba wonembu kum nɛ, ken ɔ ne gyae ɲolo waa kyan tao. ⁹ Ɛ sen kenken ɛ kelɛɛdi man na ɛ ke tɔ e gbɛɛ. Ɛ tɔsɛ nyi ɛ tebia Kristotena ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ mɔ ne naa diyem mena. ¹⁰ Mɔna akpaa ɛ naa diyem deban kyomii na, Wurubuare gbagba waa yela ɛ ka bese sen nideli. Waa do ɲon kakyen na ɛ ka sen kenken. Ʋon yena bɛrɛɛ pou nyee. Ʋon baake na ɲon nyi yaa ta Kristo dɔɔ na ɛ ke nyin ɔ gyoorobiiri ken kyaa kekpaakekpaa nɛ. ¹¹ Ɛ yela dɛɛ lese Wurubuare yele nawolo nyi ɲon te don pou yɛɛ ɔ wui kekpaakekpaa Amen.

¹² Silase kyɔɔ na man te me ɲmarase mena tɔne kei. Ma gyen nyi ɔ yɛɛ Kristo walan kpaakpaate e ken dekara be doo ɔ man ya. Mɛɛ ɲmarase tɔnebii kei bo maa mo do ɲon kakyen, te mɛɛ gyae ɛ ka gyen nyi Wurubuare bɛrɛɛ ken ɔ ba mo boele daa nɛ te yɛɛ dekara ya, mena dɔɔ ɛ sen ke man nideli.

¹³ De tebia Kristotena ban be kyaa Babilɔn donɔɔ man nɛ na do ɲon nɔɔ. Wurubuare lese na ban mɔ ɲgba mena ken ɔ ba lese ɲon nɛ. Mena ke te me bu Maake mɔ na do ɲon nɔɔ. ¹⁴ Ɛ mo Kristo kegyae ken pukaa dɔɲa do dɔɲa nɔɔ. Wurubuare waa fa ɛmɛɛ ban pou ɛmɛɛ na Kristo be yɛɛ nɔɔdokolɔɲ nɛ wosɛfɛɛɛɲɛɲ.

Tone alate kenj Pita be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Simōn Pita non me yee Yesu Kristo tobaale na o kpilale e ne gyan. Mee nmarase ke mee yele emee ban pou e ne lee Yesu Kristo di nideli ngba mena kenj daa mo ne lee e di ne. Mena kelēdi kpaakpaa kei lee Wurubuarē non o gbēnejen tenē ne, na da nyeelēere Yesu Kristo gyan.

² Wurubuarē waa yela e ka gyen non Wurubuarē na de Gbenjyoo Yesu nideli, na ke yela waa mo o bēere boele non nideli na waa fa non wosefēerejen kenj ka dokoso be kyaa ya ne.

Dinoo kenj na wolo nyi Wurubuarē baake na daa

³ Lee de Wurubuarē kagyen dōo Yesu Kristo te tēe o donj kenj ka dokoso be kyaa ya ne dōo fa daa kpene kamase kenj ne hia daa, na dēe tale yee o kegyaebii tēele kei dōo. Lee non Wurubuarē gbagba dinoo kpaakpaa na o woe dōo te o baake daa nyi de kaa bese o balan. ⁴ Lee mena dinoo kei dōo te o faa daa o nombia kpaakpaa njan o be yako see nyi waa fa daa ne. O moo o nombia kenja fa daa na ke yela e ke nyin lese e wose lee aboo kumee njan emee gbagba ne gyae tēele kei dōo te ne yeli walan ne wolee ne man, na e ke nyin Wurubuarē dinoo kenj.

⁵ Lee mena nombia kenja dōo e yee kakyen na e ka mo deeli keyee kpu na e Yesu Kristo kelēdi kenj. Kenan wole na e mo nombia kagyen kpu na e deeli keyee kenj. ⁶ Nombia kagyen wole na, e mo wose kekyan kpu, te wose kekyan wole na e yee kakyen senj kenjen. Kakyen wole na e mo Wurubuarē osom kpaakpaate mo kpu. ⁷ Wurubuarē osom kpaakpaate wole na e mo donja kegyae kpu, te donja kegyae wole na e mo balan kegyae kpu. ⁸ Nawolo nyi akpaa e kyan nombia kenja man nideli na, gyae ke yela e ka gyen de Gbenjyoo Yesu Kristo na ke yela e ke yee balan ban e kelēdi dana tonoo. ⁹ Mōna walan non o be dana mena dinoo kpaakpaa kei ya na,

kenan na walan nonan sia te wolee kenj nyi o bēe naa gyu lem ya. O tanj ke wolee nyi be ta lese e lee o nombiakumee benēe njan man.

¹⁰ Me tebia mena dōo e yee kakyen na e ke kyaa dinoo kpaakpaate man, na e dinoo kenan ka wola nyi Wurubuarē baake na non te o lese non. Akpaa e yee mena na e be gyae e ka lee wole e kelēdi man ya. ¹¹ Kenja keyee ne gyae la ke yela Wurubuarē ke fa non gbēe na e ke nyin gbēe gyoo de Gbenjyoo Yesu Kristo non o yee da nyeelēere e ne gyoorobiiri kenj ke kyaa kekpaakekpaa ne man.

¹² Ma gyen nyi e wulaa e gyen mena nombia kenja, te e wulaa e senēe anokoare nombia njan mo yako non ne man kenjen. Mōna mee gyae nyi maa kyaa toose non nombia kenja deban kamase. ¹³ Ma gyen nyi deban kenj me sēe me kyaa tēele kei dōo ne, kaboena nyi maa kyaa toose non nombia kenja na e be nyin wolee na ya. ¹⁴ Nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo ta lese wola man nyi ma woya akan tēele kei dōo ta tekaa bo ya. ¹⁵ Lee mena dōo te mee yee kakyen yako non nombia kenja, na akpaa ma yem koran na e ke tale toose na deban kamase.

¹⁶ De kēe kolosi de Gbenjyoo Yesu Kristo donj dinaa na o ka bese kōj kenj nombia ne, te yee nyi nola nombia njan balan na mo sia kekara gyō ne yaa dee kolosi ya, mōna daa gbagba naa o gyoorobiiri kenj na de sia fonēe. ¹⁷ Deban kenj me kya Wurubuarē ba lese Yesu Kristo yele te o ba lese o gyoorobiiri wola ne, na de kyaa botoo. De nyii noowoya njaale lee Wurubuarē Kpatakperē non gyoorobiiri kenj man nyiaa, “Kei yena me bu non mee gyae e lee me konoo man, te o na gyoo me sia mo nideli” ¹⁸ Daa gbagba nyii noowoya kenja njan ba lee adido kōj deban kenj daa na de Gbenjyoo Yesu Kristo kyaa Wurubuarē bula kenj dōo ne.

¹⁹ Kei yele la da gyenawo nideli nyi Wurubuarē akpenkpenjyooora nombia njan bo yako see ne yee ampanj. Mena dōo e see dejele na e ke nyii na nideli. Nombia nenan yee ngba kanea kenj bo kyanee see ditintēe man ne. Kēe nmanjēe

keli deban ken nebo kyolobii non waa lee. Kei na wola non baa nyi yaa kyan Wurubuarɛ nombia nan man nideli keli deban ken Yesu Kristo waa kaa yela ɛ konɔɔse ke gyuuusu na ɛ ke nyii ɔ nombia nan man nideli. ²⁰ Lee kenja pou wole na nombii tuturu ken mee gyae ɛ ka gyen nideli yena nyiaa, Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra ban man nolo te yako nombii daale ken boɔ nmarase do Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan man non gbagba ɔ baam doo ya. ²¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia nan be tee wa akpenkpenjgyɔɔra doo te boɔ yako ne, ne man dokolon be kyaa ken ka lee deni-walan gbagba kegyaebii man ya. Mɔna Wurubuarɛ felin non wola na wo nombia nan ba lee non Wurubuarɛ gyan te be yakowo.

2

Akerɛɛ nombia wolala

¹ Mena ken gyanɔba baale ba beo mo ba wose nyi be yee Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔrawo Iseraetena man ne, mena mo te akereɛ wolala baa kyaa ɛ man. Baa mo nyansa wola nombia nan te yee anokoare ya. Baa ta wola balan nombia nan gyae ke yela baa yo ne. Baa bee nyi boɔ gyen de Gbenjyoo Yesu Kristo non ɔ ba yem lee daa gba ne ya. Mena doo be gyae ke kyare ya, kayeyee dinaa daale gyae ke kon be doo. ² Balan burum baa sila wo yee ba desɛn nombia nan bee yee ne. Te be nombia nan bee yee ne doo, balan baa kolosi nombiakumee tia Kristo anokoare gbɛnenɛ nan. ³ Lee sibii doo mena akereɛ wolala kewo baa mo akereɛ nombia beo non, na baa mo nyansa gbɛe mo non gyae kɔba. Mena doo lenan benɛn benɛn ken Wurubuarɛ yakowo see nyi waa won ba denjele, te waa tan wole wo bo.

⁴ ɛ toose nyi deban ken Wurubuarɛ kpilala ban be kyaa adido be yee nombiakumee ne, Wurubuarɛ te tina wo yela ya. Mɔna ɔ moo wo do kayeyee kekpaakekpaa man. ɔ doo wo agbaraagbaraase man te ɔ moo wo ka do ditin tee man, na baa doo botoo keli ɔ nombia kedi wee ken. ⁵ Wurubuarɛ te tina benɛntena ban be te

nyii ɔ dei ya ne yela ya. Nowa yako wo mena ken baa yee na be gbɛnenɛ ka tenee Wurubuarɛ siaman, mɔna ba te kyeeke ba agyuen ya. Mena doo Wurubuarɛ yela lon waalewo wole tee ken na ke balan ban pou be te nyii ɔ dei ya ne. Mɔna balan ban Wurubuarɛ be lee ba nyee yena Nowa non ɔ gbɛnenɛ tenee Wurubuarɛ siaman ne na ɔ dekanalanmantena balan nyetooro. ⁶ ɛ toose nyi Wurubuarɛ buu Sodom na Gomoratena fɔɔ. ɔ yela boalan kpaa be popou bese ton. ɔ yee mena na ka wola nyi nne ne gyae la ke kon balan ban boɔ ne nyii ɔ dei ya ne doo. ⁷ Mɔna Wurubuarɛ lese Lɔote lee mena denjele kewon kei man. Nawolo nyi Lɔote yee walan non ɔ gbɛnenɛ tenee non Wurubuarɛ siaman, mena doo balan ban nombia nkarankaran nan bee yee ne takaa e nideli. ⁸ Lɔote kekyaa balan kumee kewo man na ɔ kena be nombia nkarankaran nan bee yee, na be noowoya kumee nan bee kolosi ne takaa e nideli. Nawolo nyi ɔ yee walan non ɔ gbɛnenɛ tenee Wurubuarɛ siaman. ⁹ Nombia kenja pou nawolo baa nyi, Wurubuarɛ gyen mena ken waa lese ɔ balan lee be kaale man. Te ɔ gyen mena ken waa yee, na waa won balan kumee denjele keli wee ken waa di walan kamase nombia ne. ¹⁰ Kenja pou wole na, balan ban bee yee nombia nkarankaran nan ban gbagba ne gyae te nee wole wo te boɔ na mo Wurubuarɛ yee kolo ya ne, Wurubuarɛ waa won ba denjele nideli. Mena akereɛ wolala kewo dana konɔɔyɔn te bee wola ba wose, te bee tale gyɔ konɔɔ kolosi nombiakumee tia ban be kyaa adido te be dana gyoorobiiri ne.

¹¹ Mɔna Wurubuarɛ kpilala ban gba koran be dana don kela akereɛ wolala kewo ne, ta tee balan ban be dana gyoorobiiri adido ne yaa baa mo nombiakumee gyakaa be doo de Gbenjyoo Wurubuarɛ siaman ya. ¹² Mɔna mena balan kewo ban be dana konɔɔyɔn ne doo, nombia nan boɔ ne nyii ne man ya na mmusuo nombiikum kamase ken be gyae na te bee kolosi lee ka wose man. Be dinoo yee ngba nale man wonombia ban balan na koe ne. Kpene kamase ken de kon ba nyee

man na, kej te bɛɛ yɛɛ. Mena dɔɔ baa yenj leki ngba njale man wonembia nɛ.

¹³ Wurubuare waa naase wɔ diyem nideli ngba mena kej banj mɔ be naase baale diyem nɛ. Banj gyanj na nombia nkarankaranj keyɛɛ balan man yena gyonj kedi. Mena dɔɔ ɛ gyanjɛ ɛ ne di ɛ nɔɔ te be kaa kyaa bom na njan na, be dana wɔ desɛnj gba nyi baa yɛɛ be nombia nkarankaranj njan ɛ man ya. Kei ne yeli bɛɛ wɔlɛɛ ɛ yele do njon desɛnj. ¹⁴ Bɔɔ ne gyɔ sibii naa alo lanj ya, te nombiakumɛɛ keyɛɛ yena be wui. Bɛɛ beo balan banj bɔɔ dana donj ba kelɛɛdi man ya nɛ, te bee yeli balan benanj ne yɛɛ dukum. Be dana sibii nideli. Mena abɔɔ kumɛɛ kenja pou dɔɔ Wurubuare te falaa wɔ. ¹⁵ Be te tina Kristo gbɛɛ kpaakpaa kej yela gyu ka mo banj gbagba be gbɛɛ kej be yeli bɔɔ yoo nɛ. Be silana Beeyɔ bu Baalam nawɔɔ. Na Baalam kei yɛɛ Wurubuare dekpɛnkpɛngyɔɔre e, te ɔ be famenɛ na nombiakumɛɛ keyɛɛ lee kɔba kej waa nyinj lee ke man dɔɔ ya. ¹⁶ Mena dɔɔ Wurubuare yela njon Baalam afurum kolosiwɔ na e lee ɔ nombiakumɛɛ njan ɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ. Wonembu bɛɛ tale kolosi ya mɔna afurum njon kolosiwɔ na e ngba deniwalanj nɛ, te ɔ yela ɔ tinaa ditenj nombia njan nafaɔ ɔ ne gyae waa yɛɛ nɛ yela.

¹⁷ Mena akɛrɛɛ wolala kɛwɔ be dana tɔnɔɔ ya ngba atiribunjɛ njan njɔɔ dana lonj ya nɛ, te ba bese yaa be yɛɛ ngba njoma njan felinj ne gyɔ njan lanj nɛ. Botɔɔ kej Wurubuare be desina see wɔ nyi ke dɛɛ yɛɛ ba dekyae kekpaakekpaa yena ditinjɛɛ tuum kej man. ¹⁸ Be yɛɛ nɔɔman bo mɔna nombii kpaakpaa kamase be doo ba kekolosi man ya. Bɛɛ yɛɛ kewɔlɛɛ nombia te bɛɛ wola balan nyi baa tale yɛɛ kpene kamase kej banj gbagba ne gyae nyi baa yɛɛ. Mena nombia kenja te bɛɛ mo beo balan banj bɔɔ lɛɛdi kewalanj te bɔɔ lese ba wose lee mena dinɔɔ kumɛɛ njenanj man nɛ, na be ta bese ke yala nj man bela. ¹⁹ Mena balan kumɛɛ benanj na beo balan kɛwɔ nyi baa yela na baa nyinj ba wose, na baa tale yɛɛ kpene kamase kej banj gbagba ne gyae kej Wurubuare mmaraa kamase be bake wɔ ya. Mɔna

banj gbagba koranj sɛɛ be yɛɛ gbenjawɔ fa nombia nkarankaranj keyɛɛ. Nawolo nyi deniwalanj kamase yɛɛ gbenji e fa kpene kamase kej ne di ɔ dɔɔ nɛ. ²⁰ Nyi walanj da gyenj de Gbenjyoo Yesu Kristo njon ɔ yɛɛ da nyeelɛɛre e nɛ te ɔ lese ɔ wose lee tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ nkarankaranj njan njɛɛ wɔlɛɛ walanj nɛ keyɛɛ man, te ɔ bese gyu ɔ ne yɛɛ njan bela na nj gyae ke di donj ɔ dɔɔ. Dekɔnj mena na ɔ dinɔɔ gyae ka bese wɔlɛɛ kela mena kej nafaɔ ɔ doo pete ɔ be kaa lɛɛ Kristo di nɛ. ²¹ Nyi nafaɔ ɔtenate denj ta gyenj gbɛɛ kej waa mo na ɔ nombia ka tenɛɛ Wurubuare siaman ya na, nafaɔ dei fa e kela kej ɔ ba gyenj ke te ɔ ba besena ɔ wɔle tee Wurubuare nombia njan bɔɔ wola e nɛ. ²² Ba te gyɔ aduya njale see nyiaa, “Babaa ne tɔe na ɔ ta bese ka mo ɔ tɔɔla di” te “N sɔ kekuirii na, ɔ na bese bo ka gyoo depate man.” Mena balan kɛwɔ dinɔɔ nawolo nyi aduya kenja yɛɛ ampanj.

3

Wee kej de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese kɔnj nɛ

¹ Me gyoona kpaakpaa, kei yena me tɔne alate kej mɛɛ njmarase njon. Me njmarase tɔna ala kenja pou bo na maa mo tɔɔse njon nombia njan ɛ wulaa ɛ gyenj nɛ na maa do njon kakyenj, na ɛ ke nyinj mo agyuenj kpaakpaa lee nombia njenanj man. ² Mɛɛ gyae nyi ɛ ke tɔɔse nombia njan Wurubuare akpɛnkpɛngyɔɔra banj be yako see leenanj benenj kej nɛ. Na ɛ ka bese tɔɔse nombia njan de Gbenjyoo Yesu Kristo njon ɔ yɛɛ da nyeelɛɛre e nɛ be tɛɛ daa ɔ kpilala banj de kyaa ɛ man nɛ dɔɔ yako nyi yaa yɛɛ nɛ.

³ Nombii kej mɛɛ gyae ɛ ka gyenj nideli yena nyiaa, weeya ɔtoman nyinanj pete Yesu ke kɔnj na, balan baale baa kɔnj kaa yɛɛ nombia nkarankaranj njan banj gbagba ne gyae. Baa kulu njon gbɛɛ kamase man lee ɛ kelɛɛdi dɔɔ. ⁴ Baa bɔɔse njon nyiaa, “Njgba ɔ yakowɔ see nyi waa bese kɔnj, ɔ kyaa alenj? Woromɔ yaa waa kɔnj? De bɛɛ lɛɛ nombia kenja di ya, nawolo nyi de naanaɔ te wulaa yekee kaalanj, mɔna kpene kamase sɛɛ doo ngba mena kej nj

doo leenan kewalan ken Wurubuarε be yεε adido na ateta nε. Kolo na kolo te kyεεkee ta ya.” ⁵ Akpaa be yako mena na be karae. Nawolo nyi ba te wolee nyi lee gyanḡba gyanḡba ken na, nombii yakaa te Wurubuarε kolosiwɔ te adido na ateta bεεwɔ lee. Wurubuarε yela tεele leewɔ lon man kɔn, te lon kenan dɔɔ te ɔ tεεwɔ yεε tεele kei. ⁶ Ba te wolee mɔ nyi lon kenan te Wurubuarε yela ke kaa waalewɔ wɔlεε gyanḡbatena ban bɔɔ kyaa deban kenan man nε. ⁷ Wurubuarε nombii kenan te ɔ moowɔ ɔ dana adido na tεele ken dɔɔ ε kyaa nε. Nε doo nεε daa deban ken Wurubuarε waa mo boalan wɔlεε nε. Nε doo menεε kelii nombia kedi wee dinaa ken Wurubuarε waa wɔlεε balan ban pou be te nyii ɔ dei ya nε.

⁸ Me gyoona kpaakpaa, ε na wolee nombii dokolon kei ya. Nombii kenan yena nyiaa, Wurubuarε siaman na wee dokolon yεε nḡba kulutoonen kakpon (1,000) nε, te kulutoonen kakpon (1,000) mɔ yεε nḡba wee dokolon nε. ⁹ Baale na gyuen nyi Wurubuarε de yako nyi waa yεε kolo na ɔ bεε yεε ke bilen ya. Na mena te doo ya, mɔna ɔ ne nyin konɔɔ bo fa nɔn, nawolo nyi ka te yεε ɔ kegyaebii ke nyi ε man nolo waa yen leki ya. ɔ ne gyae bo nyi walan kamase waa kyεεkee wa agyuen lee ɔ gbεenen kumεε man na waa kɔn ɔ gyan.

¹⁰ Wee ken de Gbenḡyoo Yesu waa kɔn nε, waa kaa futaa daa bo nḡba mena ken nḡmεlate ne kɔn nε. Mena wee kenan na adido gyae ka mo yeesa nḡaalaa. Boalan gyae ke kpa kpene kamase ken doo adido na ateta nε pou dugudugudugu. ¹¹⁻¹² Nyi akpaa mena te abɔɔ pou gyae ke wɔlεε na, kenan na sena te kaboena nyi ε dinɔɔ dεε yεε? ε ke kyaa ε ne daa Wurubuarε wee kei te ε sia be yεε nyi ke dεε kɔn bilen nε, kaboena nyi yaa kyaa Wurubuarε kegyaebii man, ken dukum kamase be doo ε man ya. Mena wee kenan na boalan gyae ke wɔlεε adido pou te boalan kenan ogyefelin ken gyae ke yalakee kpene kamase ken doo adido botɔɔ nε. ¹³ Mɔna daa dɔɔ de kyaa

dεε daa adido wɔle, na tεele wɔle ken Wurubuarε be yako see nyi waa yεε nε. Botɔɔ te balan ban pou be gbεenen tenεε nε baa kyaa.

¹⁴ Mena dɔɔ me gyoona kpaakpaa deban ken ε sia yakaa mena abɔɔ ken pou dɔɔ nε, ε yase ε sia na ε ke yεε abɔɔ kpaakpaa nḡan gyae ke yela ε ke tale kaa sen Wurubuarε siaman, ken nyi ayimεε yaa nombiikum daale be doo ε wose man ya, na εmεε na Wurubuarε nsana ke yεε gyon. ¹⁵ ε tɔɔse nyi de Gbenḡyoo Wurubuarε konɔɔ ken ɔ be nyim nε, ke yεε kpene ken ne fa deniwalan gbεε na waa nyin nyin nyeekeleε pεna ɔ wee ken kelii. Mena nombia nenan ke, te de dɔɔ gyaagyɔ Pɔɔl mɔ moo nyansa ken Wurubuarε be fa e nε nḡmarase ɔ tɔna pou man yelee nɔn. ¹⁶ Mena ke te ɔ nḡmarasewɔ yako mena nombia ken ɔ tɔna pou man. ɔ nombia nḡaale doo ɔ tɔna nenan man ken nε man kenyii dana ban. Balan baale ban bɔɔ gyen nombia ya te bɔɔ senεε keleεdi ken man kenken ya nε, ne tulii ɔ nombia nenan bo. Mena ke mɔ te bee tulii Wurubuarε nombia anḡmarasen akan nḡan mɔ. Bεε yεε mena nε, na Wurubuarε kefaala yaa bεε gyae baa fa ba wose nε.

¹⁷ Me gyoona kpaakpaa, ε wulaa ε gyen mena nombia ken. Mena dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ nideli, na balan ban bɔɔ ne di Wurubuarε nombia nḡan dɔɔ ya nε, be nyin mo ba akεεε nombia nḡan wɔnεε nɔn lee ε dasenae kpaakpaate ken man ya. ¹⁸ Mɔna ε yela de Gbenḡyoo Yesu Kristo nɔn ɔ yεε da nyeelεere e nε, ka mɔ ɔ berεε boele nɔn na waa yela ε ka gyen e nideli. Nɔn te gyoorobiiri kaboena gyen kei na weeya pou kekpaakekpa. Amen.

Tɔne gyangbate ken Gyɔn be nmarase nɛ

Nombii ken kɛ fa nyeedon

¹ Walaŋ nɔn ɔ be kyaa leenaŋ ke-walaŋ ken nɛ wose man nombia yaa mɛ nmarase mɛ fa nɔn. Nɔn yena walaŋ nɔn dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya te dɔɔ naa e. Daa gbagba naa e na de sia fonɛ te da moo de nyinmaase tina e. Nɔn yena Yesu Kristo, nombii ken kɛ fa nyeedon kekpaɔ nɛ. ² Wurubuare lesena mena walaŋ kei wola daa te de naa e. Nɔn ne faa na nyeedon ken ba lee Wurubuare gbagba gyaŋ nɛ. Debaŋ kei man nɛ ɔ wose man nombii yaa dee di adanseɛ yako nɔn nyiaa, nɔn yena walaŋ nɔn ɔ ne fa nyeedon kekpaɔ ken. Nafɔ na ɔ kyae kya nɔn gyaŋ, mɔna nenɛ dɔɔ ɔ ta lese e wola daa. ³ Walaŋ nɔn daa gbagba be naa e na de sia, te dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya nɛ wose man nombia yaa dɛɛ yako nɔn nɛ. Dɛɛ yako nɔn baa na emɛɛ mɔ kenyin kaa kpu na daa baŋ daa na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo nɔn nɔɔ yɛɛ dokolon nɛ, na de popou nɔɔ ke yɛɛ dokolon. ⁴ Dɛɛ gyae nyi mena gyon kei ke doo de man nideli, mena dɔɔ te dɛɛ nmarase nɔn mena nombia kenja nɛ.

ɛ ta kenmanɛe man

⁵ Nɔɔwoya nɔn Wurubuare bu nɔn ba mo fa daa te daa mɔ ne yako nɔn nɛ yena nyiaa, Wurubuare yɛɛ nɔnba kenmanɛe nɛ te ditɔntɛɛ be doo ɔ man korakora ya. ⁶ Lee mena dɔɔ nyi akpaɔ de yako nyi nɔɔdokolon doo daa na e man te de sɛɛ dɛɛ yɛɛ ditɔntɛɛ man abɔɔ na, dee dii akɛɛɛ bo te anokoare ken Wurubuare ba lese wola nɛ be doo de man ya. ⁷ Mɔna nyi akpaɔ de kyaa Wurubuare kenmanɛe ken man nɔnba mena ken nɔn gbagba kyaa ke man nɛ, na nɔɔdokolon doo daa na de tebia man. Kenan na ɔ bu Yesu Kristo fatabo ken ne gberaa da ayimɛɛ kamase lee da wose man.

⁸ Akpaɔ de yako nyi dukum be doo de man ya na dɛɛ beo da wose bo, te anokoare ken Wurubuare ba lese wola nɛ

be doo de man ya. ⁹ Nyi akpaɔ de lɛɛ di de konɔɔse man nyi da te yɛɛ dukum te de tolɛɛ nɔn fa Wurubuare na, waa mo nɔn pou kyɛɛ daa na waa gberaa daa lee ayimɛɛ kamase man. Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ te ɔ gbɛɛnenɔn mɔ tenɛɛ. ¹⁰ Akpaɔ de yako nyi da te yɛɛ ta dukum korakora ya na, de ta besena Wurubuare yɛɛ dekarate. Kei nawolo baa nyi de bɛɛ lɛɛ ɔ nombia nɔn ɔ be yako daa nɛ di ya.

2

¹ Me bia, mɛɛ nmarase nombia kenja mɛɛ fa nɔn na ɛ be nyin yɛɛ dukum ya. Te akpaɔ nɔlo de yɛɛ dukum na, de dana tereete nɔn ɔ seŋɛɛ Wurubuare siaman ɔ ne doo teree fa daa. Nɔn yena Yesu Kristo nɔn ɔ gbɛɛnenɔn tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ. ² Nɔn gbagba moonɔ ɔ wose deesi to de nombiakumɛɛ kom, lee mena dɔɔ te Wurubuare moo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa. Na daa daagenɔn nombiakumɛɛ te ɔ moowɔ kyɛɛ daa ya, mɔna tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombiakumɛɛ mɔ kpuɛ.

³ Akpaɔ nyi de nyii Wurubuare dei na, kenan na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ nyi da gyeŋ e. ⁴ Lee mena dɔɔ nyan walaŋ nɔn n yako nyi “N gyeŋ e” mɔna n bee nyii ɔ dei ya na, n yɛɛ dekarate e te anokoare ken Wurubuare ba lese wola nɛ be doo n man ya. ⁵ Te nyan nɔn n ne nyii Wurubuare dei na, Wurubuare kegyae gbagba ken doo n man nideli. Kpene ken gyae ke yela dɛɛ gyeŋ nyi daa na e dana nɔɔdokolon yena nyi, ⁶ nyan nɔn n yako nyi emɛɛ na Wurubuare dana nɔɔdokolon na, kaboena nyi nya kyaa nɔnba mena ken Yesu be kyaa nɛ.

Wurubuare kpa dɛɛ gyae dɔnɔ

⁷ Me gyoona kpaakpaɔ, na mmaraa wɔle yaa mɛɛ nmarase maa fa nɔn ya, mɔna mmaraa bene ken ɛ be nyii lee debaŋ ken ɛ be lɛɛ Yesu di nɛ. Mmaraa kei yena nombia nɔn ɛ betan nyii nɛ. ⁸ Mɔna kei ta bese mmaraa wɔle ken mɛɛ nmarase mɛɛ fa nɔn. Yesu Kristo kekyaa man na, ɔ dinɔɔ wolawɔ nyi ke yɛɛ mmaraa wɔle ke. Emɛɛ gbagba mɔ ɛ dinɔɔ na wolo nyi ke yɛɛ mmaraa wɔle ke.

Nawolo nyi kenmanee ken tan bεε lee, te ka te yeli ditiŋtεε ken mo ne ŋaalaa.

⁹ Nyan ŋon n kpa n doo kenmanee ken man te n sεε n ne kola n doo na, n sεε n doo ditiŋtεε ken man baa. ¹⁰ Mɔna nyan ŋon n ne gyae n doo na n doo kenmanee ken man, te kolo mo be doo n man ken gyae ke yela n kegyɔ n nae ya. ¹¹ Mena doo nyan ŋon n ne kola n doo na, n doo ditiŋtεε ken man te n dɔŋεε ke man. N ba gyen botɔɔ ken n ne gyu ya nawolo nyi ditiŋtεε ken te tɔ n sia.

¹² Me bia kpaakpaa,
mεε ŋmarase nombia kenja mee yelee ŋon,
nawolo nyi lee Kristo yele man doo
Wurubuare ta mo ε nombiakumεε kyεε ŋon.

¹³ Kyao, mεε ŋmarase nombia kenja mee yelee ŋon,
nawolo nyi ε gyen walan ŋon ɔ kyaa lee kewalan ken nε.

Tewulεε, mεε ŋmarase nombia kenja mee yelee ŋon,

nawolo nyi ε te di walanƙum ŋon doo.

Me bia kpaakpaa, mεε ŋmarase nombia kenja mee yelee ŋon,
nawolo nyi ε te kɔŋ kaa gyen de kya Wurubuare ŋon.

¹⁴ Kyao, mεε ŋmarase nombia kenja mee yelee ŋon,
nawolo nyi ε gyen ŋon ɔ kyaa lee kewalan ken nε.

Tewulεε, mεε ŋmarase nombia kenja mee yelee ŋon,

nawolo nyi Wurubuare nombia doo ε man

te ε seŋεε ŋe man nideli

te ε te di walanƙum ŋon doo.

ε na mo ε sia gyakaa tεεle kei doo abɔɔ doo ya

¹⁵ ε na mo ε sia gyakaa tεεle kei doo nombia na ka abɔɔ kumεε doo ya. Akpaa walan da mo ɔ sia gyakaa tεεle kei abɔɔ doo na, nawolo baa nyi ɔ bεε gyae de kya Wurubuare ŋon ya. ¹⁶ Mena abɔɔ ŋenan ŋaale yena ŋgba abɔɔ kumεε ŋan deniwalan ne gyae nyi waa yεε nε, na ŋan deniwalan sia ne naa te ŋεε gyɔ e loo, na ŋan de dana te dεε gyɔ de konɔɔ

nε. Mena dinɔɔ kenja pou ta lee de kya Wurubuare gyan ya. Ŋa lee lookum ken dεε mo gyakaa tεεle kei doo abɔɔ doo nε man. ¹⁷ Tεεle kei na ŋa abɔɔ ŋan pou balan na mo be loo gyakaa ŋe doo nε ne lem baa. Mɔna walan kamase ŋon ɔ nyii Wurubuare dei te ɔ yεε kpene ken Wurubuare ne gyae na waa nyin nyeedon kekpa ken.

Kristo kolare ŋon

¹⁸ Me bia kpaakpaa, deban ken tεεle kei gyae kekɔŋ kɔ ɔto nε ta benaa. De tan tanɔbεε yako ŋon nyi tεεle kei da benaa kɔ ɔto na, Kristo kolare ŋon waa kɔŋ. Te debokeiman nε dεε naa nyi Kristo kolala burum kyaa tεεle kei doo. Kei nawola la nyi deban ken tεεle kei gyae kekɔŋ kɔ ɔto nε ta benaa. ¹⁹ Nafɔ mena balan kewo kpue na daa, te ken daa na wo nɔɔ te yεε dokolon doo ya te ba leewɔ de man. Daa na wo nɔɔ den yεε dokolon na, nafɔ ben ta lee de man ya. Be ka lee de man nawolo nyi daa na be man walan kamase te yεε nɔɔdokolon ya.

²⁰ Mɔna εmεε doo ε gyen anokoare ken Wurubuare ba lese wola nε, nawolo nyi Kristo ta mo ɔ felin ŋon do ε man.

²¹ Na ken ε ba gyen anokoare ken doo te mεε ŋmarase ŋon tɔne kei ya, mɔna ken ε gyen anokoare ken doo. Te ε gyen nyi dekara kamase be doo anokoare ken Wurubuare ba lese wola nε man ya.

²² Amɔte yena dekarate baa? Dekarate yena ŋon ɔ bεε nyi na Yesu yena Kristo, walan ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kaa lee da nyee ya nε. ɔtenate yena Kristo kolare ŋon, nawolo nyi ɔ te bεε de kya Wurubuare ŋon na ɔ bu Yesu Kristo ŋon pou. ²³ Nyan ŋon n bεε Wurubuare bu ŋon na n te bεε de kya Wurubuare ŋon mo baa, te nyan ŋon n lee Wurubuare bu ŋon di na n lee de kya Wurubuare ŋon mo baa di.

²⁴ ε keε nideli nyi Kristo nombia ŋan ε be nyii lee kewalan nε, dεε doo ε man deban kamase. Akpaa ε yeli Kristo nombia ŋan ε be nyii lee kewalan ken de doo ε man na, gyae ke yela εmεε mo na Kristo na ɔ kya Wurubuare keyεε nɔɔdokolon. ²⁵ Lee mena doo dee nyin

nyeedon kekpaak ken ɔ be yako see nyi waa fa daa ne.

²⁶ Balan ban bee beo non ne doo te mee nmarase nombia kenja mee yele non, na e ke nyin doo e wose doo. ²⁷ Mona emee doo Wurubuarɛ felin non Kristo ba moo do e man ne te doo e man. Lee mena doo tekaboena nyi nolo waa wola non kolo bela ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ felin non ne gyae la waa wola non kpene kamase. Aboo nan pou ɔ na wolo ne yee anokoare ken deka be doo ne man ya. Mena doo e yee noodokolon na Kristo ngba mena ken Wurubuarɛ felin nawola non ne.

²⁸ Me bia kpaakpaak e gyakaa yee noodokolon na e, na wee ken ɔ bese kon na dee tale gyɔ de konoo ɔ siaman ken desɛn yaa yakolon be kyan daa ya. ²⁹ E gyen nyi Kristo nombia tenɛɛ, lee mena doo walan kamase non ɔ ne yee kpene ken dei Wurubuarɛ siaman na ɔtenate yee Wurubuarɛ bu e.

3

¹ E kee kegyae kpaakpaak ken de kya Wurubuarɛ ne gyae daa, te ɔ ne baake daa nyi ɔ bia gbagba te ampan de yee ɔ biawo. Kpene ken doo teelee kei doo balan ba gyen nyi de yee Wurubuarɛ biawo yena nyi, boo gyen Wurubuarɛ gbagba ya. ² Me gyoon kpaakpaak, nene de yee Wurubuarɛ biawo, te dinoo ken waa yela dee nyin wee daale ne, ɔ ta lese ta ke wola daa ya. Mona da gyen nyi wee ken waa kon ne dee yee ngba non ne, nawolo nyi dee naa e na dee gyen mena ken ɔ doo. ³ Walan kamase non ɔ loo gyakaa ɔ doo mena ne, ɔtenate waa won ɔ wose lee dukum keyee man ngba Kristo ne.

⁴ Walan kamase non ɔ yee dukum na ɔ ta fom Wurubuarɛ mmaraa ken, nawolo nyi dukum keyee yena Wurubuarɛ mmaraa kafom. ⁵ Mona e gyen nyi Yesu Kristo konae na ɔ kaa lese daa lee dukum man, te e gyen mo nyi dukum kamase be doo ɔ man ya. ⁶ Mena doo walan kamase non non na Kristo dana noodokolon na, ɔ bee doo dukum keyee man bela ya. Kei nawolo nyi non ɔ gyakaa ɔ ne yee dukum na, ɔ te naa ta Yesu Kristo ya te ɔ ba gyen ɔ dinoo mo ya.

⁷ Me bia kpaakpaak, e na yela nolo ka beo non do dukum keyee man ya. Nyan non n yee nombia kpaakpaak na, n gbene tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ngba mena ken Kristo gbene tenɛɛ ne. ⁸ Walan non ɔ gyakaa ɔ ne yee dukum na ɔ yee obonsam walan e, nawolo nyi obonsam yee dukumyee e leenan kewalan ken pou. Kpene ken doo Wurubuarɛ bu non be kon yena nyi, ɔ konae ɔ kaa wolee obonsam tom.

⁹ Walan non ɔ yee Wurubuarɛ bu e na, ɔ be doo dukum keyee man ya nawolo nyi Wurubuarɛ dinoo doo ɔ man. Te ɔ be gyae waa tale gyakaa dukum keyee doo ya, nawolo nyi ɔ yee Wurubuarɛ bu e. ¹⁰ Nne te dee mo gyen ban be yee Wurubuarɛ bia na ban be yee obonsam wui. Nyan non n bee yee kpene ken dei ya yaa nyan non n bee gyae n doo ya na n te yee Wurubuarɛ bu e ya.

E gyae donja

¹¹ Nombii ken e be nyii leenan deban ken e be lee Yesu Kristo di ne yena nyi "Dee gyae donja." ¹² E na yee ngba balee non bee baake e nyi Kani ne ya. Na Kani yee obonsam walan e te ɔ koo ɔ naabu. Won doo te Kani koo ɔ naabu? Nawolo nyi non Kani gbene ba tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ya, te ɔ naabu gbene tenɛɛ.

¹³ Mena doo me naabia, nyi teelee kei doo balan ne kola non na e na yeli ke yee non yakolon ya. ¹⁴ Da gyen nyi daa doo de ta lee yen man kon nyeedon kekpaak man, nawolo nyi dee gyae donja doo. Walan non ɔ bee gyae ɔ doo ya na, ɔ see ɔ doo yen nyinmaa man. ¹⁵ Nyan non n ne kola n doo na n yee awudiini e Wurubuarɛ siaman, te e gyen mo nyi awudiini kamase be dana nyeedon kekpaak ken ya.

¹⁶ Yesu Kristo ka mo ɔ nyee lee daa doo, te da gyen mena ken kaboena nyi daa mo dee gyae de tebia. Mena doo kaboena nyi daa mo dee mo da nyeya lee de tebia. ¹⁷ Nyi akpaak nolo dana aboo teelee kei doo te ɔ naa nyi te hia ɔ doo, te ɔ bee lese ɔ sia yela e na sena te ɔtenate waa tale yako nyi Wurubuarɛ kegyae doo ɔ man? ¹⁸ Me bia kpaakpaak, e na fa dee mo noo yakaa

gyae dɔŋa ya, mɔna ε yela dɛε yεε deeli fa dɔŋa anokoare man.

¹⁹ Kei ne gyae la ke yela dɛε gyen nyi de yεε Wurubuarε nɔn ɔ dana anokoare ken nε wui. Mena dɔɔ akpaa de konɔɔse de bu daa fɔɔ koran na, dɛε tale sen Wurubuarε siaman ken dɔɔ yee gyakolon ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuarε kela de konɔɔse te ɔ gyen kpene kamase man.

²¹ Me gyoona kpaakpaa, akpaa de konɔɔse bee bu daa fɔɔ ya na, dɛε tale sen Wurubuarε siaman ken dɔɔ yee kolo ya. ²² Te da sola e kpene kamase na dee nyin ke, nawolo nyi dee nyii ɔ dei te dɛε yεε kpene ken ɔ ne gyae. ²³ Kei yena kpene ken ɔ ne gyae nyi dɛε yεε. Dɛε lεε ɔ bu Yesu Kristo di, na dɛε gyae dɔŋa nɔba mena ken ɔ be yako daa nε. ²⁴ Walan kamase nɔn ɔ ne nyii Wurubuarε dei na, nɔn na Wurubuarε nɔɔ yεε dokolon. Wurubuarε felin nɔn ɔ ba mo do de man nε, yele la da gyenawɔ nyi daa na Wurubuarε nɔɔ yεε dokolon.

4

Wolala kpaakpaa na wolala kumεε

¹ Me gyoona kpaakpaa, ε na lεε walan kamase nɔn ɔ kpa Wurubuarε felin nɔn doo ɔ man nε di yakaa yakaa ya. Mɔna ε kεεse ɔ nombia nɔn ɔ na wolo nε kεε nyi na lee Wurubuarε gyan? Nawolo nyi balan burum dɔŋ bee dii akεεε nyi be nombia nɔn bee kolosi nε lee Wurubuarε gyan. ² Nnε te ε ka mo gyen nyi Wurubuarε felin nɔn doo ɔtenate man. Walan kamase nɔn waa lεε do yako nyi Yesu Kristo bese deniwalan kɔŋ tεεle kei dɔɔ nε, na Wurubuarε nombia nɔn walan nɔnan ne kolosi nε yεε anokoare. ³ Te walan nɔn ɔ bεε lεε nombii kei do na waa yako ke mena ya na, kenan na Wurubuarε nombia nɔn ɔtenate kpa ɔ ne kolosi nε yεε dekada ke, nawolo nyi ke ta lee Wurubuarε gyan ya. ɔtenate yεε Kristo kolare nɔn walan e. Be wulaa yako nɔn Kristo kolala kεwɔ kekɔŋ nombia, te debokeiman man gba be wulaa be kyaa tεεle kei dɔɔ.

⁴ Me bia kpaakpaa, εmεε dɔɔ ε yεε Wurubuarε biawɔ te ε te di akεεεtena kεwɔ

dɔɔ. Ba te tale beo nɔn ya, nawolo nyi Wurubuarε felin nɔn ɔ doo ε man nε, ɔ kela Kristo kolare nɔn felin ken doo tεεle kei dɔɔ balan man nε. ⁵ Mena akεεεtena kεwɔ dɔɔ be yεε tεεle kei dɔɔ balanwɔ te tεεle kei dɔɔ agyuen te be dana, mena dɔɔ te tεεle kei dɔɔ balan ne nyii wɔ. ⁶ Te daa dɔɔ de yεε Wurubuarε biawɔ. Walan nɔn ɔ gyen Wurubuarε nε ne nyii daa, te nɔn ɔ te yεε Wurubuarε wui ya na ɔ bee nyii daa ya. Lee kei man te dɛε mo gyen ban be nombia nɔn bεε wolo nε ba lee Wurubuarε anokoarete nɔn gyan, na ban be wui ba lee Wurubuarε kolare dekarate nɔn gyan.

ε fa dɛε gyae dɔŋa

⁷ Me gyoona kpaakpaa, ε fa dɛε gyae dɔŋa nawolo nyi dɔŋa kegyae kei lee Wurubuarε gyan. ε man walan kamase nɔn ɔ ne gyae ɔ tebia na, ɔtenate yεε Wurubuarε bu e te ɔ gyen Wurubuarε mɔ. ⁸ Walan kamase nɔn ɔ bεε gyae ɔ tebia ya na ɔtenate ba gyen Wurubuarε ya. Nawolo nyi kegyae pou nyee yena Wurubuarε. ⁹ Nnε te Wurubuarε lesewɔ wola nyi ɔ ne gyae daa. Wurubuarε kpila ɔ bu dokolon koon nɔn ɔ dana nε kɔŋ tεεle kei dɔɔ, na dɛε ta ɔ dɔɔ nyin nyeedon kekpa. ¹⁰ Nnε yena kegyae gbagba. Te yεε nyi daa tanɔbεε la gyae Wurubuarε nombia ya, mɔna nɔn gyae na daa te ɔ kpila ɔ bu te ɔ kaa moo ɔ wose deesi fa de nombiakumεε. Te Wurubuarε tεεwɔ ke dɔɔ mo de nombiakumεε nenan kyεε daa.

¹¹ Me gyoona kpaakpaa, nyi nnε te Wurubuarε gyae daa na kaboena nyi daa mɔ dɛε gyae dɔŋa mena. ¹² Nɔlo na nɔlo te naa ta Wurubuarε na ɔ sia ya, mɔna akpaa de gyae dɔŋa na daa na Wurubuarε nɔɔ te yεε dokolon, nawolo nyi ɔ te yeli dɛε gyae dɔŋa nɔba mena ken ɔ ne gyae nε.

¹³ Lee ɔ felin nɔn ɔ ba mo do de man dɔɔ, da gyen nyi daa na e dana nɔɔdokolon. ¹⁴ Da te naa mɔ te dee di adansεε nyi de kya Wurubuarε nɔn kpila na ɔ bu Kristo nɔn nyi ɔ kaa lεε tεεle kei dɔɔ balan pou nyee. ¹⁵ Walan kamase nɔn ɔ lεε do te ɔ gyuusu ɔ nɔɔ yako nyi Yesu

yena Wurubuarɛ bu ɲon na, ɔtenate na Wurubuarɛ dana nɔɔdokolɔŋ.

¹⁶ Da gyeŋ kegyae keŋ Wurubuarɛ ne gyae daa, mena dɔɔ de ta mo da wose lo kegyae kei dɔɔ. Kegyaе pou nyee yena Wurubuarɛ mena dɔɔ nyan ɲon n ne gyae Wurubuarɛ na n tebia na, emɛɛ na Wurubuarɛ dana nɔɔdokolɔŋ. ¹⁷ Akpaa kegyae kei doo de man nideli ɲgba mena keŋ Wurubuarɛ ne gyae nɛ, na gyae ke yela wee keŋ Wurubuarɛ waa di tɛele kei dɔɔ balan pou nombia nɛ, dɛɛ tale seŋ ɔ siaman keŋ nyi dɔɔ yee kolo ya. Nawolo nyi da ke kyaa tɛele kei dɔɔ na, daa na e dana nɔɔdokolɔŋ. ¹⁸ Nyi kegyae doo balan man na gyakolon bee doo be man ya. Nawolo nyi kegyae kpaakpaa ne gegi gyakolon. Walaŋ ɲon ɔ gyeŋ nyi baa wɔŋ ɔ deŋele na ɲon ne yee la. Mena dɔɔ walaŋ ɲon ɔ ne yee nyi Wurubuarɛ waa wɔŋ ɔ deŋele nɛ, na Wurubuarɛ kegyae keŋ be doo ɔtenate man ɲgba mena keŋ Wurubuarɛ ne gyae nɛ ya.

¹⁹ Dɛɛ gyae Wurubuarɛ na de tebia nawolo nyi ɲon tanɲbɛɛ la gyae daa. ²⁰ Akpaa n yako nyi “N ne gyae Wurubuarɛ” te n ne kola n dɔɔ na n yɛɛ dekarate e. Nawolo nyi nyan ɲon n bɛɛ gyae n dɔɔ deniwalaŋ ɲon n ne naa e na n sia ya na, sena te n ke tale gyae Wurubuarɛ ɲon n bɛɛ naa e ya nɛ? ²¹ Mmaraa keŋ Kristo ba mo fa daa yena nyi, nyan ɲon n ne gyae Wurubuarɛ na kaboena nyi nya gyae n dɔɔ mɔ.

5

Wurubuarɛ bia te di don tɛele kei dɔɔ

¹ Walaŋ kamase ɲon waa lɛɛdi nyi Yesu yena Kristo ɲon nɛ yɛɛ Wurubuarɛ bu e, te ɲolo ne gyae bu ɔ kya nɛ na ɔ ne gyae bu ɲon mɔ baa. ² Akpaa dɛɛ gyae Wurubuarɛ te dee nyii ɔ dei na, kei nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuarɛ bia. ³ Akpaa de nyii Wurubuarɛ dei na, keŋ nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuarɛ te ɔ mmaraase ɲan mɔ be taŋ don nyi dɔɔ tale di ɲe dɔɔ ya. ⁴ Nawolo nyi Wurubuarɛ bu kamase te di don tɛele kei dɔɔ, te da ke lɛɛ Yesu Kristo di yele la te de dii don tɛele kei dɔɔ. ⁵ Amɔte ne gyae la waa

tale di don tɛele kei dɔɔ? ɲolo be kyaa ya, gyise walaŋ ɲon ɔ be lɛɛ di nyi Yesu yena Wurubuarɛ bu ɲon nɛ, ɲon ne gyae la waa tale di don tɛele kei dɔɔ.

⁶ Yesu Kristo yena walaŋ ɲon ɔ be kon tɛele kei dɔɔ te boɔ so e Wurubuarɛ lon. Kenan wɔle na be gyɔɔ e mataa ɔpanɔan keŋ dɔɔ te ɔ fatabo leewɔ leki. Mɔna na Wurubuarɛ lon kaagen te be soɔ e ya, ɔ yeŋawɔ te ɔ fatabo mɔ leewɔ leki. Wurubuarɛ felin ɲon ɔ yɛɛ anokoare felin e nɛ, ne diina nombii kei adanseɛ nyi ke yɛɛ anokoare. ⁷ Mena dɔɔ aboo atooro keŋa ne diina nombii kei adanseɛ. ⁸ Wurubuarɛ felin ɲon na lon keŋ na fatabo keŋ, te aboo atooro keŋa pou ne sɛɛ dɔŋa. ⁹ Deniwalaŋ de di nombii wose man adanseɛ na dɛɛ lɛɛ ke do, mɔna Wurubuarɛ de di nombii wose man adanseɛ na ka kela deniwalaŋ wui keŋ. Mena dɔɔ ɲan pou Wurubuarɛ be yako lee ɔ bu ɲon wose man nɛ kaboena nyi dɛɛ lɛɛ ɲa do. ¹⁰ Walaŋ ɲon ɔ lɛɛ Wurubuarɛ bu ɲon di nɛ, na ɔ gyeŋ ɔ konɔɔ man nyi adanseɛ nombii keŋ yɛɛ anokoare. Te nyan ɲon n bɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di ya na n ta besena e dekarate. Nawolo nyi n bɛɛ lɛɛ adanseɛ keŋ Wurubuarɛ be dii lee ɔ bu ɲon wose man nɛ di ya. ¹¹ Nombii keŋ Wurubuarɛ be yako yena nyi ɔ te fa daa nyeedon kekpaа, te ɔ bu ɲon dɔɔ te dɛɛ ta na dee nyin mena nyeedon kei. ¹² Lee mena dɔɔ walaŋ kamase ɲon ɲon na Wurubuarɛ bu ɲon dana nɔɔdokolɔŋ nɛ, ɔ dana mena nyeedon kei. Te walaŋ kamase ɲon ɲon na Wurubuarɛ bu ɲon be dana nɔɔdokolɔŋ ya na, ɔ be dana mena nyeedon kei ya.

Nyeedon kekpaа keŋ

¹³ Mɛɛ ɲmarase keŋa maa fa emɛɛ ban ɛ be lɛɛ Wurubuarɛ bu ɲon di nɛ, na ɛ ke nyin gyeŋ nyi ɛ dana nyeedon kekpaа keŋ. ¹⁴ Lee mena dɔɔ kpene kamase keŋ dɛɛ sola e na de bɛɛ lo wɔe ya, nawolo nyi da gyeŋ nyi akpaa da sola e te ke yɛɛ ɔ kegyaebii man na waa yɛɛ fa daa. ¹⁵ Akpaa da gyeŋ nyi da sola e kolo ke gbɛɛ dɔɔ te ɔ ne yɛɛ fa daa na, kenan na da gyeŋ nyi de nyinmaa te kan ɲan dɔɔ sola e nɛ.

¹⁶ Akpaa n naa n dɔɔ ne yɛɛ dukum kenj be gyae ke tira ŋon na Wurubuarɛ nsana kekpaɔ ya nɛ, sola Wurubuarɛ fa e. N sola Wurubuarɛ fa e nɛ, waa fa e nyeedonj kekpaɔ. Baŋ be dukum be gyae ke yela baŋ na Wurubuarɛ nsana ke tira kekpaɔ ya nɛ baŋ yaa me dana. Mɔna dukum daale kyaa kenj ŋolo de yɛɛ na, gyae ke tale tira walaŋ ŋonaŋ na Wurubuarɛ nsana kekpaɔ. Na walaŋ ŋon waa yɛɛ dukum kei dinɔɔ yaa me kpa yaa sola Wurubuarɛ fa e ya. ¹⁷ Njan pou walaŋ ne yɛɛ te be dei ya nɛ yɛɛ dukum ke, mɔna nombiakumɛɛ ŋaale kyaa kenj ŋe bee tira walaŋ na Wurubuarɛ nsana kekpaɔ ya.

¹⁸ Da gyeŋ nyi Wurubuarɛ bu kamase bee doo dukum keyɛɛ man ya, nawolo nyi Wurubuarɛ bu ŋon ne gyee e mena dɔɔ ɔbɔnsam be gyae waa tale nyiŋ e ya. ¹⁹ ɔbɔnsam ne di donj tɛɛle kei pou balaŋ dɔɔ, mɔna daa dɔɔ da gyeŋ nyi de yɛɛ Wurubuarɛ biawɔ. ²⁰ Da gyeŋ mɔ nyi Wurubuarɛ bu ŋon te kɔŋ kaa yela de ta gyeŋ Wurubuarɛ gbagba ŋon. Kenj daa na ɔ bu Yesu Kristo dana nɔɔdokolonj dɔɔ, daa na Wurubuarɛ gbagba kei mɔ dana nɔɔdokolonj. Nɔn waageŋ yena Wurubuarɛ gbagba ŋon ɔ ne fa deniwalaŋ nyeedonj kekpaɔ kenj. ²¹ Me bia kpaakpaɔ, ɛ wɔŋ ɛ wose lee bɛɛneŋ ɔsom man.

Tɔne alate kenj Gyɔn be ɲmarase nɛ

¹ Maɲ ε kegyia Gyɔn ne ɲmarasena tɔne kei mee yelee εmεε Kristotena baɲ ε kyaa botɔɔ nɛ. Mεε gyae ε nombia nideli lee me konɔɔ man. Mɔna na maagenj ne gyae na ε nombia mena ya, baɲ pou ba gyeɲ anokoare kenj Wurubuare ba lese wola nɛ mɔ ne gyae ε nombia. ² Anokoare kenj doo de man nɛ dɔɔ te dεε gyae ε nombia mena. Mena anokoare kei gyae ke doo de man kekpa.

³ De kεε yεε kpene kenj Wurubuare ne gyae te dεε gyae dɔɲa mɔ nɛ, de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo baa mo be bεrεε boele daa na baa wii de waraɲase na baa fa daa wosefεereɲ.

Anokoare na kegyae

⁴ Dana maɲ gyɔɲ nideli ɲgba mɔɔ naa ε man baale ne sila anokoare kenj, ɲgba mena kenj de kya Wurubuare ɲon ba wola daa nɛ. ⁵ Kristotena, mεε waase ɲon bo ε yela dεε gyae dɔɲa. Kei te yεε nyi mmaraa wɔle yaa mεε ɲmarase mee yelee ɲon ya. De wulaa da gyeɲ mena mmaraa kei lee debaɲ kenj dɔɔ lεε Kristo di nɛ. ⁶ Wurubuare kegyae gbagba yena ɲgba dee di ɔ mmaraase dɔɔ. Wurubuare mmaraa kenj ɔ be fa daa lee kewalaɲ kenj yena nyi dεε gyae dɔɲa.

⁷ Akεrεetena burum te yaasee gyoo tεεle kenj dɔɔ te be dɔɲεε bεε beo balaɲ. Be dɔɲεε bεε yako nyi Yesu Kristo ta bese deniwalaɲ kɔɲ tεεle kei dɔɔ ya. Walaɲ kamase ɲon ɔ ne yako mena nombia kenja dinɔɔ na ɔ yεε Kristo kolare dekarate ɲon walaɲ e. ⁸ Mena dɔɔ ε deke ε wose nideli, na kpene kenj dɔɔ ε ne sila Wurubuare ne ba lee ε nyiɲmaa man ya, na Wurubuare keniɲɲ tɔ ɲon kom pou.

⁹ Walaɲ ɲon ɔ bee sila nombia ɲan Kristo ba wolo nɛ ɲaagenj ya te ɔ na mo ɔ wui ɲaale kpu nɛ, na ɲon na Wurubuare be taɲ nɔɔdokolɔɲ ya. Te walaɲ ɲon ɔ ne sila nombia ɲan Kristo ba wolo nɛ ɲaagenj na, ɔtenate na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo dana nɔɔdokolɔɲ.

¹⁰ Mena dɔɔ akpaa ɲolo de kɔɲ ε gyaɲ te ɔ na wola kawola daale kenj ke yεε kpoo lee kenj Kristo ba wola daa nɛ na, ε na lεε ɔtenate see ε gyaɲ ya te ε na do e nɔɔ gba ɲgba Kristo walaɲ nɛ ya. ¹¹ Walaɲ kamase ɲon ɔ lεε e na ɔ kpuε na e ɔ nombiakumεε keyεε man.

¹² Me dana nombia burum maa yako ɲon, mɔna me bεε gyae maa ɲmarase ɲa yelee ɲon ya, nawolo nyi me loo doo nyi maa kɔɲ kaa naa ɲon na dεε kyaa kolosi. Kenj ne gyae la ke yela dee di gyɔɲ nideli.

¹³ ε tebia Kristotena baɲ be kyaa kebo nɛ na do ɲon nɔɔ nideli.

Tɔne atoorote kenj Gyɔn be ηmarase ne

¹ Maη kegyia Gyɔn ηon ne ηmarasena tɔne kei mee yele nyanj me gyoo kpaakpaa Gayose ηon mεε gyae neη lee me konɔɔ man ne.

² Me gyoo kpaakpaa, mεε fane nyi kpene kamase dεε de fa neη, na n ke kyaa wosedonj man ηgba mena kenj n dɔηεε Kristo gbεenenj dɔɔ nideli ne. ³ Yεε maη gyonj debanj kenj de tebia Kristotena baale be kɔη kaa yako maη nyi n dana anokoare kenj man nideli debanj kamase ne. Te maη gbagba mɔ ma gyeη nyi n dɔηεε anokoare kenj man nideli. ⁴ Kolo bεε yεε maη gyonj nideli ηgba me nyii nyi me bia silana anokoare kenj ne ya.

⁵ Me gyoo kpaakpaa, n dana anokoare ηgba mena kenj n ne kεε da lonjtona Kristotena dɔɔ na banj gba be yεε ηɔɔlawɔ ne. ⁶ Be man baale te yako daa Kristotena banj de kyaa kebo ne mena kenj n ne gyae balan. Be kɔη bee gyu na, yεε kakyeη na n ka lese n konɔɔ man lɔ wɔ gbεε, ηgba mena kenj Wurubuare ne gyae ne. ⁷ Nawolo nyi lee Kristo yele man dɔɔ te be dɔηεε, te bɔɔ ne lεε kolo lee banj ba te yεε Kristotenawɔ ya ne gyanj ya. ⁸ Mena dɔɔ daa Kristotena te kaboena nyi dεε tela balan kewɔ dinɔɔ nideli, na daa na wɔ ke yεε nɔɔdokolonj na dee nyiη yako anokoare nombia ηan Wurubuare ba lese wola ne fa balan.

⁹ Ma te tanjgbεε ηmarase tɔne yeleε emεε Kristotena banj ε kyaa botɔɔ ne, mɔna Dioterese bεε mo nombia ηan mɔɔ ηmarase yeleε ηon ne yεε kolo ya. Nawolo nyi ɔ kegyaebii yena nyi ηon ke yεε ε siamante. ¹⁰ Mena dɔɔ akpaa me kɔη na maa lese nombia ηan ɔ ne yεε ne pou debɔɔ. ɔ dɔη ɔ ne di akεεε wɔlεε da yele. Kenj pou bεε baa e ya, kenj wɔle na ɔ ne bεε de tebia Kristotena banj be dɔηεε bεε yako Wurubuare nombia ne keλεε. Te ɔ ne tɔ banj bεε gyae baa lεε wɔ ne gbεε, te ɔ ne gegi wɔ gba lee Kristotena banj man.

¹¹ Me gyoo kpaakpaa, na kasee dukum keyεε ya mɔna kasee deeli keyεε. Nyanj ηon n ne yεε deeli na, n yεε Wurubuare bu e, te nyanj ηon n ne yεε dukum na n ba gyeη Wurubuare ya. ¹² Walaη kamase ne di adansεε lee Demetiriyu wose man nyi ɔ yεε walaη kpaakpaa e. Te mena kenj ɔ ne sila Wurubuare anokoare kenj ne nawolo nyi ɔ yεε walaη kpaakpaa e. Te daa gbagba mɔ ne di adansεε lee ɔ wose man nyi ɔ yεε walaη kpaakpaa e, te ε gyeη nyi nombia ηan pou dεε yako ne yεε anokoare.

¹³ Me dana nombia burum maa yako neη, mɔna me bεε gyae maa ηmarase ηa do tɔne man ya. ¹⁴ Me loo doo nyi maa kɔη kaa naa neη weeya ala kenj. Wurubuare waa fa neη wosefεereη. N tebia banj be kyaa kebo ne pou na do neη nɔɔ. Do de tebia banj pou be kyaa botɔɔ ne walaη kamase nɔɔ fa maη.

Tone kenj Gyuudi be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Gyuudi non me yee Yesu Kristo tobaale e, te me kegyia yena Gyemisi ne gyan. Mee nmarase ke mee yele Kristotena banj pou de kya Wurubuarɛ ne gyae wɔ te ɔ be baake wɔ te Yesu Kristo ne kee be doo ne. ² Mee fane nyi Wurubuarɛ waa wii ε waranase na waa fa non wosefɛren, na waa yela balan kegyae ke doo ε man nideli.

Gyuudi kekolosi akereε wolala wose man nombia

³ Me gyooa kpaakpaa, nafa me gyae wo nideli nyi maa nmarase non lee nyee-donj kenj daa na non be nyim ne wose man. Mɔna me naawɔ nyi kaboena nyi maa nmarase sola non nyi yaa yee kakyen senj kenkenj ε kelɛdi kenj man, na balan kena nyi nombia nan doo yako non ne yee ampanj. Wurubuarɛ ta mo mena nombia kenja do ɔ balan nyinmaa man karatete dokolonj kekpaakekpa. ⁴ Nombiakumɛyɛera baale te nyinj gbɛ wɛlee kaa gyoo ε man. Be donjɛ beɛ tulii Wurubuarɛ nyeedonj nombia nan ɔ ba mo boele daa ne, na baa nyinj gbɛ yee kewɔlɛ nombia. Ba te bɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo dokolonj koonj non, non waagenj yena de gyoo na de Gbenjyoo ne. Wurubuarɛ nombia anmarasenj see nan wulaa kolosiwo lee denjele kewɔnj kenj doo daa na wɔ ne wose man.

⁵ Ma gyen nyi ε wulaa ε gyen nombia kenja man mɔna mee gyae maa toose non nyiaa, de Gbenjyoo Wurubuarɛ lese ɔ balan lee Igyipite tɛle man, mɔna wole wole na ɔ koe banj pou ba te lɛɛ e di ya ne. ⁶ Mee gyae maa toose non bela nyiaa, debanj kenj Wurubuarɛ kpilala banj be kyaa adido ne te tale kyanj be kegyiiri na be dasenjae kenj Wurubuarɛ ba mo fa wɔ ne man nideli ya te boɔ lee ke wole ne, Wurubuarɛ doo wɔ agbaraagbaraase man kekpaakekpa, nyi baa doo ditinjɛɛ kenj te yee nsendee ya ne man. Botoo te

baa doo kelii wee kenj Wurubuarɛ waa di be nombia ne. ⁷ Mena ke te Sodom na Gomora na donooɛ nan pou be kilisi na gyanee ne man balan naa diyem boalan man. Nawolo nyi ba moo ba wose do kafonj na nombia nkaranjkaranj nan ne tanj keyako ya ne keyee man. Wurubuarɛ moo kei baa fee daa kyoola na deɛ gyen nyi, banj pou baa yee mena nombiakumɛɛ kenja dinoo ne, baa naa diyem nideli boalan kenj ke bɛɛ yem ya ne man.

⁸ Mena te mena balan kumɛɛ banj boɔ nyinj gbɛ wɛlee kaa gyoo ε man ne doo. Bɛɛ beo doosi doseɛ nan ne fa wɔ donj nyi baa yee nombia nkaranjkaranj mo do ba wose ayimɛɛ ne, te boɔ ne kee nyi Wurubuarɛ dana donj be doo ya. Mena ke te beɛ kolosi nombiakumɛɛ gyakaa Wurubuarɛ kpilala banj be dana gyoorobiiri ne doo. ⁹ Mɔna Wurubuarɛ kpilale kegyia non bɛɛ baake e nyi Maekɛle ne gba te yee mena ya. Nawolo nyi debanj kenj non na ɔbonsam ne wɔnɛɛ Mosesi woo doo koranj ne, ɔ te tale gyɔ ɔ konoo yako nombiikum daale tia ɔbonsam ya, mɔna ɔ yako e bo nyi “De Gbenjyoo Wurubuarɛ waa wɔnj n denjele.” ¹⁰ Mɔna mena balan kewɔ doo nombia nan boɔ gyen ne man ya na, bɛɛ yako bo nyi na be dana tonoo ya te bɛɛ yee be nombia mo bo ngba wonembia ne kenj nyansa be doo ke man ya. Kpene kenj de konj ba nyee man na kenj te bɛɛ yee. Mena nombia kenja ne wɔlɛɛ na wɔ.

¹¹ Mena balan benanj baa laako. Nawolo nyi be ta mo balee non bɛɛ baake e nyi Kani ne gbɛɛnenj kumɛɛ nawoo, te koba doo be ta mo ba wose do gbɛɛnenj kumɛɛ man ngba mena kenj balee non bɛɛ baake e nyi Baalam be yee ne. Be ta koro senj tia Wurubuarɛ ngba mena kenj balee non bɛɛ baake nyi Kora be yee ne. Mena doo banj mo baa yekee ngba Kora nonanj ne.

¹² Akpaa ε gyanee te ε yee noodokolonj ε ne di weenɛ te mena balan benanj kpue ε man na, be yee ngba aboo kumɛɛ nan kyakalɛɛ ε man te neɛ wɔlɛɛ non ne. Bɛɛ gyuenj banj baagenj wui bo te bɛɛ nmaa weenɛ kenj bɛɛ yee wɔ desenj ya. Be yee ngba njoma nan felinj dana na ne kyenjbenj te njoo na mo oga konj

ya nɛ. Be yɛɛ nɔgba daase njan nɛ bɛɛ see bia deban ken kabona nyi nɛ dɛɛ se ya, te bɔɔ kulu njan na nɛ lila te nɔɔ yem kekpaakekpaa nɛ. ¹³ Be yɛɛ nɔgba epo lon ken felin ne gyɔɔ gyu bese gyɔ kɔn nɛ. Ba desɛn nombia njan bɛɛ yɛɛ nɛ, yɛɛ nɔgba afofo na ayimɛɛ njan epo ne gyɔɔ lese nɛ see dekenken dɔɔ nɛ. Be yɛɛ nɔgba kyolobii ken kɔɔ na sem debodokolon ya nɛ, te ba dekyae yɛna ditɛnɛ tuum ken Wurubuare be desina see wɔ kekpaakekpaa nɛ man.

¹⁴ Mena balan kumɛɛ kɛwɔ wose man nombia te Wurubuare tɛwɔ Enɔke nɔn ɔ gyakaa Adam dɔɔ kalola kegyakaare man nyetoorote nɛ dɔɔ yako see nyiaa, “ɛ kɛɛ de Gbenɔgyoo Wurubuare ne kɔn. Nɔn na balan kakpon kakponse ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose, ken nɔlo be tale kala wɔ ya nɛ ne kɔnala. ¹⁵ Waa kɔn kaa di balan pou nombia na waa bu balan kumɛɛ ban fɔɔ lee be nombiakumɛɛ njan pou bɔɔ yɛɛ, na nombiakumɛɛ njan bɔɔ kolosi tia nɔn Wurubuare nɛ dɔɔ.”

¹⁶ Mena balan kumɛɛ kɛwɔ yɛɛ balan ban bɛɛ toron deban kamase, te deban kamase mɔ na bɛɛ nyin nombiikum lee balan wose man. Nombia nkaran karan njan ban gbagba ne gyae nyi baa yɛɛ nɛ te bɛɛ yɛɛ. Bɛɛ wola ba wose te bɛɛ mɔ nɔwɔya gyon nyin beo balan na baa mɔ nyin ba wose.

¹⁷ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ɛ tɔɔse kpene ken de Gbenɔgyoo Yesu Kristo kpi-lala ban be yako see kaalan nɛ. ¹⁸ Be yakowɔ nyiaa, “Tɛɛle kei da benaa kɔ ɔto na, balan baale baa kɔn na be kaa mɔ Wurubuare nombia njan kulu nɔn. Mena balan benan baa yɛɛ ban gbagba kegyaebii bo, na Wurubuare kegyaebii te baa yɛɛ ya.” ¹⁹ Mena balan kɛwɔ yɛna balan ban bɛɛ wɔlɛɛ balan nsana nɛ. Ban gbagba kegyaebii te bɛɛ yɛɛ te Wurubuare felin be doo be man ya.

²⁰ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ɛmɛɛ dɔɔ ɛ mɔ Wurubuare nombia kpaakpaa njan ɛ be lɛɛ di nɛ do dɔn kakyen, na ɛ ke tale sen kenken ɛ kelɛɛdi man. ɛ fane lee Wurubuare felin nɔn don man.

²¹ Deban ken ɛ kyaa ɛ ne daa wee ken de

Gbenɔgyoo Yesu Kristo waa bese kɔn, na ɔ kaa wii de waranase na waa mɔ daa gyu de kaa kyaa ɔ gyan kekpaakekpaa nɛ, ɛ mɔ Wurubuare balan kegyae ken kyaa na dɔn.

²² ɛ wii balan ban bɔɔ gyen be dasɛnɛ Kristo man nideli ya nɛ waranase, na ɛ ka do wɔ kakyen. ²³ ɛ wɔn balan ban bee gyu boalan man lese na ɛ ke lɛɛ ba nyee. Balan baale mɔ kyaa na, nombiakumɛɛ njan ban gbagba ne gyae nɛ te bɛɛ yɛɛ. Kabona nyi yaa wii be waranase, mɔna ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli ken nyi bɔɔ mɔ be nombiakumɛɛ njan kyanee nɔn ya.

²⁴ ɛ yela dɛɛ lese Wurubuare yele nawolo nyi nɔn danaana don ken waa tale kyɔ daa na dɔɔ yo gbɛɛ ya. Nɔn ne gyae la waa tale gberaa ayimɛɛ kamase lee da wose man, na waa yela dɛɛ tale mɔ gyon kaa sen ɔ siaman ɔ gyoorobiiri ken man. ²⁵ ɛ yela dɛɛ ta de Gbenɔgyoo Yesu Kristo dɔɔ lese Wurubuare yele, nawolo nyi nɔn waagen koon yɛna Wurubuare na da nyeeɛere. Nɔn waagen koon yɛna gyoo te nɔn waagen koon danaana don kpene kamase dɔɔ leenan gyanɔba gyanɔba ken, na gyen wee kei na weeya akan njan pou kekpaakekpaa. Amen.

Nombia Kalesewola Nombia nan Yesu Kristo ba lese wola Gyɔn nɛ

Siaman Nombia

¹ Nombia nan doo tɔne kei man nɛ, Wurubuare moona na fa ɔ bu Yesu Kristo nyi waa lese na wola ɔ balan, na baa nyin gyeɲ nombia nan gyae kekɔɲ weeya keɲa man nɛ. Keɲte Kristo kpila ɔ kpilale lee adido te ɔ kaa lese mena nombia keɲa wola man ɔ tobaale Gyɔn. ² Te man Gyɔn mɔ nmarase nombia nan pou man gbagba be naa na me sia nɛ see. Mee di adanseɛ nyi nombia keɲa yɛɛ Wurubuare nombia nan Yesu Kristo ba lese wola man nɛ. ³ Walaɲ kamase nɔn ɔ kala tɔne kei man nombia fa balan na, nɔn na nyeebam. Te balan ban mɔ bee nyii tɔne kei man nombia te bee di nɛ dɔɔ nɛ, ban na nyeebam. Nawolo nyi debaɲ keɲ mena nombia keɲa pou gyae ke kɔɲ nɛ ta benaa.

Tɔna nan Gyɔn be nmarase yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro nan nɛ kyaa Esia tɛɛle man nɛ

⁴ Man Gyɔn nɛ nmarase na tɔne kei mee yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro nan pou nɛ kyaa Esia tɛɛle man nɛ. Wurubuare nɔn ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyanɲba gyanɲba keɲ te waa kyaa kekpaakekpaa nɛ, na ɔ felin nɔn ɔ dana donse nyetooro te ɔ seɲɛɛ nɔn Wurubuare gyoooro gbeli keɲ siaman nɛ, baa mo be bɛrɛɛ boele nɔn na baa fa nɔn wosefɛɛɛɛɲ. ⁵ Yesu Kristo mɔ waa mo ɔ bɛrɛɛ boele nɔn na waa fa nɔn wosefɛɛɛɛɲ. Nɔn yɛna walaɲ nɔn ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ, te ɔ ne di Wurubuare wose man adanseɛ anokoare gbɛɛ. Nɔn yɛna walaɲ gyanɲbate nɔn ɔ be tanɲbɛɛ foɲ lee yeɲ man, te nɔn mɔ ne diina gyoori tɛɛle kei dɔɔ gyoonɛɲ pou dɔɔ. ɔ ne gyae daa nideli mena dɔɔ te ɔ yeɲawɔ kyɛɛkeɛ ɔ fatabo leki mo lɛɛ daa lee de nombiakumɛɛ pou man. ⁶ ɔ ta mo daa kpu ɔ gyoori keɲ man, na dee di gyoori kpu na e. Te ɔ see daa saere na dɛɛ

som de Gbenɲgyoo Wurubuare nɔn ɔ yɛɛ ɔ Wurubuare na ɔ kya e nɛ. Nɔn Yesu Kristo kaboela na gyoorobiiri te ɔ dana don kekpaakekpaa. Amen.

⁷ ɛ keɛ, ɔ don nɔma man ɔ ne kɔɲ!

Walaɲ kamase waa naa e na ɔ sia,

te balan ban gba bɔɔ sɔɔ e apia nɛ baa naa e.

Te lee nɔn dɔɔ deise pou balan baa kyaa walaɲsa man.

Mena ne gyae la kekɔɲ. Amen.

⁸ De Gbenɲgyoo Wurubuare nɔn ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyanɲba gyanɲba, te waa kyaa kekpaakekpaa keɲ nɔn yɛna don pou nyee nɛ kpa nyiaa, "Man yɛna gyanɲbate na ɔtomante."

Gyɔn naa Yesu na ɔ sia nɲba dosɛɛ man nɛ

⁹ Man Gyɔn nɔn me yɛɛ ɛ dɔɔ Kristo baale e nɛ ne nmarase na tɔne kei. Lee keɲ me silana Kristo dɔɔ, daa na nɔn pou nyiɲa na konɔɔ te dɛɛ naa diyem keɲ balan ban be doo ɔ gyoori keɲ man ne naa nɛ. Nawolo nyi keɲ mɔɔ kolosi Wurubuare nombia nan te mɔɔ di Yesu Kristo wose man adanseɛ dɔɔ, te be fuɲa man kelɔ tɛɛlebii keɲ loɲ be kilisi ke gyanɲee te bɛɛ baake ke nyi Patimose nɛ dɔɔ. ¹⁰ De Gbenɲgyoo Wurubuare ɔsom wee daale nɛ, Wurubuare felin nɔn kaa gyooowɔ me man nideli te me nyii woya njaale me wole keɲkeɲ nɲba kabere te ba wolawɔ nɛ. ¹¹ Keɲte woya nan yako man nyiaa, "Nmarase kpene kamase keɲ n ne naa nɛ do tɔne man, na n ka mo tɔne kenan yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro nan nɛ kyaa Esia tɛɛle man nɛ. Donɔɔse nan man akpiise nɛnan kyaa nɛ yɛna, Efeso na Simaena na Pegamum na Tiatira na Saadise na Filadefia na Loadisia."

¹² Botɔɔ te ma besenaa ma wose na maa keɛ walaɲ nɔn ɔ ne kolosi na man nɛ. Me kabesena ma wose nɛ, te me naa nyeela nyetooro njaale. Kɔba yayam te ba moowɔ yɛɛ nɲa, te bɛɛ mo kanease bo gyakaa nɛ dɔɔ. ¹³ Me keɛ na kolo seɲɛ la nyeela nyetooro nan nsana nsana nɲba deniwalan nɛ. ɔ doona kegba wurikyim tɔ ɔ nawɔɔ pou, te ɔ moo kɔba yayam abɔɔɔ kpan karase ɔ konɔɔ man.

¹⁴ ɔ nyee woloseɛ pareparepare nɲba

akaralɛɛ nɛ, te ɔ siabia mɔ ne ɲalakee ɲgba boalan laakem nɛ. ¹⁵ Ɔ nawɔɔ ne ɲalakee ɲgba ba moo nyeele bo do boalan man kyalase ke nɛ, te ɔ woya mɔ ne seree ɲgba boo wuu laa ne lam nɛ. ¹⁶ Na ɔ dana kyolobiise nyetooro ɔ dunolun nyinmaa man, te yoosila ken ke yɛɛ sia na wɔle te kɛɛ beɛ nideli nɛ toɛɛ ɔ nɔɔman. Na ɔ siagbɛɛ mɔ ne ɲalakee ɲgba weese ne gyɔɔ la kpalala nɛ.

¹⁷ Ma kena e nɛ, ma soo ma wose lo ɔ nawɔɔtɛɛ ɲgba ma yenɛɛ nɛ. Kenɛte ɔ moo ɔ dunolun nyinmaa gyakaa me dɔɔ te ɔ yako man nyiaa, “Na yee ya. Man yena gyanɲbate na ɔtomante ɲon. ¹⁸ Man yena walan ɲon me kyaa nɛ. Kɛɛ, ma yenawɔ kaalan mɔna nenɛɛ me kyaa kekpaakekpa. Te me dana don yɛn na woyadɛɛ pou dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ɲmarase nombia ɲan n ne naa ne pou see. ɲmarase ɲan pou ɲe kyaa debokeiman, na ɲan pou ɲe gyae kekɔn wɔle wɔle nɛ see. ²⁰ Kyolobiise nyetooro ɲan n be naa me dunolun nyinmaa man, na nyeela nyetooro ɲan bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ɲa te bɛɛ mo kanease gyakaa ɲe dɔɔ nɛ, mena abɔɔ ɲenan yɛɛ nombia aweesen ɲa. Te kpene ken ɲa senɛɛ fa yaa mɛɛ gyae maa wola nen nɛ. Kyolobiise nyetooro ɲan senɛɛ fa kegyiise ban ba senɛɛ Kristotena akpiise nyetooro ɲan ɲe kyaa donɔɔse nyetooro ɲan siaman nɛ. Te kɔba yayam nyeela nyetooro ɲan bɛɛ mo kanease gyakaa ɲe dɔɔ nɛ mɔ senɛɛ fa Kristotena akpiise nyetooro ɲan.”

2

Tɔne ken bɔɔ ɲmarase yelee Kristotena ban be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ

¹ Kenɛte ɔ besewɔ yako man Gyɔn bela nyiaa, “ɲmarase nombia kenɛ yelee Kristotena ban be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ be kegyia ɲon. Yako e nyiaa.

Nnɛ yaa man walan ɲon me dana kyolobiise nyetooro me dunolun nyinmaa man, te me dɔnɛɛ nyeela nyetooro ɲan bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ɲa te bɛɛ mo kanease gyakaa ɲe dɔɔ nɛ nsana nsana ne yako. ² ‘Ma gyen ɛ nombia ayɛɛsa. ɛ ne kyan ɛ wose yɛɛ tom, te ɛ ne nyin

konɔɔ sen kenken ɛ kayeyɛɛ man. Ma gyen nyi ɛ bɛɛ mo ɛ wose do na balan kumɛɛ ya. ɛ ta gyoo balan ban bɛɛ beo baake ba wose nyi be yɛɛ Kristo kpilalawɔ ne wose man kɛɛ, te ɛ naawɔ nyi be yɛɛ akɛɛɛtenawɔ. ³ Lee mena ken ɛ be lɛɛ man di dɔɔ ɛ nyinɲa konɔɔ sen kenken naa diyem, ken ɛ wose te yɔkɔse ɲon na ɛ ka lee me wɔle ya.

⁴ Mɔna nombii dokolon ken mɔɔ naa lee ɛ wose man ken be dei ya yena nyiaa, balan kegyae ken doo ɛ man lee kewalan ken ɛ be lɛɛ Kristo di nɛ, ta lee ɛ man. ⁵ Mena dɔɔ ɛ tɔɔse botɔɔ ken nafɔ ɛ senɛɛ pɛte ɛ ba lee ɛ wɔle nɛ. ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛnen kumɛɛ man na ɛ ke kɔn Wurubuare gyan, na ɛ ke yɛɛ abɔɔ ɲan nafɔ ɛ ne yɛɛ kewalan ken nɛ. Nyi akpaa ɛ te kyɛɛkee ɛ dinɔɔ ya nɛ, maa kɔn kaa gate dan ken dɔɔ ɛ kanea ken gyakaa nɛ lee ke dasenɛɛ man. ⁶ Mɔna nombii dokolon ken ɛ ne yɛɛ te ke dei me gyan yena nyi, ɛ ne kɔla Nikolaitena nombia ayɛɛsa ɲgba mena ken man mɔ ne kɔla ɲa nɛ.

⁷ Walan kamase ɲon ɔ dana denɛle anenyin dei nɛ, waa see denɛle na waa nyii kpene ken Wurubuare felin ɲon ne kolosi fa Kristotena ban nɛ. Ɔ kpa nyiaa, walan kamase ɲon ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumɛɛ pou dɔɔ nɛ, maa fa ɔtenate gbɛɛ na waa di nyeedon dan ken ka senɛɛ Wurubuare gyan botɔɔ ken bɛɛ baake nyi Paradiso nɛ bia.’ ”

Tɔne ken bɔɔ ɲmarase yelee Kristotena ban be kyaa Simaena donɔɔ man nɛ

⁸ Kenɛte ɔ besewɔ yako man nyiaa, “ɲmarase nombia kenɛ yelee Kristotena ban be kyaa Simaena donɔɔ man nɛ be kegyia ɲon. Yako e nyiaa.

‘Nnɛ yaa man walan ɲon man yena gyanɲbate na ɔtomante, te mɔɔ yem te mɔɔ bese fon lee yɛn man nɛ ne yako. ⁹ Ma gyen nombia ɲan be yala ɲon na kayeyɛɛ ken ɛ na yeyɛɛ. Ma gyen mɔ nyi ɛ yɛɛ ayematenawɔ, mɔna Wurubuare gyan na ɛ te yɛɛ ayematenawɔ ya. Ma gyen nombiakumɛɛ ɲan balan ne kolosi lee ɛ wose man. Mena balan benan ne baake ba wose nyi be

yεε Gyudatenawo, mona ke yεε dekara ke. N keε na be yεε obonsam balanwo. ¹⁰ E na yeli kayeyεε ken gyae kaa kon ε doo ne ka do non gyakolon ya. Mεε yako non baa nyiaa, obonsam waa yela baa kyan ε man baale keto deni na waa mo keεse non keε. E kena diyem menεε weeya kufu. Nyi akpaa ke yεε yen ke koran na, ε sen kenken kelii oto. Akpaa ε yεε mena na, maa mo nyeedon kekpaat non kom.

¹¹ Walañ kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuarε felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne. O kpa nyiaa, walañ kamase non o sem kenken te o yoo di nombiakumεε pou doo ne, otenate be gyae waa tekaa yen yen bolate ken bela ya.' "

Tone ken boo ñmarase yele Kristotena ban be kyaa Pegamum donoo man ne

¹² Kenje o besewo yako man bela nyiaa, "Ñmarase nombia kenja yele Kristotena ban be kyaa Pegamum donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa.

'Nne yaa man walañ non me dana yoosila sia na wole ken keε bee nideli ne ne yako. ¹³ Ma gyen ε dekyae. Ma gyen nyi ε kyae botoo ken obonsam ne di gyoori ne. Deban ken Antipase ne kolosi ma wose man nombia anokoare man fa balan botoo te boo ko e koran ne, ε senawo kenken ε kelεedi man ken ε ta lee me wole.

¹⁴ Mona nombia bia ñan moo naa lee ε wose man ken non dei ya yena nyiaa, balan baale doo ε man ken be silana Baalam kawola ken. Baalam nonan wolana Balaki nyi waa beo Iseraetena na baa yεε nombiakumεε. Kenje o beo wo yela be dii weenεε ñan boo mo deesi fa beenenε ne, te o besewo yela be yεε kafon nombia kpu. ¹⁵ Mena ke mo te balan baale doo ε man ken be silana Nikolaitena kawola ken. ¹⁶ Mena doo ε kyεεkee lee ε gbεenenε kumεε man na ε ke kon Wurubuarε gyan. Na mena ya ne be gyae ke di weeya ya maa kon ε gyan, na maa mo yoosila ken doo

me nooman ne kaa yoo na mena balan benan.

¹⁷ Walañ kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene Wurubuarε felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne. O kpa nyiaa, walañ kamase non o sem kenken te o yoo di nombiakumεε pou doo ne, maa fa otenate weenεε ñan weesεε te beε baake ña nyi Maana ne ñaale waa di. Maa bese fa otenate boe wolom ken boo ñmarase yele wole daale gyakaa ke doo ne kpu. Nolo be gyae waa gyen yele ken gyakaa boe kenan doo kpu na walañ non waa nyin ke ne ya.' "

Tone ken boo ñmarase yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donoo man ne

¹⁸ Kenje o besewo yako man bela nyiaa, "Ñmarase nombia kenja yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa,

'Nne yaa man Wurubuarε bu non me sia ne ñalakeε ñgba boalan laakem ne, te me nawoo mo ne ñalakeε ñgba nyeele ken boo mo do boalan man kyalase ke ne ne yako. ¹⁹ Ma gyen ε nombia ayεesa. Ma gyen ε balan kegyae na ε kelεedi na yo osom na ε keε kyan ε wose sen kenken kayeyεε man. Ma gyen nyi nenεε doo, ε ne yεε nombia kpaakpaa kela deban ken ε be tangbεε lee man di ne.

²⁰ Mona nombii dokolon ken moo naa lee ε wose man ken be dei ya yena nyiaa, ε ne fa alo non beε baake e nyi Gyesebeli non o ne baake o wose nyi o yεε Wurubuarε dekpεnkpenyooore e ne gbεε te o ne yεε o kegyaebii. Nawolo nyi o dana o kawolakum ken o na beo me tewulεε, te o ne yeli beε yεε kafon nombia te o ne yeli bee di weenεε ñan beε mo deesi fa beenenε ne. ²¹ Ma te keε o siaman kyare nyi nafa waa kyεεkee lee o gbεenenε kumεε ñenan man na waa kon Wurubuarε gyan, mona o beε gyae waa tina o nombiakumεε ñenan keyεε yela ya. ²² Lee mena doo maa gyo e do kawee, na waa doo dofonon doo yeyεε. Te akpaa balan ban pou ban na e ne yεε mena kafon nombia ñenan te

won ba wose lee o nombiakumee nenan keyee man ya ne, maa yela ban mo kena diyem nideli ngba non ne. ²³ Maa koe o balan ban pou be silana e ne. Me yee mena ne, Kristotena ban pou baa gyen nyi man yena walan non o gyen balan konoose na ba agyuenese man nombia pou. Nombia non walan kamase ne yee ne te maa kee na maa to e kom. ²⁴ Nenee emee balan akan ban e kyaa Tiatira donoo man te e be bee e te sila Gyesebeli kawolakum ken ya, te e be bee e te kasee kpene ken ban be silana alo nonan ne ne baake nyi obonsam nombia aweesen non ya ne, moo gyae maa mo kasolo daale lo e doo bela ya. ²⁵ Mona e kyan nombia non e dana ne man kenken kelii deban ken maa bese kon.

²⁶⁻²⁷ Walan kamase non o sem kenken te o yoo di obonsam doo te o yee ma kegyaebii kelii oto ne, maa fa e don na waa di teelese pou doo, ngba mena ken me kya be fa man don ne.

Maa fa e don na waa di teele kei balan pou doo,
ken o be gyae waa wii be waranase ya.

Waa yele w bogobogobogo
ngba mena ken bee yele saabuse ne. ²⁸ Na maa bese fa otenate nebo kyolobii non kpu.

²⁹ Walan kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuaré felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne.' "

3

Tone ken boo nmarase yele Kristotena ban be kyaa Saadise donoo man ne

¹ Ken te o besewo yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia ken yele Kristotena ban be kyaa Saadise donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa.

Nne yaa man walan non me dana Wurubuaré felinse nyetooro, na kyolobiise nyetooro non me nyinmaa man ne ne yako. 'Ma gyen e nombia ayeesa. E te lee yele nyi e dana nyeedon, mo n kee na e ta yekee te e don. ² Mena doo

e koro na e ka do e keleedi kyomii ken be kaa te kee gyae ke ka yen ne don. Nawolo nyi ma te naa nyi e nombia ayeesa bee tekaa gyoo me Wurubuaré sia ya. ³ Mena doo e toose nombia non boo wola non na non e be nyii te e be lee di ne, na e ke kyan na nideli. Na e ke kyeekee e dinoo lee e gbeneen kumee man kon Wurubuaré gyan. Nyi akpaa e te kyeekee e dinoo ya ne, maa kon kaa futaa non ngba mena ken nmeelate ne kaa futaa walan ne. Nawolo nyi e be gyae e ka gyen deban ken maa mo kon ya.

⁴ Mona e dana balan kyomii baale Saadise donoo man botoo, ken ban te yee nombiakumee mo ayimee kpatee ba wose ya. Mena balan benan baa do kegbase wolomee pareparepare sila man, nawolo nyi be kaboena nyi baa sila man. ⁵ Walan non o sem kenken te o yoo di nombiakumee pou doo ne, maa do otenate kegba wolom ngba mena balan benan ne. Moo gyae maa lese otenate yele lee nyeedon tone ken man ya. Maa di otenate wose man adanse fa me kya na o kpilala ban pou nyi o yee me walan e. ⁶ Walan kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuaré felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne.' "

Tone ken boo nmarase yele Kristotena ban be kyaa Filadefia donoo man ne

⁷ Ken te o besewo yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia ken yele Kristotena ban be kyaa Filadefia donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa.

Nne yaa man walan non ayimee be doo ma wose man ya, te mee di anokoare ne ne yako. Man danaana gyoo Defidi gyoorobiiri safowaa ken. Akpaa me kyan ke to na, nolo be tale toro ke ya. Te akpaa ma toro ke na, nolo mo be kyaa waa tale kyan ke to ya. ⁸ 'Kee, ma gyen e nombia ayeesa pou. Ma gyen nyi e be dana don nideli ya, mona e dana me nombia non man kenken ken e ta lee me wole ya. Mena doo me ta toro denanoo see

non ken nolo be kyaa waa tale to ke ya. ⁹ Mee gyae e ka gyen nyi mena obonsam tewulee ban bee beo baake ba wose nyi be yee Gyudatenawo, mona ba te yee Gyudatenawo ya ne, maa yela mena balan ban pou kaa bunji e nawootee, na be popou kena nyi mee gyae e nombia nideli. ¹⁰ Lee mena ken e be di me nombia doo te e be nyin konoo sen kenken e kayeyee man doo, maa lese non lee kayeyee dinaa ken gyae ke kon kaa keese teele kei doo balan pou kee ne man.

¹¹ Kee, be gyae kedi weeya ya, maa kon. Mena doo e kyan anokoare kawola ken e gyen ne man kenken, na nolo be nyin leo gyoro kototoo ken moo yako nyi maa fa non ne lee e nyinmaa man ya. ¹² Wala kamase non o sem kenken te o yoo di obonsam na nombiakumee pou doo ne, maa mo e yee ngba deparadan ne me kya Wurubuae osom deni dinaa ken man. Mena wala nonan be gyae waa tuu lee botoo korakora ya. Maa nmarase me kya Wurubuae yele, na me kya Wurubuae donoo Gyerusalem wole ken yele yakaa o doo. Mena Gyerusalem wole kei gyae ke tisi bo lee me kya Wurubuae gyan adido kon. Na maa bese nmarase man gbagba mo yele wole yakaa otenate doo.

¹³ Wala kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuae felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne.' "

Tone ken boo nmarase yele Kristotena ban be kyaa Laodisia donoo man ne

¹⁴ Ken te o besewo yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia kena yele Kristotena ban be kyaa Laodisia donoo man ne be keyia non. Yako e nyiaa.

Nne yaa man Yesu non Wurubuae nombia nan pou be tee me doo kon mena, te mee mo me konoo pou kolosi Wurubuae nombia nan anokoare man, te man yena aboo nan pou Wurubuae be yee ne nyee ne ne yako. ¹⁵ Ma gyen e nombia ayeesa pou nyi e be lanje ya, te e be fee mo ya. Ma

kegyaebii yena nyi nafa yaa lanje yaa e fee. ¹⁶ Mona ken e be lanje ya, te e be fee mo ya, te e yee bo mola ne doo, mee gyae maa buusu non lee me nooman leki. ¹⁷ Eme kpa e te nyin e wose ken aboo pou te dee fa non, mena doo kolo bee hia non bela ya. Mo n kee na e don kyekpakyekpakyekpa, te e yee ayematenawo. E sia te yee te e don ditenteli, te e nombia mo dana waranase. ¹⁸ Mena doo mee yako non baa nyiaa, e kon kaa lee koba yayam kpaakpaate ken boo mo ke do boalan man kyalase ke ne me gyan. Ken ne gyae la ke yela e ke nyin e wose nideli. E kon kaa lee kegbase wolomee me gyan na e ka mo wuu e wose ditenteli na e deson ken. E kon kaa lee sia tee me gyan do e sia, na e ke nyin naa nideli.

¹⁹ Mee gyae e ka gyen nyi balan ban pou mee gyae be nombia ne ban te mee kale na, na ma te won ba denjele. Mena doo e yase e sia kyeeke lee e gbene kumee man, na e ke kon Wurubuae gyan. ²⁰ E tei man. Ma senee denanoo man mee gyoo disim ken. Nyi akpaa nolo de nyii ma woya te o toro man disim ken ne, maa gyoo otenate gyan na daa na e ka do nyinmaa di.

²¹ Wala kamase non o sem kenken te o yoo di obonsam na nombiakumee pou doo ne, maa fa otenate gbene na waa kyaa me gyan me gyoro gbeli ken doo. Ngba mena ken man mo ba sem kenken yoo di obonsam na nombiakumee pou doo, te moo gyu ke kyaa me kya gyan o gyoro gbeli ken doo ne.

²² Wala kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuae felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne."

4

Adido osom

¹ Kena pou wole ne, ma besewo kee na te me naa disim daale adido Wurubuae man na ka toroe. Ken te ma besewo nyii woya nan be kolosi na man kaalan ngba kabere te ba wolawo ne ne yako man

nyiaa, “Gyen kɔŋ adido kebo, na maa lese aboo ŋan pou kaboena nyi ŋe dɛɛ kɔŋ kenja wole nɛ wola nenj.” ² Karatetee dokolonj te Wurubuarɛ felinj ŋon kaa gyooowɔ me man, te ɔ yela me naa gyoooro gbeli daale adido, na ŋolo kyaa ke doo. ³ Na walanj ŋon ɔ kyaa gyoooro gbeli kenj doo nɛ ne ŋalakee ŋgba boya kpaakpaa nyinjan ŋan bɛɛ baake ŋa nyi Gyasipa na Kanelia nɛ. Te okyimaale ŋolo mo te kilisi gyoooro gbeli kenanj gyanjɛe, na ɔ ne ŋalakee ŋgba boe kpaakpaa kenj bɛɛ baake ke nyi Emeradi nɛ. Boya kenja pou yɛɛ boya kpaakpaa ŋan boɔ ne sɛɛ ŋe doo ya. ⁴ Na gyoooro gbɛɛɛ sao anaara (24) ŋaale mo te kilisi gyoooro gbeli dinaa kenj gyanjɛe, te kegyiise sao banaara (24) mo kyakɛɛ gbɛɛɛ ŋenanj doo. Kegyiise benanj doona aboo wolomɛɛ pareparepare, te be wuuna gyoooro kototɔɔse ŋan boɔ mo kɔba yayam yɛɛ ŋa nɛ. ⁵ Na ɔga kenjmaale na ɔga kefae na lee gyoooro gbeli dinaa kenj dedoi man. Te kanease nyetooro mo banjɛɛ gyoooro gbeli kenanj siaman ŋɛɛ kpa. Kanease ŋenanj yena Wurubuarɛ felinjɛe nyetooro ŋan. ⁶ Kenjɛe me naa kolo gyoooro gbeli kenj siaman ŋgba epo lonj nɛ. Na ke yɛɛ gelenjɛen te kɛɛ ŋalakee ŋgba diiku nɛ. Na wonise banaara baale banj be dana nyeedonj nɛ doŋjɛɛ nsana nsana kilisi gyoooro gbeli kenj. Be dana sia be siaman na be wole pou. ⁷ Woni gyanjɛɛ ŋon yɛɛ ŋgba dinaate nɛ, te balate ŋon mo yɛɛ ŋgba nunkyue baale nɛ. Batoorote ŋon siagbɛɛ yɛɛ ŋgba deniwalanj nɛ, te banaarate ŋon mo yɛɛ ŋgba otoloku ŋon ɔ ne furufu felinj man nɛ. ⁸ Mena wonise banaara benanj pou dana benjɛɛ looro looro. Be dana sia ba yenanj kamase na be benjɛɛ ŋan ateta gba. Boɔ ne tina noɔnenj kekpee yela ya. Nelim na ka weese pou na bee kpee noɔnenj lese Wurubuarɛ yele nyiaa,

“De Gbenjyoo Wurubuarɛ
Dekpatakpere,

Ayimeɛ kamase be doo n man ya!

Ayimeɛ kamase be doo n man ya!

Ayimeɛ kamase be doo n man ya!

Nyanj yena donj pou nyee.

Nyanj yena walanj ŋon n be kyaa kaalanj.

Nyanj yena walanj ŋon n kyaa debanj kei.
Te nyanj yena walanj ŋon nyanj ke kyaa
kekpaakekpaa.”

⁹ Wonise banaara banj ne kpee noɔnenj keɛɛ walanj ŋon ɔ kyaa gyoooro gbeli kenj doo kekpaakekpaa nɛ lese ɔ yele. Debanj kamase kenj be yɛɛ mena na, ¹⁰ na kegyiise sao banaara banj te tisi bunji walanj ŋon ɔ kyaa gyoooro gbeli kenj doo kekpaakekpaa nɛ siaman na be ta som e. Bee gyuusuu be gyoooro kototɔɔse ŋan see gyoooro gbeli kenj siaman, na ba te yako nyiaa,

¹¹ “De Gbenjyoo, nyanj yena de Wurubuarɛ.

N kaboena nyi baa lese n yele na baa mo obuo fa nenj.

N dana donj, nawolo nyi nyanj yɛɛna kpene kamase.

N yɛɛ kpene kamase bo n kegyaebii man,
te n kegyaebii man te ŋe popou mo kyaa nɛ.”

5

Yesu Kristo waagenj kaboela nyi waa toro tone kenj

¹ Kenja wole nɛ, me naa tone deboosa daale doo walanj ŋon ɔ kyaa gyoooro gbeli kenj doo nɛ dunolonj nyinmaa man. Ba te ŋmarase do tone kenj siaman na ke wole pou, te ba moo kolo anemaatanj ŋgba keeni nɛ to ke noɔ betabonyetooro.

² Kenjɛe me naa Wurubuarɛ kpilale donjɛe ŋolo fae yeesa kenjkenj boɔse nyiaa, “Amote kaboela nyi waa wolee keenise ŋan, na waa toro tone kenj?” ³ Moɔna, na ŋolo be kyaa adido yaa tɛɛle kei doo, yaa tɛɛle kei ateta kenj waa tale toro tone kenj na waa kala ke ya. ⁴ Mena doo me wiiwo nideli, nawolo nyi be te nyinj walanj ŋon ɔ kaboena nyi waa toro tone kenj yaa waa kala ke ya. ⁵ Botoo te kegyiise banj man ŋolo yako manj nyiaa, “Na wii ya. Kɛɛ, walanj ŋon bɛɛ baake nyi Dinaate ŋon ɔ ba lee Gyuda dekpanalanj man na gyoo Defidi duulonj man te ɔ yɛɛ walanj dinaa e nɛ te yoo di ɔbonsam doo. Mena doo ŋon ne gyae la waa tale wolee keenise nyetooro ŋan, na waa toro tone kenj.”

⁶ Kenjɛe me naa Nambu ŋon ɔ yɛɛ ŋgba ba koo e bo nɛ senjɛɛ gyoooro gbeli kenj

na wonise banaara ban, na kegyiise sao banaara ban nsana nsana. Ɔ dana woo nyetooro na sia nyetooro. Sia nyetooro nan yena Wurubuarɛ felinse nyetooro nan ɔ be kpili kɔn tɛele kei dɔɔ yenan kamase nɛ. ⁷ Botɔɔ te Nambu non kɔnawɔ kaa lɛɛ tɔne ken lee walan non ɔ kyaa gyooro gbeli ken dɔɔ nɛ nyinmaa man. ⁸ Ɔ ke lɛɛ tɔne ken nɛ, wonise banaara (4) ban na kegyiise saobanaara (24) ban kaa bunawɔ som Nambu nonan. Na be man walan kamase dana adoleɛ na kɔba yayam nyefale, na oliifi te wulu ne man. Oliifi ken senɛɛ baa fa Kristotena kefane ken bɛɛ fane fa Wurubuarɛ nɛ. ⁹ Kenɛ be kpee nɔɔnen wole fa Nambu non nyiaa, “Nyan kaboela nyi nya lɛɛ tɔne ken na n ke wolee keenise nan.

Nawolo nyi ba koo nen,

te n moo n fatabo lɛɛ balan fa Wurubuarɛ.

N lɛɛ balan lee akpanalan kamase man, na deise kamase na tɛele kei dɔɔ duulun kpookpoo man, na tɛelese kamase man fa Wurubuarɛ.

¹⁰ N ta mo mena balan benan kpu n gyoori ken man, te n yela ba bese gyoorobia na saese na baa som Wurubuarɛ, na be kaa di gyoori tɛele kei balan pou dɔɔ.”

¹¹ Me ka bese gɛɛse kɛɛ nɛ, te me nyii Wurubuarɛ kpilala burum baale woya. Ba boe ken nyi nolo na nolo be tale kala wɔ ya. Na be te kilisi gyooro gbeli ken na wonise banaara ban na kegyiise sao banaara ban pou. ¹² Na be kpee nɔɔnen kenken nyiaa,

“Nambu non bɔɔ ko e nɛ,

non kaboela nyi dɛɛ lese ɔ yele na dɛɛ mo obuo fa nideli.

Non te don na nyansa na wosekenyin pou kaboena.”

¹³ Botɔɔ te me nyii kpene kamase ken Wurubuarɛ be yɛɛ te ne kyaa adido, na nan ne kyaa tɛele dɔɔ na nan ne doo tɛele ateta, na nan ne doo epo man nɛ pou kpee nɔɔnen yako nyiaa,

“Walan non ɔ kyaa gyooro gbeli ken dɔɔ, na Nambu non te kaboena nyi

dɛɛ lese ba yele na dɛɛ mo obuo na gyoorobiiri fa wɔ kekpaakekpaa.”

¹⁴ Kenɛ wonise banaara ban sɛɛwɔ yako nyi, “Amen.” Te kegyiise sao banaara ban tisiwɔ bunii ba doona dɔɔ, te ba moo be sia bun tɛele man te ba somwɔ.

6

Yesu ke wolee keenise nyetooro nan

¹ Me ka sen mɛɛ kɛɛ nɛ, te Nambu non wolee keenise nyetooro nan bɔɔ mo mataa tɔne ken tɔ ke nɔɔ nɛ man gyan gbate ken. Botɔɔ te me nyii wonise banaara ban man nolo fae yeesa kenken ngba ɔga fae la nɛ baake nyiaa, “Kɔn!” ² Karatete dokolon me kɛɛ na, dɛɛkyɔn wolom pareparepare nolo senɛɛ laa. Na walan non ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ dana banan, te ba moo gyooro kotɔɔ fa e. Kenɛ ɔ kyaawɔ dɛɛkyɔn non dɔɔ lee lan ngba walan non ɔ ne yoo di deban kamase nɛ, te ɔ lanawɔ ɔ kaa yoo di.

³ Nambu non ke wolee keeni alate ken nɛ, te me nyii wonise banaara ban man balate non woya baakewɔ nyiaa, “Kɔn!”

⁴ Karatete dokolon te me naa dɛɛkyɔn balate nolo mo leewɔ kɔn. Kei non yɛɛ dɛɛkyɔn yayam e. Te be faa walan non ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ don nyi waa lese wosefɛɛren lee tɛele kei dɔɔ, na balan ke nyin yoo koe don. Kenɛ ba moo yoosila dinaa daale do e ɔ nyinmaa man.

⁵ Nambu non ke wolee keeni atoorote ken nɛ, me nyii wonise banaara ban man batoorote non woya baakewɔ nyiaa, “Kɔn!” Me kɛɛ na dɛɛkyɔn bibiini kirikirikiri nolo senɛɛ laa me siaman. Na walan non ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ dana kɔta ken bɛɛ mo kerɛ abɔɔ nɛ ɔ nyinmaa man. ⁶ Botɔɔ te me nyii kolo ngba walan kekolosi nɛ wonise banaara ban man nyiaa, “Baa yɔɔ kefaa bilin kuruwaatɔɔ lɛɛ walan wee dokolon tom keyɛɛ kɔba. Mena mɔ te baa yɔɔ wambela bilin kuruwaa tɔɔse atooro lɛɛ walan wee dokolon tom keyɛɛ kɔba. Mɔna nun na solon dɔɔ, nolo na tina na ya!”

⁷ Nambu non ke wolee keeni anaarate ken nɛ, te me nyii wonise banaara ban man banarate non woya baakewɔ nyiaa,

“Kɔŋ!” ⁸ Me gɛɛse kɛɛ na, dɛɛkyɔŋ kpala kɔŋkɔsɔŋ ɲolo seŋɛ laa botɔɔ. Walaŋ ɲon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ te bɛɛ baake nyi Yeŋ. Na woyadɛɛ mɔ silana e wɔle wɔle. Ba te fa wɔ dɔŋ nyi baa mo yoosila na tanam, na kaweesɛ na wonembia kumɛɛ baŋ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, koe balan baŋ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ be man kekpaɛ anaara man dekpeŋ dokolon.

⁹ Nambu ɲon ke wolee keeni anɔŋte keŋ nɛ, te me naa balan baale woya na be doo Wurubuaɛ kedeɛsa boe keŋ ateta. Mena woya kɛwɔ yena balan baŋ lee Wurubuaɛ nombia ɲan keyako dɔɔ te bɔɔ koe wɔ nɛ. Mena balan benaŋ seŋawɔ keŋkeŋ di Wurubuaɛ nombia ɲan wose man adansɛɛ, keŋ be ta lee be wɔle ya. ¹⁰ Botɔɔ te woya baŋ fae yeɛsa keŋkeŋ bɔɔse nyiaa, “De Gbenɲyoo Wurubuaɛ, nyaŋ yena donɛ. Nyaŋ nyaagen yena walaŋ ɲon n ne di anokoare, te ayimɛ kamase mɔ be doo n man ya. Woromɔ te nyaŋ ke di tɛɛle kei dɔɔ balan nombia, na n ke wɔŋ ba denjele lee mena keŋ bɔɔ koe daa nɛ dɔɔ?” ¹¹ Keŋte Wurubuaɛ faa woya baŋ man walaŋ kamase kegba wolom wurikyim. Te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ nyiŋ konɔɔ kyaa kyomii. Nawolo nyi kaboena nyi ɛ tebia Kristotena akan baŋ kaboena nyi baa koe wɔ lee Wurubuaɛ nombia ɲan keyako dɔɔ, ɲgba mena keŋ bɔɔ koe ɲon nɛ be yaanɔle keŋ kelii pɛ.”

¹² Nambu ɲon ke wolee keeni loorote keŋ nɛ, karatete dokolon te tɛɛle wosiwɔ keŋkeŋ, te weese kyɛɛkeewɔ biri tuum ɲgba kanyaŋ bibiini nɛ. Te gyaalan mɔ kyɛɛkeewɔ yase goon ɲgba fatabo nɛ. ¹³ Botɔɔ te kyolobiise kuliiwɔ lee adido yala tɛɛle man, ɲgba mena keŋ felin dinaa de gyɔɔ te daasebia adendeɛ nɛ tirii yala nɛ. ¹⁴ Keŋte adido mɔ bɔɔwɔ ɲgba mena keŋ bɛɛ bɔɔ dofoŋon nɛ te ke ɲaalaawɔ. Te bulase na tɛɛlesebia ɲan lon be kilisi ɲa gyaŋee nɛ, pou ɲaalaawɔ lee botɔɔ keŋ ɲa seŋɛ nɛ. ¹⁵ Te tɛɛle kei dɔɔ gyooneŋ na yoonɔtɛna kegyiise, na balan baŋ be dana kɔba na tɛɛle kei dɔɔ kegyiise na gbeni kamase, na gyoorobia pou yekiiwɔ ka yo boya bɔɔneŋ man na kpanaŋse ɲan ɲe gyakaa bulase dɔɔ nɛ

ateta. ¹⁶ Keŋte be fae yeɛsa baake bulase na kpanaŋse ɲan nyiaa, “ɛ bilini kaa wuu de dɔɔ. Na walaŋ ɲon ɔ kyaa gyooro gbeli keŋ dɔɔ nɛ be nyiŋ naa daa ya, na Nambu ɲon mɔ be nyiŋ mo baŋ wɔŋ da denjele ya. ¹⁷ Nawolo nyi wee dinaa keŋ baa mo baŋ di balan nombia nɛ te lii. Te amɔte ne gyae la waa tale seŋ be siaman?”

7

Wurubuaɛ balan baŋ ɔ ba do wɔ nso nɛ

¹ Keŋa pou wole nɛ, me naa Wurubuaɛ kpilala banaara baale na ba seŋɛ tɛɛle kei yenaase anaara ɲan man. Te be tɔɔ felinse ɲan ɲɛɛ gyɔɔ lee tɛɛle kei yenaase anaara ɲan pou, na ɲɔɔ nyiŋ gyɔ tɛɛle dɔɔ yaa epo dɔɔ yaa dan kamase dɔɔ ya. ² Keŋte ma besewɔ naa Wurubuaɛ kpilale ɲolo, na ɔ ta lee weese dɛɛlee yenaŋ. ɔ dana kpene keŋ Wurubuaɛ ɲon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ na mo do ɔ balan nso nɛ ɔ nyiŋmaa man. Botɔɔ te ɔ lɔɔ nɔɔ yako Wurubuaɛ kpilala banaara baŋ Wurubuaɛ be fa wɔ dɔŋ nyi baa mo kayeyɛɛ kɔŋ tɛɛle na epo dɔɔ nɛ nyiaa, ³ “ɛ na wɔlɛɛ tɛɛle yaa epo yaa daase ɲan ya, kelii debaŋ keŋ dɛɛ mo kpene keŋ de Wurubuaɛ na mo do ɔ balan nso nɛ, fee baŋ pou bɛɛ som e nɛ tirinɔɔse dɔɔ pɛ.” ⁴ Botɔɔ te ba wola maŋ balan baŋ Wurubuaɛ ba do wɔ nso nɛ be yaanɔle. Be yaanɔle yeɛ balan kakponse kufu ala akpeŋ kufu ala (144,000). Mena balan kɛwɔ pou lee Iseraetena akpanalan kufu ala ɲan pou man.

⁵ Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Gyuda duulun man.

Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Ruben duulun man.

Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Gade duulun man.

⁶ Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Asa duulun man.

Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Nafitali duulun.

Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Manase duulun man.

⁷ Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Simeon duulun man.

Balan kakponse kufu bala (12,000)
lee la Lewi duulun man.

Balan kakponse kufu bala (12,000)
lee la Isaka duulun man.

⁸ Balan kakponse kufu bala (12,000)
lee la Sebulon duulun man.

Balan kakponse kufu bala (12,000)
lee la Gyosefo duulun man.

Te balan kakponse kufu bala (12,000)
mo lee la Bengyamen duulun man.

Balan burum ban nolo be tale kala wo ya ne

⁹ Kenan wole me kee na, balan burum baale senee laa ken nolo na nolo be tale kala wo ya. Mena balan benan lee teelese na debiise na deise na akpanalanse na balan kpookpoo kamase man. Mena balan benan pou senee gyoooro gbeli ken na Nambu non siaman. Ba doona kegbase wolomee wurikyim, te walan kamase mo dana okee faaren o nyinmaa man. ¹⁰ Na bee fae yeesa kenken yako nyiaa, "Wurubuare non o kyaa gyoooro gbeli ken doo ne, na Nambu non ne lee na da nyee."

¹¹ Deban kenan na, Wurubuare kpilala ban pou senee kilisi gyoooro gbeli ken, na kegyiise sao banaara ban na wonise banaara ban. Be popou tisiwo bunji mo be sia bun teele man gyoooro gbeli ken siaman, te ba som Wurubuare ¹² te be seewo nyiaa, "Amen.

De Gbengyoo Wurubuare danaana don na nyansa na gyoorobiiri.

Mena doo e yela dee do e noo lese o yele kekpaakekpa.

Amen."

¹³ Botoo te kegyiise sao banaara ban man nolo boose man nyiaa, "Balan bomo yena ban ba doona kegbase wolomee wurikyim kenja te alen yaa ba leewo?"

¹⁴ Kenje me tiranoo fa e nyi "Kegyia, nyan gyenja la." Te o yako man nyiaa, "Balan kewo yena balan ban Wurubuare ba lese wo lee kayeyee dinaa ken be kon be doo ne man. Ban yena balan ban booo faafo ba kegbase Nambu non fatabo ken man te non lee wolose pareparepare ne. ¹⁵ Mena doo, te be yela be kaa senawo

Wurubuare gyoooro gbeli ken siaman ne.

Bee som Wurubuare o deni dinaa ken man nelim na ka weese.

Walan non o kyaa gyoooro gbeli ken doo ne, waa felee o kanyan wuu wo na waa gyee wo.

¹⁶ Tanam be gyae ka ko wo bela ya, te lonboanen mo be gyae ka ko wo bela ya.

Weese be gyae waa nyakee wo ya, te duwulawula mo be gyae ke nyin wo ya.

¹⁷ Nawolo nyi Nambu non o senee Wurubuare gyoooro gbeli ken nsana nsana ne,

non ne gyae la waa kee be doo ngba mena ken namensekeelere ne kee o namense doo ne.

Non ne gyae la waa ta be siaman mo wo gyu nyeedon lon ken gyan.

Te Wurubuare gbagba ne gyae la waa feefo ba siasaran pou lee be siaman."

8

Nambu non ke wolee keeni otomante ken

¹ Nambu non ke wolee keeni nyetoorote ken booo mo to tone ken noo ne, adido botoo pou yeeewo yididi kelii ngba deban yaale ne. ² Botoo te me naa Wurubuare kpilala nyetooro ban bee sem Wurubuare siaman ne. Te ba moo kabereese nyetooro fa wo. ³ Kenje Wurubuare kpilale nolo konawo kaa sen kedeese boe ken gyan. Na o dana koba yayam nyefale o nyinmaa man. Te ba moo oliifi burum naale fa e nyi waa mo kpu na Wurubuare balan ban kefane ken bee fane ne, na waa mo yakaa kedeese boe ken booo mo koba yayam yee ke, te ke doo gyoooro gbeli ken siaman ne doo. ⁴ Kenje oliifi ken nyooose njan na Wurubuare balan ban kefane ken leewo Wurubuare kpilale non nyinmaa man gyu Wurubuare gyan. ⁵ Kenje Wurubuare kpilale non lese boalan lee kedeese boe ken doo do koba yayam nyefale ken man wulu. Te o funja ke na boalan ken lee adido botoo ke lo tee

man. Karatetee dokolon te ɔga nmaalewo te ɔ faewo na yeesa, te tɛele mo wosiwo.

Wurubuarɛ kpilala kawola be kabereɛ

⁶ Botoo te Wurubuarɛ kpilala nyetooro ban be dana kabereɛ nan nɛ, desina ba wose na baa wola be kabereɛ nenan.

⁷ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale gyanɔgbate non wola ɔ kabereɛ ken. ɔ kawola ke pɛ te be funa akpelenkpelenbia na boalan ken fatabo kyakalɛ ke man nɛ lee adido kaa lo tɛele doo. Kekon mena nɛ, boalan kpa tɛele kei kekpase atooro man dekpen dokolon, na daase pou kekpase atooro man dekpen dokolon na nɛlese nalan nyinan pou.

⁸ Kenan wole te Wurubuarɛ kpilale balate non mo wola ɔ kabereɛ ken. ɔ kawola ke nɛ, te be funa kolo nɔba bula dinaa daale ne kpa la nɛ kaa lo epo man. Karatetee dokolon na epo kekpase atooro man dekpen dokolon ta bese fatabo goon.

⁹ Ke man wonembia pou mo kekpase atooro man dekpen dokolon yekeewo. Te agbelese dinaana nan ne don epo doo nɛ, ne man kekpase atooro man dekpen dokolon wolɛwo pou.

¹⁰ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale batoorote non mo wola ɔ kabereɛ. ɔ kawola ke nɛ, te kyolobii dinaa non ɔ ne kpa nɔba boalan na daakpee nɛ, leewo adido kaa yala boonen na lonse nan ne puu lee tɛele man nɛ kekpase atooro man dekpen dokolon man wolɛ nɛ pou. ¹¹ Kyolobii nonan yele yena Nanɛte. Mena doo lonse nan pou kekpase atooro man dekpen dokolon yɛ nan, te balan ban pou boo nyoo lon kenan nɛ, be man burum yekeewo lee ke nan ken doo.

¹² Kenan wole te Wurubuarɛ kpilale banaarate non mo wola ɔ kabereɛ. ɔ kawola ke nɛ, te weese kekpase atooro man dekpen, na gyaalan kekpase atooro man dekpen, na kyolobiise kekpase atooro man dekpen pou gyoo ditintɛ tum. Wee dibilin mo kekpase atooro man dekpen dokolon te nyin kenmanee korakora ya. Mena mo te be kpala nelim man akpen atooro na, ke man dekpen dokolon mo te nyin kenmanee ya.

¹³ Me ka sen mɛɛ kɛɛ nɛ, te me naa otoloku nolo na ɔ ne furufu adido adido. Kenɛte me nyiiwo ɔ ne yako kenken nyiaa, “Balan ban baa kyaa tɛele kei doo kelii deban ken Wurubuarɛ kpilala batooro akan ban baa wola be kabereɛ nɛ, baa laako bola bola!”

9

¹ Kenan wole te Wurubuarɛ kpilale banonɛte non mo wola ɔ kabereɛ ken. ɔ kawola ke nɛ, te me naa kyolobii nolo kulwo lee adido kaa yala tɛele man. Botoo te Wurubuarɛ moo safowaa ken bɛɛ mo toro disim ken tɔɛ boo kyilimkyilim ken ke tan ɔto ya nɛ fa kyolobii non. ² ɔ ka toro boo ken noo nɛ, nyooɛ leewo ke man nɔba mena ken nyooɛ na lee boalan degyapaa man nɛ. Te nyooɛ ken yela weese na noma pou biriwo tum.

³ Kenɛte akpataana leewo nyooɛ nan man kaa yala tɛele doo. Te be faa wo don ken baa mo to balan nɔba kanase nɛ. ⁴ Be yako wo nyi be na wolɛɛ tɛele kei doo nɛlese na daase na aboo nan ne tuu tɛele doo nɛ ya. Mɔna baa naase balan ban Wurubuarɛ ta do wo nso be tirinooɛ doo ya nɛ diyem. ⁵ Ba te fa wo don nyi baa ko balan benan ya. Mɔna be faa wo don bo nyi baa mo naase wo diyem gyaalan banon. Te diyem ken boo naa nɛ, wee wo nɔba kana too na walan nɛ. ⁶ Mena weeya nenan man nɛ, balan baa gyae yen nyi baa yen mo boo gyae baa yen ya. Baa gyae nyi yen de kaa mo wo, mɔna yen be gyae waa benaa wo ya.

⁷ Mena akpataana benan yɛɛ nɔba deɛkyonɛ ban boo desina wo baa mo gyu yoo nɛ. Aboo nɛale gyakaa ba nyeeya doo nɔba kototooɛ nan boo mo koba yayam yɛɛ nɛ, te be siagbɛɛ mo yɛɛ nɔba denibalan nɛ. ⁸ Ba wose wona yɛɛ nɔba ala nyeenyooɛ nɛ, te be kela mo yɛɛ nɔba dinaate kela nɛ. ⁹ Na aboo nɛale mataa be konooɛ doo, nɔba nyeela pampasan nan yoonootena na mo gyee be konoo nɛ. Te be benkeleɛ mo ne yɛɛ yeesa nɔba deɛkyonɛ burum ne tuu na be kotase bee gyu yoo nɛ. ¹⁰ Na be dana gyunɛ nan ne to balan nɔba kanase nɛ. Te don ken baa mo naase balan diyem gyaalan banon

ne, doo bo be gyunse nenan man. ¹¹ Be gyoo non o ne kee be doo yena obonsam kpilale non o ne kee bo kyilimkyilim ken ke tan oto ya ne doo ne. Gyudatena dei man na bee baake e nyi Abadon, te Girikitenana dei man na bee baake e nyi Apoliyon ken nawolo nyi Abowoleere. ¹² Kayeyee gyanbate ken kaalan laa ne. Ala mo don gbex ne kon.

¹³ Kente Wurubuaee kpilale loorote non mo wola o kabere. O kawola ke ne, te me nyii woya naale leewo Wurubuaee kedeese boe ken bo mo koba yayam yee ke te ka sejee Wurubuaee siaman ne, ka yenaase anaara nan man. ¹⁴ Woya nenan yako Wurubuaee kpilale loorote non o dana kabere ken ne nyiaa, "Tina obonsam kpilala banaara ban bo bake wo do boo dinaa Efurate man ne yela." ¹⁵ Mena doo be tinaa wo yela. Na Wurubuaee te desina wo see fa mena deban kei, na mena wee kei na mena gyaalan kei na mena kulutoo kei, nyi baa koe teele kei doo balan kekpace atooro man dekpen dokolon. ¹⁶ Kente ba wola man balan ban be kyaa deekyonse ban doo ne be yaanoole. Na be yaanoole yee kakpon kakponse sonononse ala (200,000,000). ¹⁷ Deekyonse na balan ban be kyaa be doo te moo naa wo ngba dose man ne, be dinoo yaa mee gyae maa wola non ne. Nyeela pampasan nan balan ban be kyaa deekyonse ban doo ba mo gyee be konoo ne, ne naale yasee ngba boalan ne, te naale mo birxe yuu te naale mo yee kegyim nun ngba kpatakpela ne. Deekyonse ban nyee ya yee ngba dinaate nyee ne. Na boalan na nyoose na kpatakpela na lee be noose man. ¹⁸ Boalan na nyoose na kpatakpela nan ba lee be noose man ne, nan yena kayeyee nombia nan ba ko teele kei doo balan kekpace atooro man dekpen dokolon ne. ¹⁹ Deekyonse ban don ken bee mo koe balan ne doe be noose na be gyunse man. Be gyunse yee ngba doma ne, te ne dana nyee ya nan bee mo gooli balan.

²⁰ Balan ban bo kaa teele kei doo ken be ta yem lee mena kayeyee nombia ken man ya ne, te tina be nombiakumee keyee

yela ya. Ba te kyeeke ba agyuen na baa tina aboo nan ban gbagba ba mo be nyinmaase yee na ne kasom yela ya. Be te tina felinkumee na beenen nan ban gbagba ba mo koba yayam yaa koba wolom yaa nyeela yaa boya yaa daase yee na ne kasom yela ya. Mona mena beenen kewo bee naa ya, te ne bee nyii dei ya te ne bee tee mo ya. ²¹ Mena ke mo te ba te kyeeke ba agyuen na baa tina balan kakoe, na nmeesen nombia na kafon nombia na nmeelen nombia yela ya.

10

Wurubuaee kpilale non o dana tonebii ken bo ke ne

¹ Kei wole ne, ma besewo naa Wurubuaee kpilale don te nolo bela na o ta lee adido o ne kon. Na debunta te kilisi o wose gyanee ngba kegba te o doona ne, te kolo mo te kilisi o nyee gyanee ngba okyimaale ne. O siagbee ne nalakee ngba weese ne, te o nawoo mo yee ngba daakpeese na boalan sejee la ne kpa ne. ² Na o dana tonebii daale ken bo gyusu ke ne o nyinmaa man. Kente o moo o dunolon nae gyakaa epo doo, na o demena nae mo sejee teele doo. ³ Kente o fae yeesa kenken ngba dinaate muusu la ne. O ke fae yeesa ken ne, te oga faewo betabonyetooro. ⁴ Oga ke fae betabonyetooro ken ne, nafa me gyaewo nyi maa nmarase kpene ken mo nyii lee oga kefae ken man ne see. Mona me nyii woya naale lee adido ken ne yako man nyiaa, "Kyan nombia nan n be nyii ne do n nyee man. Na nmarase na see ya." ⁵ Botoo te Wurubuaee kpilale non mo naa o sejee ken o nae daale gyakaa epo doo, te o nae daale mo sejee teele doo ne gynaa o dunolon nyinmaa adido. ⁶ Kente o kaja Wurubuaee non o kyaa kekpaakekpaa, te o be yee adido na aboo nan pou ne kyaa botoo, na ateta na aboo nan pou ne kyaa kebo, na epo na aboo nan pou ne doo ke man ne ntam. Ntam ken o be kam ne yena nyiaa, "Wurubuaee be gyae waa doo wole lee kpene ken o ne gyae nyi waa yee ne man

ya. ⁷ Mōna debaŋ keŋ Wurubuaɛ kpilale nyetoorote ŋon waa wola ɔ kabere keŋ ne, debaŋ kenan te nombia aweesen ŋan Wurubuaɛ be yako fa ɔ tewuleɛ baŋ be yeɛ wa akpenkpenɣyɔɔrawɔ ne, gyae ke kɔŋ mena.”

⁸ Botɔɔ te woya ŋan mɔɔ nyii lee adido kaalan ne besewɔ kolosi fa maŋ bela nyiaa, “Ta gyu ke lee tɔnebi keŋ bɔɔ gyuuusu ke ne lee Wurubuaɛ kpilale ŋon ɔ senɛɛ te ɔ nae daale gyakaa epo dɔɔ, te ɔ nae daale mɔ senɛɛ tɛele man ne nyinmaa man.” ⁹ Mena dɔɔ me gyuuwɔ Wurubuaɛ kpilale ŋon gyan nyi waa mo tɔnebi keŋ fa maŋ. Kenɛte ɔ yako maŋ nyiaa, “Lee ke na n ke tao ke. N ne tao ke ne, ke gyae ke yeɛ neŋ gyon n nɔɔman ŋgba teebɔɔ ne. Mōna akpaa n lila ke na, ke gyae ke yeɛ ŋan n tɔɔman.” ¹⁰ Botɔɔ te me lee tɔnebi keŋ lee Wurubuaɛ kpilale ŋon nyinmaa man te ma moo ke tao. Me keɛ tao ke ne, na ke dana gyon ŋgba teebɔɔ ne me nɔɔman. Mōna ma ke tao ke mo lila ne, me tɔɔman pou yeɛ maŋ ŋan bo. ¹¹ Ma ke tao ke taŋ ne te me nyii woya ŋaale yako maŋ nyiaa, “Kaboena nyi nya bese gyɔ Wurubuaɛ nombia ŋan ɔ be yako neŋ ne dekpenkpen fa balan burum, na tɛelese na deise na gyoonen ŋgba mena keŋ Wurubuaɛ ba lese wola neŋ ne.”

11

Wurubuaɛ adanseɛtena bala baŋ

¹ Kenɛta wole ne, te ŋolo faa maŋ gbutu keŋ ke yeɛ ŋgba dan keŋ beɛ mo maa kolo ne. Kenɛte ɔ yako maŋ nyiaa, “Koro gyu ke maa Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ na Wurubuaɛ kedeese boe keŋ, na n ke kala balan baŋ pou beɛ som Wurubuaɛ botɔɔ ne. ² Mōna na maa tɛele keŋ ke doo Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ yenaase ne ya, nawolo nyi be ta mo botɔɔ fa balan baŋ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya ne. Baŋ ne gyae la baa di don Gyerusalem donɔɔ keŋ dɔɔ gyaalanɲa sɔŋola na ala. ³ Te maa kpila ma adanseɛtena bala, na baa do lia abɔɔ kɔŋ kaa kolosi me nombia ŋan mɔɔ lese wola wɔ ne gyaalanɲa sɔŋola na ala.”

⁴ Adanseɛtena bala baŋ yena oliifi daase ala na kanease daase ala ŋan senɛɛ Wurubuaɛ ŋon ɔ yeɛ tɛele kei pou Gbenɣyoo e ne siaman ne. ⁵ Akpaa ŋolo de kɔŋ nyi ɔ kaa yeɛ mena Wurubuaɛ akpenkpenɣyɔɔra bala kewɔ nombiikum daale ne, boalan na lee be nɔɔse man kaa ko be kolala benan. Te walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa yeɛ wɔ kolo kum daale na, mena gbɛɛ kenan man te beɛ mo ko ɔtenate. ⁶ Mena Wurubuaɛ akpenkpenɣyɔɔra bala kewɔ dana don, keŋ baa tale tɔ gbɛɛ nyi debaŋ kamase keŋ baa kolosi Wurubuaɛ nombia na ɔga na ŋɛɛ ya. Be dana don keŋ baa tale yela lonse pou ka bese fatabo, te baa tale yela kayeyee kamase mɔ ke yala tɛele kei dɔɔ debaŋ kamase keŋ beɛ gyae.

⁷ Akpaa Wurubuaɛ akpenkpenɣyɔɔra bala baŋ de kolosi be nombia ŋan taŋ ne, wonembukum ŋon ɔ ne kyaa lee bɔɔ kyilimkyilim keŋ ka be taŋ ɔto ya man ne, waa kaa yokii na wɔ na waa di be dɔɔ na waa koe wɔ. ⁸ Te baa tina ba woya yela donɔɔ dinaa keŋ abɔntere man. Mena donɔɔ kei man te be gyɔɔ be Gbenɣyoo sakaa ɔpanɲan dɔɔ ko. Balan ta do mena donɔɔ kenan yele nyi Sodom yaa Igyipite. ⁹ Balan baa lee donɔɔse kpookpoo, na deise kpookpoo na tɛelese kpookpoo man kɔŋ kaa keɛ woya benan weeya atooro na yaale. Mōna balan baa beɛ nyi be na wuu wɔ ya. ¹⁰ Ba yeŋ gyae ke yeɛ tɛele kei dɔɔ balan gyon. Baa di wee kenan ŋgba ba wee dinaa daale ne, na baa kyee donɔɔ abɔɔ. Nawolo nyi Wurubuaɛ akpenkpenɣyɔɔra bala kewɔ naase balan diyem nideli tɛele kei dɔɔ.

¹¹ Mōna weeya atooro na yaale kei wole ne, Wurubuaɛ yela ɔ weeseɛ kaa gyoo be man te be foŋawɔ koro kyaa. Kei yela gyakolon gyoo balan baŋ pou bɔɔ naa wɔ ne nideli. ¹² Botɔɔ te Wurubuaɛ kpilala bala baŋ nyii woya ŋaale kolosiwɔ na wɔ kenken lee adido nyiaa, “E gyen kɔŋ adido kebo.” Kenɛte ba moowɔ ŋoma man gyen gyu adido, na be kolala baŋ senɛɛ beɛ keɛ wɔ. ¹³ Mena debaŋ kenan man ne, tɛele wosiwɔ nideli keŋ nyi donɔɔ dinaa keŋ kekpase kufu man dekpen dokolon

yeleewo. Tεele kewosi kenan mo koo balan kakponse nyetooro (7,000). Te gyakolon gyoo balan akan ban be ta yem ya ne, te ba lese Wurubuarε non o kyaa adido ne yele. ¹⁴ Kayeyεε nombia nan alate kaalanja laa, te atoorote mo ne kon.

Be kawola kabere nyetoorote ken

¹⁵ Kenεe Wurubuarε kpilale nyetoorote non wola o kabere. O kawola ke ne, te me nyii woya naale lee adido kenken nyiaa,

“Nεnεε tεele kei doo gyoori
ta bese de Gbenjyoo Wurubuarε
na o bu nyeelεere non wui,
te de Gbenjyoo Wurubuarε
ne gyae la waa di gyoori kekpaakek-
paa.”

¹⁶ Kenεe kegyiise sao banaara ban be kyaa be gyooro gbeleε doo Wurubuarε siaman ne, korowo bunji som Wurubuarε. ¹⁷ Te be yakowo nyiaa,

“De Gbenjyoo Wurubuarε don pou
Gbenjyoo,
nyan kyaa la kaalan te nyan sεε la n
kyaa.

Dεε do nen noo nawolo nyi
n ta mo n don ken ka dokoso be kyaa
ya ne,
n ne di gyoori tεele kei doo.

¹⁸ Balan ban boo gyen nen ya ne ta gyen
ban n doo,
mona nεnεε te kaboena nyi nya lese
n ban wola.

Deban te lii ken nyan ke di balan ban boo
yekee ne nombia,
na n ke to n tewulεε akpenkpenjyooora
na n balan ban pou bεε som nen ne
kom.

N ke to balan ban bee yee nen ne,
na balan ban be dana yele,
na balan yakaa nyiban pou kom.

Te deban te lii ken nyan ke wolεε balan
ban pou
bεε wolεε tεele kei ne.”

¹⁹ Botoo te be kyanja Wurubuarε osom deni dinaa ken ke kyaa adido ne toro, te me naa Nookebakeseε Adakaa ken. Kenεe oga nmaalewo te o faewo, te tεele wosiwo te akpelenkpenjyooora dinaana yalawo.

12

Alo fulute nolo na wonembukum dek-patakpere nolo wose man nombia

¹ Kenεa wole te gyakolon nombia naale lese na wose wola lee adido bela. Me naa alo nolo na weese kilisεε na e ngba ken te o doona ne, te gyaalan mo doo o nawoo tεε. Na o wuuna gyooro kototoo ken kyolobiise kufu ala mataa na ke. ² Na alo nonan dana fulu ken o na donjee, te weelen ken doo o ne fae yeesa.

³ Kenεe ma besewo naa gyakolon nombia naale lee adido bela. Me naa wonembukum yayam dek-patakpere nolo na o yεε ngba lanan ne, na o dana nyeeya nyetooro na woo kufu. Na gyooro kototoose nyetooro yakaa o nyeeya nan doo. ⁴ Akpaa n kpala kyolobiise man akpen atooro na, wonembu non moo o gyun gberaa ne man dekpen dokolon lo tεele man. Na wonembu nonan senεε alo non o na donjee ne siaman, nyi akpaa o lola o bu non na waa mo e lila debokenan man. ⁵ Botoo te alo non lola bu baale non waa di gyoori tεele kei doo balan pou doo, ken o be gyae waa wii be waranjase ya ne. O ka lola bu non pe, te be kaa too e leo lee o naa non nyinmaa man mo e gyu kefa Wurubuarε non o kyaa o gyooro gbeli doo ne. ⁶ Kenεe alo non yeuwo ka gyoo kefula man, botoo ken Wurubuarε be desina see e nyi baa keε o doo gyaalanja sojola na ala.

⁷ Kenεe yoo yalawo adido botoo. Wurubuarε kpilale kegyia Maεele na o tewulεε yoowo na wonembukum dek-patakpere non na o tewulεε. ⁸ Mona wonembukum non na o tewulεε te yεε don ya, mena doo be te nyin dasenae adido botoo ya. ⁹ Kenεe be gegi wonembukum non lee adido botoo. Non yena benen benen dom non bεε baake e nyi yele wolεεre yaa obonsam, non o na beo balan pou tεele kei doo ne. Te be funa non na o tewulεε ban pou lee adido kaalo tεele man.

¹⁰ Botoo te me nyii woya naale adido ne yako kenken nyiaa,
“Nεnεε deban ken Wurubuarε
waa lεε o balan nyee ne te lii.

Wurubuare ta lese ɔ don na ɔ gyoori
deboɔ,

te Kristo nyeeleere non mo ta lese
wola nyi

ɔ dana don tɛle kei balan pou doɔ.

Nawolo nyi be te fun obonsam non

ɔ na mo nombiakumɛ gyakaa Kristo
totena doɔ

Wurubuare siaman nelim na ka
weese ne ke lo tɛle man.

¹¹ Nambu non ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa
ne fatabo,

na anokoare nombia nan boɔ kolosi
ne,

nan te ba moowo di obonsam doɔ.

Be te wii ban gbagba nyeedon ya,

mona ba moo ba wose fa yen lee ba
keleedi doɔ.

¹² Mena doɔ emɛɛ ban pou ε kyaa Wurubuare
man ne,

ε yela ke yɛɛ non gyon.

Mo emɛɛ ban pou ε kyaa tɛle kei doɔ

na epo man ne ε laako,

nawolo nyi obonsam ta mo ban tisi
lee Wurubuare man kon ε gyan.

ɔ ta mo ban tisi kon,

nawolo nyi ɔ gyen nyi ɔ weeya nan
be kaa tɛle kei doɔ ne ta boo ya!"

¹³ Deban ken wonembukum non be naa
nyi be te fun e lee Wurubuare man kaa lo
tɛle man ne, te ɔ korowo ɔ ne gegi alo
non ɔ ba lola bu baale non ne. ¹⁴ Mɔna

Wurubuare faa alo non otoloku dinaa
nolo benkeleɛ ala, na waa nyin tale mo

furufu yela wonembukum non gyu kefula
man, botoo ken boɔ desina see e nyi baa

keɛ ɔ doɔ kulutoonen atoro na yale ne,
na wonembukum non be nyin gbɛɛ ke

yɛɛ e kolo botoo ya. ¹⁵ Botoo te wonem-
bukum non puu lon lee ɔ nooman ngba

boo karpela ne, na ke gyɔ alo non lan.

¹⁶ Mɔna tɛle kyoo alo non. Tɛle beɛwo
te ke nyoo lon ken pou wonembukum non

be puu lee ɔ nooman ne. ¹⁷ Mena doɔ
wonembukum non gyen ban alo non

doɔ, te ɔ lanawo yela e nyi ɔ kaa yoo na
ɔ bia akan ban. Alo nonan bia banan

yena balan ban pou bee di Wurubuare
nombia nan doɔ, te bee di Kristo wose

man adanseɛ ne. Ken te wonembukum
non gyuuwo ka sen epo nooman.

13

Wonembukum non ɔ ba lee epo man ne

¹ Botoo te me naa wonembukum nolo
na ɔ ta lee epo man ɔ ne kon. Na ɔ dana

woo kufu na nyeyya nyetoro, te gyoro
kototooɛ wue woo nan pou doɔ. Te be

ɲmarase mmusuo nombia ɲaale gyakaa
nyee kamase doɔ. ² Wonembukum non

moo naa ne yɛɛ ngba mokoo te ne. ɔ
dana gelase ngba osakuru ne, te ɔ noo

moo yɛɛ ngba dinaate ne. Ken te wonem-
bukum gyan gbate non moo ɔ don na

ɔ gyoorobiiri na ɔ kegyiiri nan pou ɔ
dana ne fa wonembukum kei. ³ Gyam

dinaa daale kyaawo kyaa wonembukum
non nyee ken daale doɔ ken nafa ke

gyae ke tale ko e, mona gyam kenan ta
yem. Wonembukum nonan nombia dana

gyakolon, mena doɔ tɛle kei doɔ balan
pou sila e. ⁴ Balan burum som wonem-
bukum dekpatapere non, nawolo nyi na

ɔ ta mo ɔ don fa wonembukum kei. Ba
som wonembukum kei te be keleɛ e nyiaa,

"Amote kyaa la ngba wonembukum kei
ne, te amote mo ne gyae la waa tale yoo

na e?"

⁵ Ken te be feefuwo do wonembukum
non nyi waa yɛɛ kegyira nombia, na waa

kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare.
Te be faa e don nyi waa mo di tɛle

kei doɔ gyaalan na sonola na ala. ⁶ Te
wonembukum non gyuuɛ ɔ noo kolosi

mmusuo nombia tia Wurubuare woleɛ ɔ
yela, na ɔ deni dinaa ken na ban pou

be kyaa Wurubuare man ne. ⁷ Ken te
ba besewo fa e don nyi waa mo yoo

na Wurubuare balan ban na waa di be
doɔ. Te be faa e don bela nyi waa mo

di akpanalanse, na tɛle kei doɔ balan
na deise na lonoro kamase balan doɔ.

⁸ Tɛle kei doɔ balan burum baa som
wonembukum kei. Mena balan kewo

yena balan ban ba te ɲmarase ba yela do
nyeedon tone ken man ya ne. Nyeedon

tone kenan yɛɛ Nambu non ɔ ba mo ɔ
wose fa kedeesa leenan tɛle kei kewalan

ne wui. ⁹ Wala non ɔ dana denjele
anenyiin dei ne, waa see denjele na waa

tei. ¹⁰ Akpaa yɛɛ nyi baa kyan nolo yoo
man na, yoo man te baa tan kyan e.

Te akpaa yɛɛ nyi ɲolo waa yenj sila
 nɔɔman na,
 sila nɔɔman te waa tanj yenj.
 “Kei nawolo baa nyi,
 kaboena nyi Wurubuare balan baa
 nyinj konɔɔ
 na baa senj kenkenj ba kelɛɛdi man.”

*Wonembukum ɲon ɔ be bɛɛ lee tɛɛle
 man nɛ*

¹¹ Botɔɔ te ma besewɔ naa wonembukum ɲolo te bɛɛ lee tɛɛle man bela. Na ɔ dana woo ala ɲgba nam nɛ, mɔna ɔ kekolosi yɛɛ ɲgba wonembukum dekpatakpere ɲon nɛ. ¹² Donj kenj wonembukum gyanjgate ɲon dana nɛ, kenj te balate kei mɔ dana ɔ ne yɛɛ ɔ tom ɔ dɔɔ ɲon yele man. Te ɔ yela tɛɛle kei dɔɔ balan pou som wonembukum gyanjgate ɲon ɔ dana gyanjgate dinaa ɔ nyeeman nɛ. ¹³ Wonembukum kei mɔ yɛɛ gyakolonj nombia dinaana. ɔ yela boalanj gba koranj leewɔ adido kɔnj kaa yala tɛɛle man te balan pou naawɔ. ¹⁴ Lee gyakolonj nombia ɲan ɔ be yɛɛ wonembukum gyanjgate ɲon yele man nɛ dɔɔ, ɔ talewɔ beo tɛɛle kei dɔɔ balan pou. Te ɔ ɲere wɔ te be maa bane ɲgba wonembukum gyanjgate ɲon, bɔɔ mo yoosila gooli e ɔ nyeeman yenj yenj te ɔ ta yem ya nɛ. ¹⁵ Be faa wonembukum balate kei donj nyi waa fa bane ɲon bɔɔ maa ɲgba wonembukum gyanjgate ɲon nɛ nyeedonj na waa tale kolosi, na waa yela baa koe banj pou bɔɔ bɛɛ nyi bɔɔ som bane ɲonanj ya nɛ. ¹⁶ Te mena wonembukum kei besewɔ ɲere walanj kamase, balan banj be dana yele na balan yakaa nyibanj, na banj be dana kɔba na ayematena na gyoorobia na gbenja pou yela ba doo wɔ nso be dunolonj nyinjmaase man na be tirinɔɔse dɔɔ. ¹⁷ Walanj kamase ɲon ɔ be dana wonembukum gyanjgate ɲon nso kenj ya nɛ, ɔtenate be dana gbɛɛ nyi waa yɔɔ kolo yaa waa lɛɛ kolo ya. Nso kei yena wonembukum ɲon yele, yaa ɔ yele kenj nɔmba.

¹⁸ Walanj ɲon Wurubuare be fa e nyansa nɛ, ɲon waagenj ne gyae la waa tale nyii nombii kei man. Walanj ɲon ɔ dana agyuenj nɛ, ɲon ne gyae la waa tale gyenj wonembukum ɲon nɔmba kei

yaanɔɔle, nawolo nyi nɔmba kei yɛɛ deni-walanj ɲolo yele ke. Nɔmba kenanj yena sɔɲononjse looro na sɔɲotooro na looro (666).

14

Nambu ɲon na ɔ balan

¹ Kenanj wɔle ma besewɔ gɛɛse kɛɛ na, te me naa Nambu ɲon ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa nɛ senjɛɛ Siyɔn bula kenj dɔɔ. Na balan kakponjse kufu bala akpenj kufu ala (144,000) senjɛɛ Nambu ɲonanj gyanj. Ba te ɲmarase Nambu ɲon yele na ɔ kya Wurubuare yele gyakaa mena balan bananj tirinɔɔse dɔɔ. ² Kenj te me nyii woya ɲaale lee adido ɲgba boo wuu la waale ne lam nɛ, te ka besewɔ wii ɲgba ɔga fae la nɛ. Woya ɲan mɔɔ nyii nɛ, ɲe yɛɛ ɲgba baale ne gyɔɔ na adolɛɛse nɛ. ³ Mena balan kɛwɔ senjawɔ Wurubuare gyooro gbeli kenj, na wonise banaara banj na kegyiise banj siaman kpɛɛ nɔɔnenj wɔle. Te ɲolo te tale kaseɛ nɔɔnenj kenanj kpu na balan kakponjse kufu bala akpenj kufu ala (144,000) banj Wurubuare be tɔ ba nyeeman kom lɛɛ wɔ lee tɛɛle kei dɔɔ nɛ ya. ⁴ Mena balan kɛwɔ yena balan banj bɔɔ tela ba wose nideli, kenj ba te doo na ala yaa baala see korakora ya nɛ. Bee sila Nambu ɲon gyu yenanj kamase kenj ɔ ne gyu nɛ. Balanj kɛwɔ yena balan banj Wurubuare be tɔ ba nyee man kom lɛɛ wɔ lee tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Be ta mo wɔ fa Wurubuare na ɔ Nambu ɲon, ɲgba mena kenj walanj na mo ɔ wɔɔman weenɛ gyanjgba nyinjan deesi fa Wurubuare nɛ. ⁵ Be te di dekara see korakora ya, te nombiikum kamase mɔ be mataa na wɔ ya.

Wurubuare kpilala batooro banj

⁶ Kenanj wɔle te ma besewɔ naa Wurubuare kpilale ɲolo na ɔ ne furufu felinj man adido. Na ɔ dana Kristo nombia kpaakpaa ɲan ɲe kyaa kekpaakekpa nɛ waa kolosi fa deise, na akpanalanjse na tɛɛle kei dɔɔ balan pou. ⁷ Kenj te ɔ kolosiwɔ kenkenj nyiaa, “ɛ yee Wurubuare na ɛ ka lese ɔ yele, nawolo nyi ɔ nombia kedi debanj kenj te lii. ɛ som

Wurubuare, nawolo nyi non yena adido na ateta na epo na lonse pou.”

⁸ Botoo te Wurubuare kpilale balate nolo mo konawo kaa yako nyiaa, “Babilon donoo dinaa ken te yele. O te yale, nawolo nyi o ta mo o kafon nombia kyanee taele kei doo balan pou. O kafon kei yee yaa ngba solon donje te o moowo fa taele kei doo balan te be nyoowo deese ne.”

⁹ Kenje Wurubuare kpilale batorote nolo mo kaa yakowo kenken nyiaa, “Ak-paa nolo da som wonembukum non, yaa bane non boo maa ngba non ne, yaa o see te ba do e nso o nyinmaa man yaa o tirinoo doo ne, be gyae ke de fa e ya. ¹⁰ Wurubuare waa gyen ban otenate doo na waa won o denjele nideli. Gyae ke yee ngba Wurubuare gbagba moona solon donje do leenoo ken nawolo nyi o ta gyen ban ne man fa e. Mena wala nonan waa naa diyem nideli boalan ken ne kpa ngba ba moo kpatakpele bo do ke man ne Wurubuare kpilala na Nambu non siaman. ¹¹ Boalan ken man mena wala nonan waa yeyee ne, ke nyooose gyae ka gyen gyu adido kekpaakekpa. Te balan ban bee som wonembukum non, na bane non boo maa ngba wonembukum nonan ne, na ban pou boo do wo wonembukum nonan nso ne, boo gyae baa feefo korakora ya. Baa naa diyem nideli nelim na ka weese.” ¹² Mena doo kaboena nyi Wurubuare balan ban bee di Wurubuare mmaraase doo, te be silana Yesu anokoare man ne, baa nyin konoo na baa sen kenken gbese kamase man. ¹³ Kenje me nyii woya naale lee adido bela nyiaa, “Nmarase see nyiaa, ‘Balan ban pou baa yen de Gbenjyoo yele man lee gyen wee kei ne gyu ne, ban na nyeebam.’ ” Kenje Wurubuare felin non mo seewo nyiaa, “Ayi, ke yee ampan. Baa feefo lee be kaale pou man, nawolo nyi be nombia non boo yee ne ne gyae la ke sila wo.”

¹⁴ Ma besewo geese kee na, te me naa nona wolomee naale. Te me naa nolo kyaa nona nonan doo ngba “Deniwalan” ne. O wuuna gyoro kototoo o nyee doo, te o dana sakawa ken kee bee banban ne o nyinmaa man. ¹⁵ Kenje Wurubuare

kpilale nolo mo leewo Wurubuare osom deni dinaa ken man adido kon, te o kolosiwo kenken yako wala non o kyaa nona non doo ne nyiaa, “Mo n sakawa ken na n ke keere weenee non. Nawolo nyi taele kei doo weenee non te yee, te na keere mo deban te lii.” ¹⁶ Mena doo wala non o kyaa nona non doo ne, funa o sakawa ken keere aboo non pou non yee taele doo ne.

¹⁷ Kenan wole te Wurubuare kpilale nolo mo besewo lee Wurubuare osom deni dinaa ken man adido bela. Na non mo dana sakawa banban daale. ¹⁸ Kenje Wurubuare kpilale nolo mo leewo botoo ken bee deesi fa Wurubuare ne man kon. Wurubuare kpilale kei ne kee na kedeesa boalan ken doo. Te o fae yeesa kenken yako wala non o dana sakawa banban ken nyiaa, “Mo n sakawa ken na n ke ko gerepo saase non pou non yee taele kei doo ne lee ne wonse non man.” ¹⁹ Mena doo Wurubuare kpilale non mo funa o sakawa ken ko gerepo saase non pou lee ne wonse man, te o funa na do boo dinaa ken man bee nmaase bia non lese na lon mo yee solon ne. Mena boo kei senje fa Wurubuare ban kum ken. ²⁰ Kenje be sakatee gerepo bia non botoo nmaase na lese na lon donoo ken nonan. Te lon ken ba lee ne man ne bese fatabo te ne lanawo ngba boo ne. Fatabo kenan kelan doolon man gyae ke yee ngba maelese sonononje ala ne (200), te ke siilin mo gyae ke yee ngba nawootooose anon ne.

15

Wurubuare kpilala ban be dana kayeyee nombia nyetooro ne

¹ Kenan wole te ma besewo naa yakolon nombii dinaa daale Wurubuare man adido bela. Me naa Wurubuare kpilala nyetooro baale na be dana kayeyee nombia nyetooro. Kayeyee nombia ken yena Wurubuare balan denjele kewon otomante ken. Nawolo nyi na de kaa lam na, Wurubuare mo woe gyae ke fee.

² Kenje me naa kolo gyoro gbeli ken siaman ngba epo lon ne. Na ke yee gelenjelen te kee nalakee ngba diiku ne,

na boalan mo kyakalee ke man. Te me naa balan baale seŋee epo kenan nooman. Balan benan yena balan ban boɔ yoo di wonembukum non na bane non boɔ maa wonembukum nonan dinoo man, te o nomba seŋee fa o yele doo ne. Na be dana adoleese nan Wurubuaere be fa wo ne. ³ Na bee kpee Wurubuaere tobaale Mosesi nooneŋ, na Nambu non nooneŋ nyiaa,

“De Gbengyoo Wurubuaere don pou nyee, n nombia nan n ne yee ne yee nombia dinaana na,
te ne dana gyakolon.

Nyan yena teelee kei doo pou gyoo.
N nombia doo na ne gbee,
te ne yee anokoare mo.

⁴ De Gbengyoo,
amote kyaa la ken o be gyae waa yee nen ya,
te amote mo be gyae la waa lese n yele ya?

Nawolo nyi nyan nyaagen koon
yena walan non ayimee be doo n man ya.

Teelee kei doo balan pou baa kon
kaa bun nen na baa som nen.

Nawolo nyi n ta lese n nombia
nan ne doo na ne gbee ne deboo.”

⁵ Kei wole te me kee adido na, te me naawo na Wurubuaere osom deni dinaa toomante ken ne di adanse nyi Wurubuaere kyaa botoo ne ta toro. ⁶ Botoo te me naa Wurubuaere kpilala nyetooro ban be dana kayeyee nombia nyetooro nan ne, ta lee Wurubuaere osom deni dinaa ken man. Ba doona akaralee kegbase wurikyim nan nee nalakee ne, te ba moo koba yayam abosose kpan karase be konose man. ⁷ Ken te wonise banaara ban man nolo moo koba yayam nyefalee nyetooro fa Wurubuaere kpilala nyetooro ban. Aboo nan doo nyefalee nan man ne, yee kayeyee kumee nan Wurubuaere non o kyaa kekpaakekpa ne waa mo ban mo na do teelee kei doo balan ne. ⁸ Botoo te Wurubuaere gyoorobiiri na o don yela nyose kaa wulu Wurubuaere osom deni dinaa ken man. Mena doo nolo te tale gyoo Wurubuaere osom deni dinaa ken man ya, kelii deban ken kayeyee nombia

nyetooro nan Wurubuaere ba mo fa o kpilala nyetooro ban ne tanawo.

16

¹ Ken te me nyii woya naale Wurubuaere osom deni dinaa ken man ne yako Wurubuaere kpilala nyetooro ban kenken nyiaa, “E gyu ke kyeekee Wurubuaere ban kumee nan ne doo e nyefalee nyetooro nan man ne woli teelee doo.”

² Botoo te Wurubuaere kpilale gyanbate non gyuuwo ke kyeekee kpene ken doo o nyefale ken man ne woli teelee doo. O ke kyeekee ke woli teelee doo pe, te gyamee kumee naale kaa gyoo balan ban pou boɔ do wo wonembukum non nso, te bee som bane non boɔ maa wonembukum nonan dinoo man ne.

³ Kenan wole te Wurubuaere kpilale balate non mo kyeekee kpene ken doo o nyefale ken man ne do epo man. Botoo te epo lon ken kyeekeewo yee ngba walan deyene fatabo ne, te wonembu kamase non o doo epo man ne yenawo.

⁴ Ken te Wurubuaere kpilale batoorote non mo kyeekee kpene ken doo o nyefale man ne do booneŋ na lonse man, te ne popou bese fatabose. ⁵ Botoo te me nyii Wurubuaere kpilala non o ne kee lonse nan doo ne yakowo nyiaa,

“Nyan yena Wurubuaere non n wulaa n kyaa lee kewalan ken,
te nyan yena Wurubuaere non n kyaa deban kei.

Nyan yena Wurubuaere non ayimee kamase be doo n man ya.

Te n denjele kewon ken n ne won balan ne,
doo na ke gbee.

⁶ Nawolo nyi ba koe n balan
na nya akpenkpengyoora ban.

Mena doo te n moo fatabo fa wo nyi baa nyoo,
ngba mena ken kaboena wo ne.”

⁷ Ken te me nyii nolo kolosiwo lee botoo ken bee deesi ne nyiaa,

“Ampan, de Gbengyoo Wurubuaere don pou nyee,
n nombia kedi yee anokoare te ke doo na ke gbee.”

8 Kenan wole te Wurubuarɛ kpilale banaarate non mo kyɛɛkee kpene ken doo o nyefale ken man nɛ woli weese doo. Te be faa weese don nyi waa nyakee balan ngba boalan nɛ. 9 Mena doo weese non nyakee balan ban nideli, te be falaa Wurubuarɛ non o dana don mena kayeyɛ nombia nan doo nɛ yele. Mona be bɛɛ ba te kyɛɛkee ba agyuen na baa tina be nombiakumɛɛ keyɛ yela, na baa lese Wurubuarɛ yele ya.

10 Kenɛte Wurubuarɛ kpilale banonɛte non mo kyɛɛkee kpene ken doo o nyefale ken man nɛ woli wonembukum non gyooro gbeli ken doo. Botoo te ditintɛ gyoo wonembukum non gyoori ken pou. Kayeyɛ ken be kon balan doo nɛ, yela be nyii weelen nideli te be tao be kela. 11 Be gyamɛɛ nan bo nyim na weelen ken bo nyii nɛ, yela be falaa Wurubuarɛ non o kyaa adido nɛ. Mona be bɛɛ ba te kyɛɛkee ba agyuen na baa tina be nombiakumɛɛ keyɛ yela, na baa kon o gyan ya.

12 Kenɛte Wurubuarɛ kpilale loorote non mo kyɛɛkee kpene ken doo o nyefale ken man nɛ, do boo dinaa ken bɛɛ baake ke nyi Efurate nɛ man. Te lon ken pou yooɔ, na gbɛɛ ke doo fa gyoonen ban baa lee weese dɛɛlee man kon nɛ. 13 Botoo te me naa felinkumɛɛ atooro naale na ne yɛɛ ngba penlase nɛ. Na lee wonembukum dekpatakpere non na wonembukum gyan gbate non, na wonembukum balate dekarate non noose man. 14 Mena felinkumɛɛ kɛɔ yɛɛ obonsam tewulɛɛɔ, te be dana don ken bɛɛ tale yɛɛ gyakolon nombia dinaana. Be don tɛɛle kei gyoonen pou doo bee yilaa ɔ, na be kaa yoo na Wurubuarɛ donɛte non o wee dinaa ken man.

15 De Gben gyoo kpa nyiaa, “E toose nyi maa kon kaa futaa non bo ngba nmɛlate nɛ! Mena doo walan kamase non waa kyaa gyee ken o be wolee o wose ya, te waa desina o wose ken o be tɛɛ ditenteli na desen balan man mena wee kenan ya nɛ, non na nyeebam.” 16 Kenɛte felinkumɛɛ nan yilaa gyoonen ban, te be gyuuɔ kegyanɛe botoo ken bɛɛ baake ke Gyudatena dei man nyi Amagedon nɛ.

17 Kenan wole te Wurubuarɛ kpilale nyetoorote non mo kyɛɛkee kpene ken doo o nyefale ken man nɛ woli felin man. Botoo te me nyii yeesa kenken naale lee gyooro gbeli ken ke doo Wurubuarɛ som deni dinaa ken man nɛ nyiaa, “Nɛnɛ doo te tan!” 18 Kei wole te oga nmaalewo agbaatee agbaatee, te o faewo agbaatee agbaatee, te tɛɛle wosiwo nideli. Leenan deban ken balan be kyaa tɛɛle kei doo pou nɛ, tɛɛle te wosi ta mena see ya. 19 Kenɛte donoo dinaa ken kpasewo akpen atooro, te donooɛe dinaana nan pou ne kyaa tɛɛle kei doo nɛ yelɛɛɔ. Te Wurubuarɛ toose nombiakumɛɛ nan Babilontena be yɛɛ nɛ, mena doo o gyan ban kum do wo nideli ngba mena ken kaboena nɛ. 20 Te donooɛe nan pou lon be kilisi na gyanɛ nɛ, na bulase pou naalaawo. 21 Te akpelenkpelenbia dinaana nan ne dana yun nideli nɛ leewo adido yala balan doo. Mena doo balan ban falaa Wurubuarɛ lee kayeyɛ nombia nan akpelenkpelenbia nan ba mo kon be doo nɛ doo. Nawolo nyi diyem ken akpelenkpelenbia nan be naase wo nɛ, te yɛɛ nsendee ya.

17

Futooli alo kum non

1 Kenan wole te Wurubuarɛ kpilala nyetooro ban be dana nyefalɛ nyetooro nan nɛ, be man nolo konawo me gyan kaa yako man nyiaa, “Kon na maa wola nen mena ken maa won futooli alo non denɛle. Alo nonan yena donoo dinaa ken boo ban ke boonen burum nooman nɛ.” 2 Tɛɛle kei doo gyoonen ta gyan tisi o doo ke yɛɛ kafon nombia na e. O ta mo o kafon nombia wole tɛɛle kei doo balan pou nyee, ngba mena ken solon ne wole solon nyooora nyee ya nɛ.

3 Kenɛte Wurubuarɛ felin non kaa gyooɔ me man nideli, te Wurubuarɛ kpilale non moo man gyoo depampaa dinaa daale man. Botoo te me naa alo nolo na o kyaa wonembukum yayan nolo doo. Ba te nmarase mmusuo yela nan nɛɛ tia Wurubuarɛ nɛ gyakaa o doo pou. Wonembukum nonan dana nyee ya nyetooro na woo kufu. 4 Na

alo ñonan̄ doona kanyan̄ yayam na agoo aboo. Te ɔ moo koba yayam aboo na kegyan̄ase kpookpoo kpaakpaa nyin̄an̄ ñan̄ ñeɛ ñalakee te ñe dana koyadon̄ ne mia desina ɔ wose. Te ɔ dana koba yayam kuruwaa ken̄ ɔ nombia nkarankaran̄ na ɔ futooli nombia ñan̄ be wulu ke man ne ɔ nyin̄maa man. ⁵ Ba te ñmarase yele daale ken̄ walan̄ na walan̄ ba gyen̄ ka aseɛ ya ne gyakaa ɔ tirinoo dɔo nyiaa,

“BABILON DONO DINAA,
FUTOOLI ALA POU BE NAA,
TEELE KEI NOMBIA NKARAN̄KARAN̄
POU NYEE.”

⁶ Ken̄te me naawo na, alo ñon te nyoo Wurubuare balan̄ fatabo baa deese ñgba solon̄ te ɔ nyooɔo ne. Balan̄ kewo yena ban̄ boo koe wo, ken̄ boo mo be konoo pou sila Yesu ne dɔo. Ma kena alo ñonan̄ ne, ma wose gbirisi man̄ nideli. ⁷ Botoo te Wurubuare kpilale ñon̄ boose man̄ nyiaa, “Won̄ dɔo te n wose gbirisi nen̄? Yela maa lese alo ñon na wonembukum ñon ɔ dana nyeeya nyetooro na woo kufu, te alo ñon kyaa ɔ dɔo ne nombia aweesen̄ ñan̄ man wola nen̄. ⁸ Wonembukum ñon n be naa ne nafa na ɔ kyaa, mona nen̄e dɔo ɔ be kyaa bela ya. Waa lee boo kyilimkyilim ken̄ ke tan̄ oto ya ne man̄ kon̄, na ɔ kaa yen̄ leki. Nyi akpaa teelee kei dɔo balan̄ ban̄ pou ba te ñmarase ba yela do Wurubuare nyeedon̄ tone ken̄ ke kyaa leenan̄ kewalan̄ ken̄ Wurubuare be yeɛ teelee kei ya ne de naa wonembukum ñon na, gyakolon̄ gyae ke kyan̄ wo nideli. Nawolo nyi nafa na wonembukum kei kyaa, te nen̄e dɔo ɔ be kyaa ya. Mon̄a waa bese kaa lese ɔ wose wola bela.

⁹ Walan̄ ñon ɔ dana nyansa te ɔ gyen̄ nombia ne, ñon ne gyae la waa tale nyii nombia ken̄a man̄ nideli. Wonembukum ñon nyeeya nyetooro ñan̄ sen̄e fa bulasebia nyetooro, te bulasebia ñenan̄ dɔo te alo ñon ne kyaa. Bulasebia ñenan̄ mo sen̄e fa gyoonen̄ nyetooro. ¹⁰ Gyoonen̄ kewo man̄ banon̄ ta yekee. Loorote ñon gyakaa ɔ ne di gyoori, te nyetoorote ñon te kon̄a ta ya. Akpaa nyetoorote ñon de kon̄ ne, waa di gyoori ken̄ bo deban̄ kyomii na baa gegi e. ¹¹ Wonembukum ñon ɔ be kyaa kaalan̄ te nen̄e ɔ be kyaa

bela ya ne, ñon yena gyoo gyanaarate ñon te ɔ kpue gyoonen̄ nyetooro ban̄ man. Te ñon dɔo ɔ ne gyu baa ɔ kaa yen̄ leki.

¹² Woo kufu ñan n be naa ne, ñan mo sen̄e fa gyoonen̄ kufu, mona be te dii ta gyoori ya. Mo baa fa gyoonen̄ kufu benan̄ na wonembukum ñon don̄, na baa di gyoori deban̄ dokolon̄ bo. ¹³ Nombii dokolon̄ dɔo te gyoonen̄ kufu benan̄ pou sen̄e. Baa yeɛ noodokolon̄ na baa mo be kegyiiri na be don̄ pou fa wonembukum ñon, na waa mo di gyoori. ¹⁴ Baa yoo na Nambu ñon, mona Nambu ñon na ɔ balan̄ ban̄ ɔ be baake wo mo wo yeɛ ɔ wui, te be silana e anokoare man ne baa di ɔ dɔo. Nawolo nyi ñon yena gbengyooona pou Gbengyoo na gyoonen̄ pou Gyoo.”

¹⁵ Botoo te Wurubuare kpilale ñon yako man̄ bela nyiaa, “Boonen̄ ñan n be naa ken̄ futooli alo ñon kyaa ñe gyan̄ ne, sen̄e fa balan̄ kpookpoo ban̄ be kyaa teelee kei dɔo ne. ¹⁶ Te wonembukum ñon na woo kufu ñan n be naa ne, baa kola futooli alo ñon nombia. Baa wole e ne kyekpakyekpakyekpa, na baa tina e yela diten̄teli. Baa tao e, na baa too akan̄ ken̄. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare yele la te gyoonen̄ kufu ban̄ seewo, te be yeɛ ñon Wurubuare kegyaebii. Mena dɔo te ba moo be don̄ pou fa wonembukum ñon nyi waa di gyoori kelii deban̄ ken̄ Wurubuare nombia anmarasen̄ see ñan gyae ke kon̄ mena ne. ¹⁸ Alo ñon n be naa ne, ñon yena donoo dinaa ken̄ ke gyoo ne di don̄ teelee kei dɔo gyoonen̄ pou dɔo ne.”

18

Wurubuare keylee Babilon donoo

¹ Kei wole ne, te ma besewo naa Wurubuare kpilale ñolo te tisi lee adido ɔ ne kon̄. Na ɔ dana don̄ te ɔ gyoorobiiri ñalakeewo teelee kei dɔo pou. ² Ken̄te ɔ fae yeesa ken̄ken̄ nyiaa,

“Babilon donoo te yelee!

Babilon donoo dinaa ken̄ te yelee.

Botoo ta bese obonsam na ɔ tewulee,
na felinkumee na gyebuse kumee,
na gyebuse nkarankaran̄ pou dekyae.

³ Nawolo nyi ɔ ta mo ɔ kafon̄ nombia kyan̄ee teelee kei dɔo balan̄ pou.

3 kafon̄ kei yɛɛ yaa n̄gba solon̄ don̄te
 te ɔ moowɔ fa tɛɛle kei dɔɔ balan̄
 te be nyɔɔwɔ dɛɛse nɛ.
 Tɛɛle kei dɔɔ gyoonen̄ ta gyem tisi ɔ dɔɔ
 ke yɛɛ nombia n̄karan̄karan̄,
 n̄gba mena keñ baala kafon̄tena na
 gyem tisi
 futooli alo dɔɔ nɛ.
 Te tɛɛle kei dɔɔ kebudiira burum mɔ
 te tɛɛ ɔ futooli keñ dɔɔ nyin̄ ba wose.”
 4 Ken̄te me nyii woya n̄jaale lee adido bela
 nyiaa,
 “Me balan̄,
 ɛ koro lee Babilon̄ donɔɔ dinaa kenan̄
 man.
 Na emɛɛ mɔ be nyin̄ yɛɛ nombiakumɛɛ
 n̄an doo donɔɔ kenan̄ man,
 na Wurubuare ke wɔn̄ ɛ den̄jele
 n̄gba mena keñ waa wɔn̄ mena balan̄
 benan̄ den̄jele nɛ ya.
 5 Wurubuare te tɔɔse ɔ nombiakumɛɛ
 n̄an,
 nawolo nyi n̄e ta boo nideli
 keñ nyi ɔ be tale wolee n̄a ya.
 6 Nombiakumɛɛ n̄an ɔ ba mo yɛɛ balan̄
 nɛ,
 ɛ mo n̄e dinɔɔ akpen̄ ala tɔ e kom.
 Te solon̄ keñ ɔ be fa balan̄ be nyɔɔ nɛ,
 ɛ mo keñ ke dana don̄ akpen̄ ala
 kela ɔ wui keñ nɛ fa e waa nyɔɔ.
 7 Mena keñ ɔ be di gyon̄
 te ɔ ba lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ,
 mena mɔ te ɛ naase e diyem
 na ɛ ke yela waa yeyɛɛ nideli.
 Nawolo nyi ɔ gyakaa ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ
 yako nyi,
 ‘Me yɛɛ ala gyoo e, ma te yɛɛ lialo e ya.
 Te mɔɔ gyae maa di walañsa mɔ korakora
 ya.’
 8 Lee mena dɔɔ weese dokolon̄ koon̄ man
 te kayeyɛɛ dinaa keñ gyae kekɔn̄ ɔ
 dɔɔ.
 Kayeyɛɛ kenan̄ yena yen̄,
 na walañsa kedi na tanam dinaa.
 Kenan̄ wɔle koran̄ na,
 baa too e kekpa.
 Nawolo nyi de Gben̄gyoo Wurubuare n̄on
 waa wɔn̄ ɔ den̄jele nɛ,
 ɔ dana don̄.”
 9 Tɛɛle kei dɔɔ gyoonen̄ ban̄ bɔɔ gyem
 tisi ɔ dɔɔ yɛɛ kafon̄ nombia na e, te bɔɔ di
 gyon̄ kamase kpu na e nɛ, akpaa be naa

boalan̄ keñ ne kpa e nɛ nyɔɔse na, baa
 wii na baa di ɔ walañsa nideli. ¹⁰ Diyem
 keñ gyae kekɔn̄ Babilon̄ donɔɔ keñ dɔɔ
 nɛ, gyae ke yɛɛ gyoonen̄ ban̄ gyakolon̄.
 Mena dɔɔ baa sen̄ lemlem wii na baa yako
 nyiaa,
 “Babilon̄ donɔɔ laako!
 Babilon̄ donɔɔ dinaa,
 nyan̄ na gyerebi!
 Nyan̄ n̄on n̄afɔ n̄ dana don̄ nɛ,
 na deban̄ dokolon̄ koon̄ kei yaa
 be tan̄ wɔlɛɛ nen̄ nɛ?”
¹¹ Tɛɛle kei dɔɔ kebudiira ban̄ mɔ baa
 wii na baa di walañsa ɔ dɔɔ. Nawolo
 nyi n̄olo bɛɛ tekaa lɛɛ ba abɔɔ bela ya.
¹² N̄olo bɛɛ tekaa lɛɛ ba kegyan̄ase na
 abɔɔ n̄an bɔɔ mo kɔba yayam na kɔba
 wolom na boya kpaakpaa nyin̄an yɛɛ n̄a
 nɛ ya. N̄olo bɛɛ tekaa lɛɛ ba akaralɛɛ
 kpaakpaa nyin̄an, na agoo kyan̄se na
 kyan̄se yayama na abɔɔ n̄an bɔɔ mo
 tuu kela yɛɛ n̄a nɛ ya. N̄olo bɛɛ tekaa
 lɛɛ abɔɔ n̄an bɔɔ mo daase kpookpoo n̄an
 n̄e dana koya don̄ yae, na abɔɔ n̄an bɔɔ
 mo nyeela kpookpoo na boya n̄an n̄e dana
 koya don̄ yɛɛ n̄a nɛ ya. ¹³ N̄olo bɛɛ tekaa
 lɛɛ ba abɔɔ buruburu n̄an n̄e dana ofon̄
 te bɛɛ mo saa weenɛɛ, na adudo na oliifi
 na pɛpɛɛ na solon̄ na nun̄ na bilin̄ na
 nunkyuese na namense na dɛɛkyɔn̄se na
 n̄e kotase, na gben̄ja na ban̄ bɔɔ kyan̄ wɔ
 yoo man nɛ ya.
¹⁴ Kebudiira ban̄ baa yako nyiaa, “Abɔɔ
 kpaakpaa n̄an pou n̄ be yase n̄ sia gyae
 nɛ, n̄e popou ta lee n̄ nyin̄maa man. Mena
 keñ n̄ be nyin̄ n̄ wose, na yele keñ n̄ be lɛɛ
 nɛ pou ta yoo kekpaakekpaa.” ¹⁵ Nombia
 n̄an gyae ke kɔn̄ Babilon̄ donɔɔ keñ dɔɔ
 nɛ, gyae ke yɛɛ kebudiira ban̄ bɔɔ di
 kebu donɔɔ kenan̄ man nyin̄ ba wose nɛ
 gyakolon̄. Mena dɔɔ baa sen̄ lemlem wii,
 na baa di walañsa. ¹⁶ Baa wii yako nyiaa,
 “O Babilon̄ donɔɔ dinaa laako!
 O Babilon̄ donɔɔ dinaa,
 nyan̄ na gyerebi.
 Nafɔ n̄ ne kaa akaralɛɛ na abɔɔ yayama
 na agoose bo.
 Nafɔ kɔba yayam abɔɔ,
 na boya kpaakpaa nyin̄an abɔɔ,
 na kegyan̄ase kpaakpaa nyin̄an
 n̄an ne n̄alakee nɛ abɔɔ te n̄ na doo.

17 Mɔna debaŋ dokolonj kei man na,
 nya aboo ŋan pou te ŋaalaa.”
 Kegyise baŋ beɛ keɛ agbele dinaana
 doo, na baŋ pou beɛ kyaa ŋe man, na baŋ
 pou beɛ yeɛ tom ŋe man, na kebudiira
 baŋ pou beɛ teɛ epo doo di kebu ne,
 baa seŋ lemm na beɛ keɛ donoo kenan.
 18 Baa seŋ botoo na baa keɛ donoo ken
 kekpaɓii. Be naa ke keɛ kpaɓa ken ne baa
 yako nyiaa, “Donoo wonɓi kyaa kaalan,
 ken kelii mena donoo dinaa kei.” 19 Baa
 kyaa ŋgba liala ne na baa wii waraŋase
 man nyiaa,
 “O Babilon donoo dinaa laako!
 O Babilon donoo dinaa,
 nyaŋ na gyerebi!
 Nyaŋ doo te kebudiira baŋ pou
 booo mo agbele dinaana ta epo doo di
 kebu ne,
 nyaŋa ba wose.
 Mɔna debaŋ dokolonj koonj man na,
 nya aboo ŋan n be nyim ne pou te
 ŋaalaa.
 20 Emɛɛ baŋ pou e kyaa adido,
 na Wurubuare balan na Kristo kpi-
 lala,
 na Wurubuare akpenkpengyoora
 pou
 e yela ke yeɛ ŋon gyon.
 Nawolo nyi Wurubuare te wonj donoo ken
 denjele
 lee diyem ken o be naase ŋon ne doo.”
 21 Botoo te Wurubuare kpilale Dek-
 patakperɛ nolo moo boe dinaa dinaa
 daale, te o funja ke ka do epo man te o
 yakowo nyiaa,
 “Nne te baa mo donj woleɛ Babilon donoo
 dinaa ken,
 te nolo na nolo be gyae waa tekaa naa
 ke bela ya.
 22 Nolo mo be gyae waa tekaa nyii adoleɛ
 gyoora na noonerj kpeera yaa ke-
 feree na kabere wolala nkanj donoo
 dinaa kei man bela ya.
 Nolo be gyae waa tekaa naa tom kamase
 yeere botoo bela ya.
 Mena mo te booo gyae baa tekaa nyii nyi
 nolo ne nanj kolo boe doo bela ya.
 23 Te nolo na nolo be gyae waa tekaa naa
 kanea daale kenmanjee botoo bela ya.

Nolo mo be gyae waa nyii alowolere
 nombia
 donoo kenan man bela ya.
 Nawolo nyi donoo kenan man kebudiira
 yena
 balan baŋ be dana yele teɛle kei doo.
 Mɔna ke man ŋmeesentena,
 te yeli teɛle kenan doo balan pou ta
 yoo.
 24 Babilon donoo dinaa kei man
 te ba koo Wurubuare akpenkpengyoora,
 na o balan na balan baŋ pou booo koo
 teɛle kei doo ne.
 Lee mena doo te Wurubuare ne wonj
 donoo kenan denjele ne.”

19

1 Kenja pou wole ne, me nyii yeesa ŋaale
 adido ŋgba balan burum yeesa ne nyiaa,
 “E lese Wurubuare yele.
 De Wurubuare yena nyeeleere.
 Ŋon te gyoorobiiri na donj pou yeɛ o wui.
 2 Nawolo nyi Wurubuare ne di nombia ke
 gbɛɛ doo,
 te kaboena mo.
 O te bu futooli alo dinaa ŋon o ba mo
 o kafonj nombia woleɛ teɛle kei doo
 balan ne foo.
 Te lee mena ken o ba koe Wurubuare
 tewuleɛ doo,
 te Wurubuare ne wonj o denjele to
 kom ne.”
 3 Kenɓe ba besewo fae yeesa adido botoo
 bela nyiaa,
 “E lese Wurubuare yele.
 Be ka too Babilon donoo ken ne,
 boalanj ken nyooɓe ta koro lanj adido
 kekpaakekpaa.”
 4 Botoo te kegyise saobanaara baŋ, na
 wonise banaara baŋ tisiwo bunj te ba som
 Wurubuare ŋon o kyaa o gyooro gbeli doo
 ne te be seewo nyiaa,
 “E lese Wurubuare yele. Amen.”
 5 Kenɓe yeesa ŋaale leewo gyooro gbeli
 kenj gyanj nyiaa,
 “Emɛɛ Wurubuare tewuleɛ pou,
 e lese o yele.
 Emɛɛ baŋ pou e ne yee Wurubuare ne,
 e lese o yele.
 Balan baŋ be dana yele na balan yakaa
 nyibanj pou,
 e lese Wurubuare yele.”

⁶ Botɔɔ te me nyii yeesa njaale adido ngba balan burum baale yeesa ne bela. Yeesa nenan nkan yee ngba boo dinaa daale wuu la yaa oga kefae ne nyiaa, “E lese Wurubuarɛ yele.

Nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuarɛ non ɔ yee don pou nyee e ne, non ne diina gyoori.

⁷ E yela ke yee daa gyon na dee nyanee na dee lese Wurubuarɛ yele.

Nawolo nyi deban te lii nyi Nambu non ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa ne ka kpeo alo.

Te alowole non mo te desina ɔ wose see.

⁸ Be ta mo akaralɛ ke ke dana kyeo te ka wolosɛ nideli ne, kegba fa alowole non nyi waa do.”

(Akaralɛ ke senɛ fa Wurubuarɛ balan nombia kpaakpaa nan be yee ne.)

⁹ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale non yako man nyiaa, “Nmarase nyiaa, ‘Balan ban boo baake wo Nambu non alowole weenɛ tɛ ne, ban na nyeebam.’ ” Te ɔ besewo yako man nyiaa, “Wurubuarɛ noowoya gbagba yena kenɛ.” ¹⁰ Botɔɔ te me tisiwo bun ɔ nawootɛ nyi maa som e, te ɔ yako man nyiaa, “Naa yee mena ya. Nawolo nyi man mo yee Wurubuarɛ tobaale e, ngba emɛ na n tebia ban pou de dana Kristo nombia nan ɔ ba lese wola daa man nideli ne. Mena doo Wurubuarɛ waagen te kaboena nyi dee som.”

Nawolo nyi anokoare ke Yesu ba lese wola daa ne, ke ne faa na ɔ balan don te be tale kolosi ɔ nombia.

Walan non ɔ kyaa deekyon wolom non doo ne

¹¹ Kenɛte me naawo na adido ta toro, te me kee na deekyon wolom nolo senɛ laa, na nolo kyaa ɔ doo. Walan non ɔ kyaa ɔ doo ne yele yena nyi, “Walan non ɔ dana anokoare, te ɔ bee di dekara ya.” Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, te ɔ ne yoo ɔ yoo mo na ke gbɛɛ. ¹² Na ɔ siabia yee ngba boalan laakem ne, te ɔ wuuna gyoro kototose burum. ɔ dana yele daale ke ban boo nmarase yakaa ɔ doo, ke nolo ba gyen yele kenan kpu na e ya. ¹³ ɔ doona kegba wurikyim daale ke ban mo ke do fatabo man. ɔ yele ke

be baake e yena nyi, “Wurubuarɛ Nombii.” ¹⁴ Na Wurubuarɛ adido yoonootena kyaa deekyonse woloma doo be silana e. Ba doona akaralɛ kegbase kpaakpaa nyinan, nan ayimɛ kamase be doo ne man ya. ¹⁵ Yoosila ke ke yee sia na wole te kee bee nideli ne tosee ɔ nooman. Yoosila kenan te waa mo yoo di teele kei balan pou doo. Waa yee don na waa di gyoori teele kei balan pou doo, ke ɔ be gyae waa wii be waranase ya. Te waa yela Wurubuarɛ non ɔ yee don pou nyee e ne, ka mo ɔ ban kum ke wɔn ba denjele nideli, ngba mena ke be nmarase danbii lese ka lon ne. ¹⁶ Te yele ke ban boo nmarase yakaa ɔ kegba na ɔ yii doo yena nyiaa,

“GYOONEN POU GYOO,

NA GBENGYOONA POU GBENGYOO.”

¹⁷ Botɔɔ te me naa Wurubuarɛ kpilale nolo senɛ weese man. Kenɛte ɔ fae yeesa keken baake gyebuse ban pou bee furufu adido ne nyiaa, “E kon kaa yilaa Wurubuarɛ Dekpatakpere non gyan, na e ke di weenɛ nan ɔ be desina see non ne. ¹⁸ E kon kaa kyonii gyoonen na yoonootena kegyiise, na yoonootena ban boo yale yoo man ne naane. E kon kaa kyonii deekyonse na ban be kyaa be doo ne, na balan pou na gbenɛ na gyoorobia na balan ban be dana yele na balan yakaa nyiban pou naane.”

¹⁹ Kenɛte me naa wonembukum non, na teele kei doo gyoonen na be yoonootena pou, na be te yilaa be kon be kaa yoo na walan non ɔ kyaa deekyon wolom non doo ne, na ɔ yoonootena. ²⁰ Mona be dii wonembukum non, na dekara dekpenkpenjyoo non ɔ be yee yakolon nombia wonembukum non yele man ne doo. Nawolo nyi yakolon nombia kenɛ te ɔ moowo beo balan ban boo do wo wonembukum non nso, te boo som bane non boo maa wonembukum non dinoo man ne. Kenɛte be funa wonembukum nonan, na obonsam dekara dekpenkpenjyoo non na be sia fonɛ do boalan degyapaa ke kee kpa ngba kpatakpele ne man. ²¹ Yoosila ke doo walan non ɔ kyaa deekyon wolom non doo nooman ne, kenɛte ɔ moowo

koe balan akan ban pou, te gyebose kaa wuuwo be naane dɔɔ te be dii na ba kegyaebii.

20

Kulutoonenj kakponj nan

¹ Kenje me naa Wurubuarɛ kpilale nolo te tisi lee adido ɔ ne kɔn. ɔ dana safowaa kenj bɛɛ mo toro bɔɔ kyilimkyilim kenj ke tanj ɔto ya nɛ, na agbaraagbaraa dinaa daale ɔ nyinmaa man. ² Botɔɔ te ɔ kyanja wonembukum dekpatakperɛ non ɔ yɛɛ ngba lanjan nɛ donj man. Non yena benɛn benɛn dom non bɛɛ baake e nyi yele wɔlɛɛre yaa ɔbɔnsam nɛ. Kenje ɔ bake e see nyi waa doo botɔɔ kulutoonenj kakponj (1,000). ³ Te Wurubuarɛ kpilale non funja e do bɔɔ kenj ke tanj ɔto ya nɛ man, te ɔ tɔɔ ke safowaa. Kenje ɔ moo kolo tɔ ke nɔɔ, na ɔ ba tekaa nyin gbɛɛ ta beo balan tɛɛle kei dɔɔ bela ya, kelii kulutoonenj kakponj (1,000) nan ɔto. Kenan wɔle na, baa bese lese e debanj kyomii daale bela.

⁴ Kenan wɔle te me naa gyooro gbeɛɛ naale bela. Na balan ban be kyakeɛ ne dɔɔ nɛ, yena balan ban bɔɔ fa wɔ donj nyi baa di balan nombia nɛ. Kenje ma besewɔ naa balan ban bɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia nan, te bɔɔ di Yesu Kristo wose man adansɛɛ dɔɔ bɔɔ kɛɛɛ ba nyeeya nɛ ba woya. Mena balan kɛwɔ yena balan ban be te bunj som wonembukum non ya, yaa bane non bɔɔ maa wonembukum non dinɔɔ man ya, te ba te sɛɛ mɔ nyi baa do wɔ wonembukum non nso be tirinɔɔse dɔɔ yaa be nyinmaase dɔɔ ya nɛ. Mena balan kɛwɔ fonjae lee yɛn man, na ban na Kristo kedi gyoori kulutoonenj kakponj (1000). ⁵ Kɛwɔ yena balan gyanjbatena ban bɔɔ tangbɛɛ fonj lee yɛn man. Woya akan ban dɔɔ, bɔɔ gyae baa fonj ya kelii kulutoonenj kakponj (1000) nan ɔto pɛ. ⁶ Balan ban be kpue balan gyanjbatena ban bɔɔ tangbɛɛ fonj lee yɛn man nɛ, ban na nyeebam te Wurubuarɛ siaman na, ayimɛɛ kamase be doo be man ya. Mena balan kɛwɔ dɔɔ, yɛn bolate kenj be dana donj be dɔɔ bela ya. Baa bese Wurubuarɛ na Kristo saese,

na ban na Kristo ke di gyoori kulutoonenj kakponj (1000).

Be te funj ɔbɔnsam do boalan man

⁷ Kulutoonenj kakponj (1000) nan wɔle nɛ, baa lese ɔbɔnsam lee botɔɔ kenj bɔɔ tɔ e do nɛ. ⁸ Waa ta beo tɛɛle kei dɔɔ yenan kamase balan pou, na waa yilaa wɔ fa yoo. Be yaanɔle yɛɛ ngba epo nɔɔman anasa nɛ. Tɛɛlese kenja te bɛɛ baake nyi Gɔge na Magɔge. ⁹ Non na ɔ balan yaaseewɔ gyoo tɛɛle kei dɔɔ pou, te be kilisi Wurubuarɛ balan na ɔ donɔɔ kenj ɔ ne gyae ke nɛ. Mɔna boalan leewɔ adido kɔn kaa kpa wɔ pou. ¹⁰ Kenje be funja ɔbɔnsam non ɔ ba beo wɔ nɛ do boalan degyapaa kenj kɛɛ kpaa ngba kpatakpera nɛ man. Botɔɔ kenj bɔɔ wulaa funj wonembukum non na dekara dekpɛnkɛngyɔɔre non do nɛ. Botɔɔ te baa naa diyem nelim na ka weese kekpaakekpaa.

Nombia kedi ɔtomante

¹¹ Kenje me naa gyooro gbɛli wolom dinaa dinaa daale, na walan non ɔ kyaa ke dɔɔ nɛ. Te adido na ateta pou naalaawɔ ɔ siaman, kenj nolo na nolo te naa na bela ya. ¹² Te me naa balan ban pou be dana yele na balan yakaa nyiban ban bɔɔ yekee nɛ, na ba seɛɛ gyooro gbɛli kenj siaman. Botɔɔ te be gyuuusu tɔna naale man. Kenje ba besewɔ gyuuusu tɔne kenj bɛɛ baake ke nyi nyeedonj tɔne nɛ. Te be dii woya ban nombia, ngba mena kenj bɔɔ nmarase ba wose man nombia do tɔna nan man nɛ. ¹³ Botɔɔ te epo lese balan ban pou bɔɔ yem dɔɔ ke man nɛ debɔɔ, te yɛn na woyadɛɛ mɔ lese woya ban be doo be nyinmaa man debɔɔ. Te be dii be man walan kamase nombia, ngba mena kenj bɔɔ nmarase be nombia ayɛɛsa do tɔna nan man nɛ. ¹⁴ Kenje be funja yɛn na woyadɛɛ do boalan degyapaa dinaa kenj man. Boalan degyapaa kei yena yɛn bolate kenj. ¹⁵ Walan kamase non ba te naa ɔ yele nyeedonj tɔne kenj man ya nɛ, bee funj ɔtenate bo do boalan degyapaa kenj man.

21

Adido wole na tæele wole

¹ Kenan wole te me naa adido wole na tæele wole. Adido gyan gbate na tæele gyan gbate ken, na epo pou te ñaala. ² Botoo te me naa Gyerusalem donoo wole ken ke yee Wurubuarẽ donoo ke ne, te tisi lee Wurubuarẽ gyan adido ne kon tæele man. Wurubuarẽ te desina donoo kenan, ñgba mena ken bee mia alowole na o kaa gyanee na o baale ne. ³ Ken te me nyii woya ñaale kolosiwo kenken lee gyoooro gbeli ken gyan nyiaa, "Nenẽe doo, Wurubuarẽ te tisi kon o kaa kyaa o balan man. Waa kyaa be man, na ban mo ka bese o balan. Wurubuarẽ gbagba waa kyaa be man, na waa bese be Wurubuarẽ. ⁴ Non Wurubuarẽ ne gyae la waa fefo be siasaran pou. Te yen yaa kewii, yaa walañsa kedi yaa weelen ba gyae ka tekaa kyaa botoo bela ya. Nawolo nyi aboo benee ñan pou te lam."

⁵ Botoo te walañ ñon o kyaa gyoooro gbeli ken doo ne yakowo nyiaa, "E kee! Nenẽe mee yee kpene kamase wole!" Ken te o besewo yako man bela nyiaa, "Ñmarase nombia ñan n ne nyii ne see, nawolo nyi ñe yee anokoare, te kaboena nyi walañ kamase waa lee ña di." ⁶ Te o besewo yako man nyiaa, "Te tan! Man yena Alfa na Omega, kpene kamase gyan gbate na otomante. Balan ban lonboanen na ko wo ne, maa kyee nyeedon lon ken fa wo na baa nyoo, ken boo gyae baa to kom ya. ⁷ Walañ kamase ñon o sem kenken te o yoo di nombiakumee pou doo na, maa fa e aboo ken pou. Maa bese otenate Wurubuarẽ, na ñon mo ka bese me bu. ⁸ Mona gyakolon tena, na ban boo ne lee man di ya, na ban bee yee nombia nkarankaran na ban bee koe balan na kafontena na ñmeesentena, na banesomra na akereetena pou doo, baa fun wo bo do boalan degyapaa ken kee kpaa ñgba kpatakpela ne man. Kei yena yen bolate ken."

Gyerusalem donoo wole ken

⁹ Ken te Wurubuarẽ kpilala nyetooro, ban nafa be dana kayeyee nombia nyetooro akan ñan doo nyefalee nyetooro

ñan man ne, be man ñolo konawo kaa kolosi na man nyiaa, "Kon, na maa wola nen alowole ñon. Non yena Nambu ñon weele ñon." ¹⁰ Ken te Wurubuarẽ felin ñon kaa gyooowo me man nideli, te Wurubuarẽ kpilale ñon moo man gyu bula dinaa dinaa daale ken ka koree ne nyee man. Botoo te o yela me naa Gyerusalem donoo wole ken ke yee Wurubuarẽ donoo ke ne, na ke te tisi lee Wurubuarẽ gyan adido ne kon tæele man. ¹¹ Na Wurubuarẽ gyoorobiiri te yeli donoo kenan ne ñalakee, ñgba boe ken ke dana koyadon te bee baake ke nyi Gyasipa te kee ñalakee ñgba diiku ne. ¹² Na ba te ma dekyan doolon doolon daale kilisi donoo kenan, te ke dana anaanoo se kufu ala. Na Wurubuarẽ kpilala kufu bala ne kee na anaanoo se ñan doo. Ba te ñmarase Iserae akpanalanse kufu ala ñan yela gyakaa anaanoo se ñan pou doo. ¹³ Dekyan ken dana yenaase anaara, te anaanoo se atooro mo doo yenan kamase man. Anaanoo se atooro doo weese deele, te atooro mo doo weese deeyalae. Atooro doo ado, te atooro mo doo ata. ¹⁴ Boya kufu ala te ba moowo see dekyan ken be kilisi donoo ken ne mokoo, te be ñmarase Nambu ñon kpilala kufu bala ban yela gyakaa boya ñenan doo.

¹⁵ Na Wurubuarẽ kpilale ñon o be kolosi na man ne, dana dan ken boo mo koba yayam yee ke te bee mo maa aboo ne. Ken te waa mo maa donoo ken, na ka anaanoo se ñan na ka akyanse ñan pou. ¹⁶ Donoo ken ofalabon na ke doolon pou yee kyee kyee. Wurubuarẽ kpilale ñon moo o dan ken maa donoo ken doolon man na, ke gyae ke yee ñgba maelese kakpon dokolon na yaale ne (1,500). Donoo ken doolon na ko ofalabon na ko okooron pou yee kyee kyee. ¹⁷ Wurubuarẽ kpilale ñon maa donoo ken dekyan ken okeeren man na, na ke yee nawootoo se sonononse akpen ala na kufu looro.

¹⁸ Boe kpaakpaa ken bee baake ke nyi Gyasipa ne, te ba moowo ban dekyan ken. Te koba yayam gbagba ken kee ñalakee ñgba diiku ne, te ba moowo ban donoo kenan. ¹⁹⁻²⁰ Boya kpookpoo kpaakpaa

nyinjan njan ne dana koyadon te ne dana kyeo ne, te ba moowo see dekyan ken be kilisi donoo ken ne mokoo.

Boe gyan gbate ken yena Gyasipa,
alate yena Safire,
te atoorote yena Agate
te anaarate yena Emeradi
te anonte ken yena Oniki
te loorote yena Kanelia
te nyetoorote yena Kirisolite
te gyaanarate yena Berile
te kadaalete yena Topasi
te kufute yena Kirisopase
te kufudaalete yena Yasinti
te kufu alate yena Ametisiti.

²¹ Kegyanase kufu ala te ba moowo yee anaanoo se kufu ala njan pou. Kegyan dinaa dokolon te ba moowo yee denanoo kamase. Te ba moo koba yayam gbagba ken ne naa ngba diiku ne, yee donoo ken abontere dinaa ken.

²² Ma te naa Wurubuarɛ osom deni dinaa daale donoo kenan man ya. Nawolo nyi na de Gbenjyoo Wurubuarɛ don pou nyee non, na Nambu non kyaa botoo ken balan na som wo yenan kamase.

²³ Bɛɛ tekaa hia nyi weese yaa gyaalan dɛɛ lee donoo kenan man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoorobiiri ken ne nmanee la botoo, te Nambu non yena ke kanea.

²⁴ Mena kenmanee kenan man te tɛɛle kei doo balan pou baa naa ta, te tɛɛle kei doo gyooneɛ mɔ baa mo ba wosekenyin kɔn donoo kenan man. ²⁵ Baa toro donoo kenan anaanoo se njan see, ken bɔɔ gyae baa to na korakora ya. Nawolo nyi ditinɛɛ be gyae ke kyaa donoo kenan man ya. ²⁶ Debiise pou balan baa mo be gyoorobiiri na ba wosekenyin kɔn donoo kenan man. ²⁷ Mɔna kpene kamase ken ke dana ayimɛɛ ne be gyae ka gyoo donoo kenan man ya. Walaɛ kamase non mɔ o ne yee nombiakumɛɛ, yaa desɛn nombia yaa non o ne dii akɛɛɛ ne, be man nolo na nolo be gyae waa gyoo donoo kenan man ya. Mɔna balan ban bɔɔ nmarase ba yela do Nambu non nyeedon tone ken man ne, ban baagen ne gyae la baa gyoo donoo kenan man.

22

¹ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale non wola man boo ken ka lon ne fa nyeedon ne, na ke yee gelengelen te kɛɛ nalakee ngba diiku ne. Na lon kenan na lee bo Wurubuarɛ na Nambu non gyooro gbeli ken tɛɛ. ² Lon ken don bo na abontere dinaa ken ke doo donoo ken nsana nsana ne. Nyeedon dan seɛɛ boo ken dingyin na dingyin. Dan kenan na see bia betabokufuala kulutoo dokolon man. Kei nawolo baa nyi gyaalan kamase man na, kɛɛ see bia. Te ke faarense mɔ te bɛɛ mɔ kyɔ tɛɛle kei doo balan kawese pou. ³ Kpene kamase ken Wurubuarɛ ne kole ne, be gyae ke kyaa donoo kenan man ya. Wurubuarɛ na Nambu non gyooro gbeli gyae kedoo donoo kenan man, te o tewulɛɛ mɔ baa som e. ⁴ Baa naa Wurubuarɛ na be sia, te o yele gyae ke yakaa be tirinoo se doo. ⁵ Tɛɛ be gyae ke yu botoo bela ya. Te bɔɔ gyae baa hia kanea yaa weese mɔ botoo ya, nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa yee ba kenmanee. Te baa di gyoori mɔ kekpaakekpa.

⁶ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale non yako man nyiaa, nombia ken yee anokoare ken kaboena nyi walaɛ kamase waa lee na di. De Gbenjyoo Wurubuarɛ non o ba mɔ o felin do wa akpenkpenjyoo man ne, kpila na man nyi me kaa lese nombia njan ne gyae ke kɔn weeya ken man ne wola o balan.

Yesu ne kɔn

⁷ Yesu kpa e tei nideli, be gyae ke di weeya ya maa kɔn. Walaɛ kamase non waa di nombia njan mɔɔ lese wola non tone kei man doo ne, non na nyeebam.

⁸ Man Gyon mɔ yena walaɛ non mɔɔ nyii nombia ken pou te mɔɔ naa na me sia. Me ke nyii na na ma kena na wole ne, me tisiwo bun Wurubuarɛ kpilale non o ba lese na wola man ne nawootɛɛ nyi nafa maa som e. ⁹ Mɔna o yako man nyiaa, "Na yee mena ya. Nawolo nyi man mɔ yee Wurubuarɛ tobaale e, ngba emɛɛ na n tebia Wurubuarɛ akpenkpenjyoo ban, na ban pou be dana mena tone kei man nombia nideli ne. Mena doo

Wurubuare waagen te kaboena nyi dɛ som.” ¹⁰ Kenɛ ɔ yako man nyiaa, “Na weese nombia ɲan bɔɔ yako see tɔne kei man nɛ ya, nawolo nyi deban ken nombia ken pou gyae kekɔn nɛ ta benaa. ¹¹ Walaɲ ɲon ɔ kpa nombiakumɛ te waa yɛɛ na, waa gyakaa ɔ nombiakumɛ keyɛɛ dɔɔ. Walaɲ ɲon mɔ ɔ kpa nombia nkarankaran te waa yɛɛ na, waa gyakaa ɔ nombia nkarankaran keyɛɛ dɔɔ. Walaɲ ɲon ɔ ne yɛɛ nombia kraakpaa na, waa gyakaa ɔ nombia kraakpaa keyɛɛ dɔɔ. Te walaɲ ɲon mɔ ɔ kyaa ken ayimɛɛ be doo ɔ man ya nɛ, waa yɛɛ kakyen kyaa mena.” ¹² Kenɛ Yesu besewɔ yako nyiaa, “Ɛ keɛ! Be gyae ke di weeya ya maa kɔn. Me kɔn na, maa tɔ walaɲ kamase kom ɲgba mena ken kaboena nyi maa tɔ e lee tom ken ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ¹³ Man yena Alfa na Omega. Siamante na wɔlete, gyangbate na ɔtomante.” ¹⁴ Ɛmɛɛ ban ɛ ne faafo ɛ kegbase na ɛ ke nyin gbɛɛ kɔn nyeedon dan ken gyan, na ɛ ke nyin gbɛɛ mo denanɔ ken man gyoo donɔɔ dinaa ken man nɛ, ɛmɛɛ na nyeebam. ¹⁵ Mɔna ban baa dɔɔ donɔɔ ken nɔɔman nɛ, ban yena ban bɛɛ yɛɛ nombia nkarankaran, na ɲmeesɛntena na kafɔntena na ban bɛɛ koe balan, na ban bɛɛ som bɛɛnen na ban bɛɛ gyae akɛɛɛ te bee di akɛɛɛ nɛ. ¹⁶ Kenɛ Yesu besewɔ yako nyi, “Man

kpila na me kpilale ɛ gyan nyi ɔ kaa yako nombia ken fa Kristotena ban. Ma lee gyoo Defidi duulun man. Man yena nebo kyolobii ɲon ɔ ne ɲalakee nideli nɛ.”

¹⁷ Te Wurubuare felin ɲon na allowɔle ɲon yakowɔ nyiaa, “Kɔn!” Walaɲ kamase ɲon ɔ ne nyii nombia ken nɛ, ɲon mɔ waa yako nyi “Kɔn.” Walaɲ kamase ɲon lonboanen na ko e na, waa kɔn. Te walaɲ kamase ɲon mɔ ɔ gyae na, waa kɔn na ɔ kaa nyɔɔ nyeedon lon ken Wurubuare na mo fa balan yakaa nɛ.

Nombii Ɔtomante

¹⁸ Mɛɛ faree walaɲ kamase ɲon ɔ ne nyii nombia ɲan bɔɔ yako see tɔne kei man nɛ nyiaa, akpaa ɲolo da mo kolo kpu nombia ken man na, Wurubuare waa yela kayeyɛɛ ɲan pou doo tɔne kei man nɛ ke kɔn ɔ dɔɔ. ¹⁹ Mena mɔ te akpaa ɲolo da lese kolo lee nombia ɲan bɔɔ yako see tɔne kei man na, Wurubuare waa lese ɔ dedii lee nyeedon dan ken, na Wurubuare donɔɔ ken ɔ be yako ke nombia tɔne kei man nɛ man. ²⁰ Yesu ɲon ɔ be di adansɛɛ nyi nombia ken pou yɛɛ anokoare nɛ kpa nyiaa, “Be gyae ke di weeya ya maa kɔn” Te man mɔ sɛɛwɔ nyi, “Amen. De Gbenɲyoo Yesu, kɔn.” ²¹ De Gbenɲyoo Yesu waa mo ɔ bɛɛɛ boele Wurubuare balan pou, na waa sen be wɔle. Amen.